

COLLECTIO
DECLARATIONUM
SACRAE CONGREGATIONIS
CARDINALIUM SACRI CONCILII TRIDENTINI INTERPRETUM,

QUAE CONSENTANEE AD TRIDENTINORUM PATRUM DECRETA, ALIASQUE CANONICI JURIS SANCTIONES SECULO XVIII. IN CAUSIS PROPOSITIS PRODIERUNT.

HUIC ACCEDUNT

CONSTITUTIONES APOSTOLICAE PRAESERTIM NOVISSIMAE

AD CONCILII TRIDENTINI DECRETA SPECTANTES, DECRETA GENERALIA CETERARUM CONGREGATIONUM; NECNON SELECTAE VETERES DECLARATIONES; MENTES, MODI, ET INSTRUCTIONES SAC. CONGREGATIONIS CONCILII INEDITAE.

OPUS

AD MAJOREM FACILITATEM ALPHABETICO ORDINE PER MATERIAS, ET TRACTATUS DISPOSITUM, ACCURATEQUE COLLECTUM, AC IN TRES PARTES DE DECLARATIONIBUS DE TITULIS CAUSARUM, DEQUE CONCLUSIONIBUS DIVISUM OPERA, ET STUDIO

JOH. FORTUNATI DE COMITIBUS ZAMBONJ

Praesulis Summi Pontificis PII PP. VII.

TOMUS VII.

ROMAE MDCCCXVI.

TYPIS CAROLI MORDACCHINI.

„ Apud Nos enim inconvulsis radicibus vivit

Antiquitas, cui decreta patrum sanxere reverentiam „.

S. ZOZIMUS PAPA. *Epis.* 5.
apud Coust. col. 959.

ILLUSTRISSIMO, AC REVERENDISSIMO DOMINO

DOMINO

EMERICO CAROLO RAFFAY

EPISCOPO INSIGNIS ECCLESIAE BOSNENSIS, SEU DIAKOVENSIS MAGNI APOSTOLICI REGNI HUNGARIAE.

JOHANNES FORTUNATUS ZAMBONI.

Enucleandis Decretis, quae a Sacra Concilii Congregatione prodiere, explanandisque ejusdem Sacri Tribunalis Oraculis, quae totum Orbem pervadunt, pene finem imposui. Non una profecto causa fuit, quae impulit me, ut Tibi PRAESUL AMPLISSIME, septimum hujusce Collectionis volumen nuncuparem. Movit enim me constans fama Nominis Tui, quae per omne satis latum Hungariae Regnum Te cultorem eximium praedicat Ecclesiasticarum disciplinarum. Sicuti quidem Hungari omnes, Croati praesertim uno ore profitentur, ab ineunte aetate maximus in Te fuit pietatis, ac religionis amor, et quam alii longo annorum curriculo maturitatem ac prudentiam adipiscuntur, Tu et puer quidem exhibuisti, et adolescens pleniorem es consecutus, et grandior factus mirum in modum auxisti, ut celerior in Te virtutis, et prudentiae, quam aetatis cursus fuisse videatur.

Decebat omnino nomen hominis tam egregii in fronte hujus voluminis Canonicae Jurisprudentiae collocari. Tu enim ubi lubricas adolescentiae vias inoffenso pede evasisti, ad Ecclesiasticas disciplinas addiscendas primum in Seminario Zagrabiensi, mox in Imperiali Universitate Vindobonensi, denique in celeberrimo Collegio Germanico-Hungarico summa Sapientia Romae instituto animum appulisti; in quo quidem Collegio Theologicis Scientiis absolutis, summa laude, summoque omnium, qui Te noverant, plausa, doctorali laurea ornatus es. Ex hoc fonte qualem Te esse oportebat didicisti non solum in muneribus, et Dignitatibus Ecclesiasticis obeundis, sed in publicis officiis, supremisque Magistratibus Regni Apostolici administrandis, praesertim in Excelso Decemvirorum Consilio, in quibus omnibus negotiis, et summam integritatem servasti, et sanctitatis judiciorum specimen perillustre dedisti (1).

(1) Post reditum ad suam Dioecesim ad Sacerdotium promotus fuit, ac diversa obivit munia; et primo quidem anno 1776. usque ad annum 1778. in Regia Academia Zagrabiensi Logicam, et Metaphysicam publice docuit. Anno 1778. ad Parochiam S. Nicolai Episcopi, et Confessoris in Oppido Zrapira fundatam promotus, gregem Domini tum verbo exemplo et administratione, tum omni assiduitate et zelo usque ad annum 1782. rexit, quo anno ad Canonicatum Zagrabiensem promotus est. In Canonicatu non modo omnia Capituli officia cum laude et cunctorum approbatione gessit, verum etiam consistorialia ac alia spiritualia munia exacte ac fideliter explevit. Annis 1793. Chasmensem, 1794. Zemlekensem, 1799. Dubiczensem, 1800. Ca

His tot tantisque praeclarissimis rebus gestis, novissime judicium accedit praestantissimi Capituli Insignis Ecclesiae Episcopalis Bosnensis, seu Diakovensis, quod nulla interposita mora ab Augustissimo Imperatore, ac Rege FRANCISCO I. ad suam Ecclesiam pastore viduatam Te efflagitavit: quam quidem a Caesare Augusto nominationem libenter peractam Summus Pontifex PIUS VII. in Consistorio diei 22. Julii 1816., et probavit, et confirmavit, toto Hungariae Regno gaudio, ac laetitia redundante. In Tua autem electione ad unguem servatum est Concilii Tridentini Decretum (*sess. 6. cap. 1. de reform.*) „ ut ad Ecclesiarum regi-
„ men, onus quippe Angelicis humeris formidandum, qui maxime digni
„ fuerint, quorumque prior vita, et omnis aetas, a puerilibus exordiis,
„ usque ad perfectiores annos per disciplinae stipendia Ecclesiasticae lau-
„ dabiliter acta, testimonium praebeat, secundum venerabiles Beatorum
„ Patrum sanctiones assumantur „.

Plurimum tandem movit me, ut Tibi volumen dicarem, quod nempe non modo Sacros Canones, disciplinamque Ecclesiasticam, summo

thedralem Archidiaconatum administravit. Denique pro tot laborum proemio anno 1801. Lectoratum, anno 1806. Praeposituram Majorem Auranae, anno 1808. 1809. in Supremo Regni Hungariae justitiae Foro, Tabula quippe septemvirali conspicuam Assessoriae et Co-judicis dignitatem, titulumque Pharensis Episcopi a Regia Apostolica Majestate consecutus est.

studio, summoque animi sollecitudine prosequaris, sed magis, quod harum scientiarum cultores omni tempore et foveas, et ornes. Hoc genere laudis nullum majus, nullum Religioni, ac Sanctae Sedi utilius (2). Vix!

(2) Literarum amorem in magno Regno Hungariae, studiumque bene merendi de patriis ingeniis cum immortali gloria, ex numero Bibliothecarum metiri possumus. Celebrant Hungari et honoris causa nominant Windhagios, Gescvvhindios, Garellios, Kinskios, Patachichios, Kollonicsios, Klimones, Batthyanios, Telekios, qui Bibliothecas ingentibus sumptibus institutas, omnibus patere voluere? Nostris etiam temporibus amorem literarum patrium luculenter declarat Catalogus recenter in lucem prolatus ab eximio praestantique Nobili Viro Comite Francisco Szechenyi, qui summa cum liberalitate, ac multorum annorum industria, ac voluptate omnia collegit, quae et Regnum patrium illustrant, et studiosis literatisque viris magno adjumento sunt: Haec Bibliotheca Hungarica non solum editos, ac manuscriptos comprehendit libros, verum etiam numismata, tabulas geographicas, imagines virorum illustrium, insignia familiarum, ceteraque scitu digna, et ad res patrias illustrandas opportuna, ita repraesentat, ut pro universali literaturae Hungaricae Musaeo, ac publicae eruditionis Patriae Emporio habenda sit, magnanimitatis ac opulentiae simul monumentum.

Inter ceteros claros viros celebris Michael Denis e Societate Jesu, olim Custos Bibliothecae Imperialis Vindobonae, ac Stephanus Schonviser e Societate pariter Jesu nunc doctissimus Bibliothecarius Universitatis Regiae Pestinensis, Bibliothecam Hungaricam Szechenyanam, ejusque Catalogum illustrarunt.

Clarissimo Comiti inter Amatores scientiarum, quibus liberalissime Catalogi exemplaria donavit, me recensere placuit, quod charissimum donum suum longe praestantius fecit propter sequentem Epistolam plenissimam humanitatis, et comitatis, quam ad me dedit.

opus hoc ad praelum parari Vindobonae audisti*, Tuum mihi patrocinium propensissima benevolentia es pollicitus, meumque animum erexisti; ut quod jam mecum ipse decreveram, executioni mandarem. Domus Tua dum Pestini morabar, cunctis horis diei, aperta mihi fuit, ubi difficile dictu est, quantum Tua affabilitas, comitasque homines hominibus conciliat; absentemque etiam in opere conficiendo consilio Tuo, ac grato iu-

Illustrissimo Domino Domino

Johanni Fortunato e Comitibus Zamboni

Comes Franciscus Széchényi

S. P. D.

„ Indice Bibliothecae et Numophilacii Hungarici, qui nuper et indulto Augustissimi Terrae Principis mei Regno donaveram, publicamve effeceram Tomis decem libros typis editos et numos complectentem tanto libentius Tibi quoque Illustrissimo Domine offero, quanto majora sunt tua in rem literariam merita. Excipiat mox Tomos hos Supplementum III., et Mapparum, Imaginum, et Scutorum Gentilitiorum Hungaricorum Catalogus; tum vero sequentur omnia illa, quae celeberrimus Michael Denisius Bibliothecae Palatinae Vindobonensis olim Praefectus in praefatione primo Tomo praefixa indicavit, ut primum typis exscripta fuerint.

Accipe hoc sincerae meae in Te Illustrissime Domine observantiae testimonium, et fac ut literis *perbrevibus*, manu tamen propria in philera integra sermone quo libuerit exaratis, me de percepto Indice certum reddas. Cuperem enim virorum hac mea aetate Illustrium Chyrographa in unum volumen collecta in eandem Bibliothecam reponere. Cedet insigne hoc monumentum maximo eidem decori et ornamento. Pro hacce autem benevolentiae testificatione non intermittam continuationes et supplementa, ut praelum reliquerint, transmittere. „

Viennae 19. Martii 1812.

vitamento juvisti. Nihil porro ab Avita, et Nationali, nihil ab incomparabili Tuae gentis probitate, ac ingenuo candore desciscens, vivam Illustrium Croatiae hominum imaginem exhibes. Sane non institui Tuam singularem in Apostolicam Sedem reverentiam, Tuum in Regem obsequium, Tuam fidem in Rempublicam hoc loco collaudare; quae quidem omnia in Te adeo clara sunt, ac illustria, ut sit prorsus inutile in iis enarrandis, commendandisque immorari. Denique si aliquid utilitatis potest hoc opus afferre, ea qua coepisti cura ac humanitate, rogo, ipsum excipias, et tuearis, meae erga Te observantiae, gratique animi mei pertenue pignus.

INDEX

Capitum Conclusionum, quae in Thesauro Resolutionum S. Congregationis Concilii prodierunt, et quae in hoc volumine continentur.

Ebrietas, Ebrius.

Ebrietas turpissima est in Sacerdote, magis indecora in Parocho: *Can. Dis. ab Irr.* 18. *Sept.* 1790. §. 3.

Ebrius non dicitur studiose delinquere, sed impetuose, ideoque mitius puniendus: *ibid.* §. 2.

§. I.

Ecclesia in genere.

Nativum Ecclesiae nomen, graeco fonte, a congregando est: *Terr. Set. Pri.* 1. *Mar.* 1766. §. 19.

Ecclesia aequitatis cultrix, beneficium rependere tenetur, et non solum illis, quorum opibus ditata est; sed uxoribus, quoque, et filiis indigentibus subvenire: *Pan.* 26. *Mar.* 1763. §. 5.

§. II.

Ecclesia in genere quoad consecrationem.

Quoties de Ecclesiarum consecratione dubitatio habetur, et nec scriptis, nec testibus constat, utrum Ecclesiae sint consecratae, Ecclesiae canonice consecrentur: *Nul. Non.* 4. *Mar.* 1765. §. 10.

Iteratum non monstretur, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum: *ibid.*

§. III.

Ecclesia in genere quoad jus sepeliendi.

Ecclesia quaecumque frui potest privilegio tumulandi Cadavera; *Rav. Fun.* 17. *Mar.* 1781. §. 2.

Dummodo subsit aliqua justa causa pietatis, et congruentiae: *ibid.* §. 7.

Nihili habito praejudicio Parochi, intra cujus fines est sita, cum illi satis consultum sit per praeservationem jurium parochialium, et quartae funeris: *ibid.*

Quod privilegium cessat statim, ac Ecclesia suppressa fuerit: *ibid. et seq.*

Ideo privilegio vigente, Parocho tantum quarta funeris debetur: *ibid.* §. 8.

Quo cessante, debentur insimul cum quarta funeris omnia etiam emolumenta praestari: *ibid.* §. 9.

Quia ad eumdem Parochum spectat exequias super cadavere persolvere: *ibid.*

Episcopi, et jura Episcopalia habentes, concedere valent Ecclesiae cuilibet privilegium tumulandi cadavera: *ibid.* §. 7.

Dummodo subsit aliqua justa causa pietatis, vel congruentiae: *ibid.*

Jus sepeliendi promiscue, ac jus funerandi accipiuntur: *Rom. Iur. Fun.* 30. *Maii* 1761. §. 2.

Et de jure competit solis Ecclesiis Parochialibus: *ibid.*

Attamen ex privilegio, saepe conceditur hoc Jus aliis Ecclesiis etiam Regularium, non solum a Sancta Sede; sed etiam ab Episcopis, aliisque Praelatis inferioribus jura Episcopalia habentibus, quando aliqua subest justa causa pietatis, et congruentiae: *ibid.*

Jus sepulturae regulatur plurimum, et dependet ab administratione Sacramentorum: *ibid.*

Et tribuendum est Nosocomiis, in quibus per ibidem propositos Capellanos Sacramenta infirmis ministrantur: *ibid.*

Concessa de jure sepultura, seu jure sepeliendi, censentur etiam concessa omnia alia, quae hinc procedunt, nempe delatio mortui processionaliter, celebratio pro defunctis, jus percipiendi emolumenta funeris, excepta quarta de-

bita Parocho, quod tamen intelligitur de funeribus, quae fiunt in ipsa Ecclesia tumulante: *Sen. Iur. Par.* 19. *Aug.* 1730. §. 9.

Ex eodem jure sepeliendi descendit etiam, quod in funeribus deferatur unica crux Ecclesiae tumulantis, sive sit Regularis, sive secularis: *ibid.* §. 10.

A potiori si sit Collegiata, quia tunc sub ejus cruce omnes incedere debent, non obstante consuetudine in contrarium, cum praecedentia Canonicorum, illiusque Cleri, si intersunt Capitulariter praevaleat: *ibid.*

Provenit etiam jus faciendi officium super cadavere: *ibid.*

Jus sepeliendi, a quo pendet emolumentorum perceptio est Parochiale: *Terr. et Priv.* 19. *Dec.* 1789. §. 4.

Vix illud Benedictus XIII. extendit ad Regulares, cum in eorum Ecclesia eligitur sepultura: *ibid.*

Et aliter competere non potest sodalitio, quam ex privilegio, aut consuetudine: *ibid.*

Parochia, in qua est jamdiu constructum sepulcrum Familiae, jus tumulandi habet independenter a Cathedrali: *ibid.* §. 5.

Sepulturam eligere valent, qui a jure non prohibentur: *ibid.*

Soli Parocho jus est sepeliendi juxta Ecclesiasticos ritus, vel per se, vel per Vicarium cadavera Parochianorum: *And.* 20. *Dec.* 1766. §. 10.

Hoc jus non cessat per tumulationem explendam in Ecclesia existente in territorio ipsius Parochiae: *ibid.*

Jus est Parochiale, defunctos sepelire, qui absque electione sepulcri obierunt: *Reat. Jur. Tum.* 10. *Mar.* 1770. §. 7.

Parentes nullum jus habent eligendi sepulcrum pro suis infantibus, eorumque cadavera tumulandi in sepulcris gentilitiis; cum neutrum jure ipsis liceat, nisi id invexerit consuetudo, quae concludentissime probanda est: *ibid.* §. 8.

Quum non omnes fuerint tumulati in Cathedrali, nisi qui Canonicatum, vel Dignitatem in ea obtinuerint hinc illorum tumulatio refertur ad titulum beneficii residentialis, non ad jus privativum Ecclesiae: *Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 22.

Vel quia in eadem Cathedrali Ecclesia Gentilitium Sepulcrum habuerint, in eoque non electa alibi sepultura tumulari debuissent: *ibid.*

Jus sepeliendi defunctos, qui sibi sepulcrum non elegerunt, soli Ecclesiae Matri, et Parochiali competit, nec ad alteram pertinere potest: *Neap. Decr.* 29. *Febr.* 1744. §. 16.

Ecclesiis Parochialibus de jure competis jus sepeliendi, seu funerandi: *Rav. Fun.* 17. *Mar.* 1781. §. 8.

Aliis vero Ecclesiis competere potest ex privilegio: *ibid.*

Nullo reservato jure privativo tumulandi in Ecclesia Cathedrali in divisione Parochialium arguendum est, aut nullum illo tempore extitisse jus privativum, aut illud fuisse abrogatum: *Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 24.

Jus sepeliendi per consuetudinem acquiri potest: *Rav.* 13. *Jan.* 1789. §. 11.

Jus sepeliendi ex Const. Bonifacii VIII. *in Clem. Dudum de Sepult.* Ordinibus Fratrum Praedicatorum, et Minorum conceditur in propriis Ecclesiis quoscumque ibidem tumulari volentes: *Vas. Jur. Par.* 20. *Jan.* 1742. §. 3.

Monialibus omnino interdictum est, quascumque laicas personas in suis Ecclesiis sepelire, vel pro laicis sepulcra construere: *Fer. Jur. Sep.* 7. *Apr.* 1742. § 2.

Ampliа, adeo verum est, ut nullius etiam consuetudinis praetextu id jus Moniales queant sibi adsciscere: *ibid.*

§. IV.

Ecclesia in genere quoad materialem Aedificationem, et Reparationem.

Ecclesiae aedificatio inter praecipua Religionis, et pietatis opera recensetur: *Dert. Erec. Eccl.* 30. *Maii* 1778. §. 2.

Illa proinde nemini est vetita, imo de jure cuique licita est: *ibid.*

Nec Parochialis resistere valet novae huic Ecclesiae aedificationi: *ibid.*

Nequidem praesidio amissionis oblationum, quia uti voluntariae, aptae ideo non sunt, impedimento esse constructioni Ecclesiae: *ibid.*

Magis si ejus jura praeservata sint: *ibid.*

Episcopi assensus in aedificatione novae Ecclesiae requiritur; *ibid.* §. 5. *et* 9.

Idque ne praejudicium inferatur vel antiquiori Ecclesiae, vel Parochiali; *ibid.*

Inopia oblationum, vel metus eas ammittendi post novam aedificatam Ecclesiam, causa praejudicialis non dicitur: *ibid.* §. 10.

Qua cessante, et justis accedentibus causis, Episcopus assensum suum praebere debet: *ibid.*

Eoque abnegato, provocari potest ad Judicem, qui facultatem aedificandi impertiatur, vel ut Episcopum adigat ad praestandum consensum: *ibid.*

Nulli non est facultas aedificandi Ecclesiam novam, si Episcopi consensus accedat, et si nova antiquae Ecclesiae detrimentum non inferat: *Aux. Aedif. Eccl.* 6. *Maii* 1747. §. 2.

Quod si Episcopus nulla ratione veniam hanc tribuat, appellari potest ad Judicem, qui vel aedificandi facultatem dare, vel Episcopum compellere possit, ut praestet aedificationi assensum: *ibid.*

Secus si adsint detrimenta veteris Ecclesiae, seu Parochialis ad impediendam aedificationem: *ibid.*

Sola novae Ecclesiae aedificatio vetita est sine consensu Ordinarii, non autem restauratio Ecclesiae jam existentis, cujus reparatio haud vetanda, sed praecipienda est ab Episcopo: *Civit. Pleb.* 26. *Jan.* 1760. §. 4.

Ob necessitatem construendi novam Ecclesiam, ejusdem fabricae si alia desint subsidia, possunt applicari legata pia Missarum: *Lisb.* 23. *Aug.* 1760. §. 5.

Et, ad probandum, quod alia desint media ad occurrendum reparationi Ecclesiae, standum est judicio Episcopi, cujus auctoritati plurimum tribuitur: *ibid.* §. 6.

Atque non decet sine pompa restaurari Ecclesiam, sed expedit ad excitandam, et fovendam populi fidem, et devotionem, ut templa magnifice construantur, et exornentur: *ibid.* §. 7.

In concessione novae Ecclesiae constructionis, animadvertendum est, ne populus nimium abstrahatur ab Ecclesia Parochiali, et sic incidat in ignorantiam circa credenda, et observanda: *Luc. Cap.* 19. *Sept.* 1722. §. 6.

Oratorii sive Ecclesiolae erectio tendit ad cultum divinum, et est opus pium, ac religiosum, sed non est de facili ruri permittendum propter spiritualia damna, quae in populum derivantur: *ibid.*

Novam construere Ecclesiam post veteris demolitionem, opus est necessarium, et omni jure permissum: *Anc. Ben.* 13. *Mar.* 1762. §. 4.

Ubi fieri valet, reparandae, et non destruendae sunt Ecclesiae: *Cam. Rep. Eccl.* 18. *Dec.* 1790. §. 3.

Decet Ecclesias conservare, et collapsas restaurare: *Fir. Aed.* 13. *Mar.* 1762. §. 3.

Collapsae Ecclesiae, atque adnexarum aedium restaurationem commendat Tridentina Synodus: *Brict.* 15. *Sept.* 1792. §. 5.

Cujuslibet Ecclesiae reaedificationi occurrendum est primo ex reditibus ipsius Ecclesiae : *Spir. Reaed. Ecc.* 30. *Maii* 1761. §. 3.

Ad reficiendas Ecclesias, quae inopia laborant, impendi permisit S. Synodus Tridentina fructus, et proventus ad easdem Ecclesias quomodocumque pertinentes : *Anag. App.*, *et Ind. Ab.* 17. *Dec.* 1796. §. 5.

Et his deficientibus, a beneficiis, et legatis piis petendum voluit subsidium : *ibid.*

Onus reparandi Ecclesiam antiquo jure, et novo incumbit Rectori : *Fir. Praeb.* 26. *Mar.* 1791. §. 10.

Beneficiati tenentur ex jure veteri ad reparanda Ecclesiae suae tecta : *Ver. Med. Ann.* 29. *Nov.* 1788. §. 5.

Et ad hoc onus etiam quoad Parochiales Ecclesias tenebantur Parochi : *ibid.*

Ubi ad reparandam Ecclesiam non suppetunt vires Rectoris, ad illam ex ordine tenentur Patroni, Beneficiati, et Populus : *Phar. App.* 27. *Aug.* 1791. §. 3.

Ecclesiae reparatio incumbit ultimo loco Oppidanis per contributionem : *Senog. Fabr. Eccl.* 20. *Febr.* 1796. §. 8.

Patroni debent conferre ad reparationem Ecclesiae : *Civit. Cast.* 24. *Jan.* 1795. §. 5.

Juxta sanctiones canonicas communiter receptum est, onus reparandi Ecclesias, earumque indigentiis providendi, ubi Ecclesiae ipsae reditibus in eum finem destinatis carent, primo ac praeceteris ad earumdem Ecclesiarum Rectores, aliosve ipsarum reditibus fruentes pertinere, adeoque jure optimo istos posse ad id per eorumdem fructuum sequestrum compelli : *Boss. Rep. Eccl. Par.* 25. *Febr.* 1741. §. 4.

Episcopus, qui reparare neglexit Ecclesiam, reficere debet damnum : *Boln. Pec.* 23. *Febr.* 1793. §. 2.

Et sufficit scientia obligationis, ut absque interpellatione, constitutus censeatur in mora : *ibid.*

Ecclesiae aedificium perfici debet : *Fir.* 16. *Mar.* 1793. §. 9.

Bona donata a Canonicis, et Beneficiatis, dotem fabricae ex dispositione juris constituunt : *Reat. Med. Ann.* 16. *Maii* 1789. §. 4.

Consonum est dispositioni juris, ut praecipue cogantur ad contributionem pro fabrica Ecclesiae, qui ex reditibus, et proventibus ejusdem quomodocumque participant : *Vir. Cen.* 4. *Apr.* 1767. §. 4.

Etsi major pars patronorum, ac Capellanorum libenter assentitur, et ceteri contradicant; eorumdem consensus Judicis auctoritate supplendus est : *ibid.*

Est vulgata distinctio inter simplicem restaurationem, et totalem aedificationem Ecclesiae, seu Capellae : *Alat. Reaed. Cap.* 8. *Jul.* 1775. §. 5.

Si res est de restauranda Ecclesia, Beneficiatus adjuvare debet ad eam reparandam, ubi emolumentum percipit : *ibid.*

Limitatur, dummodo pro beneficiato supersit sufficiens fundus ad sui congruam, et honestam conservationem : *ibid.*

Si est quaestio de reaedificatione Ecclesiae, seu Capellae, et deficiant redditus ad id destinati, onus pertinet ad patronos : *ibid.* §. 15.

Limitatus administratorum consensus ad novam Ecclesiae constructionem, quam pessimus illius status requirere videbatur, trahendus est ad simplicem restaurationem : *Rip.* 16. *Jun.* 1787. §. 5.

Quum novum voluerit quis aedificium Ecclesiae, quod majus erat, a fortiori, quod minus est, veteris nempe reparationem voluisse censetur ; *ibid.* §. 6.

Congruus videtur restaurationis mo

dus, quem proponit Architectus; quum in hoc plurimum deferatur peritis in arte: *ibid.* §. 7.

Concilium Tridentinum *Sess.* 21. *cap.* 7. *de refor.* Ecclesiarum restaurationem valde commendat, ne ea, quae sacris ministeriis dedicata sunt, temporum injuria obsolescant, et ex hominum memoria excidant; *Arim. Dem. et Trans. Mis.* 16. *Febr.* 1788. §. 3.

Sed ubi pares non sunt ipsarum Ecclesiarum reditus, voluit, ut Episcopi tamquam Apostolicae Sedis delegati transferre possint beneficia simplicia, etiam juris patronatus ab Ecclesiis, quae vetustate, vel alias collapsae sunt, et ob earum inopiam nequeunt restaurari: *ibid.*

Permittitur novarum Ecclesiarum constructio, si ob nimiam distantiam Parochialis, Populus ad illam accedere non possit: *Brict. Trans. Eccl. Par.* 4. *Dec.* 1782. §. *ult.*

Certum est in aedificationem Ecclesiarum erogari primum debere illarum reditus ex aperta Concilii Lege, jurisque dispositione; *Spir. Reaedif. Eccl.* 16. *Sept.* 1769. §. 11.

§. V.

Ecclesia in genere quoad Materialem Demolitionem, et Profanationem.

Ecclesias vetustate collapsas profanari decernit Sacrum Concilium Tridentinum *Sess.* 21. *cap.* 7. *de refor. Fir. Aedic.* 13. *Mar.* 1762. §. 2.

Quodsi beneficiorum reditibus, vel patroni, vel populi sumptu reparari non possint: *ibid.*

Et id procedit etiam quoad Ecclesias indecoras, si prae nimia omnium, quibus onus imminet, egestate nequeant ad decentiam restitui: *ibid.*

Ubi reparationi Ecclesiarum pares non sunt illarum reditus, demolitio permittitur: *Par. Dem. Or. et Trans. Ben.* 27. *Aug.* 1796. §. 5.

Onus eam reparandi intelligitur deducta congrua conservatione beneficiati: *ibid.* §. 7.

Immo ob graves rationes demolienda est Ecclesia etiam decenter exstructa: *ibid.* §. 6.

Et in casu demolitionis transferri debet beneficium sub eadem invocatione ad aliam Ecclesiam: *ibid.* §. 8.

Si restaurari nequeant, Ecclesiae profanandae sunt, non tamen ad usus sordidos: *Terr.* 14. *Apr.* 1764. §. 5.

Et transferri debent fundationes ad matricem, sive alias Ecclesias viciniores arbitrio Episcopi: *ibid.*

Erectis ibi Altaribus, vel Capellis sub iisdem invocationibus, vel in jam erecta Altaria, vel Capellas translatis omnibus emolumentis, et oneribus priori Ecclesiae impositis: *ibid.*

Ecclesiarum profanatio maxime conceditur in agris rusticis, quia plerumque perditis hominibus usui sunt: *ibid.* §. 6.

Ecclesia propter impossibilem ejus reparationem profanatur, quando justae legitimaeque causae concurrunt; *Rav.* 8. *Jul.* 1775. §. 7.

Ecclesiae restauratio si expleri non possit, profanato situ (non tamen ad sordidos usus) earum Capellae sub iisdem invocationibus in matrices, seu alias viciniores Ecclesias cum iisdem oneribus, et emolumentis transferendae sunt: *ibid.* §. 8.

Ecclesias quandoque demoliti sunt Superiores, quamvis nulla indigerent refectione, sed aliqua semper justa causa impellente: *ibid.* §. 8.

Locus est profanationi Ecclesiae, et translationi onerum non solum quando agitur de Ecclesia diruta, sed etiam de Ecclesia indecente, quatenus ad decentiorem formam reduci non valeat: *Fir. Aed.* 8. *Aug.* 1761. §. 3.

Ecclesiae dirutae ad matrices, seu vi-

ciniores Ecclesias transferri, et in usus profanos, non sordidos, erecta cruce in loco, quo erant, converti debent; *Asc. Reaed. Eccl.* 11. *Maii* 1720. §. 2.

Ecclesiam invito patrono demoliri non licet: *Anc. Ben.* 13. *Mar.* 1762. §. 13.

Impugnari amplius nequit Ecclesiae demolitio, quae semel fuit approbata: *Bricc.* 17. *Jun.* 1797.

Demolitio parvae Ecclesiae Monasterio proximae, facienda est; ut ejus situs uniatur clausurae: *Hier. Exem.* 6. *Dec.* 1760. §. 7.

Eo fortius, quando offertur patronis pretium Ecclesiae aedificii, vel aliud simile aedificare in loco sibi beneviso: *ibid.*

Et privilegium textus *si quis sepulcrum* extendi nequit contra Ecclesiam praeexistentem: *ibid.*

Maxime quando agitur de praejudicio inferendo, et reddendo locum exemptum a jurisdictione Episcopi: *ibid.*

§. VI.

Ecclesia in genere quoad Praeeminentias, et Jura.

In Bullis Apostolicis provisionis Episcopatus duarum Ecclesiarum, quae invicem aeque principaliter sunt unitae, praenominatio debetur digniori: *Vit. seu Tusc.* 14. *Sept.* 1782. §. 13.

Secus autem in actibus ab Episcopo in Dioecesi exercendis; tunc enim praenominanda est Ecclesia, ad quam actus diriguntur: *ibid.*

Nova Ecclesia in locum antiquae ita succedit, ut jura omnia, quae ad Ecclesiam veterem antea pertinebant, eidem competant: *Tud. Ben.* 12. *Aug.* 1741. § 2.

Si quisque Ecclesiam in suo territorio praefert, inutiles redduntur, imo destruuntur omnes Juris Canonici regulae de praecedendo, quae digniori ubique favent: *Ter. Set. et Priv.* 1. *Mar.* 1766. §. 7.

Maximae si variae Ecclesiae unum Episcopum habeant, atque unum veluti corpus constituant: *ibid.*

Atque hinc descendit perpetuus honor sedendi ad latus Episcopi: *ibid.* §. 8.

De Ecclesiis aeque, et principaliter unitis ea ratio habenda est, ut nulla major considerari valeat, nec antecedens status amplius attendatur: *ibid.* §. 12.

Quodcumque Capitulum intra suae Dioecesis fines alios antecellit: *ibid.*

In sacris functionibus Ecclesiae, in qua aguntur, unice jura spectanda sunt, ne ab exteris de loco suo, qui illius Ecclesiae presbyteri sunt, deturbentur: *ibid.*

§. VII.

Ecclesia in Specie.

Ecclesia Setina, et Privernensis fuit a Benedicto XIII. in Cathedralem erecta: *Ter. Set. et Pri.* 1. Mar. 1766. §. 1.

Sed Setina antea fuit semper mere Collegiata, licet altera Privernensis antiquitus Cathedralis fuerit: *ibid.*

Terracinensis Ecclesia religionem, et Episcopum a Divo Petro se accepisse extollit: *ibid.* §. 5.

Benedictus XIII. reconciliator inter Concathedralium Setinae, et Privernatis controversias, statuit, ut Sede vacante, sola Terracinensis Vicarium eligeret, qui praeesset omnibus: *ibid.* §. 6.

De jure antiquiori Terracinensi reverentia honoris debetur; de facto autem ex ipsa Pontificia voluntate: *ibid.*

Ecclesia Privernates nonnisi quinque Episcopos in tota antiquitate habuit, ut Rota cognovit, perspexit, et judicavit: *ibid.* §. 5.

Ecclesia Setina ex judicio Rotae nunquam fuit Cathedralis : *ibid.*

Ecclesia Aquisgranensis est regalis, et exempta, ac soli Romano Pontifici subjecta, nec est de Dioecesi Leodiensi, sed habet territorium immune a quolibet Ordinario: *Leod* 24. *Aug.* 1765. §. 7.

Ecclesia Cathedralis Tuscaniensis suae Cathedrae dignitatem habuit longe prius, quam Viterbium Civitatis honore decoraretur : *Tusc. Conc.* 16. *Mar.* 1771 §. 2.

§. VIII.

Ecclesia in Genere quoad Statum, et Qualitatem.

Mutatio status Ecclesiae, quae secularis erat, ab Episcopo Regularis fieri potest : *Col. Contr.* 14. *Mar.* 1750. §. 12.

Vi longaevae consuetudinis status secularis Parochialis Ecclesiae, in statum Regularem migravit : *Const* 20. *Nov.* 1734. §. 9.

Eadem Ecclesia quemadmodum prius erat, ita et hodie manet ab Episcopi jurisdictione prorsus exempta, licet ad secularem statum redacta : *Hier.* 16. *Mar.* 1743. §. 13.

Interdicitur in Jure Canonico quarumvis Ecclesiarum Regularium, ac Monasteriorum suppressio, earumque translatio ad secularem statum : *Vint. Er. Coll.* 13. *Sept.* 1738. §. 4.

Et hoc procedit, etiamsi Ecclesiae, et Monasteria ad Canonicos Regulares pertineant : *ibid.*

Ecclesiae Regulares earumque Monasteria, si defecerint Religiosi, aut isti disciplinam Regularem neglexerint, nequeunt supprimi, sed debent aliis Religiosis ejusdem Ordinis inhabitandae, vel reformandae tradi : *ibid.* §. 5.

Ecclesiae Regulares una cum earum Monasteriis possunt eo dumtaxat casu ad statum secularem transferri, si Religiosi neque ejusdem, neque alterius Ordinis haberi possint : *ibid.*

Ecclesias Regulares, et Monasteria quaecumque, licet possit summus Pontifex supprimere, eaque ad secularem statum reducere, non censetur tamen sua potestatis plenitudine id exequi velle, nisi accedente gravissima causa : *ibid.* §. 6.

§. I.

Ecclesia Cathedralis quoad Materialem Reparationem.

Benedictus XIII. *Const. Pius, et Misericors*; urget ad consulendum reparationi Cathedralium, per totam Italiam, et Insulas adjacentes : *Reat. Med. An.* 16. *Maii* 1789. §. 1.

Sacri Canones primarium onus manutenendi, et reparandi Ecclesias Cathedrales in Episcopos refundunt : *Ead.* 12. *Maii* 1785. §. 9. *Pis. Rep. Ec. Cat.* 8. *Maii* 1762. §. 7. *Baln. Eccl. Cath.* 18. *Dec.* 1790. §. 8.

Multoque magis, si opera, et sumptibus Episcoporum erecta sit : *ibid.*

Et idem Pontifex non solum prospicere voluit iis Ecclesiis, ad quarum reparationem nemo tenebatur, sed iis etiam, quarum restaurandarum onus a jure impositum erat Episcopo, Capitulo, et Beneficiatis : *ibid.* §. 4.

Onus reparationis Ecclesiae Cathedralis de jure est Episcopi, qui Ecclesiae suae ut sponsus consulere debet : *Arim. Rep. Eccl. Cath.* 19. *Sept.* 1789. §. 2.

Quandoque spectare potest ad Capitulum, ac praesertim si distinctos pro fabrica Ecclesiae habeat reditus, si ad eam reparandam teneatur ex statuto; et si reparare consueverit : *ibid.*

Dum Ecclesiae reparatio incumbit Episcopo, eodem jure ad hujusmodi reparationem damnari debet successor Episco-

pus, quod adversus haeredes decessoris jus obtinuit: *Bal. Eccl. Cat.* 18. *Dec.* 1790. §. 8.

Ad eam tamen non tenetur post dimissum Episcopatum; maxime si vacaverit culpa: *ibid.*

Quum onus reparationis Ecclesiae Cathedralis de jure immineat Episcopo, quidquid Communitas vi coacta erogavit in reparationes, praeter quantitatem proventuum oblationum, id totum restituendum venit ab Episcopo: *Pist. Rep. Eccl. Cath.* 8. *Maii* 1762. §. 7.

Quando onus Episcopo reparationis Ecclesiae Cathedralis incumbit, aspiciendum est, si Episcopi reditus sint excedentes ad honestam propriae dignitatis conservationem; nec Ecclesia fructibus ad aedificii manutentionem destinatis potiatur; nec particularis diversa obtineat consuetudo: *Civit. Cast.* 7. *Maii* 1785. § 9.

Ad restaurationem Ecclesiae Cathedralis occurrendum est vel de quarta redituum Episcopatus; vel ope mediae annatae fructuum omnium Canonicatuum, beneficiorum, quam pro fabrica Ecclesiae Cathedralis instituendam edixit Benedictus XIII. *Const. Pius, et Misericors*: *Mac. Ap.* 23. *Aug.* 1760. §. 2.

Deficientibus Mensae Episcopalis reditibus Canonici, et Beneficiati Ecclesiae Cathedralis, ad ejus manutentionem, et restaurationem ex juris dispositione adiguntur: *Reat. Med. An.* 12. *Maii* 1770. §. 6.

Maxime, quia ad Ecclesiae manutentionem de jure tenentur Canonici ex distributionibus contribuere: *ibid.* §. 7.

Praesertim si communis massa Capituli constituta sit tum ex praebendis Canonicalibus, tum etiam ex beneficiis, ac Capellaniis suppressis; quae proinde idem onus subire debent, quod praebendae ipsae antea ferebant: *ibid.*

Ecclesiae Cathedralis Anagninae reparationi, ac conservationi idoneis subsidiis consultum est, cum tertia pars pecuniae ad id, atque etiam ad omnem cultum necessariae, subministrari soleat ab Episcopo, reliquum autem ex communi massa Capituli: *Cam. et Ana. Med. An.* 2. *Maii* 1733. §. 6.

Episcopus potest cogere (cum consensu partis majoris Capituli) Clerum ad restaurandam Ecclesiam Cathedralem, deficientibus tum portione fabricae destinata, tum quarta parte fructuum Episcopalis mensae, ac accedente inopia Canonicorum, et Beneficiatorum: *Ter. et Set.* 17. *Mar.* 1781. §. 7.

Sed primum Cathedralis Ecclesia restauranda venit ex portione pro fabrica destinata, juxta consuetudinem: *ibid.*

Si insufficiens sit, ex quarta parte Episcopalis mensae fructuum tam praesentium, quam praeteritorum: *ibid.*

Casu, quo non sufficiant pro urgenti necessitate Fabricae (non autem pro ornatu Ecclesiae) contribuere tenentur Canonici de Praebendis *deducto ne egeant*, insimul cum Beneficiatis juxta vires: *ibid. et seq.*

Cogi potest etiam Clerus ab Episcopo cum consensu majoris partis Capituli: *ibid. et seq.*

Tandem in subsidium omnium praedictorum, tenetur contribuere populus: *ibid.*

Deficientibus enumeratis mediis, intermitti potest celebratio Missarum, ut reditus erogentur in reparationem tum Ecclesiae, tum aedium illi adnexarum: *ibid.* §. 8.

Quae omnia intelligenda veniunt etiam pro manutentione, seu reaedificatione tum Ecclesiae, tum aedium illi adnexarum: *ibid.* §. 7.

§. II.

Ecclesia Cathedralis quoad Praeeminentias.

Ecclesia Cathedralis semper dicitur vera, et propria Matrix: *Sen. Praec.* 12. *Dec.* 1778. §. 5.

Ecclesia Cathedralis Tuscanensis suae Cathedrae dignitatem habuit longe prius, quam Viterbium honore civitatis decoraretur: *Tus. Con.* 16. *Mar.* 1771. §. 2.

§. III.

Ecclesia Cathedralis quomodo probetur.

Proferri non valet pro adstruenda antiqua Cathedralitate Ecclesiae aliqua vulgata opinio, si desint antiqua monumenta, ac Episcoporum subscriptiones in antiquis Conciliis: *Cons.Decl.* 20.*Dec.* 1760. §. 7.

Et nisi concurrat continuata possessio, vel saltem retentio nominis Cathedralitatis, cum distinctione limitum antiquae Dioecesis, nequaquam attendendae sunt vagae traditiones, et signa equivoca, atque recentiorum scriptorum enunciationes obiter emissae: *ibid.*

§. IV.

Ecclesia Cathedralis quoad Unionem.

Ecclesiarum Cathedralium unio aeque principaliter praesumenda est, deficiente unionis monumento: *Tusc. Con.* 16. *Mar.* 1771. §. 2.

Licet duarum Cathedralium unio aeque principaliter facta non mutet statum cujuslibet Ecclesiae respectu sui, sed unaquaeque ex illis eadem jura, qualitates, praerogativas, ac privilegia etiam post unionem conservet, quibus antea pollebat: *Priv. Ap. Cr.* 16. *Mar.* 1771. §. 10.

Nihilominus respectu Episcopi cujus gubernio duae illae, vel plures Concathedrales commissae sunt, pro unica Ecclesia habentur: *ibid.*

§. I.

Ecclesia Collegiata quoad Erectionem.

Gratia erectionis est ex natura sua praejudicialis, et statim ac aliqua Ecclesia erecta est in Collegiatam, eidem competunt nonnullae praerogativae, quae antecedenter non competebant, et quae forte ante erectionem ad alias pertinebant Ecclesias: *Lun. Sar. Er. Col.* 7. *Maii* 1718. §. 5.

Juxta antiquiorem opinionem Ordinarii poterant devenire ad erectionem Ecclesiarum Collegiatarum; et ab hac opinione recedendum non est, quando agitur de Collegiatis erectis tempore, quo praedicta opinio vigebat: *Crem. Coll.* 7. *Sept.* 1720. §. 2.

Collegiatarum erectio Summi Pontificis auctoritate omnino expleri debet: *Ter. et Set. Ser. Cb. et Mis.Con.* 14.*Sept.* 1782. §. 6. *et* 13.

Erectio Ecclesiarum Collegiatarum, necnon illarum donatio, publicae utilitatis causam praesefert: *Syr. Red. Mis.* 4. *Apr.* 1772. §. 6.

Et in suffragium animae testatorum vergit: *ibid.*

Hinc pro erigendis Collegiatis, constituendisque Canonicorum Praebendis, ultimas decedentium voluntates commutari, uniones concedi, beneficia tam parochialia, quam liberae collationis, aut etiam juris patronatus supprimi posse fuit concessum, ut reditus in eam causam erogarentur: *ibid.*

§. II.

Ecclesia Collegiata quoad Praeeminentias, et Jura.

Collegiatae Ecclesiae Pratensis tanta fuit apud veteres Canonistas dignitas, ut quoties afferre deberent exemplum alicujus insignis Collegiatae, Pratensem commemorare consueverint: *Pist. et Prat.* 2. *Aug.* 1721. §. 3.

Collegiatis denegari non possunt praerogativae statuto respondentes, licet post erectionem competerent, et ante erectionem ad aliam Ecclesiam pertinerent: *Lun. Sar.* 4. *Maii* 1726.

Non constituitur Ecclesia Collegiata a Mansionariis, sed a Canonicis, qui Ecclesiae decorem augent: *Sen. Com. Vol.* 30. *Maii* 1772. §. 7.

Ecclesia Collegiata non gaudet instar Cathedralis jure Parochiali: *And.* 20. *Dec.* 1766. §. 13.

§. III.

Ecclesia Collegiata quomodo probetur.

Collegialitas Ecclesiae cum sit qualitas accidentalis, praesumi non debet, sed concludenter probari: *Fer. Prae.* 23. *Apr.* 1768. §. 11.

Et duo sunt potissimum probationum genera ad evincendam alicujus Ecclesiae Collegialitatem; primum est, ut ex legitimo fundationis instrumento petatur: alterum, ut ex signis, et conjecturis dicatur: *ibid.*

Ad concludendam vero probationem Collegialitatis ex signis, et conjecturis, distinquenda sunt signa aequivoca, ab univocis, et diligenter separanda, quae pertinent ad Collegialitatem de materiali ab iis, quae de formali se habent: *ibid.* §. 12.

Et alia Collegialitatis probatio requiritur, ubi quaestio fit circa praeeminentias alia vero si agatur, de sustinenda provisione Apostolica tanquam de reservato: *ibid.* §. 13.

In primo casu necessaria non est adeo rigorosa probatio, quemadmodum in secundo desideratur: *ibid.*

Signa et indicia ad probandam Collegialitatem debent esse necessario concludentia, et univoca, itaut excludantur ea, quae sunt aequivoca, etiam simplicibus Congregationibus Cappellanorum, seu Beneficiatorum convenientia: *Brug. Coll.* 14. *Apr.* 1725. §. 2.

Ex longaeva possessione, et antiquis enunciativis probatur Collegialitas, etiamsi deficiat documentum erectionis: *Cons. Decl.* 20. *Dec.* 1760. §. 8.

Et Collegiata constituitur etiam a solis Dignitatibus: *ibid.*

Cum agitur de Collegio adnexam habente curam animarum, in Dignitatum provisione non requiritur Concursus: *ibi.*

Qualitas Collegiatae Insignis desumitur ex praerogativis, quibus decoratur, et ex nobilitate oppidi, in quo sita est: *ibid.*

Qualitas Collegialitatis deficere debet, si nullum argumentum hujus qualitatis desumi possit, praesertim si unquam hac de re Apostolicae Litterae expeditae fuerint, quae omnino requiruntur, ut aliqua Ecclesia hujusmodi dignitate donetur: *Terr. et Set. Ser. Cb. et Mis. Con.* 14. *Sept.* 1782. §. 5.

Omnis Ecclesia Regularis, est Collegiata: *Bon.* 3. *Jul.* 1762. §. 1.

Collegialitas Ecclesiae in dubium revocari non potest, quoties fuit declarata a Rota: *Sutr. Off.* 18. *Sept.* 1779. §. 3.

De Ecclesiae Collegialitate non est dubitandum, licet sola Episcopi intervenerit auctoritas, quum tunc temporis inter Doctores vigeret opinio, quod Episcopus, justa interveniente causa, erigere possit, et instituere Collegiatam: *Fer. Distr.* 24. *Sept.* 1718. §. 4.

Conjecturae, et argumenta, quae praeseferunt Collegialitatem explicantur, et signa aequivoca ab univocis, seu ea quae se habent de materiali in Collegiata, ab his, quae se habent de formali Ecclesia separantur, ac explicantur: *Rav. Praet.* 9. *Sept.* 1730. §. 2.

Ubi non constat de primitiva erectione Ecclesiae in Collegiatam, nec de Apostolico Privilegio, nihilominus eam esse Collegiatam, ut conjecturis, et argumentis comprobari possit, quaenam idonea sint, luculenter tradit Fagnanus *in cap. postulasti de Jur. Triv. Colleg.* 1. *Sept.* 1731. §. 11. *et* 12.

Ad dignoscendum, an Ecclesia sit Collegiata vel non; plura ad rem proponit Corradus ad *prax. benef. lib.*2. *c.*15. *a num.* 1. *ad* 8. *Coll. Appl. Mis. Conv.* 8. *Febr.* 1783. §. 6.

Et concludit Collegiatarum erectionem solius Apostolicae Sedis auctoritate faciendam esse: *ibid.*

Si Collegiatae honorem, et qualitatem obtineat Ecclesiae, nullus dubitationi locus erit, ad diuturnum chori servitium, et ad Missae Conventualis quotidianam celebrationem, ac applicationem Capitulares obstringi: *Set. Cb. et Mis. Conv.* 10. *Dec.* 1785. §. 10.

Et cum desit primus probationis modus, perquirendus est probationis habendae modus alter, qui est a signis univoce concurrentibus ad illam comprobandam: *ibid.* §. 11.

Plurima autem sunt signa, ex quibus Collegialitas Ecclesiae desumitur: *ib.* §. 12.

Nempe quod Capitulum commune habeat sigillum, communemque massam, stallum in Choro, locumque in Capitulo, quod Capitulariter congregatur, et novi Canonici, cum possessionem capiunt, juramentum adstante Capitulo praestent super Constitutionum Ecclesiae observantia: *ibid.*

Sed cum haec sint signa Ecclesiis receptitiis communia, non autem specifica Collegialitatis, hinc concludi satis non videtur, quod Ecclesia sit Collegiata: *ibid.* §. 13.

Collegialitatis una saltem dignitas esse debet, quae reservata est *in reg.* 4. Cancellariae: *ibid.*

Principaliora Collegialitatis argumenta sunt commune sigillum, communis arca, jus convocandi Capitulum penes eum, qui gerit figuram capitis, aliaque: *Aux. Jub.* 19. *Aug.* 1786. §. 6.

Ut Collegiatae Ecclesiae qualitas comprobetur, duo sunt modi, nimirum primus seu ex originaria erectionis bulla, seu ex successivo privilegio Apostolico: *Civit. Cast. Mis. Con.* 16. *Dec.* 1786. §. 5.

Alter a signis, conjecturis, et indiciis, quae Collegialitatem univoce concludant: *ibid.*

Ab antiqua, et communi opinione cum aliis enunciativis Collegialitatem resultare traditur: *ibid.* §. 6.

Imo si Capitulum Ecclesiae peculiares habeat Constitutiones, massam communem distributionum, quae simul conjuncta judicium Collegialitatis praestare videntur: *ibid.*

Ecclesia hinc Collegiata, vel ex bulla erectionis talis dicitur, vel ex Apostolico Privilegio: *Praen. Miss. Conv.* 6. *Mar.* 1779. §. 6.

Vel ex signis, conjecturis, et indiciis, quae univoce illam comprobant: *ibid.* 7.

Indicia sunt, si praesbyteris onus residentiae indictum sit: *ibid.* §. 7.

Sicuti etiam cessat, quando signa, conjecturae, et indicia sint vel incerta, implexa, et materialia: *ibid.*

Incerta dicuntur, si Canonici congregati non exerceant actus Capitulares: *ib.*

Ex erectionis Bulla potissimum Ecclesiae Collegialis qualitas probatur: *Nep. Mis. Conv.* 16. *Maii* 1789. §. 4.

Haec qualitas excluditur, si deficiant Collegialitatis signa, nempe usus sigilli, arca communis, et tractatus capitulariter gesti ad sonum tintinnabuli ad expedienda negotia Capituli: *ibid.*

Ad haec indubium recurrendum est: *ibid.*

His profecto deficientibus signis, simplex divinorum celebratio diebus festis receptitiam potius ostendit Ecclesiam: *ibid.*

Collegiata non est, quando exiguus habetur Canonicorum numerus, cui tribui non solet honor Collegiatae: *ibid.*

Ita immemorabilis observantia, tot Episcoporum silentio confirmata excludit Collegiatam: *ibid.*

Deficiente bulla erectionis inspiciendum est, si interveniestibus quotidianae distributiones dependantur, si contra absentes punctaturae indictae sint: Item dum simul congregantur instar Capituli, et non instar simplicis Congregationis: *Terr.* 17. *Jul.* 1779. §. 6.

Istis vero deficientibus indiciis, cessat Collegialitas: *ibid.*

Nisi accedat auctoritas Summi Pontificis Ecclesia non potest Collegialitatis praerogativam acquirere: *Nul. Tr. Fon. Mis. Conv.* 14. *Mar.* 1772. §. 7.

Evinci non potest Ecclesiae Collegiatas ex qualitatibus, et praerogativis, quae aeque conveniunt, et acquiri possunt a qualibet Sacerdotum Congregatione, quin sint Collegiatae: *Fer. Med. An.* 15. *Apr.* 1752. §. 2.

Excluditur qualitas Collegialitatis ex veteri vulgi nuncupatione; dum de parvo agitur loco, inverosimile est, nedum unam, sed duas erectas esse vere, et proprie Collegiatas Ecclesias: *Nar. Ser. Cb.* 3. *Febr.* 1787. §. 3.

Item excluditur qualitas Collegialitatis, scilicet ex denominatione facta simplicis Parochialis Ecclesiae in veteri erectione Archipresbyteratus, et duorum Canonicorum, ex defectu beneplaciti Apostolici, quod in erigendis Collegiatis Ecclesiis omnino requiritur: *Nul. Ter. Pont. Elec. Vic. cap.* 16. *Dec.* 1741. §. 6.

Imo ex collatione Archipresbyteratus ab Abbate semper expleta, quod si de principalis dignitatis in Collegiatis Ecclesiis institutione ageretur, ea reservata foret Sedi Apostolicae: *ibid.*

§. I.

Ecclesia Matrix in Genere.

Ecclesiae Matrici succurrendum est, ut non obstante consensu Rectoris, aliorumque interesse habentium, dismembrationem filialis Ecclesiae impugnare possit, atque hoc detrimentum avertere: *Com. Dism.* 22. *Aug.* 1750. §. 3.

Ecclesia Matrix deficientibus Ecclesiae reditibus, ac nimia omnium egestate accedente, tenetur contribuere ad expensas in reparationem Parochialis: *Nul. seu Non. Reaed. Eccl. Par.* 16. *Maii* 1778. §. 3.

Ecclesia Mater utpote antiquior filiali, fontem baptismalem semper habendo, vetare filiali poterit baptismalem fontem extruere: *Neap. Decr.* 29. *Febr.* 1744. §. 12.

Ubi tamen Ecclesiae adjutrices fuerint, nec jure proprio Sacramenta administraverint, cum hae Parochiam unam constituant, nequeunt singula fontem habere, cum unus in unaquaque Parochia esse debeat: *ibid.*

§. II.

Ecclesia Matrix quoad Probationem.

Honor, qui est Ecclesiae Matrici reservatus *in cap. ad Audentiam de Eccl. aedif.* pendet ab arbitrio Ordinarii: *Imol. Dism.* 8. *Jun.* 1720. §. 5.

Vera, et propria Matricitas nunc in aliqua Ecclesia residere dicitur, ubi per dismembrationem territorii, et populi, erigitur nova Parochialis Ecclesia, quae idcirco retinet subjectionem filialem: *Arim. Praec.* 7. *Jul.* 1731. §. 7.

In alia autem minus propria Ecclesia Matrix quandoque appellatur ea, quae comparatione inita cum aliis ejusdem loci Ecclesiis, vel antiquitate praestat, vel aliis honorificis praerogativis pollet, adeout dignitate quidem vincat alias, non tamen istae sint ei subjectae: *ibid.*

Quaenam autem sint argumenta Matricitatis sive proprie, sive improprie, atque etiam quinam sint effectus consectarii, fuse discutit Rota in *Bisinian. Praeem. sup. reser.* 3. *Junii* 1715. *coram Scotto*: *ibid.*

Matrix ideo appellatur Ecclesia, quia sicut mater generat filios, ita haec regenerat homines salutaribus aquis: *Fabr. Fon. Bap. et Jur. Bap.* 24. *Maii* 1732. §. 2.

Matrix Ecclesia dicitur Ecclesia Episcopi, a qua omnes aliae jus suum, et populi curam derivant, veluti ex arbore: *Com. Trans.* 19. *Jul.* 1766. §. 15.

Et dupliciter accipitur; primo vere, et proprie, dum Parochus unus est, ceteri autem ejus Vicarii, qui unius populi in aliquot pagos, seu vicos, seu stationes divisi curam gerunt, quo casu matrix dicitur, quia sicut mater generat, sic illa regenerat per baptismum: *ibid.* §. 16.

De ejusdem matricis jure habetur, ut dum cura exercetur a pluribus, unus cum diversis presbyteris populus sit: *ibid.* §. 17.

Matrix secundo dicitur ea, ubi diversae sunt Parochiae, cum territorii, et populorum separatione, ac deputatione ejus, qui curam gerat titulo perpetuo, et juribus Parochialibus: *ibid.* §. 18.

Matricis autem jura adeo ipsi Ecclesiae sunt infixa, ut tametsi populus amittat, ea retineat: *ibid.* §. 20.

Matricitas impropria, quae ex majoritate, et dignioritate Ecclesiae resultat etiam praecisive ab erectione, et fundatione, educitur a conjecturis, et argumentis: *Sen. Praec.* 12. *Dec.* 1778. §. 8.

Conjecturae, indicia, et argumenta sunt, nempe collatio libera, signum constituit matricitatis: *ibid.* §. 10.

Prout etiam arguitur haec matricitas ex sacris Visitationibus ab Ordinariis expletis, in quibus talis renunciata sit: *ibid.* §. 11.

Item ex collatione sacri Chrismatis ab Ordinariis expleta: *ibid.*

Item ex facultate pulsandi primum campanas in Sabbato Sancto: *ibid.*

Et praeeminentia ducendi processiones rituales: *ibid.*

In comitatu funerum Parochiae incolarum ejusdem Ecclesiae cum delatione crucis: *ibid.* §. 13.

Matricitas Ecclesiarum in tres dividitur species, *in veram* nempe, et *in rigorosam*, quae uni convenit Ecclesiae Cathedrali: *Fer. Matr. et Font. Bap.* 18. *Mar.* 1797. §. 5.

In propriam, quae ad illas pertinet Ecclesias Parochiales, a quibus veluti a matris sinu aliae exortae sunt Parochiales: *ibid.*

Et in matricitatem denique *impropriam*, quae simplicem praesefert majoritatem, et praeeminentiam supra ceteras Ecclesias Parochiales: *ibid.*

De matricitate *impropria*, quae leviores requirit probationes: *ibid.* §. 6.

Ex tabella antiquissima in sacrario exposita, in qua eadem Ecclesia nuncupatur *Matrix* probatur matricitas: *ibid.*

Item probatur ex antiquissima fontis baptismalis existentia ante alios extructos fontes aliarum Ecclesiarum: *ibid.*

Ecclesia vera, et propria matrix est, quando quasi e sinu matris erecta alia Ecclesia per viam dismembrationis venit: *Sen. Praee.* 12. *Dec.* 1778. §. 5.

Sed subjectionem filialem retinere debet erga Ecclesiam illam, cujus cum territorio, populo, ac reditibus erecta fuit: *ibid.*

Impropria matrix quandoque appellatur ea, quae comparative ad alias Ecclesias ejusdem loci, vel majoritate, vel antiquitate pollet: *ibid.*

Vel pluribus praerogativis, ac honorificentiis fruitur; unde excellentia vincat alias: *ibid.*

Non tamen uti filiales eidem subjectae sint: *ibid.*

Ecclesiae Cathedralis matricitas de jure praesumitur, quum in primo Ecclesiae ortu, solum illa esset Parochialis totius Dioecesis: *Fav. Praee. et Fun.* 11. *Apr.* 1761. §. 9.

Et ideo reliquae Parochiales in Dioecesi tamquam ab illa derivatae reputentur illius filiales: *ibid.*

Sed etiam probari potest pluribus Summorum Pontificum Constitutionibus, si diserte praeferant, et nuncupationem, et jura matricitatis Ecclesiae Cathedralis: *ibid.*

Quando aliqua Ecclesia impropria polleat matricitate, ac leges Provinciales, et Dioecesanae inter impropriam, et propriam non distinguunt matricem, intelligendae sunt de propria, cui dumtaxat competit matricis jurium privativa: *Der. Trans.* 18. *Aug.* 1787. §. 3.

Impropria enim matricitas subjectionem non inducit: *ibid.*

Matricitas Ecclesiarum Parochialium ad vindicandam illam probari debet: *Cass.* 30. *Maii* 1767. §. 14.

Quum titulus matricitatis deductus est, non potest alius titulus allegari: *Baln. Jur. Par.* 27. *Nov.* 1771. §. 5.

Matricitas Parochiae ex alio educi nequit, quam ex probatione unicam olim eam extitisse, atque in ejus adjutorium alteram per dismembrationis viam, subjectam, et filialem erectam fuisse: *Mac. Jur, Par.* 14. *Mar.* 1778. §. 4.

Illius denominatio *Matricis* talem eam non efficit, quia referri valet ad quamdam praeeminentiam, et impropriam matricitatis speciem, quae digniori talem solam praefert: *ibid.* §. 5.

Non vero propriam, et strictam matricitatem significat: *ibid.*

In jure est, quando Parochialis Ecclesia matris titulo decoratur ob antiquitatem, aut quamlibet honoris praeeminentiam, in isto casu minus proprie matricis nomen usurpatur, et rectius Ecclesia major, aut prima nominatur, in qua solemniores functiones celebrantur, et ad quam aliarum Ecclesiarum ministri debent accedere: *Bal. Jur. Par.* 23. *Nov.* 1771. §. 4.

Unicus fons baptismalis in tota Civitate indicat superioritatem, et reservationem juris baptizandi: *Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 5.

Ecclesia, seu Oratorium. *Vide Oratorium*.

§. I.

Ecclesia Parochialis quoad Collactionem in titulum, seu Provisionem.

Ecclesia Parochialis sine sponso, et populus sine pastore remanere non debet: *Vas. Par.* 5. *Sept.* 1778. §. 6.

Plures unius Ecclesiae Rectores simul dari nequeunt: *Mon. Alt. App. Mis.* 30. *Jul.* 1763. §. 5.

Trid. *Sess.* 24. *cap.* 18. *de ref.* decernit Parochiales Ecclesias dumtaxat ab Episcopo conferri posse, praevio examine a concurrentibus peracto: *Caesen.* 24. *Nov.* 1770. §. 9.

Non est conferenda Parochia absque concursu contra praescriptum Concilii Trid. *Arim. Eccl. Par.* 24. *Nov.* 1792. §. 4.

Ecclesiae Parochiales conferendae sunt personis magis idoneis, ac dignis: *Nic. Can.* 27. *Jul.* 1737. §. 2.

Et ille magis dignus ad animarum curam obeundam censetur, qui minori licet Scientia instructus, alios exemplo, prudentia, morumque honestate praecellit: *ibid.* §. 3.

Et prohibetur, ne animarum cura iis committatur, qui ex turpi, et inhonesta vivendi ratione apud probos, honestosque viros auctoritatem, et aestimationem amiserint: *ibid.*

Item audiendus est populus, cujus plurimum interest idoneum habere pastorem: *Ratis. seu Const. Vn.* 26. *Mar.* 1768. §. 22.

Audiendus quoque Loci Baro: *ibid.*

Cum praesertim in Germania Barones Catholici jure gaudeant honorifico titulo Defensorum, et Protectorum Ecclesiarum in eorum temporali ditione existentium: *ibid.*

In collatione Ecclesiarum sive eae sint de jure patronatus, sive de libera Ordinarii provisione, certam normam omnino servandam praescripsit Concilium Tridentinum: *Ver. Ar.* 26. *Sept.* 1769. §. 8.

Itaque *Sess.* 24. *cap.* 18. *de refor.* praecisam formam indixit concursus habendi coram Examinatoribus Synodalibus et peracto examine, ex idoneis judicatis Episcopus eum eligat, quem magis idoneum judicaverit: *ibid.*

Et ad tollendas fraudes S. Pius V. declaravit, ut si Episcopus minus habilem posthabito magis idoneo elegerit, possit rejectus provocare, et appellationem ad Metropolitanum, vel ad S. Sedem interponere: *ibid.* §. 9. *Dioc. Secr.* 1. *Oct.* 1720. §. 2.

Parochialis Ecclesia illi, qui justam habet aetatem, sufficienti pollet experientia, bonis moribus est imbutus, nulloque crimine irretitus, utque non mediocris scientiae specimen dederit in peracto examine, licet reprobatus sine celebratione novi concursus, est adjudicanda: *Reg Par.* 29. *Aug.* 1761. §. 6.

Et circumscribendus est novus concursus attentate habitus pendente appellatione a primo; vel saltem decernendum experimentum novi examinis ad formam Const. S. Pii V. *ibid.*

Ecclesias Parochiales, quarum Laici patroni fuerint, Synodus Tridentina non per concursum jussit conferri, sed eas excipi voluit: *T. Min. Vis. SS. LL.* 14. *Mar.* 1733. §. 4.

Sed debet examinari praesentatus, et non idoneus repertus, minime admitti: *ibid.*

Conferri debet ex sanctione Tridentini Concilii *cap.* 18. *sess.* 24. Ecclesia Parochialis, illi, qui peracto examine idoneus ab Examinatoribus aetate, moribus, et doctrina judicatus fuerit: *Vrb. Par.* 30. *Aug.* 1766. §. 7.

Et ad judicium Episcopi praeeligentis magis unum, quam alterum, oportet tantam meritorum inaequalitatem intervenire, ut pariat excessum manifestum: *ibid.* §. 8.

In consecutione Parochiarum ille est praeferendus, tamquam magis idoneus, qui suum competitorem praecellit nedum scientia, sed etiam aetate, moribus, prudentia, aliisque rebus ad Ecclesiam gubernandam opportunis: *Cass. Par.* 21. *Nov.* 1761. §. 5.

Sacerdos dignior in concursu renunciatus, Parochialemque Ecclesiam ex bullis Pontificiis nactus, aliis etiam contradicentibus, judiciumque moventibus, in possessione Parochiae, quam est adeptus, custodiri, et manuteneri debet: *Angl. Par.* 12. *Mar.* 1746. §. 2.

Nonnisi viro Parochiae incolis accepto cura animarum est deleganda, ne ex illius odio gravia forte generentur incommoda. *Jan.* 10. *Sept.* 1735. §. 5.

Adeout ad consecutionem beneficii curati sufficens impedimentum praestet odium, et populi malevolentia, etiamsi irrationabilis; *ibid.*

Et haec aversio populi etiam irrationabilis, est causa sufficiens ad removendum aliquem a possessione jam adepta: *Spol. Par.* 19. *Jan.* 1737. §. 6.

Nemo assumi potest ad regimen Parochialis Ecclesiae, nisi quintum saltem, et vigesimum aetatis annum attigerit: *Vit. Conc.* 21. *Jul.* 1742. §. 4.

· Collatio Ecclesiae Parochialis praeviis concursu, et approbatione Episcopi explendis, adjudicata fuit Abbati Commendatario, cujus Abbatiae praefata Parochialis Ecclesia subjecta est: *Null. S. Sev. Par.* 17. *Aug.* 1737. §. 4.

Per praeelectionem, et institutionem authorizabilem tribuitur ab Episcopo Sacerdoti praeelecto facultas administrandi sacramenta populo sibi concredito, necnon exercendi cetera omnia, quae ad animarum curam pertinent: *Angl. Par.* 15. *Dec.* 1736. §. 2.

Peracto examine, ei animarum cura committi debet, quem Episcopus aetate, scientia, et probitate magis idoneum judicaverit: *Assis. Par.* 27. *Nov.* 1773. §. 3.

Nec in hujusmodi praeelectione potest Episcopus proprio arbitrio procedere, sed adstrictus est certam judicii formam servare: *ibid.*

Ideo ad evitandas fraudes, quae oriri possent, liberum cuique est ab illius judicio reclamare, si forte contra sacrorum canonum statuta processerit: *ibid.*

Parochus eligendus est, qui alios non tantum doctrina, quantum pietate, morumque integritate praecellit: *Angl. Par.* 12. *Mar.* 1746. §. 3.

Et in ejusdem electione investiganda diligenter est praeter doctrinam, pietatem, morumque integritatem etiam concivitas, caeteraque quae ex sacris ritibus, sacrisque canonibus nobis spectanda relinquuntur: *ibid.*

Assequi cupiens Parochiam exponere debet Summo Pontifici vitium, quo laborat concursus, ejusque sanationem impetrare, et sic evitare nullitatem collationis manantem ex falsa narratione concursus habiti coram Synodalibus examinatoribus juxta Tridentinas sanctiones. *Vis. Par.* 9. *Aug.* 1732 §. 9.

Clausula *sive praemisso, sive aliquo quovis modo vacantem* non sustinet collationem Ecclesiae Parochialis, neque eam reddit a falsa causa immunem: *Vis. Par.* 9. *Aug.* 1732. §. 11.

Parochiales Ecclesiae Capitulo, Collegio, vel Monasterio alicui quoad temporalia dumtaxat unitae, veluti de jurepatronatus ecclesiastico, debent per concursum conferri. *Port. Par.* 30. *Mar.* 1737. §. 3.

Secus vero si illae fuerint subjective, tam scilicet quoad temporalia, quam quoad spiritualia incorporatae: tunc ad earum regimen, et curam, praevio dumtaxat examine, et approbatione Episcopi, deputantur Vicarii perpetui: *ibid.*

Ecclesiarum Parochialium collatio ad Apostolicam sedem devolvitur, si concursus ad eas pro quibus habendus est, nullo interjecto legitimo impedimento, intra terminum in Const. S. Pii V. *in conferendis* praefinitam, non fuerit habitus: *ibid.*

Communis error cum titulo colorato conjunctus, satis suffragatur ad evitandam subreptionem, et nullitatem collationis a Sede Apostolica factae, tamquam approbato in concursu: *Vis. Par.* 9. *Aug.* 1732 §. 5.

Communis error non suffragatur, ob decretum irritans quod circa collationem

Ecclesiarum Parochialium addit S. Concilium Trid., si norma ab eo praescripta non servetur; *ibid.* §. 11.

Ubi habitualis cura residet penes Capitulum, Parochia confertur per examen: *Urb.* 30. *Aug.* 1788. §. 5.

Nominatus ad Ecclesiam Parochialem in minoribus ordinibus constitutus, non est repellendus, dummodo alias idoneus fuerit, et possit promoveri ad sacros ordines infra annum: *Tud.* 9. *Jul.* 1785. §. 6.

Sacrorum Canonum, et Sacri Concilii Tridentini dispositio in concursibus non procedit quoad Parochias manuales, sive ad nutum amovibiles, quae vere, et proprie beneficia curata non sunt: *Eug. Jur.* 13. *Mar.* 1773. §. 10.

Cum beneficia perpetuo sint duratura: *ibid.*

Electio et praesentatio Parochi facienda est a populo, qui ei assignat congruam, et non est ad juspatronatus referenda, sed ad simplex jus, quod appellatur *bonorantiae*: *Lun. Sar.* 22. *Sept.* 1759. §. 2.

Parochiales Ecclesias per concursum semper esse conferendas liquet, etiamsi illarum collatio ad inferiores Praelatos pertineret: *Vic. Jur.* 18. *Nov.* 1702.

Major Litteratura non sufficit pro obtinenda Parochia, itaut possibilis sit casus, quod rite, et recte Episcopus praetulerit minus doctum magis docto, ex quo minus doctus ceteris aliis necessariis polleret qualitatibus pro regimine animarum: *Disc. Secr.* 1. *Oct.* 1720. §. 13.

Quamvis appellans ad novum examen remaneat adprobatus, et etiam qualificatus tamquam magis doctus, ei tamen haud sufficit pro obtinenda Parochia; sed tantum ad evertendam notam, et infamiam reprobationis, aut approbationis in secundo gradu reportatae, in primo examine Episcopali: *Ibid.* §. 14.

Episcopus ad Parochiales Ecclesias debet eligere eum, quem ceteris magis idoneum judicaverit, praevio examinatorum judicio; itaut subreptitiae censendae sint provisiones, quae alio modo fierent, et habereutur: *Asc.* 20. *Dec.* 1727. §. *ult.*

Episcopus, qui non constituit examinatores in Synodo, sed ex se ipso deputavit, vel quia priores erant mortui, vel quia nulla aderat facultas congregandi Synodum, nempe propter pestem, nulliter providet de Parochiis: *Vit. Par.* 9. *Aug.* 1732. §. *ult.*

Summus Pontifex quandoque mandavit ut Examinatores ab Episcopo deputati tolerarentur, injungendo, ut quamprimum facta Synodo novi eligantur examinatores. Illi provisi cum Examinatoribus ab Episcopo solo deputatis, novas provisiones impetrent, vel denuo legitime examinati, et approbati ab Episcopo de iisdem Parochiis provideatur, si in mensibus ordinariis vacaverint; *ibid.*

Nam quando collatio spectat ad Pontificem, et non ad ordinarium, fieri nequit provisio per devolutionem, cum beneficia Summo Pontifici reservata, vel affecta devolutioni non sint obnoxia: *Asc. Par.* 24. *Nov.* 1781. §. 9.

Devolutio enim datur ab inferiori ad Superiorem, et sic ab Episcopo ad Pontificem, non autem a Pontifice ad Pontificem ipsum: *ib.*

Ille, qui absolutus est cum clausula *ex hactenus deductis* quamdam infamiae notam habet, ut praeferri non debeat, sed arceri a consecutione Parochiali donec qualibet abluta criminis macula, melioris vitae specimen praebuerit: *Cap. Conc.* 19. *Jun.* 1741. §. 3.

Aetas annorum 30. longe excedit aetatem a Tridentino requisitam pro Ecclesiis Parochialibus, praesertim pro Paroccia in alpestri, et montuoso loco sita: *As. Par.* 15. *Dec.* 1764 § 7.

Collationi Parochialium, jure Decretalium simplex examen praemittitur: *Trid.* 6. *Maii* 1775. §. 5.

Approbatus in concursu ad unam Ecclesiam Parochialem, dici non potest approbatus ad aliam. *ibid.* §. 8.

Ideoque praeelectio ab Episcopo facta, nulla est: *ibid.*

Secus si oppositores sunt examinati, et approbati pro utraque Ecclesia Parochiali, licet unico examine; *ibid.*

In earumdem collatione adimpleto fine primario per Concilium Tridentinum optato, ut dignis, et idoneis ministris Parochialis Ecclesia gubernetur, nihil de materialitate plurium examinum literaliter requisitorum in simultanea plurium Ecclesiarum vacatione curandum sit: *ibid.* §. 9.

Requiritur autem, ut pro utriusque provisione, nominatim praemissa sint edicta: *ibid.* §. 10.

Episcopus in electione dignioris et magis idonei, non solum scientiam, sed alias etiam eligendi qualitates spectare debet: *Aler. Can. Poen.* 19. *Apr.* 1777. §. 4.

Ratio habenda est de aetate, de moribus, et de prudentia, ac pariter de existimatione, quam de eo habet Clerus, et populus: *ibid.*

Danda est institutio ad Sacerdotem praesentatum a patronis praevio examinis faciendi experimento super idoneitate illius ad animarum curam exercendam: *Bald. et Vrb.* 7. *Jun.* 1777. §. 6.

Et aliquando delegari potest Episcopo viciniori justis, urgentibus, et rationabilibus de causis: *ibid.*

In peragendo scrutinio, non ille tantum ad curam animarum est praeeligendus, qui scientia ceteros antecellit, sed etiam inquirendum est, ut cum doctrina probati mores et prudentia concurrant: *Fer. Par.* 8. *Febr.* 1783. §. 13.

Et consonant Literae S. Congr. Concilii a Clemente XI. approbatae 10. Januar. 1721. *ibid.* §. 14.

Nec parvi pendendum est testimonium Pastoris illius, cui divino mandatur eloquio oves suas agnoscere: *ibid.*

Juxta receptam Ecclesiae disciplinam sex mensium intervallum dederat Alexander III. in Lateranensi Concilio ad providendas Ecclesias Parochiales quocumque modo illae vacarent; et sive per collationem, sive per electionem, dandae illae essent: *Vrb.* 9. *Sept.* 1786. §. 11.

Multi dantur consimiles in jure casus, quibus decernitur Ecclesias Parochiales fuisse provisas absque concursu, sed cum praevio tantum examine: *Caesen.* 15. *Maii* 1723. §. 7.

Quando ex. grat. conferenda est Parochia, quae est de jurepatronatus Laicorum, vel Parochia adeo exigui reditus, ut operam non ferat concursus; *ibid.*

Regularia Regularibus, secularia secularibus conferenda sunt: *Herb. Eccl. Par.* 27. *Apr.* 1720. §. 2.

Regularis praefici nequit curae animarum ab Episcopo sine Apostolica dispensatione, quae concedi non consuevit, nisi eodem Episcopo instante pro necessitate, vel utilitate Ecclesiae: *ibid. et Posn.* 12. *Jan.* 1726. §. 4.

Monachus non potest sine dispensatione admitti ad curam animarum: *Posn.* 12. *Jan.* 1726. §. 3.

Et haec dispensatio non per simplicem permissionem, sed per speciale Summi Pontificis indultum concedenda est: *ibid.*

Potest ab Episcopo etiam ob penuriam Sacerdotum perpetuo praefici, itaut deducto victu, quod reliquum fuerit redituum, in utilitatem Ecclesiae, et pauperum convertatur, et praefici etiam potest ad tempus quoad scilicet Episcopus providisset Parochiam de clerico seculari, Episcopo semper pro necessitate, et utilitate Ecclesiae instante: *ibid.* §. 4. *et* 5.

Parochiales idcirco Ecclesiae possunt

obtineri a Regularibus vigore Indulti. *Spir. Par.* 18. *Julii* 1761. §. 5.

Parochialis subjective unita Monasterio potest obtineri ab illius Religiosis ad nutum superioris amovibilibus: *ibid.*

Parochiales unitae conferendae sunt Vicariis perpetuis: *ibid.* §. 6.

In Parochiis tamen, quae unitae sunt Monachis, aut Mendicantibus, possunt deputari Regulares ad nutum superiorum amovibiles: *ibid.*

Et Regulares ad nutum superioris amovibiles possunt deputari in Parochiis, etiam vigore Indulti Apostolici non obstante Concilio: *ibid.*

Probata qualitate perpetua, et seculari Parochialis Ecclesiae, praesentari ad illam non possunt Regulares, sed sunt Sacerdotibus secularibus conferendae: *Aug. Par.* 10. *Maii* 1760. §. 6.

Parochiae vigore centenariae praescriptionis obtineri possunt a Regularibus ad nutum superiorum amovibilibus: *Spir.* 18. *Jul.* 1761. §. 8.

Et opus non de sequutis amotionibus docere, quia Regulares ex voto obedientiae pendent a nutu superioris: *ibid.*

§. II.

Ecclesia Parochialis quoad Dismembrationem et Erectionem.

Permissum non est, aut dismembrare antiquas Parochias, aut novas erigere, nisi accedentibus requisitis Textus *cap. ad audientiam l.* 1. *de Eccl. Aedif. Sed.* 11. *Junii* 1718. §. 5.

In erectionibus Ecclesiarum, et etiam in Ecclesiis jam erectis intra limites alicujus Parochiae, nullum inferri debet praejudicium juribus Parochialibus: *Aug.* 7. *Apr.* 1731. §. 5.

Ardua et aspera via, difficultas itineris, nives, et glavies necnon distantia a veteri Parochiali justae atque idoneae causae sunt ad decernendam novae Parochiae erectionem: *Lun. Par. Dism. Par.* 8. *Mar.* 1732. §. 3.

Quoties autem de his legitimis causis non satis constat, rejicitur postulatio erectionis novae Parochiae cum veteris dismembratione, atque alia ratione providetur: *ibid.* §. 4.

Sacra Romana Rota semper censuit, ut si necessitati consultum esse possit constituendo in remotiori parte Parochiae Capellanum coadjutorem, seu Vicarium Parochi in administratione Curae animarum, potius adhiberi oporteat hoc remedium, quam avellere partem Parochiae, et instituere novam Parochialem Ecclesiam: *ibid.* §. 5.

Ubi justae causae postulant novae Parochiae constructionem, non obest Parochi oppugnatio, nec illius requiritur assensus, est tamen citandus et audiendus, ut ea, quae ab eo objiciuntur, discuti possint: *ibid.* §. *ult.*

Propter distantiam, et difficultatem Parochiae incolarum accedendi ad Ecclesiam Matricem, est locus erectioni novae Parochiae: *Rip. Ben.* 17. *Jan.* 1775. §. 10. *Nov. Div. et Dism. Par.* 19. *Apr.* 1760. §. 3.

Hoc Alex. III. respondit Archiepiscopo Eboracensi, et adjunxit, ut provideatur ad competentem in nova Ecclesia honorem pro facultate loci Matrici Ecclesiae servandum: *Rav. Dism.* 5. *Apr.* 1783. §. 7. *Ver. Eccl. Par.* 8. *Maii* 1784. §. 9.

Hanc dispositionem Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 4. *de refor.* renovavit, et voluit, ut etiam invitis Rectoribus novae Parochiae constituantur: *ibid.* §. 8. *et in d. Ver.* §. 11.

Idcirco Doctores asserunt ad novae Parochiae erectionem sufficere distantiam loci sine difficultate, et viceversa difficultatem sine distantia: *ibid.*

Minime autem definitum noscitur, qualis esse debeat hujusmodi distantia, vel difficilis accessus, sed totum id relinquitur judicis arbitrio: *ibid.*

Occurri debet spirituali animarum saluti tum quando Populus ita est auctus, ut unus tantum Parochus ad Sacramenta administranda non sufficiat, tum etiam quando ob loci distantiam, vel difficilem accessum fideles propriam Parochialem adire non possint: *Ver. Eccl. Par.* 8. *Maii* 1784. §. 12. *Plac. Dism.* 28. *Maii* 1791. § 4. *Recin. Er. Par.* 26. *Sept.* 1795. §. 4. *Asc. Er. Par.* 19. *Dec.* 1791. §. 5. *Const.* 30. *Maii* 1761. §. 5. *Nov. Un.* 11. *Sept.* 1762. §. 7.

Propterea ad novae Parochiae erectionem deveniri potest si alternatim occurrat, vel locorum distantia, vel difficultas accessus: *ibid.*

Quae vero esse debeat hujusmodi distantia, vel difficilis accessus, minime definitum noscitur; sed ab Episcopi arbitrio, et prudentia pendet: *ibid.*

Urgente dismembrationis necessitate, antequam novae Parochiae erectio decernatur, de Parochi congrua est inquirendum: *ibid.* §. 14.

Qua de re Sacrum Concilium Trid. *sess.* 21. *cap.* 4. *de refor.* nonnulla statuit: *ibid.*

Et *sess.* 21. *cap.* 5. *de refor.* ad occurrendum indigentiis Ecclesiarum Parochialium mandat, ut Episcopi uniones faciant perpetuas Ecclesiarum, et quorumcumque beneficiorum: *ibid.*

Tridentina Synodus agens de Ecclesiis Parochialibus *sess.* 21. *cap.* 4. *de reform.* duos tantum casus proponit, ubi scilicet populus ita numerosus sit, ut unus Rector non possit sufficere, mandat, Sacerdotes alios pro necessitate adjungi; ubi vero locorum distantia, aut difficultas intercedit, novas jubet erigi Parochias, etiam invitis Rectoribus: *Cam. par.* 18. *Junii* 1785. §. 7. *Terr. dism. et Er. par.* 30. *Julii* 1785. §. 20. *Carp. Dism.* 30. *Julii* 1785. §. 9. *Vot. Secr.* 20. *Aug.* 1768. §. 21. *Dert.* 18. *Julii* 1789. §. 5.

Hac de causa propter ingentem Parochianorum numerum, propter distantiae graviorem difficultatem providetur animarum periculo facta Populi dismembratione, et novae Paroeciae institutione: *in dict. Terr. ibid.*

Ac hoc casu deficientibus ceteris subsidiis ad graviora onera subeunda, sive ipsa Parochia, sive populus compelli potest: *ibid.* §. 25.

Quoties non dubia est distantia, ac itineris difficultas, nova ibi Ecclesia cum novo Parocho constituenda est: *ibid.* §. 13.

Ad sumptus aedificii Ecclesiae, domusque rectoralis, supellectilium, et ad earum conservationem tenetur Ecclesia Matrix, sive illi, qui Ecclesiae fructibus potiuntur: *ibid.* §. 15.

Ita qui decimas percipiunt, ii ad aedificiorum, quae necessaria sunt, elevationem, et sacrarum supellectilium perennem exhibitionem merito obstringuntur: *ibid.* §. 16.

A decimatoribus praestandum est Rectori novae Ecclesiae stipendium cum decimarum congrua assignatione: *ibid.* §. 17.

Ac in circumstantiis longi, difficilisque accessus ad Parocciam, vocemque Pastoris audiendam, Synodus Tridentina novos pastores constitui decrevit, non Capellanos curatos: *Plac. Div. Par. Un.* 10. *Sept.* 1785. §. 10.

Quemadmodum uniri valent Parochiae ex necessitate, ita ex eadem causa dissolvi, ut aliae erigantur: *Pir. Er.* 18. *Aug.* 1787. §. 5.

In jure definitum non est, quanta esse debeat conciliaris distantia, qua permittitur novae Parochiae erectio, ideoque

Judicis arbitrio relinquitur : *Eug. Dism.* 31. *Julii* 1790. §. 6.

Sufficiens tamen ab aliquibus reputatur, si in secundo consistat lapide: *ibid.*

Quum tale iter non sine gravi incommodo hiemali praesertim tempore, fieri valeat : *ibid.*

Difficultas evincitur, quando per praerupta, asperaque ducit iter loca, vel intercipitur torrente, qui hibernis redundat aquis, nec pontem, aut vadum habet, per quem sine periculo trajici valeat : *ibid.* §. 7.

Praesertim si casus evenerint, in quibus non leve detrimentum sive infantes baptizandi, sive morientes passi sunt : *ibid.*

Ac ipsa defunctorum cadavera indecoram habuerunt sepulturam : *ibid.*

Quae omnia necessitatem novae Parochiae constituunt : *ibid.*

Sed unius Lapidis distantia satis non est, ut novae Parochiae necessitas inducta dicatur : *ibid.* §. 8.

Non quaecumque distantia satis est ad novae Parochiae erectionem, sed ea requiritur, quae nimis incommodum, et difficilem reddat accessum ad Parochialem : *Adr. Par.* 18. *Dec.* 1773. §. 3. *et* 10.

Et etiamsi magna adesset itineris difficultas deveniri nihilominus nequit ad dismembrationem ab antiqua Parochia, quoties Parochiae incolarum necessitati alio modo occurri potest : *ibid.* §. 11.

Satis provisum est necessitatibus populi per Capellanum, unde clamores populi non necessitati, sed vanae inani gloriae sunt tribuendi : *ibid.*

Nec Episcopus potest demonstrare necessitatem dismembrationis, quae ex legali tantum Processu erui debet : *ibid.*

Hinc *Ex cap. audientiam* Alexand. III. *de Eccl. aedif.* novae Parochiae erectio permittitur, quando Parochiae incolae causa distantiae tempore hyemali sine magna difficultate non possunt ipsam Ecclesiam adire ; *ibid.* §. 12.

Tridentinum hanc Decretalem ratam habuit : *ibid.* §. 13.

Idcirco ad novae Parochiae erectionem, sufficit distantia loci sine difficultate, et viceversa difficultas sine distantia : *ibid.*

Sed qualis debeat esse hujusmodi distantia, vel difficilis accessus, minime definitum noscitur ; ac propterea id totum pendet ab Ordinarii arbitrio, et prudentia : *ibid.*

Quum itineris non adest incommoditas, et coadjutor in aliqua Ecclesia Filiali degentibus sacramenta ministrans retinetur, non est locus erectioni novae Parochiae, quum erectio remedium sit subsidiarium : *Aqu. Dism.* 13. *Jul.* 1720. §. 3.

E contra vero, dum de magno populi incommoditate quoad sacramentorum receptionem constat, ad novae Parochiae erectionem deveniendum est : *ibid.* §. 4.

Amplia etiam, quod non ad Coadjutoris deputationem, sed ad novae Parochiae erectionem sit deveniendum, quando propter loci distantiam, vel accedente difficultate Parochiani sine magno incommodo ad percipienda sacramenta, et divina officia audienda ad Parochiam venire non possunt : *ibid.* §. 5.

Amplia 2. quod non obstante existentia Coadjutoris, et Vicecurati, seu oblatione eum retinendi in aliqua Ecclesia, ad effectum ut ille populo sacramenta ministraret, erectioni locus esse debeat : *ibid.* §. *ult.*

Distantia Ecclesiae, itineris difficultates, quum gravia praeseferant damna spiritualia animarum saluti, et eas in maximo periculo constituant, necesse est ad novae Parochiae erectionem pro-

·edere : *Sp. Reaed. Eccl.* 31. *Mar.* 1770. §. 4.

Immo etiamsi disjunctim existant eaedem difficultates, justam tamen dismembrationis causam praebent : *ibid.*

Dos si assignata fuerit, et supplicatum Episcopo pro tali erectione : *ibid.* § 5.

Processus formalis ob id non requiritur : *ibid.*

Ac diuturnitas temporis favorabilem inducit praesumptionem cujuscumque adhibitae solemnitatis, et necessariae causae : *ibid.*

Necessitate urgente expedit, ut nova erigatur Ecclesia Parochialis ; *Fer.* 29. *Nov* 1766. § 8.

Et haec erectio ex haereditatibus ad opera pia relictis permittenda est : *ibid.*

Quum omnes urgeant causae expressae *in cap. ad audientiam de Eccl. Aedif.*, et Concilii Tridentini *sess.* 21. *cap.* 4. dismembrationi Ecclesiae Parochialis locus est : *Arim. Dism.* 26. *Mar.* 1763. §. 5.

Deveniendum non est ad validam, ac justam veteris Ecclesiae Parochialis dismembrationem, et novae erectionem, nisi concurrant causae illae, quae requiruntur *Ex cap. cit. ad audientiam* ; *Nol. Dism.* 14. *Apr.* 1736. §. 3.

Ecclesia dismembranda a Parochiali, et erigenda, venit ex dispositione Tridentina, pro commodiori Accolarum utilitate, si iter impervium sit, vel longe dissitum a propria Paroccia : *Terr. et Priv.* 17. *Mar.* 1781. §. 6.

Facultatem Patres Tridentini impertiti sunt Episcopo, tum constituendi Ecclesias Parochiales per sectionem veterum, tum etiam uniendi Ecclesias Parochiales, ubi necessitas id postulaverit : *Fir. Trans. Par.* 27. *Febr.* 1734. §. 5.

Quando locorum distantia a Parochia difficilem reddit, et periculosum ad eamdem accessum, causa est Parochiarum separationis ; etiamsi Parochus offerat retinere Capellanum, qui praesto sit administrationi sacramentorum *Neap. Decr.* 29. *Febr.* 1744. §. 11.

Populi incrementum satis non est, ut Parochia dividatur, cum satis populo a Tridentino consultum fuerit, quod Parochiarum Rectores cogat tot sibi Sacerdotes adjungere, quot ad Parochialia officium explendum necessarii videntur : *ibid.*

At aucto populo, nova Ecclesia Parochialis est aedificanda : *Pis.* 14. *Dec.* 1743. §. 8.

Ita si populus minuatur, et infra *decem mancipia*, sive familias sit, duae Parochiales Ecclesiae, sub uno Presbytero uniendae sunt : *ibid.*

Non rite proceditur ad dismembrationem Ecclesiae Parochialis dum Ecclesia Parochialis suo Pastore viduata est, nec est satis illius oeconomum in judicium vocare, sed peculiaris debet defensor deputari : *Cass. Dism.* 3. *Dec.* 1740. §. 3.

Ac non debet vetus Parochia ob populi affluentiam dismembrari, sed obstringendus est Parochus tot sibi Presbyteros in adjutores assumere quot sacramentis ministrandis, divinoque cultui sufficiant: *ibid.*

Vel ad summum, etiamsi verae probarentur expositae causae, priusquam dismembratio Parochiae decerneretur, constitui debet Vicarius, quo satisforet consultum spirituali populi indigentiae : *ibid.*

Necessaria est erectio novae Parochiae etiam minori in distantia loci ab Ecclesia duobus milliaribus : *Der. Dism.* 14. *Dec.* 1765. §. 9.

Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 4. sanxit, ut invitis etiam Rectoribus novae erigantur Parochiae in illis locis, in quibus adest locorum distautia : *ibid.* §. 6.

Praesertim si adsit difficultas itineris,

necessariam docent Canonistae: *ibid.* §.9.

Imo si intersectio viae a torrente, vel aquis habeatur: *ibid.*

Et tantum quod possibilis sit decessus Parochiae incolarum absque sacramentis: *ibid.*

Et si divisio Parochiae non placeat, denegari nequit deputatio Vicarii ex reditibus Ecclesiae Parochialis, et in subsidium populi: *ibid.* §. 13.

Occasione dismembrationis, et novae Ecclesiae Parochialis in casu magnae distantiae, et difficilis accessus, omnibus indigentiis novae Parochiae provideri debet juxta juris dispositionem ex decimis loci ad Ecclesiam Matricem spectantibus: *Sp. Reaed. Eccl.* 30. *Maii* 1761. §.4.

Et tenuitas redituum eximere nequit Matricem Ecclesiam, sive loci decimas illi debitas ab onere novae aedificationis Ecclesiae: *ibid.* §. 5.

Imo nec ratione consuetudinis, ob restaurationes Ecclesiae, et aedium Parochialium factas a populo: *ibid.*

Duae Familiae in territorio, cum non constituant plebem, novae Parochialis erectionem petere non possunt: *Leod.Vic.* 10. *Maii* 1760. §. 2.

Neque confundendi sunt decimatores; etiamsi unica Communitas ab utriusque territorii incolis efformaretur, quum nulla fieri illatio valeat a limitibus temporalibus, ad limites spirituales: *ibid.*

Testes affectate deponunt de asperitate viae, et animarum pernicie, non praesumenda contra experientiam plurium seculorum: *ibid.*

Ecclesiarum dismembrationes admitti possunt ob maxima incommoda distantiae, vel viarum, praesertim si a flumine vel torrente intercipiantur, itaut accessus ad Ecclesias periculo non vacet: *Lun. seu Sar.* 14. *Apr.* 1764. §. 17.

Sed si necessitati populi consuli possit cum Capellano coadjutore, sive Vicario parochi in administratione curae animarum: hoc remedium sine ulla Ecclesiae divisione est adhibendum: *ibid.* §. 19.

Et S. Congregatio Concilii antequam divisionem, et ideo novae parochiae erectionem vel approbaverit, vel demandaverit, primum de congruae quantitate assignanda quaesivit: *ibid.* §. 20.

Ordinarius agnoscens quod nonnulla loca a Parochialibus Ecclesiis supra mille passus distent, quodque plures absque Sacramentarum susceptione obierint, potest praevia oculari Casalium inspectione alteram Ecclesiam viis commodiorem erigere, eique simplicia unire beneficia: *Iser. Er. Par.* 2. *Dec.* 1702.

Locus est dismembrationi Ecclesiae Parochialis non obstante Parochi dissensu, quando accessus ad Parochialem ita impeditur, ut debiliores, pueri, mulieres, et senes nequeant praeceptum audiendi sacrum diebus festis adimplere: *Crem. Trans. Ben.* 3. *Julii* 1762. §. 3.

Si reditus Matricis Ecclesiae, ac Parochi tenues sint, ut non sufficiant ad novam faciendam erectionem, Episcopus unione beneficiorum, aut alio commodiori modo providere debet: *Vot.Secr.* 20. *Aug.* 1768 §. 22.

Locus non est dismembrationi, si non sufficienter probetur distantia, vel viae difficultas: vel quia duorum, aut trium milliariorum distantia, et accidentalis, atque discontinua difficultas viae: *Const.* 30. *Maii* 1761 §. 7.

Urgente dismembratione Ecclesiae onus ex juris dispositione insitum Matrici Ecclesiae remanet pro congrua novo Parocho ex decimis praestanda, necnon pro novae Ecclesiae constructione, et conservatione: *Spir. Reaed. Eccl.* 16. *Sept.* 1769.

Ecclesiae Parochialis dismembratio non praesumitur per erectionem fontis baptismalis in alia Ecclesia commoditatis causa:

Mon. Alt. Rem. Cap. et Jur. Par. 22. *Maii* 1762. §. 4.

Dum decretum nequaquam praesefert veram Ecclesiae dismembrationem, non pertinent ad eam, quae de propria Ecclesiarum dismembratione sancita sunt: *Sars. Dism.* 12. *Maii* 1736. §. 3.

Locus non est dismembrationi, cum parum distant incolarum Domus ab Ecclesia Parochiali, et si qui illorum sine ecclesiasticis sacramentis decesserint, hoc domesticorum, et familiarium negligentiae potius tribuendum, quam alteri causae: *Aq. Dism.* 25. *Jan.* 1744. §. 10.

Pro erectione Ecclesiae Parochialis, uti debet auctoritate Ordinarii, sine qua nulla Ecclesia Parochialis efficitur: *For. Ap. Mis. pro pop.* 19. *Julii* 1766. §. 4.

Et excluditur haec qualitas tum ex ipsa conditione presbyteri, qui nutu patroni sit removendus: *ibid.* §. 5.

Tum ex voluntate expressa testatoris, qui voluit semper Capellaniam mere laicalem nulli unquam in titulum dandam, etiam pro patrimonio, atque ipsum nomen beneficii ecclesiastici semper rejecit: *ibid.* §. 6.

Tum demum quia deficit populus: *ibid.* §. 7.

Parochiae dismembratio facta ab Episcopo absque praevia citatione interesse habentium, nulla est; licet Episcopus ad dictam dismembrationem processerit uti Delegatus Sedis Apostolicae: *Fir. Dism.* 15. *Dec.* 1759. §. 5.

Nec suppletur citationis defectus, vel a consensu, vel a subsequuta acquiescentia: *ibid.*

Dismembrationes enim cum sint odiosae, et sapiant alienationem jurium Ecclesiae; sine justa, et urgenti causa fieri nequeunt: *ibid.*

Et quum dismembratio fieri deberet, citationis defectus spernendus est in casu, quo contradictores nullam adducerent validam exceptionem: *ibid.* §. 6.

Ut valida sit veteris Ecclesiae dismembratio, non est necessarius Parochi assensus, neque etiam illius contradictio quidquam officit ad dismembrationem impediendam, ubi justae causae novae Parochiae erectionem postulant. *Mar. Dism.* 24. *Jan.* 1739. §. 3.

Nequit tamen Parochus adeo negligi, ut eo prorsus inaudito, veteris Parochiae dismembratio decernatur: cum ad salubrius capiendum consilium possint conferre ea, quae ab ipso adversus dismembrationem possent opponi: *ibid.*

Dismembrationi Parochiae locus non est ubi per Deputationem Vicarii potest spirituali populi saluti provideri; et hoc potius remedium est adhibendum, quam alterum divellendi partem veteris Parochiae, et novam instituendi Parochialem Ecclesiam: *ibid.* §. 4.

Cessante necessitate deveniendum non est ad dismembrationem: *Leod. Vic.* 10. *Maii* 1760. §. 2.

§. III.

Ecclesia Parochialis quoad Divisionem, Distinctionem, et Territorium.

Summus Pontifex S. Evaristus inchoante seculo secundo mandavit Parochiarum divisionem, quae licet sub Valeriani persecutione suppressa fuerit, fuit iterum a S. Dionysio in fine tertii seculi expleta, seu verius restituta: *Eug. Jur. Par.* 12. *Mar.* 1725. §. 1.

Haec enim divisio per generale Decretum fuit a S. Concilio Tridentino ubique locorum praescripta; *ibid.*

Hoc exemplo, et praecepto, omnes fere Ecclesiarum Antistites ante vel post Concilium eamdem executioni demandarunt, distinguendo populum in certas,

propriasque Parochias, ac suum perpetuum peculiarumque Parochum unicuique assignando, a quo licite sacramenta recipi deberent: *ibid.*

De origine et divisione Parochiarum in Provinciis tam Orientalibus, quam Occidentalibus, late disserit Falisacus *de Orig. Parocc. cap. 4. per tot. ibid.*

Stricti juris est Paroeciarum divisio, neque facile praesumitur, ubi contraria argumenta non concurrunt; *Egin. Visit. SS. LL.* 27. *Junii* 1789. §. 6.

Hujus separationis indicium desumi potest ex impellentibus erectionis Curionatuum causis; scilicet, ex Parochiae incolarum distantia, a parochialibus Ecclesiis, itinerumque difficultate; *ibid.*

His de causis praescribitur Paroeciarum separatio; veraeque per eam constitutae censentur distinctae Paroeciae; *ibid.*

Secundum divisionis indicium est, assignatio congruae, sive ex matricibus, sive a Parochiae incolis pro Curionum conservatione: *ibid.*

Haec namque veris tribuitur Parochis; *ibid.*

Probata loci distantia, ac impedimentis, praesertim tempore hyberno, alpestrium, praeruptarum, pluviis, ac perpetuo gelu horrentium viarum; ac probata mala, et detrimenta, quae evenerunt, et quae ventura certe sunt, necessariam faciunt Ecclesiae Parochialis divisionem: *Nov.* 23. *Nov.* 1765. §. 10.

In juris Canonici dispositione cautum est, unicuique liberum esse: ubi Parochiae certos fines, certasque domos non habent, Parochiam, quam lubet, eligere: *Macer. Jur. Par.* 14. *Mar.* 1778. §. 6.

Sancta Synodus *sess.* 24. *cap.* 13. *de refor.* voluit, ut distincto populo in certas propriasque Parochias, unicuique suus perpetuus, peculiarisque Parochus assignetur, qui cognoscere fideles valeat, et a quo solo licite sacramenta suscipiant: *Fabr. Fon. Bap. et Jur. Bapt.* 2. *Maii* 1733. §. 3. *S. Sever. Visit. SS. LL.* 28. *Nov.* 1789. §. 6. *Reat. Dism.* 3. *Maii* 1783. §. 11.

Divisio antiquae Parochiae facilius conceditur, quam dismembratio ab unica Parochiali Ecclesia, novaeque Parochiae erectio: *Nov. Div. Par.* 19. *Apr.* 1760. §. 4.

Posita Ecclesiae angustia, haud inde sequitur, ut dividenda sit Parochia, quum per novam aedificationem, aut ampliationem Ecclesiae possit his difficultatibus occurri: *Fir. Er.* 18. *Aug.* 1787. §. 9.

Ecclesiarum Parochialium dismembratio vel divisio, permittitur ob maximam locorum distantiam asperitatem viarum, ob praegelidos, ac praeruptos montes, et iter periculi plenum: *Der. Dism.* 2. *Jun.* 1764. §. 3.

Alex. III. admisit causam, quando villa perhibetur ab Ecclesiae Parochiali in tantum distare, ut tempore hyemali, cum pluviae inundant, non possint Parochiae incolae sine magna difficultate ipsam adire: *Pis.* 19. *Apr.* 1766. §. 7.

Idem confirmavit Concilium Trid. *sess.* 21. *cap* 4. ut ad dictam sanctionem novae Parochiae erigantur etiam invitis rectoribus; *ibid.* §. 8.

Et, si nulli irrogetur injuria, si nullius detrimentum subversetur, utilius est plures, quam unum habere parochos, qui populum doceant, ac salutem ejus curent; *ibid* §. 11.

Ac licet per Capellanum provideri posset populo, attamen si fieri potest melius consuletur per Parochum: *ibid.* §. 12.

Quia ille mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus: *ibid.*

In divisione limitum pro exercitio curae animarum, ratione matricitatis, Ecclesiae Cathedrali dignior pars est assignanda: *Aud.* 11. *Sept.* 1762. §. 11.

Parochiarum divisio facienda est certis limitibus, certoque assignato populo, circumscripta: *Cam. Par.* 16. *Maii* 1778. §. 5.

Ex decreto Tridentino *sess.* 24. *cap.* 9. *de refor.* Dioeceses, et Parochiae distinctae debent esse, ut suarum ovium curam habeant: *Fritin. Per. seu Vn.* 18. *junii* 1735. §. 5.

Divisio Ecclesiarum Parochialium Dioecesis, est intelligenda juxta statum praesentem, haud commensuranda ad statum antiquum: *Andr.* 23. *Apr.* 1763. §. 2.

Ecclesiae Parochialis divisio, ecclesiasticis Legibus est odiosa: *Der. Distr.* 14. *Dec.* 1765. §. 15.

Nec aliter permittenda, nisi duo simul intercedant, nempe absoluta necessitas, ac utilitas; et quod nonnisi per divisionem oppressis provideri valeat: *ibid.*

Parochialis Ecclesia S. Leuci de Atissa intra fines Theatinae Dioeceseos sita reperitur: *Theat. seu N. Att. Jur.* 11. *Mar.* 1702.

Divisio atque separatio Ecclesiarum remedium est subsidiarium, cui locus esse nequit, nisi ex defectu aliorum ordinariorum: *Aquil. Dism.* 25. *Jan.* 1744. §. 6.

Praecipuum argumentum ad probandam subjectionem populi erga Paroeciam est vehemens juris praesumptio, quod unusquisque locus illi subsit Paroeciae, cui vicinior apparet: *Carp.* 26. *Jan.* 1743. §. 9.

§. IV.

Ecclesia Parochialis quoad Materialem Reaedificationem, et Restaurationem.

Potius est reparanda Ecclesia, quam demolienda: *Cam.* 18. *Nov.* 1797. §. 15.

Non est probanda necessitas praecisa reaedificandi Ecclesiam Parochialem, si res sit de Parocho volente illam reaedificare: *Caesen. Reaed. Eccl. Par.* 24. *Mar.* 1753. §. 2.

Ad perficiendnm opus Ecclesiae Parochialis, adhibenda sunt remedia Concilii Trid. *sess* 21. *cap.* 7. praescripta: *S. Min.* 20. *Sept.* 1794. §. 4.

Ecclesia Parochialis, si sit angusta, ob incrementum populi; amplianda venit, et reaedificanda. *Null. seu Non. Reaed. Eccl. Par.* 16. *Maii* 1778. §. 2.

In restaurationem seu novam constructionem Ecclesiae primum fructus et proventus ad eam pertinentes erogari debent: *ibid.* §. 3.

Casu quo non sufficiant, supplere tenentur ii, qui aliquis fructus ex ea percipiunt: *ibid.*

Et in illorum defectum tenentur Parochiae incolae: *ibid.*

Qui si egestate laborent, tunc ad Matrices, et viciniores Ecclesias est recurrendum; et illae etiam in profanos usus converti possunt: *ibid.*

Pro aedificatione Ecclesiae, ejusque cultu, certa dos assignanda venit: *ibid.* §. 5.

Ecclesiae Parochialis aedificatio, est opus longe magis pium, quam subsidia dotalia: *Am.* 24. *Nov.* 1764. §. 17.

Praesertim si jam coeptum aedificium sit: *ibid.* §. 18.

Ecclesiae Parochiales si collapsae sint, primo restaurari debent ex fructibus, ac proventibus ad eas quomodolibet pertinentibus: *ibid.* §. 21. *Viter. Cens.* 4 *Ap.* 1767. §. 7.

Si vero reditus non fuerint sufficientes, tunc tenentur omnes patroni, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt: *ibid.*

Et in eorum defectum cogendi sunt omnes Parochiae incolae qualibet appellatione, exemptione, et contradictione remota: *ibid.*

Si vero nimia egestate laborent, tunc

profananda est Ecclesia non ad usus sordidos, erecta tamen ibi cruce: *ibid.*

Pro constructione Parochialis Ecclesiae etiam Legata pia in causam onerum missarum relicta, aliquando convertenda sunt; *ibid.* §. 23.

Et revera in Tridentino *sess.* 21. *cap.* 7. mandatur, ut Ordinarii Ecclesias Parochiales collapsas, etiamsi jurispatronatus sint, restaurari curent ex fructibus ad Ecclesias easdem quomodocumque spectantibus: *Im. Rest. Eccl. Par.* 16. *Aug.* 1783. §. 7. *Fir. On. Mis.* 23. *Nov.* 1782. §. 5. *Aux.* 18. *Maii* 1765. §. 11. *Luc.* 31. *Maii* 1766. §. 13. *Am.* 26. *Aug.* 1769. §. 9. *Spir. Reaed. Eccl.* 16. *Sept.* 1769. §. 10. *Terr. et Set.* 17. *Mar.* 1781. §. 6.

Et si non sint sufficientes, cogant patronos, et alios, qui ex dictis Ecclesiis aliquos fructus percipiunt; atque in illorum defectum Parochiae incolas: *ibid.*

Certum est, quod ad Ecclesias restaurationem et reparationem ii omnes contribuere teneantur, qui beneficia etiam simplicia in ea obtinent: *ibid.* §. 6.

Ad Ecclesiarum reparationem cogendi sunt Rectores dummodo prius deducantur necessaria ad eorum conservationem: *ibid.* §. 7.

Nonnulli Doctores tenent, quod ob necessitatem construendi novam Ecclesiam, si alia desint remedia, possint in illius fabricam applicari Legata pia missarum: *ibid.*

Quoties de restauratione agitur Ecclesiae Parochialis, ante omnia inquirendum est, habeat ne aliquam dotem, in eum finem assignatam; *Alb. Aed. Eccl. Par.* 20. *Jan.* 1787. §. 4.

Testis autem est Episcopus, nedum hanc dotem in casu deesse, sed etiam quod populus ad Ecclesiae manutentionem, ac provisionem annuatim teneatur: *ibid.*

Et quaerendum est, num reditibus Ecclesiae supplere valeat Rector, vel an alia adsint in eadem Ecclesia erecta beneficia: *ibid.* §. 5.

Deinde ad populum deveniendum est: *ibid.* §. 6.

Qui Parochiales habent Ecclesias, ad reparationem, et institutionem Ecclesiarum cogi debent: *Fir. Comp.* 21. *Apr.* 1787. §. 4.

Restaurationis onere Rectores, bonorum Ecclesiae reditus percipientes gravari debent: *Brict.* 18. *Aug.* 1787, §. 3.

Onus restaurandi rimosam Ecclesiam, eique domum adnexam, vel etiam contritam reficiendi, pertinet ad decimatores, ubi nullus adest Ecclesiae patronus: *Fir.* 17. *Aug.* 1776. §. 11.

Sanctio Concilii Tridentini *sess.* 21. *cap.* 7. *de ref.* praescribit; patronum primo loco teneri ad reparationem, et reaedificationem Ecclesiae, aediumque Parochialium; *ibid.* §. 13.

Patrono egestate laborante, teneri parochiae incolas, qui remediis omnibus opportunis cogendi sunt: *ibid.*

Propterea inspecta dispositione citata Concilii Trid. Doctores certos gradus constituunt, ut scilicet prius Ecclesia restaurari debeat ex peculiaribus reditibus pro fabrica destinatis: *Nep. Rest. Eccl.* 28. *Aug.* 1773. §. 15. 31. *Aug.* 1771. §. 16.

His deficientibus hujusmodi onus iis inhaereat, qui ex Constitutione aliqua, vel statuto, vel ex veteri constantique consuetudine ad id tenentur: *ibid.*

Tertio loco, adigatur Parochus ex fructibus, qui Parochiali beneficio supersunt; praesertim si ejusdem Ecclesiae pingues sint reditus: *Ibid et Arim. Eccl. Par.* 24. *Nov.* 1792. §. 3.

Postea ceteri omnes, qui in Parochiali Ecclesia beneficia possident: *ibid.*

Deinde huic oneri subjicientur patroni, si patronatum retinere velint, et tandem populus, sive Parochiae incolae: *ibid.*

Quod si parochiae incolae sint pauperes, et pecunias subministrare nequeant, saltem ad manuales operas in fabricam Ecclesiae conferendas excitari debent: *Nep. Rest. Eccl.* 31. *Aug.* 1771. §. 16.

At onus restaurationis, deficientibus fabricae reditibus, praecipue inhaeret Parocho, tum ratione spiritualis conjugii, tum quia fructus ex Ecclesia percipit: *Nep. Rest. Eccl.* 28. *Aug.* 1773. §. 3.

Nec hujusmodi onus evadere potest Parochus, nisi in dubiis documentis Parochialem redituum insufficientiam probaverit: *ibid.*

Compertum est inter fructus et proventus ad Ecclesias Parochiales quomodocumque pertinentes, computari decimas si nulla dos Ecclesiae assignata fuerit: *Spir. Reaed. Eccl.* 31. *Mar.* 1770. §. 6.

Et Ecclesia matrix eximi non potest a subministratione saltem decimarum pro Ecclesiae dismembratae reaedificatione: *ibid.* §. 7.

Atque ratio est; quia decimae non tantum ad ministrorum Dei alimoniam, sed et ad Ecclesiarum conservationem sunt ordinatae: *ibid.*

Cum unio Parochialis secuta fuerit dismembrationem alterius Parochiae; decimandi jus ad Ecclesiam Matricem transit cum onere fixo reaedificationis Ecclesiae dismembratae: *ibid.* §. 9.

Praesertim si adsit juris praescripto consona consuetudo, quae consuetudo jus certissimum constituit, et est prae omnibus in hac materia attendenda: *ibid.*

Insuper, si dicatur esse Communitas pauperrima, ac proinde forsan contraria consuetudo inolevisset, omnino posthabenda est; *ibid.*

Sedulo curandum est, ut Parochiales Ecclesiae vel temporum injuria, vel vetustate collabentes, summa cura et diligentia reficiantur; *Tud. Rest. Dom. Par.* 21. *Nov.* 1772. §. 3.

Et Concilium Trid. omnes indigitavit; qui in defectum Parochialium redituum, restaurationis onus subire debeant; *ibid.*

Imo si vetus, et certa consuetudo afferatur, ob quam privati aliqui cives expensas facere cogantur, tunc ea consuetudo vim Legis habere, ac retinere debet; *ibid.* §. 6.

In defectu fructuum Ecclesiae, beneficiati ac Capellani, qui fructus ex Ecclesia percipiunt, ad ejus Instaurationem concurrere debent: *Vel. Sut. Mis.* 5. *Junii* 1790. §. 4.

Taxa eorum congruae, debet esse fructuum quarta pars, vel etiam tertia: *ibid.* §. 5.

Ab ea tamen immunes sunt, qui curam animarum gerunt: *ibid.*

Ob redituum tenuitatem, congruae conservationi longe imparem, Parochus nullo jure cogi potest ad Ecclesiae restaurationem, sed adigendi sunt Parochiae incolae, qui in ea sacramenta percipiunt: *Cam. Rest.* 17. *Dec.* 1768. §. 10.

Et Parochiae incolae tum ex juris censura, tum ex perenni, ac universali consuetudine cogendi sunt ad reparandam tum Ecclesiam, tum etiam Domum Parochialem ruinosam, cum idem de Ecclesia, et de Domo Parochiali semper esse debeat judicium: *ibid.* §. 11.

Aliis deficientibus mediis, succurritur pauperi parochiae pro dicta restauratione per applicationem legatorum: *Ferr. App.* 27. *Aug.* 1796. §. 8.

Applicationis requisita sunt utilitas, et Ecclesiae necessitas; ac consensus eorum, quorum interest: *ibid.* §. 9.

Quando ad reparandam Ecclesiam Parochialem adigenda est Communitas, sive universus populus, qui Sacramenta percipit, non tantum ad reparationem Ecclesiae tenetur, sed etiam Sacrarii, Domus Parochialis, pavimenti quali Parochiani utuntur, et turris Sacrae, quae

illorum commodo inservit: *Nep. Rest. Eccl.* 31. *Aug.* 1771. §. 5.

Et illi, qui fructus percipiunt ab eadem Ecclesia, tenentur pro rata parte tantum, quae deductis alimentis supersit: *ibid.* §. 3.

Nomine redituum Ecclesiae, quibus facienda est reparatio Ecclesiae Parochialis nedum illi fabricae, sed alii etiam recensentur Rectoris, qui secundum inter obligatos locum tenet: *Bon.* 17. *Dec.* 1791. §. 6.

Nam ante alios, restaurationis onus incumbet Parocho, seu Rectori: *Cam. Rest.* 17. *Dec.* 1768. §. 3.

Praesertim, si praescripto juris consona sit inveterata, perennis, ac universalis sit consuetudo, a qua nefas est recedere; *ibid.*

Non obstat aliquando Parochiae incolas contribuisse ad Ecclesiae reparationem, si id sponte, ac liberaliter fecerunt; cum ex ea liberali contributione nulla orta sit consuetudo, unde onus Parocho proprium, in Parochiae incolas esset transferendum: *ibid.* §. 4.

Parochi, qui concitiarem non habent congruam, ad Ecclesiae Parochialis reparationem non tenentur; *Aux. Rest. Eccl. Par.* 5. *Aug.* 1719.

Tunc autem Parochi instar omnium aliorum Beneficiatorum ad suae Ecclesiae restaurationem tenentur, si praeter congruam et honestam conservationem, alios ex Parochia percipiant reditus: *ibid.*

Si Ecclesia Parochialis est alicui Monasterio unita, vel aliter commendata, vel sub cura habituali alterius; onus restaurandi pertinet ad Parochum habitualem, qui reditus Ecclesiae percipit, non vero ad Vicarium, seu Curatum actualem deputatum cum sola congrua, tamquam stipendium sui laboris: *Sor. Rest. Eccl. Par.* 13. *Aug.* 1729. §. 5.

Quum onus restaurationis Ecclesiae Parochialis, agnitum fuerit anteactis temporibus incumbens Parochiae incolis; id ipsum servari in Ecclesiis loci; tam diutinae ac universali consuetudini standum est: *Cam. Rest.* 17. *Dec.* 1768. §. 8.

Nec id grave esse debet ipsis Parochiae incolis, qui exempti sunt a quolibet decimarum onere sive praedialium, sive sacramentalium: *ibid.*

Parochus cogendus est ad integram Ecclesiae restaurationem quia Ecclesia nonnisi per diutinam, ac supinam ipsius negligentiam in pessimum statum redacta est: *ibid.* §. 6.

Parochiae incolae quum maxima paupertate premantur, cogi non possunt ad onus restaurationis ferendum: *ibid.*

Reparatio Ecclesiae Parochialis, quae est etiam simplex Collegiata, vel Parocho, vel iis, qui in ea obtinent beneficia, incumbere debet; *Null. seu Sub. Rep. Eccl.* 11. *Julii* 1750. §. 3.

Nec compelli possunt patroni, qui reditus congruos pro dote beneficiorum assignarunt, sed Ecclesiae Rectores ad illorum reparationem convertere neglexerunt: *ibid.*

Alio transferri non debent munia parochialia, si Parochialis reparari valeat Ecclesia: *Sars. Trans. Eccl. Par.* 31. *Julii* 1790. §. 5.

Ne ea, quae sacris ministeriis dicata sunt, temporum injuria obsolescant: *ibid.*

Ecclesiam reparare tenetur Parochus de bonis, quae sunt ipsius Ecclesiae, si ei supersint: et si pares non sint, illius Beneficiati; ultimoque Parochiae incolae: *ibid.*

Exceptis Parochiae incolis pauperibus: *Im. Rest.* 16. *Maii* 1795. §. 5.

Parochiae incolarum nomine, exteri quoque confluentes intelliguntur: *ibid.*

Et licet taxatio eorum sit onus reale in-

fixum bonis, eosque afficere videtur, qui possident jure suo: *ibid.* §. 6.

Nam colonorum possessio est precaria, et a Domino retineri censetur: *ibid.*

Licet ea collecta bonis imponatur, debetur tamen ratione fructuum: *ibid.*

§. V.

Ecclesia Parochialis quomodo probetur.

Parochialis qualitas in Ecclesia non praesumitur, sed est ab allegante probanda: *Const. Jur. Par. et Exemp.* 18. *Dec.* 1762. §. 1.

Nec Parochialitatem Ecclesiae Commendae Hierosolymitanae probat jus sepeliendi, et administrandi sacramenta familiaribus: *ibid.*

Ad constituendam Parochiam requiruntur saltem decem familiae: *ibid.* §. 2.

Et in casu diminuti numeri familiarum locus est unioni: *ibid.*

Qualitas parochialitatis probetur ex signis, et argumentis: *Ven.* 25. *Jan.* 1763. §. 4.

Non tamen probatur per solam exercitium curae, quod potest expleri etiam in Capella, vel Ecclesia coadjutrice: *ibid.* §. 7.

Parochialis Ecclesia vera dicitur illa, quae congrue dotata, habet distinctum populum, et finibus separatum: *Caes. Pon. Bapt.* 15. *Jan.* 1780. §. 3. *Neap. Decr.* 29. *Febr.* 1744. §. 7.

Cum desierit esse subjecta, immo cum nihil commune habet cum matrice, ac retinet fontem baptismalem: *ibid.*

Antiquioribus temporibus statutum fuit baptismum in Ecclesiis solum Cathedralibus conferendum: *ibid.* §. 4.

Certum est, quod aucto deinceps populo, in Parochialibus a Cathedralibus Ecclesiis sejunctis distinctus fons baptismalis extrui coeperit: *ibid.*

Et solum a Parochis tamquam Episcoporum Vicariis, et coadjutoribus ministrari baptisma infantibus, vetitum fuerit in Ecclesiis filialibus illud conferre: *ibid.*

Onera, quibus erga Matrices Ecclesias, earumque Rectores gravantur Parochiae incolae, signa sunt honoris; et parochialem qualitatem fortasse in Ecclesiis filialibus confirmant: *Egin. Visit. SS. LL.* 27. *Junii* 1789. §. 7.

Etiamsi Ecclesiae Parochiales amovibiles olim fuerint, nihilominus qualitas perpetuitatis per annos supra centum servata, illarum qualitatem, et statum immutavit; cum ad immutandum statum beneficii, lapsus annorum tantum 40. sufficiat: *Eug. Jurisd.* 7. *Aug.* 1773. §. 4.

Excluditur qualitas Parochialis, quando exequiae Parochianorum in Cathedrali, et non in aliis Ecclesiis peraguntur, quod minime veris Parochis liceret: *Ven.* 25. *Jan.* 1763. §. 8.

Non obstante una vel altera provisione earumdem in titulum; cum provisiones naturam beneficiorum non immutent: *ibid.*

Dum extinguitur titulus collativus, ac denominatio, natura, et essentia Parochialis; ea Ecclesia non potest amplius comprehendi sub denominatione Parochialis, nec iis dispositionibus subjici, quae ad Parochiales Ecclesias referuntur; nec primi status qualitas est ulterius attendenda: *Pis.* 11. *Jan.* 1772. §. 4.

§. VI.

Ecclesia Parochialis quoad Suppressionem, per Subrogationem.

Pugnat inter se, Parochos petere posse suppressionem eorum respective Paroeciae, et tamen reservare sibi ipsius exercitium jurium in eadem Paroecia,

perinde ac si illa suppressa minime fuisset: *Ver. Iur. Par. et Praem.* 9. *Aug.* 1777. §. 4.

Ut suppressio Parochiae valida fiat, cum hoc tendat ad divini cultus decrementum, requiritur justa, et necessaria causa, ac solemnitas: *Cam. Par.* 13. *Sept.* 1777. §. 5.

Fides adhibenda non est Episcopo, supprimenti expressam suppressionis causam, nisi sit eadem concludentissime probata: *ibid.* §. 6.

Immo requiritur in actu suppressionis assensus Capituli Cathedralis Ecclesiae, cujus defectu suppressio ipso jure nulla redditur. *ibid.* §. 7.

Constructio novae Ecclesiae in locum veteris postulare videtur, ut haec nova Ecclesia vicem omnino gerat antiquae, eamque repraesentet, tum in titulo, tum in omnibus juribus, et tunc subrogatio fiet: *Burg. Trans. Eccl. Par.* 14. *Nov.* 1733. §. 7.

§. VII.

Ecclesia Parochialis quoad Translationem.

Translatio Ecclesiae Parochialis, ac unio beneficii vetita est a Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 13. *Fir. Trans. et Un.* 26 *Jan.* 1779. § 7.

Permittit Sacrum Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 7. *de reform.* pauperum Parochialium translationem ad matrices, seu viciniores Ecclesias, sed ubi alia desint remedia ibidem designata: *Mar.* 17. *Jun.* 1789. §. 5.

Et Bened. XIV. *in Inst.* 100. alia remedia proponit, ut pauperibus Paroeciis succurratur: *ibid.*

De translatione Ecclesiarum statuit Concilium Tridentinum, ut si collapsae refici, ac restaurari nequeant, ex fructibus earum, ac Parochiae incolarum auxilio ad Matrices, seu viciniores Ecclesias transferantur: *Lun. seu Sar.* . . *Apr.* 1764. §. 15. *Bric. Trans.* 14. *Dec.* 1782. §. 11.

Idcirco quando Parochialis Ecclesia aut collapsa, aut fatiscens restaurari ob inopiam non potest, transferenda est vel ad Matricem, vel ad aliam viciniorem Ecclesiam: *Burg. Trans. Eccl. Par.* 14. *Nov.* 1733. §. 6.

Non mutatur titulus illius Ecclesiae, ad quam fit translatio, sed in ea erigitur Altare vel Sacellum sub eodem titulo, quo insignita fuit diruta Ecclesia: *ibid.*

Quod si Parochialis Ecclesia in statu interdicti fuerit, ut provisionalem parochialium munerum translationem in aliam Ecclesiam exigeret, nihilominus debet fieri translatio, vel ad Matricem Ecclesiam, vel ad aliam viciniorem juxta praescriptum Tridentini Concilii *sess.* 21. *cap.* 7. *de refor. Fir. Int. et Trans.* 19. *Maii* 1787. §. 7.

Potestas tributa Episcopis a Tridentino videtur solum, ubi vetus Parochialis Ecclesia post ruinam refici nequit ob inopiam eorum, qui ad ejus reparationem tenerentur: *Firm. Trans.* 27. *Febr.* 1734. §. 3.

Praeter hunc casum non potest Episcopus jure suo transferre Parochiam, sed a Summo Pontifice facultas est postulanda: *ibid.* § 4.

Dum agitur de simplici translatione jurium parochialium tam in spirituale levamen partis populi, quam ratione asperitatis viarum, et incommodi accessus, uti utilis, ac necessaria est translatio: *Fulg. Trans. Par.* 16. *Mar.* 1782. §. 6.

Item ratione decentiae, et commoditatis novae Parochialis Ecclesiae: *ibid*

Si Ecclesiae Parochiales nimia egestate laborent, ad matrices seu viciniores Ecclesias transferri debent, dirutae autem

non in profanos, et sordidos usus erecta cruce sunt convertendae: *Com. Trans.* 19. *Julii* 1766. §. 13.

Ex sola magna difficultate viarum, ut dixit Alex. III. vel ob magnum incommodum ut dixit Concilium *sess.* 21. *cap.* 4. non solum Ecclesiarum translatio, sed etiam parochiae incolarum divisio mandata est: *ibid.* §. 14.

Dum Parochiae incolae summa egestate laborant, remedium adhibendum est translationis: *Civit. Cast. Trans.* 12. *Jan.* 1760. §. 3.

Maxime si adsit longum iter a Parochiali Ecclesia, et impervium, ut difficillimus, et valde incommodus pateat ad illam accessus; id plurimum confert ad Ecclesiae Parochialis translationem: *ibid.*

Nulla habenda est ratio de translatione jam sequuta, si illa tantum ex facto processit, non autem ex legitimo Episcopi decreto, quod hactenus allatum non est; et non praecessit legitima Parochiae incolarum citatio omnino requisita: *ibid.* §. 4.

Translationi Parochialis Ecclesiae locus est, quando Ecclesia restaurari non potest; vel ratione asperitatis viae, et incommodi accessus ad Ecclesiam Parochialem; vel ratione illius indecentis formae: *Civ. Cast. Trans.* 13. *Mar.* 1762. §. 5.

Sed prius cogendi sunt ad illam reparandam, qui tenentur de jure: *ibid.* §. 6.

Quando tituli, et jurium translatio ex necessitate fiunt, non eximuntur alia a debito filiali erga matrem Ecclesiam, quae eadem semper erit, ut antea fuit: *Com. Trans.* 19 *Jul.* 1766. §. 8.

Hic est effectus legitimae translationis, ut omnia secum perferat, quae alibi habuerat: *ibid.*

§. VIII.

Ecclesia Parochialis quoad Unionem, et Unionis Dissolutionem.

Juxta Canones, sicut unire Episcopatus, ac potestati subjicere alienae Ecclesiae ad Summum Pontificem pertinere agnoscebatur, ita Episcopi est Ecclesiarum suae Dioecesis unio, atque subjectio: *Fir.* 26. *Nov.* 1785. §. 11.

Haec indefinita facultas Episcoporum a Tridentina Synodo circumscripta fuit, certisque limitibus definita, quos Episcopo praetergredi non licet: *ibid.* §. 12.

Nempe: si de Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis agatur, si de Parochiis, si de Seminario: *ibid.*

Et an haec circumscriptio non solum beneficia, sed pia quoque sodalitia comprehendat, consuli possunt Doctores post Concilium Tridentinum: *ibid.*

Certum est; quod in qualibet unione perficienda, justae et rationabiles causae concurrere debeant: *ibid.* §. 13.

Propterea passim occurrunt rescissarum unionum exempla, ea potissimum de causa; quia necessitas, et utilitas praesupposita quidem fuit, reipsa autem nulla: *ibid.*

Ad consulendum paupertati Parochiarum, permittuntur uniones beneficiorum: *Per. Un.* 17. *Jun.* 1786. §. 2.

Beneficiorum unionem inter res odiosas recensendam esse, unanimis est Canonistarum sententia; *Bas. seu Const. Un.* 26. *Mar.* 1768. §. 24.

Ideo nunquam permittitur, nisi ex magna, ac necessaria causa: *ibid.*

Haec in duobus consistit designatis ab Honorio III. *cap. Exposuisti* 33. *de Praeb.* evidens necessitas, vel utilitas: *ibid.*

Quae Concilium Tridentinum *sess.* 7. *cap.* 6. adversus Ecclesiarum, et beneficiorum uniones antea factas, non tam

utilitatem, aut necessitatem ipsarum Ecclesiarum, quam personarum magis favorem, et commodum respexisse, eas rescidit: *ibid.* §. 25.

Longe difficilius vero permittitur unio beneficii existentis in una Dioecesi cum beneficio alterius Dioecesis, ne Ecclesiasticus ordo detrimentum aliquod, aut perturbationem patiatur: *ibid.* §. 28.

Tridentina Synodus unionem Parochialium fieri posse sancivit, causa paupertatis Ecclesiarum, vel ex aliis casibus a jure permissis: *Nov. Vn.* 26. *Nov.* 1763. §. 5.

Et Canonistae redigunt hos casus ad necessitatem, aut evidentem utilitatem: *ibid.*

Ideo unionis legitima causa est tenuitas, et redituum pauperies, vel utilitas salutis animarum: *Gnes. Vn.* 15. *Sept.* 1764. §. 6.

Maxime, si unio tendit ad extinguendas, diuturnas lites: *ibid.*

Unde generaliter causae omnes unionis reducuntur ad necessitatem, et utilitatem: *ibid.* §. 12.

At Canonissae volunt, ut concurrant duae causae, necessitas, et utilitas ad uniones concedendas; *Bas. seu Const. Vn.* 26. *Maii* 1768 §. 3.

Et iniquum est fidem denegare Episcopo, qui a Summo Pontifice interrogatus, beneficiorum unioni assentitur, et veras testatur causas, quae ad illam obtinendam proferuntur: *ibid.*

Unio Ecclesiarum Parochialium Ordinariis facienda permittitur, ob illarum dumtaxat paupertatem, aut in ceteris casibus de jure permissis ex causa necessitatis, vel evidentis utilitatis: *Nov. Vn.* 11. *Sept.* 1762. § 6.

In *sess.* 24. *cap.* 13. *de refor.* Parochiarum diversarum Dioecesium uniones, generaliter prohibentur: *Crac. et Gnes. Vn.* 21. *Jan.* 1786. §. 5.

Ac Canonistae communi calculo conveniunt, esse illas odiosas: *ibid.*

Accedente consensu Episcopi, in cujus Dioecesi Parochiae praeexistunt, et concurrente Capitulo, quod illarum patronatu potitur; emolliuntur Sacri Concilii Tridentini dispositiones: *ibid.* §. 6.

Hanc materiam potissimum afficit evidens necessitas, et utilitas, quae urgeant fieri unionem: *ibid.* §. 7.

Ecclesiarum unio tribus modis fieri potest: *Luc. Ap. Mis. propo.* 26. *Febr.* 1774. §. 7.

Uniuntur Ecclesiae, quando unum corpus ambae efformant, et una ex duabus Ecclesiis constituitur: *ibid.*

Et haec unio communicationem quoque privilegiorum importat, ita quidem ut de juribus unius Ecclesiae, alia quoque particeps evadat: *ibid.*

Atque in casu, quo uniuntur Ecclesiae, servata tamen earum distinctione, sed una superior, et principalis, alia autem inferior, et accessoria evadit; Ecclesia inferior seu subjecta, proprium nomen amittit, et assumit nomen Ecclesiae principalis, cujus privilegiis potitur: *ibid.*

Sed propria jura non amittit, quin immo illa in Ecclesiam superiorem per communicationem transfundit: *ibid.*

Tridentinum Concilium *sess.* 6. *cap.* 6. *de reform.* sanxit, ut uniones, quae deinceps ad alicujus instantiam fient, nisi eas ex legitimis, aut alias rationabilibus causis coram loci Ordinario (convocatis quorum interest) verificandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentae praesumantur, ac propterea nisi aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant: *Firm. Vn.* 23. *Febr.* 1782. §. 5.

Ideo unica unionis causa, quae fit ob angustiam Ecclesiae Parochialis, non est legitima nec rationabilis, dum justa et ra-

tionabilis unionis causa consistere debet in necessitate, aut utilitate Ecclesiae: *ibid.* §. 6.

Proinde justa, et rationabili causa deficiente, unio viribus destituitur: *ibid.*

Praesertim deficiente consensu nec convocatis, qui vocandi erant; unio prorsus habenda est irrita, et invalida: *ibid* §. 8.

In unionibus Ecclesiarum Parochialium nonnulli putant, necessarium non esse Capituli consensum, ob facultatem a Sacro Concilio Episcopis tamquam Sedis Apostolicae delegatis datam: *Fulg.* 30 *Jan.* 1723. §. 4.

Doctores aliqui affirmant, Parochiae incolas non esse vocandos in facienda Parochialium Ecclesiarum unione: *ibid.* §. *ult.*

Sed esse tantummodo audiendos, quatenus aliquid relevans adducant: *Caesen.* 17. *Jul.* 1723. §. 6. *Ian. Trans. Par.* 29. *Jan.* 1724. §. 4.

Quod Capituli consensum, nonnulli affirmant esse necessarium: *Caesen.* 17. *Julii* 1723. §. *ult.*

Sed quaecumque controversia cessat in hypothesi, qua ad unionem non proceditur auctoritate Ordinaria, sed delegata: *ibid.*

Juxta famigeratam Canonistarum regulam *in cap. sicut unire* 8. *de excess. Prael.* plures Parochiae possunt insimul uniri, aut extinctive, aut subjective, aut aeque principaliter: *Alatr.* 20. *Aug* 1785. §. 3.

Et certum videtur, quodsi plures Paroeciae extinctive uniantur, nulla amplius adsit, aut adesse possit obligatio distinctae applicationis missae: *ibid.*

Et ratio est, quia per dictam unionem una Paroecia extinguitur, neque amplius populum, et Parochum habet: *ibid.*

Verum si unio subjectiva est, multoque magis si aeque principaliter; tunc sicut antiquus populus, et antiqua Paroecia existunt, ita vigere quoque praeceptum debet applicationis Missae pro populo, quod velut a divino jure descendens explicavit Tridentina Synodus; *sess.* 24. *cap.* 1. *de refor*: *ibid.*

Perpetuae Ecclesiarum Parochialium uniones propter earum inopiam, inspectis locorum vicinitate, Parochiae incolarum numero, quando unus idemque Rector potest illis inservire, ab Episcopo possunt fieri: *Leop. Va.* 1. *Sept.* 1736. §. 3.

Decrevit vero Sancta Synodus *sess.* 21. *cap.* 5. *de refor.*, ut Episcopi etiam tamquam Sedis Apostolicae Delegati possint facere uniones perpetuas quorumcumque Ecclesiarum Parochialium, et aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum, ut curatis, et Parochianis in eorum paupertate subveniatur: *S. Mar.* 3. *Mar.* 1725.

Ex Decreto Concilii Tridentini *sess.* 21. *cap.* 1. *de reform.* deprehenditur, ut Episcopi tamquam Apostolicae Sedis delegati possint non solum ex causa paupertatis, sed etiam aliis de causis ad unionem Parochiarum procedere: *Nop. V.* 15 *Mar.* 1783. §. 10.

Justa autem unionis causa est Ecclesiae necessitas, vel utilitas. *ibid.* §. 11.

Necessitas autem intercedit, quando Ecclesia est destructa: *ibid.*

Item quando Ecclesiae sunt ita propinquae, ut pauci in una, paucique de populo in altera commorentur: *ibid.*

Verum ad decernendam duarum Parochiarum unionem ex deficientia populi unius Parochiae, praestat prae oculis habere, quae constituta sunt *in cap. Unio* 3. *caus.* 10. *quaes.* 3. *ibid.* §. 11.

Episcopi uti Sedis Apostolicae delegati habent in casibus distantiae, vel egestatis, facultatem non solum uniendi parochiales Ecclesias, dum opus est, sed etiam destruendi, ac profanandi quas-

cumque, erecta in loco cruce, omneque Jus ad viciniorem transferendi: *Com. Trans.* 19. *Julii* 1766. §. 4.

Uniones sunt interpretandae de unione accessoria, et quoad temporalia tantum, quae perpetuitatem Parochiarum non immutat: *Aug. Par.* 10. *Maii* 1760. §. 4.

Unio Ecclesiae *aeque principalis* conservat omnia jura, privilegia, et bona: *Fir.* 16. *Mar.* 1793. §. 10.

Extrema Parochiae incolarum, ac Ecclesiae Parochialis inopia, reddit unionem legitimam simplicis beneficii, in favorem novae Parochialis occasione dismembrationis. *Arim. Dism.* 26. *Mar.* 1763. §. 5.

Unio Ecclesiarum Parochialium plenarie et subjective, praesumitur orta ex decursu temporis fere duorum seculorum: *Const.* 30. *Maii* 1761. §. 7.

Synodus Tridentina *ses.* 24. *cap.* 13. *de refor.* praecepit, ut in unionibus quibuslibet, Ecclesiae Parochiales Monasteriis, Abbatiis, seu Dignitatibus, sive Praebendis Ecclesiae Cathedralis, vel Collegiatae, sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militiisque non uniantur: *Crac. Un.* 5. *Dec.* 1739. §. 2. *Ast. Un.* 11. *Apr.* 1739. §. 4. *Aur. Un.* 2. *Dec.* 1724. §. 4. *Zamoren. Un.* 29. *Mar.* 1738. §. 3. *Gnes. Un.* 15. *Sept.* 1764. §. 13.

Sed Concilium ibidem non prohibuit explicite uniones Parochialium fieri Monasteriis, Collegiis, aut aliis piis locis, quae super iisdem Parochialibus patronatu potiuntur: *ibid. et cit. Zam.*

Parochialium vero Ecclesiarum uniones, quae fiunt pro fundatione, dotatione, incremento, vel conservatione Collegiorum, et aliorum piorum locorum, ad fidei Catholicae defensionem, et propagationem, et bonarum artium cultum a superius relata Tridentini Sanctione excipiuntur: *ibid. Colon.* 7. *Junii* 1727. §. *ult.*

Et uniones Ecclesiae Parochialis in aliena Dioecesi sitae, in favorem Monasterii, adversantur non solum praedictae Tridentini dispositioni, sed etiam alteri decreto *Sess.* 14. *cap.* 9., quo beneficia unius Dioecesis prohibentur alterius Dioecesis beneficio, Monasterio, seu Collegio, aut loco pio uniri: *Bas. seu Const. Un.* 26. *Mar.* 1768. §. 12.

Nec obest, non peti unionem plenariam, et subjectivam, sed unionem tantum redituum Ecclesiae Parochialis: *ibid.* §. 13.

Nam decreto Tridentini non solum prohibetur effectiva unio, quae omnimodam tituli extinctionem importet, sed etiam unio redituum diminutionem praeseferens, ut proinde vi ejusdem decreti, nulla pars fructuum, quantumvis minima, in praejudicium Ecclesiae Parochialis uniri permittatur: *ibid.*

Et decretum *sess.* 14. *cap.* 9. Concilii excludit omnes causas, quae impellere possent ad unionem peragendam: *ibid.* §. 14.

Quia in his interdicitur unio quibuscumque de causis: *ibid.*

Per decretum *sess.* 24. *cap.* 13. minime prohibetur, quominus fructus unius, alteri Ecclesiae Parochiali uniantur: *ibid.* §. 9.

Prohibetur dumtaxat, quominus Monasteriis, Collegiis, et hospitalibus addicatur pars ulla fructuum Ecclesiae Parochialis, cujus titulus perseveret intactus: *ibid.*

Dum agatur de Monasterio ad egestatem redacto, ex jure est, ut subsidium praestetur per unionem Ecclesiae patronalis. *ibid.*

Et dum agitur de unione erga Collegium apprime utile, pro fidei Catholicae defensione, ac propagatione, bonarumque artium cultura, in his circumstantiis, omnes approbant unionem Ecclesiae parochialis: *ibid.*

Nec obest alterum decretum Concilii

Tridentini *sess.* 14. *cap.* 9. in quo cavetur, ne beneficia unius Dioecesis, alterius Dioecesis beneficiis uniantur: *ibid.* §. 10.

Illud aufert quidem Episcopis arbitrium ejusmodi unionum, non tamen obstat, quin decernatur suprema Sanctae Sedis auctoritate: *ibid.*

Sacrum Concilium uniones prohibet, ne ordo Ecclesiasticus confundatur, aut una et eadem Ecclesia quocumque modo duarum dioecesium fiat: *ibid.*

De unione vero, qua pristinus Ecclesiae uniendae servatur status, ac proprius Parochus relinquitur, immerito fingitur aliqua Ecclesiastici ordinis confusio, seu perturbatio: *ibid.*

Unio Ecclesiae Parochialis subjective facta Monasterio, tamquam justa causa, sed necessario patroni consensu destituta: omnino irrita, et invalida reputatur: *Frisin. Perm.* 18. *Junii* 1735. §. 4.

Et adversatur sanctioni Tridentini Concilii *sess.* 24. *cap.* 13. *de refor.*, qua in unionibus faciendis, Ecclesiae Parochiales Monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis seu Dignitatibus, sive Praebendis Ecclesiae Cathedralis, vel Collegiatae, sive aliis simplicibus beneficiis, aut hospitalibus, militiisve prohibentur uniri: *ibid.* §. 5.

Parochiales fuisse dudum unitas Monasterio, comprobatur ex antiquis Episcoporum enunciativis, praesertim si confirmatae fuerunt a Legato Apostolico dictae uniones tunc non indigent ampliori probatione: *Aug. Par.* 10. *Maii* 1760. §. 7.

Eadem confirmatio non potest intelligi de unione accessoria, sed praesefert unionem plenariam, et subjectivam, quum comprehenditur his verbis *unimus*, *annectimus*, *et incorporamus*, cum facultate convertendi fructus in usum Monasterii: *ibid.*

Dum in Instrumentis occurrit solum mentio de jurepatronatus, haec expressio excludere videtur plenariam Parochiarum unionem Monasterio: *ibid.* §. 6.

Subjectiva unio Ecclesiarum Parochialium Monasterio facta excluditur, quoties ea clare ex Bullis unionis non evincitur: *Ful. Jur.* 15. *Dec.* 1736. §. 3.

Et tametsi subjectiva earum unio probaretur, oportet ad earum collationem concursum indicere: *ibid.* §. 5.

Jurgia non sunt causae unionis Ecclesiarum Parochialium, quando probationes allatae non sunt, et non constat, quin alio remedio illa impediri nequeant: *Nov. Un.* 4. *Sep.* 1762. §. 7.

Licet ad validitatem unionis necessarius non sit consensus populi; tamen spernendus non est illius dissensus, quando est rationabilis: *ibid.*

Unio subjectiva excluditur hisce signis; nempe si in pluribus actis fuerit expressum, Parochiam per obitum Parochi vacasse. 2. Si eadem Parochialis Ecclesia tamquam vacans, in titulum fuerit collata. 3. Si omnes fructus in congruam eorum, qui ibi animarum curam exercuerunt conversi fuerunt, nullaque appareat eorum portio Capitulo reservata: *Valv. Par.* 6. *Sept.* 1741. §. 5.

Facilis et plana est parochiarum dissolutio, statim ac constat, sive cessasse causas, quae unionem consuluerunt, sive novas accessisse causas quae dissolutionem exigant: *Plac. Div. Par. unit.* 10. *Sept.* 1785. §. 8.

Dissolutioni locus est, si agatur veluti de justissima lege, quae Societatibus dissolutis, jubet, reddi unicuique suum: *ibid.* §. 11.

Si adsit unius Parochiae paupertas, tunc videtur obstare dispositio Tridentina *sess.* 21. *cap.* 5. *in fin. ibid.* §. 12.

Mutato rerum statu, videtur justa unionis Ecclesiarum dissolutio: *Pap. Dis. Un.* 3. *Mar.* 1787. §. 5.

Potissimum inspecta populi frequentia, qui nonnihil distractum videtur, si Parochi proprii honore fraudetur, quo vicissim in antiquo rerum statu non indecore carere poterat: *ibid.*

Animadvertendum est, si unionis dissolutio necessaria postuletur, ad comparandum simplicem proprii Parochi honorem, quem invido forsan animo populus appetit, cum gravi dedecore Regularium, qui non sine aliqua turpitudinis nota Parochia privarentur: *ibid.*

Ecclesia Receptitia.

Servitium statutarium in Ecclesia Receptitia, non pertinet ad titulum participationis, ad quam jus acquiritur per solam aggregationem: *Nul. Can. Par.* 25. *Junii* 1763. §. 4.

Sed referendum est ad obsequium ab Ordinandis praestandum, per temporum intervalla, propriae Ecclesiae ex praescripto Tridentino *sess.* 23. *cap.* 11. 12. 13. *de refor. ibid.*

Ideoque suppletur per studium sacrarum literarum, ut volente Episcopo, pro Clericis degentibus in Seminario, vel publica Universitate; et pro Diaconis in Seminario, vel convictu ecclesiastico commorantibus pars fructuum convertatur: *ibid.*

Et ratio est etiam habenda in Ecclesiis receptitiis, ac etiam Cathedralibus, et Collegiatis, quarum Canonici pro inservientibus habentur, dum sacras literas docent, vel addiscunt: *ibid.* §. 5.

Idcirco in Ecclesiis etiam receptitiis, tempus morae in Seminario pro sacris literis condiscendis computandum est in praestitutis annis servitii: *ibid.*

Et ad hunc effectum sufficit licentia Ordinarii: *ibid.*

Ex quo in aliqua Ecclesia, si aliquando constituatur certus numerus Clericorum participantium de ipsius proventibus, non eo ipso inducitur qualitas Ecclesiae numeratae, nisi una simul caveatur non esse recipiendos alios supra numerum: *Ter.* 12. *Aug.* 1741. §. 4.

In Ecclesia non numerata, jus participandi fructus non est beneficium, nec proinde opus est approbatione, sive confirmatione Episcopi, ut quis ad participationem admittatur: *ibid.*

Et quando juxta incrementum, et decrementum redituum, imminutus aut auctus est numerus participantium, judicium est manifestum Ecclesiae non numeratae: *ibid.*

Ecclesiae Concathedrales. *Vide Episcopus* §. IX.

Ecclesiae Bonorum Alienatio. *Vide Alienatio.*

Ecclesiae Romanae Cardinalis. *Vide Cardinalis Ecclesiae Romanae.*

Ecclesiastica Beneficia. *Vide Beneficia Ecclesiastica.*

Ecclesiastica Bona. *Vide Bona Ecclesiastica.*

Ecclesiastica Emphyteusis. *Vide Emphyteusis Ecclesiastica.*

Ecclesiastica Hierarchia. *Vide Hierarchia Ecclesiastica.*

Ecclesiastica Pensio. *Vide Pensio Ecclesiastica.*

Ecclesiasticae Causae. *Vide Causae* §. IV.

Ecclesiasticae Dignitates. *Vide Dignitates Ecclesiasticae.*

Ecclesiasticae Functiones. *Vide Functiones Ecclesiasticae.*

Ecclesiasticae Personae. *Vide Clerici.*

Ecclesiasticae Poenae. *Vide Censurae.*

Ecclesiastici. *Vide Clerici.*

Ecclesiasticorum Societas. *Vide Societas Ecclesiasticorum.*

Ecclesiasticum Capitulum. *Vide Capitulum Ecclesiasticum.*

Ecclesiasticum Spolium. *Vide Spolium Ecclesiasticum.*

Ecclesiasticus Judex. *Vide Judex* §. III.

Edictum. *Vide Concursus* §. V. *Emphyteusis* §. XII.

Egens. *Vide Pauper*.

Ejectio. *Vide Regulares* §. V.

§. I.

Electio in Genere.

Non potest praepediri Canonicae electionis institutio, cum tempore habili productus fuerit actus ejusdem coram Vicario Generali, qui illum admisit, ut proinde nominatio hujusmodi vim verae, et perfectae praesentationis acquisierit: *Com. Ben.* 28. *Julii* 1770. §. 7.

Nec amplius possunt patroni tollere jus ad beneficium jam plene quaesitum: *ibid.*

Recusatio populi ad electionem Ecclesiae Parochialis quanti sit aestimanda, quamque animadversionem mereri debeat, post datas Litteras Apostolicas inquiri debet: *Aquin. Par.* 19. *Jan.* 1765. §. 11.

Major numerus in electione despiciendus est, ubi illorum gestis pauciores saniori consilio resistere comperiuntur: *Leod. Visit.* 22. *Jan.* 1763. §. 9.

Posita caducitate, purificatur casus electionis alterius familiae, quae etiam ex voluntate testatoris pendebat; *Ferr. Haer.* 15. *Jan.* 1791. §. 4.

Attentata est electio, pendente recursu ad S. Congr. Concilii: *ibid.* §. 5.

Facultas electionis pendens a conditione, ante illius purificationem exerceri non potest: *ibid.*

§. II.

Electio a quibus fieri debeat.

Absens a loco electionis, et moram ducens in loco, a quo potest avocari, si justo impedimento detineatur, constituere valet procuratorem, qui suo nomine suffragium ferat in electione; dummodo impedimentum juramento probet, et vices suas uni de Collegio committat: *Fulg.* 30. *Sept.* 1719. §. 3.

Non solum in electione, sed in aliis etiam negotiis capitularibus idem hoc facere potest: *ibid.*

Res est plena periculi, si magnum electionis Canonicorum negotium, vulgo permitteretur: *Fir.* 19. *Jun.* 1790. §. 10.

Et hac de causa electiones Magistratuum, aliaque graviora populi Romani negotia expediri solebant per centurias, seu *primores cives*: *ibid.*

Qualitates eligendorum, a solis Electoribus examinandae, et ponderandae sunt; quin alii, ad quos electio non spectat, de defectu qualitatum excipere valeant: *Fan. Leg.* 23. *Nov.* 1771. §. 6.

Dum Electores omnibus perpensis, ac perscrutatis aliquem renunciarunt idoneum, non possunt alii, ad quos electio non spectat, de defectu qualitatum excipere: *Ibid.* §. 3.

§. III.

Electio quomodo, et ubi fieri debeat et de tempore Electionis.

Praeelectio per sortes facta sustinetur, quando facta est cum debitis requisitis, et inter personas aequalis meriti: *Asc.* 20. *Dec.* 1727. §. 4.

Praeelectio per sortes alia est divinatoria, per quam inquiritur quid sit futurum? alia est divisoria, per quam inquiritur, quid cui sit exhibendum? et alia consultoria, per quam inquiritur, quid sit agendum emergente aliqua necessitate: *ibid.* §. 5.

Implorato prius auxilio divino, licitum est habere recursum ad sortem consultoriam, quum sors non sit aliquid mali, sed quod in dubitatione humana res est divinam indicans voluntatem: *ibid.*

Si quaestio est inter Sacerdotes, quis

eorum fugere debeat tempore persecutionis? Ne omnium fuga, deseratur Ecclesia; id sorte dirimi poterit: *ibid.* §. 6.

Item si duo aeque indigentes alicui occurrant, et quod praestari potest, dividi non possit; sorte dirimi poterit, cui ex duobus illud sit tribuendum: *ibid.*

Theologi licitum admittunt usum sortis consultoriae, si in communi periculo naufragii nonnulli ex navi in mare sint projiciendi: *ibid.* §. 6.

Item si plures in militia digni sint morte propter crimen commissum, et non expediat omnes morte multari: *ibid.*

Quod autem ad dignitates, et ecclesiastica beneficia juxta praesentem disciplinam attinet, recepta in foro sententia est, sortis judicium esse de genere prohibitorum: *ibid.* §. 7.

Haec generalis prohibitio comprehendit etiam casum, in quo sors adhibita fuisset, vel adhiberetur inter aequalis meriti personas: *ibid.*

Electio per sortes vetita est a Sacris canonibus: *Im. Distr.* 9. *Maii* 1772. §. 2.

Fortius si electio fuerit, et extractio contra formam ab Ecclesiae statutis praescriptam, nonnullis nempe non vocatis, nec in urnam positis: *ibid.*

Quando nullum a testatore factum est verbum circa electionem, tunc electa dicitur puella, quae suffragiorum medietatem uno tantum calculo superaverit, et e contra exclusa dici debet, quae majorum suffragiorum partem non habuit: *Praen. Sub. Dot.* 11. *Jan.* 1744.

Locus electionis non est de substantia: *Cerv.* 17. *Apr.* 1790. §. 8.

Nec usquam reperitur jus proditum, quod propter locum electio vitiata fuerit: *ibid.*

Locus electionis quum non sit de substantia illius variatio nullitatem inducere nequit: *ibid.* § 15. *Viti Jur. El.* 4. *Apr.* 1767.

§. IV.

Electio quoad Jus, seu Jus, et facultas eligendi.

Electo ad aliquem gradum, satis est probare, eligentem in quasi possessione reperiri, quamvis non probet jus eligendi, ad eumdem revera spectasse: *Tol. Can.* 16. *Dec.* 1769. §. 15.

Et id sufficit etiam in beneficiis, quae sint de jurepatronatus, ad validitatem electionis: *ibid.*

§. V.

Electio quando praesumatur Canonica, vel non, et de ejus validitate et invaliditate.

Irrita est electio, ad quam omnes vocati non sint electores: *Tud.* 15. *Sept.* 1792. §. 2.

Post legitimam tamen omnium interpellationem, consolidatur jus eligentis in congregatos: *ibid.* §. 5.

Et tunc solum aliquorum electorum contemptus electionem vitiat, quando de ea excipiunt: *ibid.*

Valet electio per vivam vocem facta ex literali *textu in cap. quia propter de Elect. ibid.*

Licet juxta aliquos Canonistas tunc solum valet, cum electores viva voce, quasi per inspirationem coram scrutatoribus eligunt: *ibid.* §. 3.

Si prior electio est valida, secunda non sustinetur: *ibid.* §. 6.

Ideoque per hanc nemo potest privari suo munere absque cognitione causae, et non declarata juridice prioris electionis nullitate: *ibid.*

Privationem enim praecedere debet culpa: *ibid.* §. 7.

Electio facta absque temporis praefinitione, est perpetua: *ibid.*

Praeceptoris tamen officium licet ind-

finite collatum, ex jure, annale est, vel triennale, aut ad summum sexenne: *ibid.*

Restituto officio Lectoris, quod suppressum erat, debetur ipsi in praemium laboris salarium: *ibid.* §. 8.

In Legatis piis, aliisque ultimis dispositionibus, *captatoria* est electio incertae familiae, alieno arbitrio remissa: *Fer. Her.* 15. *Jan.* 1791. §. 6.

Nisi de remota agatur incertae familiae substitutione, quae substantiam non tangit dispositionis: *ibid.*

Quo in casu fieri etiam valet electio praeventiva, quae ex sola actoris utilitate permittitur: *ibid.*

Electio legitime expleta, facultatem adimit variandi: *Eug. Mant.* 5. *Apr.* 1794. §. 4.

In minoribus vero beneficiis, simplex est nominatio: *ibid.* §. 5.

Nullum jus ante praesentationem tribuit nominato; quae retractari valeat: *ibid.*

Ad validitatem electionis, interesse debent comitiis duae Capitularium partes: *ibid.* §. 4.

Ob voluntarium vero quorumdam Capitularium discessum, jus eligendi consolidatur in reliquis, etiamsi duas non constituant partes Collegii: *ibid.* §. 5.

Contestata denunciatio contra electionem admissa cum clausula, *si et in quantum* non impedit processum ad ulteriora: *ibid.*

In electionibus praeferri debet dignior: *ibid.* §. 4.

Et electus censetur ad beneficium, qui majorem habet suffragiorum partem: *ibid.*

Valida de jure est electio, si redundantibus detractis suffragiis, major adhuc supersit illorum numerus: *Mon. Alt. Can.* 25. *Apr.* 1789. §. 3.

Et facto Scrutinio, illius vitium sanare voluisse Electores censentur per acclamationem: *ibid.*

In quolibet autem validae electionis dubio, ne electio irritetur, electi spectanda sunt natalia, quibus ceteros Candidatos antecellit: *ibid.*

Duae ex tribus praesentium consiliariorum partibus, ad validam Universitatis electionem requiruntur, tum de jure, tum ex locali consuetudine, quae de Picena loquens provincia, servanda est: *ibid.* §. 4.

Electio facta lite adhuc pendente, et in spretum contestatae denunciationis Electoribus exhibitae, irrita est: *Com. Ben.* 13. *Julii* 1771. §. 10.

In electionibus *ex disposit. cap.* 1. *et* 2. Ut *lite pendente* innovationes durante lite prohibetur: *ibid.* §. 11.

Licuit Communitati, seu Majori Consiliorum parti, qui liti assensum non praestitere, jus praesentati per ratihabitionem antecedentis nominationis confirmare: *ibid.* §. 12.

Electio, pendente lite in Sac. Congr. Concilii peracta, adversatur juris Sanctionibus: *Com. Ben.* 9. *Maii* 1772. §. 4. *et* 5.

Fortius: si electus comparuerat in eadem Sac. Congreg., et fuit admissus ad causam agendam: *ibid.*

Praesertim si posteaquam electus in judicio legitime steterat, lis non tantum inter electos, sed etiam cum electoribus agebatur, et vetita idcirco erat nova quaelibet electio: *ibid.*

Electio insuper irrita est etiam ob substantialium solemnitatum defectum, quando facta fuerit per suffragia incerta, dubia, et conditionata: *ibid.*

Valide reservata est electio a patronorum puellarum in limine fundationis Monasterii titulo oneroso, correspective ad domum pro illius fundatione donatam: *Rom. Jur. Nom.* 8. *Aug.* 1761. §. 2.

Et nulla superest dubietas circa hujusmodi juris nominandi efficaciam, post confirmationem Summi Pontificis: *ibid.*

Legitima non est electio illius, qui in comitiis favorabilia habuit suffragia 13. excrescentibus, detractis octo contraria 12.: *Mon. Alt. Can.* 25. *Apr.* 1789. §. 4.

Nulla est electio ob mixtionem inhabilium suffragantium: *ibid.* §. 5.

Qui posteriori assentitur electioni, regredi nequit ad anteriorem, suumque jus ex utraque simul dimetitur: *ib.*

Electio nulla est ob spretam contestatam denunciationem de audiendo Sac. Congr. Concilii oraculo, qua re laesa censetur ipsius Sac. Congr. majestas: *Rip. Adm.* 29. *Aug.* 1789. §. 3.

Et est videndum num electoribus prodesse valeat regula, *qui continuat, non attentat*: *ibid.*

Electio valida reputatur, quia praesumptio militat in favorem validitatis, quousque a contradictionibus nullitas non ostendatur: *Terr. Vic. Cap.* 22. *Mar.* 1760. §. 3.

Imo valida est, si majori suffragiorum numero superat alios concurrentes: *ibid.*

Electio irrita est clerici tamquam incapacis, et beneficio ecclesiastico indigni, quia pluribus abhinc annis Clericalem vestem, et tonsuram abjecit: *Eug. Can.* 7. *Jul.* 1770. §. 16.

Electione labe simoniae infecta, collatio devoluta est ad Summum Pontificem: *ibid.* §. 17.

In quolibet jure electionis, Parocho, et Parochiae incolis relicto, cautum est in dispositione juris, ut dimidia vocum Parocho, altera detur Parochiae incolis, utque in casum discordiae, res ad Episcopum devolvatur: *Viter. Jur. El.* 4. *Apr.* 1767. §. 6.

Electus non dicitur ille, cui major suffragiorum numerus deficit. *Urb. Can.* 10. *Jan.* 1778. §. 4.

Defectus unius suffragii satis est, ut rejectus quis dicatur: *ibid.*

Fortius, in concursu alterius Canonici: *ibid.* §. 5.

Electio ambitiose, et medio laicorum, atque tumultu procurata, irrita est judicanda; *Bit. El. Vic. Cap.* 6. *Jun.* 1739. §. 6.

Ob incapacitatem electi, et nominat. facta electio, cum absoluta non fuerit, nec consummata, nova fieri debet electio; *Praen. Sub. Dot.* 11. *Jan.* 1744. §. 5.

In casu disparitatis vocum, nova electio a jure decernitur; *Vit. Jur. El.* 4. *Apr.* 1767. §. 13.

§. VI.

Electio quoad Scrutatores.

Intrinsecum officium Scrutatoris in his tribus consistit, nempe secrete vota eligentium scrutari, eaque in scriptum redigere, et sic redacta publicare; *Im. Jur. Conv. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 19.

In scrutiniis, quae fiunt in Capitulis Cathedralium, nullum jus competit dignitatibus illa recognoscendi, sed jus est Capitulo duos, vel tres scrutatores eligere, qui id exequantur: *ibid.*

Et eidem, scrutatores tenentur ex officio per se ipsos, protinus electionem publicare: *ibid.*

§. VII.

Electio quoad Solemnitates, et Confirmationem.

Electi Archidiaconi confirmatio, ex Sacrorum Canonum praescripto requiritur sub poena nullitatis: *Monas. Confir.* 16. *Sept.* 1769. §. 5.

Illaque deficiente nullum electo est jus exercendi administrationem, nec sub specie quidem oeconomatus; *ibid.*

Nec sufficit confirmatio, quam concedit Praelatus Regularis ratione Praepositurae, cum simul requiratur confirmatio Episcopi ratione Archidiaconatus, qui eidem Episcopo immediate subjicitur; *ibid.*

Solemnitates requisitae *in cap. Quia propter de elect.* servari tantummodo debent in electionibus, quae ab ecclesiasticis fiunt, non autem in electionibus Communitatis Laicorum; *Cerv. Ben.* 13. *Jul.* 1771. §. 18.

Redintegratio litis post novam electionem, officere non potest ullo modo praecedenti electioni a Communitate vigore sui juris factae: *ibid.*

Reliqua quoad Electionem. Vide *Abbatissa* §. II. *Administrator* §. III. *Archidiaconatus* §. I. *Beneficia Ecclesiastica* §. XIV. *Capellania* §. IV. *Concionator* §. III. *Confessarius* §. II. *Examinatores* §. II. *Oeconomus Curatus* §. II. *Rector* §. I. *Sepultura* §. II. *Vicarius Capitularis* §. I. *Vicarius Curatus* §. II.

Elecmosyna. Vide *Concionator* §. II.

Eleemosyna Missarum. Vide *Capellanus* §. V. *Missa* §. IX.

§. I.

Eleemosynae in Genere.

Eleemosyna, est Deo acceptissima, maximumque testatori affert suffragium: *Null. S. Ben. Com. Vol.* 16. *Jun.* 1792.

Licet sacrificiorum omnium potissimum sit Missa, in qua ipse offertur Christus, tamen saepe gratior est Deo Eleemosyna, quando praesertim ad removendam ejus offensam tendit: *Caesen.* 3. *Mar.* 1787. §. 8.

De illa specie Eleemosynae, quam fideles pro necessitatibus terrae sanctae elargiuntur, jussum est ab Urbano VIII., et inde a Benedicto XIV., ut nedum Christifideles ad ejus largitionem excitari, verum etiam ut summam inde collectam Sindicis Apostolicis tradi curent. *Firm. Con.* 7. *Apr.* 1742. §. 5.

Eleemosyna facta praesumitur intuitu loci, ubi reliquiae sacrae, vel imago exponitur. *Aquip. Fun.* 18. *Dec.* 1773. §. 14.

§. II.

Eleemosynae quomodo, et a quibus colligi, et administrari valeant?

Exploratum est: Mendicantes suos constitutos fines egredi non posse ad quaerendas eleemosynas, et loca aliis Conventibus assignata circumire. *S. Ang. Lom. Jur. Quae.* 11. *Sept.* 1762. §. 3.

Episcopus potest prohibere stipis petitionem alienigenis, ne suis Dioecesanis eripiantur eleemosynae: *ibid.*

In regno Neapolitano tamen solent Mendicantes quaerere eleemosynam etiam in aliena Dioecesi: *ibid.* §. 5.

Sed quaerentes eleemosynam extra Dioecesim, tenentur exhibere Ordinario licentiam sui superioris: *ibid.*

Ad quod requiritur etiam Ordinarii consensus: *ibid.* §. 6.

Ut licita sit eleemosinae collectio, requiritur; ut personae, quae colligunt honestae vitae, et spectatae Religionis sint, ac judicio Episcopi approbatae, nec illarum eleemosynarum participes. *Fer.* 9. *Jul.* 1796. §. 6.

Non solum Clerici Ecclesiam habentes in titulum, verum et piae Confraternitates, sive Congregationes Laicorum, utut minori, quum illi gaudeant administrandae Ecclesiae potestate, ex generali consuetudine, praesertim Italiae, jus obtinent recipiendi, et administrandi oblationes, quae in earum Ecclesiis fiunt. *Hier.* 16. *Mar.* 1743. §. 12.

Oblationes, eleemosynae, aliaque dona Confraternitati collata administran-

da sunt ab ejus Praefecto, independenter ab Ecclesiae Rectore, reservato solum Ordinario jure revidendi computus. *Cons. Cap.* 19. *Nov.* 1729. §. 6.

§. III.

Eleemosynae quibus praestari debeant.

Eleemosyna integra dandae est Sacerdoti celebranti. *Par. Dub.* 12. *Maii* 1792. §. 2.

Nec aliquid sibi retinere valet Sacerdos, cui primum commissa est celebratio: *ibid.*

Licet majoris eleemosynae conscius alter Sacerdos celebrans, libenter accipiat minorem: *ibid.*

Beneficiatis tamen assignari solet uberior eleemosyna, ratione dignitatis, conservationis, et recitationis Officii Divini: *ibid.* §. 3.

Ideoque aequum est, ac fundamentorum voluntati consentaneum, ut in committenda alteri Sacerdoti celebratione, id retineat, quod manualem excedit eleemosynam: *ibid.*

Eleemosyna facta pro Sacris Imaginibus existentibus in Ecclesiis Regularium, non debentur Parocho, sed Monasterio: *Aq. Fruc.* 18. *Dec.* 1773. §. 18.

Eleemosyna danda est mulieri claudae, quae inter miserabiles numeratur, et commiseratione digna est. *Turr.* 28. *Maii* 1791. §. 8.

Ita etiam eleemosyna danda est laborantibus fame: *ibid.*

§. IV.

Eleemosynae quoad Erogationem.

Eleemosyna in alium usum converti non debet, quae pro animabus datur purgantibus. *Bon.* 12. *Maii* 1792. §. 5.

Oblationes datae censentur, ut suffragiorum participes fiant pii offerentes: *Senog.* 26. *Apr.* 1788. §. 4.

Et declarari potest voluntas offerentium, per centenariam observantiam: *ibid.*

Maxime, quia pium quemlibet usum oblationes recipiunt: *ibid.*

Emissio. Vide *Professio Religiosa.* §. VII.

§. I.

Emolumenta in Genere.

Emolumentum superans manualem eleemosynam Missarum, de jure cedit commodo loci Pii legatarii. *Fan. Red. Miss.* 6. *Dec.* 1760. §. 7.

Incerta emolumenta praestari solent im praemium laboris, et ad illos pertinent, qui incommodum sentiunt. *Sen.* 13. *Iun.* 1789. §. 19.

§. II.

Emolumenta Funerum quomodo, a quibus, et quibus solvi debeant?

De emolumentis funeribus clarissimum in favorem Parochi jus est. *Pisau.* 18. *Maii* 1765. §. 14.

Etsi in parochiali Ecclesia sacramenta nunquam quis receperit, cum per Parochum non steterit, quominus uti debuerat, percepisse: *ibid.*

Parocho debetur emolumentorum portio jure Canonico, quando sepulcrum eligunt Parochiae incolae in alia Ecclesia: *Terr. et Friv.* 19. *Dec.* 1789. §. 6.

Omnia emolumenta funerum spectant ad Parochum, e cujus Parochia cadaver effertur, quoad omnes Ecclesias non habentes jus sepeliendi. *Rom. Iur. Fun.* 30. *Maii* 1761. §. 1.

Emolumenta funebria adjudicantur Parocho, qui viventem sacramentis refe-

cit, aliutque: *Pis.* 18. *Maii* 1765. §. 6.

Emolumenta funerum juxta consuetudinem, quae ex libris parochialibus, et ex testibus resultat, integra adscribenda sunt. *Reat. Jur. Turn.* 10. *Mart.* 1770. §. 10.

Statutum Cleri Romani *cap.* 4. *de jur. elig. sepult.* §. 19. disponit, ut illi, qui domicilium in duobus Parochiis habentes decedunt, si in alio tertio loco sepulturam elegerint, Canonica portio inter illas Parochias, in quibus pure domicilium habebant, sint dividenda; quod si non eligant sepulcrum, in illa, in qua decedunt, sepeliantur, et emolumenta inter eas dividantur: *Rom. Fun.* 9. *Febr.* 1765. §. 16.

Ecclesia tumulans nihil percipit de funeribus, quae fiunt in Ecclesia exponente (quod solum ex defuncti vel haeredum voluntate fieri posse declaratum fuit): *Sen. Jur. Par.* 19. *Aug.* 1730. §. 9.

Minusque de illis funeribus participat Ecclesia exponens, sed ea integre debentur Ecclesiae Parochiali: *ibid.*

In praescribenda mercede pro comitatu cadaverum haberi debet ratio majoris vel minoris incommodi, et longioris, sive brevioris viae: *Tusc.* 22. *Nov.* 1732. §. *ult.*

Sepulcro electo in Ecclesiis Confratrum, omnia emolumenta funeris Parocho debentur: *Viter. Em. Fun.* 28. *Jan.* 1764: §. 6.

Nisi ostendatur jus sepeliendi expressa Ordinarii auctoritate acquisitum fuisse: *ibid.*

Quo casu Parochus nonnisi quartam funeream petere potest: *ibid.* §. 5.

Etiamsi Ecclesia Sodalium sit filialis Ecclesiae Parochialis, et a Parocho sodalibus concessa: *ibid.*

Limita; si Parochus in concessione aliter convenerit: vel concessae Ecclesiae ex ipsis bonis Ecclesiae Parochialis dotatae fuerint: *ibid.*

Justum est, ut dum defuncti cadaver ad aliam Ecclesiam transferri permittitur, Parochialis tamquam mater non in totum ab oblationibus excludatur: *Brict. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1768. §. 12.

Et id exemplo matris carnalis, quae saltem in partem haereditatis liberorum vocatur, si hanc ad extraneos ex illorum dispositione transire contingat: *ibid.*

Emolumenta, consueta ratione longioris itineris pro comitatu Cadaverum, non possunt reprobari, quando non adest taxa Synodalis: *Null. seu Sub. Fun.* 25. *Apr.* 1761. §. 7.

Nec officit generalis juris regula praescribens uniformem exactionem emolumentorum pro comitatu cadaverum sive ad Ecclesias Seculares, sive ad Ecclesias Regularium: *ibid.*

Quia intelligenda est de majori emolumento praetenso in odium Regularium, pro retrahendis fidelibus ab electione sepulcri in eorum Ecclesia: *ibid.*

Non autem si exigatur majus emolumentum ratione longioris itineris, ut praescribit Statutum Cleri Romani: *ibid.*

Et quod major debeat esse eleemosyna Parochi, aut ejus substituti, quam aliorum funera comitantium: *ibid.*

Emolumenta funerum associandorum ad Ecclesias Regulares etiam extra loci moenia existentes, majora esse non possunt, quam in funeribus explendis in Ecclesia Parochiali tum respectu Parochi, tum respectu Capituli, et aliorum de Clero seculari: *ibid.*

Pro funeribus in eorum Ecclesia explendis praetendere non possunt Canonici Candelas majores, vel aequales illis, quae dantur Regularibus, quum pondus cerae distribuendae repositum sit in arbitrio haeredum: *ibid.* §. 8.

Non licet Aedituo Ecclesiae principalis loci stipendium julii unius exigere ab haeredibus pro singulis cadaveribus tumulandis in Ecclesia Regularium: *ibid.*

Etiamsi constet de praecedentia illius Ecclesiae, supra Regulares, aequales saltem nisi majores candelae debentur ex honestate, et congruentia, quibus debet modum ponere haeredum arbitrium: *ibid.*

Quum puellae, in familia Monasterii sint, sub ejusdem regulis vivant, communemque vitam cum Monialibus agant habent commune sepulcrum, hinc non est restituendum ullum emolumentum: *Briet. Jur. Par.* 31. *Maii* 1766. §. 8.

Praesertim si contraria consuetudo inibi viget, nulli quartam canonicam praestandi: *ibid.*

Ceteroquin de functionibus funebribus, quocumque casu pertinent emolumenta ad Confessarium: *ibid.*

Electione sepulcri non rite facta restituendum est cadaver cum omnibus emolumentis funeris: *ibid.* §. 3.

Cadaver in loco depositi servatum, consignandum est Ecclesiae Cathedrali, in qua defunctus sepulcrum elegerat, et cum cadavere omnia quoque funeris emolumenta transferuntur: *Fav. Prace. et Fun.* 7. *Junii* 1760 §. 5.

Emolumenta Funerum quoad Quartam. *Vide Quartam Funerum*.

Reliqua quoad Emolumenta. *Vide Anniversarium* §. II. *Archipresbyter* §. I. *Canonici* §. III. *Dignitates Ecclesiasticae* §. I. *Parochus* §. IX.

§. I.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Affrancationem.

Affrancatio bonorum emphyteuticorum vera est alienatio: *Jan. Affran.* 30. *Jan.* 1745. §. 2.

Quare illam Monasterium etiam volens nequit alicui indulgere: *ibid.*

§. II.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Beneplacitum Apostolicum.

Bona ecclesiastica in emphyteusim dari, et cum Beneplacito Apostolico ad generationes concedi possunt: *Burg. S. Donn. Emp.* 19. *Nov.* 1746.

Denegari non solet in emphyteusi ecclesiastica beneplacitum Apostolicum, ubi evidens concurrit utilitas Ecclesiae, vel beneficii: *Anc. Emp.* 17. *Aug.* 1793. §. 3.

Licet stipulatus etiam sit contractus sub illius reservatione: *ibid.*

Non indiget beneplacito Apostolico emphyteusis bonorum, quae prius retinebantur in emphyteusim: *Terr. et Set.* 23. *Jan.* 1790. §. 7.

Praesertim si agatur de exiguis rusticis praediis: *ibid.*

Et de activa emphyteusi quae est acquisitio et non dominii abdicatio: *ibid.*

Certum est quamcumque emphyteusim, seu Ecclesiasticorum bonorum alienationes, quae ex defectu beneplaciti Apostolici, vel alterius solemnitatis irritae existunt, revalidari consuetum fuisse dumtaxat in casu, quo non solum ab initio, verum etiam tempore, quo dictorum contractuum, seu alienationum revalidatio postulatur, beneficii, vel Ecclesiae utilitas concurrat; non autem quando petita revalidatio non sit Ecclesiae profutura. *Pisc. Emp.* 2. *Junii* 1736. §. 5.

Ad inducendam praesumptionem beneplaciti Apostolici, completissima requiritur centenaria: *Fav. Emph.* 18. *Aug.* 1787. §. 8.

§. III.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Canonem, seu Pensionem.

Pro contractu emphyteutico modica rependi debet pensio, seu Canon bonorum fructibus longe inferior; pro con-

tractu vero locationis, pensio fructibus correspondere debet: *Rom. Laud.* 15. *Sept.* 1770. §. 9.

Sed de essentia emphyteusis non est, ut modica pensio seu canon solvatur, itaut si pensio magna sit, emphyteusis natura, et substantia subvertatur: *ibid.*

In emphyteusi ecclesiastica, pensio fructibus correspondere debet, alias contractus non cedit in evidentem Ecclesiae utilitatem: *ibid.*

Et tunc solum emphyteusis pro minimo canone constitui potest, quando res sterilis, vel sylvosa, vel ruinosa traditur: *ibid.*

Prohibetur, si Ecclesiis, piisque locis praejudicium inferat, vel annui canonis quantitas imminuatur. *ibid.* §. 10.

In suburbanis pensio emphyteutica metienda est, non ex reditibus, sed ex vigesima rei valoris in 20. annos repartiendae quando emphyteusis conceditur ad tertiam generationem: *Pist. seu Prat. Emp.* 20. *Nov.* 1761. §. 3.

Et in emphyteusi Ecclesiastica licet detrahere sextam partem consuetae pensionis, propter fortuitos casus, qui imminent emphyteutae: *ibid.* §. 4.

Ubi ergo sexta pars non detrahitur, sed emphyteusis conceditur pro consueta pensione, evidens dicitur Ecclesiae utilitas: *ibid.*

Praesertim quum Ecclesia liberetur a periculis damnorum, quibus subjacent terrae, et ab onere expensarum pro conservatione, et reparatione aedificiorum; *ibid.*

Et evidentior est utilitas Ecclesiae, si oblata fuerit pensio major consueta: *ibid.* §. 5.

Atque si emphyteuta offerat certam pecuniarum quantitatem erogare in meliorationes praedii emphyteutici: *ibid.*

Canon in emphytensi esse debet vigesima intrinseci valoris pars, vel consueta eorumdem bonorum pensio: *Alb. Emp.* 14. *Jan.* 1792. §. 4.

Ob Canonis gravitatem incumbit Ecclesiae vel beneficiato solutio taxae, et vectigalium. *ibid.*

Ad sustinendum emphyteusis contractum valde confert patroni, atque interesse habentium favor: *ibid.* §. 5.

Perpetuitas, est contra naturam emphyteusis Ecclesiasticae: *ibid.* §. 6.

Ac proinde in emphyteusi perpetua dari non solet beneplacitum apostolicum: *ibid.*

Non enim conveniens est bona Ecclesiae secularizari: *ibid.*

Cessat autem haec ratio, ubi perpetua est emphyteusis inter duo loca pia: *ibid.*

Permittitur quandoque emphyteusis perpetua, ad avertendas lites ex temporanea emphyteusi orituras: *ibid.*

In emphyteusi ecclesiastica, et praesertim non perpetua, sed temporali ratione evidentis utilitatis, quae in ipsa requiritur; annuus canon debet aequivalere fructibus, qui ex praedio emphyteutico percipi solebant: *Nul. seu Asc.* 6. *Mar.* 1723. §. 11.

Novae, ex novis pactis circa substantiam Canonis, videri possent infeudationes: *Jud. Vit. SS. LL.* 17. *Dec.* 1791. §. 3.

Non obstant in id Episcopo juramentum praestitum in consecratione, et Constitutiones Apostolicae, nisi agatur de re dari solita in emphyteusim: *ibid.*

Aequam canonis semper censuit Sacra Rota in feracissimo Ferrariae territorio taxam scut. 5. in singula centum: *Ferr.* 15. *Sept.* 1787. §. 8.

Pro evidenti loci pii utilitate, non est opus, ut Emphyteuticus canon superet, sed sufficit, ut aequet bonorum fructus: *Rip. Emp.* 23. *Nov.* 1793. §. 3.

Oblatio incerti canonis in emphyteusim non admittitur; *Sp. Lec.* 28. *Febr.* 1795. §. 6.

Curanda est in statuendo canone utilitas Ecclesiae, quae in ejus emphyteusi requiritur: *Triv. Emp.* 16. *Junii* 1787. §. 5.

Justus quidem rusticorum praediorum Ecclesiae canon vigesima est intrinseci valoris pars, vel consueta illorum pensio, detracta sexta; *ibid.* §. 6.

Utilis est, si Canones oblati respondeant fructibus praediorum; *Fir. Emp.* 30. *Julii* 1796. §. 4.

§. IV.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Concessionem, seu Deliberationem.

Ubi necessitas concurrit, et utilitas bonorum Ecclesiae, aut pii Legati, emphyteusis permittitur; *Tyb. Em.* 29. *Aug.* 1789. §. 6.

Bonorum Ecclesiae emphyteusis, conceditur accedente utilitate: *Fir. Emph.* 15. *Jan.* 1791. §. 3.

Utilis est, si respondeat canon bonorum fructibus: *ibid.*

Ad cognoscendam vero utilitatem, citandi sunt interesse habentes: *ibid.*

Ante traditionem bonorum in emphyteusim, Ecclesia beneficio addictionis in diem gaudet; *ibid.*

Emphyteusis duobus offerentibus concurrentibus conceditur illi, qui divitiis abundat, et est in re agraria peritissimus et solicitus est in pensionibus solvendis: *Fir. Emp.* 29. *Julii* 1775. §. 4.

Emphyteusis bonorum ecclesiasticorum nunquam conceditur ultra tertiam generationem masculinam: *Laur. Emp.* 7. *Febr.* 1784. §. 9.

Ex pluribus legitimis causis, quibus bonorum Ecclesiae emphyteusis permittitur, potissima est evidens utilitas de tempore contractus: *Sen. Emp.* 19. *Maii* 1787. §. 3.

Annuendum est pro perpetua emphyteusi, si publica viget causa, ex qua veluti necessaria, ecclesiastici praedii distractio permittitur; *Priv. Emp.* 16. *Junii* 1787. §. 5.

Permittitur emphyteusis accedente utilitate Ecclesiae, vel loci pii, non obstante irrationabili contradictione administratorum: *Balu. Emp.* 18. *Junii* 1791. §. 2. *Fir. Emp.* 21. *Jul.* 1792. §. 5. *Rip. Emp.* 23. *Nov.* 1793. §. 3.

Major utilitas metienda est a conditione loci pii: *Ferr. Emp.* 18. *Junii* 1796. §. 8.

In emphyteusi ecclesiastica affigenda, sunt edicta in favorem majoris, et melioris offerentis: *ibid.* §. 6.

Nova post deliberationem non admittitur oblatio; nec etiam in favorem Ecclesiae: *ibid.*

Sera enim oblatio non adimit jus quaesitum ei qui intra terminum obtulit edictorum: *ibid.* §. 9.

Limita, ante obtentum, et exequutum beneplacitum Apostolicum: *ibid.* §. 8.

Administratores Locorum piorum tenentur emphyteusim, si censeant loco pio perniciosam, impedire: *Fir. Emp.* 12. *Mar.* 1796. §. 7.

Post affixa edicta, locus amplius non est poenitentiae; *ibid.* §. 8.

Qui emphyteuticum agrum possidet, censetur bonorum possessor; *ibid.* §. 9.

Ipsa die editi rescripti, perfecta dici valet deliberatio, a qua amplius recedere non licet: *Spol. Emp.* 28. *Maii* 1796. §. 4.

Immo per expeditionem, et executionem literarum Apostolicarum: *ibid.* §. 5.

Praemissa tamen regula procedit in favorem deliberatarii, non vigesimarii: *ibid.*

Expensae Literarum Apostolicarum super deliberatione emphyteusis, de quibus neque in edictis, neque in oblationibus fit mentio, fieri debent communi

sumptu beneficiati, et deliberatarii pro ratione utilitatis, et commodi: *ibid.* §. 6.

Preces nomine Loci pii pro facultate concedendi ejus bona in emphyteusim, praesumuntur porrectae ab eo, cujus interest concessio: *Fir. Emp.* 10. *Maii* 1794. §. 4.

Ob silentio praetermissas praesertim meliores aliorum offerentium conditiones, ei non prodest gratia: *ibid.*

Salvum est Locis piis in deliberatione emphyteusis, beneficium addictionis in diem: *ibid.* §. 5.

Perficitur deliberatio per executionem Literarum Apostolicarum, et ab hac incipit tempus addictionis; *ibid.*

Antiquitus praefiniti erant auctionibus dies viginti; modo a deliberatione dies 20. ad offerendum vigesimam, menses tres ad sextam: *ibid.* §. 7.

Et his terminis respective elapsis, fas non est offerre, neque vigesimam, neque sextam: *ibid.*

Loco addictionis in diem non admittuntur simplices, et serotinae oblationes; nec etiam in favorem fisci, et Ecclesiae: *ibid.* §. 6.

Sunt tamen qui respui non debere censent seras oblationes Loco pio utiles: *ibid.* §. 5.

Reservatio vigesimae, et sextae, simplices excludit oblationes: *ibid.* §. 6.

Perpetua bonorum Ecclesiae emphyteusis de jure civili permissa est, praesertim si justo expletur canone: *Fav. Emp.* 18. *Aug.* 1787. §. 6.

Nunquam perpetua bonorum Ecclesiae emphyteusis conceditur, nisi de re agatur sterili, vel facilis diminutionis fructuum, et magna sit illius utilitas: *ibid.* §. 9.

§. V.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Fructus.

In emphyteusis contractu absque beneplacito Apostolico peracto, nulla obligatio nascitur restituendi fructus, si bona fide quis possedit praedium in emphytheusim concedi solitum. *Fav. Emp.* 18. *Aug.* 1787. §. 5.

Si etiam eos fere omnes ex propriis perceperunt meliorationibus: *ibid.*

Et posita restituendi obligatione, non immerito forsan ex jure dimetienda est hujusmodi restitutio, ad effectum tamen compensandi meliorationes: *ibid.*

Ob malam fidem, qua emphyteusis contractus sine apostolico beneplacito, ac in manifestum piorum operum detrimentum initus fuit, bonorum etiam fructus ab initio restitui debere videntur: *Ferr.* 15. *Sept.* 1787. §. 11.

§. VI.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Generationes.

Ampliata est una generatio per verba *usque ad ipsius tertiam generationem*, cum generationes hujusmodi incipiant a primo acquirente, ubi indefinitis adjectae sunt verbis; ab ejus filiis vero, si a relativa illa pendeant dictione ipsius. *Fav. Emp.* 18. *Aug.* 1787. §. 7.

Hujusmodi generationum ampliatio substantiam tangit contractus, ejusque nullitatem inducit: *ibid.* §. 8.

Neque sustineri posse videtur investitura ad utilem usque generationem nepotum primi acquirentis, rejecta inutili: *ibid.*

Regula *utile per inutile non vitiatur*; locum habet in emphyteusi cum substantiali pactorum immutatione renovata: *ibid.*

§. VII.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Investituram.

Permissum a jure non est Praelato seu Rectori praevenire investiturae renovationem, et sic successorem supplantare: *Nul. seu Aic. 6. Mar.* 1723. §. 12.

Ad solitum inducendum, aut una praecedens solemnis investitura, mediante expresso beneplacito Apostolico est necessaria, aut saltem duae minus solemnes requiruntur pacifice observatae per spatium annorum quadraginta, et de binis investituris constare debet per distincta, ac separata instrumenta, et binae concessiones comprehendere debent ipsissima omnino bona: *ibid.* §. 13.

Ad evitandam supplantationem opus est, ut accedat expressus primi investiti consensus circa se tollendum de medio, per viam renunciationis, et quod novus investitus possessionem capiat rei emphyteuticae, vivente ipso Praelato concedente: *ibid.* §. *ult.*

§. VIII.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Laudemium.

Ex juris dispositione, ac ex veteri consuetudine statutum est, ut quando res emphyteutica ad dominum directum devoluta per novum emphyteusis contractum in alium transfertur, a novo Emphyteuta emolumentum aliquod, seu pars pretii rei emphyteuticae domino directo persolvatur: *Rom. Laud.* 15. *Sept.* 1770. §. 4.

Emolumentum hujusmodi, seu pars pretii vulgari sermone *Laudemium* nuncupatur, de cujus vocis origine, ac notione varia est Juris Interpretum sententia: *ibid.*

Plerique tamen existimant, illam desumptam fuisse ex verbo *Laudo*, quod approbare, vel ratum habere significat: *ibid.*

Quando bona emphyteutica transeunt ad Ecclesias, vel loca pia, loco Laudemii praestatur quindennalis solutio: *ibid.* §. 5.

Quae quandoque Laudemii nomine exprimitur, et nulla est de ea in jure mentio, sed consuetudine tantum, aut conventionibus invecta censetur: *ibid.*

Laudemia proinde, quindennalia inter fructus civiles recensentur: *ibid.* §. 7.

Si sermo sit de praebenda canonicali, numerantur inter fructus, et emolumenta canonicalia, quae inter Canonicos dividuntur: *ibid.*

Et Rota Romana censuit non Canonico coadjutori, sed coadjuto deberi quindennia, et Laudemia, eo quia omnes Canonicatus fructus in Apostolicis Literis fuerant coadjuto reservati: *ibid.*

Idem statuit S. Congregatio Visitationis Apostolicae: *ibid.*

Laudemii quantitas, spectato jure communi, excedere non potest quinquagesimam partem pretii, quo bona emphyteutica aestimantur: *ibid* §. 8.

Ex qua quidem juris dispositione illud etiam deprehenditur, Laudemium non esse dimetiendum juxta aestimationem rei de tempore, quo primum in emphyteusim tradita est, sed juxta valorem, quo emi, et vendi posset de tempore translationis, seu novi emphyteutici contractus: *ibid.*

Et pro varia utriusque Regionis consuetudine, pretiique ratione, laudemium variis appellari nominibus consuevit: *ibid.* §. 3.

§. IX.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Oblationes.

Moderatur S. Congr. Concilii emphyteuses, et locationes bonorum Ecclesiae

ex motu proprio Benedicti XIV. super Locationibus bonorum Cameralium : *Fir. Emp.* 18. *Julii* 1795. §. 4.

Excedentes oblationes factae ad aemulationem, non sunt admittendae ; *ibid.* §. 9.

Attendi etiam non debet vigesima, oblata extra terminum dierum viginti : *ibid.* §. 7.

Et prima oblatio ob lapsum vigesimae terminum, est irrevocabilis : *ibid.*

Licet concessio emphyteutica evadat pura et simplex, purificata conditione beneplaciti Apostolici : *ibid.* §. 6.

Perfectionem tamen recipit ex decreto exequutoris Literarum Apostolicarum : *ibid.* §. 8.

Possessio bonorum ad exequutionem pertinet deliberationis : *Ibid.* §. 6.

Rejicitur oblatio sextae, facta extra terminum trium mensium a die deliberationis praefinitum a Bened. XIV. pro bonis cameralibus : *Sen. Emp.* 15. *Sept.* 1792. §. 6.

Beneficium sextae desumitur ab *Auth. hoc jus porrectum Cod. de Sacrosan. Eccl. ibid.* § 7.

Juxta tamen rescriptum diei 1. Dec. 1788. emanatum a Card. S. Congr. Boni Regiminis Praefecto in declarationem edicti ejusdem S. Congr. 6. Aug. 1729. oblatio sextae recipienda est, quoad bona praesertim Cameralia, si fiat intra terminum duorum mensium a die stipulationis instrumenti : *ibid.*

Post perfectum actum in emphyteusi, non est locus poenitentiae, nec novae oblationi : *ibid.* § 8.

Dicitur autem actus perfectus, cum stipulatum est alienationis instrumentum cum beneplacito Apostolico : *ibid.*

Beneplacito tamen nondum executioni demandato, est locus novae oblationi :

Non sunt attendendae oblationes posteriores cum auctione vigesimae, utpote praemature datae ante deliberationem : *Fir. Emp.* 30. *Julii* 1796. §. 4.

Rejiciendae sunt oblationes datae ante designatum locum contra formam edictorum : *ibid.* §. 5.

De deliberanda Emphyteusi bonorum Ecclesiae, qualitas potius attenditur offerentis, quam major minus idonei oblatio: *ibid.*

Oblatio ad emphyteusim per novam edictorum affixionem resolvitur ; *Mac. Emp.* 30. *Aug.* 1788. §. 6.

§. X.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Praelationem.

Praelatio ad emphyteusim debetur majori, et meliori offerenti : *Rip. Emp.* 10. *Maii* 1794. §. 2.

Potius vero favendum est meliori: *ibid.*

Declaratio superandi in aliqua summa reliquas majores oblationes, veluti incerta non admittitur : *ibid.*

Non est admittenda oblatio post consumatum ex novissimis edictis oblationum actum : *ibid. et* 31. *Maii dicti anni.*

Praelatio in emphyteusim debetur ei, qui meliorem facit conditionem Ecclesiae: *Fir. Emp.* 11. *Maii* 1793. §. 4.

Magisque potissimum idoneo, licet minus offerenti : *ibid.*

Danda est sexta, intra trimestre a die deliberationis : *ibid.* §. 6.

Quoad praelationem rejicienda est vigesima oblata extra terminum legitimum, post lapsum scilicet ab apertis schedis decendium : *Sen. Emp.* 19. *Maii* 1787. §. 4.

Et hoc statuit edictalis lex lata anno 1729. a S. Congr. Boni Regiminis pro Communitatibus Status Ecclesiastici ; in qua decendium vigesimariis conceditur : *ibid.*

Saepe autem personae qualitas utiliorem reddit contractum : *ibid.* §. 5.

Ob privilegia Ecclesiae et Fisci, licuit post terminum edictorum expiratum, vigesimam offerre: *ibid.* §. 6.

Idcoque nedum salvum fuit post expiratum edictornm terminum jus vigesimae ex privilegio *addictionis in diem*: *ibid.*

Sed eo insuper uti licuisse intra vicendium, rerum Fiscalium vigesimariis datum: *ibid.*

Quum affixio edictorum demandata esset ad excitandos majores offerentes, qui meliorem facerent Ecclesiae conditionem; ideoque priorem oblationem in ejus perniciem non solvit: *ibid.* §. 7.

Offerentem, qui jure conductionis jam actu detinent bona in emphyteusim concedenda, in pari oblatione ceteris praeferri ex speciali aequitate debere firmatur: *Civit. Cast. Emp.* 7. *Sept.* 1776. §. 5.

Praelatio datur ei, qui tempore habili prior produxit suam oblationem, si postea majorem oblationem alterius exaequaverit: *ibid.* §. 8.

Judicium praeligendi rectum, non tantum pendet a majoris canoni oblatione, quantum a personarum conditione, moribus, ac divitiis: *ibid.*

Aliquando fuerunt admissae meliores oblationes licet posteriores post concordatam venditionem, sive emphyteusim ante obtentum beneplacitum, habita ratione primi emptoris, quatenus voluisset augere oblationem, aliquando rejectam: *Neap. Dom.* 13. *Jan.* 1731. §. 6. *et* 7.

Conciliantur tamen dispares istae resolutiones cum distinctione; aut contractus non est perfectus, quia beneplacitum adhuc non fuit exequutum, et tunc est locus novae oblationi: aut contractus est perfectus ac exequutum fuit beneplacitum Apostolicum, et Patres consensum praestiterunt venditioni per publicum instrumentum, et tunc non debet recipi nova oblatio etiam utilior Ecclesiae: *ibid.* §. 8. *et* 9.

Idem quoque dicendum est, si contractu adhuc non perfecto nova oblatio contineat modicam utilitatem, vel secunda oblatio fiat ad aemulationem, quum Ecclesia cultrix justitiae locupletari non debeat cum aliena jactura: *ibid.* §. *ult.*

Administrator bonorum in pari licitatione ceteris praeferendus venit in emphyteusim ex aequitate: *Fir. Emp.* 5. *Sept.* 1778. §. 6.

Rejicitur offerens, qui in fidejussorem dedit suum patrem, cum pater, et filius una, eademque persona, ac una obligatio in hoc casu censeatur: *ibid.*

§. XI.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Renovationem.

Emphyteusis bonorum Ecclesiae perpetua, ex Statuto Beneventano renovari debet, aucto peritorum judicio in singulis renovationibus canone: *Ben.* 4. *Apr.* 1789. §. 12.

Statuaria haec lex abrogata fuit a Benedicto XIII., et a Clemente XII. restituta: *ibid.*

§. XII.

Emphyteusis Ecclesiastica quoad Validitatem, et Nullitatem.

Validitas contractus Emphyteutici bonorum Ecclesiae, oritur ex interventu beneplaciti Apostolici, expeditione Literarum Apostolicarum, instrumenti confectione, ac rei possessione: *Aux. Emp.* 7. *Apr.* 1781. §. 4.

Uno ex hisce requisitis deficiente, nulla est emphyteusis: *ibid.*

Proindeque fit locus novarum oblationum receptioni: *ibid.*

Nondum perfectus contractus emphyteusis est, si expeditae non sunt Literae Apostolicae, vel confectum instrumen-

tum non est praevio Apostolico beneplacito, vel capta haud est rei possessio: *Aux. Emp.* 7. *Apr.* 1781. §. 4.

Et in hoc casu, est locus novarum oblationum receptioni: *ibid.*

Enormissima laesio, Ecclesiasticam etiam emphyteusim reddit nullam: *Mac. Emp.* 30. *Aug.* 1788. § 7.

Emphyteusis sub perniciosis conditionibus stipulata, et in favorem illius contracta, qui tanquam assertus administrator super bonis pii operis administratis contrahere non poterat, invalida judicatur: *Ferr.* 15. *Sept.* 1787. §. 9.

Maxime, quia initum fuisse contractum ordinaria tantum Episcopi auctoritate, ex ipso instrumento investiturae apparet; *ibid.* §. 10.

Emptio et Venditio, *Vide Contractus* §. XII.

Emptor.

Emptor bonae fidei, omnes fructus ex aliena re suos facit, non eos tantum, qui diligentia, et opera ejus provenerunt: *Fav.* 20. *Jun.* 1767. §. 22.

Episcopi Arbitrium. *Vide Arbitrium.*

Episcopi Decretum. *Vide Decretum* §. II.

Episcopalis Dignitas.

Periculum animarum ex diuturna vacatione perpendens Innocentius III. Pont. Max. declaravit indulgentiam Ecclesiae disciplinae sex mensium intervalli vacationis beneficiorum ad Archiepiscopatum vel Episcopatum non extendi: *Urb.* 9. *Sept.* 1786. §. 11.

Sed idem in Concilio Lateranensi reformatis sex mensium induciis, infra tres menses Episcopales Cathedras provideri jussit: *ibid.*

Honorius III. Episcopum Calinensem ob ejus illiteraturam, a Pontificalis officii executione, et ab administratione Calinensis Ecclesiae amovit: *Sed.* 29. *Julii* 1775. §. 8.

Promovendi ad Episcopatum debent esse nati a Parentibus catholicis: *Melev.* 13. *Aug.* 1718. §. 4.

Episcoporum Caeremoniale. *Vide Caeremoniale Episcoporum.*

§. I.

Episcopus Aegrotans.

Sacramenta Sanctissimae Eucharistiae, et Extremae Unctionis Episcopo aegrotanti ministranda sunt non a Parocho, intra cujus Parochiae limites existit Palatium Episcopale, sed a prima dignitate Capituli, sive id fiat solemniter, sive private, ut indefinite praescribit. *Caerem. Episcop. Fav. Praecm.* 7. *Junii* 1760. §. 9.

§. II.

Episcopus quoad Beneficia, et Capellanias.

Episcopus de consensu Capituli, potest erigere patronale beneficium in Canonicatum, et nova onera illius fundationi adjicere: *Albin. Vac.* 19. *Maii* 1787. § 7.

Distinguendum tamen videtur, si patronorum accedat consensus: *ibid.*

Aut de gentilitio agitur patronatu, et in hoc casu, nil illorum consensus successorum juribus detrahit: *ibid.*

Aut res est de patronatu haereditario, et quilibet expatronis, qui instar primi fundatoris habentur, novas beneficio conditiones in praejudicium etiam suorum haeredum addere potest: *ibid.*

Ordinarii auctoritas tanti non est, ut nova onera post fundationem beneficio superaddita valeat approbare: *Conc.* 20. *Aug.* 1774. §. 8.

Nequit Episcopus nova onera Canonicatibus adjungere, quae imposita non fuerunt in primaeva illorum erectione: *Civ. Cast.* 25. *Sept.* 1762. § 7.

Episcopus nequit onera nova beneficio addere, quae in illorum institutione imposita non fuerunt: *Pis. Cas. Res.* 21. *Nov.* 1761. §. 2.

Nequit Episcopus nativam Laicalis Capellaniae qualitatem alterare: *Urb. Cap.* 25. *Sept.* 1762. §. 5.

Auctoritas Ordinarii, quae formam dat beneficio, tacite intelligitur requisita in Capellaniis testamento relictis, nisi manifeste de contraria testatoris voluntate appareat: *ibid.* §. 7.

Et exclusio a regulis Cancellariae, etiam in casu vacationis in Curia adhibetur non ad excludendum ecclesiasticum collatorem, sed ad retrahendum Summum Pontificem a derogatione jurispatronatus laicalis, in casu vocationis in Curia: *ibid.*

Episcopus potest reddere beneficium aliquod simplex, seu Capellaniam de perpetuo manualem: *Luc. Rem. On.* 23. *Febr.* 1726. § *ult.*

Ordinarius potest unire, dividere, de novo creare, et extinguere beneficia inferiora sui Episcopatus: *ibid.*

Non potest Episcopus, etiam de consensu patronorum, vel haeredum voluntatem testatoris immutare, et pium legatum, seu Capellaniam laicalem, ab eo relictam, in beneficium ecclesiasticum erigere: *Urg. Cap.* 25. *Sept.* 1762. §. 5.

Jus non est Episcopo per novas leges qualitatem, et naturam beneficiorum immutare non approbante Pontifice illorum fundatore: *Anag. In.* 7. *Jun.* 1777. § 6.

Immo nullae sunt praefatae ordinationes, utpote contrariae juribus, quae in fundatione Beneficiatis concessae, et indultae fuerunt: *ibid.*

Nec obstat earum legum usus, quem vel ante, vel post illarum indictionem non probatur, et quatenus probaretur, nil esse momenti sine apostolico privilegio: *ibid.* §. 7.

Maxime in praejudicium modernorum beneficiatorum, qui cum eorum jus agnoscant a solo Pontifice fundatore, hinc a facto, vel agnitione Praedecessorum obligari non possunt: *ibid.*

Si Episcopus decretum pro erectione beneficii interponat, omnia narrata in fundatione ejusdem, tacite repetita, et approbata censentur: *Brict. Serv.* 14. *Dec.* 1771. §. 6.

Praesertim quia debet approbare omnes conditiones fundatori benevisas, etiamsi juri contrarias, dummodo turpes non sint, et impossibiles, ac contra beneficii substantiam: *ibid.*

§. III.

Episcopus quoad Cathedraticum, seu Synodaticum.

Honorius III. praescripsit solutionem Synodatici, seu Cathedratici ab Ecclesiis, et Beneficiatis in honorem Cathedrae, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus in contrarium, taliter, quod nec ab ipsis Episcopis in totum remitti, nec a quoquam valeat quocumque titulo vel immemorabili praescribi: *Macer. Cath.* 16. *Dec.* 1730.

Exigi nequit a Beneficiatis non habentibus congruam conservationem: *ibid.* §. 3.

In Concilio Romano anno 1725. *tit.* 8. *cap.* 4. redintegratae sunt veteres juris Canonici sanctiones de Cathedratico Episcopis solvendo: *Asc. Cath.* 28. *Mar.* 1733. §. 3.

Cathedraticum, quod propter honorem Cathedrae Episcopalis, et in signum subjectionis annuatim Episcopo solvitur,

primis Ecclesiae seculis a consuetudine potius, quam a lege manavit: *Aquid. Cat.* 20. *Dec.* 1766. §. 10 *Sars. On.* 30. *Jul.* 1774. §. 9.

Synodus Bracharensis Episcopo praestandum a Capitulis, et Ecclesiis Parochialibus Cathedraticum, prima omnium mandavit: *ibid.*

Illum vero ab omnibus etiam aliis quibuscumque Capitulis, et beneficiis Ecclesiasticis solvi, per viam legis universalis statutum fuit ab Honorio III.: *ibid.*

Benedictus XIII. anno 1725., ut innumeris, qui invaluerant, abusibus occurreret, in Concilio Romano Cathedraticum in solidos duos, 20. scilicet julios constituit: *ibid.* §. 2.

Quod titulo quocumque, vel immemorabili consuetudine non praescribitur: *ibid.*

Et de jure exigendi Cathedraticum, ac de nonnullis quaestionibus Cathedraticum respicientibus late disserit Bened. XIV. de Synodo Dioecesana: *ibid.* §. 13.

Cathedratici solutio inter praecipua Episcopalia jura recensetur, eaque fieri in honorem Cathedrae, et in signum subjectionis: *Sars. On.* 30. *Julii* 1774. §. 9. *Fer. Cat.* 19. *Apr.* 1760. §. 3. *Aesin. Cat.* 23. *Febr.* 1771. §. 13. *Asc. Cat.* 17. *Apr.* 1734. §. 1. *Cerv. Cat.* 20. *Aug.* 1774. §. 2. *Set. Proc. et Cat.* 27. *Jun.* 1761. §. 3. *Fir. Cat.* 24. *Jul.* 1734. §. 5.

Duo julii exigendi sunt nomine Cathedratici super reditibus non excedentibus scut. 10, quinque autem julii ex reditibus infra summam scut. 50., et decem julii infra summam scut. 100., et quindecim pro alia quacumque majori summa, 20. autem ab Ecclesiis, ubi plures de massa participant: *Fer. Cat.* 19. *Apr.* 1760. §. 5.

Concilium Romanum hoc praescribendo salvas esse voluit consuetudines Ecclesiis, et Episcopis magis favorabiles: *ibid.* §. 6.

Limita, sed id referri non debet ad quantitatem, aliter inutilis esset taxa; sed referendum est ad modum solutionis: *ibid.* §. 7.

Aliquis putat servandas esse consuetudines circa quantitatem, dum non extat memoria majoris solutionis praecedenter factae: *ibid.* §. 7.

Et inducitur per observantiam quadragenariam: *ibid.*

Praesertim inspecta expressa litera Concilii Romani, qua hujusmodi praeservantur consuetudines non circa modum solutionis, sed circa quantitatem debiti: *ibid.* §. 8.

Nullum sane jus Episcopale antiquius est, Cathedratico: *Aes. Cat.* 23. *Febr.* 1771. §. 13.

Nullumque pariter jus est, quod potiori privilegio fruatur, cum neque ab Episcopo in totum remitti, neque ullo titulo, aut immemorabili consuetudine praescribi possit: *ibid.*

Praestari Cathedraticum olim Episcopis consueverat vel dum Dioecesim visitabant, vel extra visitationem, praesertim tempore Synodi: *ibid.* §. 14.

Hodie vero exigi nequit in visitatione, cum Tridentinum Concilium Episcopis Dioecesim visitantibus id expresse prohibuerit: *ibid.*

De quantitate praestanda pro cathedratico duorum solidorum, disputant Doctores, quae nam solidi species intelligi debeat: *ibid.* §. 15.

Propterea certa, et universalis regula quoad Cathedratici praestationem statui non posse, sed illius quantitas desumenda esse videtur a peculiaribus locorum statutis, et recepta in qualibet Dioecesi consuetudine: *ibid.*

Ab Archipresbytero, qui cum Capi-

tulo, et Canonicis unicum corpus constituit, unicum tantum Cathedraticum in communi ab omnibus membris ejusdem Capituli est praestandum: *Aq. Cath.* 20. *Dec.* 1766. §. 2.

Possessores etiam beneficiorum simplicium debent Cathedraticum persolvere, quia eadem ratio honoris, et subjectionis concurrit: *Cam. Cat.* 20. *Aug.* 1774. §. 2.

Et quamvis ex speciali privilegio Summi Pontificis quaelibet Ecclesia, et quodvis beneficium ab Episcopi jurisdictione, et Cathedratici solutione eximi possit, id tamen nunquam praesumi debet, nisi expressum exemptionis privilegium exhibeatur: *ibid.*

Uniones etiam beneficiorum semper factae censentur cum omnibus honoribus, et oneribus, et absque alterius praejudicio: *ibid.*

Cathedraticum praestandum est ultra procurationem: *Set. Proc.* 17. *Junii* 1761. §. 3.

Nec valet contraria consuetudo etiam immemorabilis, quam sustulit novissime Concilium Romanum: *ibid.*

Causa beneficiorum unitorum eximere non potest ab onere Cathedratico, quod ex ipso actu erectionis beneficiorum oritur, eique semper inseparabiliter inhaeret, neque ab Episcopo in totum remitti valeat: *Cam. Cat.* 20. *Aug.* 1774. §. 3.

Aequum est, ut qui ab Ecclesia stipendia recipit, Ecclesiae etiam moderatori, ejusque Cathedrae aliquod tributum in signum honoris, et subjectionis persolvat: *ibid.*

Idque procedit, etiamsi beneficiorum unio in favorem Capituli sequuta fuisset: *ibid.*

Et nulla est repugnantia, quod Canonici simul, et Beneficiati distinctum solvant Episcopo Cathedraticum, quando constat beneficia non fuisse unita massae Capitulari, pro qua Canonici Cathedraticum in communi persolvunt, sed peculiaribus Praebendis, nec illorum titulus fuit extinctus: *ibid.*

Cathedraticum utpote debitum in signum jurisdictionis, et in honorem Cathedrae Episcopalis nec praescribi potuit, nec ab Episcopo remitti: *ibid.* §. 5. *Mac. Cat.* 8. *Maii* 1734. §. 6.

Inter caetera Episcopalia jura Cathedraticum potissimum recensetur, illudque singulis annis ab omnibus Ecclesiis, et Beneficiatis Episcopo praestari debet, in signum honoris, et subjectionis Cathedrae Pontificali: *ibid.* §. 7.

Et servatur honor Cathedrae, quoties Cathedratici solutio perseverat, quae praescribi nunquam potest: *ibid.*

Ac solvitur nullo habito respectu ad Synodum, licet in Synodi celebratione persolvatur: *ibid.*

Si Canonici, et Beneficiati sustententur ex massa communi, ex eaque unusquisque suam percipiat partem, tunc unicum Cathedraticum rependere sufficit: *ibid.* §. 8.

Si vero Beneficiati praeter portionem, quam ex massa communi trahunt, alia etiam beneficia simplicia obtineant, ex his omnibus Cathedraticum Episcopo solvere debent: *ibid.*

Cum Concilium Romanum non fuerit Oecumenicum, nec certam quoad omnes Dioeceses regulam constituere petuerit, idcirco a peculiaribus cujusque Dioecesis, et a consuetudine quantitas Cathedratici dimetienda est: *ibid.* §. 9.

Differentia est inter Regularium Monasteria, et eorum Capellas. Nam Monasteria ad Cathedraticum non tenentur, Capellae vero hoc nomine tenentur solvere duos solidos: *Fir. Cat.* 24. *Julii* 1734. §. 6.

Ratio differentiae est; quia Monasteria exempta sunt a Lege Dioecesana, sed eorum Capellae subsunt: *ibid.*

Regulares non tenentur solvere Cathedraticum de Monasteriis, eorumque Ecclesiis, ubi ipsi divina peragunt: *Macer.* 8. *Maii* 1734. §. 8.

Attamen illud solvere tenentur de Ecclesiis, Beneficiis, Capellis, et Parochiis secularibus, quibus praesunt, etiamsi Monasteriis eorum pleno jure sint incorporatae: *ibid.*

Ex sacris canonibus taxatum reperitur in duobus solidis: *ibid.* §. 10.

Hos autem duos solidos aequare aestimationem viginti juliorum, inhaerendo sententiae plurium Doctorum, declaravit Concilium Romanum: *ibid.*

Et dictum Concilium salvas voluit consuetudines Ecclesiis, et Episcopis magis favorabiles: *ibid.*

Monasteria, Ecclesiae, et beneficia quaecumque Regularia a primaevo Regulari statu, si contingat, ea Presbyteris secularibus in commendam concedi, nunquam decidant, semper a Cathedratici solutione immunia servantur: *S. Sev. Cath.* 14. *Jan.* 1741. §. 3.

Tametsi Cathedraticum non teneantur solvere Regulares pro suis Monasteriis, et Ecclesiis, in quibus divina peragunt officia, communiter tamen receptum habetur, beneficia, Ecclesias, Capellas, et Parochias seculares, quae pleno jure fuerunt subinde Monasteriis addictae, et, ut ajunt incorporatae, ab onere Cathedratici non liberari sed eadem lege, qua antea provisos ad praestationem obstringi: *ibid.* §. 4.

Sicuti Cathedraticum in signum subjectionis ac in honorem Episcopalis Cathedrae ab unaquaque Ecclesia, et beneficio persolvitur: *ibid.* §. 5.

Ita privilegiatum adeo dicitur, et Episcopo tam juste debetur, ut exemptio ab ejus solutione nisi fuerit expresse declarata, nunquam Apostolicis Constitutionibus, aut privilegiis impertita censeatur; *ibid.*

De quantitate Cathedratici apertus est *Can. Placuit quaest.* qui in duobus solidis consistit: *Bar.* 14 *Mar.* 1767. §. 13.

Valor duorum solidorum, in statu Ecclesiae respondet duobus scutis Romanis: *ibid.* §. 14.

Et in regno Neapolitano, respondet duobus Ducatis illius monetae; *ibid.*

Et id juxta declarationem Benedicti XIII. in Synodo Beneventana: *ibid.* §. 2.

Non aliud jus Episcopo tribuitur, quam duos solidos ab unaquaque Ecclesia, sibi subjecta, Cathedratici nomine exigendi: *Viter. Cath.* 6. *Apr.* 1742. §. 2. *Aux. seu Cing. Cat.* 10. *Mar.* 1759. §. 3.

Neque hac in re renovatum aliquid fuit a Concilio Romano sub Benedicto XIII. habito, sed tantum ad tollendas quaestiones super valore solidorum in eorum locum scuta duo romana constituit: *ibid.*

Cathedraticum Episcopo solvendum, descendit ex injuncta obligatione: *Bar.* 14. *Mar.* 1767. §. 8.

Et valor duorum solidorum statutorum juxta Dioecesis, et locorum consuetudinem dimetiendus est: *ibid.*

Atque ea summa, qua ab immemorabili fuit solutum, in eadem quantitate in posterum praestanda est: *ibid.*

Meta valorem duorum solidorum pro Cathedratico, excedere nequit per consuetudinem: *Aug. seu Cing. Cat.* 25. *Jun.* 1763. §. 8.

Et vetitum est omnino Episcopis quidquam exigere pro cathedratico, praeter duos solidos; *ibid.*

Nec legitima videri potest exactio titulo census, ex quo non constat de valida illius reservatione; *ibid.*

Episcopis debetur Cathedraticum ex

praescripto sacrorum canonum in duobus solidis; et hi duo solidi adaequant aestimationem viginti juliorum, ut omnes Doctores declarant: *Bar. Str. et Cat.* 20. *Dec.* 1732. §. 5.

Inter cetera jura Episcopalia, Cathedraticum recensetur, quod ad duos solidos ab unaquaque Ecclesia, et persona dicto onere affecta solvendos restringitur juxta Concilium Brachareuse, et Concilium Toletanum septimum; *Angl. Cat. Dec. et Quaer. Fun.* 31. *Jan.* 1723. §. 1.

Et horum Conciliorum auctoritas vim legis habet in jure communi, in sequelam Decretalis Honorii III. absque eo, quod juri Cathedratici derogatum dici valeat a Sacro Concilio Trid. *ibid.*

Cathedraticum a singulis Parochis exigitur argumento honoris, qui Cathedrali Ecclesiae tamquam matri a ceteris Parochialibus Ecclesiis tribui debet; *ibid.*

Concilium Tridentinum non sustulit Cathedraticum attamen id non est solvendum in visitatione, sed extra, et in Synodi celebratione; *ibid.*

Consuetudo etiam immemorabilis, cathedratico contraria non suffragatur; *ibid.* §. *ult.*

Pelagius I. et Concilium Bracharense II. decrevit duos solidos exigendos pro Cathedratico; *Aux. seu Sing. Sat.* 25. *Junii* 1763. §. 4.

Et intelligendi sunt de solidis Romanis qui tunc in more erant; *ibid.*

Ac pluris aestimabantur, quam duo aurei vulgo *Zecchini* nostrae aetatis, quorum 96. pridem requirebantur ad libram constituendam: *ibid.*

Sed in hac solidorum aestimatione servanda est consuetudo cujusque Dioecesis, dummodo non excedat antiquum illorum valorem: *ibid.* §. 5.

Sed etiam si praefatum antiquum valorem excederet, quia praefinitio duorum solidorum jure ecclesiastico inducta, potest immemorabili praescriptione variari: *ibid.*

Concilium Romanum vero definiit valorem solidorum duorum in 20. Juliis, et minorem etiam quantitatem pro Cathedratico solvendam, juxta reditus beneficiorum: *ibid.*

Salvis tamen consuetudinibus, Ecclesiis et Episcopis magis favorabilibus: *ibid.*

Cathedratici naturae non adversatur modus praestationis in speciebus mixtis cum pecunia, cum hic usus veteri Ecclesiae disciplinae conformis sit: *ibid.* §. 3.

Cathedraticum debetur in honorem Cathedrae Episcopalis etiam a divite mensa; *Set.* 27. *Apr.* 1765. §. 18.

Privilegium exemptionis Ecclesiarum, quod in solo Lateranensi habetur, immunem non reddit Ecclesiam a Cathedratici, et Procurationis solutione: *Mac. Cath. et Proc.* 10. *Jun.* 1741. §. 3.

In sacris Canonibus, cum de jure exigendi cathedraticum loquitur; dioecesis tantum, non civitatis fit mentio: *Urb. Sat.* 13. *Febr.* 1745. §. 2.

Episcopus potest occasione Ecclesiae consecrationis sibi reservare tertiam partem oblationum, praeter cathedraticum dummodo non sit Ecclesia Parochialis: *Aux. seu Sing. Sat.* 25. *Jun.* 1763. §. 6.

Et omnes tituli idonei reservationis hujusmodi, etiam Apostolica auctoritate roborati praesumuntur post immemorabilem; *ibid.*

Cathedraticum ipso jure communi firmatum adeo est privilegiatum, ut neque ab Episcopis in totum remitti, nec a quoquam valeat quocumque titulo, vel immemorabili consuetudine per praescriptionem denegari: *Sars. On.* 30. *Julii* 1774. §. 18.

Certa, et universalis regula quoad quantitatem Cathedratici praescribi ne-

quit, sed illa desumenda est a particularibus locorum statutis, et recepta in qualibet Dioecesi consuetudine: *ibid.*

Beneficia unita deberet Cathedraticum Episcopo; praesertim si eorumdem uniones, factae a Vicario Generali, Episcopi speciali facultate ad id necessaria destituto, irritae prorsus, et invalidae sint: *Tol. Cat.* 28. *Febr.* 1739. §. 2.

Ita quidem, quod etiamsi uniones sustineantur, qualescumque illae sint, sive ut ajunt, aeque principaliter, sive accessorie tantum peractae censeantur, attamen nullum potuerint Cathedrae Episcopali detrimentum afferre: *ibid.*

In jure receptum est, Cathedraticum in Apostolicis constitutionibus, Bullis, aut Privilegiis non censeri comprehensum, nisi de eo expresse fuerit dispositum: *S. Sever. Cat.* 22. *Nov.* 1738. §. 3.

Et ei debetur, etiamsi constet de opulenta mensa Episcopali, cum illud in signum subjectionis, ac in honorem Cathedrae, non autem in subsidiariam Episcopi conservationem praestandum sit: *ib.* § 4.

§. IV.

Episcopus quoad Causarum Cognitionem.

Concilium Tridentinum *sess.* 22. *cap* 8. Episcopos tamquam Apostolicae Sedis delegatos vocat executores omnium piarum dispositionum, et omne jus illis tribuit: *Sen.* 8 *Jun.* 1765. § 24.

Potest Episcopus in quolibet suae Dioecesis oppido Vicarios Foraneos constituere, eisque facultatem tribuere minores causas cognoscendi; *Fer.* 13. *Febr.* 1773. §. 3. *et* 4.

Episcopus spreta quacumque Curiae Metropolitanae inhibitione, procedere potest impune contra violatores Episcopalis jurisdictionis; *Fer.* 13. *Julii* 1743. §. 6.

Episcopus alterius dioecesis Incolam judicare nequit; nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare potest; hoc idem est, ac si dixerimus, ad eum spectare facultatem exercendi in aliena dioecesi potestatem ordinis; *Pist. et Prat.* 2. *Oct.* 1721. §. 3.

Ampliatur etiam, quod si Episcopus non potest ordinare, licet ordo sit voluntariae jurisdictionis, multo minus poterit judicare, quum judicium referatur ad jurisdictionem contentiosam: *ibid.*

Quadragenariam cum titulo, seu privilegio a S. Concilio Tridentino *cap.* 20. *vers. ad haec sess.*24. omnino sublatam esse constat, itant Theatinus Episcopus matrimoniales atque criminales causas cognoscere valet, excluso Praeposito de Atissa: *Theat. seu N. Atis. Jur.* 11. *Mar.* 1702.

Primam instantiam causarum ecclesiasticarum praeservat Concilium Tridentinum Ordinario. *Nov. Un.* 11. *Sept.* 1762. §. 5.

Et Concilii Tridentini decretum impedimento non est, quominus in gradu appellationis, reparentur gravamina decreto Visitationis illata: *ibid.* §. 6.

§. V.

Episcopus quoad Collationem Sacramenti Confirmationis.

Episcopis vetitum est quidquam exigere pro collatione Sacramenti Confirmationis, sive a singulis confirmatis, sive a Corporibus, et Communitatibus: *Am. Pror.* 20 *Dec.* 1755. §. 2.

Et id locum habet, etiamsi iter faciat dioecesim visitando, atque accedens ad oppida, et terras sive gratia Visitationis, sive expresse, ut sacramentum Confirmationis conferat: *ibid.*

Neque excipi potest de consuetudine, tum quia ad eam inducendam requiritur

longum tempus cum actuum frequentia, et non per actus, qui meram largitionem praeseferunt, ex qua induci nequit coactiva consuetudo, sed servanda illa esset, quo usque laici velint, non vero iis recusantibus, et nolentibus: *ibid.*

§. VI.

Episcopus quoad Collationem Sacrorum Ordinum.

Prioribus Ecclesiae seculis Episcopus quisque alienis etiam subditis laicis ordines conferre poterat: *Fabr. et Cam. Ord.* 19. *Aug.* 1797. §. 10.

Haec disciplina viguit ad annum Christi millesimum, quo tandem ad tres species distincti fuerunt Episcopi, originis nempe domicilii, et beneficii, eisque concessa fuit potestas ordinandi suos respectivos subditos: *ibid.*

Episcopi possunt extra jejunia quatuor temporum dominicis, aut aliis festivis diebus unum, vel duos ad minores ordines promovere: *Port.* 16. *Mar.* 1720. §. 3.

Nonnullis in locis consuetudo admittitur, ut Episcopus minores ordines die Veneris post prandium ante diem sabbati quatuor temporum conferre valeat: *ibid.* §. 8.

Praesertim vero, quia dies sabbati censetur incipere a vesperis feriae sextae, nec ulla adest necessitas, ut minores ordines conferantur sub missae sacrificio, vel ut ordinatus jejunus sit: *ibid.*

Alii consuetudinem illam Pontifici Romano attribuunt: *ibid.*

Fagnanus censet, esse distinguendum inter publicam ordinationem, sive generalem, et ordinationem privatam, quae fit in Capella, vel in secreto Sacrario, accedente aliqua necessitate, vel utilitate Ecclesiae: Primam vocat illicitam, si fiat die veneris, non obstante consuetudine, et secundam licitam esse ait, si pro ea stat consuetudo; et concludit, quod expediat consuetudinem hanc aboleri. *ibid.*

Episcopi judicio relinquitur Clericorum ordinatio: *Asc. Ord.* 24. *Mar.* 1792. §. 2.

Ideoque nemo ad ordines promovendus nisi qui sui Episcopi judicio utilis sit, et necessarius, ceterisque polleat qualitatibus a Concilio Trid. praescriptis: *ibid.*

Ab illius judicio non datur appellatio; sed admittitur recursus ad S. Sedem, quae ordinationem committere solet Metropolitano, aut viciniori Episcopo; in illum casum: si Ordinandus tribus vicibus supplex rogaverit Eppum Ordinarium pro conferendis sibi Ordinibus, Episcopus autem sine legitima causa ipsi ordines conferre recuset: *ibid.* §. 3.

Episcopus domicilii ordinare potest illum, qui decennem in loco fecerit moram; *Fabr. Cam. Ord.* 19. *Aug.* 1797. §. 11.

Quaecumque fuerit occasionalis illa mora, ratione scilicet artium; verum absque declaratione animi non constituit domicilium: *ibid.* §. 14.

Inspecta hac contraria declaratione, quae verum excludit domicilium, licet quis commoratus fuerit in aliqua civitate per annos centum, sine animo domicilium figendi, non fit domiciliatus: *ibid.*

Ordinandus declinare nequit Episcopum, quem semel in suum agnovit Ordinarium: *Cam. et Sutr. Ord.* 17. *Sept.* 1791. §. 3.

Nisi eum elegerit pro simplici tonsura, et minoribus ordinibus: *ibid.*

Ordines alieno subdito conferre valet Episcopus beneficii: *ibid.* §. 2.

Requiruntur tamen testimoniales proprii Ordinarii, et quod sufficientes sint beneficii reditus pro patrimonio sacro, ad mensuram taxae Synodalis Ordinantis: *ibid.* §. 3.

Episcopus ratione Episcopalis characteris, valide alienis etiam subditis ordines confert: *Fabr. et Cam. Ord.* 19.*Aug.* 1797. § 4.

Sed illicite confert absque testimonialibus Episcopi, cui subjectus est; *ibid.* §. 5.

Ideoque facultas promovendi ad ulteriores ordines Episcopo tribuitur ratione beneficii, cum testimonialibus Episcopi originis: *Eug. seu Null. Non. Con.* 21. *Jan.* 1797. §. 13.

Episcopus nullum debet ordinare, qui judicio suo non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis; *Ross.* 14. *Maii* 1763. §.13.

Ordines sacros conferre non tenetur Episcopus justis concomitantibus causis: *Tir. Ord.* 30. *Maii* 1778. §. 12.

Quia in hac parte judicem solum habet Deum: *ibid.*

Intellige tamen quando res versatur cum promovendo ad titulum patrimonii sacri: *ibid.*

Non aliter vero si res sit de eo, qui beneficium obtinuit adnexos habens ordines, tunc enim Episcopus illos conferre debet, ne alias beneficio privatus maneat accedentibus tamen necessariis requisitis; et dommodo impedimento canonico non sit innodatus: *ibid.*

Episcopus denegare cuique potest ordinum collationem, quin rejectionis causam pandere teneatur: *Alex. Praep.* 31. *Aug.* 1771. §. 14.

Cautum in jure est, ut nullus prima tonsura initietur, de quo probabilis non habetur conjectura, quod fidelem Deo cultum, Ecclesiaeque servitium sit praestiturus: *ibid.*

Potest Episcopus denegare etiam beneficiato, et arctato Ordines, etiamsi nullum eidem obest canonicum impedimentum, nec ulla concurrat ex causis a SS. Canonibus praescriptis: *ibid.*

Quum desunt vocationis signa in aliquo, etiamsi arctato, ad primam tonsuram non est admittendus: *ibid.* §. 15.

Parocho praeferri debet semper testimonium Episcopi, cui vita, et mores Clericorum perspecti optime praesumuntur: *ibid.* §. 16.

Episcopus injuste renuens conferre ordines, arctatis ratione beneficii, compelli potest a S. Congr. Concilii: *Tud. Ord.* 19. *Sept.* 1761. §. 4.

§. VII.

Episcopus quoad Dispositiones Testamentarias.

Episcopo in ultimis vitae periodis constituto de bonis ratione Ecclesiae acquisitis, etiam ad pias causas disponere vetitum est: *Vig.* 14. *Apr.* 1736. §. 4.

Episcopus non solum regularis, sed etiam secularis, non potest disponere per mortem suam de omnibus acquisitis intuitu Episcopatus, quia omnia pertinent ad Ecclesiam, cui praeest: *Vot. Card. Pereira* 18. *Dec.* 1723.

Ad donandum, seu disponendum in vita, ex communi Doctorum sententia; aequalis tribuitur facultas Episcopo Regulari, quam seculari: *ibid.* §. 25

Episcopo non licet, neque in propriae animae suffragationem disponere de bonis illis, quae vi vulgatae Const. Innocentii *Inscrutabili* debent in beneficium Cathedralis erogari: *Boj. Sp.* 10.*Maii* 1742. §. 2.

§. VIII.

Episcopus quoad Dispositionum Piarum Exequutionem.

Episcopo permittit Sac. Conc. Trident. *sess.* 22 *cap.* 8. *de reform.* piarum dispositionum executionem: *Feros. Sub. Dot.* 8. *Aug.* 1789. §. 9.

Et haec facultas limitanda est justa testatorum mentem: *ibid.*

Ad Episcopos pertinet pias fidelium dispositiones executioni committere : *Fav.* 20. *Jun.* 1767. §. 16.

Et ab ejus judicio non est discedendum : *ibid.*

Quia Episcopus piarum voluntatum legitimus executor, et judex est : *Reat. Sub. Dot.* 8. *Jul.* 1786. §. 10. *Fan. Cap.* 7. *Maii* 1791. §. 11. *Ferr.* 15. *Sept.* 1787. §. 10.

Episcopus tamquam executor piae voluntatis, jus habet cogendi patronos ad onera implenda : *Alb.* 24. *Mar.* 1792. §. 6.

Jus olim Episcopis fuit, pias testatorum dispositiones ipsis etiam prohibentibus executionem curandi, cum id in eorum cederet utilitatem : *Fav. Red. Rat.* 8. *Aug.* 1772. §. 14. 15.

Si in piis dispositionibus in favorem pauperum nullus a testatore datus sit executor, ad Episcopum executio spectat : *Vit. Dot.* 11. *Apr.* 1761. §. 3.

Episcopus, nisi expresse a fundatore excludatur, semper valet rationes operum piorum exquirere vel solus, vel cumulative cum administratoribus, aut haeredibus : *ibid.* §. 4.

Et consequenter in casu detectae fraudis, vel negligentiae, demandare potest alterius exactoris electionem : *ibid.*

Non est in arbitrio Ordinarii legem fundationis alterare, novaque onera beneficiatis adjicere : *Cat.* 12. *Dec.* 1767. §. 11.

Auctoritas ordinaria, non est satis, ad superaddendum novum onus beneficio jam erecto, sed requiritur ad id Pontificia : *Vel. Res. et Ser.* 20. *Mar.* 1790. §. 5.

Nec officit centenaria subsecuta observantia, sive quia independenter beneficiatus a suis decessoribus possidet beneficium, sive quia de infecto constat oneris initio ex ordinaria potestate, sive quia intercessit judicium, ex quo centenaria interumpitur : *ibid.*

§. IX.

Episcopus quoad duas Ecclesias Concathedrales.

Respectu Episcopi Concathedrales Ecclesiae, licet inter se distinctae, unum corpus constituunt, atque unam Dioecesim : *Terr. et Set.* 1. *Mar.* 1766. §. 15.

Ideoque coacta Synodus obligat omnes : *ibid.*

Et potest Episcopus commodiori sibi loco Synodum agere : *ibid.*

Atque licet Sac. Congr. de locis interdum aliquid dederit consuetudini, vel aequitati, nunquam tamen actas Synodos improbavit : *ibid.*

Et Episcopus recedentes, atque non obedientes poenis deterrere, simul ac ligare potest : *ibid.* §. 17.

Episcopus tenetur Vicarium, et Examinatores in utraque Civitate, et Dioecesi eligere, ne hujus negotia, et causae in distincta Dioecesi discutiantur. *Tusc. Conc.* 16. *Mar.* 1771. §. 4.

Hinc concursus Ecclesiarum Parochialium unius Dioecesis, in ea Civitate tantum, et coram hujus Vicario Generali est peragendus : *ibid.*

§. X.

Episcopus quoad Functiones Sacras.

Archiepiscopus Sacrum non facit solemne, nec proprie Pontificalia officia exercere dicitur, nisi cum manus imponit : *Urb. Vis. SS. LL.* 10. *Dec.* 1746.

Nulli Episcopo licet cujusvis privilegii praetextu Pontificalia in alterius Dioecesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, et in personas tantum sibi subjectas. *Col. Fun.* 13. *Jun.* 1722. § 2.

Nec Episcopo licet eadem Pontificalia

exercere in loco exempto, nisi praeter licentiam inferioris, cui locus ille subjectus est, adsit licentia Episcopi, intra cujus Dioecesis fines locus ille reperitur, quamvis inferior ratione exemptionis praetenderet se posse Episcopum sibi magis benevisum ad exercenda Pontificalia vocaré: *ibid.* §. 3.

Contrarium vero procedit, si agatur de exempto non sito intra fines Dioecesis, sed habente suum territorium separatum cum facultate vocandi quemcumque Antistitem sibi benevisum: *ibid.*

Duodecim Presbyteri, septem Diaconi, septem Subdiaconi, Acolythi, aliique ministri necessarii vestibus albi coloris suo ordini congruentibus induti; praeter consuetos ministros debent Episcopo assistere, dum feria quinta in Coena Domini Sacra Olea conficit, juxta antiquissimam Ecclesiae consuetudinem. *Fer.* 26. *Mar.* 1735. §. 8.

Episcopus non tenetur de paramentis, et sacra supellectili sibi providere, sed Canonici Ecclesiae Cathedralis debent ea pro Pontificalibus functionibus tam in Cathedrali, quam extra illam obeundis, subministrare. *Urb.* 19. *Jan.* 1737. §: 3.

Episcopus tenetur nisi aliqua rationabilis causa contrarium suadeat, Sacra Olea in Cathedrali Ecclesia conficere: *Vit.* 14. *Sept.* 1782. §. 6.

Si Episcopus duas Cathedrales unitas subjective, tam chrisma conficere, quam alias Pontificales functiones in Cathedrali, cui unita est altera peragere debet: *ibid.* §. 8.

Si aeque principaliter sint unitae, non tenetur modo in una, modo in alia praedictas functiones explere, sed in alterutra, prout sibi placuerit illas exercere valet, quia quoad Episcopum duae Ecclesiae habentur tamquam unica Cathedralis: *ibid.*

Consuetudo inducta, ut in una tantum ex Ecclesiis Cathedralibus unitis fiat Sacrorum Oleorum benedictio, servanda est: *ibid.* §. 11.

Et ad eam inducendam requiruntur actus importantes praescriptionem, idest voluntas contraria cum acquiescentia, et Episcopus laudabiliter se gerit, si aliquando in alterutra ex suis Ecclesiis unitis, hujusmodi Pontificalia peragat: *ibid.*

§. XI.

Episcopus quoad Jurisdictionem Ordinariam vel Delegatam in Genere.

Episcopus juris praesumptione potitur, quae ei assistit in toto ambitu suae Dioecesis. *Cap.* 12. *Jul.* 1760. §. 1.

Si omnia non habentur praeseferentia, jurisdictionis Episcopalis exercitium adjuvatur praesumptione juris, pro subjectione eorumdem locorum, ordinariae jurisdictioni Episcopi, in cujus Dioecesi sita sunt: *ibid.*

Episcopo competit jurisdictio delegata in Bajulivatus Ecclesiis Religionis Hierosolymitanae quoad respicientia curam animarum, et administrationem sacramentorum, ordinaria vero quoad Clerum, et populum: *ibid.* §. 2.

Et non juvat privilegium territorii separati praesumptum ab immemorabili, quae uti interrupta per actus jurisdictionales exercitos ab Episcopo nullius remanet efficaciae: *ibid.* §. 4.

Atque quae efficaciter non eruitur ex retentione tribunalis, et exercitio jurisdictionis intra septa Commendae, cum hanc habeant potestatem Praelati exempti citra praejudicium Ordinariae jurisdictionis Episcopi in Clerum, et populum: *ibid.*

Episcopus habet potestatem legislativam in sua Dioecesi. *Reat.* 5. *Apr.* 1788. §. 4.

Sub Episcopi jurisdictione sunt Societates laicales : *ibid.*

Negatur Episcopi jurisdictio in coactivis Ordinationibus Sodalitii : quum neque Provinciales Synodi laedere valeant naturalem libertatem ; *ibid.* §.11.

Maxime, si ipse Episcopus per Edictum id mandat, quod Summus Pontifex probare noluit : *ibid.*

Episcopus potest vigore Conc. Trid. *sess. 6. cap.* 4. *de reform.* visitare, corrigere, et emendare etiam auctoritate Apostolica Capitula Cathedralium, et aliarum majorum Ecclesiarum per se ipsum solum, vel illis adiunctis, quos ad hoc Officium habiles invenerit. *Crem. Syn.* 29. *Aug.* 1733. §. 4.

Concilium Tridentinum *sess.* 22. *cap.*8. *et* 9. amplissimam tribuit iurisdictionem Episcopis super loca pia. *Arim. Mon. Piet.* 9 *Julii* 1768. §. 4.

Jus Episcoporum, et potestatem in piis locis erigendis, constituendis, ordinandisque ipsae leges civiles agnoverunt. *Sen.* 8. *Jun.* 1765. §. 22.

Episcopis, et omnium locorum Ordinariis tributa est facultas a Synodo Tridentino, ut tamquam Apostolicae Sedis Delegati valeaut contra subditos, non obstante exemptionis privilegio procedere, eosque delinquentes debitis poenis cohibere, omni exemptionis privilegio quantumvis amplo, et generali abrogato. *Neap. Ex.* 1. *Sept.* 1736. §. 2.

Et non obstante exemptionis privilegio, ratione delicti, sive contractus, aut rei de qua contra ipsos agitur, rite possunt Clerici, et Presbyteri coram Locorum Ordinariis conveniri, atque in triplici hoc casu, suam valeant in illos jurisdictionem exercere : *ibid.*

Exemptae sunt ab Episcopi jurisdictione Universitates Generales, Collegia Doctorum, seu Scholarum, Loca Regularia, Hospitalia, ac personae dictorum Locorum, et Universitatum : *ibid.* §. 3.

Exemptio ita concessa, ut Locorum Ordinarii nequeant adversus exemptos neque ratione delicti, contractus, seu rei, procedere ; non comprehenditur in dispositione *Cap. Volentes de Privil. in 6. ibid.* §. 4.

Licet Episcopis admonere ex rationabili causa superiores Regulares, ut Confessores, atque administratores bonorum Monialium admoveant ; quibus nolentibus ille removendi habet facultatem : *Const. Jur.* 31. *Mar.* 1770. §.8.

Immo petere potest Episcopus adhibitis etiam Superioribus Regularibus, singulis annis administrationis rationes ab illis exigere, etiam juris remediis : *ibid.* §. 10. 12.

Item potest Episcopus una cum Superioribus Regularibus electioni Superiorissae Monasterii Monialium quocumque nomine appellentur per se, vel per alium interesse, ac praesidere absque Monasteriorum impensa : *ibid.* §.14.

Episcopus caret omni jurisdictione in Ecclesiis, Conventibus, aliisque membris, et annexis Conventuum Regularium, qui immediate subjecti sunt Sedi Apostolicae : *Nov. Jur.* 15. *Dec.* 1764. §. 2.

Intellige de Ecclesiis, quae nec Parochiales sint, nec per Presbyteros Regulares regantur : *ibid.* §. 3.

Etiamsi extra claustra sint, dummodo Conventui subjective unita sint : *ibid.* §. 4.

Unde exemptum est hospitium, vel Ecclesia Monasterio unita, quae semper a Superioribus Regularibus fuit visitata : *ibid.* §. 5.

Secus tamen est in Ecclesiis Parochialibus, vel quae a Presbyteris Secularibus administrantur : *ibid.* §. 3.

Cautum est in Const. Gregorii XV. *Inscrutabili* posse Episcopos una cum Su-

perioribus Regularibus quarumcumque Abbatissarum, Priorissarum, Praefectarum, vel Praepositarum in Monasteriis quocumque nomine appellentur, electionibus per se, vel per alium interesse, et praesidere, absque ulla tamen ipsorum Monasteriorum impensa. *Phar. Iur.* 19. *Sept.* 1733. §. 2.

Episcopo inhaeret onus probandi formalem Monasterii existentiam in sua Dioecesi, ut jurisdictionem super illo valeat exercere. *Eug. Iur.* 13. *Mar.* 1773. §. 9.

Subsunt Episcopi tanquam Sedis Apostolicas delegati Jurisdictioni quaecumque Personae, sive seculares, sive Regulares exemptae curam animarum exercentes, vel Sacramenta in quibusvis Ecclesiis administrantes: *Pal. Iur.* 4. *Jun.* 1763. §. 5.

Pro praescribenda omnimoda jurisdictione Episcopali cum territorio separato, requiritur aut expressum privilegium Apostolicum, aut immemorabilis consuetudo rigorose probata quoad omnes actus jurisdictionales: *Aq. Jur.* 18. *Jul.* 1761. §. 4.

Et quando res est de praescribenda jurisdictione quoad unum actum particularem, satis est praescriptio quadragenaria cum titulo colorato: *ibid.*

Regula illa, ut Episcopo assistat jus commune circa titulum, et exercitium jurisdictionis ordinarie in aliquo territorio tunc solum habet locum, ubi certa est, et non controversa existentia talis territorii in sua Dioecesi: *Vult. Iur.* 28. *Febr.* 1733. §. 6.

Episcopus in piis locis, in quorum fundatione contrarium expresse cautum fuit, ordinariam jurisdictionem exercere nequit: *Asc. Iur.* 12. *Mar.* 1763. §. 8.

Non competit Episcopo cumulativa jurisdictio, quando agitur de re dubia: *Eug.* 12. *Aug.* 1758. §. 4.

Quod si etiam cumulativa jurisdictio Episcopo competeret, praeferri debent Praesidum decreta, quae Pontificia auctoritate feruntur, non Episcopi Judicis inferioris; *ibid.*

Ad jurisdictionem privativam ab Episcopo avellendam, non tantum requiritur, ut Episcopus eamdem nunquam exercuerit, sed etiam ut Praelatus inferior contradixerit, et Episcopus acquieverit: *Sep.* 14. *Mar.* 1767. §. 15.

Non est incompatibile ut ordinaria jurisdictio Episcopo competat, et Praelatus inferior particulares jurisdictionis actus simul exerceat: *ibid.* §. 3.

Quoties Ordinarius praevenerit in cognoscendo, inquirendo, et corrigendo delinquentem, non valet Superior causam reassumere ac Ordinario inhibere, nisi ex justis causis, recensitis in Decretis Generalibus editis a S. Congr. super Statu Regularium approbatis a S. M. Alex. VII. *Vult. Iur.* 29. *Nov.* 1729.

§. XII.

Episcopus quoad jus conferendi Beneficia suae Dioecesis.

A Patronis praesentatos Episcopo non licet repellere, quando fuerunt idonei reperti: *Fes.* 30. *Sept.* 1724. §. 3. *Alex. Praep.* 31. *Aug.* 1771. §. 25.

Si Episcopus primo a patronis praesentatum idoneum malitiose recusavit, et admisit secundo praesentatum, eidemque dedit institutionem, hic robur habebit firmitatis cum melior sit conditio possidentis: sed Episcopus compellitur primo malitiose repulso beneficium conferre; *ibid.*

Episcopus vero non solum potest, sed tenetur praesentato a patrono laico institutionem denegare, si idoneus, et dignus repertus non fuerit: *Spol. Par.* 19. *Jan.* 1737. §. 7.

Si tamen dignus, et idoneus a patronis laicis praesentetur, debet in beneficio institui, cum ipsi ad differentiam patronorum ecclesiasticorum non teneantur digniorem, et magis idoneum praesentare: *ibid.*

In Ecclesiis pluribus Regni Neapolis licet recepticiis quoad Sacerdotes Patrimoniales, dignitates tamen ac officia earumdem ad Episcopos collationem pertinent: *Lyc. Can.* 30. *Apr.* 1746. §. 2.

§. XIII.

Episcopus quoad jus ferendi Censuras.

Episcopus potestatem habet indicendi suspensionem a divinis, et ferendi censuras: *Civit. Cast. Punct.* 16. *Maii* 1795. §. 12.

Prius tamen adhibere debet poenas mitiores: *ibid.*

Suspensus vero ministrans in ordine, evadit irregularis: *ibid.*

Episcopus jam existens in possessione visitandi Aras Coenobii Fratrum Minorum, in quibus duo laicorum sodalitia sunt instituta, potest judiciario ordine non servato, nec mentione praemissa, P. Guardianum anathemate multare: *Mur. Vis.* 21. *Jun.* 1732. §. 4.

§. XIV.

Episcopus quoad Onera in genere.

Ministerium verbi Dei Episcopis injunctum est uti proprium, ac primarium munus, quod si per se ipsos obire nequeant, per alios a se missos adimpleant: *Civ. Cast* 17. *Dec.* 1763. §. 7.

Quum Episcopus pingues habeat mensae reditus ad sua explenda munera, ideo sumptibus suis debet, vel per alium rationes ab administratoribus locorum piorum exigere: *Val.* 12. *Dec.* 1767. §. 4.

Episcopi onera sunt eadem, quae Parochi: *Arim. Vis.* 1?. *Febr.* 1781. §. 3.

Inter alia illud est: explicare Evangelium, ut grex proprii Pastoris vocem audiat, quod est de jure Divino: *ibid.* §. 6.

Episcopus ex debito pastoralis solicitudinis populi indigentiae, et curae animarum providere tenetur cum sufficienti ministrorum numero, illisque alimenta de bonis Ecclesiae praestare: *Val.* 17. *Jan.* 1761. §. 10.

Episcopus dubitans de efficacia dispensationis, consulere tenetur Sanctam Sedem: *Amal.* 17. *Jan.* 1761. §. 6.

Episcopi qui subditos suos dimittunt ordinandos ad alium Episcopum, debent eos dimittere probatos, et examinatos; et coherenter ad haec invaluit opinio, quod Episcopus, cui facta est commissio; non teneatur inquirere, an dimissi sint idonei, et an habeant sufficientem titulum pro ordinatione: *Elb. Dub.* 2. *Aug.* 1721. §. *ult.*

Quum solus Poenitentiarius non possit audire confessiones omnium poenitentium, in reservata lapsorum, Episcopus tenetur prospicere, et deputare per Dioecesim viros idoneos pro excipiendis Fidelium confessionibus, illisque absolvendis etiam a reservatis: *Pis. Cas.* 21. *Nov.* 1761. §. 4.

Ac propterea non est incongruum, plures Poenitentiarios in Cathedrali Ecclesia deputare: *ibid.*

§. XV.

Episcopus quoad Parochias, earumque Rectores.

Episcopus regulariter est Parochus immediatus totius Dioecesis, ubi nondum sequuta est divisio Parochiarum: *And.* 23. *Apr.* 1763. §. 2. 7.

A praesenti vero statu unius Paro-

chlae, non potest duci argumentum exclusivum antiquae divisionis praesumendae post Epistolam Dionysii Papae: *ibid.*

Qui post divisionem Parochiarum Urbis monuit Episcopos, ut idem in suis Dioecesibus faciant: *ibid.* §. 8.

Non tamen repugnat, quod etiam post divisionem hujusmodi, cura immediata remanserit penes Episcopum: *ibid.*

Quo casu Archipresbyter Cathedralis, est Vicarius Episcopi in cura animarum: *ibid.*

Et illius Presbyteri, sunt cooperatores in exercitio curae: *ibid.* §. 7.

Episcopus de jure primus Parochus est totius Dioecesis, et praeeminentialem habet omnium illius Ecclesiarum curam: *For. Jur. Par.* 11. *Apr.* 1761. §. 4.

Et non censetur Episcopus in divisione Parochiarum, se abdicasse primaevo ac principale dominio, et jure, quo potiebatur in Ecclesiis Civitatis: *ibid.*

In Administratione Sacramentorum, et in exercitio jurium parochialium Parochus excludere nequit Episcopum, vel alium ab eodem Episcopo deputatum: *ibid.* §. 5.

Episcopi jurisdictioni, subest Ecclesia Parochialis ex dispositione juris: *Pal. Jur.* 4. *Jun.* 1763. §. 3.

Et Concilium Tridentinum non solum Episcopis restituit jurisdictionem in Ecclesias Parochiales Monasteriis unitas, verum etiam voluit singulis annis ab eis visitari: *ibid.*

Immo in ipsas Ecclesias Monasteriorum, quatenus eis incumbit cura animarum: *ibid.*

Et a Bened. XIV. abrogata fuerunt privilegia, ac consuetudines contrariae Concilio Tridentino, et Episcopis praejudiciales: *ibid.*

Sac. Synodus Trident. potestatem fecit Episcopis deputandi coadjutores, seu oeconomos pro tempore Parochis illiteratis, et imperitis, partemque fructuum dictis Coadjutoribus, seu Vicariis pro sufficienti eorum victu assignandi: *Ian.* 10. *Sept.* 1735. §. 4.

Difformi tamen indicta lege contra Parochos, qui propter vitae turpitudinem potius destruunt, quam aedificant. Istos puniendos esse sanxit quacumque appellatione remota: *ibid.*

Episcopus licet habeat supremum jus in omnibus Ecclesiis Dioecesis, nihilominus nonnisi ex gravissima, et rationabili causa committere potest jurium Parochialium exercitium alteri, quam Parocho: *For. Jur.* 11. *Apr.* 1761. §. 9.

Ob suprema Sac. Congr. mandata de Parochiali restauranda Ecclesia, ac de exercendis in ea muniis Parochialibus, non aliam gerere potest Antistes figuram, quam simplicis executoris: *Fir. Int.* 19. *Maii* 1787. §. 3.

Episcopus debet Parochiarum inopiae consulere modis praescriptis a Sac. Concilio Tridentino *sess* 21. *cap.* 5. *sess* 24. *cap.* 13. *de refor. Ven.* 25. *Jun.* 1763. §. 6.

§. XVI.

Episcopus quoad Potestatem absolvendi a Censuris, ac Dispensandi ab Irregularitate.

A Tridentino Concilio *sess.* 24. *cap.* 6. datur Episcopis ampla potestas dispensandi in irregularitatibus, et suspensionibus, et absolvendi subditos a quibusvis casibus Sedi Apostolicae reservatis in foro conscientiae, immo etiam a crimine haeresis. *S. Sev.* 28. *Maii* 1796. §. 1.

Sed posteriores Pontifices Episcopis limitates posuerunt hujus facultatis; itaut non possiut modo absolvere haereticum in foro conscientiae, et a casibus reservatis in Bulla Coenae: *ibid.* §. 2.

Episcopis facultas absolvendi in foro poenitentiali quoad promotos per saltum,

et occultas irregularitates ex delicto, a Tridentino Concilio *sess.* 23. *cap.* 14. *de reform.*, *et cit. sess.* 24. tribuitur: *Gran. Irr.* 8. *Iul.* 1786. §. 7.

Ut primum autem publica evaserunt crimina falsi, et saltnariae ordinationis, incidentes in hanc irregularitatem, ab Episcopo absolvi nequeunt, uti compertum est ex ipsius Trid. verbis: *ibid.* §. 8.

Animadvertendum est, quod ubi agitur de suspensione simul, et irregularitate, suspensus ab Episcopo absolvi potest: *Ceph. Susp.* 24. *Mar.* 1787. §. 3.

Mos tamen invaluit, ut de utraque Sac. Congreg. Concilii cognoscat: *ibid.*

Episcopi legitima pollent potestate ferendi Interdictum: *Fir. Int.* 1. *Maii* 1787. §. 4.

Tamen ea gravissimis tantum de causis uti debent, praesertim quoad Parochialem Ecclesiam; cum ejus interdictio afficiat etiam Parochiae incolas, quos a propriae Parochiae divinis, absque culpa prohibere non decet: *ibid.*

Episcopus potest absolvere a suspensione indicta contra ordinatos sine dimissoriis proprii Episcopi, quod haud est reservatum Sedi Apostolicae: *Mind. seu Ov. Ord.* 4. *Iun.* 1763. §. 3.

Imo Ordinario illa absolutio est reservata, cujus nomine venit etiam Vicarius Capitularis: *ibid.*

Episcopus nequit dispensare ab irregularitate ad forum contentiosum deducta: *ibid.* §. 5.

Episcopus absolvere non potest a suspensione, cujus tempus est a jure determinatum, intra idem tempus. *Aux. Par.* 18. *Mar.* 1797. §. 24.

Ordinarius loci ex praescripto Trid. valet causa cognita, et urgente dispensare super irregularitate, in quam incurritur, ob homicidium commissum non ex proposito, sed casu, et ad propriae vitae defensionem: *Mess. Irr.* 15. *Jan.* 1780. §. 4.

Episcopus autem nequit dispensare ab irregularitate ex homicidio voluntario contracta, sive illud publicum fuerit, sive occultum; potest autem dispensationem elargiri, si agatur de homicidio ob vitae defensionem absque moderamine inculpatae tutelae perpetrato, sed eo tantum in casu, quo homicidium ipsum sit occultum, secus vero si publicum, vel ad forum contentiosum fuerit deductum. *Elb. Irr.* 9. *Febr.* 1737. §. 5.

Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 14. *de reform.* statuit, ut cum promotis per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare: *Vis. Disp.* 11. *Sept.* 1784. §. 18.

Hoc decreto sublata fuit quaestio, num promoti per saltum ipso jure sint suspensi: *ibid.*

Et ratio est, quia cum Concilium permiserit, ut Episcopi possint dispensare, si in ordine suscepto non ministraverint, consequens est, quod sic promotus ipso jure suspensus esse debeat ab exercitio ordinum, et si ordines exerceat, irregularitatem incurrat: *ibid.*

At dubium remanet, an Episcopus non obstante Concilii dispositione, dispensare valeat, si is, qui non ministraverit, scienter fuerit per saltum promotus: *ibid.*

Nonnulli Doctores tenent affirmativam sententiam, sed contrariam magis tutam esse alii testantur: *ibid.*

Et ratio est; quia Sacri Canones de ignoranter promotis per saltum tantum loquuntur: Et licet Concilium Trident. non distinguat inter Clericum ignoranter, vel scienter promotum, tamen intelligendum est de utroque casu, quia lex nova disponens de re antiqua, recipit omnes interpretationes, et limitationes, quas res ipsa in antiquis legibus admittebat: *ibid.*

Id procedit etiam si lex nova generaliter loquatur: *ibid.*

Episcopis in omnibus irregularitatibus, et in omnibus suspensionibus ex delicto occulto provenientibus dispensare licet, excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, et excepti aliis ad forum contensiosum deductis. *Pap. 21. Maii* 1718. §. 2.

Habens facultatem dispensandi in homicidio casuali, non potest dispensari in voluntario, quod contigit, quando occidens non solum explicite vult occidere; sed etiam quando vult percutere, et irrogare injuriam; ac homicidium per se, et immediate, et non per accidens sequatur: *ibid.*

§. XVII.

Episcopus quoad Portionem Canonicam seu Quartam Funerum.

Inter cetera jura Episcopalia recensetur etiam quarta funerum, et huic juri a Sacro Concilio Tridentino derogatum non fuit: *Angl. Cath. Dec.* 30. *Jun.* 1723. § 2.

Quarta Canonica ex Legatis piis, est debita Episcopo non jure consuetudinario, sed jure communi, in recognitionem suae superioritatis, et ratione oneris, quod in administratione Episcopus sustinet instar portionis legitimae debitae patri in bonis filii vel patrono in bonis liberti: *Vic. Quar.* 2. *Apr.* 1729. §. 4.

Porro circa illius quotam, statur consuetudini, juxta quam aliquando est tertia, aliquando medietas: *ibid.*

Canonica haec portio est praeservata, et non sublata a Concilio Trid., instar Cathedratici: *ibid.*

Nequit impugnari Episcopo praestatio quatuor portionum, ob regulam juris Pontificii: *Ross. Jur.* 13. *Febr.* 2745. §. 4.

§. XVIII.

Episcopus quoad Potestatem, et Officium in Genere.

Synodus Trid. *sess.* 21. *cap.* 8. amplas tribuit facultates Ordinariis, quae ad Dei pertinent cultum: *Col.* 14. *Febr.* 1767. §. 3.

Episcopus potest leges ferre, quibus Presbyteri etiam inviti, ac reluctantes obtemperare cogantur: *Asc.* 11. *Jul.* 1767. §. 14.

Quando Parochiae sunt distinctae, Ordinarius non est immediatus Parochus universalis: *And.* 11. *Sept.* 1762. §. 6.

Episcopus in actu praesertim visitationis, et tamquam delegatus Apostolicus, etiam legitime electum officialem Societatis, ad tollendas dissensiones removere potest: *Cer.* 17. *Apr.* 1790. §. 9.

Episcopus potest adprobare et confirmare nominatum ab Abbate Monasterii, cui incorporata est Ecclesia Parochialis: *Eug.* 12. *Jan.* 1732. §. 4.

Ad Episcopum in propria Dioecesi veluti superiorem Ordinarium spectat facultas prohibendi laicis delationem vestis, et tonsurae clericalis: *Ver. Jur.* 18. *Jun.* 1735. § 7.

Quilibet Episcopus de reditibus intuitu Ecclesiae suae comparatis, libere per actum inter vivos disponere potest: *Vig.* 14. *Apr.* 1736. §. 4.

Episcopus valet coercere, et punire rationum revisores, si exhibitos Ordines scindant, vel comburant: *Asc.* 21. *Jun.* 1788. §. 15.

Episcopus circumspecte et caute procedere debet in reservatione casuum, pluresque haud expedit reservare, ne subditi et confessariis sint onerosi, et ne in animarum detrimentum convertantur, quae salubriter fuerunt instituta: *Pis. Cas.* 21. *Nov.* 1761. §. 5.

Nequit Episcopus minoribus insigni-

bus, Almutiae scilicet, Cappucii, et Zambardae condecorare Mansionarios, hebdomadarios, vel alios Cathedralis Ecclesiae Beneficiatos: *Castr.* 7. *Julii* 1736. §. 9.

Ad Episcopum pertinet permittere collectionem eleemosynarum ad festum celebrandum: *Fer.* 9. *Jul.* 1796. §. 6.

Et prohibere rationabiliter potest, quoties ad dimidium eleemosynae, vel saltem pars non indifferens quaestuanti cedi-tur: *ibid.*

Episcopi nequeunt dare exemptionem ab Ordinarii Parochi jurisdictione, sine auctoritate Sedis Apostolicae: *Jan.* 22. *Mar.* 1749. §. 2.

Ut in Ecclesiis nihil indecens relinquatur, Episcopi providere debent, ut capsae omnes, et deposita, seu alia cadaverum conditoria super terram existentia omnino amoveantur: *Major. Leg.* 18. *Apr.* 2733 § 4.

Episcopi cavere debent, ne sub poena censurarum cogant Clericos Dioecesanos ad emenda exemplaria Synodi: cum omnis quaestus suspicio ab iis abesse debeat: *Aqu. Susp* 28 *Febr.* 1750. §. 4.

Episcopus potest ex justa causa decentioris cultus pias Imagines transferre, invitis etiam patronis: *Leop.* 30. *Jul.* 1763. §. 2.

Et potest quoque in Cathedrali Ecclesia formam disponere ad decentiorem illius naturam, etiam cum altarium destructione, vel remotione: *ibid.* § 3.

Episcopus debet Seminarii deputatos eligere pro oeconomica illius administratione: *Tric. Adm.* 24. *Mar.* 1736. §. 1.

Ac debet Seminarii administrationem per se ipsum exercere: *ibid.* §. 2.

Ideo tributa est facultas Episcopis adimendi vel coercendi liberam, quae ad alios pertinet, administrationem, et erogationem rerum ad pia opera spectantium, dummodo illi recte administrationis partes expleant, reddantque singulis annis gestorum rationem: *Vas. Distr.* 24. *Aug.* 1743. §. 8.

Episcopus potest committere facultatem, quam ipse habet multandi eos, qui functiones Ecclesiasticas vel omnino negligunt, vel rite eas peragere non satagunt: *Or. Decr.* 5. *Jun.* 1734. § 5.

Hanc facultatem potest Episcopus delegare praesertim in actibus, et functionibus, in quibus ipse personaliter, et per se ipsum interesse non potest: *ibid.* §. 6.

Episcopus valet assumere ad suum servitium duos Canonicos tam ex Cathedrali, tam ex Collegiatis: *Ven.* 4. *Dec.* 1762. §. 2.

Nequit tamen assumere Mansionarios, quando non urget necessitas, vel Ecclesiae utilitas: *ibid.* §. 3.

Etiamsi Mansionarii haberent vocem in Capitulo: *ibid.*

Contrariam tamen sententiam tenet S. Congr. et Bened XIV., quod indistincte assumere valeat etiam Mansionarios: *ibid.* §. 7.

Indulta est Episcopis tamquam Sedis Apostolicae delegatis facultas fundationum leges, quae noxiae cultui divino comperiuntur, immutandi: *Leod.* 21. *Nov.* 1772. §. 4.

Nihil potest decernere Episcopus ex pecuniis pii legati, non inspecto legantis testamento: *Fan. Ex.* 22. *Nov.* 1760. §. 6.

Accedentibus pluribus fundationibus, sive dispositionibus semper illa attendenda est et praeferenda, quae munita dignoscitur Episcopi assensu: *Mon. Pal.* 21. *Aug.* 1784. §. 9.

Et Episcopi consensus sequi debet voluntatem testatoris, et juxta illius mentem fieri debet reservatio patronatus: *ibid.*

Episcopo nullum jus est vel leges fun-

dationum immutare, vel dotes a Summis Pontificibus assignatas imminuere in proprium commodum. *Urb.* 17. *Jan.* 1769. §. 7.

Episcopus ordinaria auctoritate, non habet facultatem commutandi ultimam voluntatem, sed ad summum Pontificem adire debet: *Fan. Cap.* 7. *Maii* 1791. §. 9.

Trid. Concilium dat Episcopis facultatem, ut in Synodo possint pro sua conscientia statuere in legatis piis tenuis reditus, quiquid magis ad Dei honorem, et cultum, et Ecclesiarum utilitatem expedire viderint: *Eccl.* 16. *Aug.* 1794. §. 36.

Episcopus renunciare nequit juri quaesito ex Pontificio Brevi, in praejudicium successorum: *For. Sub. Dot.* 8. *Aug.* 1789. §. 8.

Circa usum, in quem fieri debet commutatio voluntatis, electio in primis data est Episcopo, qui potest solus procedere, quando haeres, et executor testamentarius consentire noliut: *Boss. App.* 16. *Jan.* 1762. §. 4.

Praesertim cum Episcopus elegerit partem legati tribuere Seminario, cujus erectio summopere necessaria est in qualibet Dioecesi, et plurimum a S. Concilio Trid. commendatur: *ibid.*

Potest Episcopus urgente necessitatis casu ratione obedientiae sibi debitae a Clero Dioecesis quoslibet Sacerdotes cogere, ut Sacramenta populo administrent: *Civ. Cast.* 25. *Sept.* 1762. §. 3.

Episcopus ratione obedientiae sibi debitae a Clero Dioecesis potest ob gravem, et legitimam causam Sacerdoti injungere, ut populi confessiones excipiat: *Pis. Cas.* 21. *Nov.* 1761. §. 7.

Nec deest gravis, et legitima causa cogendi Poenitentiarium, ut acceptet delegatam facultatem absolvendi a reservatis: *ibid.*

Episcopo incumbit abusus tollere, ut Confraternitatis bona recte, et fideliter administrentur: *ibid.*

Potest Episcopus multam pecuniariam Canonicos suae Ecclesiae sacras sanctiones Canonum violantes imponere: *Austr.* 20. *Aug.* 1785. §. 9.

Licet hujusmodi multas modo improbant, modo permittant, tum Canonicae Sanctiones, tum viri sanctissimi: *ibid.*

Verum potestas hujusmodi decernendi poenas pecuniarias Episcopis vindicavit Concilium Trid. *sess.* 25. *cap.* 3. *de refor. ibid.*

Vetitum non est Episcopo, praesertim ampliori Dioecesi praeposito, duos habere Vicarios Generales; *Dub. in Reg. Hisp.* 8. *Apr.* 1786. §. 6.

§. XIX.

Episcopus quando procedere possit cum Adjunctis.

Si Episcopus extra Visitationem Capituli procedere velit adversus aliquem ex Canonicis, tenetur id facere cum duobus adjunctis ex gremio Capituli: nisi forte ageretur de delictis, depositionem aut degradationem requirentibus, et in quibus de fuga timeretur: tunc enim Episcopus tam ad personalem detentionem, quam ad summariam informationem procedere potest etiam sine adjunctis: *Dub. Visit.* 13. *Sept.* 1721. §. 3. *Jan. Jur.* 4. *Julii* 1722. §. 3.

Amplia etiam ad casum, quo Episcopus extra visitationem procedere velit contra Capitulum exemptum, propter excessum ab universo Capitulo, vel de illius mandato, consensu, aut approbatione commissum: *ibid.* §. 3.

Episcopus in Visitatione Capituli non tenetur assumere aliquos ex Canonicis, sed potest visitare, vel per se ipsum, vel aliis adjunctis etiam extra Capitulum, non obstante quacumque Capituli exemptione: *ibid.* §. 2.

Si Episcopus extra Visitationem adver-

sus aliquem ex Canonicis procedere velit id facere tenetur cum duobus adjunctis de gremio Capituli: *Gnes.* 14. *Apr.* 1725. §. 3.

§. XX.

Episcopum quoad Procurationem.

S. Tridentinum Concilium *sess.* 24. *cap.* 3. *de refor.* contributionem indiscriminatim imperat iis qui visitantur: *Civ. Cast. Vis.* 28. *Nov.* 1733. §. 2.

Conveniens est aequitati, ut Episcopi pro victu subsidium ab illis habeant, quos visitant: *Sen. Proc.* 14. *Dec.* 1765. §. 7.

Sed juxta Concilium praefatum cavere debent, ne inutilibus sumptibus cuiquam graves, et onerosi sint: *ibid.* §. 8.

Neque aliquid alio nomine accipiant, etiam favente illis immemorabili consuetudine, exceptis victualibus frugaliter visitationis tempore necessariis: *ibid.*

Et ubi est consuetudo, nihil accipiatur; sed gratis omnia fiant: *ibid.*

Episcopo visitanti praestanda est Procuratio: *Per. Vis.* 16. *Jun.* 1770. §. 7. *Vien. Proc.* 26. *Nov.* 1763. §. 8.

Et hujus procurationis onus non iis tantum inest, ad quorum loca Episcopus personaliter se confert, cum locus non sit de substantia visitationis, sed iis etiam, quos propter viarum difficultates ad alium convocaverit, ut de visitationis beneficio participes reddat; *ibid.* §. 15.

Episcopi et eorum delegati, pro visitatione tantum Dioecesis exigere possunt procurationem; quae tantum vetita est pro Visitatione Ecclesiarum, vel locorum piorum Civitatis: *Val.* 12. *Dec.* 1767. § 2.

Ad visitationis expensas tenentur Ecclesiae omnes, Capellae, beneficia, Confraternitates, aliave loca pia, itidemque personae quaelibet Visitationi subjectae: *Fan. Proc.* 24. *Aug.* 1743. §. 3.

Ita tamen; ut in contributione expensarum a singulis facienda, habeatur ratio tum facultatum cujuscumque, tum laboris, qui in visitatione pro singulis impenditur; *ibid.*

Et Episcopus potest adstringere praedictos ad procurationem, dummodo S. Congr. Episc. et Regul. aliter de aliqua persona, aut in aliquo casu non decreverit: *ibid.* § 4.

Regula tamen procurationis praefata patitur exceptiones: non enim ad solvendam praedictam procurationem tenentur laici, non quia Sacri Canones ab hoc onere eos liberent, sed quod ita usu receptum sit: *ibid.* §. 5.

Secundo. non tenentur Hospitalia, et similia loca pauperibus, aut infirmis instituta, etiamsi amplissimos habeant reditus: *ibid.*

Tertio paupertas etiam excusat ab onere contributionis: *ibid.*

Quid vero consuetudo habeat virium adversus obligationem solvendae procurationis, res est variis subjecta inspectionibus: *ibid.* §. 6.

Si quidem in aliquibus provinciis seu locis, eam potuit inducere generalis consuetudo a singulari unius tantum, aut alterius Ecclesiae praescriptione distincta juxta quam tenetur Episcopus pastoralem visitationem ita gratis explere, ut nihil omnino queat procurationis nomine a visitatis accipere: *ibid.*

Praescriptio contra procurationem ab aliqua Ecclesia particulari allegata, vindicare locum nequit, etiamsi sit longissima, et tempore procurationis obsequium impendere tenetur ex dispositione *in cap. cum instantia* 17. *de cens. ibid.*

Et haec dispositio viget, neque correcta est a Concilio Tridentino: *ibid.*

Gravior est dubitatio de praescriptione quae fuerit immemorabilis: *ibid.*

Eam contra procurationes valere nonnulli Doctores sentiunt; alii contrariam tuentur sententiam: *ibid.*

His consentire videtur Fagnanus, qui multis probat rationibus, procurationem debitam ratione visitationis, non esse a subdito praescriptibilem: *ibid.*

Quum S. Visitatio inducta esset in communem Clericorum, piorumque locorum utilitatem, ii omnes, qui visitantur, ad illius procurationem, concurrere debent: *Aq.* 21. *Apr.* 1787. §. 3.

Haec autem contributio fieri non debet viritim, et per capita, sed pro rata parte fructuum, quos unusquisque ex bonis Ecclesiasticis percipit; *ibid.*

Decretum Episcopi in S. Visitatione editum, quo statuitur, pia omnia loca, exceptis Hospitalibus, procurationes pro eorum rata parte praestanda esse, maximi faciendum est: *ibid.* §. 4.

Alienum est ab aequitate, ut idem onus procurationis ferre debeant, inopia laborantes, quod ex beneficiis pingues fructus referentes: *ibid.*

In hac privilegiata procurationis materia, vetita est adversus Episcopum praescriptiva observantia: *ibid.*

Admittitur tamen inter obligatos ad procurationem; dummodo quadragenaria sit cum titulo, vel immemorabilis; et quae privatum respiciat singulorum interesse, ut in materia decimarum notatur: *ibid.*

Et observantia excluditur, dum decretum procurationis observatum praesumitur, nisi contrarium probetur: *ibid.* §. 5.

Per simplicem facultatis non usum absque contradictione, et acquiescentia, sublata non est contribuendi obligatio: *ibid.*

Ille, qui tale procurationis debitum solvit, potest debitorem, quem liberavit, convenire, ut sibi satisfaciat: *ibid.* §. 7.

Et haec ratio exerceri potest, non ab edito Decreto procurationis, ob bonam observantiae fidem, qua omissa fuit anteactis temporibus contributio; sed a die motae litis: *ibid.*

Debetur Episcopo visitanti ab omnibus, qui Visitationem subeunt, procuratio. *Cam.* 7. *Sept.* 1793. §. 3.

Inopia excusat a contributione: *ibid.* §. 2.

Legitima attenditur beneficiatorum consuetudo, non contribuendi ad procurationem cum Parochis; sed concludenter probanda est: *ibid.* §. 3.

Immo nec immemorabilis prodest absque petitione contributionis, contradictione, et acquiescientiae; *ibid.*

Consuetudo non solvendi procurationem induci valet contra Episcopum, non item per simplicem negativum solutionis actum inter obligatos: *ibid.* §. 4.

Xenodochia excipiendis pauperibus, infirmis, aut peregrinis destinata, etiam auctoritate Episcopi erecta, ab onere procurationis immunia sunt; tametsi amplissimos habeant reditus. *Tud. Pro.* 30. *Jul.* 1735. §. 4.

Eximi non possunt a solutione procurationis Communitates, neque loca pia, quia Communitates laicorum, utpote Visitationi conciliari subjectae, expensas pro illa faciendas subire debent: *ib.* §. 5.

Praesertim si adsit consuetudo, quae sane servanda est, quando certum est conformem vigere usum in aliis cunctis locis ejusdem Dioecesis: *ibid.*

A procurationis contributione solvenda Episcopo, paupertas loca pia excusat: *Spol. Proc.* 26. *Mar.* 1746. §. 4.

Procurationem solvere non tenentur Patres S. Francisci, Monasteria Monialium, et Hospitale: *ibid.*

Militat etiam pro Capellis Laicorum, tum quia laici ad procurationes praestandas non tenentur: *ibid.*

Episcopus a pauperibus nomine procurationis, occasione visitationis nihil petere potest: *S.Mar.Visit.*18.*Jul.*1733.§.4.

Visitatio ad omnes pertinet, qui spirituali Episcopi curae subjiciuntur; cibaria autem Episcopo visitanti ab iis, qui visitantur, sunt suppeditanda: *Ead.* 8. *Aug. ejusd. an.* §. 8.

Beneficiorum fructus pro rata parte contribuere debent procurationi Episcopi in Visitatione: *Pier.Proc.*26.*Nov.*1763.§.7.

Integra debetur procuratio Episcopo visitanti, dimidia ejus delegato etiam Apostolico. *Terr.* 28. *Maii* 1796. §. 7.

Delegatus ob exactionem integrae procurationis, duplum restituere tenetur: *ibid.* §. 8.

Et in hanc poenam incidit ipso facto: *ib.*

Ad eam vero evitandam, quaelibet excusat causa colorata; *ibid.*

Delegatus exigens integram procurationem, est sub censuris, et nulla sunt ejus decreta: *ibid.* §. 9.

Deferendum potius est testibus excludentibus illicitam procurationis exactionem: *ibid.* §. 7.

Delegatus Apostolicus privilegium non habet assumendi binos Convisitatores de gremio Capituli, ut Episcopus; nisi de consensu ipsius Capituli: *ibid.* §. 9.

Quod pro visitatione datur, quam Episcopus agit, communiter procuratio dicitur: *Sen.Proc.* 14.*Dec.* 1765. §. 9.

Hujus nomine veniunt omnia, dum qui visitat in loco est, quae sub victus verbo continentur, nempe quae esui, potui, quaeque ad vivendum homini sunt necessaria: *ibid.*

Non veniunt tamen quae extra victum sunt, velut vecturae ad veniendum, et ad remigrandum: *ibid.* §. 10.

Nisi de Apostolico delegato agatur, cui expensae omnes sunt dandae; *ibid.*

Cum pecunia pro victu datur, ea non debet esse pro arbitrio accipientis, sed secundum necessitatem moderanda *ib.*§.11.

Ad procurationem praestandam, tenentur omnes Ecclesiae, et pia loca subjecta: *ibid.* §. 12.

Exemptione gaudent Oratoria privata, Ecclesiae, et Beneficiati pauperes, Hospitalia, aliaque loca pia pro pauperibus destinata; etiamsi amplissimos habeant reditus; *ibid.*

Quemadmodum etiam Ecclesia Cathedralis, et aliae Ecclesiae, seu loca pia, et Clerus Civitatis, in qua Episcopus sedem habet: *ibid.* §. 21.

Quibus addendi sunt, qui hoc singulari privilegio utuntur: *ibid.* §. 22.

Sicuti Ecclesiae Ordinis Hierosolymitani, Patrum Camaldulensium, Ecclesiae, et Vicariae Casinensium, necnon ex benignitate Concilii Trid. omnes, qui legitimam consuetudinem habent non solvendi: *ibid.* §. 23.

Solutio procurationis sive in victualibus sive in certa pecunia taxata visitatoribus praestanda est: *Cam. Proc.* 15. *Martii* 1777. §. 3.

Et quidem quacumque consuetudine in contrarium non obstante: *ibid.*

Non reiteratur procurationis solutio, quae ad meram tribuitur necessitatem; *ibid.* §. 4.

Paupertas excusat a solutione procurationis, ob quam procuratio nec exigi potest, nec debet: *ibid.* §. 5.

Pro sacra visitatione accipi debet frugalis, et moderatus victus: *Fir. Proc.* 16. *Maii* 1795. §. 5.

Neque ulla exigi valent emolumenta sub poena restitutionis dupli: *ibid.* §. 6.

Impensa vecturarum non debetur Episcopo visitanti, debetur tamen visitatori extraordinario: *ibid.*

Episcopo visitanti debetur procuratio arbitrio visitatorum, in consueta pecuniae quantitate, aut in victualibus: *Set. Proc.* 27. *Jun.* 1761. §. 2.

Sed victualium nomine non veniunt vecturae equorum, aut viaticum; *ibid.*

Post solutionem vero quantitatis consuetae, allegari nequit excessus: *ibid.*

Procuratio, quae imperio publicae potestatis fuit soluta, non inducit consuetudinem obligatoriam: *Vat. Proc.* 9. *Aug.* 1766. §. 5.

Episcopus nequit exigere procurationem ab Ecclesiis pauperibus, sed tenetur visitare suo sumptu: *ibid.* §. 6.

Ecclesiae pauperes non tenentur ad onus procurationis, etiamsi Nuncii, et Legati Sedis Apostolicae visitent: *ibid.* §. 14.

Quemadmodum ex ipsa Regula Laicos, non obligari certum est: *ibid.* §. 15.

Consuetudo etiam immemorabilis, solvendi a Communitate Laicorum procurationem, nocere laicis nequit, semperque illa largitio ad liberalitatem, quamdiu laici volunt, est referenda, et nunquam in obligationem, si nolint, transitura: *ibid.* §. 16.

Procurationem non possunt Episcopi exigere, nisi quando personaliter officium visitationis impendunt: *Per. Visit.* 16. *Jun.* 1770. §. 11.

Si ergo Episcopus per alium visitaverit tunc procuratio visitanti tantummodo praestanda erit: *ibid.* §. 12.

Et id est conforme Concilio Trid., quo declaratur, procurationem deberi visitantibus tantum *pro temporis necessitate, et non ultra*: *ibid.*

Ideoque, si Vicarius Generalis, vel alius substitutus visitaverit, non integram, sed ad summum dimidiam tantum procurationis partem, quae Episcopo visitanti rependi solet percipere poterit; *ibid.*

Cautum est, ne plures procurationes a pluribus locis una die visitatis percipi possint; *ibid.* §. 14.

Hinc plures Ecclesiae una die visitatae, debent inter se proportione servata dividere expensas pro unica procuratione, seu frugali modestaque unius diei conservatione: *ibid.*

Quando Ordinarius extra visitationem lustrat Dioecesim ad consecrandam, vel reconciliandam Ecclesiam, aut sacramentum Confirmationis ministrandum, neminem cogere potest ad subministrandas expensas, neque pro victualibus: *Fer. Visit.* 16. *Mar.* 1782. §. 7.

Et postquam promulgata est taxa Innocentiana, non licet Episcopis, dum per Dioeceses suas sacramentum Confirmationis ministraverint, exigere distinctam procurationem ab ea, quae pro visitatione percipi solet: *ibid.* §. 9.

Si Episcopus extraordinarie a populo vocetur pro hoc Sacramento administrando extra visitationem, quam ipse non omisit, ab Universitatibus locorum procurationem potest percipere, quia tunc esset actus necessarius: *ibid.* §. *ult.*

Ex Juris dispositione, nemini dubium est, Ecclesias quoque, et loca pia Civitatis, ubi residet Episcopus, teneri ad procurationem solvendam: *Vel.* 12. *Dec.* 1767. §. 9.

Trid. Concilium *sess.* 24. *cap.* 3. interdicit exactionem procurationum, exceptis victualibus, quae sibi, et suis frugaliter, moderateque pro temporis tantum necessitate, et non ultra erunt ministranda: *ibid.*

Et S. Congr. Concilii saepius declaravit non licere Episcopo visitanti Ecclesias suae civitatis procurationem exigere; *Pol. Proc.* 19. *Jun.* 1728. §. 4.

Ad probandam consuetudinem contra procurationem examinari debet an procuratio petita sit, et visitati detrectarent illam solvere, atque ita rem per longum tempus quiete mansisse: *Fan. Proc.* 24. *Apr.* 1743. §. 9.

Secundo, num ista dicenda sit consue-

tudo potius, quam vera praescriptio? *ibid.*

Tertio, num quae de praescriptione generaliter dicta sunt, aeque obtineant in ea praescriptionis specie, qua nihil juris aufertur Episcopo, sed integrum onus procurationis in aliquam Ecclesiam transferri contenditur? *ibid.*

Hujus praescriptionis naturae nihil obstare tradunt nonnulli Doctores: *ibid.*

Contrarium cuique adeo persuasum esse videtur, ut probet contra procurationes etiam num praescribi non posse; quoniam credendum non est, ut praesertim Concilium Trid. voluisset praescriptionem unius Ecclesiae in praejudicium alterius, cui accresceret onus solvendi integram procurationem: *ibid.*

Consuetudo immemorabilis non solvendi procurationem, est religiose observanda, tum ex praescripto Trid. *sess.* 24. *cap.* 3. *de refor. tum ex tex. in cap. Exigit de Cens. in* 6. *Sen. Proc.* 10. *Maii* 1777. §. 3.

In qua re Doctores conveniunt; *ibid.*

Et si jus habet exigendi Vicarius Capituli Lateranensis Urbis, eam exigere non potest, nisi pro medietate scutorum, quae percipit Episcopus causa procurationis: *ibid.* §. 4.

Alioquin condemnatur sub poena dupli ad restituendum id, quod indebite percipit: *ibid.* §. 5.

§. XXI.

Episcopus quoad Quartam Decimarum.

Inter cetera jura Episcopalia recensetur quoque quarta decimarum: *Angl. Cat.* 30. *Jan.* 1723. §. 2.

Praeter jus Cathedratici habent quoque Episcopi jus quartae decimarum: *Aesin. Cath* 23. *Febr.* 1771. §. 18.

Ex decimis parochialibus nonnisi quarta Episcopo est praestanda: *S. Mar.* 24. *Apr.* 1751.

Quarta autem debetur Episcopis ex illis Decimis, quae singulis annis ab Ecclesiis nomine decimarum percipiuntur: *ibid.*

Sed de illis reditibus, qui absumuntur in stipendiis sacrorum, supellectili Ecclesiae, pensione Seminarii, Cathedratico, aliisque hujus generis oneribus, non competit statuere quartam Decimarum: *ibid.*

Decimarum quarta Episcopo debetur ex decimis, quas Parochi a Parochiae incolis in universa Dioecesi annuatim colligunt. *Cass. Quar. Dec.* 27. *Sept.* 1738. §. 2.

Quando non apud omnes Parochias praestatio frumenti, et hordei facta fuit, id repugnat titulo quartae decimarum, quae ab omnibus Dioecesis Parochis exigi debet: *Aes. Cath.* 23. *Febr.* 1771. §. 9.

Praestatio quartae decimarum fere ubique quoad Episcopos in desuetudinem abiit: *ibid.* §. 5.

Nec Episcopis aliud quidquam hodie debetur praeter quartam percipiendam a Parochis, aliisque curam animarum habentibus, cum ea reservata praesumatur in actu divisionis Parochiarum in eorum Dioecesibus facta, dummodo tamen adsit consuetudo, vel quasi possessio illam percipiendi, alias non debet percipi ab Episcopis: *ibid.*

§. XXII.

Episcopus quoad Reditus suae Mensae in Genere.

Reditus mensae Episcopalis, quum vix sufficiat ad congruam Episcopi conservationem, ad Ecclesiae Cathedralis restaurationem non tenetur: *Terr.* 23. *Nov.* 1771. §. 6.

Jure vetitum est Episcopis aliquid sibi tribuere ex iis, quae sacris Aedibus sunt assignata: *Urb. Cath.* 13. *Febr.* 1745. §. 2.

§. XXIII.

Episcopus quoad Residentiam, et Absentiam.

Illi qui a Summis Pontificibus fuerint Episcopalibus Ecclesiis praefecti, si sint in Urbe, post mensem a die eorum promotionis, hoc est, a die pronunciationis per Pontificem in Consistorio factae, itineri, se committere, et in Ecclesia sibi commissa ad personaliter residendum conferre debent sub gravissimis poenis eo ipso incurrendis: *Crem.* 19. *Febr.* 1718.

Episcopi Itali vel ex Italicis Insulis, unde in Italiam commodius trajici possunt veluti Siculi, Sardi, Corsi, et alii adjacentium Provinciarum Italiae, ac etiam Dalmatiae, et Graecarum, quae sunt e regione ipsis Italiae, et Siciliae oris, tertio anno; Germani vero, Galli, Hispani, Belgae, Boemi, Hungari, Angli, Scoti, Hiberni, et ceteri omnes, qui in Europa sunt circa mare Germanicum, et Balticum, ac omnium Insularum maris Mediterranei, quarto anno ad Urbem SS. Apostolorum limina visitaturi accedere debent: *Carp* 19. *Febr.* 1718.

Duobus aut tribus mensibus a suis Dioecesibus singulis annis abesse possunt Episcopi, dummodo ex aequa id causa fiat, et absque ullo gregis detrimento, et dummodo solemnioribus quibusdam diebus a Cathedrali non absint: *Gurg.* 19. *Febr.* 1718.

Propter infirmitatem, Sedes Apostolica consuevit Episcopis impertiri licentiam a sua Ecclesia ad tempus discedendi: *Seg.* 19. *Febr.* 1718.

In S. Concilio Trid. *sess.* 23. *cap.* 1. *de refor.* statutum fuit, ne tempore Adventus, Quadragesimae, Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes, et Corporis Christi diebus, Episcopi ab Ecclesia sua Cathedrali ullo pacto absint, nisi Episcopalie munia in sua Dioecesi eos alio avocent: *Vit. Tusc.* 14. *Sept.* 1782. §. 7.

Omnes Episcopi etiamsi S. R. E. Cardinales ad personalem obligantur residentiam, neque abesse possunt, nisi cum Christiana Charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiae utilitas, id postulent; *Calag. et Calc.* 16. *Jan.* 1740. §. 4.

Et per duos vel tres menses, quibus ab Ecclesiis suis abesse possunt, et excipiatur Adventus, Quadragesimae, Nativitatis, Resurrectionis, Pentecostes, et Corporis Christi tempus: *ibid.*

Episcopus vero, qui in sua Dioecesi residet, sed a sua Cathedrali Ecclesia temporibus in eodem decreto Trid. praescriptis abest, tametsi Tridentini monitum non impleat, poenam tamen non incurrit, cui Episcopi in Dioecesi residentes subjiciuntur: *ibid.* §. 5.

Et Episcopi apud alterutram ex suis Cathedralibus non residentes temporibus a Tridentino praescriptis, si non subjacent privationi fructuum ab eodem Concilio indictae, poenas saltem in veteribus Conciliis statutas incurrunt: *ibid.* §. 6.

§. XXIV.

Episcopus quoad Strenam, seu Xenia.

Strenas seu Xenia pluries sacri Canones Episcopis, ejusque familiaribus vetuerunt exigere, multoque magis adhibita coactione: *Bar.* 14 *Mar.* 1767. §. 16.

D. Gregorius scribens ad Felicem Episcopum Messanensem, prohibet illi, ne Xenia transmittat: *ibid.*

S. Congr. Episc. et Reg. vetuit coactivam strenarum solutionem; *ibid.* § 17.

Sed coactiva praestationum annuarum de quarum initio non constat, an ex liberalitate, vel coactione processerint, exactio permittenda, et Episcopus in sua possessione est custodiendus, etsi semper

sub nomine strenarum datae fuerint: *ibid.* §. 18.

Strenarum coactiva exactio vetita est tum Episcopis, tum Archidiaconis: *ibid.* § 5.

Et nullo jure coactiva earum exactio fieri potest, maxime, si a principio mere ex liberalitate processerunt, nunquam obligationem inducunt, nisi probetur contradict o, et acquiescentia: *ibid.*

Quum strena ab immemorabili tum mensae Episcopali, tum familiae data fuerit: praesumitur titulus coactivus; *ibid.* §. 9.

Praesertim, non accedente universalis Dioecesis consuetudine eamdem praestandi: *ibid.*

§. XXV.

Episcopus quoad Subsidium Charitativum.

Subsidium charitativum sic appellatur, cujus principium ex charitate peti debet, non violenter est extorquendum: *Bar.* 14. *Mar.* 1767. §. 22.

Est autem exactio, seu pensio ordinaria, quam Praelati Ecclesiastici, et praesertim Episcopi ex manifesta, et rationabili causa a suis subditis in subsidium exigunt: *ibid.*

In specie sufficienter rationabiles, et justae ad executionem subsidii charitativi censentur a Doctoribus sequentes causae: *ibid.* §. 23.

Nempe expensae pro promotione, confirmatione, et consecratione ipsius Episcopi; pro solvendis debitis ab ipso, vel suo Antecessore contractis in bonum commune, et necessitatem Ecclesiae; pro Visitatione Liminum SS. Apostolorum, pro Adventu Imperatoris, Regis, aut Magni Principis, praesertim si Episcopus habeat ab eo Regaliae; pro tuendis, seu recuperandis juribus, actionibus, ac bonis Ecclesiae Cathedralis, seu pro bono totius Dioecesis; *ibid.*

Verum tunc hae causae momentosae sunt, quando Mensae Episcopales reditus impares sunt ad ea omnia ferenda: *ibid.* §. 24.

Hinc si Episcopus reditus habeat, qui taxam Conciliarem excedunt, nullo modo exigere potest: *ibid.*

Quantitas subsidii charitativi olim discreto arbitrio Episcoporum relinquebatur, dummodo taxa mediocris, et non valde onerosa fuerit: *ibid.* §. 25. *et Alg.* 5. *Jul.* 1738. §. 5.

Verum edita anno 1678. jussu Innocentius XI. a Sac. Congreg. Concilii nuncupata Innocentiana Constitutio subsidium Charitativum defixit tantum in primo ingressu Episcopi, et juxta veterem solitam taxam: *ibid.*

De insufficientia redituum, habenda ratio non relative ad solam taxam Conciliarem, sed magis relative ad circumstantias loci, et temporis petiti subsidii. *Ger. Cb.* 26. *Jan.* 1760. §. 6.

Taxa Innocentiana permittit Episcopo exactionem subsidii charitativi in illis Dioecesibus, ubi viget consuetudo: *ibid.* §. 5.

Si annui Episcopalis mensae reditus ita sint pingues, ut taxam a Tridentino praescriptam pro congrua cujusque Episcopi conservatione excedant, ac proinde Episcopus possit commode sumptus expeditionis Bullarum persolvere, ei minime permissum est charitativum subsidium exigere: *Algar.* 5. *Jul.* 1738. §. 5.

Subsidium charitativum potest ex praescripto taxae Innocentianae semel in primo Episcopi ingressu juxta consuetam antiquam taxam quadraginta annorum exigi in Dioecesibus, ubi antea exigi consueverat: *ibid.*

Episcopi possunt subsidium charitativum requisito capituli consilio prius, ab

Ecclesiis, ac beneficiis quibuscumque universae suae Dioecesis postulare pro sumptibus in Bullarum expeditione factis, aut alia simili accedente causa, cui iidem Episcopi nequeant ob inopiam respondere: *ibid.* §. 4.

De subsidio charitativo petito in Episcopatus ingressu, ob extraordinarium aes alienum contractum, pro expensis promotionis fundatam habet Episcopus intentionem in jure Canonico: *Ger. Char,* 26. *Jan.* 1760. §. 4.

§. XXVI.

Episcopus quoad Visitationem tum jure Ordinario, tum jure Delegato peragendam.

Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 3. sanxit, ut Episcopi per se ipsos propriam Dioecesim quolibet anno, vel saltem biennio visitare debeant. *Sen. Proc.* 14. *Dec.* 1765. §. 6.

Si vero sunt legitime impediti; per suum generalem Vicarium, aut Visitatorem: *ibid.*

In Decreto Conc. Trident. *sess.* 7. *cap.* 8., quo reservata est Episcopo visitatio Abbatiae nullius de jure delegato, Praelati solum Dioecesani primae, et secundae speciei comprehenduntur, non autem Praelati vere territorium separatum habentes, quorum respectu visitatio committitur Episcopo viciniori, per aliam Concilii Sanctionem *sess.* 24. *cap.* 9. *de reform. Aq. Jur.* 21. *Jun.* 1760. §. 4.

Episcopo jus est quaecumque loca pia visitandi, eorumque administrationis rationes petendi, atque ex officio omnia cognoscendi, et exequendi, quae ad Dei cultum, et animarum salutem, vel pauperum subsidium sunt instituta; *Fav. Redd.* 8. *Aug.* 1772. §. 2.

Idque juxta communiorem sententiam locum habet, etiamsi agatur de locis piis, absque Ordinarii auctoritate erectis: *ibid.*

Et praesertim quoad redditionem rationum ex clara dispositione Concilii *sess.* 22. *cap.* 9., ubi generaliter, et indistincte omnes casus comprehenduntur, eo tantum excepto, quo Episcopus expressis verbis in fundatione fuisset exclusus: *ibid.*

Ac hujusmodi exclusio inducta nullo modo dici potest, nisi in institutione, et ordinatione expressa legatur: *ibid.* §. 4.

Immo additur ex juris dispositione locorum Ordinariis mandatam esse curam, omnia juxta defuncti voluntatem exequendi, licet a testatoribus id contigerit interdici: *ibid.*

Obligatio Episcopi est loca suae Dioecesis personaliter visitare, omniaque suis oculis intueri: *ibid.* §. 7.

Id tamen locum nequaquam habet, ubi res est, de excipiendis administrationis rationibus, quo in casu libros, et scripturas, ut diligentius expendantur, ad aedes Episcopi deferre oportet: *ibid.*

Additur convenire quoad hoc tum jus Caesareum, quo arbitrio judicis relicta est designatio loci, in quo redditio rationum expleri debeat: *ibid.*

Tum quoque jus Pontificium, quo potestas Episcopis tribuitur, unum, vel plura Tribunalia in quolibet suarum Dioecesium loco, atque etiam in propriis aedibus erigendi, ibique jus dicendi: *ibid.*

Supervacaneum est visitationem instituere, nisi Ordinarii locorum facultate potirentur adigendi Ecclesiarum Rectores; etiamsi milites Hierosolymitani sint, in executionem Decretorum, quae in ipsa Visitatione edita sunt, per fructuum sequestrum: *Nuc. Jur.* 11. *Jan.* 1783. §. 3.

Concilium Tridentinum *sess.* 7. *cap.* 7. *de refor.*, statuit singulis annis visitari omnia beneficia Ecclesiastica, quibuscumque locis piis unita, minime suffra-

gantibus privilegiis, et exemptionibus: *ibid.* §. 5.

Insuper *cap.* 8. decrevit auctoritate Apostolica, visitari omnes Ecclesias quomodolibet exemptas, et opportunis juris remediis providere; exclusis privilegiis, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore praescriptis: *ibid.*

Et S. Pius V. *Const. Exposcit Sept.* 1571. voluit comprehendi sub visitatione Ordinariorum etiam Ecclesias, et Capellas, ac beneficia, quibus cura animarum incumbit, etiam Religionis Hierosolymitanae: *ibid.* §. 6.

Ac mandavit, ut Episcopi, aliique Superiores visitationem hujusmodi tamquam Sedis Apostolicae delegati faciant: *ibid.* §. 7.

Bened. XIV. autem *Const. Inter. illustria* 12. *Mar.* 1753. confirmando privilegia a Summis Pontificibus concessa Ordini Hierosolymitano, declaravit visitationem Episcoporum in locis dicto Ordini subjectis non posse versari, nisi in his, quae ad animarum curam, vel Sacramentorum administrationem pertinent: *ibid.* §. 8.

Nec juvat in favorem Episcoporum ad peragendam visitationem praedictam in Ecclesiis, et locis piis dicto ordini subjectis, si curam animarum non habeant, longaeva consuetudo, quae sublata est per dictam Const.: *Per. Iur.* 11. *Jan.* 1783. §. 2.

Episcopi vigore Trid. *sess.* 22. *cap.* 8. etiam tamquam delegati Sedis Apostolicae habent jus visitandi Hospitalia, Collegia quaecumque, et Confraternitates laicorum, at non, quae sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia. *Eug. Iur.* 21 *Jun.* 1783. §. 11.

S. Visitatio inducta est in communem Clericorum, plorumque locorum utilitatem. *Aquip.* 21. *Apr.* 1787. §. 3.

Locorum Ordinarii Ecclesias quascumque quomodolibet exemptas, auctoritate ordinaria singulis annis visitare tenentur. *Asc. Visit.* 4. *Febr.* 1719.

Commendata vero Monasteria, Abbatias, Prioratus, et Praepositurας, in quibus non viget regularis observantia, necnon beneficia tam curata, quam non curata, Secularia, et Regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta, singulis annis visitare tenentur tamquam Apostolicae Sedis Delegati: *ibid.*

Constitutio S. Pii V. 67., quae aliquid in jurisdictione Ordinariorum innovare videbatur, reducta fuit ad tramites praefatae regulae a Gregorio XIII. *ibid.*

Episcopus potest visitare omnes Ecclesias parvorum Conventuum. *Nov. Jur.* 15. *Dec.* 1764. §. 17.

Nec non omnes Capellas Granciarum, in quibus Conversi degunt. *ibid.*

Immo, et ipsos Conversos in iisdem Granciis degentes: *ibid.*

Intellige quoad Ecclesias, et Oratoria privative, quoad vero Conversos cumulative cum superioribus Regularibus: *ibid.* §. 8.

Et tamquam Sedis Apostolicae delegati possunt visitare Ecclesias quomolibet exemptas, et opportunis remediis providere, quae reparatione indigent: *ibid.*

Item visitare potest Conventus parvos, in quibus saltem sex Religiosi vitam non degunt; et omnes Religiosos in eisdem degentes: *ibid.* §. 16.

Facultas inest Episcopis ad personalem visitationem Sacerdotes evocare, ut de doctrina requirantur, etiamsi constet, jam ab antecessore Episcopo fuisse examinatos. *Isc. Null.* 29. *Maii* 1745. §. 3.

Contra vero, approbati ab Episcopo anteriori, tantum in casu ad praedictum examen compelli possunt, quando hoc posthabuerint, ac ordinati sint commendatitiis defecientibus proprii Episcopi: *ibid.*

Trident. *sess.* 7. *cap.* 8. *de reform.* tribuit facultatem omnibus locorum Ordinariis, Ecclesias quascumque quomodolibet exemptas visitare singulis annis auctoritate Apostolica. *Gar. Jur.* 13. *Jun.* 1733. §. 15.

Et lex de adsciscendis duobus Capitularibus, ubi Capitulum est exemptum, non habet locum in visitatione Ecclesiae Cathedralis: *ibid.* §. 16.

Potest tamen Episcopus sine adjunctis visitare aedificium ejusdem Ecclesiae, atque omnia, quae ad divinum cultum rite obeundum pertinent, necnon Capellanias, Anniversariorum fundationes, ceteraque pia opera itidem instituta: *ibid.*

Neminem latet, quod Ordinariis competat jus visitandi Hospitalia, etiam sub cura laicorum existentia, exemptionis privilegio, et consuetudine etiam immemorabili non obstante, ac compellendi Administratores illorum ad reddendas singulis annis rationes administrationis. *Sab. Hosp.* 4. *Sept.* 1700.

Est in comperto, quod in iis, quae Episcopis competunt jure delegato, Capitula Sede vacante, non succedant: *Mex. Vis. SS. LL.* 17. *Dec.* 1707. §. 3.

Episcopi quoad visitationem, ac morum correctionem subditorum suorum, jus et potestatem habent etiam tamquam Sedis Apostolicae delegati. *C.l. Jur.* 14. *Dec.* 1737. §. 9.

Nec in his valet ulla exemptio, aut inhibitio, et appellatio etiam ad Sedem Apostolicam interposita, quae mandata, ac decreta illorum impediat, ac suspendat: *ibid.*

Locum non habet Episcopus visitandi Hospitale, et Oratorium subjective unita Religiosis exemptis, idem Capellas Sodalitiorum erectas in Ecclesiis Regularium: *Dert. Lis.* 24. *Nov.* 1759. §. 8.

Excepta visitatione Capellae, et Altaris in his, quae administrationem Societatis respiciunt: *ibid.*

Alexander VII. declaravit, quod visitationi, et jurisdictioni Ordinarii subsint Ecclesiae Conventum, et Capellae Granciarum, sive in eis degant Conversi pro agrorum cultura, sive non: *Plac.* 27. *Jul.* 1726. §. 7.

Locus ille Trid. Concilii *sess.* 6. *cap.* 4. ita intelligitur, ut facultatem Capitula exempta visitandi negare senserit cuicunque alteri, etiam succedenti in Episcopalem jurisdictionem sine adjunctis, vel cum illis, necnon adimere Episcopo facultatem substituendi alium visitatorem; atque hic est sensus germanus illorum verborum. *Ger. Jur.* 13. *Jun.* 1733. § 9.

Explorati juris est non posse Episcopum visitare ne jure quidem delegato illas Ecclesias, quae subjective unitae fuerint Monasterio Regularium, a quavis etiam delegata jurisdictione Episcopali exempto: *Nau. Vis.* 2. *Dec.* 1752. §. 3. *Dert. Lis.* 12. *Jan.* 1760. §. 2.

Monasterium nonnisi ab Episcopo, intra cujus limites considet, visitari debet ex Canonici juris sanctione: *Kiov. Jur.* 22. *Aug.* 1739. §. 2.

Tum ex Concilii Trid. Decreto praesertim si adsit Provincialis Synodus approbata a Summo Pontifice id decernens: *ibid.*

Capitula Cathedralium, et aliarum Ecclesiarum, et eorum personae, nullis exemptionibus aut consuetudinibus se tueri possunt, quominus a suis Episcopis per se ipsos solos, vel sibi adjunctis, juxta canonicas sanctiones toties quoties opus fuerit, visitari, et emendari valeant: *Jan. Jur.* 4. *Jul.* 1722. §. 2.

Voluit Concilium Trid. *sess.* 7. *cap.* 7., ut Ordinarii beneficia curata unita Cathedralibus, aliisque Ecclesiis, beneficiis, et Collegiis visitent: *Vic. Par.* 30. *Aug.* 1766. §. 19.

Benedictus XIV. in sua Const. *Firmandis*, renovavit antiquas sanctiones de jure Episcoporum, visitandi quascumque Ecclesias curatas, ac Parochos curam animarum exercentes in iis, quae ad eamdem curam pertinent: *Const.Jur.* 31. *Mar.* 1770. §. 31.

Potest Episcopus jure ordinario visitare Ecclesias Parochiales Monasteriis unitas: *Pal. Jur.* 4. *Iun.* 1763. §. 5.

Episcopus Ecclesias etiam Regulares, vel Monasteriis adnexas, in quibus Parochialis cura secularium exercetur, potest, ac debet visitare in iis, quae ad hujusmodi exercitium spectant: *Lar.Vis.* 9. *Jan.* 1734. §. 8.

Et ipsi etiam Religiosi in spectantibus ad exercitium curae animarum, sacramentorumque administrationem, subjecti sunt jurisdictioni, et visitationi, ac correctioni Episcopi Dioecesani: *ibid.*

Episcopus Ecclesias Monasteriorum S. Mariae de Rambona, et SS. Laurentii in Doliolo, et Eustachii exemptorum visitare potest quoad ea, quae animarum curam respiciunt. *Null. S. Lev.* 14. *Iun.* 1702. §. 2.

Episcopus tamquam Sedis Apostolicae Delegatus potest visitare Ecclesias seculares exemptas; etiamsi hae exemptae Ecclesiae essent commendatae, et sive illis incumbat cura animarum, sive non, *Bon. Jur.* 2. *Oct.* 1721. §. 4. *Lyc. Vis.* 28. *Dec.* 1723. §. *ult.*

Hoc etiam procedit in Ecclesiis, quae pertinent ad Regulares, et ab eis dependent, dummodo illis per seculares deserviatur: *cit. Lyc.*, *et Mon. Reg.* 8. *Febr.* 1727. §. 3.

Limita: si Ecclesiae non curatae taliter ad Monasterium exemptum pertineant, ut sint eidem subjective unitae: *ibid.*

Si alicui Monasterio incumbat cura animarum per Sacerdotes seculares, personae tam regulares, quam seculares hujusmodi curam exercentes subsunt immediate in iis, quae ad curam, et administrationem Sacramentorum pertinent, jurisdictioni, visitationi, et correctioni Episcopi, in cujus Dioecesi existunt: *Lyc. cit.* §. 5. 23. *Iun.* 1725. *Plac.* 27. *Jul.* 1726. §. 6.

Ordinarii etiam facultatem habent singulis annis visitandi beneficia ecclesiastica curata, quae perpetuo unita sunt, et annexa Monasteriis, et quando agitur de Monasteriis, et Abbatiis Commendatis, in quibus non viget Regularis observantia, necnon de beneficiis tam curatis, quam non curatis Secularibus, et Regularibus, qualitercumque commendatis; tunc enim Episcopus uti Sedis Apostolicae delegatus potest ea singulis annis visitare: *ibid.*

Amplia, etiam hoc procedere tam in Monasteriis commendatis, quam in eorum membris, quoties in eis non viget regularis observantia: *ibid.*

Idque *cap.* 7. *sess.* 7. extenditur etiam ad Ecclesias, quae spectant ad Regulares, si eisdem deserviatur a secularibus: *ibid.* §. 6.

Ecclesiae autem, et quae sunt de mensa Monasterii, seu subjective unitae Monasterio, nec jure ordinario, nec jure delegato possunt ab Episcopo visitari: *ibid.*

Visitantibus tam Episcopo, quam inferiore, et decreta edentibus, praevalere debent Episcopi decreta, si haec adversentur decretis inferioris: *ibid.*

Conventus, et Granciae Monasteriorum, in quibus sex Religiosi non aluntur, visitationi, et correctioni Ordinarii, uti Sedis Apostolicae delegati subjacent: *ibid.* §. *ult.*

At videntur Granciae Monasteriorum esse a jurisdictione Ordinarii exemptae, quia prohibetur procurationem exigere

ab Oratoriis, quae in illis existunt, quapropter prohibita est etiam Visitatio. *Mon. Reg.* 8. *Febr.* 1727. §. 4.

Sed res se aliter habet, inspectis posterioribus Constitutionibus tum Innocentii X., tum Alexandri VII., qui declararunt, quod subsint Ecclesiae Conventuum, et Capellae Granciarum Visitationi, et Jurisdictioni Ordinarii, sive in eis degant Conversi pro agrorum cultura, sive non: *ibid.* §. 5.

Ab hac vero visitatione exemptae sunt solum Granciae, quae sunt domus rurales, sive praedia rustica, in quibus degunt Conversi pro agris colendis, sed absque eo, ut sit in his Ecclesia, vel publicum Oratorium: *ibid.*

Episcopus quoad Ecclesias curatas, et sitas in solo Lateranensi, Ordinarium habet jus visitandi quoad Parochialitatem, et respicientia animarum curam; *Sen.* 18. *Maii* 1726. §. 8.

Quoad Ecclesias autem non curatas, et alia loca pia, ac Hospitalia in eodem solo Lateranensi fundata, permanent in suo esse jus, quod habet Episcopus visitandi tamquam Sedis Apostolicae delegatus: *ibid.*

Hospitalia, et Confraternitates, quae sub immediata protectione Regum sunt, a visitatione Episcopi exempta declarantur: *ibid.* § 9.

Sed haec immediata Regum protectio, quae eximit a Visitatione, non eximit a redditione rationum: *ibid.*

Regia autem protectio debet implorari in limine erectionis, ut suffragetur: *ibid.*

Nulla adest haesitatio, quin Episcopus visitare possit in respicientibus curam animarum, et administrationem Sacramentorum etiam Religionem Hierosolymitanam; et quod sub nomine respicientium curam animarum, et administrationem Sacramentorum veniant etiam actus in idem mediate influentes, qu alia sunt Altaria, vestimenta, vasa sacra, supellex, et alia similia. *Vel. Jur.* 29. *Nov* 1729. §. 15.

Jus visitandi in respicientibus curam animarum, spectat cumulative ad Episcopos, jure delegato, et ad Priores dictae Religionis jure ordinario: *ibid.* §. 16.

Et haec cumulativa non est intelligenda de alternativa cum jure praeventionis, sed de simultanea, et compatibili, quod nempe possit uterque, sive prius, sive postea sua jurisdictione uti; itaut male se gerens in exercitio curae animarum subjacere possit duplici punitori: *ibid.*

Attamen si decreta, et ordinationes Episcopi discrepent a Decretis Superioris Regularis, praevalere, et observari debent decreta Episcopi: *ibid.* 17.

Itaut, si Episcopus praevenerit in visitatione, et aliqua decreta servari mandaverit, non potest Regularis Visitator illa infingere, corrigere, seu mutare, vel contrarium decernere: *ibid.*

Adsunt notissima privilegia Sacrae Religionis Hierosolymitanae, quibus a jurisdictione, visitatione, et correctione Episcoporum eximuntur personae illorum Commendis, et Prioratibus subjecta. Tria sunt haec requisita, quae copulative recensentur; nempe ut sint addicti actuali servitio Religionis, ut resideant intra domos, et septa Religionis, et ut vivant sub obedientia Commendatarii: *ibid.* §. 18.

Casu vero, quo Priores praeter jurisdictionem temporalem exercerent etiam spiritualem in Clerum, et Populum alicujus terrae, hoc casu non potest Episcopus se ingerere in visitatione: *ibid.* § 19.

Nec sufficit in hoc casu Praelatis inferioribus probare exercitium utriusque jurisdictionis per simplices actus posses-

sorios per testes, et scripturas: sed requiritur, ut id probetur per privilegium clarum, vel per tres sententias conformes, vel per unicam, quae in rem judicatam transierit; itaut interea manutenendus sit Episcopus in sua quasi possessione, et facultate visitandi: *ibid.* §. *ult.*

Episcopus potest visitare Societates Laicorum, et cognoscere, ac exequi omnia, quae ad Dei cultum, aut animarum salutem instituta sunt; item recipere redditionem rationum ab administratoribus sodaliticorum: *Mel. Ben.* 15.*Dec.* 1764. §. 16.

Non potest autem eorumdem procuratores eligere, invitis vel insciis Confratribus; nec eorum jura ope transactionis, iisdem insciis minuere: *ibid.* §. 6.

Sed jus habet Episcopus, et Ordinarius quisque visitandi Societates Laicorum, eaque omnia exequendi, quae pauperibus praesertim destinata sunt: *Mul. Non.* 6. *Maii* 1797. §. 4.

Absolutam tamen non habet facultatem disponendi de illius reditibus, neque se immiscere valet oeconomicis ejus rebus; *ibid.*

Episcopus visitare potest altare Confraternitatum Laicorum in Ecclesiis Regularibus. Circa ea, quae respiciunt ipsam manutentionem, cultum, et ornamenta altaris, seu Capellae, onera Missarum, atque Divinorum Officiorum ibidem celebrandorum, et circa ea, quae ad obligationem eorumdem Confratrum relationem habent: *Mar. Visit.* 21. *Jun.* 1732. §. 3.

Episcopus habet jus visitandi Confraternitates erectas in Ecclesiis Regularium exemptorum *Spol. Jur.* 30. *Sept.* 1730. §. 5.

S. Congr. Episc. et Reg. definivit de quadam Societate in Ecclesia Patrum S. Dominici erecta, et nihil proprii habente, non subesse Episcopi visitationi; *Der. Vis.* 12. *Jan.* 1760. §. 2.

Episcopis, et Visitatoribus interdicitur quicquam recipere pro visitatione testamentorum ad pios usus: *Vic. Quar.* 2. *Apr.* 1729. §. 4.

Eximi non possunt Capitula Cathedralium, aliaeque Majores Ecclesiae, exemptionibus, et consuetudinibus, ne ab ipsis Episcopis visitari possint: *Ger. Jur.* 13. *Jun.* 1733. §. 5.

Hinc excludi debet Archidiaconus ab eo visitationis jure, quod Episcopo competit; *ibid.* §. 9.

Potest Episcopus ad aliquem locum convocare Clericos, et Laicos aliorum locorum, ad quae commode accedere non potest: *Per. Visit.* 16. *Jun.* 1770. §. 7. *et* 15.

Nequit Episcopus Dioecesim lustrans causa cognita quid decernere, nisi juris ordine servato, auditisque omnibus interesse habentibus: *Neap.* 29. *Febr.* 1744. §. 10.

Epicheja.

Epicheja est una ex praecipuis virtutibus: *Diss.* 1740. *in fin. Lit.* 5. *par.* 1. §. 1.

Epistola.

Epistola in Missa solemni licite potest cantari a Clerico in minoribus Ordinibus sine manipulo, si hoc illi committatur propter inopiam ministrorum in sacris; similiter in hypothesi, in qua cantatur missa absque ministris, videlicet sine Diacono, et Subdiacono, tunc Epistola cantanda est a Lectore induto tantum superpelliceo: *Mon. Mar.* 30. *Jan.* 1723. §. 4.

Epistola scripta post litem jam contestatam ad propriam exonerationem, nullam omnino meretur fidem, praesertim si juratis plurium testium depositionibus adversetur: *Lac.* 28. *Aug.* 1773. §. 3.

Equites Hierosolymitani. *Vide Religio Militaris Ordinis Hierosolymitani* §. *II.*

Erectio *Vide Archidiaconatus* §. *II. Archipresbyteratus* § *II. Beneficia Ecclesiastica* § *XV. Canonicatus* §. *IV. VII. Capellania* §. *V. Dignitates Ecclesiasticae* §. *II. Ecclesia Collegiata* §. *I. Ecclesia Parochialis* §. *II. Fons Baptismalis* §. *II. Monasterium* §. *II. Seminarium* §. *II. Sodalitium* §. *IV. Vicaria Perpetua.*

Eremita.

Ad Episcopum spectat inquirere de moribus Eremitarum, eorum religione, vita, iisque facultatem dare stipem colligendi: *Adr.* 19. *Jan.* 1754. §. 3.

Quoad jus deputandi et removendi Eremitas, S. Congr. censuit posse spectare ad Laicos de Communitate, ex sola quasi possessione deputandi, reservato jure ordinario approbandi jam deputatos: *Spol. Cap.* 9 *Sept* 1730. §. *ult.*

Erogatio. *Vide Bona Ecclesiastica* §. *IV. Eleemosynae* §. *IV. Fructus* §. *III.*

Error.

Error bonam inducit fidem, et si inveteratus sit, aut communis, valida reddit gesta: *Nar.* 15. *Maii* 1790. §. 3.

Quae per communem errorem fiunt, valida in jure censentur: *Caeser. Matr.* 10. *Mar.* 1770. §. 12.

Idque procedit non solum quoad ordinarios, sed etiam quoad delegatos: et locum quoque habet in rebus spiritualibus, dummodo juri divino non repugnent: *ibid.*

Hinc validum est matrimonium coram Parocho putativo contractum: *ibid.*

Errore detecto, consensus praestitus excluditur: *Mac. Iur.* 14. *Mar.* 1778. §. 6.

Error juris semper excusat, quando agitur de damno vitando: *Boss. Ap.* 13. *Mar.* 1762. §. 3.

Erroris Impedimentum. *Vide Matrimonium* §. *XXXIX.*

Eucharistia. *Vide Sacramentum Eucharistiae* §. *I. II. et III.*

Evictio.

De jure est quoad evictionem, statim ac possessor agnovit, ut illa verosimiliter accidere poterit, tunc licet illi transigendo evictionem praevenire: *Tud. Trans.* 29. *Jul.* 1786. §. 11.

Supplenda est ad justam quantitatem evictio, quae integre praestanda est in legatis piis onus missarum adnexam habentibus: *Aler. Leg.* 21. *Jan.* 1760. § 5. *et* 24. *Nov.* 1759. §. 3.

Licitum est Legatariis pro evictione possibili, petere cautionem ab officio Judicis: *Null. S. Salv.* 9. *Sept.* 1730. §. 3.

Permitti nequit sortis distractio, semel ac assumptum est perpetuum obligationis vinculum pro evictione: *Fabr. Leg.* 14. *Mar.* 1795. §. 3.

§. I.

Examen in Genere.

Examen requirit Concilium Trid. in collationibus Ecclesiarum Parochialium, ut Ecclesia a dignis et idoneis Parochis gubernetur: *Trid.* 6. *Maii* 1775. §. 9.

Quoties Episcopus una cum Examinatoribus Synodalibus plures examinat Instantes vel praesentatos pro pluribus Ecclesiis Parochialibus vacantibus, tunc licet examen dici possit unum materialiter, est tamen duplex formaliter, utpote expletum pro duplici Ecclesia Parochiali: *ibid.*

In contemporanea plurium Ecclesiarum vacatione, plura ac diversa examina fieri non mandat Concilium Trid., neque ullum verbum habetur in hoc casu in Const. Piana *In conferendis*, nec quid-

quam in hoc cavetur in notissima Const. Bened XIV. *Cum illud : ibid.*

Examen praeficiendorum ad Ecclesias Parochiales, faciendum est ab Episcopo per Examinatores Synodales : *Eug. Iur. 7. Aug.* 1773. §. 7.

Idque procedit non solum quoad loca simpliciter exempta absque territorio separato, et qualitate nullius, sed etiam quoad loca, quae sunt vere nullius, et territorium habent separatum, quoties Praelato inferiori deest jus congregandi Synodum, eligendique Examinatores Synodales : *ibid.*

Idque locum sibi vindicat, sive examen fiat per concursum, sive absque formali concursu : *ibid.*

Ad beneficia Parochialia unita, et manualia conferenda absque formali examine, intelligi debet absque examine coram Episcopo peragendo : *ibid.* §. 8.

Examen ad obtinendam Ecclesiae Parochialis collationem, ab Examinatoribus in Synodo Dioecesana electis habendum est : *Tusc. Conc.* 16. *Mar.* 1771. §. 5.

Cum Examinatores pro Civitate, et Dioecesi electi septem adhuc numero sunt superstites ab his examen peragendum est, ne vitium subeat nullitatis ; *ibid.*

Circa qualitates concurrentium invicem comparandas, in casu controversiae, cuinam debeatur praeferentia confecto examine, vide Fagn. *in cap. eam de aetat. et qual. Rota in Plac.* 16. *Mar.* 1708. *cor. Ans. ibid.*

§. II.

Examen quoad Admissionem, et Iterationem.

Novi examinis facultas appellantibus datur : *Nuc. Par.* 11. *Maii* 1720. §. 5.

Et appellans de gravamine ab Episcopo illato, docere non debet ante novum examen coram judice appellationis faciendum : *ibid.* §. 6.

Non est de qualitatum praeponderantia agendum, nisi postquam completum fuerit novum examen : sed quando assumitur principalis quaestio, an sit facienda nova collatio ob praeelectionis irrationabilitatem ? tunc de moribus, deque experientia facienda est indagatio: *ibid* §.7.

Novum examen fieri debet coram ipso Appellationis judice, et ejus examinatoribus ; ita ut si appellatur ad Sedem Apostolicam, novum examen fit in Urbe, et coram examinatoribus Card. Urbis Vicarii, et nec aetas provocati, nec loci distantia ab urbe, utpote si extra montes degeret, eum excusare valet ab accessu ad Urbem, ut se novo examini subjiciat : *Disc. Secr.* 1. *Oct.* 1720. §. 9.

Sola novi examinis subdelegatio in partibus admittitur in Parochialibus de jurepatronatus Laicorum, aliisque beneficiis, quae examen exposcunt, et non concursum : *ibid.*

Non sufficit unum tantum novum examen, sed juxta praxim, secundum, et tertium examen non denegatur quoad usque per tria uniformia experimenta, instar rei judicatae de literatura, vel illiteratura constare possit : *ibid.* §. 10.

Quarto examini de jure locus non est, si praeelectus ab Episcopo in duobus successivis examinibus succubuisset, et deinde in tertio vicisset : ex quadam tamen aequitate introductum est, ut quartum etiam concedatur examen : *ibid.*

Absoluto examinis judicio, instituenda est quaestio circa collationem Ecclesiae Parochialis, adeoque circa uniuscujusque requisita, et tunc formaliter, et per concludentes probationes poni debet in claris, quod Ordinarius praeelegerit minus dignum in comparatione digrioris: *ibid.* §. 11.

Procedendum est ad novum examen,

quando adest reprobatio unius, qui tam scientia, quam meritis, magis approbari debuisset: *Pinn. Theol.* 23. *Aug.* 1760. §. 3.

Secus vero, quando Examinatores de meritis non minus, quam de scientia judicium protulerunt: *ibid.* §. 4.

Cum non constet de malo judicio Episcopi, et de mala relatione Examinatorum, non potest deveniri ad novum examen: *ibid.* §. 7.

Praesentatus ad Parochiam de jurepatronatus Laicorum, si reprobatus sit in examine, admitti debet ad novum examen, alias praesentatio inutilis ei esset, ibique bis, terque examinandus erit, ut quasi per rem judicatam, de ejus imperitia constare dicatur: *Castr.* 26. *Apr.* 1749. §. 1.

Adde hoc procedere, licet Examinatores recte retulerint; quando enim res non est de Parochia liberae collationis, quo casu rejectus in concursu monstrare debet injustam reprobationem ex iisdem actis concursus, sed res est de unico praesentato a patronis, admitti semper debet ad novum examen, quia peritia, vel imperitia, unico experimento cognosci tuto non potest: *ibid.* §. 2.

Multo magis id locum habet, si praesentatus populo acceptissimus sit, et unus ex patronis; quo casu etiamsi jure destitueretur, aequitas tamen suggerit, ut ad novum examen admitti debeat: *ibid.*

Et hoc novum experimentum ab aliis Examinatoribus fieri debet; iniquum enim esset: si novum eorum judicium subire cogeretur, a quibus fuit reprobatus: *ibid.*

Novum in Urbe fit doctrinae periculum quando nullus est concursus tantum voce expressa, et tum redigitur in scriptum, contra formam in conferendis Parochialibus Ecclesiis, vel Dignitatibus adnexam animarum curam habentibus praescriptam: *Al. Can.* 19. *Apr.* 1777. §. 2.

Actio novi examinis adversus concursum non competit, si concursus servata forma in Const. Apostolicis statuta absolutus non sit, sed datur provocatio ad novum examen, ob illatum gravamen ex irrationabili judicio Episcopi, vel ex mala examinatorum relatione: *ibid.* §. 8.

Proximiori a donante vocato, et praedilecto, denegari non potest novi examinis indultum, eique licet, non unum tantum, aut alterum, sed tertium etiam examen exposcere, antequam contra ipsum feratur judicium: *Civit. Pleb.* 16. *Jan.* 1768. §. 9.

Novo examini locus non est, si reprobatus in concursu male se tulerit, ut nulla ei spes esse possit, quod in novo examine approbetur: *Per. Par.* 26. *Jun.* 1756.

Denegari tamen nequit novum examen dum Ecclesia est Juri Patronatus subjecta: *ibid.*

Caute procedendum est in novi examinis jussione, quoad locum, quando examinandus senex est, ac sexagenario major, laboretque adversa valetudine, aliisque obnoxius incomodis, et qui longum iter ad Urbem, ac sumptus itineris ferre non potest: *Pol. Par.* 28. *Aug.* 1745. §. 5.

§. III.

Examen quoad Formam.

Nulla certa methodus in peragendo examine desumi potest vel ex decreto Concilii *sess.* 24. *cap.* 18. *de ref. vel ex Const. S. Pii V. In conferendis*; sed formam praescripsit S. Congr. 10. Jan. 1721., quam approbavit Clem. XI. confirmavitque Bened. XIV. *Ver. Arch.* 20. *Jan.* 1770. §. 10.

Praeter haec, alia juxta praxim Urbis observantur, quae nec in decreto S. Congreg. Concilii, nec in Const. Benedicti XIV. continentur: *ibid.* §. 11.

Haec respiciunt custodiam resolutio-

num et explicationum, quas concurrentes exaraverint, necnon diem scrutinii, atque interventum ipsorum competitorum in loco scrutinii: *ibid.*

Et hanc urbis praxim S. Congr. Concilii imitandam proposuit ceteris Ecclesiasticis curiis: *ibid.* §. 12.

Ac S. Congr. Concilii novum examen demandare consuevit, dato aliquo fumo irrationabilitatis, et malae Episcopi electionis: *ibid.* §. 13.

Examinis methodus est, ut eadem quaesita omnibus concurrentibus proponantur, et ut ipsi scripto respondeant; ac hanc methodum exigit Dataria Apostolica, quando vacat Parochialis Ecclesia Sede Episcopali aut Archiepiscopali vacante, quando contingit vacatio alicujus Ecclesiae Parochialis juxta decretum, et quando vacat aliqua Dignitas major in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, cui sit animarum cura adnexa: *Nuc. Pag.* 11. *Maii* 1720. §. 19.

In nonnullis Dioecesibus mos erat oretenus interrogandi, et oretenus respondendi *ibid.* §. 20.

In Dignitatibus, Mansionariis, et Hebdomadariis curam animarum habentibus, quae per plures alternis vicibus exerceri solet in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis, non requiritur forma examinis per concursum a S. Concilio Trid. praescripta: *Tric. Conc.* 2. *Jun.* 1731. §. 1.

§. IV.

Examen quoad Validitatem, et Nullitatem.

Examen irritum est ex defectu jurisdictionis, cum factum fuerit coram Judice laico in materia Ecclesiastica: *Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 21.

Item si post semel absolutum primum examen, et relevata dicta testium praesumatur eosdem testes iterum interrogare, aut novos super eadem re inducere ob praesumptam illorum inductionem: *ibid.*

Examen completum non datis punctis interrogatoriis a defensore Ordinis tunc deputato, nullitate notatur ad professionem religiosam infrigendam. *Luc.* 26. *Mar.* 1768. §. 6.

Omnes hi, qui intra terminum in edicto praefixum comparuerunt, atque inter concurrentes descripti sunt, transacto praedicto termino subjici debent examini certa die indicto: *Null. Seu Mon. Cas.* 26. *Mar.* 1735. §. 3.

Adeout si quis eorum ab examine, absque legitima causa rejectus fuerit, concursus subinde habitus communiter irritus, atque invalidus judicetur: *ibid.*

Attamen quando unus dumtaxat, nondum elapso termino comparuerit, novum edictum affigi non debet, sed iste examini est subjiciendus, eique conferenda Parochialis, si ad animarum curam idoneus reperiatur: *ibid.* §. 4.

Examen testium in causis super nullitate professionis, irritum est; si non intersit professionis defensor: *Val. Prof.* 12. *Jun.* 1773. §. 3.

Formalis examinis defectus parum refert, quando causae in SS. Congr. agendae sunt in forma extrajudiciali. *Viter.* 10. *Maii* 1760. §. 2.

§. I.

Examinatores Synodales in genere.

Tres Synodales Examinatores ad habendum validum concursum ex Sac. Concilio Tridentino praescripto sufficiunt: *Cass.* 16. *Dec.* 1719. §. 2.

Id tamen non impedit, quin concursus haberi valeat coram pluribus, quam tribus Examinatoribus: *ibid.* §. 5.

Probitate morum, et Scientia Exami-

natores Synodales praecellere debent : *Pol.* 28. *Aug.* 1745. §. 2.

§. II.

Examinatores Synodales quoad Electionem, et Subrogationem.

Sex Examinatores Synodales, ex dispositione Tridentina eligi debent in Synodo Dioecesana ab Episcopo, vel ejus Vicario, qui debent esse Doctores in Sacr. Theologia, aut jure Canonico; *Caes.* 24. *Nov.* 1770. §. 10.

Sex Examinatores ad minus ab Episcopo, vel ejus Vicario in Synodo proponi debent, non tamen vetitum est, plures eligi, quin imo plures procul dubio proponi possunt : *ibid.* §. 11.

Et Episcopus si Doctoratos minoris aestimat, potest cum Synodi approbatione aliis sive Secularibus, sive Regularibus, qui sine doctoratu doctiores reputantur, examinatoris officium committere : *ibid.* §. 12.

Si vero imminutus est numerus, tunc data est facultas alios subrogandi cum approbatione Capituli, modo una simul cum superstitibus et electis in Synodo non excedant numerum a Tridentina Synodo memoratum : *ibid.* §. 13.

Si vero Capitulum illos quamvis ceteroquin idoneos approbare recusaverit, nihilominus pro approbatis sunt habendi : *ibid.* §. 15.

Quia Capitulum tenetur ex justitia illos approbare, et consensum ex justitia praestare; adeoque cum injuste denegatur, pro praestito habetur : *ibid.*

Sex ad minus singulis annis in Dioecesana Synodo eligi debent : *Cass. Conc.* 16. *Dec.* 1719. §. 5.

Et hi possunt suum officium usque ad novam Synodum exercere, licet ea singulo anno non convocetur; dummodo tamen post annum ex electis in Synodo sex ad minus supersint : *ibid.*

Quod si elapso anno quatuor, aut quinque tantum ex electis in Synodo supersint, superstites officium suum valide exercere non possunt : sed aut nova Synodus est celebranda, et in ea examinatores Synodales sunt eligendi; aut a S. Congr. est facultas obtinenda, ut Episcopus uti possit superstitibus, vel alios valeat in locum demortuorum subrogare, et cum superstitibus, illis uti : *ibid.*

Deficientibus Examinatoribus Synodalibus, debet Episcopus eos eligere, qui Doctores sint, aut Licentiati, alias concursus est nullus : *Milet. Conc.* 23. *Jun.* 1753. §. 2.

Item non est validus concursus, si sacramentum non fuerit Examinatoribus delatum ante concursum, de exercendo suo munere sine partium studio : *ibid.*

Vetita est ex Decreto Clem. VIII. electio novorum Examinatorum extra Synodum, ubi sex Synodales adhuc supersunt : *Caes.* 24. *Nov.* 1770. §. 7.

Et illi, quorum doctrina, moribus, et prudentia Capitulum non satis contentum se profitetur, jure merito non sunt approbandi, vel tamquam non idonei, vel saltem tamquam suspecti : *ibid.* §. 8.

Dissensus injustus ac irrationabilis, posthabendus est in electione Examinatorum Synodalium, et consuetum est consensum a S. Congr. Concilii suppleri : *Caes.* 24. *Nov.* 1770. §. 6.

§. III.

Examinatores Synodales quoad eorum Officium, ac Onus.

Examinatores debent in scrutinio perpendere scientiam simul et merita concurrentium : *Pin. Theol.* 23. *Aug.* 1760. §. 2.

Ita, ut scrutinium omisso meritorum examine, de sola scientia peractum, irritum reddatur : *ibid.*

In reprobatione alicujus, censentur Examinatores respexisse ad illas qualitates, quibus reprobatus careat: *ibid.* §. 5.

Et vitio scrutinii minime vertendum est, si in concurrentibus requisita non originaliter, sed in epitome inspecta fuerint ab Examinatoribus: *ibid.* §. 6.

Munus Examinatoris Synodalis est, referre qui sint idonei, nunquam vero renunciare, quis sit magis idoneus, quod ad solum Episcopum pertinet: *Cas. Conc.* 17. *Dec.* 1729. §. 6.

Per electionem unius, finitur concursus; nec proceditur ad novam electionem sine novo concursu: *ibid.*

Examinatorum Synodalium munus est, renunciare, quot ex concurrentibus reperti fuerint idonei, non autem quis eorum sit dignior; quum Episcopo reservetur illum, quem ipse digniorem judicaverit, eligere: *Null. Sub.* 22. *Julii* 1741. §. 4.

Examinatores approbando binos, et unum digniorem judicando; alteri injuriam non intulerunt; cum Episcopus in hac parte non teneatur sequi eorumdem judicium: *Isc. Par.* 24. *Jul.* 1762. §. 4.

Examinatores Synodales non possunt approbare illum, qui jure incapax, et inhabilis est ad curam animarum, defectu aetatis praefinitae: *Nep.* 20. *Aug.* 1757. §. 2.

Ita, ut ne admitti quidem ad concursum debeat, quia in beneficiis curatis aetas legitima requiritur tempore concursus: *ibid.*

Examinatores non tantum habent onus explorandi scientiam uniuscujusque de concurrentibus, sed ipsi tenentur quoque inquirere de moribus, aetate, prudentia, aliisque animi dotibus, et juxta hujusmodi praerogativas quemlibet dignum, et idoneum renunciare: *ibid.*

Officium Examinatoris Synodalis est, idoneos approbare, non autem pluritate suffragiorum digniorem eligere: quod solius Episcopi judicio reservatum est a S. Concilio Trid. *Fir. Par.* 24. *Jul.* 1762. §. 6.

Quum Examinatores nullum verbum fecerint de moribus, prudentia, ac dexteritate, sed tantum de scientia, aetate, gradibus, filiatione, et Cleri populique acclamatione; peccasse contra mentem Trid. censentur: *Cap. Conc.* 10. *Jun.* 1741. §. 2.

Examinatores male referunt, et nullus est concursus, si nullum verbum fecerint de aetate, prudentia, et aliis rebus ad vacantem Parochiam opportunis: *Mon. Conc.* 28. *Apr.* 1759. §. 2.

Nec satis est implicita relatio, quia non fuerint concurrentes idonei ab Examinatoribus renunciati per universalem indefinitam orationem, sed specialiter designatis aliquibus qualitatibus, quod facit, ut Examinatores suum officium excessisse, et male retulisse dicantur: *ibid.*

Examinatores male referunt in defectu epitomis requisitorum a singulis concurrentibus exhibitorum, cujus confectio in Bened. Const. praecipitur: *Sal.* 9. *Febr.* 1760. §. 3.

Etiamsi Examinatores de omnibus sententiam non aperuerint, sed approbaverint dumtaxat, et idoneum declaraverint primo loco quoad scientiam, aetatem, et mores, ac secundo loco, simpliciter quoad scientiam, et mores: *ibid.*

Et ratio est: quia inspecta Conciliari Sanctione, Examinatores non debent judices esse solius doctrinae; sed inquirere tenentur de omnibus etiam aliis qualitatibus a Concilio recensitis: *ibid.*

Juris Canonici principium communiter receptum est Examinatorum Synodalium judicium occupare locum sententiae celerem, et plenam executionem promerentis. *Sal.* 28. *Febr.* 1739 §. 2.

Adeo, ut iidem Examinatores Synodales postquam in priori concursu aliquem magis idoneum renunciarunt, suoque functi sunt munere, prohibeantur sub poena nullitatis, ac injustitiae labe alium in secundo concursu in damnum ejus, quem antea aptiorem judicarunt, seligere; *ibid.*

Exceptio, Exceptiones.

Si quae pupillis, ac minoribus competunt exceptiones, proponi amplius nequeunt, si majores facti per quadriennium non reclamaverint. *Fer. Red.* 13. *Jun.* 1789. §. 5.

Exceptio rei judicatae praejudicialis non admittitur in causis alimentorum, quorum taxatio variatur cum rerum, ac status mutatione. *Rom.* 28. *Febr.* 1761. §. 4.

Exclusio. Vide *Consuetudo* §. II.

Excommunicatio. Vide *Censura* §. I.

Exemplum.

Per integritatem morum, piasque exercitationes aliis prodesse exemplo, est veluti perpetuum quoddam praedicandi genus. *Pamp.* 28. *Mar.* 1733. §. 6.

§. I.

Exemptio, Exempti in Genere.

Vulgaris exemptionis distinctio est in activam, et passivam, quarum una coercita est ad Monasteria, Ecclesias, Monachos, et Clericos intra illorum ambitum existentes, alia protrahitur etiam ad Populum, ad Clerum Secularem, et Parochos animarum curam exercentes: *Eug. Jur.* 7. *Aug.* 1773. §. 21.

Privilegium exemptionis passivae, quoad personas in ambitu suppressi Monasterii existentes, referendum est, vel ad patronatum, et Vicariorum deputationem, vel potius ad jura Parochialia: *ibid.* §. 16.

Exemptionis jura probare debet privilegiatus: *Pal. Jur.* 4. *Jun* 1763. §. 1.

Exemptio, quae liberationem a servitute importat, cum libertate nativa repugnat: *Guast.* 19. *Jul.* 1766. §. 20.

Contra solemnia pacta in fundatione inita, quaecumque exemptio licet expresse concessa, inepta prorsus est ad irritanda pacta in fundatione adjecta: *Ses.* 27. *Apr.* 1765. §. 16.

Exemptionis titulus tribui potest biscentenaria inobservantia; *Lam.* 30. *Julii* 1796. §. 3.

Exemptione sublata, omnia remanent subjecta ordinationi, et dispositioni Episcopi, juxta Trident. *sess.* 25. *cap.* 8. *de refor. Der.* 12. *Jan.* 1760. §. 5.

Ita communicatae censentur aggregantis exemptiones, et privilegia, ac si expresse concessa essent aggregato: *Rav.* 13. *Jun.* 1789. §. 7.

Prae ceteris amplissimis privilegiis, quibus Archihospitale S. Spiritus Romae gaudet, immunitas est a Parochialibus Juribus, interquae potissimum locum obtinet Sacramentorum administratio: *ibid.*

Privilegia exemptionis propter Ecclesiae, et Religionis utilitatem elargita, adhuc vigere dicuntur, etiamsi Abbatia a statu Regulari fuerit ad secularem traducta. *Neap.* 1. *Sept.* 1736. §. 5.

Dum agitur de exemptione, quae odiosa est, reservatum existimari debet quidquid non fuerit expresse ademptum: *Eug. Jur.* 7. *Aug.* 1773. §. 11.

Et verba, *ac similiter suppressi Monasterii, et Ecclesias, loca, personas, res ab .... visitatione liberemus*, passivam important exemptionem Monasterii, Ec-

clesiarum, Monachorum, et Clericorum in illorum ambitu existentium, atque inservientium non tamen Populi, Cleri secularis, et Parochorum: *ibid.* §. 13.

Exemptiones a se concessas tempore schismatis anni 1378. incepti, Bonifacius IX. postea revocavit. *Prag.* 20. *Nov.* 1762. §. 3.

Revocationis literae semper firmam auctoritatem obtinuerunt in supremis Urbis Tribunalibus: *ibid.* §. 4.

Sic Martinus V. revocavit exemptiones concessas ab aliis etiam Pontificibus tempore Schismatis: *ibid.* §. 5.

Nec observantia innixa titulo infecto, potest exemptionem tribuere: *ibid.*

Prout eam non tribuunt Literae Apostolicae, quae exemptionem praesupponunt, vel enunciant: *ibid.*

§. II.

Exemptio a Jurisdictione Ordinarii, Personalis, et Mixta.

Differentia inter exemptionem localem, et personalem haec est, quod in primo casu delinquens extra locum punitur ab Ordinario, secus est in secundo casu, quum in hoc nec ratione delicti commissi, aut contractus initi, aut rei sitae extra locum exemptum, exemptus conveniri valeat coram Ordinario: *Fir. Jur.* 13. *Apr.* 1720. §. 3.

Ab Ordinario exempti, debent nihilminus in casu contractus, vel delicti commissi extra ambitum Ecclesiae, et sic in loco non exempto, vel in loco suae jurisdictioni supposito, conveniri, et puniri: *ibid.* §. 5.

Innocentii IV. *in cap. volentes de privil. in 6.* constitutio locum sibi vindicat in exemptione concessa personis propter locum, et in quacumque alia exemptione, licet amplissimis verbis concepta: *ibid.*

Exemptionis privilegium a Sede Apostolica indultum, ab Episcopi jurisdictione servari debet, nihilominus ratione delicti, sive contractus, aut rei, de qua contra exemptos agitur, rite possunt locorum Ordinarii convenire illos secundum suam jurisdictionem, in ipsos Jus exercere: *Angl.* 24. *Jul.* 1734. §. 2.

Legem hanc Pontificiam, vindicare sibi locum in quacumque exemptione, licet amplissimis verbis concepta, notant Doctores: *ibid.* §. 3.

Exemptio a jurisdictione Episcoporum nativa esse non potest, quae derivatur, nonnisi a concessione summorum Pontificum: *Guast.* 19. *Jul.* 1766. §. 20.

Ex dicta concessione, tot exemptionum privilegia sive in Monachos, et Regulares, sive in Abbates venerunt: *ibid.* §. 21.

Ex quibus derivatae sunt variae Abbatum species, qui praelati inferiores dicuntur, et trina eorum distinctio in jure orta est: *ibid.*

Prima, et infima, quae et Regularibus communis est, ut una cum Ecclesia, ejusque Ecclesiae Clericis, et Ministris quibus praeficiuntur, subsint immediate Romano Pontifici: *ibid.* §. 22.

Secunda, quae media, eorum est, qui habent quidem jurisdictionem activam in Clerum unius, vel plurium locorum, sine tamen Territorio separato: *ibid.*

Tertia est de Abbatibus jurisdictionem activam habentibus, sive unici, sive plurium locorum cum Territorio separato, quod omnino avulsum, et separatum est ab aliqua Dioecesi: *ibid.* §. 23.

De prima, et secunda specie exemptionis dari potest praescriptio etiam quadragenaria cum titulo; de tertia vero praescriptio excluditur, et requiritur omnino expressum, et clarum privilegium, quod authenticum pateat, vel consuetudo immemorabilis, quae privilegium in suo veluti ventre, et sinu contineat: *ibid.*

Et sine privilegio Apostolico exemptio

a juribus vere Episcopalibus, quae intra humanum commercium non sunt, ac in vim, et robur Sacramentorum influunt, cum proprio Territorio ab aliis avulso, non datur: *ibid.*

Privilegia exemptionis ab Ordinarii jurisdictione concessa Religiosis Hospitalium servitio addictis, vel intra Religiosorum septa, et Domos residentibus, si trahantur ad latiorem comprehensionem quorumcumque secularium licet Hospitalibus Religionis actu non inservientium, aut intra illius claustra commorantium, adhuc attendenda non sunt tamquam literaliter abrogata a Sac. Concil. Trident. *sess.* 3. *cap* 3. *sess.* 14 *cap.* 4. *sess.* 24. *cap.* 10. *Augl.* 5. *Jun.* 1734. §. 3.

Praesertim dum Bulla Urbani VIII. approbativa Constitutionum Congr. reformatae S Antonii Viennensis adjecit clausulam, *dummodo sacris Canonibus, et Concilii Tridentini Decretis. et Constitutionibus Apostolicis non sint contrariae*: ib.

Et ob perturbationem gravissimam jurisdictionis Episcopalis, non levis momenti esse putavit Conc. Trident. coercere hujusmodi exemptiones: *ibid.* §. 4.

Privilegia, et exemptiones concessae, et concedendae non detrahunt Juri Ordinariorum, si considerentur hi, tamquam Sedis Apostolicae delegati, ut decernit Sac. Synod. Trident. *sess.* 24. *c.* 11. *Cap.* 19. *Nov.* 1735 §. 2.

Exempti ab Episcopi jurisdictione non tenentur accedere ad Synodum Dioecesanam, neque ad publicas supplicationes ex qualitate eorumdem beneficiorum, quae uti Regularia manualia, et ad nutum amovibilia declarata fuerunt: *Neap.* 1. *Sept.* 1736. §. 7.

Privilegia, et exemptiones particulares. non detrahunt juribus Episcoporum. *Const.* 31. *Mar.* 1770. §. 21.

Non parum est deferendum consuetudini Dioecesium circa exemptionem ab Ordinarii jurisdictione: *Vr.* 18. *Maii* 1726. §. 2.

Quodcumque privilegium exemptionis a Visitatione Episcopi. omnino censetur abrogatum a Concilio Trident. *sess* 22. *cap.* 8. *et* 9. *de reform. Tud.* 5. *Maii* 1742. §. 6.

Hinc inanis omnino est confirmatio, vel approbatio privilegii hujusmodi exemptionis, quod subinde dictum Concilium abrogavit: *ibid.*

Clerici, et Presbyteri patentalibus. seu Commissionalibus literis a Commendatario Abatiae S. Antonii Viennensis impetratis communiti, Ordinariae Episcoporum, jurisdictioni subjacent ad normam Concilii Tridentini: *Neap.* 1. *Sept.* 1736. §. 1.

Omnes qui beneficia, Ecclesias, Capellas aut Oratoria dictae Abbatiae obtinent, solius Commendatarii potestati obnoxii sunt, ita quidem, ut Episcopi, ceterique locorum Ordinarii adversus illos ad summum extrajudicialiter procedere possint in pastorali Visitatione, vel extra illam, si Commendatarius ab eisdem Episcopis monitus delinquentes intra certum tempus debitis poenis punire neglexerit: *ibid.*

Uti pater abutens patria potestate cogebatur filium emancipare, Dominus inique agens in servum compellebatur eum manumittere; ita Clericus dimittitur e manu, et potestate Episcopi, et Parochiae incolae solvuntur a jurisdictione, et cura Parochi: *Plac* 10. *Jul* 1751. §. 2.

Privilegium exemptionis ad eas tantum pertinet Ecclesias, et Capellas, quae demonstrari possunt vere fuisse aedificatae in fundo antea spectante ad Basilicam Lateranensem jure Dominii; proinde non competit iis Ecclesiis, quae post earum erectionem subjiciuntur eidem Basilicae cum annui tributi solutione: *Asc.* 8. *Aug.* 1733. §. 4.

Nam Privilegium exemptionis ab ordinaria Episcoporum jurisdictione, quod Bonifacius IX. Ecclesiis in solo Lateranensi erectis fuit pridiem elargitus, et subinde Sixtus V. redintegravit, competit tantum Ecclesiis, seu Capellis, in fundo ad Lateranensem Basilicam antea jure Dominii vere spectante aedificatis, non autem iis prius constructis, et eidem Basilicae cum annui tributi pensitatione postea subjectis: *Mec Cath.* 10.*Jun.*1741. §. 2.

Privilegium exemptionis Praepositi, suffragatur tamquam Praeposito Regulari, non vero tamquam Archidiacono adnexam habenti curam animarum, quum ad curam animarum nemo admittendus sit, nisi a Dioecesano Episcopo fuerit approbatus, institutus, et confirmatus: *M nas.* 16. *Sept* 1769. §. 10.

Exemptio non competit Capellanis, et Clericis Ecclesiarum Commendae Hierosolimitanae, nisi accedentibus requisitis actualis servitii, residentiae intra claustra, et obedientiae Superiori Regulari: *Cop.* 17. *Jan.* 1761. §. 2.

Beneficiorum exemptio non valide opponitur contra indultum concessum Episcopo, ut pro dissolvendo aere alieno exigat certam ratam partem fructuum ab omnibus beneficiis Dioecesis: *Cels.* 2.*Dec.* 1741. §. 5.

Exemptio localis, vel mixta operatur, ut cognitio delicti extra loco commissi, ad Ordinarium, cui locus subjectus est, pertineat; secus autem, ubi exemptio est personalis, tunc cognitio delicti extra locum patrati, ad judicem exempti spectat: *Cav. Jur.* 2. *Aug.* 1721. §. *ult.*

Reliqua. Vide *Abbatia*, *Bona Ecclesiastica* §. V. *Decimae* §. VII. *Monasterium* §. III. *Quarta Funerum* §. I. *Regularium Monasterium* §. I.

Exequutio.

Executio gratiae Pontificiae, nisi de subreptione, et obreptione doceatur, frustari non debet: *Rom.* 26. *Mar.* 1791. §. 3.

Executio literarum Apostolicarum elici potest, ex praesumptione illata per triennalem pacificam beneficii possessionem: *Amal.* 17. *Jan.* 1761. §. 9.

Sed possessio triennalis non suffragatur ad praesumendum titulum pro retentione incompatibilium beneficiorum: *ibid.*

Executio decretorum S.Visitationis Episcopi non retardatur, nec suspenditur inhibitione cujusvis judicis aut tribunalis, sub nomine Signaturae: *Col.* 14. *Febr.* 1767. §. 31.

Quum de obligatione ultro citroque suscepta agitur, omnimodam requirit executionem: *Fir.* 20. *Apr.* 1771. §. 3.

Praesertim si res sit de dispositionibus, quae causam piam, et cultus divini incrementum respiciunt, cum in isto casu, eo celerius demandari debeat executio, ne fidelium pietas imminuatur: *ibid.*

Idque procedit, etiamsi conditiones adjectae nimium graves videantur: *ibid.*

Iniquum foret ab iis recedere, quae facto, voce, scripto exequenda promittuntur: *Per.* 20. *Jan.* 1770. §. 12.

Executioni non est mandanda commissio pro concedendo indulto, quam conditionatam reddit expressa clausula, veris existentibus narratis: *Caesen.* 24. *Nov.* 1759. . 3.

Reliqua. Vide *Donatio* §. II. *Episcopus* §. VIII. *Gratia* §. II. *Transactio* §.III.*Voluntas Testatoris* §. VI.

Exequutor Literarum Apostolicarum.

Sub poena excommunicationis latae sententiae prohibetur executoribus literarum Apostolicarum in dispensationum matri-

monialium executione, acceptatio cujuslibet muneris, et praemii: *Dub.* 16.*Dec.* 1786. §. 2.

Hinc factum est morem, stylumque invaluisse inscribendi in omnibus dispensationibus hanc clausulam „ deposita per „ te omni spe cujuscumque muneris, aut „ praemii, etiam sponte oblati, a quo „ te omnino abstinere debere monemus „ *ibid.*

Haec clausula servatur in Literis Apostolicis, quae in forma communi, sive ordinaria expediuntur: *ibid.* §. 3.

Sed in expeditionibus, quae fiunt in forma pauperum, duo accedunt, nimirum poena nullitatis absolutionis et dispensationis: *ibid.*

Exceptis tamen Apostolicis dispensationum literis, quae partibus postulantibus quandoque ad Episcopos diriguntur, in quibus non minae excommunicationis continentur, sed imponitur suspensio a jurisdictione, et Pontificalium, exercitio, atque a fructibus mensae: *ibid.*

Et clausula non praesefert simplex consilium, monitionemque, eo quod verbo *monemus* Pontifex utatur: *ibid.* §. 4.

Quia in fine literarum prohibitio resumitur per verba *volumus autem*: *ibid.*

Et specialis haec clausula apponitur in dispensationibus matrimonialibus, quia istae reputantur ceteris dispensationibus graviores, et in eisdem magis imminet periculum, ne corrumpatur Judex exequutor: *ibid.*

Sed cum omnis labor optet praemium, omnisque operarius mercede dignus sit, non videtur executor a justo, tenuique salario excludendus: *ibid.* §. 5.

Et aliqui opinantur, semper stipendium, et salarium recipi posse ab executore, quoties legitima consuetudo intercedit, quae est fida legum interpres; *ibid.* §. 5.

Oppositam sententiam alii secuti sunt; et tenent nedum vetari per eas clausulas executoribus dispensationum sive Episcopis, sive Vicariis generalibus, ne praemia remuneratoria accipiant, verum etiam ne stipendia, et sportulas titulo laboris, visurae, aut decreti exigant: *ibid.* §. 6.

Atque quaelibet contraria consuetudo etiam immemorabilis illicita est, quae abusum redolet, non licitam consuetudinem: *ibid.*

Tum quia semper, et in omni casu, Pontifices clausulis supradictis utuntur: *ibid.*

Tum quia ubi lex clara est, nequit consuetudo interpretari legem, quae interpretat one non indiget: *ibid.*

Imo, sicut pro actu potestatis spiritualis, aliquid exigere illicitum est, et simoniacum, ita etiam pro executione Literarum Apostolicarum: *ibid.*

Et huic communiori sententiae accedunt declarationes tum S. Congr. Concilii, tum S. Congr. Episc. *ibid.* §. 7.

Executor Literarum Apostolicarum procedere debet prout juris fuerit, seu tamquam executor mixtus, judicare pro validitate, vel nullitate professionis: *Brach.* 20. *Apr.* 1793. § 6.

Executor in Literis Apostolicis designatus cum clausula *vocatis vocandis*, dicitur *mixtus* executor: *Fer.* 27. *Nov.* 1779.

Ideo hic tenetur partes monere, et audire, aliter ejus sententia dicitur invalida: *ibid.*

Quam judex apostolica auctoritate suffultus valet revocare: *ibid.*

§. II.

Exequutor Testamentarius.

Executor testamentarius aequiparatur tutoribus, et curatoribus; *N.p.* 24. *Jan.* 1795. §. 3.

Executor testamentarius facultate a testatore accepta uti potest ad variandum

Testamentum : *Firm.* 20. *Aug.* 1774. §.9.

Quae quidem facultas per obitum unius ex executoribus, tota in alterum coaluit: *ibid.*

Executores testamentarii non valent sustinere Jus Patronatus a seipsis erectum per arbitrariam commutationem voluntatis defunctorum ; *Fer.* 28. *Aug.* 1779. §. 9.

Sed omnia pristino restituenda sunt Patrono : *ibid.*

Testator semper praesumitur voluisse excludere haeredem scriptum ad distribuendas dotes, aliasque eleemosynas, eo quod alium certum destinaverit exequutorem, cujus industriam praeelegit, juxta opinionem *Jacobi a Canonibus* : *Null. Mon. Cas.* 14. *Jan.* 1730. §. *ult.*

Executores testamentarii convenire nequeunt in solidum : *Aesin.* 4. *Dec.* 1762. §. 5.

Executor testamentarius nequit immutare legem fundationis beneficii : *Viter.* 28. *Maii* 1796. §. 4.

Amplia, licet aliqua eidem beneficio addiderint bona : *ibid.*

Executor Testamentarius Beneficii erigendi fructus non facit suos : *ibid.* §. 6.

Executor testamentarius ob electam suae personae industriam, subdelegare nequit executionem: *Cam.* 18. *Nov.* 1797. §.10.

Attamen deputare valet Procuratorem, qui ejus nomine agat; quum is, qui per alium aliquid facit, per se ipsum facere videatur : *ibid.*

Facultates executoris testamentarii expirant morte ipsius : *ibid.* §. 11.

Unus executor testamentarius disponere nequit sine altero : *ibid.*

Neque valet praeter voluntatem testatoris, nova legato pio imponere onera : *ibid* §. 12.

Addere tamen potest, quae ei testator communicavit, maxime si dispositionis substantiam non mutant : *ibid.*

Licet Executor Testamentarius, vel haeres aliqua Beneficio addiderint bona, nihilominus Legem fundationis immutare nequeunt : *Viter.* 28. *Maii* 1796. §. 4.

Quum executor testamentarius, fructus Beneficii non faciat suos, ideo applicandi sunt Fabricae S. Petri : *ibid.* §. 6.

Exercitium, *Vide Administratio* §. *II.*

Exercitium Curae Animarum. *Vide Cura Animarum.*

Exercitium Ordinum. *Vide Sacramentum Ordinis* §. *III.*

Exercitus Vicarius. *Vide Capellanus* §. *XIII*

Exhumatio. *Vide Cadaver* §. *II.*

§. I.

Expensae in Genere.

Quod reddit proprium commodum, et interesse, ipsorum quoque sumptibus fieri debet : *Eug.* 7. *Jul.* 1770. §. 18.

Ad expensas, quae in commune sociale bonum concedunt, socius tenetur pro virili contribuere : *Cass.* 6. *Jun.* 1739. §. 2.

Loca pia cogi non possunt ad tuenda propriis sumptibus jura haereditatum, quae ipsis delatae sunt : *Arim.* 13. *Mar.* 1773. §. 6.

Ad expensarum repetitionem probandum est, easdem impensas de propriis pecuniis fecisse: *Tusc.* 16. *Jan.* 1768. §.6.

Pietatis causa impensum videtur, quidquid solutum fuerit pro pia causa (quamvis erronee), ideoque repeti nequit; *Der. Susp.* 17. *Mar.* 1781. §. 8.

Impensae pro cera, oleo, aliisque Ecclesiae necessitatibus detrahendae sunt ex Praebenda Parochiali : *Firm.* 18. *Jul.* 1772. §. 7.

Expensae necessariae administrationis, ex fructibus detrahi debent, quod ipsa fructuum natura praesefert ; *Alex.* 26. *Nov.* 1785. §. 16.

Sponsus nequit postulare damnorum reparationem, sed ejus damno cedere debent impensae factae pro muliebri pompa, et nuptiarum solemnitate, cum justam ipse facto suo, suaque deceptione, praebuerit causam rescissioni sponsalium: *Mac.* 28. ***Aug.*** 1773. §. 11.

Expensae Funerum. ***Vide Cadaver*** §.*IV*. ***Emolumenta*** §. *II*.

§. II.

Expensae Litis Judiciales, et extrajudiciales.

Ex jure rejiciendae sunt Litis expensae quae sunt illius litis compendium: *Aes.* 19. *Dec.* 1789. §. 5.

Ad expensarum refectionem ille est adigendus, qui injuste dissentit: *Mac.* 28. *Aug.* 1773. §. 21.

Aequa est redintegratio expensarum, quas Procurator causae piae fecit, ad illius bona revindicanda: *Turr.* 28. *Maii* 1791. §. 7.

De subministratione sumptuum litis danda, receptissima est regula; si bonum jus cum paupertate concurrat: ***Sen.*** 8. ***Jun.*** 1765. §. 21.

Persaepe Rota Romana etiam in majori summa scut. 100., nempe in scut. 300. subministrationem decrevit: ***ibid.***

Onus expensarum litis refundere debent illi, qui injuste restiterunt Episcopo librorum exhibitionem postulanti, et temere litigarunt; *Fav.* 8. ***Aug.*** 1772. §. 13.

Expensae litis, quae si cedat in commodum, ac utilitatem Ecclesiae, loci, vel operis pii, ex istius bonis, ac reditibus detrahi debent: *Eug.* 7. ***Jul.*** 1770. §. 30.

Et haec est communiter recepta distinctio: *Spol.* 22. ***Aug.*** 1739. §. 5.

Secus vero, ubi litigium inter Canonicos, vel inter pii loci, seu pii operis administratores vertitur super praeeminentia aut alio simili jure, quod nullum Ecclesiae affert beneficium, hoc enim posteriori casu litis expensae ex propriis cujusque litigantis bonis sunt persolvendae: ***ibid.***

Lites ab aliquo Collegio, vel Universitate actae, sumptibus Collegii, vel Universitatis, peragendae sunt: *Imol.* 14. *Maii* 1774. §. 21.

Praesertim ubi Collegium, seu Universitas non agendo urgeat, sed excipiendo jura sua tueatur, itaut Collegium fiat quodam modo *reus necessarius* relative ad actorem, qui illud in judicium vocavit: ***ibid.***

Cum judiciales, atque extrajudiciales expensae litis fuerint liquidatae adversus loca pia; ille, qui eorum jura tuetur, repetere debet, tamquam utilis negotiorum gestor: *Null.* 7. *Apr.* 1781. §. 10.

Plures victi consortes in lite, expensas litis pro rata parte reddere tenentur: ***ibid.***

Expensae litis pro rata portione subeundae sunt ab iis omnibus, quorum interest litem fuisse actam: *Fav.* 18. ***Aug.*** 1764. §. 11.

Et licet jure civili interesse habentes non aliter ad contributionem teneantur, nisi quid amplius erogatum sit, attamen ex aequitate canonica, omnes interesse habentes pro rata parte tenentur: ***ibid.*** §. 12. *et* 13.

Unde in lite acta pro juribus, et excellentia totius Capituli, vel unius ex dignitatibus, omnes de gremio Capituli tenentur: *ibid.* §. 14.

Facta Inhibitione judiciali, probatoque, quod ea spreta fuerit; condemnatio in expensis judicialibus, et extrajudicialibus inevitabilis est: *Urb.* 19. ***Aug.*** 1775. §. 7.

Qui in lite, rebusque gestis sentit commodum, sentire debet etiam sumptuum incommodum: *Asc.* 21. ***Jun.*** 1788. §. 4.

Ejus censetur litis interesse, cujus nomine lis agitur: *ibid.* §. 5.

Contributio in expensas litis ab iis omnibus facienda est, ad quos ipsa lis pertinet, et cujus exitus omnes aeque afficit: *Vit.* 17. *Dec.* 1768. §. 10.

Ratio est, ut quod commune respicit bonum communi pariter impensa redimatur: *ibid.*

Praesertim si majoris partis consensu eadem lis acta fuit: *ibid.*

Idque locum obtinet, etiamsi minor pars expresse liti contradixerit; et ratio est, quia dolose agere videtur, qui vult utilitatem litis sentire, ejus autem sumptus non ferre: *ibid.* §. 11.

Et receptum est, ubi res est de lite acta nomine Universitatis, omnes ad contributionem tenentur, eodem modo, quo cives aliqui cum civitate litigantes, tenentur ad collectam impositam occasione ejus litis, quae Civitatis commodum respiciebat, quamvis duplici praegraventur onere, uti actores, et uti cives: *ibid.*

Ac in terminis litis actae, nomine coetus ecclesiastici, habetur definitio in Sacra Rota: *ibid.*

Quando in Ecclesiae utilitatem conversa est lis, in eam refundi debent expensae: *Fir.* 18. *Aug.* 1792. §. 2.

Aequum non est, ut Ecclesia gravetur sumptibus, quos patroni de jurepatronatus litigantes, in proprium commodum profuderunt: *ibid.*

Plures litis consortes, tenentur ad expensas pro virili: *ibid.*

Ii etiam, qui communi abstinuerunt lite, post victoriam contribuere tenentur, ne commodum sine impensa consequantur: *ibid.*

Debentur pauperi sumptus litis, simul et alimenta ab eo, cum quo justam habet causam: *ibid.* §. 4.

Expensae litis, quas haeres pro vindicandis bonis haereditariis tulit, sunt ab ipsa haereditate compensandae: *Pan.* 23. *Mar.* 1765. §. 9.

Item in lite, pro tuendis juribus fideicommissi, sumptus ex ipso Fideicommisso sunt detrahendi: *Eug.* 7. *Jul.* 1770. §. 12.

Expensae litis, quam agunt administrator, et executores testamentarii, non sunt imputandae piae fundationi, sed ipsismet, qui sustinent litem nullo jure suffulti: *Asc.* 20. *Jan.* 1776. §. 10.

Subeundae sunt expensae litis ab haereditate, seu a piis operibus, quorum jura defenduntur; quum aequum non sit, ut illas de proprio subeant, qui nullam ex lite utilitatem habent: *Ferr.* 15. *Sept.* 1787. §. 11.

Expensae litis actae pro recuperandis Capellaniae bonis, cum tendant ad illius utilitatem, ex bonis recuperandis sunt deducendae: *Mon. Fal.* 20. *Aug.* 1768. §. 6. *et* 12.

Item expensae litis Societatis non a Confratribus, qui nullum a Societate percipiunt emolumentum, sed ex redditibus ejusdem Societatis, de cujus interesse agitur, sunt persolvendae: *Baln.* 14. *Jan.* 1769. §. 12.

Expensae litis subeundae sunt a Confratribus dissidentibus, quando non ad tuenda jura Societatis: sed injuste, et ex prava voluntate, animo contradicendi Episcopo, litem instituerunt: *ibid.* §. 13.

Expensae litis actae ad exequendam testatoris voluntatem, ex redditibus haereditatis testatoris sunt detrahendae: *Vit.* 19. *Sept.* 1767. §. 6.

Jus actionis habet mulier litigans cum viro super nullitate matrimonii, ut ab eo consequatur sumptus litis: *Spol.* 23. *Apr.* 1763. §. 1.

Et expensas, quae solutae fuerunt Defensori matrimonii, debet vir certans pro ejusdem validitate: *ibid.* §. 2.

Expensae litis sunt subministrandae,

uxori litiganti ad separationem Thori: *Cord.* 26. *Febr.* 1763. §. 12.

Fundamentum contributionis pro expensis litis, desumitur a qualitate litium quando nempe utilitatem Ecclesiae respiciunt, tunc detrahendae sunt a massa communi: *Com.* 30. *Sept.* 1724 §. 2.

Quum agitur de jure, et de communi interesse Capitularium omnium, detrahendi sunt sumptus litis ex massa communi: *Imol.* 14. *Maii* 1774. §. 21.

Idque locum sibi vindicat, etiamsi praeter commune totius Capituli emolumentum, adsit peculiaris utilitas cujusvis Capitularis: *ibid.*

Et hoc ipsum procedit, quamvis etiam Praepositus sit de gremio Capituli, et partem habeat in massa communi: *ibid.*

Sumptus litis non sunt detrahendi ex massa Capitulari, sed subeundi sunt a partibus collitigantibus, de quarum privato jure, et de personali praerogativa disceptatur: *ibid.* §. 10.

Capitulum potest subducere a massa Capitulari expensas litis, quando lis agitur cum Archipresbytero; *Bar.* 12. *Jan.* 1760. §. 6.

Cum lis a Capitulo ecclesiastico promota fuerit ex mera voluntate, vel ea injusta foret, et processerit ex spiritu contradicendi; hi tantum tenentur ad litis expensas, qui eam moverunt, quique se in mandatis procurae subscripserunt: *Vit.* 17. *Dec* 1768. §. 6.

Dissentientes Capitulares, qui de communibus certant juribus Capituli, cogendi sunt ad expensarum contributionem: *Sen.* 13. *Jun.* 1789 §. 22.

Ad quod satis est, ut probabiliter justa adsit litigandi causa: *ibid*

Expensae in Matrimonio. *Vide Matrimonium* §. II.

Expectativae. *Vide Canonicatus* § III. *Gratia* §. III.

Experimentum Cohabitationis triennalis. *Vide Matrimonium* §. XLII.

Expositio. *Vide Sacramentum Eucharistiae* §. III.

Expulsio. *Vide Sodalitium* § VIII.

Extensiva Consuetudo. *Vide Consuetudo* §. IV.

Extinctio. *Vide Legatum Pium* § X. *Obligatio* §. III. *Pensio Ecclesiastica* § I.

Extrajudiciales Expensae. *Vide Expensae* §. II.

Extrema Unctio. *Vide Sacramentum Olei Sancti.*

Fabrica in Genere.

Fabricae quae jam coepta est, consumatio est necessaria; *Auxim.* 18. *Maii* 1765. §. 7.

Fabrica Basilicae S. Petri.

In dispositionibus, quae Fratres Cappuccinos et Minores strictioris observantiae, et alios Regulares respiciunt, qui bona in communi possidere non possunt, sibi vindicant locum privilegia Rev. Fabricae; et in eorum sequelam, bona, dicto modo relicta, eidem Fabricae adplicantur: *Brund. Adimpl.* 5. *Aug.* 1719. §. 3.

Commissarii Rev. Fabricae S. Petri ex privilegio non possunt compelli ad residentiam, ac fructus beneficiorum, quae habent, percipere possunt, ac si personali erresiderent; *Sign. Iubil.* 18. *Apr.* 1795. §. 2.

Non aliter Administratoribus Fabricae S. Petri jus est transigendi super Legatis ad pias causas relictis, quam si, et dies et conditio implendae voluntatis morientium advenerit, et certum temporis spatium haeredibus, aliisve gravatis pro ejusmodi piae voluntatis executione, vel pro impetranda ab Apostolica Sede illius commutatione, si ea nequeat executioni mandari, per Judicem praefiniatur. *Null.*

Ter. Pont. Com. Volunt. 5. *Maii* 1742. §. 6.

Privilegium Rev. Fabricae S. Petri non habet locum adversus eum, qui pium opus explevit: *Vit.* 28. *Maii* 1796. §. 7.

Facti infamia. *Vide Infamia*.

Factum.

Nemo pro facto alieno se praestare tenetur: *Imolen. Separ. Thor. Sup. Seq.* 16. *Febr.* 1788. §. 3.

Ex facto unius, alterius conditio deterior fieri non debet: *Fir.* 24. *Maii* 1788. §. 6.

Qui proprio facto, propriave culpa sponte recessit, non fuit injusta coactione ejectus: *Tuscul.* 16. *Jan.* 1768. §. 4.

Factum Deponentes. *Vide Testes* §. II.

Facultas.

Facultates nunquam censentur uni ademptae, ac alteri privative tributae, nisi apertis verbis id fuerit expressum: *Ozol. Matrim.* 14. *Martii* 1772. §. 23.

Maxime, quia jurium praeservatio in qualibet Principis concessione semper praesumitur: *ibid.* §. 24.

Facultas personalis transitoria, non est ad ejus successores: *Portuc. Reduct. Oner.* 27. *Aug.* 1796. §. 7.

An et quando data facultate eligendi pauperem, possit facultatarius eligere pauperem omisso illo, qui majori paupertate laborat, quatenus opus esset, videri possunt Ventriglia in prax. part. 2. et Amostat de causis piis lib. 4. *Tudert. Monac.* 3. *Dec.* 1729.

Reliqua. *Vide Jus, Jura, Potestas*.

Facultas alienandi. *Vide Alienandi Facultas*.

Facultas exercendi curam animarum. *Vide Cura Animarum* §. II.

Facultas testandi. *Vide Testamentum* §. I.

Facultativi actus. *Vide Actus* §. II.

Falcidia.

Num Falcidia detrahi possit a Causa pia per haeredem adversus alteram causam piam Legatariam; gravis est quaestio inter Doctores, quam intactam reliquit Sacra Rota Romana: *Praenest. Fund.* 28. *Sept.* 1743. §. 16.

Sed quando de Legato cum onere Missarum agitur, et proinde majus privilegium praefertur: atque adsint conjecturae plures, quod testator voluerit bona legata, omnia omnino et integra cedere in causam a testatore designatam, non est locus detractioni falcidiae *ibid.*

Hinc exploratum non est, falcidiam a piis legatis, ad aliam causam piam per haeredem detrahi posse: *Caesenat.* 3. *Mart.* 1787. §. 5.

Plurimi Doctores negant, alii plurimi affirmant: *ibid.*

Sed saniores Doctores conveniunt in negativam opinionem, si major pietas sit in Legatis piis, quam in pia causa per haeredem intenta, ut est *in objecto* Missarum: *ibid.*

Non haereditatis medietas, sed quarta illius pars, est falcidia: *ibid.* §. 6.

Falcidia detrahitur ex legatis piis, quando haeres institutus est atque locus pius: *Rom.* 8. *Julii* 1752. §. 2.

Ratione legis falcidiae, retentiones omnis temporis haeredi in quadrantem imputantur: *Rom. Reduct. Legat.* 16. *Dec.* 1769. §. 8.

Quum agatur de bonis avulsis, non habet loco dispositio *Legis in ratione* 11. *ff. ad Leg. Falcidiam* praecipientis, ut haeredi gravato Legatorum onere, ultra dodrantem non competat Falcidiae detractio si haereditas ob illorum caducitatem opulentior evaserit: *Rom. Reduct. Legat.* 14. *Maii* 1774. §. 5.

Et ratio est, quia illa loquitur solum de Legatis, quae caduca fiunt ante diem

13

assignationis, et ab haereditate nondum fuerint segregata, non autem de aliis ab ea avulsis: *ibid.*

Falsi Crimen.

Crimen Falsi est illud, quando, abrasis litteris, aliud in locum ejus, quod antea scriptum non erat, scribitur: *Ugent. Disp. ab Irreg.* 14. *Febr.* 1778. §. 4.

Et contra falsum committentes pro modo criminis mitius, vel severius agi debet: *ibid.*

Mitius agendum est cum eo, quando ex ejus patrata falsitate, nulla provenerunt mala, nec per eam innocentes damnati fuerunt, nec rei a criminibus absoluti: *ibid.*

Familia.

Familiae nomen agnatos aeque, et cognatos comprehendit: *Praenes. Capell.* 19. *Junii* 1790. §. 6.

Nomine familiae nequaquam comprehenduntur cognati, sed illi dumtaxat qui de agnatione sunt, et ejusdem cognominis; *Rom. seu Albinsim. Subs. Dot.* 18. *Nov.* 1769. §. 7.

Maxime quando testatrix dotes reliquit pro descendentibus ex familia denominata quorum nomine non veniunt descendentes ex foeminis: *ibid.*

In materia jurispatronatus nomen *de familia* competit aeque agnatis, et cognatis: *Salern. Disp.* 19. *Dec.* 1750. §. 3.

Et si adjectum fuerit a fundatore familiae cognomen, distinquendum est, an familia, vel domus adjecto nomine vocata sit impersonaliter? quo casu solos agnatos complectitur: *ibid.*

Vel potius vocatio directa sit ad personas illius familiae: quo casu adjectio nominis familiae non stat taxative, sed demonstrative ad designandam originem, et familiam unde venire debeant ii, qui praesentandi sunt a Patronis: *ibid.*

Expressio cognominis facit, ut neque in subsidium cognati admittantur, sed soli agnati: *ibid.* §. 6.

Et distinctio superius alligata de familia taxative, vel demonstrative vocata, locum habet, ubi verba fundationis dubia sint, quando juspatronatus datum sit descendentibus ex certa familia; secus vero ubi clara sint, et aperta, quae solos agnatos admittant: *ibid.*

Familiares.

Illi familiares vero appellari debent, qui alicujus expensis tamquam domestici, et commensales continuo vivunt: *Arbor.* 26. *Jan.* 1771. §. 2.

Hinc duo potissimum requiruntur, ut quis tamquam familiaris merito haberi possit, scilicet, ut ejus, cujus familiaris dicitur, servitiis sit addictus, et ut illius vivat expensis: *ibid.*

Nec opus, ut in eadem Domini habitatione maneat, sed sufficit, ut illuc solum accedat, cum necessitas urget proprii famulatus officia exhibendi: *ibid.*

Et distinquuntur a familiaribus domesticis, qui in eadem cum Domino habitatione versatur. *ibid.*

Familiares sunt, qui proprio Domino assidue famulantur: *ibid.*

Necesse est, ut qui familiares dicuntur, Dominorum vivant expensis, idcirco familiares appellari quoque solent Dominorum *Commensales, seu Domestici Commensales*: *ibid.* §. 3.

Si mercedem quis recipiat, quae pro victu non sufficiat, tunc familiaris proprie non dicitur, sed solum censetur operas suas locare pro servitio, pro quo mercedem recipit: *ibid.*

Familiares necessarii dicuntur, qui sunt convenientes, et utiles habita ra-

tione conditionis Domini, cui inserviunt: *ibid.* §. 4.

Quia servitium non est omnino necessarium respectu Domini, sed tantum conveniens, et utile; ac necessitas, et utilitas in jure aequiparantur: *ibid.*

Et necessitas non est sumenda respectu Domini, sed respectu totius domus: *ibid.* §. 5.

Familiares ruri degentes, excluduntur inter privilegiatos tempore Missae: *ibid.*

Familiares Religionis Hierosolymitanae. Vide *Religio Militaris* §. III.

Famuli.

Ad hoc ut famuli Regularibus inservientes a Parochi jurisdictione eximantur, duo requisita compulative concurrere debet; 1. ut intra eorum septa, ac domos resideant; 2. ut sub illorum obedientia vivant: *V.y ip. Occid.* 22. *Nov.* 1721. §. 3.

Hoc autem non verificatur in famulis Monialium, qui degunt in domibus extra septa clausurae, licet exteriori murorum recinctu cum Monasterio conclusis; hi enim etsi Monialibus inserviant, et sub earum obedientia quodammodo vivant, non tamen degunt intra septa, et domos; quum nomine *Domorum* in Concil. Trident. *cap.* 11. *sess.* 24. *de reform* intelligantur Monasteria, ut verbum *septa* verificetur in clausura: *ibid.* §. 3.

Fenestra.

Moniales in sui Monasterii fenestris debent habere tubas ligneas. ne in vicinorum oedes, et ne vicini in Monasterium prospectum habere valeant: *Verul. Domus* 2. *Maii* 1722.

Et nedum in Monasteriis Monialium, verum etiam in Monasteriis Religiosorum admittitur: *ibid.*

Materia fenestrarum in Ecclesias prospicientium est de genere prohibitorum: *Mantuana* 4. *Maii* 1726. §. 5.

Haec tamen regula limitatur in patrono, qui in limine fundationis id sibi reservasset: *ibid.*

Ex epicheja quadam videtur, quod esse possit locus concessioni, quando agitur de Barone, qui etiam esset insignis Benefactor, nec res esset de aperienda fenestra in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata: *ibid*

Fenestram retinere in parietibus Ecclesiae, vetitum est de jure: *Vgent.* 12. *Jan.* 1760. §. 1.

Etsi fenestrae in Ecclesias prospicientes sint de genere prohibitorum; tamen prohibitio limitatur in patrono, qui in limine fundationis hoc jus sibi quaesitum voluerit, vel in eo, qui ob eximia beneficia optime de Ecclesia meritus fuerit: *Firm. Ser.* 8. *Jun.* 1782. §. 5.

Et locus est concessioni fenestram aperiendi, quando agitur de Barone, qui etiam esset insignis benefactor, agiturque de simplici Ecclesia, vel Parochiali tantum; secus si res esset de Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata: *ibid.*

Indultum aperiendi fenestram in pariete Ecclesiae non conceditur, nisi vel Patrono, qui in ipsa fundatione hoc jus sibi quaesitum voluerit, vel ei, qui ob eximia beneficia optime de Ecclesia meritus fuerit: *Florent. Ind.* 5. *Jul.* 1738. §. 2. *et Reat. Ind.* 10. *Maii* 1732. §. 3.

Indultum retinendi fenestram protensam in Ecclesiam, extendi non valet ad aliam fenestram, et januam, et nequaquam egredi valet personam illius, cui fuerit indulta dicta facultas: *Vgent.* 12. *Jan.* 1760. §. 3.

In dubio hujusmodi privilegia reputantur personalia, e conspectu potissimum styli ea denegandi, vel concedendi, ad vitam tantum insignium Benefactorum Ecclesiae: *ibid.*

Maxime, quia fenestrae in Ecclesiam protensae, praeseferunt absurdum immunitatis contiguae domus, quod non est tolerandum: *ibid.*

Festivitas.

Ne festivitates, quae fiunt in Ecclesiis Secularibus, et Regularibus impedimento essent Parocho in exercitio docendi Doctrinam Christianam, Benedictus XIV. *Const. Etsi minime* 7. *Febr.* 1742. injunxit Episcopis, ut methodum praefinirent, qua eaedem festivitates essent celebrandae: *Ferrar. Confr.* 14. *Sept.* 1782. §. 16.

Die festo S. Patroni Ecclesiarum Cathedralium, Collegiatarum, et Parochialium praesertim insignium, Solemnitas fieri debet pro locorum ratione, et pro facultatibus; *Forol.* 21. *Aug.* 1784. §. 7.

Eaque festivitas describitur a S. Carolo Borromeo in Concilio Mediolanensi V. *ibid.*

Et primum ut januae quemadmodum antiquissimo usu Romano comprobatur, et a B. Hieronymo laudatum, frondibus etiam ornentur, prout tempora tulerint: *ibid.*

Inde parietes interiores, atque inter columnia peristromatis, aulaeis, tapetibus, sacrarumque imaginum tabulis exornati sint: *ibid.*

Quo in apparatu, ornatuque sacrae Imagines, etiam in ipsis foribus exhibeantur; *ibid.*

Insignia vero, et alia profana absint: *ibid.*

Ad festivitatem Paschatis, et Pentecostes, omnes dies festivi subsequentes pertinent: *Rom.* 9. *Julii* 1785. § 5.

Necnon ad festivitatem Nativitatis reliqui dies festivi post primum pertinent, quamvis observentur principalius relate ad alios Sanctos, tamen etiam in honorem Nativitatis saltem duo dies post primum observantur: *ibid.*

Festivitatum exordia a primis Vesperis desumenda sunt; et finiantur inclusive in Completor. *ibid.* §. 6.

Excipiuntur festivitates Resurrectionis, Pentecostes, quae incipiunt a Missa Vigiliae, quia in earum Vigiliis Missa per anticipationem fit de ipsis festivitatibus: *ibid.*

Non tamen comprehenduntur in festivitatibus octavae: *ibid.*

Festivitas Paschatis incipere debet in Sabbatho Sancto, ab initio Missae solemnis Vigiliae, quae per anticipationem de Paschatis festivitate celebratur: *Rom.* 23. *Jun.* 1790. §. 2.

Et praeter Missam solemnem, aliae plures in sabbato sancto celebrantur functiones, a sequenti Paschatis solemnitate distinctae: *ibid.* §. 3.

Festorum Dierum Observantia.

Maxima fuit olim Ecclesiae sollicitudo in providendo, ne Christifideles Missae sacrificio diebus festis destituerentur: *Plac. Transl.* 7. *Aug.* 1773. §. 5.

Et quandoque permissum fuit Parochis, ut bis eadem die celebrarent, si duabus Ecclesiis inter se dissitis praeficerentur, et utriusque Parochiae Populus in unam Ecclesiam convenire non posset: *ibid.*

Facultatem iterandi sacrificium Parochis in Hispania, et Indiis tribuit S. Turribius in Synodo Limana VII. ut Populorum necessitatibus occurreret: *ibid.* §. 6.

Episcopus in Dioecesi potest festum indicere de praecepto, accedente consensu Cleri, et Populi: *Anteq. in Indiis Occid.* 22. *April.* 1719. § 3.

Nonnulli vero Doctores, licet asserant, consensum populi de consuetudine amplius non requiri, necessarium tamen agnoscunt consensum Capituli: *ibid.*

Et Bulla Urbani VIII., in qua dies festi statuuntur, non prohibet Ordinariis aliorum festorum indictionem, sed tantum-

modo admonet eos, ut a dicta novorum festorum de praecepto indictione, studeant, quantum fieri potest, abstinere: *ibid.*

Festis diebus abstinere debent Christi fideles ab omni illicito, et servili opere; nec non audire sacrum, juxta praeceptum Ecclesiae, et hoc sub gravibus poenis: *Brunen. 3. Junii* 1780. §. 1.

Ex indulgentia vero Summorum Pontificum certis diebus vacare possunt operibus servilibus; firma tamen remanente obligatione Missam audiendi; quia per hoc, non desinunt illi dies esse festivi: *ibid.* §. 5.

Benedictus XIV. *Const. Cum sicut quaedam sunt, edita 3. Sept.* 1742. indulsit Episcopis in reliquis diebus festis praeceptis a Sancta Sede, vel per Synodales Dioecesis constitutiones, audita missa, posse Christifideles operibus servilibus vacare: *Tiraton. Vite SS. LL. 20. April.* 1782. §. 9.

Idem sanxit in Encyclica littera *Cum semper oblatas.* 19. *Aug.* 1744. *ibid.*

Dies festi, quos in Dioecesi sua servandos Episcopus praecepit, ab exemptis omnibus etiam Regularibus servandi sunt: *Const. Jurisd.* 31. *Mar.* 1770. § 23.

Diebus Dominicis, aliisque festis, praeterquam in majoribus anni solemnitatibus Apostolica indulgentia Populus potest incumbere piscationi alecum si alecia terrae se inclinaverint; dummodo tamen post piscationem vicinis Ecclesiis, et Christi pauperibus competentem elargiatur eleemosynam: *Gerunden.* 24. *Aug.* 1720 § 1.

Juxta antiquiorem Ecclesiae disciplinam, dies festi a Vespera in Vesperam celebrantur: *ibid* § 5.

Ex communi tamen consuetudine per totam Europam recepta, viginti quatuor horae diei festivae, quae est colenda, computantur a dimidia nocte, ad aliam dimidiam noctem: *ibid.*

Feudum.

Feudum dignitatis licet sit individuum et nonnisi penes unam formalem personam esse queat, nihil tamen vetat, quin haec dignitas apud plures agnatos tamquam plures materiales personas unam formalem individuam repraesentantes maneat: *Sutrina seu Nep. Par.* 20. *Jan.* 1787. §. 6.

Fictio, Simulatio. *Vide Simulatio.*

Fideicommissum.

Fideicommissum fieri potest etiam per haeredem ab intestato: *Ragus.* 11. *Sept.* 1762. §. 4.

Et tacitum fideicommissum dicitur, quoties quis neque testamento, neque codicillis rogatur, sed domestica cautione, vel Chirographo obligat se adimplendum fideicommissum: *ibid.*

Et sufficit nuda haeredis pollicitatio etiam sine Chirographo: *ibid.*

Probatur autem tacitum fideicommissum per solam exhibitionem Chirographi: *ibid.*

Statutam fideicommissum in dimidia parte, ipsa dimidia pars debetur: *ibid.* §. 5.

At haeres nequit onus indefinitum ad certam quantitatem dimidiae minorem determinare: *ibid.*

Praelegatum jure institutionis naturam assumit universalis fideicommissi, et cum tota restitui debet haereditate: *Fulginat. Conc.* 26. *Mart.* 1791. §. 9.

Ideo comprehensum censetur in universali reliquae haereditatis fideicommisso pro descendentibus ipsis ordinato: *ibid.*

Maxime ubi concurrit praeceptum restituendi integram haereditatem: *ibid.*

Et descendentium nomine continentur foeminae: *ibid.* §. 10.

Ex dissimili enim dispositione quoad

unam, et alteram dispositionis partem, diversa scaturit praelegati, et universalis fideicommissi natura; *ibid.*

Fideicommissum sub conditione, et in diem relictum, ante conditionis implementum cedi non potest a substituto: *Anagn. Erect. Capell.* 14. *Martii* 1772. §. 12.

Nihilominus de eo pacisci, pendente adhuc conditione, permittitur: *ibid.*

Et ratio est, quod per repudiationem in tempus praesens fideicommissum eventuale remittitur, quod fieri non potest, quia purificatio fideicommissi pendet ab eventu, sed conveniri de fideicommisso potest in tempus futurum, illudque renunciari, quando ceperit deberi: *ibid.*

Ideo sustinetur renunciatio, si iniquae conditiones non fuerint adjectae, et juramento firmata comperiatur, cum ratione juramenti vim habeat: *ibid.*

Posita scientia fideicommissi in favorem proximiorum, testator ex bonis dumtaxat liberis voluisse erectionem Canonicatus, dicendum est: *Null. Subl. Reduct. Oner.* 15. *Maii* 1790. §. 2.

Ubi perpetuum deficit fideicommissum, vel expressa deficit ratio conservationis bonorum in familia, non extenditur alienationis prohibitio ad ulteriores haeredes: *Aprut.* 19. *Maii* 1787. §. 4.

Ex conditionali plurium personarum vocatione per plures distinctos gradus limitatur a glossa *in Leg. Lucius de haered. instituen. Forosemp. Reduct. Miss.* 5. *April.* 1794. §. 5.

Idcirco omnes in conditione positi censentur per fideicommissum vocati: *ibid.*

Ex paterno fideicommisso, competunt filio detractiones legitimae, et Trebellianicae. *Mont. Pol. Capel.* 5. *April.* 1794. §. 6.

Et super hisce detractionibus sustinetur fundatio Capellaniae: *ibid.*

Ad probandum tacitum fideicommissum, seu fiduciam, requiruntur verba testamenti, et causa occultandi: *Ragus.* 11 *Sept.* 1762. §. 8.

Fidei Professio. Vide *Professio Fidei*.

Fidejussio.

Pater, et filius, quando agitur de fidejussione ab ipsis praestanda, una eademque persona censentur: *Firm. Empb.* 5. *Sept.* 1778. §. 6.

Et fidejussione a Patre, et filio praestata, una tantum obligatio putatur: *ibid.*

Nullo substantialiter contractu, juramenti vinculum firmare non potuit accessoriam fidejussoris obligationem: *Gerund. Census* 14. *Maii* 1768. §. 11.

Hinc jus est tam venditori, quam fidejussori repetendi fructus, metu mandati indebite solutos: *ibid.*

Fideles.

Fideles monendi sunt, non autem cogendi, ut adeant Parochialem Ecclesiam: *Comacl.* 17. *Jun.* 1769. §. 8.

Et hoc Tridentina statuit hortandos esse, non vero cogendos fideles ad Parochialem Ecclesiam diebus festis adeundam: *Sarsin. Erect. Orat.* 19. *Dec.* 1772. §. 8.

Ex antiqua Ecclesiae disciplina, omnes Christifideles propriam Parochialem Ecclesiam Dominicis, aliisque festis diebus adire, ibique sacro interesse tenebantur: *Lun. Sarzan. Celeb Miss.* 4. *Apr.* 1772. §. 10.

Idipsum in jure novissimo, non tamen per modum praecepti, sed consilii, et hortationis legitur constitutum: *ibid.*

Ecclesiae disciplina semper fuit, ut Dominicis, festisque diebus populus Ecclesiam adiret Parochialem, cum hoc tamen discrimine, inter jus antiquum, et novissimum, quod prius per modum praecepti, nunc autem per modum consilii fidelibus imponatur, ut diebus festis ad

Missam Parochialem conveniant, sacrisque intersint mysteriis: *Comal.* 17. *Junii* 1769. §. 11.

Sed Episcopi quandoque expediens judicarunt in solemnioribus anni festivitatibus Missae celebrationem interdicere in publicis etiam Oratoriis, ut fideles ad Parochialem accederent frequentiores, ubi pios sermones, et religionis mysteria perciperent: *ibid.* §. 12.

Fides.

Ubi mala concurrit fides, quidquid perceptum est, restitui debet: *Arim. Rep. Eccl. Cath.* 19. *Sept.* 1789. §. 11.

Praesertim si non accedit observantia, quae justam inducere potuit licitae partitionis opinionem, et a restitutione consumptorum fructuum excusat: *ibid.* §.12.

Inter paciscentes, decet mutuam fidem servare: *Dert. Visit.* 12. *Jan.* 1760. §. 6.

Fides adhibenda est sociis criminis, qui juramento deposuerunt quid actum sit in crimine occulto: *Milet. Nul. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 6.

Ordinario loci, tamquam de rebus Ecclesiae suae informato, plenissima fides praestanda venit: *Leod. Red. Oner.* 12. *Dec.* 1778. §. 4.

Fides solet adhiberi partitis extractis ex legalibus libris: *Rom. Susp. Dot.* 7. *Jul.* 1787. §. 7.

Fides potius est adhibenda consanguineis, et parentibus, quam puellarum improvidae subscriptioni: *Eug. Cau.* 7. *Jul.* 1770. §. 19.

Fides magna adhibenda est, juratae saepiusque repetitae Conjugum confessioni: *Neap. Matrim.* 31. *Mar.* 1770. §. 4.

Praesertim si aliis adminiculis fuerit roborata: *ibid.*

Adminicula autem hujusmodi repetenda sunt ex simulationibus, experimentis, aliisque, quae evincunt, utrum Matrimonii consumatio occultatur? *ibid.*

In foro externo non est fides adhibenda conjugibus impugnantibus valorem matrimonii jam contracti: *Eystetten. Matr.* 6. *Mart.* 1732. §. 13.

Adstipulante vero publica fama, attenditur confessio Conjugum de impedimento consanguinitatis matrimonium dirimente: *ibid.*

De eo autem, qui matrimonii nullitatem proponit, propterea, quod illud contraxerit animo non vere contrahendi, sed decipiendi foeminam; ajunt Doctores; inspiciendas esse conditiones; nimirum, si confessio sit juramento confirmata, si coram viris fide dignis ante matrimonium protestatus fuerit, se velle foeminam decipere; si honesta vivendi ratio fidem conciliet homini sic affirmanti, si denique prudens judex perpensis omnibus circumstantiis probabiliter credere possit, illud esse veritati consentaneum: *ibid.* §. 8.

Affirmanti viro se animam habuisse decipiendi foeminam, tunc creditur; cum fide digne constat, quod saepe, vel saltem semel in anno confiteatur, communicet, et bonorum consuetudine utatur: *ibid.*

Sed haud creditur illi, si sint adeo dispares, ut non sit verosimile illud matrimonium, cum illa vere contrahere voluisse; aut si sint alia ejusmodi indicia: ut si ille duxerit aliam, vel profiteatur Religionem: *ibid.*

Quoad impedimenta Matrimonii consanguinitatis, et affinitatis, neque conjugum confessioni, neque viciniorum famae fides haberi posse, statutum est a Celestino III. *cap. super eo* §. *De eo qui cognovit*: *Milsten. Null. Matrim.* 17. *Sept.* 1768. §. 20.

Aliter tamen dicendum, si impedimentum notorium fuerit, et publicum: *io.* §. 21.

Et conjugum confessio de impedimento rejicienda est, non solum, si matri-

monio jam contracto, sed etiamsi ante matrimonium emissa fuisset: *ibid.* §. 22.

Ratio est, quia Sacri Canones fidem denegandam statuunt conjugum confessioni, non solum ob periculum collusionis, sed etiam ob praejudicium proli provenieus: *ibid.*

Filii quoad Legitimitatem. Vide *Matrimonium* §. X.

Filiorum Familias Matrimonia. Vide *Matrimonium* §. IX.

Filius Filii.

In Curiam admittebant prisci Romani Senatorum filios, ut rectius negotia paterno gererent exemplo: *Cervien.* 17. *Apr.* 1790. §. 6.

Q. Fabii Maximi filius Consul monuit venientem patrem, ut ante se equo descenderet, qui nihil iratus respondit, se non fecisse antea, ut videret, *an filius sciret consulem agere*: *Terrac. Setin. et Priv.* 1. *Mart.* 1766. §. 18.

Filii sequuntur originem patris, non matris: *Civit. Cast. Adm. ad Leg. Stud.* 23. *Aug.* 1755. §. 4.

Mater enim conventione in matrimonium transit ad civilitatem mariti, et licet originem propriam ad aliquos juris effectus retineat, hoc tamen personam ejus non egreditur, neque ad filios porrigitur: *ibid.* §. 5.

Sed contrarium firmatur, et cives habentur filii, sive ex patre, sive ex matre orti sint: *ibid.* §. 6.

Quia qualitas naturalis matrimonii contracti cum extero amitti potest: *ibid.*

Patris factum non valet filius impugnare, ac per consequens haeres: *Nepes. Dot.* 21. *Aug.* 1790. §. 9.

Sub nomine filiorum, et descendentium legatariorum continentur etiam foeminae: *Fulg Concord.* 26. *Mar.* 1791. §. 10.

Illius, qui est filius familias, sub patria potestate constitutus obligatio, cum alia fidejussoris accessoria, irrita habetur ex statuto Urbis: *Rom. Subs. Dot.* 16. *Dec.* 1769. §. 7.

Notum est omnibus filios adoptivos agnationem, jura, familiam retinere, et cognationem ex adoptione induci: *Luc. Sub. Dot* 17. *Jun.* 1769. §. 5.

Filii sequuntur Civicam qualitatem genitoris: *Narn. Subs. Dot.* 21. *Aug.* 1762. §. 4.

Non attenditur, quod mater ex alio loco oriunda sit, cum filius non matris, sed patris originem sequatur: *Aesin. Cap.* 20. *Jun.* 1767. §. 5.

Qui alibi ex accidenti ortum habuit, Originem Patris sequi debet, et frui omnibus privilegiis Civitatis Paternae, ac legatis civibus relictis: *Fanen. Subs. Dot.* 15 *Febr.* 1772. §. 5.

Recte oriundus ex aliquo loco dicitur, qui alibi natus est, ex patre tamen cive illius loci: *Mont. Alt. Can.* 24. *Jul.* 1762. §. 6.

Filiorum causa, licet agatur ultra legitimam sibi debitam, praefertur causae piae, quia regulariter filiorum favor, est potior causa religionis: *Burg. Reduct.* 1. *Mar.* 1777. §. 7.

Sub nomine filiorum veniunt nepotes: *Aux. Disp.* 5. *Jul.* 1777. §. 6. *in Mont. Alt. Disp.* 3. *Aug.* 1782. §. 13.

Sed nepotes non comprehenduntur sub filiorum appellatione: *ibid.*

Haec autem juris communis dispositio conciliatur distinctione, quod si res est de dispositione ascendentis, eo casu procedit ad nepotum comprehensionem sub nomine filiorum; si vero agitur de dispositione transversalis, tunc locum obtinet dispositio nepotes excludens sub nomine filiorum: *ibid.*

Fines, seu Confinia. Vide *Ecclesia Parochialis* §. III.

Foetus.

Circa praecisum tempus quo foetus animatus dicendus sit, non una est Philosophorum sententia: *Benev. Irreg.* 18. *Nov.* 1769. §. 15.

Passim tamen recepta est sententia, post diem 40. in masculis, et 80. in foeminis intrare animam in foetum conceptum, eumque ab hoc tempore animatum censeri: *ibid.*

Foetus a libera muliere procreatus, in dubio semper mortuus ante nativitatem praesumitur, cum hujusmodi mulierculae, ne utero gestare videantur, multa agere soleant ad procurandum abortum; *Hydrunt. Irreg.* 11. *Jun.* 1774. §. 5.

Nec quis infanticidii reus declarari potest, nisi de infantis vita certa habeatur scientia, et de violento interitu indubia resultet probatio: *ibid.*

Infantuli in cisternam dejectio, nullum sequuti homicidii certum indicium constituit: *ibid.*

Et signa vulgo *Lividurae* in illius facie inventae, ut plurimum procedunt, vel ex defatigatione parturientis, vel ex morte in utero secuta, vel ex lapsu infantis in terram, dum nascitur: *ibid.*

Contra Infanticidas poena mortis statuta est: *ibid.* §. 6.

§. I.

Fons Baptismalis, quo ad Erectionem.

Baptismalis fons constitutus est in Parochialibus discretis a Cathedralibus, propter multitudinem recipientium baptisma: *Caesen. Fons Bapt.* 15. *Jan.* 1780. §. 4.

Interdictum vero est aliis Ecclesiis, sive filialibus, sive intra ambitu Parochiae existentibus, fontem baptismalem habere: *ibid.*

Non autem illis, quae vel desierint esse alicui subjectae, vel longe sint a matrice, ne contingat, infantes recenter natos mori sine baptismate: *ibid.* §. 4. *et* 5.

In omnibus Parochialibus Ecclesiis debent esse fontes baptismales, nisi fontes hi extent in aliquibus Ecclesiis, quae matrices vel baptismales vocantur: *Fulgin. Font. Bapt.* 24. *Febr.* 1720. §. 2. *Fabrian. Font Bapt. et Jur. Bapt.* 24. *Martii* 1732. §. 4.

§. II.

Fons Baptismalis quoad Constructionem.

Contingere potest, quod fons baptismalis reperiatur in Ecclesia non Parochiali, quodque gratia, ut ibidem de novo etiam construatur de consensu ordinarii, et aliorum, quorum interest, concedi queat: *Urbev. Font. Bapt.* 1. *Sept.* 1742. §. 11.

§. III.

Fons Baptismalis quoad Retentionem.

Juxta Canones vetitum est plures baptismales Ecclesias in una eademque terminatione, seu Paroecia retineri; ut a Concilio Toletano statutum legitur: *Urb. Font. Bapt.* 1. *Sept.* 1742. §. 4.

Fons baptismalis est de juribus privativis Ecclesiae Parochialis: *Const. Jur. Par. et Exempt.* 18. *Dec.* 1762. §. 4.

Retentio fontis baptismalis, et administratio sacramenti baptismatis, de juribus sunt Parochialibus: *Feren. Matric. et Font. Bapt.* 18. *Martii* 1797. §. 10.

Duo fontes baptismales intra limites ejusdem Parochiae retineri, a jure reprobatur: *Cassan. Dism.* 22. *Julii* 1741. §. 4.

Foraneus. Vide *Vicarius Foraneus*.

Fori Privilegium: Vide *Privilegium* §. II.

Forma. Vide *Concursus* §. VI. *Examen* §. III.

Forum.

Posita praeventione Curiae Laicae super delicto mixti fori, ver. gr. stupri, Curia Ecclesiastica abstinere debet a procedendo, uti resolvit S. Congr. Immunitatis, quamvis praecipitanter, et absque sufficientibus probationibus reus fuerit absolutus: *Ragusina* 31. *Martii* 1770. §. 16.

Item si quis fuit absolutus a Curia Ecclesiastica a dicto crimine mixti fori, licet non intervenisset captura rei, Curia Laicalis non potest eum in vincula detrudere, ac vexare: *ibid.*

Frigiditas viri ad copulam. Vide *Matrimonium* §. XL.

§. I.

Fructus a quo tempore debeantur, et sint restituendi.

Fructus restitui debent a die illegitimae possessionis: *Macer.* 21. *Iunii* 1788. §. 4.

Restitutio, et redintegratio fructuum debita est ab eo, qui indebite percepit: *Fav.* 20. *Iunii* 1767. §. 19.

Fructus ab initio restituendi sunt in judicio universali petitionis haereditatis: *Viter. Pror.* 30. *Aug.* 1766. §. 26.

Speciale est in alienatione rei ecclesiasticae nulliter peracta, quod possessor teneatur ad fructuum restitutionem non solum a die motae litis, sed ab ipsa die, qua fuit contractus celebratus: *Null.* 6. *Mar.* 1783. §. 10.

Quum de sententiae validitate, et justitia quaeritur, a jure alienum est, ut ejus praetextu possit possessor a restitutione perceptorum fructuum se excusare, ac de bona fide excipere: *S. Sev. El.* 26. *Nov.* 1768. §. 7.

Superstes revocans testamentum, restituere tenetur fructus perceptos ex haereditate defuncti: *Sign.* 20. *Sept.* 1788. §. 6.

§. II.

Fructus quoad Dismembrationem.

Permittitur dismembratio pinquiorum fructuum Cappellaniarum ad alias erigendas perpetuas Capellanias, quae divinum augent cultum: *Tyb. Dis.* 16. *Mar.* 1793. §. 4.

§. III.

Fructus quoad Erogationem.

Alienum est a Canonum censura, constantique Ecclesiae consuetudine, ut reditibus Ecclesiasticis pro sustentatione ministrorum destinatis, ii locupletentur, qui carnale matrimonium contraxerunt: *Rom. Cap.* 17. *Sept.* 1774. §. 3.

Praesertim si fundator id prohibuerit: *ibid.*

Ecclesiae fructus, seu reditus, demptis congruis alimentis in Rectoris conservationem necessariis, erogari ab ipso debent in decus ipsiusmet Ecclesiae, ac divini cultus incrementum: *Senog.* 5. *Sept.* 1778. §. 4.

Fructus erogari debent in impensas Litis actae causa diminutionis sacrorum, et erectionis Capellaniae, exemplo administratoris, qui defendit litem actam de re administrata: *Viter. Cap.* 14. *Dec.* 1743. §. 6.

Fructus, qui non in pios usus, nec in Ecclesiae fabricam sunt erogandi, sed in Canonicorum utilitatem, qui statis horis divinis officiis interfuerint; cadunt sub dispositione Constitutionum, ac Tridentini Decreti: *Tudert. Med. An.* 13. *Iunii* 1744. §. 3.

Ut fructus in usus pios conversi dicantur, non sufficit, quod in distributiones quotidianas sint erogati, sed oportet eos convertere vel in pauperum eleemosynas, vel in Seminarii subsidium, vel in Ecclesiae fabricam, vel sacristiam: *ibid.* §. 6.

Reditus haereditatis redundantes, erogari possunt in opus reparationis Ecclesiae, cui testator ostendit suam affectionem: *Lisbon. Appl.* 27. *Nov.* 1790. §. 3.

Haereditatis fructus non omnes in solutionem legatorum etiam piorum cedere debent, sed pars aliqua servanda est fideicommissariis, tum ex juris dispositione, tum ex praesumpta mente testatoris: *Ferrar.* 13. *Febr.* 1751. §. 3.

Fructus erogari non debent in alios etiam pios usus, quando celebrationi Missarum sunt destinati: *Melev. Applic.* 15. *Julii* 1797. §. 4.

Fructus non in alium usum converti debent, qui in certam relicti sunt causam: *Lisbon. Applic.* 27. *Novem.* 1790. §. 2.

Fructus pii operis, quorum difficilis est exequutio, in aliud erogari valet, sed requiritur Ecclesiastica potestas: *Phar. Union.* 25. *Junii* 1791. §. 2.

Fructus beneficiorum erogandi sunt in dimissionem debitorum a beneficiato contractorum: *Spir. Canon.* 18. *Aug.* 1764. §. 5.

Et haec applicatio arbitrio Episcopi relinquitur: *ibid.*

§. IV.

Fructus quoad Pertinentiam.

Quibus debentur bona, ad eosdem spectant illorum fructus: *Tuscul.* 16. *Jan.* 1768. §. 10.

Hinc quum bona ad pium Locum spectant, non curata personarum mutatione, pio loco fructus debentur: *ibid.* §. 11.

Fructus dumtaxat, qui maturati fuerunt, vel usque ad obitum defuncti, vel currente tempore deliberandi, vel nondum adita ab haerede haereditate, patrimonium augent, et in assem cedunt: *Rom. Capell.* 15. *Mar.* 1777. §. 6.

Fructus sortium assignatarum in piis operibus erogandis, si non fuerint erogati in causas praedictas, non accrescunt sortibus, nec cedunt in beneficium piorum operum, quorum neglectum fuit implementum, sed integraliter spectare deberent ad Rev. Fabricam S. Petri: *ib.* §. 7.

Sicut mala fides a die motae litis exoritur, ita ab eo tempore fructus debentur: *Assis. Congr.* 9. *Sept.* 1786. §. 7.

Cessante principali actione, incongrua est de fructibus contentio: *Raven.* 20. *Jun.* 1767. §. 13.

Inspecta praesertim bona fides possidentis innixa gratiosae concessioni, quam ordinarius exequutioni mandavit: *ibid.*

Fructus reliqui impletis oneribus dotium, legatorumque ad haeredem pertinere debent: *Camer. Subs. Dot.* 23. *Nov.* 1743. §. 5.

Reditus fabricae in nulla unione, aut bonorum Ecclesiae dispositione comprehensi censentur, nisi de illis specialis, et individua mentio habeatur. *Reat. Med. Ann.* 12. *Maii* 1770. §. 5.

Quum reditus hujusmodi diversae sint qualitatis, et distincte debeant administrari; ac de illis ratio singulis annis Episcopo reddi; eorum cura ad Episcopum potissimum pertinet: *ibid.*

Fructus, qui ex perpetuis reditibus Legatorum piorum cum onere missarum supersunt, cedunt in commodum Ecclesiae Legatariae: *Rom. Eleem. Miss.* 15. *Jan.* 1709. §. 2.

Limita in eleemosynis manualibus: *ibid.*

Reliqua quoad Fructus. Vide *Archidiaconus* §. III. *Beneficiati* §. IV. *Canonici* §. III. *Capellanus* §. V. *Capitulum Ecclesiasticum* §. V. *Census* §. III. *Emphyteusis* §. V. *Legatum Pium* §. XI. *Parochus* §. IX. *Presbyteri* §. II.

Frumentarius Mons. Vide *Mons* §. I.

Functiones Ecclesiasticae.

Variae sunt species functionum: aliae sunt functiones de jure mere parochiali,

quae privative ad Parochum spectant, itant eo invito ab aliis Sacerdotibus exerceri nequeant: *Faven. Funct.* 3. *Apr.* 1773. §. 10.

Aliae licet de juribus mere parochialibus non sint, et idcirco ab aliis quoque exerceri valeant, Parochis nihilominus maxime conveniunt, et ob id munera Parochialia appellantur, ut sunt benedictiones mulierum, fontis baptismalis, et cetera hujus generis: *ibid.*

Aliae dumum sunt tantum Ecclesiasticae, quarum exercitium Capellanis permittitur in Capellis, et Oratoriis a Parochia sejunctis, licet ejus finibus comprehensis: *ibid.*

Expositio 40. horarum, et benedictio, quae fit super populum non sunt de juribus Parochialibus: *ibid.* §. 11.

Item celebratio missarum solemnium per annum sive pro vivis, sive pro defunctis, non est de juribus parochialibus: *ibid.* §. 12.

Solemnitas in sacris functionibus, ex exteriori apparatu, et pompa arguitur: *Cassan.* 30. *Maii* 1767. §. 12.

PresbyterorumSecularium et Regularium commixtio vetita est in functionibus Ecclesiasticis: *Aquip. Funct.* 18. *Dec.* 1773. §. 8.

Et id locum tantummodo habet, quando seculares Presbyteri cum Regularibus unum corpus constituunt, non autem quando seorsum sacris functionibus intersunt: *ibid.*

Quaenam functiones vel Parochiales sint, vel Sacerdotales, patet ex decretis generalibus Sac. Rituum Congregationis editis anno 1703. *Cass.* 30. *Maii* 1767. §. 22.

Inter illa, quae nec ad jura Parochialia, nec ad Parochialia munera pertinent, et idcirco in privatis Oratoriis, etiam invito Parocho expleri possint, enumerantur celebratio missarum solemnium per annum sive pro vivis, sive pro defunctis: ac expositio 40. horarum, et benedictio, quae fit super populum: *ibid.* §. 23.

Licet Functiones funerum non sint stricte de jure Parochiali, omnimodam tamen a juribus mere Parochialibus habent dependentiam; *Faven. Funct.* 17. *Julii* 1773. §. 7.

Celebratio Missae solemnis in festo titulari, nec non in anniversariis defunctorum, inter functiones Parochiales non comprehenditur, sed sunt functiones mere Sacerdotales. *Faven. Func.* 3. *Apr.* 1773. §. 5.

Reliqua. Vide *Episcopus* §. X. *Oratorium* §. V.

Functiones Parochiales. Vide *Parochus* §. VIII.

Fundatio. Vide *Beneficia Ecclesiastica* § XV. *Canonicatus* §. IV. *Capellania* §. V. *Juspatronatus* §. VI. *Monasterium* §. II. *Regularium Monasterium* §. II. *Seminarium* §. II.

Fundationes.

Prohibet Tridentina Synodus in *sess.* 25. *cap.* 5. *de reform.*, ne legibus fundationum derogetur: *Mont. Alt. Subs. Dot.* 16. *Dec.* 1797. §. 4.

Expedit, ne piarum fundationum pereat memoria, nec quae sacris ministeriis dicata sunt, temporum injuria obsolescant: *Camen. Repar. Eccl.* 18. *Decem.* 1790. § 3.

In limine fundationis licet quamcumque conditionem dare, quam legitima auctoritas probet: *Vercell.* 19. *Jul* 1766. §. 5.

Et praesertim de ipsis infantulis qui titulo administrationis beneficia retineant: *ibid.*

Ad fundationes comperiendas non satis adhibitae sunt diligentiae omissa edictorum affixione, quae est necessaria: *Spol.* 7. *Maii* 1785 §. 2.

Talis praesumitur lex fundationis, qualis fundator, vel ejus haeres ad actum

deduxit ; *Ferr. Cap.* 7. *Junii* 1783 §. 4.

In limine fundationis a contrahentibus legem sibi benevisam etiam juri contrariam apponere, licitum est : *Mediol. Praeced.* 19. *Sept.* 1761. §. 3.

Pacta et leges fundationum servare juris naturalis est, imo, et divini, alias fundatores retraherentur ab erogandis propriis substantiis in opera pia, videntes pacta, et leges rei suae non servari, sed violari ; *Cingul. Erect. Mans.* 23. *Novem.* 1771. § 4.

Fundatio se habet per modum contractus ultro, citroque obligatorii, seu donationis sub modo, quem cum Episcopus admiserit, et provisus dum instituitur, non recusavit; non potest amodo onus detrectare : *Pont. Cur. Cap. sup. Reduct. Miss.* 29. *Julii* 1786. §. 9.

Fundator.

Fundatoribus permissum est onera, qualitates, conditiones, ac leges sibi benevisas apponere : *Lauden. Capell.* 23. *Aug.* 1738 §. 7.

Ita similes leges contra ipsorum mentem in fundationis instrumento omissas, post peractam completamque beneficii, seu Capellaniae erectionem superaddere : *ibid.*

Sed novas leges nequit fundator adjicere, vel adjectas commutare, postquam Ecclesiastici beneficii fundatio fuit ab Ordinario approbata : *ibid.* § 8.

Nihilominus, quando ipsimet fundatores instant, ut conditio aliqua beneficio, vel Capellaniae jam erectae superaddatur, et conditio addenda neque adversatur juris dispositioni, neque in alicujus detrimentum vergit, debet admitti : *ibid.*

Quamvis fundatori permittatur in limine fundationis adjicere conditiones juri etiam communi repugnantes ; non id tamen ei licere videtur ex intervallo post fundationem perfectam : *Segovien. Capel.* 17. *Nov.* 1731. §. 7.

Fundator conditiones in fundatione et erectione appositas mutare postea nequit etiam approbante Episcopo, si novae leges sint contra dispositionem juris; *Aquen. Celeb. Miss.* 15 *Dec.* 1731. §. *ult.*

Si autem conditiones non adversantur dispositioni juris, permittitur fundatori eas ex intervallo addere, non tamen sine Ordinarii assensu : *ibid.*

Maxime vero conditiones, et novas leges adjicere nequit, si per eas laedatur jus inde aliis quaesitum : *ibid.*

Quum fundatori liceat conditiones etiam repugnantes Canonicis legibus adscribere accedente Ordinarii approbatione, hinc valet etiam conditio de beneficio ad certam personam transferendo cum remotione alterius, qui jam illud obtinuerit : *Firm. Capel.* 9. *Aug.* 1732. §. 6.

Exploratum est, beneficii fundatorem apponere posse in actu fundationis conditionem reservationis exclusivam : *Eugul. Canon.* 7. *Julii* 1770. §. 22.

Et haec reservationis exclusio non solum expresse demandari potest, sed etiam tacite, et virtualiter ex instrumento erectionis beneficii : *ibid.*

Fundator per limitationem temporis recessit a dispositione juris tribuentis patronis Ecclesiasticis terminum sex mensium ad praesentandum : *ibid.* § 23.

Fundator in limine fundationis potest sibi reservare facultatem variandi totam, vel in parte fundationem : *Prenest.* 21. *Aug.* 1784. §. 17.

Idcirco potest ex intervallo tollere, et adjicere quascumqe substitutiones sibi benevisas, cum reservatio sit tamquam prorogatio perfectionis fundationis ; *ibid.*

Fundatores ante erectionem beneficii perfecte secutam, possunt tollere, et adjicere quascumque substitutiones sibi benevisas. *Mont. Falis. Benef.* 21. *Aug.* 1784. §. 9.

Fundatoribus licitum est adjicere leges

et conditiones etiam in praejudicium illorum, quos in fundatione praedilexerant, antequam Ordinarii auctoritas in erectione intercedant: *Reat. Capell.* 14. *Maii* 1774. §. 4.

Maxime si leges, et conditiones dispositioni juris communis non adversentur: *ibid.*

Fundator beneficii, post decretum legitime interpositum, nequit fundationem immutare, nisi in actu fundationis hanc sibi facultatem reservaverit: *Gerund.* 14. *Dec.* 1771. §. 10.

De consensu tamen Episcopi permitti potest, ut etiam absque reservatione novas adjiciat conditiones juri non contrarias; *ibid.* §. 11.

Ex Canonica jurisprudentia fundatori, aut insigni benefactori conceditur, ut conditiones quaslibet etiam dispositioni juris repugnantes in limine fundationis adjicere possit; *Senog. Canon.* 11. *Maii* 1773. §. 10.

Et haec ex aequitate sacrorum Canonum data est venia, ne fideles a piis operibus retrahantur; *ibid.*

Fundator reservata sibi facultate variandi, potest Capellaniae immutationem statuere in manualem, et amovibilem: *Flor. Capel.* 14. *Apr.* 1736. §. 2.

Licet fundatori post absolutam Capellaniae erectionem novas opponere conditiones, et qualitates in ejusdem Capellaniae beneficium tendentes, quoties istae juris dispositioni non adversentur: *ibid.* §. 3.

Novas leges, et conditiones addere fundator nequit, statim ac supervenerit Ordinarii approbatio: *Reat. Capell.* 14. *Maii* 1774. § 6.

Hinc lex superveniens omnino despicienda est, quando jam prius Ordinarii auctoritas pro beneficii erectione intercesserit: *ibid.*

Fundatori licitum est de consensu Episcopi novas addere conditiones in erectione beneficii non appositas: *Cremon. Trans. Benef.* 3. *Julii* 1762. §. 3.

Fundator haud quaquam potest arbitrio suo leges adjicere, postquam beneficii ecclesiastici fundatio cum Ordinarii auctoritate perfecta fuit: *Civit. Capell.* 27. *Febr.* 1734. §. 4.

Fundator non potest novas in testamemento conditiones adjicere, multoque minus jus nominandi Communitati tributum, immutare: *Arimin. Capell.* 26. *Febr.* 1774. §. 11.

Fundatori liberum est leges imponere, et alias quascumque conditiones adjicere: *Firm. Capell.* 20. *Aug.* 1774. §. 3.

Fundator, seu ejus haeredes de jure cogi possunt ad dotem Ecclesiae praestandam, quae in actu fundationis constituta fuit: *Sabin. Dotat.* 29. *Jul.* 1752. §. 2.

Dos, in ea quantitate constitui debet, quae satis sit pro omnibus Ecclesiae necessariis: *ibid.*

Et redditus Sacrario relicti cum oneribus sacrorum pro dote esse nequeunt, sed titulo legatorum sunt relicta, nam pro dote requiritur, ut reditus Ecclesiae constituantur in bonis immobilibus, expresso titulo dotis: *ibid.*

Forma a fundatore praescripta extractionis de simplici beneficio, si probata sit ab Episcopo in decreto erectionis, nullo jure improbari potest, quominus electio per sortes expleatur: *Imol. Distrib.* 13. *Mar.* 1773. §. 20.

Fundatores dum Capitularium omnium interventum requisiverunt, non alio sane, quam ad pietatem, et suffragium animarum suarum prospexisse praesumuntur: *Bituat. Servit. Chor.* 26. *Jan.* 1771. §. 5.

Potest fundator dispensare Clericos a recitatione Divini Officii, ejusque loco recitandi Officium Beatissimae Virginis: *Firm. Benef.* 2. *Sept.* 1758. §. 2.

Fundator valet coercere, et moderari quadrimestre tempus a jure Patronis concessum ad praesentandum: *Faven. Capell.* 26. *Aug.* 1769. §. 7.

Ex verosimili mente fundatorum, qui, si nunc viverent, aliam legem sancirent, derogari fundationi potest: *Monast. et Osnabr. Canon.* 7. *Apr.* 1753. §. 3.

Fundator alicujus Capellaniae, sive Ecclesiastici beneficii, quando ad hoc consensum sui Dioecesani impetrare non potuit, ab hac injusta recusatione, poterit reclamare: *Vigil. Fund.* 23. *Nov.* 1743. §. 3.

Fundator dum Praeposito onus imposuit celebrandi per se ipsum, qualitatem Sacerdotalem actu requisivit: *Alexand. Praepos.* 31. *Aug.* 1771. §. 23.

Fundus. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XIII. *Capellania* §. III. *Missa* §. X.

Funerandi Jus. Vide *Cadaver* §. IV. *Parochus* §. VII.

Funerum Emolumenta. Vide *Emolumenta* §. II. *Parochus* §. IX.

Funerum Quarta. Vide Episcopus §. XVII. *Parochus* §. VII. *Quarta Funerum*.

Funus. Vide *Cadaver* §. IV.

Furtive Ordinatus. Vide *Sacramentum Ordinis* §. IX.

Generalis Vicarius. Vide *Matrimonium* §. XXXIII. *Vicarius Generalis*.

Generationes. Vide *Emphyteusis* §. VI.

Gentilitium Stemma. Vide *Stemma Gentilitium*.

Genus.

Post nomen generis, si designatae sunt certae species, dubium haud videtur, quin statim sese exerat regula genus contrahens ad species expressas: *Feretr. Leg.* 30. *Maii* 1786. §. 3.

Hinc agebatur de omni marmore legato, et Javolenus refert Labeonem probasse Castelli sententiam, qui contra Ofilium, et Trebatium putavit, non omnes deberi statuas, quae sub legato genere marmoris continentur, sed duas tantum nominatim expressas: *ibid.*

Quaestio erat de fundo instructo certis designatis mancipiis, et responsum est, tametsi mancipiis instructi fundi sunt, tamen videri eos solos legatos, qui nominati essent: *ibid.*

Genus dicendum foret, si species generi subjecta genus ipsum destrueret, puta quia tantae esset arctitudinis ut genere ad eam contracto stare illud amplius non posset: *ibid.* §. 4.

Si testator plures species generi adjecerit, illae genus coercent, adeout genus ad illas species redigatur, et ipsae solummodo debeantur: *ibid.* §. 5.

Insuper considerandum est, quod etiam nomen generis si pluribus subjiciatur speciebus, et in eadem omnino ratione, ad eas contrahitur hoc necessario, quodammodo exigente mutua inter utrumque relatione: *ibid.* §. 7.

Casum vini amphorarii legati ponit Labeo, pluriumque subjectarum specierum; mox additum supponit genus nempe, *et dulcia omnia*; nihilominus ad dulcia esculenta utcumque sub genere contenta extendi legatum negat: *ibid.*

Hinc species restringit genus quoties utrumque conjunctim exprimitur in eadem oratione, itaut alterum ad alterum referatur: *ibid.*

Et illud restringit, etiamsi adjectum sit, verbum universale *omnia*: *ibid.*

Gradus in genere.

Gradus honorificentior ei debetur, quem diuturniores impense labores, et prolixioris servitii merita commendant: *Rom. Dec. Cap. Lat.* 22. *Nov.* 1732. §. 7.

Graduum Computatio.

Gradus, nuptiis exceptis, in reliquis semper ad normam juris Civilis computantur: *Spol. seu Perus. Sub. Dot.* 16. *Maii* 1767. §. 7.

In Civilibus Legibus ob nihil aliud ipsorum graduum facta est mentio, nisi ut haereditas, vel successio ab una ad alteram personam inter consanguineos deferatur: *ibid*. §. 11.

In Canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monstretur usque ad quartam generationem a consanguineorum nuptiis sit abstinendum: *ibid*.

In Civilibus praescribitur, ut haereditas propinquis modo legitimo conferatur: *ibid*.

In Canonibus, ut rite, et canonice inter fedeles nuptiae celebrentur: *ibid*.

In Civilibus distincte non numerantur gradus, nisi usque ad sextum: *ibid*.

In antiquis Canonibus vero usque ad septimam distinquuntur generationem: *ibid*.

Imperator enim secularis curavit in singulis personis, singulos praefigere gradus; quia haereditates nequeunt deferri, nisi de una ad alteram personam: *ibid*.

Sacri Canones duas in uno gradu constituerunt personas, quia nuptiae sine duabus personis fieri non valent: *ibid*.

Traditio communis est, ut quoad matrimonia tantum servetur computatio graduum juxta jus Canonicum: *ibid*. §. 12.

In reliquis dispositionibus, et successionibus servetur altera tradita a Civile jure: *ibid*.

Ea potissimum ratione, quia computatio juris Civilis est propria, et naturalis, quum procedat per gradus, per quos non vadit jus Canonicum, sed per saltus: *ibid*.

Receditur tamen ab hisce regulis, quando testatoris voluntati consentaneae non sunt: *ibid*. §. 13.

Jus Canonicum attenditur in gradus computatione, quando agitur de matrimonio, vel de causa pene spirituali, itaut si vocentur Clerici consanguinei, et agatur de Capellania fundata sine Episcopi auctoritate, consanguinitatis decisio desumenda est a jure Civili, et non a jure Canonico. *Eugub*. 4. *Dec*. 1723. §. 6.

Granciae.

Granciae nomine proprie intelliguntur domus rurales in Praediis existentes, in quibus moratur aliquis Religiosus pro cura bonorum, vel causa recreationis: improprie autem Granciae appellantur parvae domus Religiosae ab aliis Monasteriis dependentes: *Tolet. Visit. Orat.* 29. *Aug*. 1761. §. 4.

Et utrumque genus Granciarum comprehenditur sub indulto Alexandrino: *ibid*.

Verius tamen est, illud comprehendere solum Grancias secundi generis, seu parvas Domos Religiosas dependentes ab aliis Monasteriis: *ibid*. § 7.

At privilegia habendi Oratorium pro celebratione Missarum in privatis domibus, sublata fuerunt per Concilium Tridentinum: *ibid*. §. 5. *et* 7.

Conciliaris tamen abrogatio privilegiorum habendi Oratorium in privatis domibus non comprehendit Grancias Monachorum, uti Domos Religiosas: *ibid*. §. 5.

Quod intelligendum non est de Granciis primi generis, seu domibus ruralibus, quae non sunt loca Religiosa, et auctoritate Ordinarii perpetuo dicata ad cultum divinum: *ibid*. §. 8.

Derogatio tamen Conciliaris non afficit privilegia postmodum concessa: *ibid*. §. 7.

Sive illa directae, sive per communicationem concessa sint: *ibid*.

Et post Concilium, hujusmodi privilegia habendi Oratorium privatum indulta fuerunt Canonicis Regularibus S. Salvatoris a Pio IV., Jesuitis a Gregorio XIII. Cartusianis Monasterii Trisulti a Clem. XII. *ibid.*

Et ipsis Cisterciensibus S. Bernardi Regnorum Castellae, et Legionis, confirmata fuerunt antiqua privilegia, et communicata illa aliorum Regularium a Gregorio XIV. *ibid.*

Sed indultum Gregorii XIV. pro confirmatione, et communicatione privilegiorum munitum est clausula; quatenus sint in usu, et decretis Concilii Tridentini non adversentur: *ibid.* §. 8.

Et ideo prodesse nequeunt nedum privilegia per Concilium expresse abrogata, sed etiam ea, quae simpliciter Concilii decretis adversantur: *ibid.*

§. I.

Gratia in genere.

Gratiae substantia haud residet in litteris Apostolicis, quae ad solemnem solum, et necessariam datae gratiae probationem expediuntur: *Nepes.* 8. *Jul.* 1786. §. 10.

Ita quidem ut dictarum literarum expeditio haud operetur per viam retro tractionis, quae in praejudicium tertii, cui intermedio tempore jus quaesitum esset, fieri haudquaquam posset, sed commonstrant solum dictae literae, et testantur de gratia, usque a momento signaturae completa, et perfecta: *ibid.*

Infiniti sunt utriusque juris loci, quibus sancitur perfectionem gratiae a rescripto non autem ab expeditione literarum esse metiendam: *ibid.* §. 11.

Itaut si quis in illo posterior, in istis tamen sit anterior, imo etiamsi corporalem possessionem apprehenderit, sit ab eo deturbandus, nilque ei Apostolicae anteriores literae possint è conspectu ejus, qui in gratiae impetratione praevenit: *ibid.*

Verum est, quod quando non constat de contraria concedentis voluntate, tempus non a signaturae gratiae; sed portius a demandata exequutione metiendum est: *Rom. Can.* 9. *Sept.* 1786. §. 6.

Et scitum est, legitime impeditis tempus non concurrere: *ibid.*

Haud in duriorem partem inflecti, evertique decet gratiam, quam tanta cum aequitate Summus Pontifex concessit: *Camerin. Subs. Dot.* 3. *Martii* 1787. §. 4.

Denegatum censetur, quod petitur, si in Pontificia gratia praetermittitur: *Reat.* 5. *Apr.* 1788. §. 11.

Gratia pontificia inutilis evadere nequit: *Rom. Subs. Dot.* 7. *Jun.* 1788. §. 6.

Gratia ab uno impetrata communis fit alteri ex identitate rationis: *Rom.* 17. *Jan.* 1789. §. 4.

Gratia concessa, et exequutioni *visis videndis, et consideratis considerandis* tradita, atque per plures annos pacifice observata, nonnisi firmissimis argumentis potest everti: *Favent.* 20. *Jun.* 1767. §. 7.

Quod uni non nocet, alteri prodest, concedendum est: *Senog.* 13. *Jun.* 1789. §. 12.

Gratia commutationis ex sua natura praejudicium irrogare debet illis, quibus relictum est opus pium commutandum: *Bonon. Aperit. Oris* 14. *Maii* 1763. §. 5.

Gratia, et habilitatio juris defectum supponit: *Rom. Subs. Dot.* 11. *Jan.* 1772. §. 6.

Gratia pro obtinenda sanatione unius suffragii non indulgetur, si impetretur intra quadrimestre ad praesentandum patronis concessum; *Urb. Canon.* 10. *Jan.* 1778. §. 5.

Et assensu Patronorum non accedente; *ibid.* §. 6.

Regula juris est, quod in generali con-

cessione non veniunt ea, quae quis non esset in specie verosimiliter concessurus, ita in generali prohibitione, vel praecepto non debent ea venire, quae Princeps non esset in specie verosimiliter prohibiturus, vel praecepturus; *Dissert. sup. Matrim.* 1740. *in fin. Lit.* F. §. 7.

Quum restrictum non sit tempus in rescripto, ad quod frui debet Pontificia gratia, neque restringendum est illius beneficium: *Lauret.* 18. *Dec.* 1790. §. 6.

Gratia ab una Congregatione abnegata, ab alia impetrari eadem nequit: *Macer.* 24. *Jan.* 1778. §. 6. *et Sutrina Trans.* 15. *Jul.* 1780. §. 1.

Cum ad conditionis implementum satis sit, ipsum ex parte sua adimplevisse, nec propriae culpae tribuendum, si gratiae compendium, quae a Pontificis voluntate pendet, non fuerit intra praescriptum terminum assequutus; *Sutrina Stalli* 7. *Julii* 1770. §. 4.

Gratia *si nulli* concedi solet alteri ex colligantibus, quatenus nemo beneficium obtinuerit: *Mont. Alt. Canon.* 18. *Julii* 1789. §. 2.

Et purificatur per exitum litis, omnesque exclusos a beneficio concurrentes; *ibid.*

Et hujus gratiae fundamentum constitutum est in affectione beneficii, qua inducta est, quae patronis facultatem praesentandi adimit: *ibid.*

§. II.

Gratia quoad Exequutionem.

Potest Episcopus extrajudicialiter procedere deficiente legitimo contradictore, pro exequutione gratiae suo arbitrio commissae; *Fan. Subs. Dot.* 14. *Febr.* 1761. §. 3.

Veritum praejudicium de futuro non retardat exequutionem gratiae, in qua praeservatum intelligitur dumtaxat praejudicium de praesenti: *Camen. seu Fabr.* 27. *Martii* 1762. §. 7.

Gratia perfecta ab initio, non debet pendere a consensu alicujus in exequutione praestandum: *ibid.* §. 6.

Gratia collationis Parochiae exequi quamprimum expedit, ne Ecclesia sine sponso, et oves sine Pastore maneant: *Vaden. Paroch.* 5. *Sept.* 1778. §. 6.

§. III.

Gratia Expectativa.

Gratiae expectativae improbatae sunt a Concilio Tridentino, ideoque omnibus prohibitae sunt excepto summo Pontifice: *Fir. et Rip.* 19. *Febr.* 1780. §. 7.

Ipse tantum ratione suae potestatis valet beneficia haud vacantia conferre, etiam vigore apertae declarationis Tridentinae: *ibid.*

§. IV.

Gratia quoad Prorogationem.

Communitatis consensus in actu prorogationis gratiae denuo exquirendus est: *Fanen.* 10. *Jan.* 1784. §. 26.

Quod requirendus haud sit, si semel intercesserit: *ibid.*

Quando dies prorogatur, debet id fieri cum omnibus qualitatibus, et solemnitatibus, quae requiruntur in primo actu; *ibid.*

Ideo solemnitas, et forma, quae adhibetur in primo actu, etiam in actu prorogato observari debet, quia nempe prorogatio non facit actum novum, sed unus, idemque est cum prorogato: *ibid.*

Quo ad prorogationem gratiae, translatitium est, quod pendente ad Principem recursu tempora haud labuntur ad effectum praesertim incurrendarum poenarum. *Rom. Can.* 9. *Sept.* 1786. §. 8.

Et natura ipsius rei esset, ut proroga-

tio immediate cum termino expirante connectatur, alias de nova collatione, non de meris res est induciis: *ibid*. §. 9.

A prorogationum natura abest, ut eae dentur ad resignandum beneficium, cum quin immo in id sint dumtaxat institutae ut quis capacitatem ejusdem retinendi, si quam non habet, acquirat: *ibid*. § 13.

Induciis postulatis de prorogatione gratiae exceptionibus obnoxis non patitur natura gratiae per litteras Apostolicas obtentae, et quae celerem meretur exequutionem, ut diutius retardetur: *ibid*.

§. V.

Gratia quoad Validitatem, et Nullitatem, Subreptionem, et Obreptionem.

Gratiae Pontificiae impetrari possunt obreptione et subreptione, tacita nempe veritate, vel suggesta falsitate: *Faven*. 20. *Junii* 1767. §. 21.

A nonnullis ex malitia, et ab aliquibus ex ignorantia: *ibid*.

Qui per fraudem, vel malitiam, vel falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem in suae perversitatis poenam nullum ex gratia commodum consequi possunt: *ibid*.

Aliter si per simplicitatem, vel ignorantiam, obtinuisset vero expresso, vel suppresso falso, saltem Litteras in forma communi, et delegatus procedat servato juris ordine, et non speciali forma rescripti, non ita si nullo modo litteras habuisset; *ibid*.

Reticentia veri, et expressio falsi sub, et obreptionem inducit: *Viglev. Red. Mis*. 24. *Nov*. 1792. §. 5.

Absque enim hoc vitio gratia concessa non fuisset: *ibid*.

Gratia ex subreptientibus corruit: *Baren. Praeced*. 19. *Apr*. 1760. §. 5.

Gratia subreptionis, et obreptionis vitio infesta nulla est dijudicanda: *Faven*. 20. *Junii* 1767. §. 16.

Statis est ad inducendam subreptionem si nonnulla exposita fuisset Pontifici, et valerent vel ad gratiam denegandam, vel difficilius concedendam: *Viterbien. Aperit. Oris* 27. *Febr*. 1790. §. 3.

Non item si de re cogitare potuit silentio praetermissa: *ibid*. §. 5.

Gratia obreptitia, vel subreptitia censetur dolo extorta; *Ravenn. Subs. Dot*. 23. *Nov*. 1765. §. 9.

Ideoque omnia abroganda sunt: *ibid*.

Gratie vitiosa dicitur, si Pontifici omnia sincere narrata non fuerunt, quae si eidem nota fuissent, vel non concessisset, aut saltem maxima cum difficultate: *Ascul*. 6. *Martii* 1779. §. 7.

Ad subreptionem adstruendam requiritur reticentia illarum circumstantiarum, quae summum Pontificem retrahere a concessione gratiae potuissent: *Bonon. Aper. Oris* 14. *Maii* 1763. § 1

Quae summum Pontificem a concedenda habilitatione ad subsidium dotale retraxissent, si narrata fuissent, subreptitiam reddunt gratiam; *Rom. Subs. Dot*. 6. *Maii* 1797. §. 8.

Vitium obreptionis et subreptionis causam praebuit aperitioni oris, eaque vitia retardant gratiae Pontificiae exequutionem etiam motu proprio concessae: *Macer. Appl*. 20. *Dec*. 1760. §. 1.

Subreptitia gratia dicitur ob silentio praetermissum recursum in S. Congregatione Concilii, quod si summus Pontifex scivisset, fortasse petitam gratiam non concessisset: *Montis Alti Canon*. 18. *Julii* 1789. §. 3.

Subrepta transactionis confirmatio fuit, quando si omnia fuissent exposita, vel nullo modo, vel difficilius confirmatio fuisset indulta: *Praenest. Concor*. 20. *Aug*. 1774. §. 9.

Gratia concessa a voluntate Summi Pontificis aliena videtur, quum omnino tollere noluisse censetur jus tertii: *Viter. Aper. Oris* 27. *Febr*. 1790. §. 2.

Gratia subreptitia extorta, et notabiliter laesiva concedentis jurium est irritanda; *Fanen. Subs. Dot.* 14. *Febr.* 1761 §.7.

Et gratia sub falsis narrativis, et subreticentia veri extorta inutilis est, ubi alias vel nullimode, vel difficilius concessa fuisset: *ibid.* §. 8.

Gratia, seu rescriptum subreptitium ob reticitum jus alienum, et cum alieno praejudicio, prae omnibus est revocandum. *Sutrina* 16. *Junii* 1792. §. 2.

Nulla est subreptio, ex reticentia conditionum, quae ex mente Pontificis, et ex agnitione contradictorum nihil conferunt ad gratiam faciliorem, vel difficiliorem reddendam. *Bonon. Aper. Oris* 14. *Maii* 1763. § 4.

Quum ex toto supplicis Libelli contextu nullo modo resultet particula testamenti, licet sit ea precibus adnexa, subreptionis, vel obreptionis vitium excusari non potest. *Rom. Capell.* 17. *Sept.* 1774. §. 4.

Silentio praetermissa oblatio quaedam, quae erat tamquam simplex tractatus, absque subreptionis vitio omitti pro gratia obtinenda potest. *Viter. Aper. Oris* 27. *Febr.* 1790. §. 5.

Nulla est subreptio ex silentio servata narratione jurispatronatus, dum actum non est de translatione Capellaniae voluntaria, sed de necessaria, et justa, quae etiam patronis invitis largiri debet. *Comen. Trans. Capell.* 30. *Maii* 1772. §. 6.

Ad evitandam obreptionem mentio prioris beneficii necessaria est in petenda dispensatione ad duo beneficia retinenda. *Papien.* 19. *Febr.* 1791. §. 6.

Gratia subreptitia est, ob silentio servatam rem, quam Summus Pontifex vel eam denegasset, si scivisset, vel difficilius concessisset gratiam. *Terrac. seu Setin. Capell.* 19. *Sept.* 1789. §. 3.

Subreptionis vitio laborat collatio beneficii residentialis ob reticitam alterius residentialis possessionem: *Papien.* 19. *Febr.* 1791. §. 3.

Quia si mentio facta fuerit, Summus Pontifex forsan a gratia retraxisset: *ibid.*

Quum praejudicium alterius non esset ignotum Summo Pontifici ob exhibitum testamentum, quod necessario veniat in sequelam gratiae indultae, haec propterea illius contemplatione non est irrita. *Camen. seu Fabr.* 27. *Martii* 1762. §. 8.

Et ex praemissa testamenti insertione vitio subreptionis gratia infecta non est, cum haec ex ejusdem testamenti tenore omnimode submoveatur: *ibid.* §. 9.

Subreptitia est impetratio silentio servata beneficii qualitate. *Brixin.* 18. *Sept.* 1790. §. 4.

Gratia subreptitia est ob silentio servatam, aliarum consanguinearum existentiam quae facile Summus Pontifex a concedendo indulto retraxisset. *Rom. seu Null. Sublacen. Legat.* 26. *Martii* 1791. §. 3.

Reticentia vero ejus, de quo Summus Pontifex cogitare potuit, non inducit illius subreptionem: *ibid.*

Habilitatio indulta a S. Congr. Concilii Clerico praelative vocato ad Capellaniam est inutilis ob reticentiam ab eo possessionis interim adeptae a substituto, cujus juribus minime praesumitur voluisse S. Congr. Concilii praejudicare. *Forosemp. Capell.* 11. *April.* 1761. §. 7.

Quum agatur de gratia jam facta, rescindi non debet sine manifesta obreptione, vel subreptione, quae deduci non potest a re silentio praetermissa cognita ex particula testamenti. *Caesen. Ind.* 12. *Jan.* 1760. §. 2.

Immo sufficit, non fuisse expressum contrarium, ut obreptitia dici nequeat gratia: *ibid.*

Ad removendam subreptionem non prodest clausula in literis Apostolicis *Non obstantibus etc.* quae apta est ad removendum subreptionis vitium a beneficiis de jure patronatu Ecclesiastico, secus vero

si beneficium sit de jurepatronatu laicali : *Praenest. Concor.* 20. *Aug.* 1774. §. 10.

Non obest quod alterius jus silentio servatum fuerit, cum singula Summo Pontifici comperta fuerint ex testamentaria dispositione eidem cum precibus exhibita, ubi et Capellaniae qualitas, et jus alterius deprehendi potuit. *Rom. Capell.* 17. *Sept* 1774. §. 6.

Imo sufficere in prioribus precibus exhibitum fuisse testamentum potuit, in positione repertum, necnon relatio Card. Vicarii Urbis, unde subreptio, et obreptio excluditur; *ibid.*

Subreptionem non inducit reticentia, vel anterioris gratiae *pro indotata*, quae caruit exequutione, vel impuberis ejus aetatis, quae narranda non erat in matrimonio contrahendo post legitimam aetatem: *Gerun. seu Vicen. Null. Matrim.* 2. *Aug.* 1760. §. 5.

Et inutilis est expressio alterius opportunitatis nubendi, quia dispensatio loquitur de Locis originis utriusque sponsi tantum: *ibid.*

Subreptitia gratia Pontificia non expressa in supplicatione litis pendentia evadit. *Iuven. Can. Theol.* 11. *Aug.* 1759. §. 2.

Et subreptioni additur obreptio si conditio adjecta in Litteris Apostolicis impleta non fuerit, quo easn nequit beneficiatus fructus suos facere; *ibid.* §. 3.

Obreptitia dicitur gratia etiam ob malam fructum expressionem; *ibid.*

Unde indignus etiam fit nova beneficii provisione dum semel rejectus ab officio, vel beneficio causa criminis in eo admissi, nequit idem beneficium, vel officium iterum consequi: *ibid.*

Amplia, etiamsi crimen sublatum, et emendatum fuerit: *ibid.*

Subreptitia est gratia seu facultas impetrata a S. Congr. Concilii ob reticentiam rei judicatae. *Tybur. Par.* 16. *Iunii* 1992. §. 5.

Facile namque per oeconomicam providentiam illud concessisset, quod in contradictorio denegaverat judicio: *ibid.*

Si vero justis ac piis de causis petita, ac concessa fuerit, perinde habetur, ac si motu prodiis et proprio, et tunc omni subreptionis, et obreptionis vitio caret: *ibid.* §. 6.

Gratiam non vitiat alieni juris reticentia, si alienum eesset praejudicium: *ibid.*

Impugnari nequit veluti subreptitium S. Congregationis indultum, quod in actu serio, et proportionato ratum quis habuit: *ibid.* §. 7.

Maxime ubi Concilium Tridentinum praescripto consentaneum magis sit: *ibid.*

Contraria immemorabilis consuetudo si narrata fuisset Pontifici, ut par erat, vel Pontifex gratiam non concessisset, vel eam difficilius elargitus fuisset. *Rom. Habil.* 13. *Iulii* 1776. §. 6.

Derogatio tamquam destruens fundationis leges, laedensque jura passive vocatorum, expressa requiritur: *ibid.* §. 8.

Si Summo Pontifici innotuissent status, et qualitates praediorum, uberimique fructus, ac hypotheca, cui in instrumento acquisitionis eadem bona subjecta fuerunt, pro tutiori Legati pii implemento, vel gratiam absolute denegasset, vel difficilius concessisset. *Placen. Leg. Pii* 14. *Sept.* 1782. §. 5.

Si Pontifex Summus comperta habuisset nonnulla, quae manifestam indulti subreptionem et obreptionem faciunt, aut gratiam denegasset, vel non ita facile concessisset. *Firm. Repor. Oner. M ss.* 14. *Sept.* 1782. §. 4.

Certum est, ut gratia quaecumque per obreptionem, aut subreptionem exterta sit irrita, quamvis reticentia veri, aut falsi expositio ex ignorantia, vel simplicitate sequuta fuerit. *Lisb.* 29. *Nov.* 1783. §. 14.

Reticentia illarum conditionum inducit

subreptionem, quibus praecognitis Summus Pontifex, gratiam vel denegasset, vel difficilius concessisset: *Bonon. Aper. Oris* 23. *April.* 1763. §. 7. *Caputaq. Paroch.* 30. *Julii* 1763. §. 6.

Ex scientia facti probanda est in summo Pontifice non praesumptive, sed explicite, et concludenter, itaut non sufficiat probare licentiam de praeterito, quia praesumeretur oblivio propter multiplicitatem negociorum: *ibid.* §. 8.

Imo nec etiam evitatur subreptio per scientiam extrinsecam aliunde, quam ex tenore supplicationis resultantem: *ibid.*

Et clausula *Cujus tenorem* supplet defectum exhibitionis testamenti quoad ea solum, quae fuerunt narrata, non autem inducit scientiam eorum, quae silentio fuerunt servata: *ibid.*

Et clausula *ut asserunt* inducit defectum exhibitionis testamenti; *ibid.* §. 9.

Sicut causae examen successive assumptum inducit defectum scientiae tempore gratiae: *ibid.*

Alterutrius facti circumstantiae falsitas sufficit ad gratiam obreptitiam reddendam: *Bonon. Aper. Or.* 23. *April.* 1763. §. 10.

Gratia vitio sub, vel obreptionis infecta exequi non debet. *Macer.* 24. *Jan.* 1778. §. 7.

Talis dicitur, si veritas silentio servata fuerit, cujus gnarus si fuisset Summus Pontifex aut eam non concessisset, aut quam difficile: *ibid.* §. 8.

Item si falsum exponatur: *ibid.* §. 10.

Subsistente expositorum veritate, sicut cessat obreptio, nec debet irritari gratia. *August. Par.* 10. *Maii* 1760. §. 9.

Jus quod pendet ex Pontificis placito, non potest retrahi a dispensatione concedenda, si fuerit silentio praetermissum. *Rom. Capell.* 17. *Sept.* 1774. §. 7.

Et factorum reticientia subreptitia non reddit rescripta Principis, sed ea requiritur, quae illius animum a concessione gratiae retraxisset: *ibid.*

Ad excusandam subreptionem non sufficit generica notio qualitatis beneficii, sed specialis requiritur. *Praenest. Concor.* 20. *Aug.* 1774. §. 10.

Obreptionis, et subreptionis vitium concludenter probari ab eo debet, qui gratiae jam obtentae sese opponit: *Firm.* 18. *Julii* 1772 §. 3.

Praesertim cum gratia jam fuerit exequutioni mandata; *ibid.*

Et si Summus Pontifex certior redditus fuerit de omnibus, licet aliquid silentio servatum sit, excluditur subreptio: *ibid.*

Ac tunc solum inducitur subreptio, quando circumstantia, quae silentio servata fuit, vel Summum Pontificem a concessione gratiae retraxisset, vel illum difficiliorem reddidisset: *ibid.*

Ob reticentiam salarii obtenti a Coadjuto subreptio inducitur, quia Summus Pontifex, si notitiam illius habuisset, vel nullimode, vel difficilius concessisset indultum antianitatis contemplatione servitii, quod satis compensatum fuerat cum dicto salario: *Faren. Praeced.* 19. *April.* 1760. §. 4.

Alia subreptio deducitur ex reticentia occupationis Stalli ultimi, quod durante Coadjutoria Canonicus Coadjutor retinuit, licet aliquando in literis Coadjutoriae tribuatur Coadjutori praeeminentia, quam Canonicus Coadjutus haberet, si praesens esset: *ibid.*

Verum probabiliter indultum non concessisset, si scivisset illius indulti vigore tribui Coadjutori Stallum numquam possessum in praejudicium antiquorum Canonicorum: *ibid.*

Alia subreptio inducitur ex reticientia rescripti Sac. Congreg. Concilii, quo denegata fuit Coadjutori Antianitas sui Coadjuti: *ibid.* §. 5.

Nec suffragatur, quod mutatus esset

rei status ob superventam resignationem, quia nec resignatio subrogationem tribuit in antianitatem resignantis: *ibid.* §. 5.

Ex allatis subreptionibus gratia corruit: *ibid.*

Sed gratia infrigenda non est, dumtaxat innixa servitio, quod plenissime verificatur; neque in pretio habendum est praejudicium antiquorum in indulto de sui natura praejudiciali: *ibid.* §. 6.

Nec non subreptio inducitur ex reticentia rescripti Sac. Congreg. Concilii, quia de Congregatione ad Congregationem vetitum est recursum habere juxta decretum Innocentii XII. *ibid.*

Imo ob immutatum rei statum opus non erat exponere praecedens Sac. Congreg. Concilii rescriptum: *ibid.*

Praesertim quia in munere Coadjutoris omnibus postponendus erat: *ibid.*

In qualitate autem resignatarii subrogatus remansit in locum resignantis quoad omnes effectus: *ibid.*

Reliqua. Vide *Indultum Pontificium*.

Gratificatio.

Episcopus potest in paritate vocum jure gratificationis unum alteri praeferre: *Comacl. Capell.* 17. *Jun.* 1769. §. 8.

Praesertim si agatur de simplici Legato pio Missarum, non de assequendo beneficio Curato, vel residentiali, in quo casu non debet scrupolose inquiri de majoribus meritis alterutrius: *ibid.*

Et postpositus est ille, qui pinqui praebenda est ditatus, pauperi, qui nullos reditus Ecclesiae habet: *ibid.*

Nulla semper et irrita est quaecumque Episcopi gratificatio ob non servatam juris formam interpellandi alios nominatos: *ibid.* §. 4.

Ipsaque ulterius tamqnam aperte injuste ob despectam meritorum, et qualitatum praeponderantiam omnino revocanda est: *ibid.*

Qui sunt per edictum vocati ad Capellaniae nominationem, ex aequitate saltem, et congruentia sunt gratificandi: *Rip. Capell.* 16. *Apr.* 1791. §. 7.

Gratificatio debetur in exclusionem extranei divitis et aliud beneficium possidentis propinquo fundatoris, pauperi et nullum beneficium habenti: *Urbin. Can.* 26. *Martii* 1763. §. 6.

Gravamina. Vide *Damna*.

Graeci.

Omnes qui baptizati sunt ritu graeco, inter graecos connumerandi sunt: *Rossan.* 14. *Maii* 1763. §. 3.

Transitus de graeco ad latinum ritum solis ecclesiasticis interdicitur, absque expressa Sedis Apostolicae licentia: *ibid.*

Laicis vero, ut ad ritum latinum transire possint, Episcopus Dioecesanus pro sua prudentia permittere valet: *ibid.*

Limitatur; non idem intelligendum est de laicis, qui statum ecclesiasticum suscepturi sunt, pro quibus Apostolicae Sedis licentia est necessaria: *ibid.* §. 4.

Sed in iis, qui latinum institutum suscepturi sunt, dum latine ordinantur, non videtur adesse illa rituum confusio, et commixtio, quae auferri debet: *ibid.* §. 5.

Nec extenditur ad graecos legitime amplectentes ritum latinum de licentia Ordinarii: *ibid.*

Et ratio est, quia hoc pacto perpetuo arcerentur ab Ordinibus, quos nec latine, nec graece suscipere possent, cum latinus ritus a graecis se vel assumptus, absque Apostolica dispensatione deseri nequeat: *ib.*

Et Benedictus XIV. in sua Constitutione loquitur de Graecis, et Latinis ordinatis ab alterius ritus Antistite, cum animo tamen retinendi suum pristinum ritum: *ibid.* §. 6.

Hinc decrevit, necessariam esse licentiam Sanctae Sedis, ut latinus Episco-

pus aliquem ordinem conferat Italo-Graecis : *ibid.* §. 7.

Et declarat, quod si Latinus Episcopus ordines contulerit Italo-Graecis cum dispensatione Apostolica, possit illis permittere ascensum ad reliquos Ordines ritu Graeco, absque alia dispensatione Apostolica: *ibid.*

Sin in prima ordinatione non praecesserit dispensatio Apostolica, illicita judicatur ordinatio, tamquam contraria dictae Constitutioni: *ibid.*

Italo-Graecis promotis ritu latino, et latine viventes necessaria est Apostolica dispensatio pro reditu ad ritum Graecum, non autem pro ascensu ad majores ordines: *ibid.* §. 8.

Imo quoad eosdem latine viventes, nec etiam enunciatur necessaria absolutio a suspensione: *ibid.*

Graeci nequeunt Missam celebrare, nec alia divina Officia sub situ latino peragere: *Rossan. Trans. ad Rit. Lat.* 14. *Dec.* 1737. §. 1.

Graeci Missam celebrantes, aut alia divina Officia peragentes sub ritu latino incurrunt suspensionem a Divinis: *ibid.*

Graecis non suffragatur quodcumque indultum celebrandi sub ritu latino: *ibid.*

Graecis pluries permissum est, ut e graeco ad latinum, difficilius vero latinis transitus e latino ad graecum: *ibid.* §. 2.

Et Italo graeci intelliguntur, qui in Italia nati ex parentibus graeci ritus, baptizati sunt ritu graeco, quia in baptismi susceptione fit ritus professio: *ibid.* §. 3.

Italo graeci nequeunt ordinari a latino Episcopo sub poena suspensionis perpetuae: *ibid.*

Intellige quando ordinantur animo ministrandi graeco ritu: *ibid.* §. 6. *et seq.*

Ac semel ordinati latino ritu nequeunt ad ritum graecum redire, sine Apostolica dispensatione: *ibid.* §. 5.

Quemadmodum dispensatione non indigent, qui latine ordinantur, animo amplectendi latinum ritum. *ibid.* §. 12.

Italo-Graecis in Ecclesiis permittuntur plura Altaria: *ibid.* §. 14.

Gregorianus Cantus. Vide *Cantus Gregorianus*.

Gubernator Civitatis.

Gubernatori Civitatis accedenti ad Ecclesiam danda est aqua benedicta per contactum aspersorii ab aliquo ministro superpelliceo induto. *Terrac. et Set.* 21. *Aug.* 1784. §. 14.

Habilitas. Vide *Canonicatus* §. I. *Capellania* §. VI.

Habitatio. Vide *Domicilium* §. IV.

Habitus Clericalis. Vide *Clerici* §. IX.

§. I.

Haereditas in genere.

Quando aes alienum est haereditarium, est locus detractioni: *Camer. Red. Miss.* 12. *Maii* 1792. §. 3.

In eo namque consistit haereditas, quod superest, detracto aere alieno: *ibid.*

Non detrahitur tamen, quando pertinet ad haeredem, qui causam habet ab immediatis haeredibus: *ibid.*

Si una haereditatis pars distincta est ab altera, ex dirimentibus verbis, exclusum quoque censetur praelegatum ab universali fideicommisso. *Fulg. Concor.* 26. *Mar.* 1791. §. 10.

Fructus haereditatis jacentis, vel currente tempore deliberandi vel nondum adita ab haerede haereditate augent haereditatem ipsam, et in assem cedunt. *Asten. Cap.* 28. *Aug.* 1751. §. 7.

Praesertim accedente conjectura testatoris: *ibid.*

Inter res, quae ad cultum divinum, et altaris usum Episcopis inserviunt,

succedunt Ecclesiae, quibus praesunt, comprehenditur etiam una pelvis, et unus urceus ex argento, sine quibus Episcopus celebrare non potest, neque debet: *In voto Card. Pereira* 18. *Decemb.* 1723. §. *penult.*

§. II.

Haereditas quoad Delationem, et Transmissionem.

Haereditas vacans debetur ab intestato proximiori. *Sutrina.* 16. *Jun.* 1792. §. 2.

Haereditates incertis pauperibus relictae de jure deferuntur Ecclesiis pauperibus, et Hospitalibus: *Vicen. Com. et Appl.* 20. *Nov.* 1762. § 4.

In haereditate ad pios usus relicta potior est causa pauperum consanguineorum, qui subsidium quaerunt propriae indigentiae, quam extraneorum, pro quibus erigendum esset Seminarium. *Ragus.* 11. *Sept.* 1762. §. 6.

S. Pius V. in Bulla 42. disposuit, ut in iis omnibus, quae ad cultum Divinum, et altaris usum Episcopis inserviunt succedant Ecclesiae, quibus praesunt. *In voto Card. Pereira* 18. *Dec.* 1723. §. *penult.*

Haereditas erectioni Canonicatuum destinata non Canonicis incertis, et incognitis, sed Ecclesiae ipsi, ejus intuitu relicta censetur. *Hort. Erect. Can.* 26. *Martii* 1768. §. 6.

§. III.

Haereditas quoad Diminutionem.

Diminutio haereditatis, quae accedit sine facto, et culpa haeredis, cedere debet tum haeredis, tum Legatariorum damno, sive legata profana sint, sive pia, sive in quantitate data sint, sive in specie. *Rom. Red. Legat.* 13. *Sept.* 1755. §. 2.

Limita autem; quando haeres quartam falcidiam salvam habet, quo casu contributioni, et diminutioni praedictae locus esse nequit, dum haeres petere nequit, ut aliquid e legato recidatur, si quartam falcidiam salvam habeat: *ibid.* §. 3.

Si minus quarta in haereditate sit, minuuntur legata, et relicta, nisi pia sint, itaut quarta haeredi salva sit: *ibid.*

Minuuntur enim legata, ne haeres sit in damno, non ut magis lucretur; leges enim lucrum statuerunt in quarta, quam si haeres salvam habet, potest reliquum haereditatis absumi legatis, et relictis, sine ulla haeredis querela: *ibid.*

Et ad hoc ut contributioni ratione impensarum litis teneantur legatarii, haeres, aut socius tenetur probare majores sumptus fecisse, quod legatariorum, et sociorum causam defenderit, easque non facturus, si propriam tantum defendisset: *ibid.* §. 4.

Haereditatis diminutio non operibus piis certis, et determinatis, sed reliquis generice, et indeterminate impetratis cedere debet: *Viter. Leg.* 8. *Aug.* 1767. §. 10.

§. IV.

Haereditas quoad Divisionem.

Dum testator ad solidum haereditatis, vel legati plures vocavit, et partes non fecit, regula obtinet, quod, si omnes una oratione vocati sunt, omnes aequaliter accipiunt: *Urit* 31. *Maii* 1766. §. 9.

Cessat regula, si non unica oratio est; vel si unus disjunctim suo nomine appelletur, alii sub alterius nomine colligantur; veluti *Primus et fratris mei filii haeredes sunto*; *ibid.* §. 10 *et* 12.

Nam primus semissem haberet reliquum semissem alii, nisi tamen testator adjecisset aliquid, quod contrarium demonstraret, uti si dixisset, *aeque*, tunc in capita divideretur; *ibid.*

§. V.

Haereditas quoad Repudiationem.

Haereditas non acceptata, pro repudiata habenda est: *Melevit. Leg. Pii* 18. *Julii* 1772. §. 5.

Fortius si interpellati haeredes fuerint: *ibid.* §. 8.

Dubitari debet de valida haereditatis repudiatione, quae facta fuit absque solemnitatibus: *Sutrin.* 31. *Julii* 1790. §. 6.

§. I.

Haeres in Genere.

Sub haeredis nomine nedum primus, sed haeredes quoque veniunt ulteriores, nisi clara in oppositum testatoris voluntas eluscescat: *Cervien. Leg* 9. *Julii* 1785. §. 6.

Et est Ulpiani sententia, nec non Imperatoris Justiniani: *ibid.* §. 7.

Haeredis appellatio (ait Ulpianus) non solum ad proximum haeredem, sed etiam ad ulteriores haeredes refertur: *Caesen. Leg.* 22. *Martii* 1766. §. 11.

Item haeredis appellatione omnes significare Successores credendum est, etsi verbis non sint expressi: *ibid.*

Idem dicendum in annuis Legatis, in quibus Successores veniunt, sub nomine haeredis, qui in perpetuum praestare debent: *ibid.* §. 12.

Quum certus a testatore designatus non fuerit legati fundus, sed quantitas, haec in lucrum cedit haeredis, ubi impedita sit illius erogatio: *Aesina Subs. Dot* 19. *Dec.* 1789. §. 3.

Sed haec regula negatur procedere in legato pio: *ibid.*

Sive enim deficiat locus, sive deficiant personae, quibus legatum pium praestari debet, implenda est semper testatoris voluntas, vel eodem, vel alio simili modo, aut opere pio: *ibid.*

§. II.

Haeres quoad Institutionem, vel Substitutionem.

Haeres a distributione dotalium subsidiorum a testatore semper exclusus praesumitur, eo ipso quod alium certum destinavit exequutorem, istiusque industriam elegit: *Null. seu Mont. Casini Distr. Subs. Dot.* 14. *Jan.* 1730. §. 3.

Fratres minoritae de observantia ex vi suae regulae sunt prorsus incapaces haereditariae successionis; et hoc procedit sive haereditas eis relinquitur per viam directae institutionis, sive per viam substitutionis, et fideicommissi. *Pisaur. Haered.* 11. *Jan.* 1727. §. 3:

Neque iidem possunt instituti haeredes, cum hoc, ut bona haereditaria per Exequutores a testatore nominatos vendantur, et pretium erogetur in reparationem Ecclesiae constructionem Capellae, et Sacram Supellectilem, et quod quatenus haeredis institutio non valeat ex aliqua causa in corpore juris clausa tunc valeat jure legati: *ibid.* §. 4.

Bartolus sententiam mutavit sustinendo, quod nec etiam horum fratrum Ecclesiae possint institui haeredes. Negativam vero sententiam tenuit Baldus, concludendo, quod dicere quod non potest relinqui Fratribus, sed potest relinqui Ecclesiae, esset cavillari, et mentem juris lacerare: *ibid.* § 6.

Si Fratres praedicti sunt instituti, et nullum habent substitutum vel cohaeredem: testamentum est nullum, et haereditas ad venientes ab intestato defertur: *ibid.*

Sin vero ii Fratres instituti habent substitutum, vel cohaeredem, tunc testamentum valet, substituto adeunte haereditate, ad quem primo pertinet, vel adeunte cohaerede, cui crescit portio relicta Fratribus, ubi substitutus non est: *ibid.* §. *ult.*

Haeres ab initio institutus dici nequit substitutus: *Lauretana Legat.* 15. *Dec.* 1759. §. 5.

Quae obveniunt non jure directae vocationis, sed jure obliquo substitutionis poenalis, non in beneficium universae haereditatis, sed in commodum haeredis substituti cedere debent: *Rom. Red. Leg.* 14. *Maii* 1774. §. 5.

§. III.

Haeres quoad Iura, et Potestatem.

In haeredem legitimum universa jura autoris transeunt. *Ascul. Cap.* 27. *Febr.* 1790. §. 4.

Et hii bonorum quantitatem retinere valent de qua disponere ille poterat: *ibid.*

Disponendi facultas data haeredi praesefert arbitrium determinandi portiones cuique relinquendas: *Ragus.* 11. *Sept.* 1762. §. 7.

Haeres absque expressa fundatoris voluntate derogare Provincialis Synodi decreto non valet: *Mediol. Praec.* 19. *Sept.* 1761. §. 4.

Haeredibus est liberum invitare eos, quos malunt, ita liberum est invitatis accedere vel non: *Eug. Iur. Par.* 22. *Maii* 1762. §. 8.

Haeres habet libertatem vocandi Societatem unam potius, quam alteram ad comitatum Cadaveris: *Reat.* 5. *April.* 1788. §. 9.

Et hanc innatam libertatem S. Congr. Rituum ei vindicavit: item S. Congreg. Episcoporum et Regularium: *ibid.*

Nec officit privativa unius Societatis pro comitatu Cadaverum, et coactivum jus obligandi haeredes defunctorum, vel ad unam admittendam Societatem, vel ad eam cum aliis invitandam, non aliter, quam per expressam supremi Principis privilegium, vel immemorabilem observantiam induci potest; *ibid.*

In comitatu funeris sunt in libertate haeredes, quoties velint alios praeter Parochum, Presbyteros invitare: *Bonon.* 3. *Julii* 1762. §. 3.

Et licet summo jure possint haeredes invitare ad funus quos malunt, nihilominus congruentiae, et honestatis ratio suadet, ut caeteris aliis praeferantur Religiosi Ecclesiae Parochialis, qui toto anno inservientes eidem Ecclesiae, et Parocho in exercitio curae, non possunt sine injuria praeteriri in funeribus Parochi ae incolarum; *ibid.*

Haeres, vel administrator non potest assignare alicui ad libitum stipendium pro Missis celebrandis, quando commodius ab aliis Sacerdotibus, et sine ulla diminutione ad mentem testatoris haec celebratio fiat. *Arim.* 14. *Jan.* 1741. §. 5.

Et si testator expresse non designaverit Ecclesiam pro celebratione Missarum, potest haeres, vel administrator eas celebrari facere in Ecclesia sibi benevisa: *ibid.* §. 4.

Sed ex pia affectione quadam erga Ecclesiam, in qua testator Cadaver suum sepeliri mandavit, praecipisse quoque censetur ibidem Missas esse celebrandas: *ibid.*

Haeres de re haereditaria expresse non disponens, uti noluisse censetur tributa alienandi facultate, sed tacita etiam admittitur dispositio. *Ascul. Capell.* 3. *Martii* 1792. §. 7.

Respuere enim noluisse praesumitur testatoris beneficium; maxime si tenuis sit fortunae; illudque propterea ad suum transmittit haeredem: *ibid.*

Tradere non tenetur speciem, si debeat quantitatem: *ibid.* §. 9.

Demandata a testatore celebratio Missarum in Ecclesia Regularium liberum est haeredibus missarum celebrationem committere, vel ipsis Regularibus, vel

Sacerdotibus secularibus : *Rom. Celeb. Miss.* 12. *Junii* 1773. §. 2.

Praesertim si electio Capellani pertineat ad haeredes testatoris, non ad Regulares : *ibid.*

Haeredes et Donatarius habent facultatem liberam, quos maluerint, veliatque Sacerdotes eligere, qui in illa Ecclesia, et Altari agant sacra : *Uxent. Celeb. Miss.* 16. *Dec.* 1747. §. 2.

Non potest haeres immutare interpretando mentem testatoris qualitatem legati ab initio consistentis in solo fundo, illiusque proinde fructus tantummodo praestandi essent ab haerede, etiamsi non sufficerent pro implemento onerum superinductorum : *Urgell. Stat.* 8. *Martii* 1760. §. 5.

Facultas variandi dispositionem omnibus data fuit haeredibus, cum solius demonstrationis gratia nomen proprium primi haeredis appositum fuisset : *Faven. Ferm.* 29. *Julii* 1786. §. 7.

Impugnari non potest haereditaria qualitas, quia sive filii, sive Nepotes censentur haeredes : *Ferrar.* 15. *Sept.* 1787. §. 11.

§. IV.

Haeres quoad Onera, et Obligationes.

An haeres ad supplementum teneatur, seu potius sit locus reductioni, regula est, ut si dispositio ab oneris impositione exordiatur, et deinde ad assignationem fundi descendat, tunc teneatur haeredes supplere quod deficit; sin autem a dotis constitutione incipiat, et deinde ad oneris praefinitionem deveniat, tunc taxativa est assignatio, et onerum reductio tribuatur. *Flor. Red. Miss.* 17. *Sept.* 1774. §. 8.

Quoad legatum non demonstrative, sed taxative relictum haeredes cogi non possunt ad supplendum stipendium pro eo constitutum, si fundus perierit, aut fuerit imminutus. *Spol. Red.* 8. *Junii* 1771. §. 3.

Quum loca montium taxative fuerint assignata, eorum fructus tantummodo sunt praestandi ab haerede, etiam si non sufficiant pro implemento onerum injunctorum : *Rom. Leg.* 15. *Dec.* 1759. §. 4.

Ubi dispositio non ab onere, sed a rei designatione incipit nihil haeres ultra pretium rei assignatae supplere teneatur : *Urbin. Leg.* 9. *Febr.* 1737. §. 5.

Haeres, postquam bona a testatore relicta pro pio aliquo legato vendidit, pretiumque inde retractum investivit, juxta testatoris praeceptum, nullo ulteriori onere gravatur : *ibid.*

Ex directa assignatione fundi legati pii diminutis reditibus absolvi debet haeres a supplemento : *Viglev.* 14. *Martii* 1789. §. 4.

Quum sit demonstrative assignatum stipendium Capellano haeres illud supplere, et Missarum legatum explere tenetur: *Faven. Capell.* 21. *Junii* 1794. §. 3.

Haeres ad supplementum cogi nequit, quando testator quantitatem reliquit taxative, secus autem est, si demonstrative reliquerit : et semper censendum est, quod quantitas fuerit demonstrative relicta, quando testator incepit ab onere. *Venet. Red. Miss.* 4. *Febr.* 1719. §. 3. *Rom. Leg.* 13. *Sept.* 1721. §. 8.

Si autem ex testamento et ex circumstantiis desumi potest supplementum sibi locum vindicare non posse, fallit regula praedicta : *ibid.* §. *ult.*

Si autem testator non ab onere, sed a summa incepit, tunc loca montium non dicantur stare demonstrative, sed taxative. *Rom. Leg.* 13. *Sept.* 1721. §. 3.

Si testator mandet assignari Ecclesiae sortem, ex qua singulis annis talis determinata summa retrahatur implicanda in celebrationem Missarum, haeres, facta sortis assignatione, eodemque in Eccle-

siae dominium translato, non tenetur ad supplendum. *Rom. Dot. Cap.* 13. *Junii* 1722. §. 5.

Haeres tenetur ad supplementum, quando fuit legata quantitas, vel quando fuit legata res in specie, quae remanet penes haeredem habentem onus curandi celebrationem Missarum: secus autem quando testator haeredem gravavit ad tradendum Legatario rem legatam, et legatario onus injunxit curandi celebrationem: *ibid.* §. 8. *et* 9.

Quamvis bona dicantur stare taxative locus tamen esse potest supplemento si fundator enixe et determinate voluerit implementum onerum. *Cremon. Suppl. Dot* 23. *Julii* 1729 §. 6.

Cum testator fundum legaverit, aut certam aliquam pecuniarum summam, quam in arca se habere asseruerat, reliquerit, haeres non tenetur quidquam supplere, si fundus, vel dictarum pecuniarum summa in minori valore, seu quantitate post testatoris obitum reperiatur. *Venafr. Leg.* 15. *Martii* 1737. §. 3.

Sed patitur limitationem testatoris voluntas, ubi ex qualitate legati, aliisque facti circumstantiis conjicitur, ipsum testatorem principaliter, et ut ajunt, primario respexisse ad implementum oneris in Legato adjecti, fundum vero, aut pecunias tamquam medium in finem intentum demonstrative tantum designasse: *ibid.* §. 4.

Diminuto reditu pro sacrorum stipendio testatoris haeredes obstringendi sunt pro illius supplemento: *Pisau.* 11. *Jan.* 1744. § 10.

Si testator nullum fundum, aut reditus pro adimplemento missarum adsignaverit tunc omnia haeredis bona pro dicto implemento obstricta sunt, ac ex reliquo haereditatis per eum supplendum est: *ibid.*

Si pecunia, quae non fuit in numero a testatore supposito reperta, culpa, aut negligentia haeredis deperierit, tunc haeredi deperiit, ac ipse debet ad supplementum obstringi; *Venafr. Leg.* 15. *Martii* 1738. §. 4.

In legatis piis, ubi certa relicta fuit sors Ecclesiae, nulla habita taxativi, vel demonstrativi legati ratione non existentem, vel peremptum fundum supplere non tenetur haeres: *Firm.* 7. *Febr.* 1789. §. 3.

Casu quo dispositio incipit ab onere Missarum supplere haeres debet, quod deficit ad justam eleemosynam: *Ventim. Red. Mis.* 9. *Sept.* 1797. §. 4.

Ob privilegium causae piae pro illius implemento, ubi major summa est necessaria, debet ab haerede suppleri: *Flor. Appl. Mis. Quot.* 24. *Julii* 1734. §. 11.

Haeredes simplices supplere debent de proprio, quod deficit ad onerum implementum: *Arim. Red. Mis.* 18. *Junii* 1796. §. 5.

Haeredes sub obtentu incapacitatis Fratrum Cappuccinorum, aliorumque Regularium, qui nihil possidere possunt in communi, se eximere nequeunt ab onere implementi Missarum: *Brund. Adimpl.* 5. *Aug.* 1719 §. 6.

Sed est in illorum libertate, dandi, aut non dandi Fratribus his annuos reditus; quod idem est, ac dicere, celebrari curandi per illos, aut per alios sibi benevisos Sacerdotes, Missas, et Sacrificia legata: *ibid.* §. 8.

Haeredes cogi nequeunt, ut ad comitatum cadaveris tot Sacerdotes Seculares invitent, quot eidem functioni interfuturi sint Religiosi, in quorum Ecclesia tumulandum sit cadaver: *Tusc. Fun.* 22. *Nov.* 1723 §. 9.

Capitulum non vocatum interesse nequit funeri invitis haeredibus: *ibid.*

Juris dispositione cautum est, ut teneatur haeres ad impensas Legatae rei praestandas juxta responsum in Lege *His verbis etc. Tolen. Erect. Archipr.* 5. *Lec.* 1744. §. 3.

Haeres tenetur praedium designatum a testatore ex haereditariis creditis redimere, ac designatum legati fundum praestare: *Jan. Leg.* 24. *Nov.* 1787. §. 4.

Haeres non implevisset legatum pium longo tempore, nisi haereditatis vires sufficientes novisset; et haeres tenetur praestare fundum legatum; etsi in tertium transiverit possessorem, redimendus est, non tamen *immenso vel iniquo pretio*: *ibid.* §. 5.

Haeres praestare tenetur, quod deest quantitati legatae; *Caesen. Subs. Dot.* 29. *Jan.* 1791. §. 2.

Recusans legatum, jus ad illud amittit: *ibid.*

Parochis non licet cogere haeredes defunctorum, ut opertorium feretri a Parochiali Ecclesia accipiant, et hoc nomine certam pecuniae summam persolvant, sed haeredes possunt aliud quodlibet adhibere stragulum funebre. *Trojana Fun.* 8. *Aug.* 1733. § 3.

Haeredes ab omni ulteriore onere, seu periculo immunes sunt, quando testator gravavit eos tantum de assignatione alicujus ex creditis haereditariis; tametsi habita etiam fuerit mentio de annuorum proventuum quantitate. *Rom. Capell.* 22. *Maii* 1734. § 3.

Quum haeres teneatur in conscientia implere onera, et pias dispositiones, potest etiam cogi instante Syndaco Apostolico, non tamquam altero de populo, sed nomine Ecclesiae Romanae: *S. Severin. Eleem.* 26. *Nov.* 1768. §. 14.

Cum haereditas adita sit cum beneficio legis et inventarii, cujus vigore sicuti qualibet actionum, ac bonorum commixtio excluditur, ita haeres adigi non debet ad ea onera subeunda, quae reditus haereditarios excedunt: *Novar.* 11. *Jun.* 1774. §. 4.

Haeres impletis oneribus a testatore relictis plene liberatur, nec in aliquo tenetur, etiamsi rei adsignatae fructus, et reditus minuantur; *Feretr. Cap.* 19. *Dec.* 1744. §. 4.

Haeres juxta regulam juris, ad nihil aliud praestandum tenetur, quam injunctum fuit tum ex testamento, tum ex codicillis: *Mediol.* 23. *Nov.* 1765. §. 5.

Haeres non excusatur ex bonorum insufficentia haereditatis absque inventario possessae, quin de proprio etiam ante redditam rationem testatoris voluntatem impleat. *Ascul. Capell.* 27. *Febr.* 1790. §. 7.

Haeredes, qui bona haereditaria occuparunt absque inventario, et in parte alienarunt, non sunt absolvendi a piis implendis legatis: *Savon. Leg.* 28. *Febr.* 1795. §. 7.

Haeres simplex ob defectum inventarii non liberatur a solvendo Missarum debito. *Feretr.* 14. *Jan.* 1792. §. 3.

Non est ex aliis haereditariis bonis supplendum id quod ad Monasterium construendum, et dotandum deerat in pretio earum rerum, quas testator pio huic operi peculiariter addixerat: *Mediol.* 14. *Martii* 1733. §. 7.

Haeredes tenentur bonorum haereditariorum rationes reddere: *Amerin. Capell.* 22. *Jan.* 1763. §. 8.

Taxativa qualitas sortis assignatae in fundum Capellaniae eximit haeredem fundatoris ab eo supplendo: *Novar. Red.* 19. *Jan.* 1793. §. 6.

Augere non debet haeres stipendium Capellani praefinitum per rem judicatam: *Faven. Cap* 21. *Jan.* 1794. §. 2.

Tenetur tamen ubi indefinitam obligationem habet ex testamento manutenendi Capellanum, et pares sunt reditus haereditatis supplemento stipendii; *ibid.* §. 3.

Haeresis, haeretici.

Ad haeresim formalem non sufficit in subjecto baptismum, sed requiritur insuper instructio: *Dissert. Sup. Matr.* 1740. *in fin. Lit. S. part.* 1: §. 2.

Percussio statuae alicujus Sancti vehementem praesefert suspicionem haeresis Iconoclastarum in Synodo Nicena damnatae: *Terul. Benef.* 3. *Jul.* 1762. §. 7.

Haeresim manifestam redolet blasphemia in B. Virginem; *ibid.*

Haeretici astringuntur legibus Ecclesiasticis, cum ipsi per baptismi januam Ecclesiam ingressi sunt, ita fiunt eidem subjecti, ut non magis se ab Ecclesiae jurisdictione, et imperio subtrahere, quam sempiternum baptismi characterem delere possint: *Dissert. Sup. Matr.* 1740. *in fin. Lit. l. n.* 1. *Disc.* 1.

Hinc Tridentinum Decretum *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matrim.* etiam haereticos in locis, in quibus promulgatum fuit, degentes obstringit, et conjugia, quae contra Tridentinum praescriptum iidem ineunt, omnino irrita sunt: *ibid.* §. 2.

Harmonicus Cantus. Vide *Cantus Harmonicus*.

Hebdomadariatus.

Quum Episcopus praevio Canonicorum consensu, quinimmo ad ipsorum instantiam hebdomadariatus erexerit, quodque similes hebdomadariatus in eadem Ecclesia novi non sint, rite, valideque illorum erectio fuit peracta. *Castrim.* 7. *Julii* 1736. §. 5.

Et id est conformis Concilio Tridentino, qui supponit in Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiasticis praeter Dignitates, et Canonicos reperiri alios Ministros, qui portiones, vel beneficia simplicia obtinentes Ecclesiae servitio, et sacris functionibus peragendis incumbunt: *ibid.*

Hebdomadariatus tamquam beneficium ecclesiasticum, et de gremio Capituli praecisam requirit residentiam in loco Ecclesiae Cathedralis: *Amalph.* 17. *Jan.* 1763. §. 7.

Hebdomadarius.

Officiorum celebratio hebdomadario injuncta a caeremoniale Episcoporum *lib.* 2. *cap.* 3. §. 16. non est intelligenda de Missis, et functionibus solemnibus, quarum praerogativa spectat ad digniorem. *Nerit. Plur.* 7. *Jun.* 1760. §. 7.

Ob expletum munus hebdomadarii adnexum beneficio nullum potest hebdomadarius petere salarium, cum fructus et emolumenta percipiat beneficii in compensationem stipendium, et retributionem laboris, et onerum, quae ei data fuerunt, ex lege fundationis. *Leod. Serv. Sup. Sal.* 13. *Jan.* 1753. §. 2.

Hermafroditus.

Hermafroditus judicandus est vir, vel foemina juxta sexum in ipso praevalentem: *Dub. Prof.* 22. *Nov.* 1721. §. 2.

Etiamsi in hermafrodito praevalet sexus virilis, non potest licite ordinibus initiari, aut professionem in Monasterio virorum emittere propter irregularitatem, et pericula, quae accidere possunt: *ibid.*

Neque etiam professionem emittere potest in Monasterio foeminarum, quamvis in eo sexus foemininus praevaleat propter pericula, quae accidere possunt: *ibid.*

Judicium est medicorum, si de viris agitur, ut dignoscatur quinam ex sexibus praevaleat, itaut solum hermafroditi dictum, non sit ullo modo sufficiens: *ibid.*

Si hermafroditus praevalet in sexu virili, valida est professio, si ab eodem fuerit inter viros elicita; secus si inter mulieres; et e contra si praevalet sexus foemi-

neus; valida est professio ab eodem emissa, si fuerit emissa inter mulieres, secus si inter viros: *Spol. 7. Febr.* 1722. §. 5.

Si uterque sexus in hermafrodito sit aequalis, dantur enim hermafroditi adeo perfecti in utraque sexu, ut possint agere, et pati in venereis, licet non possint generare cum aliis, et concipere in seipsis, hi profiteri valide non possunt, nec in Religione virorum; nec in religione mulierum, et quatenus in alterutra professionem emiserint, professio nulla est; *ibid.*

Hernia.

Hernia sive aquosa, sive ventosa, sive intestinalis produci solet in scroto: *Tud. Matrim. 7. Sept.* 1793. §. 6.

Hiems.

Hiemale tempus accipitur a prima die Novembris ad primam Maii: *Abul. Sevr. Chor.* 23. *Jan.* 1790. §. 5.

Hierarchia Ecclesiastica.

Graduum, et ordinum distributio dignitatem ecclesiasticam conservat: *Terr. Set. et Riv.* 1. *Mar.* 1766. §. 19.

Universitas quaecumque non potest consistere alia ratione, nisi hujusmodi magnus eam differentiae ordo servaret: *ibid.*

In corpore Juris Canonici, quod universe receptum est, publica ubique auctoritate interpretatur, et legitur, titulus integer *Decretalium* extat, *de majoritate, et obedientia*; *ibid.*

Et hoc non solum de Ecclesiasticis inter se, verum etiam respectu aliorum: *ibid.*

Hierosolymitana Religio. Vide *Religio Militaris Ordinis Hierosolimytani.*

Homicida.

Quum homicida, qui per industriam, aut per insidiam homicidium commiserit, promovendus sit ad ordines rigidissima adest censura Tridentini Concilii, ut perpetuo arceatur ab Altari: *Urb. In.* 20. *Mar.* 1790. §. 2. *Trid. Irr.* 13. *Mar.* 1784. §. 3. *Papien Disp.* 24 *Jul.* 1784. §. 4. *Gallell. Disp. ab Irr.* 12 *Mar.* 1785. §. 4. *Januen. Irr.* 20 *Apr.* 1793. §. 5. *Aquin. Irr.* 20. *Aug.* 1774 §. 7. *Lucer. Irr.* 17. *Dec.* 1796. §. 4. *Hydrun. Irr. Jun.* 1774. §. 9. *Leod. Irr.* 17. *Dec.* 1791. §. 3. *Mutin. Disp.* 24. *Jan.* 1784. §. 3. *Sabin. Irr.* 28. *Jul.* 1787. §. 2. *Lemov. Disp. ab Irr.* 12. *Jul.* 1788. §. 2.

Sed excipitur a Concilio homicidium ex proposito, sed casu commissum: *Cit. Urbev. ibid.*

Nam veniam meretur in homicidio casuali: *Cit. Jan. ibid.*

Eo magis, si tanto a commisso homicidio excessit tempus, ut deleta sit illius memoria; *ibid.*

Verus homicida, et qui sanguinem humanum fudi a ministerio altaris juxta eloquium divinum sunt arcendi: *Agrig. Disp.* 12. *Dec.* 1767. §. 6. *Terr.* 19. *Apr.* 1766. §. 11. *Caven. Irr.* 24. *Nov.* 1792. §. 3. *Camer. Disp. ab Irr.* 30. *Julii* 1785. §. 6.

Hinc David imperatur, quod aedificare domum Dei non potest ob multum sanguinem effusum: *ibid.*

Et coherenter disposuit Sac. Concilium Tridentinum, quod voluntarii homicidii reum arcuit ab ordinibus sacris: *ibid.*

Agravissima autem censura, qua Sacr. Tridentinum Concilium statuit, nullo unquam tempore ad Sacros Ordines promoveri posse clericum homicidam, homicidium excipit commissum non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo: *Card. Dis. ab Irr.* 16 *Maii* 1789. §. 3.

In censuram dicti Trident. non solum incidit, qui solum voluntarium homicidium committit, sed qui vel factis, vel verbis in illum cooperatur: *Camen. praed.* §. 6.

Item qui potuit hominem liberare a morte, et non liberavit, eum occidit: *ibid.*

Et videndum est, num voluntarium dici valeat in causa; quale est, si praevideri potuit, causamque homicida ad illud praebuit ordinatam: *ibid.*

Si censeatur causale, considerare debetur, an tantum tempus excesserit a die perpetrati homicidii, ut illius memoria sit obliterata in loco, et sic cesset populi offensio: *ibid.* §. 14.

Satis est triennium cum emendatione vitae ad obliterandam illius memoriam: *ib.*

Immunis est Sacerdos homicida a gravissima censura Sac. Concilii Tridentini *sess.* 14. *cap.* 7. *de refor. Lun. Sarz. Disp. ab Irr.* 23. *Jan.* 1790. §. 3. *Melev. Irr.* 15. *Dec.* 1787. §. 2.

Dum de clerico dumtaxat loquatur promovendo: *ibid.*

Irregularis tamen ex dispositione *cap. Suscepimus* 10. *de hom. volunt. ibid.*

Sed ei canones non adimunt dispensationis spem, ne mendicare cogatur: *ibid.*

Qui homicidium patravit in calore iracundiae omni dignus est commiseratione, atque indulgentia. *Agrigen. Disp.* 12. *Dec.* 1767. §. 3.

Jure Pontificio constitutum est, ut Presbyteri homicidae duodecim annis poeniteant: *Caput. Disp.* 26. *Apr.* 1755.

Homicida ob voluntarium homicidium restituendus non est ad ministerium altaris: *Lucan. Irr.* 15 *Iunii* 1793. §. 4.

Facile permitti non debet, ut humano sanguine per voluntarium homicidium pollutus, altari inserviat: *Null. S. Bogn. Irr.* 15. *Maii* 1790. §. 3.

Ut a Ministerio altaris homicida perpetuo arceatur, etiam procedit, licet crimen, nec ordine judiciario probatur, nec alia ratione publicum foret. *Mutin. Disp.* 24. *Jan.* 1784. §. 3.

Imo etiamsi fuerit occultum: *Elbor. Irr.* 9. *Febr.* 1737. §. 4.

Minus tamen agitur si homicidium ad propriam defensionem perpetratum fuisse deprehendatur: *ibid. et in ead. Elbor.*

Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 7. *de reform.* vetat, ne homicidae ullo umquam tempore ad ordines, et beneficia promoveantur: *ibid. Brict. Irr.* 18. *Aug.* 1792. §. 2.

Subdit tamen, quod si actum est vim vi repellendo, et ad propriam defensionem, debetur dispensatio ad Sacros Ordines, ac beneficia quaecumque: *ibid. ibid.*

Et tria requiruntur ad hoc ut dici possit, occissorem servasse moderamen inculpatae tutelae: *ibid.* §. 5.

Primo, nempe justa causa, idest aggressio injusta praecedat, nam secus non esset defensio sui, sed invasio alterius, nec esset defensio justa, nisi praecederet offensio injusta: *ibid.*

Secundo, quod defensio sit proportionata injustae invasioni; hinc suppetat modus evadendi mortem, vel mutilationem, vel modus suppetat armis spoliare, vel ad fugam compellere agressorem, aut baculo, manibus, aut quavis alia ratione repellere, tunc non licet illum occidere: *ibid.*

Tertio demum, ut homicidium fiat incontinenti, dum durat invasio: *ibid.*

Mitius agendum est, si homicidium casu evenerit, vel vim vi repellendo perpetratum deprehendatur, tunc dispensatio causa cognita, et precibus probatis debetur: *Galtell. Disp. ab Irr.* 12. *Martii* 1785. §. 4.

Verum in homicidio causali observatur, quod quidem ab omni culpa occidens immunis est, si operam daret rei licitae, et omnem adhibuit diligentiam, ne mors sequeretur: *ibid.* §. 5.

Secus si homicida, quamvis rei licitae operam daret, eam tamen non adhibuit diligentiam, quae ad evitandum mortis

periculum necessaria fuisset: *ibid.* §. 6.

Nam loquitur Tridentinum de homicidio, illudque excipit non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo commissum: *Lemov. Disp. ab Irr.* 12. *Julii* 1788. §. 2.

Qui sua voluntate homicidium patraverit, arcetur a Sacris Ordinibus, beneficiis, officioque ecclesiastico vigore Tridentini Concilii *sess.* 14. *cap.* 7. *Argen. Incl.* 9. *Julii* 1768. §. 7.

Si vero homicidium non ex proposito, sed casu, vel vi vim repellendo commissum sit, dispensatio debetur, vigore ejusdem Concilii: *ibid.*

Vetus est disciplina Ecclesiae, nullum qui sit homicidii reus nedum ordines suscipere, sed ne in suscepto quidem ordine ministrare posse. *Pampil.* 9. *April.* 1786. §. 6.

Ita inconcussum erat in Saeculo IX. ut Joannes VIII. pene excanduerit in Uticensem Episcopum, qui dispensationem ab eo petere quodammodo videbatur: *ibid.*

Homicidae voluntariam narrationem scindere non licet, eamque qua in parte sequutum homicidium exponit, recipere, et qua alia in parte illius refert occasionem, et modum respuere. *Majoric. Disp. ab Irr.* 19. *Aug.* 1786. §. 5.

Tridentinum de Clerico homicida promovendo ad Sacros ordines adimit spem ordines obtinendi: *Melev. Irr.* 15. *Dec.* 1787. §. 2.

Non item de promoto, qui ab eadem censura immunis est declaratus: *ibid. Concord. Disp. ab Irr.* 9. *Aug.* 1788. §. 3.

Quia Trid. loquitur de simplici Clerico: *ibid. Concord.*

Qui sua voluntate homicidium perpetravit, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoveri potest; *Plac.* 15. *Jan. et* 8. *Julii* 1724.

Homicidii poenam non incurrit Clericus, si ignotum sit, an ipse, vel alter aliquem vulneraverit: *Term. Disp. ab Irr.* 28. *Aug.* 1779. §. 8.

Praecipue si ex proposito, et voluntario vulnera non infligeret, sed per accidens: *ibid.* §. 10.

Magis quando res non versatur de Clerico promovendo, sed de jam promoto, quo casu cessat conciliaris Sanctio, etiamsi res esset de homicidio voluntario: *ibid.*

Quare in hoc casu facilius Clericis promotis gratia dispensationis largitur: *ibid.*

Facilius itaque dispensatio tribui debet Clerico jam promoto ex homicidio incerto, vel causali: *ibid.* §. 11.

Homicidium licet non praevidens, attamen, dando operam rei illicitae, illud committens, praebendo causam ad illud ordinatam, statim irregularitatem incurrit; *Bar. Irr.* 5. *Jan.* 1779. §. 6.

Homicidii poenam non incurrit Clericus, si non ex proposito, et voluntarie vulnera inflixerit, sed per accidens: *Andr. Disp. ab Irr.* 20. *Jan.* 1781. §. 7.

Magis quando res versatur non de Clerico promovendo, sed jam promoto: *ibid.*

Cum Clerico autem promovendo rigidius proceditur; *ibid.*

Voluntarium homicidium maximopere Canones in Ecclesiasticis abhorrent; *Anglon. et Turs. Irr.* 20. *Julii* 1793. §. 3.

Ob lapsum decennii quaelibet a loco patrati homicidii perempta, ac sublata praesumatur criminis memoria: *Agrig. Disp.* 12. *Dec.* 1767. §. 5.

Ob voluntarium homicidium reus carere debet ordinis exercitio: *Bergom. Irr.* 19. *Jan.* 1793. §. 2.

Remissa est rigidior veterum Canonum disciplina, juxta quam occidens invasorem, ita fiebat irregularis, ut, si periculum alia ratione potuisset evitari, nonnisi praevia dispensatione foret ad ordines promovendus, si vero inevitabile

fuisset, posset quidem in ordinibus susceptis libere ministrare; non tamen ad alios superiores ordines ascendere: *Elbor. Jur.* 9. *Febr.* 1737. §. 4.

Homicidium.

Ut quis alium occidens dicatur moderamen servasse inculpatae tutelae tria debent necessario concurrere: *Marianen. Irr.* 1. *Martii* 1777. § 4.

Causa nempe modus, et tempus: *ibid.*

Causa est injusta invasio praecedens occisionem, quoniam si quis ante invasionem alterius aggrediatur, jam non sui defensio, sed alterius aggressio est: *ibid.*

Modus debitus defensionis, itaut defensio sit invasioni, aut offensioni proportionata, servata scilicet armorum aequalitate: *ibid.*

Requiritur tempus, ut nimirum occisio ad sui defensionem commissa sit incontinenti, hoc est in ipso actu aggressionis, et defensionis: *ibid.*

Homicidium licet absolute voluntarium dici nequeat, cum non constet, illud ex proposito commissum fuisse, cumque nulla intercesserint jurgia, nullae inimicitiae, ex ipsius tamen occisionis ira, et ex ipsius a cubiculo, in quo clausus fuerat repentina eruptione, ex gladio quo armatus in alios se conjecit homicidium graviter culposum fuisse: *Nep. Disp. ab Irr.* 13. *Julii* 1782. §. 5.

Homicidium perpatratum dicitur ad propriam defensionem, quando ex necessitate repellendi agressorem quis motus fuerit, itaut alio modo mortem evadere non posset: *Mutinen. Disp.* 24, *Jan.* 1784. §. 4.

Homicidium quod a puero fortuito casu, dum luderet, infra decimum quartum aetatis suae annum fuit commissum, a temporali poena excusatur: *Trid. Irr.* 13. *Martii* 1784. §. 4.

Homicidium causale imputatur ei, qui in ludo non adhibuit omnem diligentiam, quam debuit: *Galtell. Disp. ab Irr.* 12. *Martii* 1785. §. 11.

Si homicidium neque per industriam, neque per insidias admissum fuisse constet, non obtinet dispositio Canonica *in cap.* 1. *de hom. volunt. Consten. Irr.* 30 *Jul.* 1785. §. 4.

Et tunc videndum, num casu acciderit, seu vim vi repellendo: *ibid.*

Ille dicitur casu, qui ex opere praeter operantis praevisionem, et voluntatem procedit juxta dispositionem S. Thomae: *ibid.* §. 5.

Potest fratris aggressoris vim feriendo propulsari; nam scimus, quemlibet de jure naturae, seu de jure gentium teneri ad necessariam patriae et parentum defensionem: *ibid.* §. 6.

Fagnanus negat cum opinione communi, licere Sacerdoti occidere, vel mutilare in Parentum, atque propinquorum defensionem: *ibid.* §. 7.

Ratio est, quia Clemens V. fuit primus qui regulam generalem in certis nominatis casibus limitavit: *ibid.* §. 8.

Hinc sequitur, quod ita casibus iis sepositis, quos Clemens voluit exceptos, nempe furiosi, infantis, seu dormientis, et illius, qui mortem aliter vitare non valens, regula in reliquis manere firmiter debet, et obtinere: *ibid.*

Ablato cultro, nullum amplius vitae discrimen adest, quo sine discrimine, neque a jure civili excusatur ab homicidio: *ibid.* §. 10.

Sin autem homicidium fuit causale, etiam certius obtinere debet secunda pars conciliaris dispositionis *in sess.* 14. *cap.* 7. *de refor. Brugnat. Irr.* 8. *Apr.* 1786. §. 4.

Qualitas brevioris cultri ad occidendum inepta admodum videtur; minusque apta, ubi coxae vulnus infligitur, quae pinguedine abundat: *ibid.* §. 5.

Casus, quem expendit, et excipit Concilium Tridentinum in secunda parte *sess.* 14. *cap.* 7. *de refor.* est, quando pro tutamine vitae vim vi repellendo committitur homicidium: *ibid.* §. 6.

Duplex species homicidii voluntarii constituitur: *ibid.* §. 7.

Alia homicidii voluntarii directe, et aliam homicidii voluntarii in causa, seu indirecte: *ibid.*

Cum aliquis cultrum distrinxerit, steteritque contra adversarium, causam posuisse videtur ad homicidium perpetrandum: ea cultri districtio omittenda erat: *ibid.*

Et ratio est, quia contra inermem uti cultro ad repulsionem, defensionemque non licet: *ibid.*

Usus propterea actus illiciti non nihil comprobat, homicidium quod inde evenit, fuisse voluntarium saltem indirecte, sive in causa: *ibid.*

Hinc expendendum est, an actio, sive per se fuerit licita, sive illicita in hisce circumstantiis fuerit omittenda ob periculum homicidii; adeout, qui talibus circumstantiis actionem illam ob hoc periculum non amittit, censeatur indirecte velle ipsum homicidium, quod ex sua actione sequuturum praevidebat, aut praevidere debebat: *ibid.* §. 8.

Observandum est homicidii causalitatem non esse a rixa minime praevisa, et per accidens enata, repetendam: *ibid.* § 9.

Si subsequutus sit actus magis homicidii proximus, videlicet cultri districtio: *ibid.*

Et ratio est, quia hic actus ex sui natura ordinatur ad homicidium, cum cultri ordinatio ad vulnera est, et vulnera ad necem inferendam ordinantur: *ibid.*

Porro numquam esse potuit necessaria cum cultro defensio contra rixantem inermem: *ibid.* §. 10.

Et actus, ut sit licitus, fini proportionetur oportet: *ibid.*

Et ideo, si aliquis ad defendendum propriam vitam utatur majori violentia, quam oporteat, erit illicitus actus: *ibid.*

Atque necessitas debet esse extrema, videlicet, cum quis neque clamando, neque fugiendo, neque alio modo mortem evitare potest: *ibid.*

Si autem ex ictu cultri arteria lacerationem passa fuit, et vulneratus post horas interiit, jam ex eo vulnere sequutum fuisse homicidium in comperto est: *ibid.* §. 11.

Neminem latet, lethalia esse arteriae vulnera: *ibid.*

Homicidium, cui Sacrum Concilium Tridentinum ita adversatur, ut omnem pene spem obtinendae dispensationis a contracta irregularitate adimere videatur, illud est, quod per industriam, per insidias, et exproposito commissum fuerit, quemadmodum ipsa Tridentina verba praeseferant: *Sabin.* 30. *Maii* 1786. §. 4.

Aut dans operam rei illicitae futurum praevidere potuit homicidium, causamque praebuit ad illud ordinatam, et tunc homicidium, licet accidentale, voluntarium censetur in causa: *Lemovic. Disp. ab Irr.* 12. *Jul.* 1788. §. 3.

Aut homicidium praevidere non potuit, causamque non praebuit ad illud ordinatam, et in hoc casu voluntarius in causa non est effectus: *ibid.*

Moderamen inculpatae tutelae tunc servatum videtur quando occidens arctatus sit in modum, ut fugere nequiverit, nec se juvare clamore: *Mesc. Irr.* 15. *Jan.* 1780. §. 5. *et seq.*

Tunc dicitur casu, et ad propriae vitae defensionem, servato moderamine inculpatae tutelae commissum homicidium fuisse, quando, vel provocatus ad rixam occidit, vel si vulnus etiam lethale in ipsomet rixae, et aggressionis actu, non autem ex intervallo, inflictum fuerit in

aliqua corporis parte non nobiliore cum potuerit: *ibid.* §. 6.

Si fur domum effringens sive suffodiens fuerit inventus, et accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis: quod si, orto sole, hoc fecerit, homicidium perpetraverit, et ipse morietur: *Cassal. Irr.* 24. *Sept.* 1718. §. 2.

Lex XII tabularum furem noctu deprehensum occidere permittit, ut tamen idipsum cum clamore testificetur. Interdiu autem deprehensum ita permittit occidere si is se telo defendat: *ibid.*

Intelligitur ergo tunc non pertinere ad homicidium si fur nocturnus occiditur; si autem diurnus, pertineret: hoc est enim, quod dicitur, si orietur sol super eum poterat quippe discernere, quod ad furandum, non ad occidendum venisset, et ideo non deberet occidi. *ibid.* §. 3.

Furem nocturnum occidens, evadit culpabile, si autem tacendo, aut se non movendo, et forte sensim fugiendo se praecavere poterat: *ibid.* §. 7.

Ita enim impune feret, qui furem nocturnum occiderit, si parcere ei sine periculo suo non potuit: *ibid.*

Homicidium unum ex iis criminibus est quorum causa in aliquibus Ecclesiis etiam in mortis articulo absolutio fuit olim denegata. *Taur. Irr.* 15. *Sept.* 1770. §. 7.

Semper irregularitatem induxit usque ab initio seculi XIV. *ibid.*

Et Clemens V. primum declaravit ex homicidio ad sui necessariam defensionem patrato irregularitatem non incurrisse: *ibid.*

Et ratio est, quia vim vi repellere omnes leges, omniaque jura permittunt: *ibid.*

Adversus qualitatem homicidii voluntarii facit, quod in pluribus mors non sequitur ex vulnere per parvum cultrum illato: *Pop.* 21. *Maii* 1718. §. 3.

Pro qualitate vero homicidii voluntarii facit, quod homicidium voluntarium est non solum, quando occidens explicite vult occidere, sed etiam quando vult tantum percutere, et injuriam irrogare, et immediate per se, non per accidens homicidium sequatur: *ibid.* §. 4.

Si homicidium non fuit commissum voluntate, nec interveniente praevisione illius, qui causam dedit rixae, et post aliquo modo cessatam praeambolam rixam, nunquam dici valeat voluntarium respecte ipsius, quod satis dicitur a nonnullis pro exclusione irregularitatis: *Caput.* 24. *Martii* 1725. § 6.

Ratum habens homicidium jam antea paratum licet occasione a se praestita, non committat homicidium, nec libere et efficaciter in illud influat, vel influxerit: *ibid.* §. 7.

Data causa ad homicidium ordinata, voluntarium fit, quod esset causale: *Salern. Irr.* 22. *Aug.* 1795. §. 2.

Sed si levissima fuerit negligentia voluntarium fortasse non reddit remotum effectum: *ibid.*

Quando homicidium est causale immunis est homicida a rigida censura S. Concilii Tridentini: *ibid.*

Homicidium ad sui defensionem commissum censetur, quando inagulatus est et sic arctatus, quod fugere non potest, nec se juvare clamore, nec aliter: *Taur. Irr.* 15. *Sept.* 1770. §. 8.

Quod quidem locum non habet in homicidio commisso pro defensione parentum, vel fratrum, quia hic casus non est de necessitate inevitabili: *ibid.*

Verum necessaria quoque defensio certis limitibus contineri debet, itaut occasio non ad vindictam, sed ad propulsandam injuriam facta dignoscatur: *ibid.* § 9.

Hinc inspicienda est causa, modus, et tempus. Causa videlicet, ut aggressio sit injusta, quia justum aggressorem occidere non licet: *ibid.*

Modus, ut nempe vis necessaria sit ad injustum aggressorem repellendum: *ibid.*

Tempus, ut occisio ad sui defensionem sequatur statim ac quis sibi vim fieri, aut imminere certo cognoscit; *ibid.*

Quod cohaeret Concilio Tridentino *sess.* 14. *cap.* 7. *de refor. ibid.* §. 10.

Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap* 7. *de refor.* homicidium voluntarium a causali distinquit, in homicidio voluntario praecipit, ut homicida nunquam ad Sacros ordines promoveatur, nec obtineat ullum beneficium: *Virdun. Disp. ob Irr.* 2. *Aug.* 1760. §. 5.

Secus vero quo ad homicidium causale, in quo dispensari potest: *ibid.*

Voluntarium dici non potest homicidium, cum percussio facta sit calore iracundiae in rixa, et levi brachio, praeter animum occidendi, licet animus nocendi intervenisset: *ibid.* §. 6.

Et licet homicidium reputetur voluntarium tamen locum habere non potest sanctio Conciliaris de perpetua exclusione a Ministerio altaris, quia res est de Presbytero ordinato, non autem de ordinando: *ibid.* §. 7.

Et ideo post 14. annorum poenitentiam merere creditur dispensationem quoad Ordines, et fortius quoad beneficia, pro quibus venia facilius indulgeretur: *ibid.*

Voluntarii homicidii duplex est species, directe scilicet, et indirecte, seu in causa voluntarii; *Null. Civ. Irr.* 24. *Nov.* 1792. §. 2.

Homicidii indirecte voluntarii occasio est districtio cultri, quae ordinatur ad vulnerandum; *ibid.*

Non est enim actus licitus, maxime contra inermem; *ibid.*

Neque intentio incutiendi tantum timoris excusat, cum excedens defensionis modus non sit proportionatus fini, ideoque illicitus: *ibid.*

Homicidium non fuit voluntarium, aut per insidias patratum, sed ut vim vi repelleret, quo casu dispensatio non denegatur; *Taur. Irr.* 15. *Sept.* 1770. §. 5.

Et de violentia, atque iracundia, redargui non potest ille, qui, cum patruo aggressus districto gladio, et ad necem lacessitus, fugiendi praecluso aditu, coactus fuit sclopum, in patruum explodere, ut mortem, quo potuit modo, averteret: *ibid* §. 4.

Homicidium cum commissum fuerit, ut sibi, suisque parentibus opem ferret, nullam idcirco irregularitatem incurrisse videtur: *ibid.* §. 5.

Homicidium voluntarium dici potest in causa ob illicitam rixam: *Aquil. Irr.* 17. *April.* 1790. §. 2.

Ideoque imputandum ad irregularitatem: *ibid.*

Quando ordinata non erat rixa, nec praevidere potest, voluntarius in causa non censetur effectus: *ibid.*

Et sequuto homicidio non contrahitur irregularitas: *ibid.*

Voluntarium in causa fuit homicidium a Sacerdote commissum, qui praebuit causam ordinatam ad illud. *Vicen. Irr.* 18. *Decem.* 1790. §. 3.

Quia vitio verti debet, quod armatus incederet contra expressum Canonici juris interdictum: *ibid.*

Praesertim si id fecisset, ut suo resisteret adversario: *ibid.*

Quando quidem ex opere illicito, et absque dolo operantis datur causa ad homicidium ordinata, voluntarium, quod est causale, fit homicidium: *Urbev. Irr.* 20. *Martii* 1790. §. 2.

Levissima negligentia censeri nequit causa ordinata ad homicidium, quae voluntarium reddat effectum; *ibid.*

Ex opere etiam licita, et absque dolo operantis datur causa ad homicidium ordinata, ex qua voluntarium evadit. *Feretr. Irr.* 28. *Maii* 1791. §. 3.

Facile permitti non debet, ut humano sanguine per voluntarium homicidium pollutus serviat altari: *ibid.*

Si praevideri non potuit, quod se inter venandum insectaretur aliquis voluntarium fortasse non est homicidium ex causa: *ibid.* §. 4.

Doctores tenent Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 7. tantum loqui de homicidio voluntario, et per industriam. *Agrig. Disp.* 12. *Dec* 1767 §. 7.

Et multum interest distinguere, an homicidium causale fuerit voluntarium, vel causale, pro quo debent circumstantiae perpendi; *ibid.*

Inspiciendum est, num homicidium commissum in calore, iracundiae fuerit, quae ab omni consilio, et mente deturbat. *ibid.* §. 8.

Homicidium commissum ad justam Sororis defensionem aequiparatur propriae: *Bergom. Irr.* 19. *Jan.* 1793. §. 2.

Praesumitur deesse propositum occidendi, ubi adhibita sunt arma, quae solum ex accidenti mortem possunt causare. *Tran. Irr.* 26. *Mar.* 1768. §. 8.

Eoque in casu mors dicitur mere causalis, et involuntaria: *ibid.*

Hinc homicidium non censetur ex proposito patratum, quando sclopus erat parvulis plumbeis globulis instructus: *Brix. Irr.* 15. *Dec.* 1764. §. 5.

Ille, qui positus est in circumstantiis, ut nec fugam arripere, nec aliter vitam defendere potuisset, nisi mortem inemici intulisset, licuit vim vi repellere. *Alben. Irr.* 18. *Dec.* 1773. §. 3.

Homicidium commissum ex opere illicito voluntarium censetur in causa. *Calar. Irr.* 19. *Jan.* 1793. §. 4.

Licet sint, qui voluntariam ab eo excludunt qualitatem: *ibid.*

Ut homicidium ad propriam defensionem, et cum moderamine inculpatae tutelae patratum dici possit, verificari debet defensio in ipso actu aggressionis: et non adsumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, et quod aequalitas personae loci, et armorum intercesserit. *Aber.* 8. *Aug.* 1772 §. 7.

Prolata verba, etsi gravia sint, necem non immediate, sed fortuito, et per accidens respiciunt, nec homicidio causam ullo modo praebent. *Salern. Irr.* 20. *Apr.* 1771. §. 4.

Naturali jure cautum est, non solum ad parentum, sed etiam ad defensionem amicorum potest aggressorem occidi. *Taur. Irr.* 14. *Martii* 1772. §. 4.

Honestas. Vide *Clerici* §. X. *Parochus* §. XVII.

Honestas Publica. Vide *Matrimonium* §. XLV.

Honestas Publica quoad Impedimenti Dispensationem. Vide *Dispensatio* §. XVII.

Honor. Vide *Dignitas*.

Honorarius Canonicus. Vide *Canonicus* §. IV.

Hora. Vide *Missa* §. IV.

Horae Canonicae. Vide *Officium Divinum*.

§. I.

Hospitale in genere.

Hospitalia commendantur a Sanctis Patribus, et Conciliis. *Pharaon. Suppr. Ou. et Abs.* 9. *Jul.* 1796. §. 6.

Eis vero indigentibus succurrendum est ex aliis potius, quam Missarum relictis: *ibid.* §. 4.

Haereditas tamen ipsimet hospitali relicta, principaliter relicta praesumitur pro operibus pietatis, quae in illo exercentur, secundario pro Missis: *ibid.* §. 5.

Ideoque ad levandam illius inopiam potius reducendae sunt Missae: *ibid.*

Hospitalium origo fuit Charitas. *Alatr. Visit. SS. LL.* 10. *Julii* 1790. §. 3.

Ideo eximium est eorum opus, et ma-

xime a Sanctis Patribus, Sacrisque Conciliis commendatum: *ibid.*

Ipsique praefertur eleemosyna, licet Deo acceptissima: *ibid.*

Miserabiliores sunt, qui inopia simul et adversa laborant valitudine: *ibid.*

Ideoque ei potius haereditates incertis pauperibus relictae; ipso jure applicantur: *ibid.*

Hospitale expositorum ne gravetur recipere exteros projectos, providendum est ab Ordinario. *Urb. seu Call.* 4. *Dec.* 1762. §. 5.

Recipere tamen debet projectos Dioecesanos juxta proprium hospitalis institutum: *ibid.*

Illegitimae Puellae sequuntur originem matris, et sunt recipiendae: *ibid.*

Et sunt restituenda ab eodem hospitali alimenta dictis Puellis praestita, quae non censentur donata stante interpellatione facta Episcopo: *ibid.*

Si tamen ex instituto praestantur a loco pio, repeti nequeunt non obstante dicta contestata denunciatione: *ibid.* §. 6.

Expositi autem reputantur cives loci, in quo exponuntur: *ibid.*

Plurimum favendum est hospitali, ac misericordiae operibus, quae ibi explentur. *Savon.* 18. *Aug.* 1792. §. 8.

Hospitalis convalescentes plene convaluisse non dicuntur. *Bonon. seu Imol. Hosp.* 24. *Jul.* 1762. §. 5.

§. II.

Hospitale quoad Qualitatem.

Cum res sit de hospitali proprium titulum, et nomen *Sancti* habente, ipsiusque bona nec ultra triennium locari, nec absque Sacrae Congregationis licentia distrahi possunt, haec signa qualitatem Ecclesiasticam aperte evincunt. *Civit. Capell. Hosp.* 13. *Febr.* 1773. §. 4.

Et absque capella, et turri campanaria potest hospitale esse Ecclesiasticum: *ibid.*

Quum jurisdictio omnis, et cura ad Episcopum, non vero ad Baronem pertineat, apertum redditur officiales Hospitalis non a Barone, sed ab Episcopo fore approbandi. *Civit. Cast. Hosp.* 13. *Febr.* 1773. §. 5.

§. III.

Hospitale quo ad Administrationem, et Administratores.

In administratores hospitalis negligentes Episcopus si non sint exempti propria, si vero exempti vel privilegiati sint, apostolica auctoritate debet animadvertere: *Eug. Jur. Visit.* 21. *Jun.* 1783. §. 11.

Hinc licet hospitalia, quae Regiae protectioni subduntur, ab Episcoporum visitatione immunia sint, nihilominus eorumdem hospitalium administratores tenentur reddere Episcopis rationes gestae administrationis: *ibid.* §. 14.

Solumque hoc jure uti non possunt, si in fundatione contrarium statutum fuerit: *ibid.*

Jurisdictio, et cura in hospitalibus Ecclesiasticis, et Religiosis semper ad Episcopum pertinet, etsi illorum administratio penes laicos resideat. *Civit. Cast. Hosp.* 13. *Febr.* 1773. §. 3.

Non obest, quod administratio hospitalis penes communitatem resideat, quia nullo modo illa excludit Episcopi jurisdictionem, et inspectionem: *ibid.* §. 4.

Redditio rationum reddenda est ab hospitalis administratoribus Episcopo; sublatis etiam quibuscumque contrariis consuetudinibus, ac privilegiis, ut Tridentinum Concilium disponit: *ibid.* §. 6.

Nec cumulative competit haec jurisdictio circa redditionem rationum Baroni, semel, ac eidem nec privilegium, nec consuetudo assistit: *ibid.*

Hospitalis nulla ordinarii auctoritate erecti Episcopus praeter visitationem, et redditionem rationum accipiendam, nihil praeterea jus habet. *Senog.* 8. *Jun.* 1765. §. 15.

Praesertim si ita semper a centum supra annis servatum est: *ibid.*

Quo casu praesumitur etiam privilegium exemptionis: *ibid.*

Hospitalis unicus si semper fuerit administrator, consuetudo non est immutanda: *ibid.* §. 14.

Hospitium.

Pro hospitio permittenda non est publica Ecclesia. *Rov.* 15. *Dec.* 1764. §. 12.

Hypotheca.

Jura, et hypotheca creditoris dimissi tunc transeunt in solventem, quando iste extrema concomitantia concurrisse probet. *Null. Lepr. Leg.* 16. *Jun.* 1781. §. 8.

Extrema concomitantia sunt, quando pacto acquirendi subingressum in juribus dimissi creditoris solvisse, et pecunias suas ad manus illius pervenisse in causam expressam doceat: *ibid.* §. 3.

Hypotheca, et jura creditoris dimissi tunc transeunt in solventem, quando iste probet hoc pacto solvisse, et pecunias suas ad manus creditoris pervenisse in causam expressam: *ibid.* §. 3. *et* 6.

Beneficium inventarii haeredem solventem primovenientibus cum ignorantia potiorum liberat ab actione personali. *Raven. Cess. Leg.* 15. *Dec.* 1759. §. 6.

Sed non adimit creditoribus, vel legatariis potioribus hypothecam super bonis defuncti possessoris etiam ab haerede, qui retentionem non habet pro solutione facta posterioribus, vel minus privilegiatis: *ibid.*

Hypotheca generalis omnium bonorum in prima testamenti parte descripta coercita est ad subsequentem demandatae sortis speciem. *Jannen. Capell.* 16. *Julii* 1791. §. 6.

Et licet demonstrativa sit sortis designatio, ex qua ex reliquis bonis supplere debet imminutos fructus illius: *ibid.* §. 7.

Tamen extincta per eum non est absque taxativis verbis generalis hypotheca: *ibid.*

Et veluti omnibus infixa fundatoris bonis, in haeredes cum illis transit: *ibid.*

Hypotheca anterior est creditum dotale super bonis haereditariis, quae incipit ab anno, quo postulatum fuit dotale Instrumentum. *Ascul. Capell.* 27. *Febr.* 1790. §. 5.

Hypotheca comprehenditur sub prohibitione alienationis, quando dispositio prohibeat alienationem late sumptam. *Camer. Fabr.* 30. *Jul.* 1774. §. 6.

Secus vero, quando res est de alienatione stricto modo sumpta: *ibid.*

Generalis hypotheca transit in particularem possessorem bonorum fundatoris Capellaniae. *Jan. Cap.* 16. *Mart.* 1793. §. 4.

Ratione hypothecae suppleri debet, quod deficit ad justam missarum eleemosynam, neque per traditionem certae sortis ab hac obligatione quis est solutus. *Pisau. Red. Miss.* 13. *Julii* 1797. §. 8.

Reliqua. Vide *Bona Ecclesiastica* §. VI.

Hypothecaria Actio. Vide *Actio* §. II.

Janua.

Januam retinere in parietibus Ecclesiae vetitum est de jure: *Vgen.* 12. *Jan.* 1760. §. 1.

Jejunium.

A lege generali jejunii excipiuntur minores annis uno, et viginti juxta receptam sententiam Doctorum. *Dissert. sup. Matr.* 1740. *in fin. lit. S. Part.* 1. §. 1.

Ignorantia.

Ignorantia juris non praesumitur: *Alex. Susp.* 11. *Jan.* 1772. §. 2.

Illegitimitas Prolis. Vide *Matrimonium* §. X.

Illiterati Clerici. Vide *Clerici* §. III.

Illicita Conditio. Vide *Conditio* §. IV.

Immemorabilis Consuetudo. Vide *Consuetudo* §. V.

Immemorabilis Observantia. Vide *Observantia* §. V.

Immutatio.

Immutari nequit quod semel constitutum est. *Senog. Subs. Dot.* 18. *Mart.* 1797. §. 6.

Impedimenta Matrimonialia. Vide *Matrimonium a* §. XXIV. *usque ad* §. XLVIII.

Impedimanta Matrimonialia quoad Dispensationem. Vide *Dispensatio a* §. XII. *usque ad* §. XVII.

Impensa. Vide *Expensae.*

Impetratio. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XVI.

Implementum. Vide *Legatum Pium* §. XII. *Onus*, *Onera* §. III. *Voluntas testatoris* §. VI.

Impositio. Vide *Census* §. II.

Impossibile.

Est regula juris, nemo potest ad impossibile obligari. *Disser. sup Matrim.* 1740. *in fin. lit. I. Discep.* 1. *num.* 39

Impossibilis Conditio. Vide *Conditio* §. IV.

Impotentia. Vide *Matrimonium* §. XI.

Improbatio. Vide *Consuetudo* §. XI.

Impuberes. Vide *Matrimonium* §. XXV.

Incisio Arborum. Vide *Arborum Incisio.*

Incompatibilitas. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XVII. *Canonicatus* §. V. *Capellania* §. VII.

Incompatibilitas quoad Dispensationem. Vide *Dispensatio* §. VI.

Incontinentes. Vide *Clerici* §. IV.

Indissolubilitas. Vide *Matrimonium* §. XXIII.

Inductio. Vide *Consuetudo* §. VI. *Obligatio* §. III. *Observantia* §. VI.

Indulgentia Plenaria, et Partialis.

Indulgentiarum publicatio facienda est per Ordinarium loci juxta censuram Concilii: *Aquil. Jurisd.* 18. *Julii* 1761. §. 2.

Item facienda est a Praelatis Regularibus pro suis subditis, in quibus habent jurisdictionem ordinariam; *ibid.*

Indulgentiarum concessio pertinens ad potestatem jurisdictionis potest cuicumque a Papa delegari; *ibid.* §. 3.

Nullam jus quoad publicationem Indulgentiarum competit Abbati, qui non habet territorium separatum, et cujus Abbatia de Dioecesi Episcopali reputata est, itaut dici nequeat Ordinarius: *Aquil. Jurisd.* 10. *Maii* 1760. §. 1.

Jus concedendi Indulgentias expresse ademptum Praelatis Inferioribus *in cap. accedentibus de excessu Prael.* acquiri potest ab eisdem per quadragenariam consuetudinem inducentem praesumptam delegationem Pontificis: *ibid.* §. 5.

Multo fortius videtur acquisita ex quadragenaria praescriptione facultas easdem Indulgentias a Papa concessas publicandi, quae certe minor est ipsa concessione, et quam acquiri potest ex consuetudine: *ibid.*

Ad assequendam indulgentiam in altaribus Privilegiatis non solum Missam defunctorum, sed quamcumque aliam Missam ibi celebrare sufficit. *Rom.* 9. *Febr.* 1726. § 7.

Accedente autem expressa voluntate Summi Pontificis de celebrandis Missis de Requiem, cessat controversia circa punctum, an sufficiat aliam Missam dicere, vel necesse sit Missam Defunctorum celebrare pro lucrifacienda Indulgentia a Sum-

mo Pontifice altaribus privilegiatis concessa: *ibid.*

Plurimis indulgentiis cumularunt Summi Pontifices Confraternitates Doctrinae Christianae: *Ferr. Doct. Christ.* 21. *Julii* 1742. §. 7.

Per aggregationem Archiconfraternitatis Urbis communicantur Societati aggregatae indulgentiae: *Reat.* 5. *April.* 1788. §. 5.

Morientes, qui sacrum divi Francisci habitum peterent, et cum eo post obitum sepelirentur, indulgentias lucrantur: *ibid.* §. 6.

Innocentius XII. plenariam et quotidianam concessit Indulgentiam omnibus Christifidelibus, qui poenitentes et confessi, et sacra communione refecti visitassent Ecclesiam S. Mariae Angelorum, et Ecclesiam S. Francisci sitam in Civitate Assisiensi: *Ord. S. Francisci* 20. *Nov.* 1723. §. 4.

Alexander VI. Summus Pontifex indulgentiam largitus est Patribus Ordinis Praedicatorum ob multitudinem populi, qui confluit in eorum Ecclesia S. Crucis nuncupat. Jaurinensis Dioecesis in Regno Hungariae, ubi asservatur hostia sanguine prodigioso conspersa. *Gran.* 6. *Maii* 1775. §. 18.

Indulgentiis Summi Pontifices etiam locupletarunt Ecclesiam S. Mariae in Vado in Monasterio Canonicorum Congregationis Renanae, Ss. Salvatoris, in qua anno 1351. Parocho quodam haesitante, et celebrante, permulti aspexisse infantulum, et fractam hostiam in progressu Missae sanguinem emanasse: *ibid.*

In eadem Ecclesia Clemens Papa VIII. Ferraria in suam ditionem vindicata, Sacratissimum Sanguinem saepe adoravit, Missamque celebravit: *ibid.*

Indultum absentandi a Choro. Vide *Dispensatio* §. III.

Indultum assequendi Beneficium. Vide *Dispensatio* §. V.

Indultum assequendi Capellaniam: Vide *Dispensatio* §. V.

§. I.

Indultum Jubilationis, seu Vacandi a Choro.

Veteranis olim militibus post vicena stipendia emeritis vacatio concedebatur: *Civit. Cast.* 20. *Sept.* 1766. §. 6. *Brict. Jub.* 12. *Maii* 1792. §. 2.

Nec sola honesta missio a militia indulgebatur, sed quaecumque muneris sive publici, sive civilis vacatio; *ibid.* §. 7.

Imo quandoque illi praedia attribuebant veteres pro praemio; *ibid.* §. 8.

Et non solum ipsos, verum etiam filios permultis privilegiis, honoribus, et poenarum immunitatibus donarunt; *ibid.*

Ad illud exemplum etiam publicis professoribus honoraria missio cum vacatione laboris, et privilegiis data est: *ibid.* §. 9.

Proximis temporibus hoc privilegium de perpetua vacatione muneris ecclesiastici, sensim introductum est: *ibid.* §. 11.

Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 12. abrogasse consuetudines Ecclesiarum, quae propriis constitutionibus jubilationem post 40. annos dabant, dubitatum est: *ibid.* §. 12. *Pisaur. Jub.* 7. *Febr.* 1770. §. 9.

Doctores alii negativam, alii affirmativam tenuerunt sententiam: *ibid.*

Jubilatio primum locum habuit in Civitate Hispaniae Compostella, ubi primum fuit tolerata, postmodum firmitatem obtinuit: *ibid.* §. 12.

Erat in Ecclesia Compostellana statutum cum usu immemorabilis temporis, ut post 40. annos beneficiati vacarent sine ulla fructuum, et distributionum jactura: *ibid. Leod. Jub.* 17. *Aug.* 1776. §. 6.

Et hoc statutum tolerandum esse Gregorius XIII. decernit: *ibid.*

Et hac tolerantia ab initio originem ha-

buit ex peculiaribus causis, deinde promiscua harum concessionum alluvies in Ecclesia manavit: *ibid.* §. 13.

Hinc hodie quasi jus processit, ut post 40. annos omnimoda cum integra fructuum perceptione petatur, et concedatur: *ibid.*

Etsi in jure sancitum fuisse nullibi comperiatur, Canonicos, Beneficiatos, a Chori servitio absolvendos esse postquam spatio annorum 40. Ecclesiae suae laudabiliter servierint: attamen ducto tum a Levitarum Mosaicae legis exemplo, qui exactis in Ministerio annis 25. quiescebant, tum a veteranis, quibus primus Severus Augustus vacationem a muneribus indulsit; sensim introducta est in aliquibus Ecclesiis consuetudo vacationis indulgendae post servitium annorum 40. *Signina Jub.* 4. *Febr.* 1786. §. 6. *Feltr Jub.* 11. *Jan.* 1721. §. 2. *Civit. Pleb. Jub.* 23. *Nov.* 1782. §. 5. *Luc. Jub.* 8. *Jun.* 1771. §. 3.

Consuetudinem hujusmodi approbavit Greg. XIII., et factum est, ut haec consuetudo in generalem praxim Ecclesiae transiverit: *ibid.*

Nemini ignotum, quod a duobus tantummodo seculis nomen Jubilationis auditur in Ecclesia, quae primum approbavit eorum Capitulorum statuta, quae hoc indultum pollicebantur, mox ut indulgentia in legem transivit, sumpto exemplo ab honorifica missione, quae veteranis dabatur, et a Levitis, qui post servitium 25. annorum dimittebantur exempti: *Aux. Jub.* 19. *Aug.* 1786. §. 2. *Rom.* 4. *Febr.* 1786. §. 4. *Camer. Jub.* 12. *Martii* 1796. §. 2. *Mont. Falis. Jub.* 6. *Dec.* 1794. §. 5. *Anag. Jub.* 9. *Sept.* 1797. §. 5. *Null. seu Foropom. Jub.* 18. *Junii* 1796. §. 2.

Et ante invectum Jubilationis usum satis consulere visum est diuturno servitio Canonici infirmi, aut gravis aetatis per indultum causa infirmitatis, per concessionem coadjutoris, aut per aliquod Apostolicae Sedis privilegium ratione benemeriti, et longissimi servitii: *ibid.* §. 3.

Hinc praevulgatum est indultum Jubilationis ignotum juri canonico: *Mont. Falis. Jub.* 2. *Dec.* 1786. §. 3. *Feltr. Jub.* 11. *Jan.* 1721. § 1.

Coepit irrepere cum Gregorius XIII. S. Congregationis Concilii consilio haud improbandas edixit eorum Capitulorum consuetudines, aut Constitutiones, quae illud invexerunt: *ibid.*

Agnita deinde fuit hujus indulgentiae honestas; sumptoque a Levitis, et a Seculari militia exemplo, congruere visum est, ut deterior non esset conditio eorum, qui Ecclesiasticae militiae, et novi testamenti ministerio adscripti sunt: *ibid.*

Voluit tamen Ecclesia, ut hujus indulgentiae ii tantum participes essent, qui per 40. annos continuo, et cum laude inservissent: *ibid.*

Et sicut Concilium Tridentinum improbare *sess.* 24. *cap.* 12. *de refor.* videtur Canonicorum exemptiones a chorali servitio, eas tamen tolerandas rescripsit laudatus Pontifex post quadragenarium servitium: *Plac. Jub.* 28. *Julii* 1787. §. 2.

In Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis non improbanda, sed toleranda sunt ea Statuta, quae Canonicis, et Beneficiatis post servitium 40. annorum vacationem a Choro, quae Jubilatio dicitur, concedunt: *Dub. Jub.* 24. *Sept.* 1718. §. 2. *Gerund. Jub.* 15. *Febr.* 1772. §. 3. *Terr. Jub.* 16. *Martii* 1771. §. 2.

Inolevit autem praxis, ut indulta jubilationis a S. Congreg. concederentur Canonicis, et Beneficiatis, qui spatio 40. annorum suis Ecclesiis inservierunt: *ibid.* §. 3.

Non vero absolute et simpliciter praxis haec sibi locum vindicat, sed in hypothesi, in qua plene doceatur de servitio praestito, spatio annorum 40., et quidem cum qualitate continui, et laudabilis: *ibid.*

Absentia ex causa infirmitatis ab ordinario adprobatae, et S. Congregationis accedente indulto, jubilationi non praejudicat : *ibid.* §. 6.

In terminis absentiae causa studii, et quidem praevia licentia S. Congregationis res fuit in aprico posita, non esse dicti temporis habendam rationem in computo Jubilationis : *ibid.*

Qui propter officium Scripturae Bibliothecae Vaticanae indultum habuerat vacandi a servitio chori pro diebus et horis, non est a jubilatione excludendum, propter absentiam, quae horis, et diebus praedictis contigisse dicebatur : *ibid.*

Qui partim tamquam clericus beneficiatus, partim tamquam beneficiatus ejusdem Ecclesiae inservierat, jubilationi illius id non obstat, et tempora praedicta sunt conjungenda : *ibid.* §. 8.

Etiam illi, qui inservierat partim tamquam coadjutor partim tamquam principalis concedenda est temporum conjunctio, cum de jubilatione agatur : *ibid.*

Ex novem Canonicis comprehenso Praeposito, dempto uno, qui ad organum, altero qui ad Confessionarium adstare debet, demptisque aliis tribus, qui altari celebrando assistere tenentur, et sic tres tantummodo in choro remanent, Praeposito jubilationis conceditur indultum : *ibid.*

Bona valetudo ab indulto jubilationis excludere regulariter solet : *Rip. Jub.* 29. *Nov.* 1710.

Si grandaeva aetas Canonici, gravesque morbi non sinant onera chori subire, ratio exigit, ut perpetua a quocumque munere vacatione donetur. *Spol. Jub.* 18. *Aug.* 1770. §. 2.

Quum senectus, et infirmitas impediant quominus Ecclesiae valeat inservire : *ibid.*

Exemplum desumitur a militibus veteranis, qui post multos labores vacatione donantur, omniaque retinent jura, honores, et emolumenta : *ibid.* §. 3.

Hinc Veteranis militibus assimiliari dicitur Canonicos, et Beneficiatos, qui milites sunt militiae coelestis : *ibid.*

Despiciendae sunt irrationabiles conditiones a Capitulo adjectae, praesertim quoad onus canendi Missam conventualem, et celebrandi Missas in Aurora, vel in meridie, cum jubilato onus hujusmodi imponi non debeat : *ibid.* §. 4.

Concedi solet hujusmodi indultum cum reditibus omnibus praebendae, distributionibus, et emolumentis : *Brict. Jub.* 12. *Maii* 1792. §. 2.

Iis tamen exceptis distributionibus, quae ex testatorum voluntate, vel Ecclesiae statuto inter praesentes tantum sunt dividendae : *ibid.*

Jubilationi locus non est, si per eum divinus cultus detrimentum patiatur: *ibid.* §. 3.

Ob laudabilem servitii Chori, et longaevum annorum decursum indulgenda est jubilatio juxta communissimam praxim semper servatam a S. Congreg. Concilii : *Pisaur. Jub.* 7. *Julii* 1770. §. 3. *Leod. Jub.* 17. *Aug.* 1776. §. 4.

Et vigore hujus indulti percipi debent Praebendae fructus integri, quotidianae distributiones, fallentiae, ceteraque emolumenta, quae ab interessentibus lucrantur, ac si choro praesens esset : *dict. Leod.* §. 6.

Limitatur ; non species distributionum ubi diversimode fuit a testatoribus, vel ab aliqua Capitulari dispositione praescriptum : *ibid.* §. 8.

Spe immunitatis alacriores et magis solertes fiunt Canonici, et Beneficiati in praestando servitio Ecclesiae : *Spol. Jub.* 18. *Aug.* 1770. §. 8. *Luc. Jub.* 8. *Junii* 1771. §. 3.

Assueta S. Congregationis Concilii aequitate universalis inducta est consuetudo ut Canonici, qui quadragenarium conti-

nuum, et laudabile servitium exhibuerunt, indulto jubilationis donentur pro lucrandis integre fructibus, et distributionibus: *Derthus. Jub.* 14. *Maii* 1768. §. 2. *Const. Jub.* 4. *Maii* 1737. §. 3. *Lauret. Jub.* 11. *Jan.* 1774. §. 8.

Illud conceditur, etiamsi omne desit in aliqua Ecclesia peculiare statutum jubilationem indulgens, et desit quoque jubilationis exemplum: *ibid.*

Simulque deficiat senectus, aut mala valetudo: *ibid.*

Jubilationis indultum non meretur Commissarius Rev. Fabricae S. Petri ex privilegio Const. Pauli III. quae loquitur tantum de perceptione Canonicalium fructuum, sed non supplet servitium non praestitum. *Sign. Jub.* 18. *April.* 1795. §. 3.

Stylus S. Congregationis Concilii est non impertiendi indultum jubilationis, nisi iis Canonicis, sive Beneficiatis, qui suae Ecclesiae integrum servitium continuum, et laudabile per annos 40. et ultra praestiterint, nulla habita ratione provectae, vel decrepitae aetatis, aut habitualis, quo forte laborent morbi: *Laur. Ind.* 10. *Jun.* 1741. §. 4.

Et licet quadragenarium servitium cum qualitate continui probetur, et jubilationis indulto remunerari consueverit, nihilominus hujusmodi indulto nemo frui posse videtur, quoties Ecclesiae decus, et divinus cultus detrimentum patiatur: *Luc. Jub.* 8. *Junii* 1771. §. 4.

Timeri non potest dum aliquis petit jubilationem, ne divinus cultus imminuatur, si Capitulum constet 36. Canonicis, et 140. Beneficiatis: *Gerud. Jub.* 15. *Feb.* 1772. §. 7.

Jubilationis indultum a juris ratione deflectit, quippe quia Canonicales quaecumque Praebendae personalem residentiam requirunt: *ibid.* §. 11.

Non expedit rigorem adhibere in admittenda jubilatione, alioquin facile usuvenire potest, quod possidentes Canonicatus, vel dignitates impetrent coadjutores sibi dari suos nepotes, ut beneficia remaneant in familia, quasi per speciem haereditariae successionis contra tot Decreta Patrum, et tot Sacras Constitutiones: *Calag. Jub.* 18. *April.* 1733. §. 12.

Indulgendum est indultum jubilationis septuagenario maxime cum nullum ex ea cultus divini detrimentum emergat: *Dert. Jub.* 14. *Maii* 1768. §. 3.

Et Episcopus potest quandocumque indultarium ad Ecclesiae servitium juxta varias necessitates pro suo arbitrio revocare: *ibid.*

Jubilatio non ex justitia debetur, nec ex juris Canonici sanctione, sed ejus concessio est semper gratia, aequitati tamen, et pietati consentanea post servitium quadragenarium jugiter, et cum laude obitum: *Calag. Jub.* 18. *April.* 1733. *Valen. Ind.* 27. *Jan.* 1761. §. 4.

Nocere Canonico non potest alternativa Servitii Chori, quae aliis Canonicis impedimento non fuit, quominus jubilationem assequerentur, ne eadem in causa diversum judicium proferatur: *Terr. Jub.* 16. *Martii* 1771. §. 3.

Indultum a Residentia. Vide *Dispensatio* §. IV.

Indultum retinendi Beneficium. Vide *Dispensatio* §. V.

Indultum retinendi Capellaniam. Vide *Dispensatio* §. V.

§. II.

Indultum Pontificium in genere.

Indultum a Sede Apostolica tributum, censetur per non usum sublatum. *Tybur. Par.* 16. *Junii* 1792. §. 4.

Indultum, quum jam fuerit exequutum, revocari in controversiam nequit. *Firm.* 18. *Jul.* 1772. §. 6.

Indultum deputandi ad Parochias unitas Regulares ad nutum amovibiles sublatum fuit per Concilium Tridentinum praecipiens *sess.* 7. *cap.* 7. deputationem perpetuorum Vicariorum, non obstante quocumque privilegio. *Spir. Par.* 17. *Jul.* 1761. §. 10.

Et constitutio S. Pii V. moderavit rigorem Concilii Tridentini tribuens facultatem mendicantibus deputandi suos Religiosos in Vicarios Amovibiles: *ibid.*

Sed revocata in hac parte fuit expresse Const. *In tanta* Gregorii XIII. *ibid.*

§. III.

Indultum Pontificium, quoad Prorogationem.

Indulti prorogatio non exorbitat a jure, quando agitur de favore Ecclesiarum; *Leod. Pror. Ind.* 18. *Maii* 1776. §. 8.

Sicuti in Indulto prorogationis Coadjutores actu existentes excipiuntur; ita etiam in illo excepti intelligi debent Coadjutores, qui tunc actu exstabant: *Leod. Ind.* 12. *Martii* 1774. §. 4.

§. IV.

Indultum Pontificium quoad Validitatem, et Nullitatem, Subreptionem, et Obreptionem.

Rescripta quaecumque indulta, aut gratiae subreptitie, aut obreptitie extortae, utpote per dolum, et fraudem obtentae nullius sunt roboris: *Praenes. Conc.* 20. *Aug.* 1774. §. 18. *Rom. Cap.* 17. *Sept.* 1774. §. 11.

Indulta nullam merentur exequutionem obtenta tamquam vitio subreptionis, et obreptionis infecta; *Macr.* 24. *Jan.* 1778. §. 7. *Spir. Paroch.* 18. *Julii* 1761. §. 10.

Indultum Pontificium a Regulari obreptitie extortum sub falsa narrativa haud est exequendum, sed Parochia conferenda est, ut prius, Sacerdotibus secularibus in titulum perpetuum: *August. Par.* 10. *Maii* 1760. §. 2.

Silentio servatum quum sit, testatorem expresse prohibuisse voluntatis suae commutationem, gratiam subreptitiam, et nullam esse firmatur: *Ascul. Com. Vol.* 20. *Jan.* 1776. §. 11.

Si in precibus exposita fuerunt minus vera, et quae vera erant, reticita fuerunt sustineri non potest Indultum Pontificium utpote labe subreptionis, et obreptionis infectum: *Null. Parf. Sem.* 9. *Aug.* 1777. §. 8.

Subreptitia sunt indulta percipiendi in absentia distributiones ob reticentiam legis aequandi distributiones cum distributionibus, quae percipiuntur de praesenti a Capitularibus. *Firm.* 19. *Maii* 1787. §. 4.

Licet hujus legis expositio S. Congreg. Concilii non retraxisset a concedendis indultis ob expressum favorem: *ibid.*

Eam tamen ad decernendam distributionum amissionem ad formam Bullae unionis impulisset: *ibid.*

Et id ad inducendam subreptionem satis censet: *ibid.*

Obreptitium est indultum deputandi Regulares ad Parochias unitas ad nutum amovibiles, quando supponitur unio sequuta auctoritate Apostolica, quae revera ex monumentis non eruitur: *Spir. Par.* 18. *Jul.* 1761. §. 10.

Quando reditus fuit inexequibilis per primaevum non usum 40., imo fere 70. annorum, quot effluxerunt usque ad primam Regularium nominationem: *ibid.*

Quando cessavit causa finalis inopiae Sacerdotum Secularium, cessare quoque debet privilegium deputandi Regulares: *ibid.*

§. V.

Indultum Pontificium Oratorii Privati.

Apostolicum indultum non ita late, et contra mentem concedentis intelligendum est; *Arbor*. 26. *Jan*. 1771. §. 5.

Verba Indulti Oratorii comprehendunt familiares Privilegiatorum decori inservientes; non vero familiares omnes necessariis addicti servitiis, absque ullo penitus discrimine: *ibid*.

Tuto deputari potest unus familiaris tamquam necessarius ad inserviendum Sacerdoti celebranti: *ibid*. §. 6.

Ac admitti potest alius familiaris, quum ad omnes eventus unus saltem famulus servitio domini necessarius est; *ibid*.

Demum non excluditur alius familiaris pro affinibus, et consanguineis sacrificio intervenientibus: *ibid*.

Et decentia nobilis matronae domi commorantes requirit, ut praesto aliquis habeatur Ephebus praeter ancillam eidem proxime famulans, qui actu tempore missae intelligi possit necessarius: *ibid*.

Et ubi in indulto praefinitus non sit numerus inservientium, pro securitate conscientiae privilegiati, Ordinarii praefinire debent: *ibid*. §. 7.

Et consuetudo admittendi ad indulti participationem omnes familiares privilegiati servitio addictos non inducit tacita dispensatio Pontificis: *ibid*.

Missa in Ecclesia celebrari, et a fidelibus audiri debet, proindeque indultum Oratorii privati uti odiosum, et divino cultui praejudiciale stricte debeat interpretari: *ibid*. § 8.

Et adhibenda est haec distinctio, aut Oratorium privatum concessum est in domo habitationis Civitatis, vel Castri, ubi adsunt publicae Ecclesiae, tunc famuli, et Ancillae actu non necessarii excusari non possunt ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia; *ibid*. §. 9,

Aut concessum est in domo ruri constructa, et in isto casu excusari possunt, si Ecclesia ultra dimidium milliaris distet: *ibid*.

Exemplo Regularium, qui (nisi consuetudo contraria adsit) non tenentur, nec cogi possunt accedere ad publicas supplicationes, si eorum Monasteria ultra dimidium milliarii a Civitate distent: *ib*.

Per verba indulti „ In vestra, ac na„ torum, consanguineorum, et affinium „ in eadem domo, vobiscum insimul ha„ bitantium, familiaeque praesentia ce„ lebrari facere libere, et licite possitis, „ et valeatis, ac vestrum quilibet pos„ sit, et valeat. „ Nepotes, cum Patruo in eadem domo degentes quotiescumque Missa indultatariis praesentibus in Oratorio celebratur, indulto rite, recteque fruantur: *Mars. Orat*. 3. *Dec*. 1740. §. 3.

Praesentia Indultatarii omnino necessaria est: *ibid*. §. 4.

Dicti indulti non fiunt particeps Consanguinei, et familia ratione Domini tantum, et dependenter ab illo, sed privilegium ipsum, licet principaliter, et primario Domino elargitur, consanguineis quoque et familiae in gratiam et commodum ipsius Domini censeri concessum, itaut nequeat proinde istis juberi, ne Missam in Oratorio privato celebrari faciant: *ibid*. §. 5.

Praxis est, quod absente Domino, ejus familiares audiunt Missam in privatis Oratoriis: *ibid*. §. 6.

In concessione indulti Romanus Pontifex respexit ad familiares necessarium Dominis praebentes servitium, inspecto etiam istorum decore, et conditione: *Arbor*. 26. *Jan*. 1771. §. 2.

Quum res sit de Monachis, qui continuo in proprio Monasterio residere debent et proinde sat est aliquorum residentiam in Granciis disjunctive tantum, et in ali-

quibus anni temporibus, ad hoc ut indulto Oratorii privati locus sit. *Trid. Juris Viiit.* 23. *Jan.* 1773. §. 5.

Infamia Juris, et facti.

Infamia non oritur ex dicto duarum vel trium mulierculärum, sed tantum ex communi opinione, ac fama penes probos viros, et majorem populi partem: *Benev. Irr.* 18. *Nov.* 1769. §. 8.

Sicut ex inhonesta vivendi ratione nulla irregularitas incurritur, ita nulla ex dicta poena exorta fuit infamia, vi cujus aliquis ab altaris ministerio arcendus sit: *ibid.*

Infamia contrahitur ex turpi, et inhonesta vivendi ratione: *Agrig. Disp.* 12. *Dec.* 1767. §. 9.

Verum si quis per triennium saltem a pristina vivendi norma resipuerit, et probitatis specimen praebuerit, infamia detergitur: *ibid.*

Infames sunt omnes, qui Christianae legis normam abjiciunt, et Statuta Ecclesiastica contemnunt, similiter incestuosi, homicidae, perjuri, raptores, malefici, venefici, adulteri etc. *Hydrun. Irr.* 11. *Jun.* 1774. §. 10.

Verum si hujusmodi crimina notoria non fuerint, vel ordine judiciario minime probata, permitti potest Clericis post peractam poenitentiam in susceptis ordinibus ministrare: *ibid.*

Infamia juris oritur ex condemnatione pro crimine stellionatus cum abusu confessionis: *Caput. Par.* 30. *Jul.* 1763. §. 6.

Crimina, et quae a crimine venit, infamia personarum est, non filiorum, fratrum, consanguineorum, ut quidquid vulgus imperitus opinetur: *Amer. seu Int. Ord.* 11. *Aug.* 1759. §. 1.

Licet ex turpi, et inhonesta vivendi ratione apud probos, et honestos viros species cujusdam infamiae ita contrahatur, ut ea notatus ab altari arceri debeat, et Ecclesiastica beneficia obtinere prohibeatur: *Spol. Par.* 19. *Jan.* 1737. §. 5.

Tamen si publice, et per triennium saltem a pristina vivendi norma resipuerit et in loco, ubi antea delinquere consueverat, probitatis specimen praebuisse dignoscatur, nil vetat, quominus et ad Ordines promoveri, et Ecclesiastica beneficia consequi possit; *ibid.*

Infamia ex haeresi contrahitur, quae etiamsi non esset juris, sed facti, inhabilem reddit ad beneficia assequenda: *Terun. Ben.* 3. *Julii* 1762. §. 7.

Nec prodest ei dimissio a Tribunali S. Officii, quando non constet, ex capite innocentiae fuisse absolutum; *ibid.*

Et post purgatam infamiam per emendationem vitae, dignus non redditur beneficio debito dignioribus litteris, et virtutibus; *ibid.*

Infamia juris ob haereticales blasphemias in Deum, et Virginem non contrahitur, nisi a secundo convictis in judicio, vel a tertio relapsis: *ibid.* §. 8.

Et ad infamiae maculam ex facto criminoso productam delendam regulariter satis est resipiscentia trium annorum: *ibid.*

Inspecto praesertim, quando agitur de jure jam quaesito ex praesentatione, quo difficilius privari praesentatum ratione infamiae potest: *ibid.*

Debitores, qui bonis cesserint, licet ex ea causa bona eorum venierint, non fiunt infames, licet in quibusdam locis ligentur ad columnam; *Atrien.* 23. *Jun.* 1725. §. 4.

A fortiori procedit in hypothesi, in qua cessio facta supponitur absque ulla nota ignominiosa: *ibid.* §. 5.

Cedens bonis si non de jure, saltem de facto expositus est vituperio: *ibid.* §. 7.

Clericus non oportet ut cedat bonis, et Clericali characteri ignominia irrogetur, sed caveatur, ut praestet idoneam cautio-

nem de solvendo, si ad pinguiorem fortunam devenerit: *ibid.* §. 8.

Sodomiae crimen annexam habet infamiam tam de jure civili, quam de jure canonico, dummodo sit notorium notorietate juris vel facti: *ibid.* §. 6.

Ille aliquam infamiam contrahit ob inhonestam consuetudinem, semel ac inflictam poenam ultro libenterque subiit, et indubia dedit resipiscentiae signa: *Hydrun. Irr.* 11. *Jan.* 1774. §. 7.

Infamiae nota nulla est, ubi deest delictum, et integre deleta fuit, postquam innocentem eum Judex absolutoria sententia declaravit: *Andr. Disp. ab Irr.* 20. *Jan.* 1781. §. 10.

Si plurium testimonio post lapsum triennii commendatur alicujus morum integritas, abolita debet reputari si non infamia juris, saltem infamia facti, ex diffamatione procedens, ad quem effectum lapsum unius anni sufficit, vel ad summum sat est triennium. *Salern. seu Caput. Par.* 9. *Febr.* 1760. §. 4.

Infamia notatus, et non recte expurgatus, merito proinde ab consecutione cujuscumque beneficii praesertim Parochialis sit arcendus: *Cap. Conc.* 21. *Nov.* 1739. §. 7.

Infamia facti non juris ex facto ipso tollitur, constanti nimirum emendatione, quam plurimi Doctores satis esse judicant si fuerit ad triennium ampliata: *Sabin.* 30. *Maii* 1786. §. 6.

Infamia facti non deletur per absolutionem cum clausula *novis supervenientibus indiciis*, quae accusatum ab inquisitione non eximit, ejusque innocentiam non excludit: *Nul. Mont. Virg. Irreg.* 16. *Febr.* 1788. §. 2.

Inferior Praelatus. Vide *Praelatus* §. II.

Infirmitas.

De modo probandi infirmitatem ad effectum non inserviendi, et non residendi non levis controversia est. Putant aliqui ipsius infirmi juratam affirmationem sufficere: *Camerin.* 21. *Junii* 1766: §. 17.

Quod non aliter tamen admitti posset, nisi dum agatur de testimonio, quod nulla suspicione laboret, quum fides jurisjurandi pendet a fide viri: *ibid.*

Verum recepta ordinaria probatio fieri consuevit per literas, et testimonium medicorum, qui de certis et indubitatis morbis, et de necessaria ob eos causa testificentur: *ibid.* §. 18.

De infirmitatibus judicium a solis medicis est ferendum: *Avenion. Serv. Chor.* 16. *Dec.* 1786. §. 5.

Qui sunt infirmitate detenti excusantur a Servitio Chori, et quotidianas distributiones, ac si praesentes essent, lucrantur: *ibid.*

Si in valitudinis infirmitatem prolapsi privari deberent praeter privationem fallentiarum, etiam distributionibus, noviter plecterentur eandem propter causam; et sic pro culpa unica duplex poena irrogaretur, quod reprobatur: *ibid.* §. 6.

Imo contrarium statutum tanquam irrationabile, non valet, quin ditributiones lucrentur: *ibid.* §. 14.

De qualitatibus infirmitatum, dum agitur, si valetudinis gratia, sive medicina sumatur, oporteat, sive minuendus sit sanguis, sive ad balnea discendendum distributiones quotidianae debentur: *ibid.*

Limitatur regula, quod infirmis favet, si Canonicus, aut Beneficiatus residere non sit solitus; *ibid.* §. 15.

Item limitatur, quoties infirmitas absentem occupat, quia sicut ante aegritudinem non debebantur illi distributiones, ita nec debentur, si in eo statu mortis superaccedat: *ibid.*

Sed distinguendo absentes a loco residentiae, et abesse solitos a choro, his negatur favere infirmitates, ut distributiones lucrentur: *ibid.* §. 16.

Sed dari potest casus, quod infirmitas permitteret Canonicos aliquantisper ex causa sanitatis exire e domo, et non permitteret adesse Choro, unde in his arbitrium boni viri attendi debet: *ibid.* §. 17.

Satis constat de infirmitate tum ex relatione Vicarii Generalis, tum ex testimonio medicorum. *Colon. Ind.* 22. *Maii* 1734 §. 4.

Satis non constat de infirmitate ex medici testimonio, si medici illius regionis facile admodum proferunt similia testimonia, vel si asserta infirmitas talis non sit, qualem ad effectum petitum deberet esse; *ibid.* §. 7.

Non quaelibet infirmitas excusat a residentia, sed ea tantum, quae gravis sit, et aliquem in posterum reddat inabilem: *Comaclen.* 18. *Sept.* 1773. §. 7.

Infirmus.

Ut infirmus excusetur a servitio Chori, morbus requiritur adeo gravis, ut sine valetudinis pernicie, et sine periculo majoris mali Beneficiatus nequeat divinis interesse: *Hyrac. Disp.* 13. *Martii*. 1762. §. 5.

Et ad hunc effectum non requiritur quadragenarium, assiduumque, et laudabile servitium, quemadmodum necessarium est pro indulto jubilationis ex aequitate moribus recepta concedendo; quia infirmi a servitio Ecclesiae eximuntur non ex liberali gratia, sed ex providentia sacrorum Canonum: *ibid.* § 7.

Sed praecedens continuum, et laudabile servitium requiri videtur etiam in infirmo, ad effectum lucrandi distributiones in statu infirmitatis: *ibid.* §. 8.

Nec minus laudabile, aut continuum dicendum est servitium aliquando intermissum ex justa causa infirmitatis; *ibid.*

Ratione grandaevae aetatis septuaginta quinque annorum sola sufficit, ut impotens diceretur ulterioris servitii: *ibid.* §. 9.

Ubi tamen agitur de Coadjutore, non de indulto absentiae senibus concedendo, ratione etiam corporalium affectionum, quibus vexatur, et quae exigunt acris mitioris afflatum: *ibid.*

Infirmis, qui onus residentiae, et chori habent, in absentia omnia emolumenta praebendae debentur: *Prat. Ind. Vac. a Chor.* 23. *Jun.* 1764. §. 11.

Inabilitas. Vide *Matrimonium* §. XV.

Inhibitio.

Rescriptum Sac. Congregat. Concilii. *Expectetur relatio Eminentissimi Archiepiscopi Mediol. et citetur Pars*, litis pendentiam, et inhibitionem induxit. *Med. seu Nov.* 19. *Sept.* 1767. §. 8.

Inhibitiones impune spernuntur, tamensi decreta, adversus quae datae sunt, edita fuissent ab Ordinario extra pastoralem Visitationem. *Colon.* 14. *Febr.* 1767. §. 32.

Nam omnia, quae respicit Dei cultum, et reditus Ecclesiae vel ad distributionem praesentiarum, vel ad Beneficiatorum residentiam, et ad hujus generis alias species respicientes curam animarum, per se rejiciunt inhibitiones: *ibid.*

Innocentiana Taxa. Vide *Taxa* §. II.

Innominatus Contractus. Vide *Contractus*. §. XIV.

Insignia.

Insignia alia sunt majora, alia minora. *Vigil. Insig.* 4. *Junii* 1768. §. 11.

Ordinariae Episcopi facultates non extenduntur ad concedenda minora, et praesertim illa simplicis Mozzettae violacei coloris: *ibid.*

Hinc quum Archiepiscopus Hydruntinus Caputium nigrum, quo prius utebantur Canonici mutasset in violaceum, statutum fuit, id non licuisse, neque licere sine Sanctae Sedis indulto: *ibid.*

Canonistae tenent facultatem concedendi usum Canonicalium insignium, qui unice, ac privative supremae S. Sedis auctoritati est reservatus: *ibid* §. 10.

Et haec semper fuit tum Rotae opinio: tum Sententia S. Congreg. Rituum: *ibid.*

Sac. Congreg. Rituum anno 1730. die 28. April. statuit Episcopum non posse concedere delationem insignium (nempe Almutiae, et Rocchetti sine manica): *Larin. Praeced.* 21. *Jul.* 1742. §. 7.

Insignia retenta in majori Janua Ecclesiae, et in parietibus Monasterii validum est subjectionis illius Ecclesiae argumentum: *Brict. seu Null. S. Raph. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1768. §. 2.

Insignia honoris Ecclesiarum nullam denotat praeeminentiam, neque alterius juribus praejudicium infert: *Feren. Praeced.* 23. *April.* 1768. §. 9.

Reliqua. Vide *Mozzetta*.

Institutio. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XVIII. *Canonicatus* §. VI. *Capellania* §. VIII. *Haeres* §. II. *Seminarium* §. III.

Instrumentum.

Instrumenta publica sunt testibus praeferenda: *Pausr.* 26. *Mar.* 1763. §. 8.

Publici Instrumenti auctoritas praevalet assertioni. *Imol. Leg. Pii* 20. *Sept.* 1794. §. 9.

Instrumenta publica locationum optimam constituunt probationem reditus Capellaniae. *Perus. Cap. Chor.* 20. *Jan.* 1770. §. 8.

Ecclesiastici cogendi non sunt ad faciendam insinuationem in Cancellaria laicali instrumentorum dotalium Monialium, Patrimoniorum, et similium scripturarum. *Sutrin.* 23. *Jan.* 1773. §. 8.

Instrumentum erectionis servandum est, et praevalet legi fundationis, donec per rem judicatam fuerit correctum. *Urbin. Can.* 26. *Mar.* 1763. §. 10.

Intelligentia. Vide *Voluntas Testatoris* § III.

Intentio. Vide *Sacramentum Ordinis* §. IV.

Interdictum. Vide *Censura* §. II.

Interpositio Appellationis. Vide *Appellatio* §. IV.

Interpretatio. Vide *Lex* §. II. *Privilegium* § III. *Testamentum* §. II.

Interpretativa consuetudo observantiae. Vide *Consuetudo* §. VII. *Observantia* §. VII.

Interstitia. Vide *Sacramentum Ordinis* §. V.

Interstitia quoad Dispensationem. Vide *Dispensatio* §. VII.

Inventarium.

Ad conficiendum inventarium tempora non limitentur administratori, aut exequutoribus. *Faven. Red. Mis. seu Reint.* 27. *Aug.* 1763. §. 7.

Inventario deficiente onus utraque portio habet legati. *Casal.* 20. *Dec.* 1788. §. 3.

Inventario deficiente, inducta censetur jurium confusio, ac propria haeredis, vel donatarii universalis evadunt quaecumque testamenti, vel donationis onera. *Caesen. Suos. Dot.* 29. *Novem.* 1788. §. 12.

Inventarium bonorum a testatore relictorum exhiberi oportet, ad probandam exceptionem illam piam causam dotasse ex bonis beneficii personalis, ut inde dignoscatur, an alia bona praeter illa beneficii, in ejus haereditate extiterint. *Gerun. Cens.* 14. *Maii* 1768. §. 13.

Vel saltem proferri debet beneficii personalis fundatio, cum non una eademque sit omnium beneficiorum hujusmodi natura, sed plures ex iis recenseantur, de quorum dotibus, licet aliqua ex parte disponere: *ibid.*

Et compertum est in Terraconensi Provincia, ubi pro Dioecesum varietate diversimode personalia beneficia institui

solent, et ex his nonnulla reperiri, quae potius piae fundationes, quam Ecclesiastica beneficia appellari possunt: *ibid.*

Ut Ecclesiarum inventaria, et repertoria legitime facta dicantur, Episcopis pro recognitione, et adprobatione exhiberi debent. *Savon.* 8. *Febr.* 1744. §. *fin.*

Investimentum. Vide *Bona Ecclesiastica* §. VII.

Investitura. Vide *Emphyteusis* §. VII.

Irrationabilitas Electionis. Vide *Concursus* § III.

§. I.

Irregularitas in genere.

In dubio habere debet quis pro irregulari. *Aquil. Irr.* 17. *April.* 1790. §. 3.

De qualibet dubietate facti contra irregularitatem pronunciandum erat. *Reap. seu Boj.* 12. *Dec.* 1767. §. 15.

Bona fides vel excusat ab irregularitate, vel Apostolicam benignitatem meretur. *Hisp. Ord.* 18. *Sept.* 1773. §. 5.

§. II.

Irregularitas ex defectu Animi Orta.

Nonnulli putant eum, qui a Doemone obsessus fuit, si a vexatione liberatus est, posse ad ordines promoveri, nisi ex memoria morbi remanserit aliqua infamiae nota, et occasio offensionis. *Med.* 10. *Jun.* 1724. §. 2.

Alii e contra putant, ad ordines promoveri non posse illum qui fuit energumenus, etiamsi liberatus sit, posse tamen in Ordinibus susceptis ministrare, si per spatium unius anni non fuerit a Doemone vexatus, et Episcopus eum dispensaverit: *ibid.*

Nec desunt admittentes, quod obsessus olim a Doemone, licet liberatus ad ulteriores Ordines ascendere non possit, si sermo sit de ascensu ad ordines majores, secus autem si quaestio sit de ascensu ad ordines minores: *ibid.*

Sacri autem Canones praescribunt, ut Doemoniis, aliisque similibus passionibus irretitis mysteria sacra tractare non liceat, cui praecepto, consensu rationis adhibito, id communiter definitur, ut nullus de his, qui aut in terram arrepti a Doemonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant ministrare altaribus, vel indiscussi se Divinis ingerant sacramentis: *ibid.* §. 3.

Et obsessi postquam ordines receperunt in ordinibus ministrare non possunt, nisi saltem post unius anni spatium fuerint liberati, et Episcopus suum praestiterit assensum: *ibid.*

Quoad obsessos vero, et liberatos, an ad Clericatum, si adhuc Clerici non sunt, vel ad majores ordines si Clerici sunt, adscendere et promoveri possint, aliqua adesse videtur in Sacris Canonibus antinomia: *ibid.*

Dubium est, an Sacerdos, qui plures eadem die Missas celebret, irregularitatem incurrat. *Tolet. Irr.* 25. *Jan.* 1772. §. 7.

Nonnulli negativam tuentur sententiam quia nulla irregularitas incurretur, nisi fuerit in jure expressa, et nulla fuit indicta contra hujusmodi Sacerdotes: *ibid.*

Alii dicunt, quod si Sacerdos sententia judicis damnatus fuerit, dum malitiose, idest non ex ignorantia, sacrificium iteraverit, infamia juris notetur, et idcirco vere, ac proprie irregularis evadat; *ibid.* §. 8.

Ea ratione, quod damnatus de crimine publico est a jure infamia notatus: *ibid.*

Quoniam crimen est publicum, prout est quaelibet gravis injuria contra Religionem: *ibid.*

Et ex dispositione juris Canonici omne crimen dolum continens est publicum, et

lata sententia condemnatoria infamiam irrogat : *ibid.*

Irregularitas a Neophitatu descendens locum sibi vindicat in eo, qui fuit in adulta aetate baptizatus, et qui novus est in baptismate. *Melev.* 13. *Aug.* 1718. § 3.

Nec adplicatur illis, qui in infantili aetate constituti baptismum receperint, quemadmodum nec procedit quoad eos, qui licet baptismum in adulta aetate receperint, post aliquod nihilominus temporis intervallum, et experimentum idonei ab Ordinario reputantur pro sacrorum ordinum receptione : *ibid.*

Illegitimus est irregularis, nec promoveri ad ordines debet : *Pien. seu Ilcin. Ord.* 8. *Aug.* 1733. §. 3.

Et procedens Minorum ordinum susceptio non satis per se probat Clericum ex justis nuptiis procreatum fuisse, cum illegitimus possit ab Episcopo per dispensationem effici habilis ad ordines dumtaxat minores : *ibid.* §. 4.

Item Judex, exequutor, et assessor in causis criminalibus. *Const.* 10. *Maii* 1766. §. 5.

Item quicumque fuit accusator, aut advocatus, aut judex, aut testis, vel etiam Notarius in causa sanguinis : *ibid.* §. 6.

Non autem ii ex debito sunt irregulares, quum delictum non sit munera reipublicae gerere : *ibid* §. 7.

Et hii irregulares arcendi sunt a Sacro Ministerio, quia ea lenitate animi carent, qua accedant ad mansuetudinem Christi : *ibid.* §. 8.

Dum Christus noluit pronunciare adulteram mulierem ream mortis : *ibid.*

Apud Ethnicos sacra post effusam humanum sanguinem non attrectabantur : *ibid.*

David Rex, quia multum sanguinem effudit, non potuit templum aedificare : *ibid.*

Irregularitas non contrahitur ex colloquiis de alterius crimine cum judice extrajudicialiter facti ad suum honorem tuendum, et molestias Curiae advertendas : *Senog. Irr.* 25. *Jan.* 1772. §. 4.

Imo neque ex querela judicialiter instituta animo tantum res suas defendendi : *ibid.*

Irregulares non fiunt Medici, Chirurgi periti in arte, qui nihil in curando omittunt, et sanam in id habent conscentiam : *Luc.* 18. *Jul.* 1795. §. 8.

Antiquitus enim post S. Lucam Evangelistam medicinam exercebant Episcopi, Sacerdotes, et Diaconi : *ibid.*

Eis tamen concedendi est ad cautelam dispensatio ab irregularitate : *ibid.*

Filii eorum qui misere in haeresim prolapsi sunt, ex Parentum delicto irregularitatem contrahunt. *Sulm. Disp.* 30. *Jul.* 1735. §. 3.

Sed, si ante patratum delictum nati fuerint, nullo irregularitatis impedimento obnoxii sunt : *ibid.*

Ab haereticis baptizati sunt irregulares. *Rom.* 21. *Maii* 1718 §. 4.

Etiam ab infante haec contrahitur irregularitas : *ibid.* §. 5.

Et ab illo etiam contrahitur, qui in adulta aetate baptizatur, probaturque, crimen esse fundamentum hujus irregularitatis, et crimen consistere in voluntaria susceptione baptismi ab haeretico : *ibid.*

Irregulares sunt etiam haereticorum filii : *ibid.* §. 6.

Doctores faciunt differentiam inter haereticum, et haeretici filium, quod haereticus, haeresi etiam abjurata, remanet irregularis : E contra vero haeretici filius non est irregularis, si Parentes Catholicam fidem amplexi sunt : *ibid.*

Tum ex infamia juris, tum ex infamia facti contrahitur irregularitas : *Luc. Disp. ab Irr.* 19. *Dec.* 1789. §. 2.

Infamia juris ex condemnatoria oritur

sententia ; infamia facti ex vulgata opinione delicti : *ibid.*

Non aliter promovendo ad ordines remittitur irregularitas ex infamia juris, quam si homicidium patraverit, non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se a morte defenderet : *ibid.*

Adhiberi solet indulgentia cum irregulari ex infamia facti, ubi per triennium saltem emendationem vitae deleta sit opinio delicti : *ibid.*

Irregularitas ex infamia eo solum casu contracta censetur, quo poena inflicta fuerit propter delictum infamiam irrogans: *Hydrun. Irr.* 11. *Iun.* 1774. §. 7.

Prava cum inhonestis foeminis consuetudo, licet ea de causa ab altaris ministerio Sacerdos arceri debeat, nulla tamen a Sacris Canonibus irregularitatis poena inflicta noscitur : *ibid.*

Solumque Concilium Tridentinum in Clericos fornicarios suspensionis poenam indixisse, et Episcoporum arbitrio reliquisse eosdem Clericos ad primaeva jura restituere, si ad meliorem frugem fuissent reversi : *ibid.*

Nulla autem irregularitatis poena inflicta est Clericis, ac Sacerdotibus impudicitiae sordibus, ac etiam immundo concubinatu inquinatis, nisi servatis poenarum gradibus praescriptis a S. Concilio Tridentino : *ibid. Benev. Irr.* 16. *Nov.* 1769. §. 11.

Et recepta quoad abortum in jure Canonico haec distinctio inter foetum animatum, et nondum animatum, ut scilicet primo casu delinquens, tamquam homicida puniatur, et irregularis evadat: *ibid.* §. 12.

Secundo vero casu mitius agendum est, et ita quidem, ut nec irregularitatem Clericus incurrat : *ibid.*

Absque condemnatoria sententia irregularis non est inquisitus de homicidio ex infamia juris : *Null. Mont. Virg. Irr.* 16. *Febr.* 1788. §. 2.

Talis tamen censetur ex infamia facti, seu vulgata opinione delicti : *ibid.*

Irregularitas ex infamia facti tollitur absque dispensatione per eam vitae emendationem, quae maculas prioris non solum coram Deo, sed etiam in opinione hominum deterserit, itaut sinistrae famae successerit bona existimatio : *ibid.* §. 4.

Contrahitur irregularitas facti per vulgatam opinionem delicti : *Peretr. Irr.* 15. *Martii* 1794. §. 3.

Tollitur per absolutionem ex capite innocentiae : *ibid.*

Non item per absolutionem cum praecepto de se repraesentando, vel ob non repertum culpabilem, post lapsum temporis, atque emendationem vitae: *ib.*§. 4. *et* 5.

Per sententiam declaratoriam delicti contrahitur irregularitas ex infamia juris : *Plac. Irr.* 9. *Julii* 1796. §. 5.

Fornicationi, ac etiam concubinatui nullibi a jure imposita est poena irregularitatis : *Benev. Irr.* 18. *Nov.* 1769. §. 6.

Ille, qui carceribus est mancipatum, et dimissum nisi praestita fidejussione de se repraesentando etiam novis, et non novis supervenientibus indiciis, infamiam contraxit, et ex ea irregularitas, ob quam debet a consecutione beneficii omnino arceri, donec ab imputato homicidii crimine purgetur: *Viterb. Cac.* 15. *Apr.* 1741. §. 3.

Irregularis est, qui viduam, aut ab alio relictam duxit: *Const.* 10. *Maii* 1766. §. 5.

Doctores communiter dicunt, quod qui cesserunt bonis possunt ad Ordines promoveri, dummodo cessio non cedat in decus Ecclesiae : *Atrien.* 23. *Jun.* 1725. §. 5.

Infamia facti, quae ortum habet ab hominum opinione, non constituit aliquem irregularem, itaut in ejus sequelam ascendere non valeat ad sacros ordines ; *ibid.* §. 6.

Irregularitas non oritur ex nota infamiae, quando nullum est debitum: *Taur. Irr.* 24. *Martii* 1764. §. 7.

Vel postquam Judex innocentiam sententia comprobavit: *ibid.*

Item non contrahitur, quando mors secuta non est ex vulnere dato, vel percussione facta: *ibid.*

Calumnia Subdiaconi in Sacerdotem ratione publicae infamiae quandam inducit speciem irregularitatis: *Lun. Sarz.* 9. *Julii* 1796. §. 3.

§. III.

Irregularitas ex defectu Corporis orta.

Divino praecepto in veteri testamento corpore vitiati a Sacerdotali officio arcebantur: *Trivir. Irr.* 22. *Jan.* 1774. §. 3.

Sed cum morte Christi praecepta caeremonialia finem habuerunt, et apti quaerebantur, qui ad Sanctuarii ministerium ac virtutibus pollerent, et omnibus qualitatibus, quibus verbo, et exemplo praeesse possent gregi ipsorum curae commisso: *ibid.*

Et ex pluribus Summorum Pontificum responsis compertum est, quod hodie ab altaris ministerio arcentur, qui aliquo corporis vitio laborant: *ibid.* §. 4.

Verum si defectus talis sit, ut non impediat, quominus Sacerdos missam celebrare valeat, nec scandalum generet, aut deformitatem, tunc celebratio permittitur, et dispensatio indulgetur: *ibid.* §. 5.

Et cum Regulari, cui ob morbum manus erat impedita, dispensatum fuit, ut celebraret cum assistentia alterius Sacerdotis: *ibid.* § 6.

Et laborantibus aliquo corporis vitio illorum ordinum, et functionum permittitur exercitium, quae absque scandalo, et periculo peragi possunt; *ibid.* §. 8.

Compertum est, irregularitas ob defectum Corporis ex veteri testamento desumitur; *Aug. Irr.* 19. *Dec.* 1772. §. 6.

Et hujusmodi defectus non absolute, et simpliciter constituit aliquem irregularem, sed solum quando defectus accidit ex culpa vel quando talis sit, ut vel absolute defectuosum reddat inhabilem ad obeundas ministerii functiones, vel ratione defectus adsit periculum irreverentiae, aut scandali: *ibid.* §. 7. *et* 8.

Et juxta praesentem Ecclesiae disciplinam, vitium, sive defectum corporis, qui sine culpa patientis accidit, non inducere irregularitatem, nisi talis fuerit defectus, ut vel simpliciter impediat ordinum exercitium, vel deformitatem adnexam habeat, quae functiones omnes secure, ac sine periculo, aut populi offensione peragere non permittat: *ibid.* §. 9.

Invaluit disciplina Ecclesiae, ut corpore vitiati, aut aliqua parte mutilati a sacris ordinibus arcerentur, et evadunt irregulares, quando membrum, quo carent, aut in quo debilitatem patiuntur ad exercitium ordinis suscepti, vel suscipiendi necessarium fuerit, unde impossibilitas ministrandi emergat: *Abel. Irr.* 7. *Julii* 1770. §. 6.

Vel quando talis deformitas adsit, ut sine populi offensione sacra Ministeria exerceri non valeant: *ibid.*

Ex tex. *in cap. Praesbyt.* 2. *de Cler. aegrotant. et debilit.* irregularitas inducitur ob defectum digitorum: *Com. Irr.* 8. *Apr.* 1775. §. 6.

Claudicare absque gravi deformitate, vel scandalo, nec baculo, aut alio auxilio indigere, sed levissime sinistro pede, nihilque obstare altaris ministerio, et caeremoniarum implemento, irregularitatis notam non inducit; *Malac.* 6. *Maii* 1775. §. 3.

Minus inducitur ex defectu digitorum, nisi agitur de digitis indice, vel pollice, sed de aliis medio, et anulari, quorum in consecratione nullus est usus: *ibid.*§.4.

Irregulares sunt ex defectu corporis, qui ita sunt corporis vitiati, ut vel nequeant ordinis ministeria exercere, vel nonnisi cum deformitate, et scandalo: *ibid.* §. 6.

Irregularis est, qui fuit aliqua manu mutilatus: *ibid.*

Presbyter, cui medietas palmae cum duobus digitis fuit abscissa: *ibid.*

Deformiter gibbosus: *ibid.*

Claudus nequiens sine pede ligneo, vel sine baculo incedere: *ibid.*

Oculo orbatus, sive cui oculus erutus est, si absque notabili deformitate canonem legere nequeat: *ibid.*

Omnes notabiliter impediti aliquo usu membrorum: *ibid.*

Sin vero talis sit corporalis defectus, qui neque notabilem deformitatem contineat, nec scandalum in celebrationem causet, neque exercitium celebrationis impediat, nulla irregularitas est: *ibid.* §.7.

Ita ungula a pollice avulsa causa non est, quod sic affectus ab crminibus repellatur: *ibid.*

Irregularis est Sacerdos, cui altera abscissa est manus, vel ad faciendum sacrum inepta: *Gerunt. Disp. ab Irr.* 26. *Apr.* 1788. §. 2.

Homines staturae parvae non sunt irregulares: *Mexic.* 12. *Jul.* 1721. §. 4.

Nihil praecise in jure statutum est, quoad corporis defectum, et solum datur pro regula generali, quod defectus ille causat irregularitatem, qui impedit congruum ordinis exercitium, aut qui notabilem deformitatem, et sic horrorem, vel risum affert: *ibid.* §. 5.

Judicium an defectus impediat, aut ordinis exercitium, aut visum, vel horrorem afferat, pertinet ad ordinarium: *ibid.*

Irregularis dicitur ille, qui vel caret membro, vel illud habet ineptum ad opus perficiendum: *Cons.* 13. *Julii* 1725. §. 2.

Juxta theoriam Abbatis Sacerdos habens manum impeditam de jure dicitur irregularis, itaut Missam celebrari non possit, licet reliqua Sacerdotii ministeria perficere valeat uti esset Confessiones excipere, praedicare, et similia peragere: *ibid.*

Si Sacerdos evadat caecus, non habet ordinis exequutionem quantum ad ea, quae visum requirunt, ut est Missae celebratio; secus quoad alia, quae visum non requirunt ut confessiones audire, et concionari: *Flor.* 2. *Aug.* 1727. §. 4.

Irregularis est, qui amisit sinistri brachii usum: *Vicen. Irr.* 15. *Julii* 1797. §.4.

Et amittitur dictus usus ob simplicem manuum attractionem, qua decenter missam celebrare non valet: *ibid.*

Homo caecitatis fere vitio laborans est irregularis, nec solum impedit, quominus promoveatur ad ordines, sed etiam quin prima tonsura initiari possit, et clericus fieri: *Pampl. Disp.* 28. *Martii* 1733. §. 2.

Irregularis ex defectu corporis est, qui manibus, pedibusque attractis laborat: *Sarsin.* 21. *Apr.* 1792. §. 9.

Irregularis est ex defectu corporis, qui ita attractos habet manus, ut decenter sacrum facere nequeat: *Albing Irr.* 21. *Jan.* 1797. §. 4.

Irregulares sunt laborantes morbo epilectico: *Neap. Rest. in Integ.* 18. *Nov.* 1741. §. 4.

Robertus Scotus, quamvis caecus a puerili aetate, Parisiis theologiam didicit adeo insigniter, ut Romae creatus Sacerdos, et Archiepiscopus Armacano in Hybernia, et legitime pro Julio III. fuerit legatione perfunctus: *Hyber. Disp.* 28. *Martii* 1733. §. 7.

Sed erravit Surius, qui caecum dixit

fuisse Robertum Scotum, cum solum angusta ille fuerit, et suppressa oculorum vi: *ibid.* §. 8.

Multoque etiam certius evincunt legationes, quas ille a Paulo III. et Julio III. ad Caesarem, et ad Galliae Regem accepit, antequam Tridentina Synodo interfuerit: *ibid.*

Et is, cui hebes, vel obtusa sit oculorum acies, non est irregularis: *ibid.*

Adfuit quaedam Belga a teneris annis oculorum sensu destitutus, nihilominus in Parisiensi Academia floruit, et Monachus Ordinis S. Benedicti, atque etiam Decanus fuit: *ibid.* §. 7.

§. IV.

Irregularitas ex crimine in Genere.

Irregularitas, ut incurratur ex delicto, requiritur actus externus consumatus: *Benev. Irr.* 18. *Nov.* 1769. §. 11. *Traen. Irr.* 26. *Martii* 1768. §. 4.

Irregularitas, quae oritur ex delicto, nunquam incurritur, nisi delictum praecesserit: *Hydr. Irr.* 11. *Jun.* 1774. §. 5.

Non incurritur Irregularitas ex delicto, nisi haec illi inhaereat ex juris sanctione, idemque delictum concludenter fuerit probatum: *Beeren. Irr.* 18. *Nov.* 1769. §. 6.

Irregularitas ex delicto nullo modo incurritur, si de delicto dubitetur: *Tran. Irr.* 26. *Martii* 1768. §. 4.

§. V.

Irregularitas ex homicidio voluntario.

Irregularis est, qui voluntarium committit homicidium: *Conv. Irr.* 21. *April.* 1792. §. 2.

Ex dubio homicidio etiam contrahitur irregularitas: *Canad. Disp. ab Irr.* 18. *Sept.* 1790. §. 3.

Irregularem non esse occidentem, sed inter irregulares habendum juxta nonnullos Doctores, donec superveniat declaratoria Judicis, vel Pontificis super facto: *Mess. Irr.* 15. *Jan.* 1780. §. 5.

Licet in dubio sive juris sive facti quisque non sit irregularis censendus, diversimode tamen sentiendum quoad homicidium: *Benev. Irr.* 18. *Nov.* 1769. §. 19.

Irregularis est ille, qui hominem, licet unum pro alio, occidit: *Null. S. Benig. Irr.* 15. *Maii* 1790. §. 3.

Et quia post commissum homicidium celebravit: *ibid.*

Mutilatores irregulares evadunt: *Null. S. Laur. in Campo Disp. ab Irr.* 21. *Julii* 1783. §. 3.

Et ratio est, quia mutilare, et occidere quoad incurrendam irregularitatem aequiparantur: *ibid.*

Dummodo mutilatio inducat separationem, et truncationem membri alicujus principalis in corpore humano habentis distinctum, et peculiare officium, ut manus, pedis, brachii, auris, et similium: *ibid.*

Ideo abscissio digiti, excussio dentis non est mutilatio: *ibid.*

Abscindens tamen digitum pollicem, aut indicem petere debet dispensationem ad cautelam: *ibid.*

Occidens, vel mutilare membrum efficitur irregularis: *Aquin.* 12. *Jan.* 1726. §. 4.

Privans aliquem visu in oculo, absque eo quod illum eruat, fit irregularis: *ibid.* §. 5.

Quum aliud sit mutilatio, aliud vero debilitatio, et quum a mutilatione ad debilitationem non valet argumentum, hinc debilitans alicujus membrum non evadit irregularis: *ibid.* §. *ult.*

Percutiens aliquem non laetaliter, nec animo occidendi, non efficitur irregularis, si mors percussi non ex percussione, sed ex urgentiori causa processerit: *Sen. Disp.* 3. *Febr.* 1776. §. 5. *Gual. Irr.* 14. *Maii* 1729. §. 4.

Sed inspiciendum e t an percussio modica, vel levis fuerit, ac in ea corporis parte, in qua quis ad mortem de facili percuti minime solet, nec non judicium medico um asserentium, an fuerit, nec non l. taalis, praesertim m dicorum a principio morbi intervenientium *ibid.* §. 5. *et* 6.

Fit vero irregularis, si percussus ex ipsa percussione aliam infirmitatem contraxerit, de qua noscitur expirasse: *ibid.* §. 9.

Quando res versatur in dubio utrum percutiens habendus sit pro irregulari est altercatio inter Theologos, et Canonistas: *ibid.* §. 7.

Nonnulli putant in qualibet dubietate sive juris, sive facti excludi irregularitatem in utroque foro, ex quo in dubiis favendum sit reo; *ibid.*

Alii sustinent in dubio facti homicidii, percutientem in utroque foro esse irregularem: *ibid.*

Verior et communior distinctio, quod in dubio facti, si agitur in foro contensioso ad imponendam poenam propter irregularitatem, percutiens non censetur irregularis, quia poena ordinaria statuta delicto certo non est in dubio imponenda; *ibid.* §. 8.

Si agitur in foro poenitentiali ad effectum removendi promotum ab exercitio ordinum, vel non promovendi, tunc reputatur percutiens irregularis; *ibid.*

Et saltem injuncta percutienti poenitentia congruenti concedi solet, ut minoribus ordinibus sit contentus: *ibid.* §. 9.

Irregularis nequit declarari Clericus in foro externo, vel judiciali, dum non sit certum, vel maxime dubium homicidium evenisse ex illius ictibus. *Fulg. Irr.* 4. *Martii* 1758. §. 4.

Imo etsi certum esset homicidium a clerico commissum fuisse, nulla in eum infligi poena potest ex dispensatione juris civilis, si commissum sit ad defensionem fratris aggressi, et vulnerati, et quem Clericus frater ex naturae obligatione defendere teneatur: *ibid.*

Quam juris civilis dispositionem sequendo jus Pontificium non solum Clericum impunem de homicidio voluit, sed ne irregularem quidem eum esse: *ibid.*

Quum delictum non sit sine culpa, si autem culpa non habetur nec irregularitas: *Terrac.* 19. *April.* 1766. §. 3.

Dare arma sine homicidii animo, vel praemeditatione, illicitum eo casu non fuisse: ac propterea ex iis, quae sequuta sunt, quemadmodum non culpa, ita neque irregularitas venire potuit: *ibid.* §. 5.

Dubitatum fuit aliquando, num vere irregularitas incurritur ex percussione, quae mortem directe non causavit. *Utin. Irr.* 15. *Jan.* 1785. §. 5.

Si percussus antequam obiret aliis percussionibus ab altero fuit affectus, nec dijudicari potest ex quibus ictibus decesserit: *ibid.*

Incurritur irregularitas quamvis homicidium in calore iracundiae, et in rixa fuerit secutum, et homicida animum occidendi non habuerit. *Pap. Disp.* 24. *Jul.* 1784. §. 5.

Irregularitas non censetur contracta, ubi mors ex vi naturalis morbi sequuta non probetur. *Imol. Irr.* 19. *Nov.* 1740. §. 7.

Ad judicandum vero, num mors acciderit ex naturali morbo aut ex ictu regula tradita a Clemente III. prae oculis habenda est: *ibid.*

Distingui debet, utrum constare possit, quod inflicta est percussio laethalis qua non sequuta, percussus minime interiisset: *ibid.*

Item si ictus tam modicus, tam levis in ea parte corporis inflictus sit, in qua quis de levi percuti non solet ad mortem, ut peritorum judicio medicorum talis percussio assereretur non fuisse lethalis: *ibid.*

Ponderandum est; 1. An vulneratus, seu percussus illico vel paulo post, aut post longum tempus interierit; 2. Num corporis pars, in qua acceptum sit vulnus, ea sit, ubi etiam de modico ictu quisque soleat mortaliter loedi, ut in cerebro, gula, pectore, intestinis, et similibus; 3. Quid medici, aliique in arte periti, qui a principio morbi interfuerunt, de inflicto vulnere, et morte secuta sentiant: *ibid. Quait. Irr.* 14. *Maii* 1729. §.5. *Aquin. Irr.* 20. *Aug.* 1774. §.7.

Irregularitas contrahitur non solum ubi mors dignoscatur ab ipso vulnere processisse, verum etiam si illa contingat ex naturali morbo, cui vulnus causam praebuerit, itaut pro ejusmodi effectu idem plane sit mori ex vulnere, ac ex alia infirmitate ab ipso vulnere inducta: *ibid.* §. 8.

Ubi dubium sit, an mors immediate vel mediate ex vulnere processerit, ipsamet facti dubietas sufficit, ut in finem abstinendi ab exercitio ordinum irregularitas dicatur contracta: *ibid.* §. 9.

Baldus *consil.* 328. *lib.* 2. argumenta in hac re desumit ex tribus; primo nempe a natura, an scilicet percussus illico, aut paulo post, aut post longum tempus interiit; secundo ab experientia, an videlicet locus sit mortalis, ut in cerebro, gula, pectore, intestinis, et similibus, aut vero in locis non lethalibus, ut in natica, quae sustinet magna vulnera; et tertio a judicio peritorum in arte, qui interfuerunt a principio morbi: *ibid.*

Et ponderandum est concludenter, quod mors causata fuerit, vel ex defuncti intemperantia, vel medici, et Chirurgi incuria. *Aquin. Irr.* 20. *Aug.* 1774. §. 8.

Sed Canonistae unanimiter tradunt, quod standum sit judicio medicorum: *ib. Papien. et Aquin.*

Quando autem res versatur in dubio, an mors ex vulnere, vel ex alia causa evenerit, putant nonnulli, in quolibet dubio, sive juris sive facti excludi irregularitatem in utroque foro, quia in dubio cavendum est reo: *ibid.* §. 6.

Alii vero eam tuentur sententiam, quod in dubio facti homicidii (quando scilicet certum est irregularitatem esse jure inductam: et dubium est, an hic in eum casum homicidii incurrerit) quod percutiens in utroque foro censendus sit irregularis: *ibid.*

Verior tamen Canonistarum distinctio est, quod in dubio facti, aut agitur in foro contentioso ad imponendam poenam propter irregularitatem, qualis est privatio beneficiorum, aliaeque similes, et tunc quis non censetur irregularis, quia poena statuta delicto certo, non est imponenda delicto dubio: *ibid.* §. 7. *et* 8.

Aut vero agitur in foro poenitentiali ad imponendam poenitentiam, vel quasi poenitentiali ad effectum nempe abstinendi promotum ab exercitio ordinum, ac non promovendi ad ordines sacros, et tunc in hoc dubio facti, percutiens reputari debet irregularis, ex quo in hoc foro tutior pars est eligenda: *ibid.*

Paria sunt mori ex vulnere, et mori ex alia infirmitate ab ipso causata: *ibid.* §. 9.

Quando autem vulnus dicatur causa immediata, vel mediata mortis, et quando non, theoricam ponit Baldus *in consilio* 237. *lib.* 11. Ait enim, quod interdum vulnus, et mors se habent, ut causa, et effectus immediatus; ut quia vulnus fuit mortale, et incurabile, ex quo vulneratus statim discessit: *ibid.*

Et quod interdum se habent ut causa, et effectus mediatus, ut si aliquis sit vulneratus in tali parte corporis, quod postmodum superveniat spasmus, et deinde mors, et aliquando non se habent ut causa, et effectus nec immediatus, nec me-

diatus, sed sunt omnino discrepantia, itant nec vulnus influit in mortem, nec mors dependet aliquo modo a vulnere per intrinsecam causam, ut si aliquis est vulneratus in pede, et mortuus ex apostemate subascellari, et in hoc ultimo casu percutiens nullo modo est homicida: *ibid.*

Quoties homicidium in rixa admissum est, et constet de illo, qui occidit, tunc eum dumtaxat esse irregularem: *Camp.* 9. *April.* 1785. §. 8.

Et revera Sac. Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 7. *de reform.* solos homicidii auctores a Sacris Ordinibus perpetuo arcet: *ibid.* §. 9.

In casu proposito *in cap. significasti* 18. *de homic.* quoquis ab uno fuerat laetaliter percussus, et ab alio interemptus, quaeritur, an percutiens sit irregularis, et respondetur, quod sic percutiens, licet forsan homicida non sit, a Sacerdotali officio abstinere debeat: *Trid. Irr.* 13. *Martii* 1784. §. 3.

Quod si homicidii reus inter multos non appareat, omnes poena mortis erunt immunes, et solum arbitrio judicis coerceri debent; verum omnes erunt irregulares: *ibid.*

§. VI.

Irregularitas ex homicidio causali orta.

Irregularitatem contraxit, qui dans operam rei illicitae homicidium commisit, licet omnem praestiterit diligentiam, ne mors sequeretur. *Salt. Disp. ab Irr.* 12. *Martii* 1785. §. 7.

Irregulares declarantur Clerici, qui in sacris constituti et Monachi exercentes medicinam, vel chirurgiam, et mortem alicui causaliter inferentes: *ibid.*

Ea ratione, quia Clerici, et Monachi chirurgiam, et medicinam exercentes extra casum necessitatis dant operam rei illicitae ex homicidio causali: *ibid.*

Hinc a pari omnes dantes operam rei illicite ex homicidio causali contrahunt irregularitatem, quamvis debitam adhibuerint diligentiam ad mortem vitandam: *ibid. Null. Cav. Irr.* 24. *Nov.* 1792. §. 2. *Bar. Irr.* 5. *Junii* 1779. §. 6. *Trid. Irr.* 13. *Mar* 1784. §. 3.

Ratio est, quia in hoc casu adesse dicitur causa proxima homicidii: *ibid. Bar.*

Et qui proximam dat causam homicidii irregularitatem contrahit. *Polit. Irr.* 28. *Febr.* 1795. §. 2.

Sin autem ex usu rei illicitae praevideri non potuit homicidium, et causa proxima ad illud praeordinata defuit, tunc irregularitas non contrahitur: *ib. Baren.* §. 7.

Hinc ad cognoscendum, an quis ex causali homicidio irregularis factus sit, traditur a Doctoribus celebris distinctio; an quis dedit operam rei licitae, vel illicitae: *Spol.* 18. *Maii* 1776. §. 5.

Inde quaestio est etiam si venatio, quando causam praebet morti alicujus sit licita, vel illicita: *ibid.* §. 6.

Hanc quaestionem tractat Bened. XIV. *in tract. de Synodo Dioeces.*, et remanere adhuc dubiam affirmat: *ibid.* §. 7.

Quoad culpae speciem. quae requiritur ad contrahendam irregularitatem aliqui Doctores putant sufficere culpam levem; alii firmant sufficere aliquando etiam levissimam; alii existimant neque levem culpam sufficere, sed latam requiri: *ibid.* §. 9.

Qui fuit in causa, ut faber lignarius incederet per tectum, ut illud componeret, non esse irregularem, si ille collapsus moriatur, dummodo sponte id operis assumpserit, et alias exercere consueverit: *ibid.* §. 10.

Si quis proximam homicidio causam dedit, scilicet consilio, praecepto, vel ope, irregularitas contrahitur, secus vero si remotam causam tantummodo praebuerit, nisi animo nocendi, vel minori

diligentia id fecerit. *Salernit. Irr.* 20. *April.* 1771. §. 7.

Si causa nullimode ad mortem inferendam fuerit ordinata, et tunc omnem excludit irregularitatem, etiamsi quis per accidens operam rei illicitae daret: *ibid.* §. 8.

Sacri Canones statuerunt, ut percutiens aliquem non laetaliter, nec animo occidendi, irregularitatem non contrahat, si mors vulnerati non ex homicidio, sed ex alia urgentiori causa processerit: *ibid.* §. 9.

Et Clericus, qui ludens vulneravit ictu lapidis aliquem, qui incuria patris, ac medicantis imperitia occubuit, non incidit in irregularitatem; *ibid.*

Irregularis est, qui remotam etiam causam dedit homicidio: *Jan. Irr.* 20. *Apr.* 1793. §. 4.

Multo magis, si absolutus fuit cum clausula, *facta obligatione de se repraesentando, novis supervenientibus indiciis*, quae innocentiam excludunt: *ibid.*

Irregularitas non contrahitur per homicidium commissum ex opere licito, debita etiam ad illud vitandum adhibita diligentia: *ibid.* §. 3.

De homicidiis, quae casu, ac praeter mentem agentis, sive mandantis accidunt, est communis distinctio inter illud, quod venit ab opera rei licitae, ab eo, quod ab opera rei ab initio illicitae est: *Terr.* 19. *April.* 1766. §. 12.

De primo casu certum est non contrahi Irregularitatem; *ibid.* §. 13.

Nisi dans operam rei licitae de negligentia, et culpa argui possit, *ibid.* §. 14.

De secundo indubitatum est contrahi irregularitatem: *ibid.* §. 15.

Verum qui arma dedit aliqui apparitori, qui cum Satellitibus armatis circumiret, licet neque mandatum occidendi, neque laedendi dederit, irregularis efficitur: *ibid.* §. 16.

Si quis rei illicitae operam dederit, quae inde secuta sunt omnia, ad ejus culpam recidere videntur: *ibid.* §. 20.

Hinc homicidio causam hic dedit, et irregularitatem pro Sacerdotio obtinendo contraxit: *ibid.*

Irregularitas contrahitur per homicidium commissum praeter intentionem, ubi culpa praecessit casum. *Nolan. Irr.* 6. *Dec.* 1794. §. 3.

Irregularitas ex voluntario contrahitur homicidio, vel sit in causa, si ab eo patratum fuerit, qui operam dabat rei illicitae, vel causam praebuit ad illud ordinatam. *Ascul. Irr.* 19. *Jun.* 1790. §. 2.

Qui debitam in re licita non adhibet diligentiam irregularis fit, si homicidium sequatur: *ibid.*

Contrahitur irregularitas ob non adhibitam nempe diligentiam in re etiam licita, ex qua sequitur homicidium: *Luc. Irr.* 17. *Dec.* 1796. §. 3.

Levissima vero culpa non censetur causa ordinata ad homicidium, quae voluntarium reddat effectum: *ibid.*

Quum praevideri potuerit homicidium irregularitas contrahitur, et voluntarium in causa fuit homicidium: *Cont. Irr.* 26. *Nov.* 1796. §. 3.

Irregularis est, qui homicidium instigavit, vel praebuit arma, vel occisum detinuit, ne aggressori resisteret: *Canad. Disp. ab Irr.* 18. *Sept.* 1790. §. 2.

A fortiori ille talis censetur, qui ea omnia simul patravit, et nedum voluntate, sed facto etiam homicidium commisit: *ibid.*

Ast potest excusari aliqua ratione, si ille deliquit per ebrietatem; *ibid.*

Irregularitas ex homicidio contrahitur, aut facto, aut praecepto aut consilio: *Senog. Irr.* 25. *Jan.* 1772. §. 8. *Gasseb. Irr.* 16. *Dec.* 1797. §. 3. *Constan.* 10. *Maii* 1766. §. 5. *Hydrunt. Irr.* 11. *Junii* 1774. §. 6.

Hinc irregulares evadunt assessores, et Consiliarii, qui vel judici in ferenda sententia assistunt, vel suo suffragio, aut consilio judicem promovent. *ibid. Senog.* §. 9.

Item Advocati, accusatores, et testes contra reum in causa criminali poenam sanguinis inducentes: *ibid.*

Ille qui clamorem extulit adversus fures praevidendo, quod si caperentur, ultimo poterant supplicio multari, irregularitatem non contrahit, licet deinde fures a judice, vel a circumstantiis occidantur: *Bisunt.* 22. *Apr.* 1719. §. 2.

Contraria tamen sententia adparet verior; *ibid.*

Irregularitatem non contrahit is, qui forte equo in aliquem irruit, eumque occidit juxta decretales Innoc. III. *Mont. Falis. Irr.* 16. *Maii* 1739. §. 4.

Regula ex sacris Canonibus desumpta de ferendo judicio circa irregularitatem ex homicidio causali, haec esse videtur, quod si quis dabat operam rei licitae, simulque adhibuit diligentiam, et cautelam, quam potuit, ac debuit, homicidium, quod fortuito, et citra ejus culpam accidit, eum non reddit irregularem: *ibid.* §. 5. *Ross. Irr.* 20. *Martii* 1734. §. 4.

Sicuti etiam, si causa remota sit, ac nullo modo ad homicidium ordinata, tametsi quis omnino per accidens daret operam rei illicitae, adhuc non efficitur irregularis: *ibid.*

Contra vero irregularitatem contrahit ille, qui opus illicitum gessit, periculum mortis, vel mutilationis inducens, praesertim si debitam diligentiam, et cautelam non adhibuerit, ne inde homicidium, aut mutilatio sequeretur: *ibid.*

Praeterea cum irregularitas non contrahatur, ubi mors ex alia causa, aut naturali morbo, quam ex inflictis vulneribus sequuta probetur; *ibid.* §. 6.

Si Amasius temere accessit ad uxorem alterius, exponens illam periculo mortis irregularis manet, si haec a marito occiditur, quum moraliter est causa talis homicidii: *Null. Prov. Comp.* 2. *Oct.* 1723. §. 6.

Secus autem erit si mors uxoris sequatur, eademque a marito occidatur, et cum sufficienti cauthela Amasius se gessit, ita ut periculum mortis probabiliter previdere, aut timere non potuerit: *ibid.*

Non excusatur ab irregularitate ille, qui dedit causam rixae ut ejus amici, famuli, vel consanguinei alterum cum eo contendentem, vel pugnantem occiderent praeter ejus voluntatem, et contra ejus prohibitionem, quia dedit culpam praeambolam: *Caput.* 24. *Martii* 1725. §. 6.

Saeviens in cadaver inimici, et occisurus, si vivum reperisset, non commisit homicidium, et sic non fit irregularis: *ibid.* §. 8.

Leviter percutiens hominem laetaliter vulneratum incurrit irregularitatem, si ille moriatur, quia ex postremis percussionibus licet levibus acceleratur mors percussi, quam primum vulnus laethale causasset, sed non tam facile, nec tam propere: *ibid.*

Irregularis sit tradens arma, quibus patratum est homicidium: *Faven. Irr.* 22. *Nov.* 1794. §. 2.

Licet homicida non vibraverit gladium, eum tamen quem occisus ostendit, stringebat, causam dedit homicidio, ob quam irregularitatem contraxit: *Mars. seu Rom. Irr.* 30. *Jul.* 1796. §. 3.

Remota ad summum homicidio causa data inepta est ad irregularitatem contrahendam: *Saler. Irr.* 20. *April.* 1771. §. 5.

Et haec est Sententia S. Congregationis Concilii: *ibid.*

Irregularitas non est contracta, quia reus homicidii dici nequeat, qui occasionem tantum mortis praebet, non causa: *Aver. Irr.* 2. *Aug.* 1755. §. 2.

Quod si etiam homicidii reus dici posset, non ideo tamen contracta fuisset irregularitas, quia id factum fuit ad tutelam corporis sui, et servato moderamine; *ibid.*

Si tamen adsit difficultas, consulendum est Pontificem pro dispensatione ad cautelam: *ibid.*

Licet occidendi animum aliquis non habuerit, et causa per inopportunam igneae ballistae ostentationem dedit homicidio, irregularis evadit: *Com. Irr.* 31. *Jul.* 1790. §. 7.

§. VII.

Irregularitas ex homicidio in Parentum defensione commisso.

Sacerdos, qui occidit, aut mutilat in parentum, et propinquorum defensionem incidit in irregularitatem; *Const. Irr.* 30. *Jul.* 1785. §. 7.

Et ratio est, quia Clemens V. fuit primus, qui regulam generalem in certis nominatis casibus limitaverit: *ibid.* §. 8.

Hinc ita casibus iis sepositis, quos Clemens voluit exceptos, nempe furiosi, infantis, seu dormientis, et illius, qui mortem aliter vitare non valens, regula in reliquis manere firmiter debet, et obtinere: *ibid.*

Cultro ablato, nullum amplius vitae discrimen adest, qui sine discrimine, neque a jure civili excusatur: *ibid.* §. 10.

Non incurrit irregularitatem ille, qui operam rei illicitae non dederit, qui subita animi perturbatione, ingenitoque instinctu matri, et Sorori auxilium ferendi, propriamque vitam tuendi, arma sumpserit; *Taur. Irr.* 15. *Sept.* 1770. §. 4.

Si homicidium commissum fuit pro necessaria defensione Patris, Matris, aut Sororis, tunc irregularitas contrahitur: *Taur. Irr.* 14. *Martii* 1772. §. 8.

Sed ista irregularitas est dispensabilis: *ibid.*

§. VIII.

Irregularitas ex homicidio ab illo, qui non habet aetatem, commisso.

Quamvis aetatis defectus homicidam a poena temporali excuset, non una tamen est Doctorum sententia, num eamdem ob causam ab irregularitate immunis evadat: *Trid. Irr.* 13. *Martii* 1784. §. 1

Et similiter infans perpetrans homicidium ab irregularitate excusatur: *ibid.*

Pignatelli existimat, cum aliis ab eo allegatis, quod puer cultrum projiciens, et aliquem occidens irregularis evadat: *ibid.*

Asserit quod juxta veriorem Doctorum sententiam major septennio propter homicidium fiat irregularis: *ibid.*

Alius Doctor sustinet, quod major septennio ante annos pubertatis, quae in jure a septimo ad decimum quartum extenditur, si hominem occidat, et nesciat, quid faciat, nec doli capax sit, irregularis non evadat; *ibid.*

Communis est sententia, quia ad contrahendam irregularitatem requiritur, quod occisio sit libera, et voluntaria; *ibid.*

Et tam vir post 10. annos cum dimidio quam foemina post 9. annos cum dimidio censuris puniri possunt, tamen Ecclesia ante praefatum usum rationis censuris afficere noluit; *ibid.*

Et ratio est, quia in puero deest rationis usus, et propterea doli capax non est: *ibid.* §. 6.

Quidquid sit de diversa Doctorum sententia, an aetatis defectus ab irregularitate excuset, in eo tamen omnes conveniunt, quod mitius in hisce circumstantiis procedi solet: *ibid.* §. 7.

Ab Hostiensi affirmatur, quod puer non doli capax, si projiciendo lapidem, vel cultrum occidit aliquem, irregularis est, licet non habuerit animum occidendi: *ibid.*

Et ratio assignat, quia in lege promotionis non voluntas, sed factum attenditur: *ibid.*

Si Clericus licite ludat, et inspectis omnibus circumstantiis ludi, personarum, loci, et temporis aliquem occidat in ludo, non est irregularis: *ibid.* §. 9.

Si vero ludus cum lapidibus, quamvis pueris licitus, illicitus quandoque redditur ex immoderato lapidis ictu: *ibid.*

Ex emptione veneni jussu matris facta nulla incurritur irregularitas, cum ista ex homicidio, aliove crimine non contrahatur a pueris, nisi post adeptum perfectum usum, quem masculi non ante 10. annum cum dimidio, assequi solent: *Alex. Irr.* 3. *Dec.* 1740. §. 5.

Praesertim si accedit juramentum filii in suo judiciali constituto praestitum, et Sententia Episcopi, ex quibus perficitur purgatio Canonica a quocumque reatu, omnique infamia inde oborta, ut jure nequeat impediri, quominus in susceptis ordinibus ministret, atque ad Presbyteratum promoveatur: *ibid.*

Clemens V. ab irregularitate, in quam quis incurrit, infantes homicidium committentes excepit. *Brug. Irr.* 8. *April.* 1786. §. 13.

§. IX.

Irregularitas ex homicidio ad propriam defensionem patrato.

Illum qui mortem aliter evitare non valens, suum occidit invasorem, Hugo censuit, esse irregularem: *Pap.* 4. *Maii* 1726. §. 6.

Goffredus vero censuit occidentem in susceptis ministrare posse, sed esse irregularem quoad suscipiendos: *ibid.*

Brixiensis et Hostiensis existimarunt sic occidentem nullo modo esse irregularem: *ibid.*

Ille autem dicitur non posse aliter mortem vitare, nisi suum occidat, vel mutilat invasorem, qui est sic arctatus, ut fugere non possit, nec se juvare clamore. *ibid.* §. 6.

Ex Concilio Tridentino ob homicidium in casu vim vi repellendo, ut quis se a morte defenderet, commissum ad sacrorum ordinum, et Altaris Ministerium, et beneficia quaecumque, ac dignitates jure quodammodo dispensatio debeatur, committitur haec Ordinario, qui cognita causa dispensare potest: *ibid.* §. 7.

Hinc alii dixerunt sic occidentem etiam in terminis Concilii Tridentini non esse irregularem, sed inter irregulares habendum esse usquequo superveniat declaratoria Episcopi, vel Papae super facto, *ibid.* §. 8.

Alii vero communiori calculo, volunt nullum jus novum fuisse a Concilio Tridentino inductum, nec ullam novam inductam fuisse irregularitatem, quum Concilium sit intelligendum de occidente cum culpata tutela: *ibid.*

Si occisio secuta fuerit non pro vita sed pro rerum conservatione, nullum nunc oritur dubium de irregularitate; *ibid.* §. *ult.*

Juxta juris Canonici novissimam sanctionem nulla contrahitur irregularitas ab eo, qui aliter vitam suam tueri non valens aggressorem interfecerit. *Taur. Irr.* 14. *Martii* 1772. §. 7.

Sed si moderamen, ut ajunt inculpatae tutelae non servaverit, tunc irregularitatem incurrit; *ibid. Elbor Irr.* 9. *Febr.* 1737. §. 4.

Nam irregularitas non contrahitur ex homicidio patrato ad necessariam suam defensionem, cum moderamine inculpatae tutelae. *Mur. Irr.* 22. *Jan.* 1763. §. 5. *Terac.* 19. *April.* 1766 §. 10. *Elbor. Irr.* 9. *Febr.* 1737. §. 4. *Casal. Irr.* 24. *Sept.* 1718. §. 3. *Taur. Irr.* 14. *Martii* 1772 §. 3 *Alben. Irr.* 8. *Aug.* 1772. §. 4 *Mess. Irr.* 15. *Jan.* 1780. §. 5. *Marian. Irr.* 17. *Jul.* 1773. §. 2. *Mess. Irr.* 15. *Jan.* 1780. §. 5.

Post Concilium Tridentiuum in *sess.* 14. *cap.* 7. intelligitur procedere, quando non fuit servatum moderamen inculpatae tutelae, *ibid. Mur.*

Nec dans operam rei illicitae efficitur tali casu irregularis, quando res illa non praeordinabatur ad homicidium, nec prohibita fuit ratione periculi homicidii: *ibid.* §. 6.

Ut delatio sclopi venationis causa, quae prohibita non est clericis ratione periculi homicidii: *ibid.*

Presbyter, qui furem nocturnum, qui absque occisione comprehendi poterat, occiderit, ab irregularitate nequit excusari: *Casalen. Irr.* 24. *Sept.* 1718. §. 7.

Et qui furem nocturnum, quem videbat se accingentem ad solvenda vincula, quibus tenebatur, itaut de propria occisione timeret, occiderit, in irregularitatem incidit, quum periculum aliter evadere potuisset: *ibid.* §. *ult.*

Sed irregularitatem non incurrit Sacerdos, etiamsi in ipso actu celebrationis Missae, ut mortis periculum evadat, invasorem interfecerit; *ibid.*

Homicidium committens non ex proposito, sed casu, et ad vitae defensionem, dispensari debet super irregularitate ab Ordinario loci, causa, et rationibus cognitis, ut assequatur sacros ordines, et beneficia quaecumque, praescripsit Tridentina Synodus. *Mess. Irr.* 15. *Jan.* 1780. §. 4.

Ex qua sanctione nonnulli Doctores arguunt, occidentem non esse irregularem, sed habendum inter irregulares, donec superveniat declaratoria Judicis super facto, vel Pontificis: *ibid.* §. 5.

Communior vero Doctorum opinio tenet non contrahi irregularitatem a Clerico, qui ad propriae vitae defensionem aggressorem occidit, servato tamen moderamine inculpatae tutelae: *ibid.*

§. X.

Irregularitas ob malam ad Ordines promotionem orta.

Irregulares esse Canonistae, et Theologi conveniunt, qui furtive ordinantur. *Gran. Irr.* 8. *Jul.* 1786. §. 8.

Et ratio est, quia irregularitatem describunt, tamquam impedimentum, quo quis interdicitur directe quidem, et primario a susceptione Ordinum, consequenter vero eorum usu: *ibid.*

Et omnis irregularitas, quae nascitur ex delicto in susceptione ordinum, exercitium suscepti ordinis praerequirit: *ibid.*

Dicitur ordines ministrare, qui dum est Subdiaconus ascendit ad Diaconatum, vel dum est Diaconus ad Presbyteratum, et ex solo isto ascensu fit irregularis tamquam ordinum administrator. *Cephal. Susp. et Irr.* 24. *Martii* 1787. §. 4.

Irregularitas incurritur per ordinatos ab Episcopo Schismatico. *Ross.* 14. *Maii* 1763. §. 10.

Irregularitas non incurritur, sed tantum suspensio ab Italo-Graecis ordinatis Latino ritu animo ministrandi in ritu graeco: *ibid.* §. 11.

Irregularitatem incurrunt omnes, qui ordines susceperant sine proprii Episcopi, scientia, et consensu: *S. Severin. Irr.* 10. *Jan.* 1784. §. 9.

Irregulares evadunt quoque promoti ad Ordines sacros extra tempora a jure statuta sine Apostolica dispensatione: *ibid.*

Eadem poena afficiuntur falsificantes literas proprii Ordinarii vel Capituli: *ibid.*

Poenam Irregularitatis insuper subeunt, qui sine dispensatione ante legitimam aetatem, vel absque dimissorialibus Literis proprii Episcopi ordinari praesumpserint: *ibid.* §. 10.

Ordinatus cum dimissoriis falsis, quique judicium de hoc crimine subiit per publicam sententiam damnatus ob infa-

miam, quae inde oritur, irregularitatem incurrit; *Conib. Disp.* 13. *Junii* 1733. §. 14.

Ubi constat de illegitima ordinatione constare debet etiam de irregularitate. *Burg. S. Don. seu Crem. Ord.* 1. *Aug.* 1750. §. 3.

Qui Episcopum ordinantem decipit, ostendendo, se habere titulum, remanet suspensus, et ministrando irregularitatem incurrit: *Burg.* 13. *April.* 1720. §. 7.

Poena infligitur irregularitatis contra Clericos male promotos, si in susceptis ordinibus ministraverint: *Visen. Disp. ab Irr.* 11. *Sept.* 1784. §. 13.

Si quis Ordinibus initietur in irregularitate detentus, illicita est ordinatio, sed per hujusmodi ordinationem non contrahitur nova irregularitas, quia inhabilitas non reiteratur, sed persistit per modum habitus permanentis, ad differentiam censurarum, quae multiplicatis transgressionibus, reiterantur: *Trid. Irr.* 13. *Martii* 1784. §. 10

Per ascensum ad Sacerdotium cum falsis dimissoriis incurritur irregularitas: verius simplex incurritur suspensio, et per administrationem ordinis irregularitas: *Nol. Irr.* 6. *Dec.* 1794. §. 3.

Item qui per aliquam subreptionem ad Clericatum venit, irregularitatem incurrit. *Cast.* 10. *Maii.* 1766. §. 5.

§. XI.

Irregularitas orta, ex Baptismi reiteratione.

Rebaptizantibus est imposita Irregularitas. *Urb.* 18. *Dec.* 1723.

Irregularitas ex binis collatis baptismatibus contracta partialis, et impeditiva ascensus est ad ordines, non autem privat usu, et exercitio Sacrorum Ordinum. *Mar. Irr.* 14. *Nov.* 1716.

Cardinalis autem Toletanus censet Sacerdotem biterato baptizantem, uti non posse ordinibus, si crimen notorium sit ex irregularitate non speciali, sed communi omni publico delicto: *ibid.*

§. XII.

Irregularitas ex homicidio causa abortus commissio.

In dubio, an foetus esset animatus, vel non, nonnulli existimarunt, procurantes abortum irregulares nequaquam censeri. *S. Mar. Irr.* 8 *Jun.* 1771. §. 8.

Nam quando foetus non fuit animatus nulla contrahitur irregularitas ex abortu, etiamsi ex proposito abortui causam dedisset. *S. Mar. Irr.* 7. *Aug.* 1771. §. 4.

Et dum ignotus alicui fuerit mulierem fuisse praegnantem, quam neque monitus ille in aestu iracundiae animo percipere potuit, aut nullam contrahit irregularitatem, aut solam dubiam, et facile dispensabilem: *ibid.* §. 5.

§. XIII.

Irregularitas orta causa Excommunicationis, et Suspensionis.

Qui suspensus ascendit ad caeteros ordines, violator censurae est, non secus ac si ministrasset in ordine, ideoque irregularitatem contrahit: *Conimb. Disp.* 13. *Jun.* 1733. §. 14.

Sed haec sententia non est communis, cum alii censeant irregularitatem contrahi solum ab eo, qui vel postea re ipsa ministerium praecedentis ordinis obeat, vel promoveatur ad ordinem superiorem obstrictus excommunicatione majori: *ibid.* §. 16.

Qui existimat suspensum, qui ascendat ad ordinem superiorem, non proprie irregularitatem contrahere sed novam suspensionem, quam solus Pontifex tollere possit: *ibid.*

Clericus non evadit irregularis per e-

xercitium ordinum nisi temere, et in spretum censurarum id fecerit: *Fabr. et Cam. Ord.* 19. *Aug.* 1797. § 9.

Non irregularitatem evadunt, qui Ecclesiastica Censura irretiti Missae Sacrificium celebrarunt. *S. Sev. Irr.* 10. *Jan.* 1784. §. 9.

A Bonifacio VIII. *in cap. Is cui de Sent. Excom. in* 6. declaratur irregularis Clericus, qui Ecclesiastica Censura irretitus in suo officio ministrare praesempserit: *Arbor. Disp.* 13. *Mar.* 1784. §. 5.

Ascensus ad majores ordines sub Censura suspensionis non includit exercitium minorum ordinum necessarium pro contrahenda irregularitate. *Mind. seu Ovet. Ord.* 4. *Jun.* 1763. §. 4.

Qui a sacrorum ordinum exequutione ipso jure sunt suspensi, et si hujusmodi suspensione durante, in ordinibus ministrare praesumpserint, eo ipso irregularitatem incurrunt. *Salut. Irr.* 8. *Junii* 1765. §. 13.

Irregularitas incurritur a ministrantibus in suspensione, etiamsi sint Clerici in minoribus, dummodo actu ordinis exerceant ex officio: *ibid.*

Irregularitatem contrahit suspensus a divinis ministrans in ordine. *Apuan.* 20. *Febr.* 1796. §. 6. *et Civit.Castel. Punct.* 16. *Maii* 1795. §. 12.

Irregularitas solum contrahitur, ubi praecesserat interminatio excommunicationis ipso jure subeundae, non per modum latae sententiae. *Pens. Ord.* 21. *Jun.* 1732. §. 12.

Irregularis est factus, qui prohibitionem de non conversando cum muliere sub poena suspensionis a divinis est aspernatus, et nulla obtenta absolutione, seu dispensatione a S. A. missas celebravit. *Leod. Disp.* 3. *Sept.* 1718.

§. XIV.

Irregularitas ob Homicidium causa Belli commissum.

Clerici ad bellum injustum progredientes irregulares fiunt, tam si aliquem occiderint, vel mutilaverint, quam si solo consilio, vel praesentia ad mortem, vel mutilationem alicujus causam dederint, licet mortis, vel mutilationis auctores non fuerint. *Visen. Disp. ab Irr.* 11. *Sept.* 1784. §. 4.

Clerici irregulares sunt, si socios milites ad bellum excitaverint, aut timorem adversariis incusserint, ut fugam arriperent, vel mors, aut mutilatio sequuta fuerit, quia se defendere non potuerint: *ibid.*

Et ratio est, quia operam rei illicitae dederunt: *ibid.* §. 6.

Si agatur de bello aggressivo, Clerici non incurrere irregularitatem, si bellum gesserint moraliter, et probabiliter justum; dummodo propria manu neminem occiderint, neque consilium pro occisione dederint: *ibid.*

Si censetur bellum esse injustum, quia cum omnes partem belli constituant, idcirco si mors, vel mutilatio licet aliorum opera sequatur, irregularitatem incurrunt: *ibid.*

Sed bellum justum diversimode considerari debet quoad Laicos, et quoad Clericos: *ibid.*

Clerici cum arceantur a militari actione, non possunt interesse bello etiam justo, nisi pro rebus spiritualibus nempe praedicatione Verbi Dei, et Sacramentorum administratione: *ibid.*

Si tamen bellum sit justum, et defensivum, Doctores nonnulli sustinent, quod Clerici bello intervenientes, operam dantes, arma deferentes, atque aliis suadentes irregularitatem non incurrunt: *ibid.* §. 7.

Et id procedit quamvis plurimorum hostium interitus sequatur, dummodo propriis manibus non occidant, vel mutilent, aut eam mandent: *ibid.*

Lim. Hoc tamen licet Clericis tantum, si non adsit sufficiens numerus laicorum ad defensionem parandam: *ibid.*

Et ratio est, quia Ecclesiastici in subsidium tantum bello adstare possunt: *ibi.*

Sed si Clerici in bello offensivo, et justo propriis manibus occidant, vel mutilant, etiamsi in subsidium praeliati fuerint, semper irregulares fiunt: *ibid.* Irregularitas incurritur a Clericis, qui in bello justo contra Infideles ex necessitate hostem occiderint. *Taur. Irr.* 14. *Mar.* 1772. §. 8.

Irregularitas quoad Dispensationem. Vide *Dispensatio* §§. VIII. IX. X. et XI. *Episcopus* §. XVI.

Iteratio. Vide *Examen* §. II. *Sacramentum Ordinis* §. XI.

Jubilationis Indultum. Vide *Indultum Jubilationis*.

Jubilatus.

Si Ecclesiae servitium, et cultus divinus detrimentum patiatur, Episcopus potest cogere jubilatos ad inserviendum. *Dub. Jub.* 24. *Sept.* 1718. §. 10. *Urb.* 19. *Sept.* 1772. §. 8.

Jubilati redire valent ad turnum anniversariorum, si celebrationis onus subire velint. *Hort.* 5. *Jun.* 1790. §. 3.

Si immunes vero sunt ab onere, neque de emolumentis participare debent: *ibid.* §. 4.

Jubilationis indultum in generica distributionum concessione quotidianas dumtaxat comprehendit: *ibid.* §. 5.

Non autem anniversaria, et eventualia emolumenta, quae solis intervenientibus praestantur: *ibid.*

Jubilatus Canonicus. Vide *Canonicus* §. V.

Judaei.

Filii Judaeorum, immo et Judaei ipsi dudum conversi ad fidem nequaquam repellantur a Clericali militia. *Tuden. Ordin.* 19. *Sept.* 1761. § 4.

Judex Conservator Privilegiorum. Vide *Regulares* §. VI.

§. I.

Judex Delegatus.

Bonifacius VIII. sancivit, ut nullis nisi dignitate praeditis, aut personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis, causae auctoritate litterarum Sedis Apostolicae, vel Legatorum ejusdem committentur. *Portulleg.* 17. *Nov.* 1725. §. 2.

Sacrum autem Concilium Tridentinum statuit, in singulis Synodis Provincialibus, aut Dioecesanis aliquot personas, quae qualitates habeant a Constitutione Bonifacii VIII. designatas, et ad id aptas, assignari, ut praeter Ordinarios locorum iis etiam posthac causae Ecclesiasticae spirituales, in partibus delegandae committantur: *ibid.*

Si aliquis ex iis interim mori contigerit, Ordinarius loci substituere potest cum consilio Capituli alium in illius locum usque ad futuram Provincialem, aut Dioecesanam Synodum; itaut quaeque Dioecesis habeat quatuor saltem, aut etiam plures probatas personas, quibus hujusmodi causae a quolibet Legato, et Nuntio, atque etiam a Sede Apostolica committantur: *ibid.*

Recusatio solemniter facta Judicis delegati tamquam suspecti, et saepius repetita protestatio nullitatis vitio infecit quaecumque ab ipso gesta sunt: *Imol. Benef.* 23. *April.* 1768. §. 11.

Permissa est enim recusatio Judicis, etiam Delegati, et Exequutoris Littera-

rum Apostolicarum, utpote Delegati ad certam causam, quamvis nec adducatur, nec probetur suspicionis causa: *ibid.*

Praesertim quando agitur de Judicibus Exequutoribus Litterarum Apostolicarum in forma gratiosa, qui a Cancellaria ad petitionem, et nominationem ipsius provisi deputantur: *ibid.*

Jurisdictio Judicis delegati illico cessat, ac ipse sententiam protulit; *Feren. Serv. Chor.* 27. *Nov.* 1779. §. 6.

Secus si errore facti ductus, illam pronunciaverit, quia hoc casu valide potest suam revocare sententiam: *ibid.*

§. II.

Judex Ecclesiasticus.

Communiter statuunt Juris Canonici Interpretes, quod, si pendente circa haereditatem lite, incidat quaestio, utrum, qui haereditatem petit, sit filius defuncti, sive legitima sortitus fuerit natalia, vel an matrimonium fuerit rite celebratum inter ipsius Parentes, solus Judex Ecclesiasticus id cognoscere possit, ad Judicem vero Laicum post expeditam praefatam legitimitatis controversiam pertineat definire, cui nam haereditas debeat adjudicari: *Elven. Legit. Prol. et Matrim.* 14. *Dec.* 1737. §. 5.

Ad Judicem Ecclesiasticum pertinet non solum quaestio juris, nimirum an matrimonium fuerit legitimum validumque, sed etiam quaestio facti an scilicet matrimonium fuerit re ipsa contractum: *Vienn. seu Hung. Matrim.* 28. *Mart.* 1732.

Non omnes tamen auctores in postremam hanc sententiam conveniunt: *ibid.*

Filius esse potest judex in causa patris: *Bonon.* 1. *Sept.* 1725. §. 10.

Donec controversia super legitimitate filii petentis haereditatem non fuerit a Judice Ecclesiastico expedita, supersedere debet judex laicus ab adjudicatione haereditatis: *Vienn. sive Hung.* 22. *Martii* 1732. §. 7.

Judicis ordinarii auctoritas necessaria est in expendendis illis negotiis, quae damnum irreparabile alicui inferunt, quaeque etiam in sacra visitatione demandata, decretave sunt: *Null.* 1. *Mar. in Lamis Par.* 14. *Dec.* 1743. §. 4.

Hoc enim locum non habet Tridentina sanctio, qua cautum est appellationem non suspendere exequutionem eorum, quae in Visitatione statuta sunt: *ibid.*

Judices admonentur, ut qualitatem personae testificantis, omnesque circumstantias diligenter inquirant, atque perpendant. *Bulg. Imp.* 12. *Maii* 1770. §. 9.

Judices Ecclesiastici pollent facultate indicendi non solum censuras, sed etiam multas ad compescendam inobedientium contumaciam, atque licentiam. *Colon.* 14. *Febr.* 1767. §. 39.

Judices Arbitri.

Quando contra Judicem legitima suspicionis causa assignatur, arbitri sunt eligendi, qui de causis suspicionis cognoscant, itaut causa suspicionis coram Judice sit alleganda, sed ejus cognitio ad arbitros est deferenda, qui de ea cognoscere debent intra terminum competentem. *Tarr.* 16. *Dec.* 1724. §. 4.

Si Vicarius Episcopi allegetur suspectus, causa recusationis coram Episcopo probanda est; nisi causa suspicionis ipsum etiam Episcopum respiciat, in quo rerum statu recurrendum erit ad Arbitros: *ibid.*

Si autem suspectus allegetur Vicarius Capitularis, nonnulli asserunt ad Capitulum pertinere electionem Arbitrorum, qui cognoscant de causis suspicionis: *ibi.*

Et alii sustinent non posse Capitulum hos Arbitros deputare, sed debere per seipsum de causis suspicionis cognoscere: *ibid.*

Judiciales Causae. Vide *Causae* §. I.
Judiciales Expensae. Vide *Expensae* §. II.
Judiciales Actus. Vide *Actus*, *Causae* §. I.
Judicialis Actio. Vide *Actio*.

Judicium.

Ordinarii judicium plurimi est faciendum. *Fanor.* 23. *Martii* 1766. §. 10.

Maxime omnia probantur judicio Episcopi, a quo non est recedendum. *Brict. Trans. et Per.* 24. *Jan.* 1767. §. 7.

Judicio Episcopi plurimi est deferendum: *Plac. Celeb. Miss.* 8. *Junii* 1771. §. 7. *Firm. Emph.* 15. *Jan.* 1791. §. 3.

Ad irritandum judicium Ordinarii requiritur manifestus, et inexcusabilis excessus: *Cass. Par.* 21. *Nov.* 1761. §. 5.

Judicium Episcopi in controversiis Processionum, et Consuetudinum attendi debet: *Barcb. Proc.* 13. *Jul.* 1765. §. 12.

Judicium Episcopi quoad servitium Chori suae Ecclesiae maximi momenti est: *Cord.* 14. *Dec.* 1765. §. 10.

Quando Ecclesiarum collatio ad Pontificem pertinet; post indictum ab Episcopo concursum, et postquam is proposuit, quem magis idoneum ad Ecclesiam regendam censet, magni faciendum est Episcopi judicium: *Aprut. Par.* 23. *Junii* 1764. §. 8.

Episcopi judicium, ac electionem summi ponderis est, justissimam omni casu existimandam, nisi clarissime error, frausque, et dolus probatur: *Aquin. Par.* 19. *Jan.* 1765. §. 3.

Judicandum est ex ratione potius, quam ab exemplis: *Camer. Subs. Dot.* 16. *Dec.* 1797. §. 5.

Judicium ad imparia trahi nequit: *Rom. seu Sav. Subs. Dot.* 26. *April.* 1788. §. 9.

Cum in casu eaedem concurrant qualitates, et circumstantiae diversimode non est judicandum. *Spol. Jub.* 18. *Aug.* 1770. §. 4.

Si judicium petitum pro restitutione in integrum prodierit, absolutum quodammodo, ac pene caeremoniale tantum reputatur judicium postea super nullitate Professionis instaurandum. *Viss. Rest. in int.* 17. *Dec.* 1740. §. 6.

Ut rectum judicium proferri potest de professione religiosa, spectare debet personarum conditio, nec non rerum, et temporum circumstantiae; *Valen. Profess.* 12. *Jun.* 1773. §. 3.

Judicium Episcopi. Vide *Concursus* §. VII.

Jura. Vide *Administrator* §. IV. *Beneficiati* §. V. *Canonici* §. IV. *Capellanus* §. VI. *Confessarius* §. IV. *Ecclesia in genere* §. VI. *Ecclesia Collegiata* §. II. *Haeres* §. III. *Oeconomus Curatus* §. III. *Patronus* §. IV. *Portionarius* §. I. *Praepositus* §. II. *Rector* §. II. *Regulares* §. VII. *Sodalitium* §. V. *Vicarius Capitularis* §. II. *Vicarius Curatus* §. III.

Juramentum.

In quolibet dubietate locum est juramento, quoties nempe semiplenae adsunt probationes, nec inspecta rei, de qua agitur, qualitate, magis concludentes haberi possunt. *Omol. Matrim.* 14. *Maii* 1772. §. 16.

Et plura adsunt exempla juramenti suppletorii, quod praesertim praestari solet a muliere, de cujus viri impotentia certo non constiterit: *ibid.*

Atque admittitur in matrimonio spirituali, quoties perfectae metus probationes non exhibentur, vel quia perierunt, vel quia metus fuerit occulte illatus: *ibid.*

Juramentum suppletorium in causis gravioribus non admittitur. *Omol. Matr.* 14. *Martii* 1772. §. 27.

Praesertim in causis matrimonialibus: *ibid.*

Nec quando pares sunt utriusque partis probationes, quae invicem elisae remanent: *ibid.*

Juramentum suppletorium defertur etiam mulieribus post factam seriem, et gravem admonitionem de juramenti importantia: *Rom. Matrim.* 1. *Oct.* 1723. §. *alt.*

Qui provisi sunt de Ecclesiis Parochialibus praeter fidei professionem, emittere quoque tenent juramentum fidelitatis, et obedientiae erga proprium Episcopum, ante possessionem beneficii: *Tirat. Visit. SS. LL.* 20. *April.* 1782. §. 8.

Juramentum quoad Absolutionem. Vide *Absolutio* §. III.

§. I.

Jura Parochialia.

Jura Parochialia acquiri possunt non solum a Parochiali Ecclesia; sed etiam a non Parochiali adversus Parochialem ex centenaria vel immemorabili praescriptione: *Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 11.

Praesertim quando agitur de uno tantum, vel altero Parochiali jure acquirendo: *ibid.*

Et multo magis ab Ecclesia Cathedrali, et Matrice acquiri potest jus tumulandi ex immemorabili consuetudine: *ibid.*

Cum immemorabilis consuetudo praesumptionem inducat, vel stipulatae in primaeva Parochiarum divisione reservationis, vel Privilegii Apostolici, vel alterius cujusque optati tituli: *ibid.*

Atque ex his titulis resultat privativum jus tumulandi, aut alterius actus Parochialis in favorem Ecclesiae etiam non Parochialis; *ibid.*

Eo magis, quia immemorabilis consuetudo magis operatur, quam Privilegium Apostolicum expressum; *ibid.*

Reliqua. Vide *Parochus* §. VIII.

§. II.

Jura Sanguinis.

Jura Sanguinis nequeunt prodesse illi, qui suam consumpsit portionem haereditariam, nisi pro modo purae haereditatis. *Rom.* 12. *Jun.* 1762. §. 10.

Jurisdictio. Vide *Abbas* §. III. *Archidiaconus* §. II. *Capitulum Ecclesiasticum* §. IV. *Exemptio*, *Parochus* §. VIII.

Jurisdictionales Actus. Vide *Actus* §. III.

Juris Infamia. Vide *Infamia Juris.*

§. I.

Jus Accrescendi.

In legato relicto in favorem quatuor Alumnorum re, et verbis, procedit jus accrescendi, itaut non existente in aliquo ex enumeratis castris juvene idoneo locus vacans illius Castri debeat Adolescentibus, qui alia incolunt accrescere. *Pen. seu Feretr. Leg.* 6. *Maii* 1741. §. 4.

Jus Alimentorum. Vide *Alimenta* §. II.

Jus conferendi Beneficium. Vide *Episcopus* § XII.

Jus Eligendi. Vide *Electio* §. IV.

Jus ferendi censuras. Vide *Episcopus* §. XIII.

Jus ferendi Suffragium. Vide *Beneficiati* §. XI. *Capitulum Ecclesiasticum* §. XV. *Dignitates Ecclesiasticae* §. IV.

§. II.

Jus Haereditarium, et Successionis.

In dispositionibus testamentariis anima testatoris haerede relicta, jus successionis ad Ecclesiam Parochialem spectat: *Compost.* 6. *Junii* 1750. §. 1.

Multo magis si testator ejusdem Parochialis Ecclesiae Rector fuerit, erga quam praesumptus illius affectus, et labor, voluntatis conjecturam praestant: *ibid.* §. 2.

Unde aequum videtur, id quod superest ex bonis haereditariis tribui Ecclesiae Parochiali pauperi, ut in fabricam erogetur: *ibid.*

Ille, qui jus conditionale, et eventuale ad haereditatem acquisivit, illud etiam ante conditionis eventum remittere, et transferre potuit: *Anag. Erect. Capell.* 14. *Martii* 1772. §. 6.

§. III.

Jus in re, sive ad rem.

Jus nominandi ad subsidia dotalia comparatum est ex titulo oneroso, quando provenit ex transactione, cujus natura praesefert titulum correspectivum, et onerosum. *Rom. Subs. Dot.* 18. *Nov.* 1769. §. 6.

Haud dici debet jus nominandi sublatum ex diversa causa in transactione non comprehensa, quaeque refragatur pacto transactionis adamusim servandae: *ibid.* §. 7.

Insuper minus recte in discrimen hodie revocatur, quidquid jam alias de eorumdem deputatorum consensu, ex placito fuerat admissum: *ibid.* §. 9.

Jus praesentandi aliud est, et aliud est jus eligendi. *Spol. Subs. Dot. sup. Mod. Comp. Suffr.* 30. *Junii* 1759. §. 2.

Praesentatio fieri potest per voces, non vero nominatio: *ibid.*

Quia nominatio, ut est electio, fieri debet a pluribus, corpore et Collegio, quo casu singulorum suffragia sunt numeranda, non vero per voces: *ibid.*

Et nulla ratione sustineri potest modus seu abusus in electione numerandi voces non vero singula suffragia: *ibid.*

Jus praesentandi in emptorem universitatis bonorum venire non potest. *Savon.* 24. *Sept.* 1763. §. 12.

§. IV.

Jus Jura.

Cessante jure dantis, cessat etiam jus accipientis: *Macer. Emph.* 30. *Aug.* 1788. §. 5.

Optimo jure petitur, id quod Sacri Canones, Conciliaris dispositio, Pontificiae Constitutiones, placita partium praescribunt: *Andr.* 20. *Dec.* 1766. §. 6.

Qui jure suo utitur, non curandum, quid alteri inde extrinsecus accidat: *Civ. Cast. Tax. Fun.* 13. *Jul.* 1765. §. 7.

Juris dispositio nihil suffragare potest, quando praevalent Constitutiones Synodales. *Fav. Praem. et Fun.* 11. *April.* 1761. §. 5.

Quod privato jure ad singulos pertinet, approbari oportet ab omnibus. *Troj. Praeb.* 30. *Aug.* 1732. §. 7.

Jura juribus concordanda sunt, et quando aliquid est dubium de jure Canonico, et est decisum de jure civili, jus civile non solum observatur in foro civili, sed etiam in foro canonico; et quando aliquid est dubium de jure civili, et est decisum de jure canonico, jus canonicum observatur tam in foro Canonico, quam in foro civili: *Bojan. Matrim.* 8. *Jun.* 1720. § 6.

Negligentibus ceteris de Capitulo ob attinentiam, vel amicitiam cum Canonico, cum quo agitur, unus Canonicorum valet jura Capituli promovere. *Feren.* 7. *Junii* 1760. §. 3.

Jus a praescriptis pii relicti legibus pendet, eique assistit, qui optatis pollet requisitis. *Rom. Subs. Dot.* 28. *Nov.* 1789. §. 5.

Jus clarum haeredum, ac patronorum sive ex facto nominati, sive ex facto Curiae imminui nequit: *Viter. Cop.* 23. *Nov.* 1765. §. 14.

Reliqua. Vide *Consuetudo* §. VIII.

Jus Nominandi. Vide *Patronus* §. III. *Subsidium Dotale* §. VIII.

Jus Praesentandi. Vide *Juspatronatus* §. VII. *Patronus* §. III.

§. V.

Jus Quaesitum.

Nemini licet de jure tertii excipere, et aliena jura tueri: *Rip.* 16. *Jun.* 1787. §. 6.

Laedere non solet summus Pontifex, nisi ex publica causa jus tertii. *Rom. seu Sav. Subs. Dot.* 26. *April.* 1788. §. 11.

Jus plene acquisitum abrogari alteri nequit; *S. Sever. Eleem.* 26. *Nov.* 1768. §. 4.

Jus tertio quaesitum nullo jure est abrogandum; *Eystet. seu Bamber.* 14. *Martii* 1767. §. 11.

Dubitari nequit de jure quaesito ex praesentatione, quae nominatione patroni, et Vicarii Capitularis sententia confirmari promeruit: *Aret. Disp.* 20. *Aug.* 1774. §. 13.

Jus sepeliendi. Vide *Ecclesia in Genere* §. III.

Jus Visitandi. Vide *Episcopus* §. XXVI.

§. I.

Juspatronatus quando acquiratur ex Dotatione, Fundatione, ac Constructione.

Ad acquirendum Juspatronatus tria requisita concurrere necessario debeant; nimirum erectio, dos, et aedificatio: *Tybr. Jusp.* 14. *Martii* 1778. §. 3. *Verul. Jusp.* 27. *Junii* 1778. §. 12. *Firm. Erect. Cap.* 4. *Dec.* 1762. §. 3. *Aesin. Cath.* 23. *Febr.* 1771. §. 6. *Nepesin. Rest. Eccl.* 28. *Aug.* 1773. §. 17. *Civit. Cast. Cap.* 16. *Aug.* 1794. §. 3. *Savon.* 8. *Febr.* 1744. §. 4.

Et hoc factum esse debet ad tramites Concilii Tridentini: *dict. Aesina ibid.*

Ex quibus autem probatur juspatronatus: *ibid.*

Et horum trium requisitorum concursus copulativus requiritur, itaut si alter eorum deficiat, actum est de jurispatronatus acquisitione: *dicta Tybur. ibid.*

Et ad acquirendum juspatronatus satis non est simplex dotis augmentum, sed integra requiritur dotatio; *Parm. Jusp.* 6. *Aug.* 1791. §. 7.

Sunt qui acquiri posse censent per incrementum medietatis dotis; *ibid.*

Si tot nempe addantur reditus, quot habet Ecclesia: *ibid.*

Ad hanc acquisitionem accedere debet Summi Pontificis consensus in ipso limine fundationis: *dict. Savon. ibid.*

Quandoquidem tamen quilibet ex his tribus modis disjunctim, et separatim sufficit ad juspatronatus acquirendum: *Verul. Jusp.* 27. *Jan.* 1778. §. 12.

Immo, ab hisce praecisive, acquiri potest ex privilegio Pontificis; *ibid.*

Item ex pluribus praesentationibus per tempus immemorabile sequutis; *ibid.*

Per constructionem Altaris ex largitione fidelium sequutam juspatronatus nemini acquiritur; sed ad illum spectat, ad quem Ecclesia pertinet; *dicta Tybur.* §. 4.

Cum non Patroni in isto casu, sed Benefactores dicantur, qui ad illius erectionem contribuerunt: *ibid.* §. 5.

Ad acquirendum juspatronatus Capellae in Ecclesia Regularium, non requiritur Beneplacitum Apostolicum: *dicta Firm.* §. 3.

Secus autem pro acquirendo jurepatronatus eligendi Superiorem Regularem: *ibid.*

Et Patronus potest in Capella patronali fundare Capellanias sine consensu Regularium: *ibid.* §. 4.

Et quoad Dotationem oportet, ut dimidia saltem beneficii, vel Capellaniae dos constituatur: *Civit. Cast. Cap.* 16. *Aug.* 1794. §. 3.

Concessio enim jurispatronatus est gratiosa: *ibid.* §. 4.

Juripatronatus Ecclesiae Parochialis non potest subjici Ecclesia, multoque minus filialis reddi nullo alia titulo acce-

dente, quam sola existentia intra limites ejusdem Paroeciae, deficiente titulo fundi, vel dotis, vel constructionis Ecclesiae: *Brix. Erect. Vic, Per.* 16.*Febr.* 1743. §. 6.

Spatium 40. annorum temporis dicitur immemorabile, quod sufficit ad acquirendum juspatronatus: *Ver. Jusp.* 27. *Junii* 1778. §. 12.

Intellige si res sit de personis de usurpatione minime suspectis: *ibid.*

Si quis Ecclesiam cum assensu Dioecesani Episcopi construxit, ex eo juspatronatum acquirit: *Baln.* 29. *Nov.* 1783. §. 10.

Et quae de Ecclesiarum patronatu statuta sunt, locum etiam habet quo ad patronatum Capellarum: *ibid.*

Juspatronatus non acquiritur ex incremento exiguorum bonorum Ecclesiae, jam antea dotatae facto. *Ver. Jusp.* 27. *Junii* 1778. §. 7.

Nisi excedat dotis medietatem: *ibid.*

Ad acquisitionem juspatronatus ex incremento, requiritur Beneplacitum Apostolicum: *ibid.*

Perditur juspatronatus per alienationem bonorum: *ibid.* §. 8.

Itidem, si antiqua Ecclesia a largitionibus populi reaedificata fuerit: *ibid.*

Titulum vitiosum exhibens, praesumptum allegare prohibetur: *ibid.*

Examen tituli super existentia jurispatronatus ex rescripto Principis assumendum, vetat ne de ultimo statu deque possessorio quaestio aggrediatur: *ib.* §.9.

Ecclesia constructa ex eleemosynis, et devotione populi est libera non vero de jurepatronatus Universitatis, nec Universitas acquirere valet juspatronatus ex modica donatione Ecclesiae superaddita. *Cons. Cap.* 19. *Nov.* 1729. §.6.

Eo quod Universitas possessionem habet praesentandi Capellanum habentem onus celebrationis Missarum, non infertur illius patronatus Ecclesiae, quum aliud sit juspatronatus Ecclesiae, et aliud juspatronatus Capellaniae in Ecclesia: *ibid.* §. 6.

Et quatenus infertur juspatronatus Ecclesiae, si id non constet de legitimo titulo veluti usurpative quaesitum praesumitur: et haec juris dispositio procedit etiam in parvis Communitatibus: *ibid.*

Juspatronatus Ecclesiae acquiritur ejus fundatori: *Feret.* 9. *Julii* 1796. §. 4.

Ejus censetur Ecclesia, cujus erat beneficium unitum; existente praesertim in eadem Ecclesia illius inscriptione: *ibid.*

Juspatronatus passivum habens per oppositionem acquirit jus ad beneficium: *Fav. Ben.* 3. *Jul.* 1762. §. 4.

Dotatio, unus est ex Canonicis titulis, quibus patronatus acquiritur, etiam absque expressa reservatione: *Firm.* 20. *April.* 1771. §. 7.

Aequum non est ut concedatur jus nominandi ad beneficia absque fundatione, vel dotatione. *Spol. Erect. Mans.* 23. *Apr.* 1796. §. 14.

Pecuniarum adsignatio, vel attributio facta pro Ecclesiae constructione non propriis Civitatis bonis, et reditibus, sed a Collegiis, atque Corporibus artium nullum Patronatus jus acquirunt vel ipsa Civitas, vel Collegia, vel artium Corpora, vel alius quilibet de populo, sed omnes uno benefactorum nomine complectuntur. *Savon.* 8. *Febr.* 1744. §.6.

Nullum sibi Patronatus jus vindicare potest Civitas in nova Ecclesia, ex quo antiqua in ipso Civitatis fundo, atque ab ipsa aedificata fuerit, nisi una demonstrat congruam dotem veteri Ecclesiae assignasse, quae postea in novum sit translata: *ibid.* §. 7.

Cum plures in Ecclesiae constructionem pecunias contulerint, nullum juspatronatus quaesitum est, et Ecclesia libera remanet: *ibid.* §. 8.

Ut Ecclesia serva, ac juripatronatus subjecta sit, satis non est sola constructio, si reliqui fundationis nempe, et dotis tituli desint, nisi qui eam construxerit, expresse sibi id reservaverit, atque id a Summo Pontifice comprobatur, quo casu dicitur juspatronatus ex privilegio quaesitum: *ibid.* §. 9.

Partialis jurispatronatus reservatio excludit patronatum totius Ecclesiae: *ibid.* §. *ult.*

§. II.

Juspatronatus quoad Activam, et Passivam Vocationem.

Juspatronatus passivum relictum proximioribus familiae comprehendit cognatos; sed cognatos unius tantum lateris paterni; praesertim accedente observantia ipsius fundatoris. *Mont. Alt. Can.* 24. *Jul.* 1762. §. 4. *et* 5.

Contra expressam tamen legem fundationis nullius ponderis est observantia: *ibid.* §. 6.

Et cognatorum appellatione veniunt tam ex latere paterno, quam materno: *ibid.* §. 8.

Et gravioris ponderis est nominatio cognationis maternae facta in una vocatione, cum in materia jurispatronatus recedendum non sit ab ultimo statu: *ibid.* §. 10.

Et debent esse graviores circumstantiae ad excludendam cognationem maternam; *ibid.*

Juspatronatus relictum personis familiae certi cognominis etiam porrigitur ad cognatos; *Ancon. Cap.* 12. *Junii* 1762. §. 4.

Et multum interest, utrum vocentur personae existentes de familia, seu in familia: *ibid.* §. 5.

Eoque magis praesumuntur vocati cognati, quando alias postponerentur extraneis; *ibid.*

Et indefinita vocatio patronorum de domo certi cognominis includit solum agnatos: *ibid.* §. 7.

Juspatronatum passivum relictum uni de domo comprehendit etiam cognatos ex ea domo descendentes: *Urbin. Can.* 26. *Martii* 1763. §. 5.

Praesertim quando Domus contemplata fundatori conjuncta est per cognationem: *ibid.* § 6.

Et quando Domui adjecta est collectiva vocatio Parentelae: *ibid.* §. 7.

Si tamen vocata est domus certi cognominis, veniant solum agnati: *ibid.* §. 8.

Et in jurepatronatus agnatitio non veniunt cognati, nec etiam per posterius: *ibid.*

Menti testatoris, qui nihil sollicitus fuit de medio aut masculino, aut feminino, sed satis habuit, quod qui potituri essent jurepatronatus essent masculi, et a suis nepotibus genus ducerent, videtur satisfactum fuisse, si cognati ad juspatronatus admittuntur. *Firm. Cap.* 1. *Sept.* 1731. §. 3.

Juspatronatus activum, et passivum contra formam fundationis, et erectionis extendi non debet ad alias personas. *Eug. Erect. Can.* 26. *Febr.* 1763. §. 7.

Juspatronatus passivum, sive passiva vocatio, si desit, nihil prodest sanguinis praerogativa. *Urb. Can.* 26. *Martii* 1763. §. 10.

Quum Parochiae incolarum nomine omnes veniant Parochiae habitatores, omnes idcirco ad exercitium jurispatronatus admitti debent. *Firm.* 19. *Jun.* 1790. §. 10.

Inter certantes de passiva vocatione judicandum est ad formam ultimi status. *Mont. Alt. Can.* 4. *Dec.* 1762. §. 7.

§. III.

Juspatronatus quoad Commutationem Qualitatis.

Non solum fundatoribus, sed etiam patronis ipsis licet jus activum nominandi ad beneficia de haereditario in gentilitium commutare. *Gerun.* 14. *Dec.* 1771. §. 4.

Idque ea ratione, quia gentilitium ad solos transit de familia, haereditarium vero ad haeredes quoscumque transfertur, unde magis Ecclesiae favet patronatum de haereditario gentilitium facere, ut hoc modo patronatus coarctetur: *ibid.*

Neque hujusmodi variatio ullam praesefert fundationis immutationem: *ibid.*

§. IV.

Juspatronatus quoad Concessionem.

Concedere solet Summus Pontifex Laicis juspatronatus Ecclesiae pauperis: *Par. Jusp.* 6. *Aug.* 1791. §. 8.

§. V.

Juspatronatus quoad Devolutionem.

Patronis non nominantibus, jus nominandi devolvitur ad Episcopum: *Mac. Jur.* 18. *Julii* 1795. §. 6.

Quadrimestre lapso patronis laicis ad praesentandum concesso, et non nominato idoneo, jus ad Superiorem devolvitur: *Vel. Cap.* 26. *Jan.* 1782. §. 9.

§. VI.

Juspatronatus quoad Fundationem et Reservationem.

Reservatio jurispatronatus nedum fieri potest a Fundatore beneficii, sed ab ejus haerede etiam, licet nihil de suo in dotem conferat. *Fan. Erec. Cap.* 9. *Aug.* 1788. §. 8.

Juspatronatus reservari potest non solum a fundatore ipso beneficii, sed etiam ab haerede, qui exequendo voluntatem testatoris fundationem perficiat, quamvis hic nihil de suo conferat in dotem: *Perus. seu Civ. Pleb. Cap.* 13. *Junii* 1733. §. 11.

Inconveniens non est, ut patronatus reservetur etiam in favorem haeredum, qui exequendo testatoris voluntatem fundationem perficiant, quamvis de proprio nihil conferant: *Senog. Com. Vol.* 30. *Maii* 1772. §. 8.

Sed aequitati consonum est, ut amissio lucri, patronatus reservatione compensetur, intuitu etiam curae, et laboris, quem pro exequenda dispositione testatoris sustinuerunt: *ibid.*

Reservatio jurispatronatus super Parochia adversatur dispositioni juris: *Recin. Erec. Par.* 26. *Sept.* 1795. §. 4.

Permittitur vero, ubi dimidia saltem ei constituatur dos: *ibid.*

§. VII.

Juspatronatus quasi possessio, seu Jus praesentandi quando amittatur.

Concilium Tridentinum sustulit patronatum ex simplici privilegio acquisitum: *Aquen.* 8. *Julii* 1719.

Patronatus acquiritur per oblatum dotis augmentum, et amittitur per dotem penitus deperditam: *ibid.*

Poena privationis jurispatronatus indicta est a Concilio Tridentino *sess.* 22. *cap.* 11. ob usurpationem factam pecuniae Capellae: *Cam.* 16. *Maii* 1767. §. 16. 20.

Patronus recusans intra terminum ab Ordinario praefinitum reaedificationis Ecclesiae, seu Capellae amittit juspatronatus, et alter, qui aedificavit acquirit; *Alatr. Reaedif. Cap.* 8. *Julii* 1775. §. 6.

Ampliа; etiamsi patronus dedisset Beneficiato dotem conspicuam: *ibid.*

Patronus nominando forensem inhabilem, et ex lege fundationis non qualifica-

tum cecidit pro hac vice a jure suo, et a commodo juris nominandi: *Velit. Cap.* 26. *Jan.* 1782. §. 8.

Nec excusatur ab ignorantia Legis fundationis, quia illam scire tenebatur: *ibid.*

Legatum jurispatronatus corruit in favorem auctorum, quando scriptum fuit ab eorum patre: *Mont. Fal. Er. Cap.* 23. *Aug.* 1760. §. 9.

Tum ignorantia proprii juris, tum etiam negligentia quoad praeteritum non adimit jus praesentandi in futuris vacationibus. *Casal. Conc.* 22. *Jan.* 1774. §. 7.

Praesertim quando agitur de patronatu familiari, qui defertur jure sanguinis, et in quo omnes proprio jure succedunt, cum in isto casu antecessorum negligentia nullum successoribus inferat praejudicium: *ibid.*

Vocatis a testatore taxative, et limitative ad juspatronatus foeminas primogenitas, earumque descendentes, hisce deficientibus omne jurispatronatus vinculum censetur penitus dissolutum, ac peremptum, et beneficia ad liberam Ecclesiae collationem redacta: *Padebor. Appl.* 11. *Nov.* 1772. §. 5.

Patronus ob collationem beneficii labe simoniaca foedatus ex ingerentia in administratione bonorum Ecclesiae incidit in poenam amissionis jurispatronatus: *Fan. Exeq. Decr. S. Visit.* 22. *Nov.* 1760. §. 3.

Patronus vendentem juspatronatum, sive pro pretio, et re temporali aliquem ad beneficium praesentantem, juspatronatus amittit, et Ecclesia efficitur libera: *Salut. Benef.* 3. *Sept.* 1740. §. 4.

Qui homicidium committit in persona alicujus Ecclesiae cadit ab omni jurepatronatus, si quod in illa habet, et Ecclesia evadit libera. *Nullius seu For. Ben.* 14 *Maii* 1729. §. 3.

Occidens Praelatum nedum amittit illa feuda, officia, vel beneficia, quae tempore homicidii habebat in Ecclesia, cui praeerat Praelatus, sed etiam est indignus acquirendi alia de novo in eadem Ecclesia. *ibid.* §. 7.

Canonistae examinant quaestionem istam an poenae in *cap. in quibusdam* §. *sacri de Poenis* intelligantur inflictae ipso jure, vel potius requiratur sententia declaratoria, in qua nonnulli antiquiores tenent, requiri sententiam judicis, eo quia in textu non dicitur ipso jure, vel ipso facto amittat, sed simpliciter amittat, quod verbum non fert sententiam ipso jure latam, sed judicis sententiam ferendam: *ibid.* §. 8.

Contrarium tamen teneatur caeteri alii Canonistae, quia in dicto textu non dicitur simpliciter *amittat*, sed *prorsus amittat*, quae dictio *prorsus* importat ipso jure, vel ipso facto sine alia judicis sententia; *ibid.* §. *ult.*

§. VIII.

Juspatronatus quomodo probetur in Genere.

Ex jure feudi patronatus non infertur, cum concludenter ostendi deberet, patronatum esse annexum feudo: *Nep. Rest. Eccl.* 31. *Aug.* 1771. §. 14.

Et minus desumitur ex jure praesentandi ad beneficia, cum utrumque distinctum sit, prout innumeris exemplis, praesertim Ecclesiarum urbis probatur; *ibid.*

Neque ex stemmatibus, quae signa sunt fallacia, quae referri possunt ad meliorationem, ad restaurationem, et ad piam largitionem: *ibid.* §. 15.

Juspatronatus in Ecclesiis Regularium est rigorose probandum: *Fir. Erect. Cap.* 22. *Jan.* 1763. §. 1.

Nec probatur enunciativis, et argumentis aequivocis: *ibid.*

Retentio clavis sacrae Reliquiae non probat juspatronatum, quia res spirituales possideri a Laicis nequeunt. *ibid.*

Neque gentilitium familiae sepulcrum est argumentum sufficiens juris patronatus Capellae : *ibid.*

Acquisitum autem ex constructione altaris fit commune cum Ecclesia, quae praestitit solum : *ibid.* §. 2.

Juspatronatus in personis privatis, et non suspectis de usurpatione, non requirit exactam, et plenam probationem. *Ver. Jurisp.* 27. *Junii* 1778. §. 13.

Sufficiunt praesentationes, quae per quadraginta annos effectum sortitae fuerint: *ibid.*

Item enunciativae per centum annos; vel quae hominum memoriam excesserint: *ibid.*

Ex literis institutionum Ordinarii, in quibus expressum fuerit praesentationem spectare ad Patronum : *ibid.*

Ex antiquis sacris visitationibus per Antistites expletis: *ibid.*

Ex consensibus vel Patrono reservatis, vel ab eo praestitis : *ibid.*

Demum ex publica voce, et fama: *ibid.*

Juspatronatus probatur ex Visitationibus, et testibus. *Pient. Cess.* 22. *Nov.* 1794. §. 3.

Patronatus etsi expresse non fuerit reservatus, nihilominus ex dotatione inducitur : *Firm.* 20. *Apr.* 1771. §. 4.

Plurimi ultimus status, et quasi possessio nominandi in materia jurispatronatus aestimari solet : *Terr. seu Triv. Cap.* 18. *Jul.* 1789. §. 4.

Ubi activum juspatronatus competit per vices, qui novissime nominavit, hunc allegare nequit possessionis actum, ut successiva nominatio alternatim facienda excludatur : *ibid.*

Juspatronatus sustineri non debet per commutationem voluntatis defuncti, factam per arbitrium ab Exequutoribus testamentariis. *Feretr.* 28. *Aug.* 1779. §. 9.

Sed omnia pristino restituenda Patrono : *ibid.*

Quasi possessio praesentandi non attenditur, ubi de proprietate constat jurispatronatus : *Terr. et Set. Cap.* 19. *Sept.* 1789. §. 6.

In jurepatronatus gentilitio sententia non afficit successores jure proprio venientes; nisi edita sit cum legitimo contradictore in causa status: *ibid.*

§. IX.

Juspatronatus quomodo probetur, et quibus spectare dicatur.

Est juspatronatus quid spirituale: *Pont. Cur. Jur. Part. et Admin.* 23. *Nov.* 1793. §. 3.

Hominibus Oppidi per dotationem quaesitum, spectat ad singulos, uti singulos: *ibid.*

Transit cum universitate bonorum : *ibid.* §. 2.

Aequaliter pluribus acquiritur dotantibus, licet quis minus conferat. *Senogal. Canon.* 11. *Maii* 1793. §. 8.

Quum juspatronatus competat Parochianis alicujus Ecclesiae, non competit collegialiter uti universis, sed uti singulis. *Firm. Jurisp.* 19. *Junii* 1790. §. 6.

Maxime si Ecclesia extructa, ac dotata fuit per virilem illorum contributionem : *ibid.*

Quo casu singulis acquisitum censetur juspatronatus : *ibid.*

Praesertim quando in electione facienda acquisita fuerint suffragia in domibus singulorum : *ibid.*

Dividi potest jus nominandi ad ulteriores vitandas lites : *ibid.* §. 7.

Quod libere, et absque superioris auctoritate fieri potest : *ibid.*

Quum juspatronatus competat uti singulis, jam satis non est ad transigendum Parochiae incolarum pars : *ibid.* §. 8.

Et aliorum dissensus nullum reddit actum : *ibid.*

Si tanquam universis, nec valide extra comitia transigi potest: *ibid.*

Juspatronatus habere collegialem qualitatem colligitur ex necessitate rei: *ibid.*

Nam nunquam a singulis Parochiae incolis, uno vel altero dissentiente exerceri potest: *ibid.*

Si deficit documentum comprobans fundationem, vel constructionem, vel dotationem Ecclesiae, ex quibus pertinentia jurispatronatus rite valeat desumi, recurritur ad observantiam centenariam tempus excedentem, necnon ad actus, ad conjecturas, et circumstantias primum, et originarium titulum jurispatronatus supplentes, et indicantes: *Nep. Jurisp.* 30. *Aug.* 1777. § 3.

Insculpta stemmata non perhibent certum argumentum jurispatronatus cum illa etiam apponi soleant a piis benefactoribus ut in Ecclesia maneat eorum liberalitatis, et religionis aeternum monumentum: *ibid.* §. 4.

Ab expensis in opus sarcitionis Ecclesiae, illiusque ornamentorum comperationem, seu renovationem erogatis recte colligitur, Ecclesiam ad erogantes pertinere, vel jurepatronatus, vel jure Domini: *ibid.* §. 5.

Juspatronatus Ecclesiae feudo adnexae, quod in emptione literaliter acquisivit, ad eum dumtaxat pertinere debet: *ibid* §. 6.

Limitatur, aliud est Ecclesia, aliud est beneficium in Ecclesia, itaut argumentum a jurepatronatus beneficii ad juspatronatum Ecclesiae locum non habeat, tantumque sit inter utrumque discrimen, quantum est inter continens, et contentum: *ibid.* §. 7.

Et arma alicujus familiae, quae intus Ecclesiam sunt, vel praeseferunt signa collatae liberalitatis, et beneficii, vel indicant juspatronatum reservatum, quoad Capitulum, non autem quoad Ecclesiam: *ibid.*

Cessio jurispatronatus Ecclesiae probatur mirifice existentia cesi jurispatronatus penes cedentem, quoniam quisque cedit, vel in alium transfert, quod habet, quodque possidet; *ibid.* §. 8.

Hinc explicita confessio pertinentiae Jurispatronatus Ecclesiae superat quemlibet probationis gradum, dum rite emissa fuit: *ibid.* §. 9.

Juspatronatus nedum ex instrumento fundationis, aut alio actu, qui illo aequipolleat, evincitur, sed ex longaeva etiam possessione: *Alatr.* 9. *April.* 1785. §. 7.

Si personae excipiantur, in quas usurpationis praesumptio cadere potest ex sanctione Tridentini *sess.* 25. *cap.* 9. *de refor. ibid.*

Quod si agatur de Ecclesia non libera, sed patronatui alterius subjecta tunc liberior est indulgendus praescriptioni cursus, breviorque exigitur temporis lapsus ob eam non difficilem rationem, quod res tunc non est contra Ecclesiam, cujus nihil interest unum, vel alterum habere patronum, sed contra laicum nullo speciali privilegio donatum: *ibid.*

Sequela autem jurispatronatus retentio scamni esse videtur, et ejus quasi naturam obtinet, et ejusdem fere juris, et praerogativae censetur: *ibid.* §. 8.

Quaeri non potest juspatronatus ex alienis largitionibus, quod nec ipsis largitoribus jura permittunt. *Forol.* 28. *Jul.* 1787. § 7.

Enunciatae constructionis Capellae, et licentiae datae pro construenda nova urna SS. Reliquiarum probare nequeunt juspatronatus ex fundatione, a qua proficiscuntur: *ibid.* § 8.

Insuper publici stemmatis existentia in sacello ad simplicem potius referri debet honorem, quam ad ejus patronatum, de quo aliunde neque ex fundatione, neque ex dotatione constat: *ibid.*

Parocho Matricis Ecclesiae in tantum

competit jus praesentandi ad Parochiam noviter institutam ad terminos textus in *cap. ad Audientiam de Eccl.aedif.*, in quantum Ecclesia antiqua de suo contulit pro aedificatione, aut fundatione Ecclesiae: *Imol. Lusm.* 8. *Jun.* 1720. §. 4. *in ead.* 21. *Junii* 1721. §. 2.

Secus autem res se habet quando eadem Ecclesia aliorum sumptibus fuit aedificata, et fundata: *ibid.*

Juspatronatus datum certis personis nominatis non Capitulo, ad illas spectare debet. *Cam. seu Fabr. Jur. Int. Cap.* 6. *Maii* 1752. §. 4.

Et licet fundator dederit designatis personis modum faciendae nominationis *capitulariter* id factum dicitur, non quia omnes de Capitulo jus habere debeant, sed, ut illi, qui jure singulari nominare debent, in unum coeant, et commodius fiat nominatio: *ibid.* §. 5.

Jus ad Capellanias de jurepatronatus alicujus familiae nemini adscribi debet, nisi probet suam descendentiam a familia testatoris per gradus distinctos: *Casal. Conc.* 22. *Jan.* 1774. §. 4.

Si hujusmodi descendentia sit ex foeminis tantum cognatis, nullum jus tribuit, quoties testator ita loquutus est, ut non alios comprehendisse videatur, quam masculos ex masculis, aut saltem masculos ex foeminis agnatis: *ibid.* §. 5.

Juspatronatus immediate non est relictum alicui Capellae, quae nequit sibi servire, et adjudicandum est, vel Rectori Ecclesiae, in qua sita est Capella, vel Societati, ad quam Ecclesia pertinet. *Mon. Fal. Er. Cap.* 23. *Aug.* 1760. §. 8.

Qui nudi sunt in fundatione Capellaniae ministri, et exequutores testamentarii nequeunt sibi jurapatronatus asserere. *Nicien. Cap.* 15. *April.* 1758. §. 3.

§. X.

Juspatronatus quoad Qualitatem, et Statum.

Juspatronatus sive ex sui indole familiare, sive haereditarium sit, semper in unica, et ultima superstite vocata cum suis descendentibus evasit haereditarium: *Fadeb. Appl.* 21. *Nov.* 1772. §. 13.

Et haec limitatio procedit: quando vel expresse, vel tacite fundator taxative coercuit juspatronatus ad personas, et gentem nominatas: *ibid.* §. 14.

In hoc casu personis extinctis, perimitur etiam juspatronatus, et Ecclesia omnimodam beneficiorum libertatem adipiscitur: *ibid.*

Quum agatur de patronatu haereditario juris est non incerti posse patronum de eo disponere: *Uxen. Union.* 28. *Sept.* 1754. §. 2.

Quum fundator illum reservaverit haeredibus, et successoribus vocatis, et deficientibus aliis verbis designantibus mixtam ejus qualitatem, ut esset, si expressa fuisset ratio servandae agnitionis, aut nomen familiae, et domus, et alia his similia; patronatus censetur haereditarius: *ibid.* §. 3.

In qualibet enim dubietate patronatus censendus est haereditarius, non mixtus: *ibid.*

Imo est haereditarius, si ille omnino extraneis fuit reservatus, et nullam propriae familiae rationem habuerit: *ibid.*

Juspatronatus laicale an sit, vel Ecclesiasticum a discretiva desumitur loquutione inter unum, vel alterum beneficium: *Macer. Jurisp.* 18. *Jul.* 1789. §. 5.

Juspatronatus laicis praesertim servari solet, ne a fundatoribus beneficiorum retrahatur: *S. Sever. Visit. Ss. LL.* 28. *Nov.* 1789. §. 6.

Inducitur ex abrogatione consuetudinis, quod privatum quarumdem familia-

rum jus ferendi suffragium in electionibus Parochorum de patronatu Populi cedat publico animarum bono : *ibid.* §. 7.

Diversus est Patronatus Ecclesiae a Patronatu beneficiorum, quae in illa erecta sunt : *Nepes. Restaur. Eccl.* 26. *Aug.* 1773. §. 13.

Juspatronatus passivum beneficii potest redigi ad familiare, coarctari scilicet ad Clericos de familia, licet haec lex non in limine fundationis, sed ex intervallo adjici quaeratur : *Satrian. seu Camp. Jurisp.* 23. *Nov.* 1748. §. 2.

Explorati juris est, censendum esse originariam qualitatem laicalem conservasse patronatum, et retinuisse ad effectum respuendi reservationes ex Regulis Cancellariae : *Clus. Er.* 20. *Jul.* 1754. §. 3.

Juspatronatus relictum agnatis, et cognatis est haereditarium : *Mon. Alt. Cap.* 22. *Aug.* 1795. §. 7.

Compatronus transferre nequit suum jus in extraneum : *ibid.* §. 8.

Patronatus eodem jure, et modo censetur, ac fideicommissa *Eug. Can.* 7. *Julii* 1770. §. 12.

Patronatus inter bona haereditaria censetur : *ibid.* §. 13.

Per genericam descendentium vocationem inducitur juspatronatum gentilitium, et in eo agnati, et cognati continentur : *Fir. Cap.* 29. *Jan.* 1791. §. 7.

Quando quidem qualitas jurispatronatus ab observantia declaratur : *ibid.* §. 8.

§. XI.

Juspatronatus quoad Renunciationem.

Nulla est renunciatio jurispatronatus voluntaria exhibita ab antecedenti Abbatissa inconsultis Monialibus capitulariter : *Baln.* 7. *Jun.* 1777. §. 5.

Fortius quia ab iisdem Monialibus, re integra fuit dicta renunciatio uti nulla, ac invalida revocata : *ibid.*

Nam renunciatio insignis patronatus, ut Loco Pio exitiosa merito a Sacris Canonibus improbatur : *ibid.*

§. XII.

Juspatronatus quomodo transeat cum venditione, seu translatione bonorum, seu alias transferatur.

Juspatronatus veluti spirituale deduci nequit in commercium : *Rec. Par.* 12. *Jul.* 1794. §. 5.

Ei competit, qui qualitatem habet fundatoris, et nominatus ab ipso, institui debet ad beneficium : *ibid.*

Juspatronatus exercere valet egrediens e Religione : *ibid.*

Juspatronatus delatum post ingressum in Religionem, comprehensum non est in praecedenti renunciatione Religiosi ; quamvis renunciatio retractari nequeat post dimissum religiosum habitum : *ibid.* §. 6.

Votum paupertatis acquisitionem impedit jurium, inter quae juspatronatus : *ibid.*

Manet enim post egressum etiam a Religione : *ibid.*

Non impedit tamen juspatronatus exercitium, ut non impedit bonorum usufructum : *ibid.* §. 5.

Juspatronatus reservatum natu major, reservatum censetur primogenito : *ib.* §. 6.

Eique competit ad exclusionem senioris patrui : *ibid.*

Exploratum non est, quod libere vendi queat laicalis beneficii patronatus : *Macer. Jusp.* 18. *Jul.* 1789. § 5.

Sed in Concilio Trident. *sess.* 25. *cap.* 9. *de reform.* expressum est excommunicationis anathema contra vendentes juspatronatus : *ibid.* §. 6.

Et excusare potest emptorem bona fides, ac reservatio Benaplaciti Apostolici : *ibid.*

Qui juspatronatus vendit, vel contra Canonicas Sanctiones transferre praesumat, excommunicationis, et interdicti poenis subjiciuntur: *Macer. Jurisp.* 18. *Julii* 1795. §. 6.

Attamen unus ex modis transferendi patronatum est venditio: *Macer. Jurisp.* 18. *Jul.* 1789. §. 4.

Dummodo tamen fiat *accessorie*, seu ut ajunt, cum universitate bonorum, vel re particulari, cui inseparabiliter adnexus sit patronatus, neque ejus ratione pretium augeatur: *ibid.*

Directa patronatus Venditio interdicitur: *ibid.*

Compertissimum est, tunc legitimam, validamque Cessionem esse, sive jurispatronatus, sive jurispraesentandi, etiam pro unica vice, cum actui solemnia accedunt, nempe Ordinarii approbatio, sive consensus: *Raven.* 7. *Maii* 1785. §. 8.

Et praemisso, Episcopi approbationem non requiri ad donationis, seu cessionis substantiam; sed pro effectu transferendi patronatus jus in donatarium, et cessionarium; itaut ea sine approbatione in donantis praejudicium donatio valere possit: *ibid.* §. 9.

Aut Cessio est simplex sine juramento, aut juramento, pactoque de illam non revocando firmata: *ibid.* §. 10.

In primo casu revocari statim potest re integra, antequam Ordinarius eam laudet, secus in casu posteriori, in quo Ordinarii consensus ex intervallo potest accedere: *ibid.*

Et donatarius bene praesentat sub spe futuri consensus, qui etiam pendente inter praesentatos lite supervenire poterit: *ibid.*

Conventiones, et alia quaecumque pacta super jurepatronatus prohibentur, quum illud nec venditionem, nec emptionem, neque pignorationem recipiat: *Pampil. Confr. Concord.* 15. *Maii* 1723. §. 6.

Jus praesentandi annexum universitati bonorum transit una cum universitate in emptorem; sed non potest tamen juspatronatus principaliter vendi, nec pretium universitatis bonorum augeri propter illud: *ibid.* §. 7.

Juripatronatus neutiquam derogari potest dissentiente Patrono, et mutationes alias factae non sustinentur, etsi res sit de patronatu laicali: *Sabin. Union.* 28. *Aug.* 1745. §. 3.

Justitia. Vide *Contractus* §. IV. *Transactio* §. VI.

Laesio. Vide *Contractus* §. IV.

Laici.

Laici in respicientibus Matrimonium nequeunt exercere potestatem legislativam privative reservatam judicio Ecclesiae: *Macer.* 29. *Aug.* 1761. §. 1.

Laicorum Communitas. Vide *Communitas Laicorum.*

Lascivia.

In Canonicum per triennium negligentem, et de cujus notoria lascivia constat, ad privationem Canonicatus omissis poenarum gradibus procedi potest: *Spir. Can* 17. *Aug.* 1764. §. 6.

Laudemium. Vide *Emphyteusis* §. VIII.

Laureola.

Decreta Generalia Urbani VIII. Pont. Max. prohibent laureolas circa caput non Beatorum, nec Sanctorum: *Alb. Conc.* 28. *Aug.* 1723. §. 9.

Legalis Cognatio. Vide *Matrimonium* §. XXXIV.

Legalis Domus. Vide *Domus Legalis.*

Legatarius.

Augmentum, et accessiones legati ad legatarium spectant: *Castel. Dot.* 8. *Maii* 1751.

§. I.

Legatum Pium, seu Opera Pia in genere.

Ad opus pium, et necessarium perficiendum omnia posthabenda: *Aux.* 18. *Maii* 1765. §. 9.

Duae sunt causae, ob quas missarum legata ut plurimum fideles relinquunt, nempe propriae animae suffragium, aut peculiaris erga Sanctum pietas, vel erga Ecclesiam aliquam affectio: *Aux. Trans. Mis.* 15. *Febr.* 1772. §. 9.

Dum agatur de legatis annuis, et perpetuis, horum onera censentur realia indicta bonis, eorumque fructibus: *Null. Lepr. Leg.* 7. *April.* 1781. §. 8.

Itaut legatario actio competat hypothecaria contra haeredes, et etiam tertios possessores: *ibid.*

Simplex legatum Missarum demandatum, ad onerum dumtaxat implementum, ad susceptionem sacrorum ordinum non compellit: *Null. Lepr. Cap.* 12. *Iunii* 1773. §. 6.

Legata, et debita non sunt solvenda ultra vires haereditatis: *Rav. Cess. Leg.* 15. *Dec.* 1759. §. 4.

§. II.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Abolitionem.

Justa abolitionis pii legati causa est defectus fundi: *Asc. Cap.* 3. *Martii* 1792. §. 5. *Plat. Red. On.* 27. *Aug.* 1791. §. 5.

Deficiente fundo abolendum est legatum Missarum: *Cam. Ab. Leg. Mis. et Abs.* 14. *Dec.* 1793. §. 2.

Si ex legatis fructibus censuum ab initio fundus non fuerit constitutus, vel constitutus perierit, si unum, vel alterum culpa vacavit Parochi, locus esse possit abolitioni legati: *Firm.* 7. *Febr.* 1789. §. 4.

Si ejus facto, vel culpa evenerit, praejudicium fortasse successoribus Parochis, et Ecclesiae inferre non potuit: *ibid.*

Longius satius est cavere, ne opus pium jam perfectum destruatur, quam ut novum opus fiat; *Asc.* 28. *Febr.* 1750. §. 2.

Testator mandato suffragio per abolitionem legato Missarum privandus non est: *Tolent. Red. Miss.* 16. *Maii* 1795. §. 5.

Nisi omnino defecerit ejusdem legati fundus: *ibid.*

Si Legatarius vero arbitrio suo disposuerit de sortibus Legati, easque miscuerit propriis, integra ferre onera debet; *ibid.* §. 6.

§. III.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Acceptionem.

Acceptio vel repudiatio alicujus legati facta extra statutum tempus culpa officialium alicujus Ecclesiasticae Fabricae, cui dictum legatum relictum erat, neque Ecclesiae, neque pio operi ullum damnum affert; *Urb. Leg.* 10. *Martii* 1742. §. 6.

Legatum pium, quod individuam testatoris voluntatem continet, a Monialibus, vel repudiari, vel suo cum onere acceptari debet. *Rom. Uten.* 15. *Sept.* 1738. §. 6.

Patres Reformati possidere nequeunt annuos reditus, nec annua accipere legata, quibus etiam annexa sint onera Missarum. *Pap. On. Miss.* 20. *Nov.* 1733. §. 5.

§. IV.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Applicationem.

In applicatione Legati, quae commutationem involvit voluntatis, accurate quaerendum est de justa, et necessa-

ria causa. *Tolen. App. Leg.* 9. *Sept.* 1797. §. 4.

Justa causa non est commutatio majoris suffragii in favorem testatoris in aliud opus pium: *ibid.*

Legata relicta pro instituendis juvenibus in literarum studiis Seminario applicanda sunt: *Nucer. App.* 24 *Julii* 1762. §. 3.

Applicationem legatorum piorum permittit Sancta Synodus ad succurrendum Paraeciae pauperi. *Faret. App.* 27. *Aug.* 1796. §. 8.

Legatum factum pro construendo Monasterio, et recipiendis in eo Monialibus, consequi potest a Monasterio jam alterius expensis extructo, et idoneo ad recipiendum Moniales, prout a testatore dispositum fuit. *Civit. Cast. Com. Vol.* 21. *Nov.* 1772. §. 12.

§. V.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Caducitatem.

Legatum, et quaevis alia quantumvis pia dispositio, ex voluntatis defectu corruere dicitur, ubi contingit, conditionem, sub qua idem legatum aut dispositio concepta fuit, quoquomodo deficere: *Civit. Cast. Leg.* 27. *Sept.* 1738. §. 5.

Pium Legatum quod nequit impleri modo mandato a testatore ob juris, vel facti impedimentum, caducum nequaquam fuit, sed converti in alios pios usus debet. *Boss. Appl. Leg.* 16. *Jan.* 1762. §. 4.

Caducato per repudiationem haereditatis testamento, caduca etiam fiunt legata in eo relicta. *Sav. Leg.* 28. *Febr.* 1795. §. 6.

Itaut a legitimo haerede praestari non debeant: *ibid.*

Sed nonnulli, qui amplissima expendunt piae causae privilegia negativam tuentur sententiam: *ibid.*

Impotentia ad inducendam caducitatem Legati pii ea dici potest, quae testator ipse potuit tunc praevidere, non ea, quae vel ex lite, et quidem parum justa venit, vel ex facto principis, qui ex necessaria publica causa, tunc temporis non existente, haereditatem percepit. *Viter. Fror.* 30. *Aug.* 1766. §. 18.

Legatum etiam ad pias causas relictum sub conditione suspensiva caducum fit, et haeredi accrescit, si conditio non impleatur: *Boss. App. Leg.* 13. *Martii* 1762. §. 1.

Et contraria sententia recepta est in conditione mixta, seu potestativa simul, et causali, ut legatum debeatur, quoties Legatarius paratus est conditionem implere, sed ab alio impeditur: *ibid.* §. 2.

§. VI.

Legatum Pium seu Opera Pia quoad Capacitatem illud Assequendi, ac retinendi.

Consequi debet Legatum, qui mandata a testatore requisita habet. *Fir. Leg.* 19. *Jan.* 1793. §. 6.

Quando agitur de mero et simplici legato pio assequi recte, et retineri a laicis, infantibus, ac etiam a mulieribus potest. *Fir. Leg.* 19. *Jul.* 1777. §. 4.

Fortius quando Legatum hujusmodi in statu Conjugali ab ultimo possessore retentum fuit: *ibid.*

Nec obstat, legatum voluisse testatorem defunctis iis ab ipso nominatis quod *vada a quel Prete, che si troverà della mia casa il più prossimo però ec.*; quia voluntas intelligenda est, ut in usufructu locorum montium praeferatur Presbyter, quatenus existat in familia, non autem ut laicalem legati qualitatem in Sacerdotalem immutet: *ibid.* §. 6.

Legatum habet causam lucrativam, et pro se haeres retinere valet, quod superest

impletis oneribus: *Ferr. Miss.* 10. *Maii* 1794. §. 6.

Puer annorum trium dumtaxat constitutus incapax est assequendi legatum scholastico relictum. *Null. seu Subl. Leg.* 24. *Sept.* 1740. §. 3.

Si legatum sit allegatum alicui qualitati, hac sive ex privilegio, sive alio modo acquisita, legatum debetur: *Rom. seu Tuder.* 28. *Jan.* 1769. §. 11.

Hinc legatum civibus relictum, cis quoque debetur, qui civitatem acquisiverunt: *ibid.*

Haeredes non tenentur ad praestationem legati inspecta Patrum Cappuccinorum et Minorum de Observantia possidendi incapacitate, postulandique Legata: *Vul. Leg.* 29. *Nov.* 1777. §. 4.

Idque sive Legatum sit pecuniae, sive speciei cum onere celebrationis Missarum, vel sine onere: *ibid.* §. 5.

Et ad differentiam casus, in quo agitur de unica tantum praestatione, vel de praestatione temporali; *ibid.*

Atque data illorum capacitate legata dici debent praescripta, si a die obitus testatoris ad diem petitionis legati quinquagesimus quintus elapsus est annus, absque eo quod legatum unquam postulatum sit; *ibid.* §. 6.

Fortius quando ex legantis haereditate, detracta legitima, et trebellianica primo haeredi gravato competenti, detractaque dotium restitutione nihil superest, unde legata possint impleri: *ibid.*

Non obstante, quod primus haeres gravatus nullum de bonis fideicommissariis confecerit inventarium: *ibid.*

Cum illius omissio non prohibeat, quominus haeres gravatus, vel ab eo causam habens adversus fideicommissarium detractiones tum quotitativas, tum quantitativas assequi possit: *ibid.*

S. autem Congregatio Concilii nunquam hujusmodi legata pro non scriptis habuit sed decrevit ea libere tradi debere titulo eleemosynae Fratribus Cappuccinis, et Minoribus de Observantia: *ibid.* §. 10.

Rota decrevit pro capacitate Patrum S. Francisci ad Ripam Tyberis, et Patrum Cappuccinorum Urbis assequendi legata seu Eleemosynas carnis, et vini: *ibid.*

Nec admitti potest praescriptio legati non probata in Fratres Cappuccinos, et Minores de Observantia certa scientia tum secundi Legati, tum extinctionis familiae, a qua pendere debebat illius praestatio; *ibid.* §. 11.

Opinio quod haeredibus gravatis competant detractiones legitimae et trebellianicae et dotium, non obstante omissione inventarii, suscipi potest; tunc cum agatur de fideicommissariis; *ibid.* §. 12.

Non autem quando res est cum legatariis, ut sunt Patres Cappuccini, et Minores de Observantia; *ibid.*

Fratres Cappuccini, et Minores Strictioris observantiae, et alii Regulares, qui bona in communi possidere non possunt, reputantur incapaces annuorum redituum, qui iisdem relicti sunt adjecto onere celebrationis Missarum; *Brund. Adim.* 5. *Aug.* 1719. §. 4. *Firm. Leg.* 11. *Jan.* 1721. §. 6.

Secus autem erit quoad eleemosynas manuales Missarum, quarum etiam Fratres hi, qui nil in communi possidere queunt, non sunt incapaces; *ibid.* §. 5.

Patres minores, qui annuorum legatorum sunt incapaces, summam sibi relictam recipere solum valent per modum eleemosynae a sponte offerentibus, Missas celebrando ad rationem rei acceptae, et citra obligationem ad onus perpetuum, et dummodo prius protestantur se illorum capaces non esse. *Justin. Miss.* 19. *Nov.* 1719. *Valt. seu Aquil.* 2. *Dec.* 1730. §. 6.

Capaces etiam sunt recipere eleemosynas ab haeredibus gratis ad faciendam ce-

lebrationem Missarum ab iisdem Fratribus. *Firm. Leg.* 11. *Jan.* 1721. §.7. *in ead.* 21. *Junii* 1721. §. 6.

Fratres hi capaces sunt legati annui reditus Fabricae, Sacrario, vel eorum Ecclesiae relicti, dummodo non adsit excessus in quantitate, et dummodo ea non a Fratribus, sed a Syndico dumtaxat Apostolico exigatur: *ibid.* §. 10. *Luc. Leg. Pii* 18. *Jul.* 1728. §. 13.

Fratres minores tam de familia, quam ex reformatione nullatenus esse capaces legatorum annuorum, quae fiunt adjecto onere celebrationis Missarum, Congr; ab Urbano VIII. horum Fratrum negotiis praeposita decrevit; *Firmi Legat.* 21. *Jun.* 1721. §. 3.

Ideo sunt annorum legatorum incapaces, quia victum et vestitum debet illis incerta mendicitas praebere: *ibid.* §. 7.

Capaces vero sunt legatorum, quae respiciunt decorem suarum Ecclesiarum, et certum usum cultus divini: *ibid.*

Et capaces propterea sunt eorumdem legatorum, non obstante quod illis annexum sit perpetuum onus Missarum: *ib.*

Capaces etiam legati situs pro viridario, quod eis fuit relictum cum onere unius Missae qualibet hebdomada: *ibid.*

Necnon capaces legati relicti cum onere ut certa portio panis, et vini emeretur pro servitio infirmorum Conventus, et cum onere fratribus imposito celebrandi Missas certas quolibet anno; *ib.*

Fratres Minoritae de Observantia nedum haereditatem, sed nec etiam annuorum Legatorum sunt capaces, si sortes, et bona mobilia, sive eorum dominium deferatur ad Syndicum Apostolicum, idque sive Syndicus consideretur ut talis, sive ut tertia persona: *Pisaur. Haer.* 11. *Jan.* 1727.

Cardinalis Petra plurima S. Congregationis Concilii responsa super capacitate legatorum piorum Fratrum Minorum summa diligentia collegit: *Luc. Leg. Pii* 10. *Jul.* 1728. §. 12.

Patres Cappuccini licet sint incapaces annua possidendi legata per modum assignationis tanquam debita ex civili actione; incapaces tamen non sunt ea recipiendi per modum purae, et simplicis eleemosynae, qualibet seclusa obligatione, et actione, facta prius protestatione: *San. Sev. Elec.* 26. *Nov.* 1768. §. 10.

In id consonat decretum S. Congr. Fabricae die 14. Febr. 1633. ab Urbano VIII. approbatum. *ibid.* §. 11. et 12.

Hinc factum est, ut judicis officio haeredes, qui onus Legatorum habent, ea per modum eleemosynae a Fratribus accipienda praestare cogendi sunt: *ibid.* §. 13.

Et licet Cappuccini capacitate careant petendi legata perpetua per modum actionis judicialiter, sunt tamen capaces illa recipiendi per modum eleemosynae ab haerede defuncti, et idem haeres cogi potest per judicem ex officio, vel ad instantiam alicujus de populo, etiamsi is sit Syndacus Apostolicus, dummodo ipse comparеat, tanquam unus de populo, et imploret officium judicis, ut demandet exequutionem testamenti, et voluntatis testatoris: *ibid.* §. 14.

Imo juxta communem Doctorum sententiam haeres tenetur in conscientia adimplere onera, et pias dispositiones, potest etiam ad implementum cogi instante Syndaco Apostolico tanquam altero de populo, sed nomine Ecclesiae Romanae: *ibid.*

De legatis piis relictis Minoribus de Observantia S. Francisci egit S. Congr. Fabricae S. Petri 14. Febr. 1633. praestanda ea esse decernit, et recipienda per modum eleemosynae non autem per Patres exigenda: *Viter. Leg.* 8. *Aug.* 1767. §. 13.

Idem sancivit Urbanus VIII. anno 1637. 27. Julii de Legatis praedictis: *ibid.* §. 14.

Et idem sensit S. Congr. Boni Regimi-

nis pro legato quodam pro victu, et vestitu: *ibid.* § 15.

Legatum relictum sub conditione inaequalium nuptiarum, etiam non purificata conditione debetur: *Panor. Subs.Dot.* 21. *Aug.* 1762. §. 4.

Et relictum sub conditione ingrediendi unum Monasterium consequi etiam in aliud ingrediendo potest: *ibid*

Praesertim accedente Pontificis dispensatione, quae concedi potest, non curato eventuali substitutorum praejudicio: *ibid.* §. 5.

Sed jus alteri quaesitum non est tollendum: *ibid.* §. 6.

Legatum pium relictum in favorem ejus qui velit esse Sacerdos, potest consequi etiam Clericus, qui propositum assumendi statum Sacerdotalem habeat. *Spolet. Assig. Patrim.* 14. *Maii* 1763. §. 5.

§. VII.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Commutationem.

Quod Legatum est in unum pium opus, converti sine Apostolica auctoritate in aliud non debet. *Nuc. Com. Vol.et Trans.* 15. *Mart.* 1794. §. 7.

Quum sit impossibilis legati executio, commutatio voluntatis, si peteretur, concedenda est tum ex jure Pontificio, tum ex jure civili. *Luc.* 31. *Maii* 1766. §. 3.

Necessaria videtur commutatio, cum non deficiant causae, ob quas illa concedi consuetum est, quod scilicet non adversetur testatoris voluntas: *Albin. Com. Oner. Mis.* 25. *Jan.* 1772. §. 5.

Ulterius ea indulgetur ob causam, quam si testator praevidisset, utique consensum praestitisset: *ibid.*

Ac demum quando commutatio cedit in utilitatem civitatis, et populi: *ibid.*

Amplia si accedat praesumpta testatoris voluntas ex legatorum pluralitate, ex qua amor testatoris erga legatarium satis desumitur: *ibid.* § 6.

Imo si testator legatarii deteriorem conditionem praevidisset, vel illum tam magnis oneribus non gravasset, vel permisisset, ut fructus in auxilium pauperum converti possent: *ibid.*

Justitia suadet voluntatis commutatio in aliud pietatis opus, quod utilius defuncto comperiatur: *ibid* §. 7.

Notum est justam, et necessariam causam requiri ad testatoris voluntatem commutandam: *ibid.* §. 9.

Et commutatio voluntatis remedium dicitur extraordinarium, ac subsidiarium, cum Concilium Tridentinum non aliter fieri permittat, nisi urgente necessitate: *ibid.* §. 11.

In subsidia dotalia converti non debent pia Missarum legata. *Albin.* 26. *Sept.* 1795. §. 7.

Legatum dotium, et Missarum facile converti non debet in diversum fabricae Ecclesiae, et Sacrarum utensilium usum. *Nov.* 25. *Jan.* 1794. §. 4.

Legatum relictum pro conficiendis ad assignatum altare specularibus, ut Ecclesia non oneretur, convertendum est in aliam rem, ut memoria testatoris alio, et licito genere celebretur. *Rom. Leg.* 22. *Jul.* 1758. §. 3.

Legata pia Missarum in extinctionem aeris alieni inopis paroeciae converti possunt. *Macer.* 24. *Martii* 1787. §. 4.

Legatum pium relictum pro fundatione Conventus in certo loco, ubi nequit fundari, applicandum est fundationi Conventus in alio commodiori loco. *Boss. Appl. Leg.* 16. *Jan.* 1762. §. 5.

Erectio pii Legati in Capellaniam ecclesiasticam consentanea voluntati fundationis est. *Alb.* 24. *Mart.* 1792. §. 5.

Sic enim perpetuo, ac tutius ejusdem bona servantur: *ibid.*

Dummodo erectioni, consensus accedat patroni: *ibid.* §. 6.

Quo deficiente non facile fundatio aliqua est immutanda: *ibid.*

Quae ad certum usum largitione in favorem sunt destinata fidelium, ad illum debent non ad alium, salva quidem Sedis Apostolicae auctoritate, converti. *Hipor. seu Epor. Appl.* 17. *Sept.* 1791. §. 5.

Et in terminis legati Missarum, illud non debet in aliud quodcumque pium opus commutari: *ibid.*

Et utilius est animabus testatorum, si bonorum omnium pretium in eas statim erogaretur: *ibid.*

§. VIII.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Distributionem.

Piorum legatorum distributio iis debetur, qui qualitatibus a testatore requisitis pollent; praesertim si testatori sanguine conjuncti sint. *Urb. seu Arim.* 11. *Jun.* 1774. §. 9.

Praelatio vero tribuenda videtur indigentibus, quia ubi majus est periculum, ibi celerius est occurrendum: *ibid.*

De Legatorum piorum distributione spectanda est voluntas testatoris, et serio perpendendae concurrentes circumstantiae. *Urb. seu Arim.* 24. *Jan.* 1784. §. 9.

Quandoque ex praesumpta testatoris voluntate pauperes conjuncti exteris praeferri debent: *ibid.*

§. IX.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Dotem, et Fundum.

A nonnullis taxative relictum censetur legatum; quoties testator uno, eodemque verborum contextu Missarum indicit celebrationem, et simul pro ea fundum assignat. *Veron. Trans. Mis.* 30. *Julii* 1768. §. 7.

Alii vero censent, factam constitutionem fundi demonstrative, quando fundator exordiatur ab oneris impositione, indeque pergat ad fundum constituendum: *ibid.*

Et taxative, quando a fundi designatione incipiat, indeque ad ordinationem Missarum progrediatur: *ibid.*

Hac postrema regula uti solet S. Congreg. Concilii, ut patet ex ipsa instructione, cujus vi transmittit Episcopis facultatem petentibus Missarum onera reducendi; *ibid.* §. 8.

Atque ubi legata fuerunt in specie per haeredem legatario tradenda, si ea post traditionem perierint, vel imminuta fuerint, peremptio et imminutio Legatarii damno cedit; *ibid.* §. 9.

At si perempta fuisset, vel diminuta antequam legatario traderetur, id damno haeredis cedere deberet, qui proinde supplere tenetur: *ibid.*

Clarum est, ut onus, quatenus non ex contractu, sed ex ultima voluntate procedit, tunc locus sit distinctioni, nimirum aut quantitas fundi relicta est taxative, et tunc onus minuitur in diminutione fundi. *Alb. Red. Miss.* 4. *April.* 1778. §. 8. *Nepes. Red. Miss.* 25. *Jan.* 1772. §. 4.

Et haeres non tenetur illius defectum de reliquis bonis haereditariis supplere; *Camer. Red. Miss.* 12. *Maii* 1792. §. 3. *et in dicta Alb.* §. 5.

Aut demonstrative, et eo casu, firmo manente onere, haeres de proprio supplere debet: *ibid. in dicta Alb.* §. 8.

Dicitur taxative relictum, quando legatum incipit ab assignatione fundi, vel quantitatis, et deinde subsequitur onus: *ibid.* §. 5. *Rom. Red. On. Mis.* 12. *Maii* 1781. §. 8. *Ferr. Red. Mis. et Abs.* 29. *Nov.* 1788. §. 3.

Sicut taxative etiam habetur si taxata

fuerit a testatore eleemosyna : *ibid. dict. Rom.*

Dicitur autem demonstrative, quando incipit ab onere, et assignatio fundi, vel speciei, vel quantitatis adjungitur; *ibid. dict. Alb. dict. Ferr. et dict. Camer.*

Nisi tamen ex toto dispositionis contextu contraria voluntas testatoris appareat : *ibid. dict. Alb.*

Et quando fundus assignatus est demonstrative, haeres eo imminuto, vel perempto supplere de proprio tenetur : *dicta Ferr. ibid.*

Quum fundus in Missarum celebrationem, unica oratione cum institutione legati fuerit destinatus, non demonstrative, sed taxative fuit legatum relictum : *Veron. Trans. Miss.* 30. *Iulii* 1768. §. 2.

Praesertim si testator data haeredibus facultate eligendi Capellanum, huic directe fundum reliquit : *ibid.*

Hinc fundo perempto haeredem ad subrogationem alterius cogi non potest: *ibid.*

Quidquid detrimenti absque culpa haeredis subierunt loca montium, cedere debet damno puellarum, in cujus favorem legatum pium est relictum, quia pro illis loca montium acquisita fuerunt : *Rom. Subs. Dot.* 28. *Febr.* 1733. §. 5.

Aliter putandum est, si pius largitor praecipue habuisset respectum annuorum fructuum, si praescripserit summam puellis singulis assignandam, distributa inter illas quantitate subsidii singulis annis : *ibid.* §. 6.

§. X.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Extinctionem.

Ex voluntaria rei legatae alienatione extinguitur aut minuitur legatum ad differentiam alienationis necessariae, in qua nec extinguitur, neque minuitur : *Rom. Leg.* 13. *Sept.* 1721. §. 4.

Praefata tamen regula locum tantum habet in legatis profanis, quia in Legatis piis propter animae favorem, ex alienatione rei legatae, nec extinguitur, nec minuitur legatum : *ibid.* §. 4.

Quamvis non desint, qui sustinent, quod ex alienatione rei legatae voluntaria pium etiam legatum extinguatur, aut imminuatur : *ibid.* §. 6.

Si testator pretium deposuit, non videtur a priori voluntate recessisse, et sic ratum et integrum legatum debetur, licet aliqua portio legati fuerit alienata : *ibid.* §. 5.

Hoc autem procedit in themate, in quo testator pretium recepit, quod recusare non potuit; secus autem quoties in tantum pretium recepit, in quantum nullo impellente vendere voluit loca montium : *ibid.*

§. XI.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Fructus.

Cessante Legati usufructu cessat etiam onus usufructuario impositum. *Laur. Leg.* 15. *Dec.* 1759. §. 4.

Fructus praediorum legatorum percepti ante legati purificationem legatario sunt ab haerede praestandi. *Tolen. Erect. Arch.* 5. *Dec.* 1744. §. 4.

Amplia, quando non tantum quoad haereditatem, sed etiam quoad rem legatam jussa fuerit dilatio implementi legati : *ibid.*

In annuis legatis attenditur valor monetae de tempore testamenti. *Nov. Red. Mis.* 28. *Nov.* 1795. §. 4.

Idque procedit etiam in promissione quantitatis; *ibid.*

Licet nonnulli sentiant, attendendum esse valorem de tempore solutionis; *ibid.*

§. XII.

Legatum Pium, seu Opera Pia, quoad Implementum.

Praecipit Sancta Synodus *sess.25. cap.4. de reform.*, ut quo plenius, et utilius potest, custodiantur ea quae ad pios usus relicta sunt. *Inter.* 17. *Aug.* 1776. §. 9.

Si Legatarii immunes fiunt ab implemento Legati, ad nihil aliud teneri putant, quam ad restitutionem pecuniae a fundatore persolutae: *Flac. Leg.* 14. *Sept.* 1782. §. 12.

Piorum onerum executio Dioecesanorum Antistitum curae, et sollicitudini commissa est: *Vusian. Distr Elec.* 24. *Aug.* 1743. §. 7.

Ita expressit Concilium Tridentinum loquendo de eleemosynis, Montibus Pietatis, sive Charitatis, deque omnibus piis relictis: *ibid.*

Civilis ex informi folio deest obligatio implendi legatum: *Senog. Trans. Mis.* 17. *Jun.* 1789. §. 4.

Quum summa relicta censeri possit erogata in utilitatem Ecclesiae, Missarum Legatum etiam absque fundo est implendum: *Firm.* 7. *Febr.* 1785. §. 6.

Ea, quae ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum non ad alium converti debent: *Civit. Castell.* 24. *Jan.* 1795 §. 5.

Impotentia pium opus implendi non extinguit substantiam obligationis, sed suspendit illius effectum in tempus, quo impedimentum cessaverit: *Casal.* 20. *Dec.* 1788. §. 4.

Obligatio Legati facta in opinione, quod legatum foret quoquo modo implendum, sive in causam a testatore contemplatam, sive in aliud opus pium, tanquam erronea non obligat ad observantiam. *Bosan. Appl. Leg.* 13. *Martii* 1762. §. 3.

Si in legato concipiendo non appareat peculiarem fuisse habitam rationem Ministrorum illius Ecclesiae, in qua Missae sunt celebrandae, sed onus sit tantummodo injunctum haeredi, tunc in ejus arbitrio censeri positum, ut quos maluerit Sacerdotes ad id deligat, utensilibus tamen ut ajunt solutis: *Fastien. Oner. Miss.* 28. *Nov.* 1733. § 3.

Ex diverso, cum fortasse non deesset conjectura de tali testatoris mente, praeferendi in Missarum celebratione ministri ejusdem Ecclesiae: *ibid.* §. 4.

Si mens testatoris, et ejus dispositio defectu puellarum, quae demonstrative, non taxative vocatae sunt, impleri non potest, non ad haeredem pertinere debet relictum, sed in aliud simile opus pium erogatio reliquae pecuniae facienda est: *Camen. Subs. Dot.* 23. *Nov.* 1743. §. 6.

Nam Legatum pium eo, quo potest meliori modo semper implendum est: dispositio siquidem in Deum, propriamque animam directa, hac ratione sequitur legatum, ut modus implementi nihil referat: *ibid.* §. 7.

Et ob id, sive deficiat locus, in quo legatum pium impleri debet, sive deficiant personae, testatoris voluntas est alio simili opere pio executioni mandanda: *ibid.*

In facultate haeredis non est id a legato evellere, quod usui rei legatae a testatore, ac Patrefamilias designatum est, quodque in legato comprehensum dicitur. *Tolent. Erect. Arcbi.* 5. *Dec.* 1744. §. 5.

Idque fortius procedit, quando ita infixum est rei legatae, ut quasi ejus pars censeatur: *ibid.* §. 6.

Idque locum esse Pomponii definitioni, qui ait, cum fundus sine instrumento fuerit legatus, omnia in eo inaedificata legata intelligantur: *ibid.*

Quum ageretur de omni marmore legato, et Javolenus refert, Labeonem

putasse, non omnes deberi statuas, quae sub legato genere marmoris continentur, sed duas dumtaxat nominatim expressas: *Feretr. Leg.* 30. *Maii* 1786. §. 3.

Legatum Pium, seu Opera Missarum. Vide *Capellania*, *Missa*.

§. XIII.

Legatum Pium, seu Opera Pia, quoad Numerum.

In dubio standum est pro unitate legati, ut minus gravetur haeres: *Spol. Leg.* 16. *Jun.* 1792. §. 2.

Unitatis argumentum est, si unum in altero continetur: *ibid.*

Duplex tamen erit legatum, si testator in diversis, ac distinctis orationibus mentionem fecit oneris diversae naturae: *ibid.* §. 3.

§. XIV.

Legatum Pium, seu Opera Pia, quoad Praelationem, et Vocationem.

Legato Missarum danda est quaecumque praelatio: *Raven. Cess. Leg.* 15. *Dec.* 1759. §. 5.

Haeres autem, qui errore juris ad talem praelationem non advertit, nullam contrahit obligationem, praecipue cum munitus sit beneficio inventarii: *ibid.*

Et praelatio competit legato Missarum etiam adversus legata speciei, quae diminutionem patiuntur, sicuti caetera legata in casu insufficientiae haereditatis: *ibid.* §. 6.

In legato relicto puellis orphanis, vera censetur orphana, quae caret patre, et praeferri debet alteri, quae caret matre: *Rom. seu Null. Subl. Leg.* 19. *Jan.* 1793. §. 2.

Ad legatum relictum pauperibus pauperes consanguinei testatoris praeferendi sunt: *Urbin. seu Arim.* 15. *Mar.* 1794. §. 4. *et* 6. *Fav. Com. Vol.* 4. *Apr.* 1789. §. 4.

Et facile in illorum favorem admittitur extensio legati: *ibid.* §. 4.

Praelatio autem tributa illis de domo testatoris, remotissimos quoque comprehendit consanguineos, qui nomine domus continentur: *ibid.*

Praelatio ad legatum pium debita est ei, qui attinentiam habet cum testatore, et ob praesumptam voluntatem ejusdem, qui plura legata reliquit illius familiae: *Bonon. Assig.* 21. *Jun.* 1760. §. 6.

Dum existit unus masculus ex linea foeminina descendens, sed alter quoque ex ea linea ex filio majori, seu primogenito speratur, hic si actu existeret, ex mente fundatricis praeferri deberet: *Melev. Ind.* 10. *Sept.* 1735. §. 8.

Legatum eleemosynae consanguineis primum debetur, nec ulla pauperibus incertis fit injuria: *Rag. Elee.* 10. *Jul.* 1790. §. 5.

Praesertim si accedat consensus illorum, a quibus distribuenda est eleemosyna, votumque Episcopi, quod grave est: *ibid.*

In legatis piis naturalis charitas, et affectio testatoris erga suos consanguineos non egreditur quartum gradum de jure civili: *Firm. Subs. Dot.* 9. *Sept.* 1730. §. 4.

Sed hoc intelligitur in casu, quo consanguinei ad legatum concurrerunt ex sola verisimili voluntate defuncti, seu ex motivo pietatis, et debito bene ordinatae charitatis.

Legatum pium pauperibus consanguineis testatoris praelative vocatis debetur: *Urbin. seu Arim.* 20. *Dec.* 1783. §. 8.

Idque locum obtinet ex praesumpta etiam testatoris voluntate: *ibid.* §. 4.

Nullum est jus pauperibus exteris ad Legatum civibus relictum: *ibid.* §. 5.

Ad legatum pium de jure solum illi possunt aspirare, qui praescriptis qualitati-

bus pollent. *Null. Subl. Leg.* 24. *Sept.* 1740 §. 3.

Legatum pium extendi in favorem unius in praejudicium alterius vocati non debet: *Fir. Leg.* 19. *Jan.* 1793. §. 7. *Mediol. Subs. Dot.* 12. *Julii* 1794. §. 5.

Legatum relictum militi non debetur honorario, qui verus non est miles. *Rom. seu Chien. Leg* 16. *April.* 1791. §. 7.

Sed debetur vocato purificata conditione: *ibid.* §. 8.

S. Congr. Concilii ab anno 1704. usque ad annum 1719 opinata semper fuit, quod Justiniani Chienses essent admittendi ad participationem legati Marchionis Vincentii Justiniani, quando constet tamen de eorum paupertate, nec non de descendentia a Justinianis Civitatis Jannensis: *Rom. seu Jan. Leg.* 8. *Aug.* 1721.

Sacra Rota e contra putavit, quod in puncto juris, et citra subsidium gratiae, non possunt Justiniani Chienses admitti ad participationem dicti legati: *ibid* §. 2.

Opinionum hanc contrarietatem sustulit Congregatio particulariter deputata, decernens, ut Justiniani Chienses non commorantes in Insula Chiensi, et probantes suam descendentiam a familia Justinianorum Januae, mediante descriptione vel propria, vel alicujus ex progenitoribus in libro aureo Reipublicae, sint ad participationem hujusce legati admittendi: *ibid.* §. 3.

§. XV.

Legatum Pium, seu Opera Pia quommodo probetur, et validum sit.

Legatum pium probetur ex testamento, vel ex publico altero monumento. *Camer. Abol. Leg. Miss. et Abs.* 14. *Dec.* 1793. §. 2.

Et contra scribentem, ejusque haeredes ex libro etiam privato; centenaria praesertim accedente observantia: *ibid.*

Legatum pium licet non resultet ex testamento, satis tamen exploratum est ex declaratione filii ejusdem, quam ipsius haeredes impugnare nequeunt. *Perr. Red. Miss. et Abs.* 29 *Nov.* 1788. §. 3.

Nec dubitari potest de illius validitate; quia recte haeredis fidei committuntur legata pia, satisque est voluntatis demonstratio, ut exequatur: *ibid.*

Alicujus legati opinio cedere oportet patentissimae veritati, quae ex nuda testamenti lectione emergit: *Rom.* 8. *Maii* 1786. §. 6.

Multo magis, si in testamento tantum absit, ut de Legato mentio fiat, ut in eo illi, qui putant esse Legatarii, ne appellentur quidem: *ibid.*

Legatum, quod habet annexam causam finalem, ac causa cessante, sive ex facto legatarii, sive ex impedimento alieno, irritum fit: *Boss. Appl. Leg.* 13. *Martii* 1762. §. 2.

§. XVI.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Qualitatem.

In legatis spectanda potissimum est mens testatoris: *Aux. Leg.* 12. *Jul.* 1794. §. 4. *Ventim. Red. Mis.* 9. *Sept.* 1797. §. 4.

Pia legata interpretantur ex consuetudine loci, et ex observantia haeredum: *ibid.* §. 6.

In legatis perpetuis acceptatio decessoris non praejudicat successori: *ibid.*

Legatum alimentorum relictum pauperibus, debetur etiam quoad praeteritum: *ibid.* §. 7.

Et late pro legato pio interpretanda est legantis mens. *Nep. Leg. Pii* 26. *Dec.* 1797. §. 2.

Legatum relictum absque nota paupertatis censetur temporale, et personale, et defuncto legatario resolvitur: *ibid.*

At ubi indefinite demandatum est illius

implementum *quolibet anno*, reputatur perpetuum: *ibid.*

Praesertim si accedat observantia, qua tamquam perpetuum usque ad haec tempora fuerit impletum: *ibid.*

Favor causae piae operatur, ut Legatum perpetuum in quolibet dubio dicatur. *Caes. Leg.* 22. *Martii* 1766. §. 14.

Maxime si testator pro sui expiatione Legata fecerit; *ibid.*

Verba *finchè viveranno, e camperanno*, quae de perpetua haeredum duratione in omnibus legatis intelligi possunt, in legatis piis perpetuitatem indicant. *Caesen. Leg.* 22. *Martii* 1766. §. 15.

Ob eam rationem, quia non praesumitur, qui suae animae favorem respexit, voluisse minus gravare remotos, quam proximos: *ibid.* §. 16.

Ex verbis personalibus „ *mi dica, o mi faccia dire ogni anno messe* 40. „ expiratum legatum esse videtur cum vita primi haeredis. *Aprut.* 19. *Maii* 1787. §. 7.

Contemplata legati perpetuitas in primo haerede videtur per indefinitam illam dictionem *ogn' anno*, quasi universi in ejus persona comprehensi fuerint successores; *ibid.* §. 8.

Ex communi Canonistarum sententia quaelibet in legatis piis sumenda est legitima interpretatio ratione pietatis causae, ac in favorem cultis divini pro perpetuitate: *ibid.*

Legatum relictum ad certum tempus, ultra illud denegatum censetur. *Firm. Leg.* 19. *Jan.* 1793. §. 6.

Et dubiam praefiniti temporis intelligentiam declarat observantia: *ibid.* §. 5.

Ad suadendum oneris perpetuitatem plurimum valere solet favor piae causae, et verisimile desiderium uberioris suffragii, si res dubia sit, nec dilucide constet de contraria testatoris voluntate. *Raven. On. Miss.* 14. *Nov.* 1733. §. 4.

Quando legatum alicui indefinite relictum est nulla facta haeredis, vel temporis mentione, hinc nec personale legatum, nec in personam legatarii factum existimatur, qua deficiente legatum non deficit. *Rom. Leg.* 1745. §. *ult.*

Dispositio judicatur merum, et simplex legatum pium, quando nulla intercessit auctoritas ordinarii. *Firm. Leg.* 19. *Julii* 1777. §. 4.

Et quando nulla fuit a testatore praescripta Ecclesia, nullumque designatum altare, in quo sacra celebranda essent: *ibid.*

Natura ac indolis legati demonstratur si retentum fuit in statu conjugali ab ultimo possessore: *ibid.* §. 5.

Nulla facta mentione de Capellania, nemini jure nominandi relicto, nulla praescripta Ecclesia, nulloque altari designato, voluisse testatorem dumtaxat pium relictum, suffragiumque missarum censendum est; *ibid.* §. 7.

Legatum taxative conceptum dicitur, quando peculiaribus quibusdam bonis assignatis Capellaniam testator erigi voluit: *Terrac. et Set. Red.* 10. *Maii* 1783. §. 6.

Et tunc deficientibus reditibus haeres adigi non potest ad supplementum, sed onera reduci debent; *ibid.*

Axioma juris est in quacumque implexitate standum est potius pro sensu demonstrativo, quam taxativo. *Rom.* 9. *Julii* 1785. §. 16.

Legatum natura sua perpetuum est, nisi a testatoris cognita voluntate argumenta deantur temporalitatis. *Cerv. Leg.* 9. *Jul.* 1785. §. 5.

Cum altari scriptum erit Legatum, non Massario ejusdem, certi juris est, perpetuum esse renunciandum, eodem ferme modo, quo altare est perpetuum: *ibid.* §. 8.

Taxativa est legati natura tanquam ad designationem certi fundi incipientis,

mox dotium in certa quantitate praestationem annuam praesefrentis juxta Theoricam Felini. *Null. seu Farf. Subs. Dot.* 2. *Dec.* 1786. §. 5.

Legatum dicitur taxativum, quoties relicti sint certi fructus, quos praestare tantummodo tenetur haeres, etiamsi pro implemento onerum injunctorum non sufficiant; *Rom. Leg.* 15. *Dec.* 1759. §. 5.

Nec obesse poterunt codicilli, in quibus onera potius designantur, quam constituatur fundus pro illorum implemento. Codicilli enim hoc casu relativi reputantur ad testamentum, nec proinde quicquam immutatum circa qualitatem Legatorum censetur: *ibid.*

Quando igitur de legatis acceptis agitur pro supplemento, dicta distinctio est peragenda: *ibid.* §. 6.

Si peteretur reductio onerum, quae implenda forent non ratione legati taxativi, aut demonstrativi, sed ratione obligationis assumptae in acceptione legatorum, debitores non sunt facile absolvendi: *ibid.*

Reliqua. Vide *Capellania* §. XI.

§. XVII.

Legatum Pium, seu Opera Pia a quo recipi debeat.

Legatum accipi debet de manu haeredis. *Spol. Subs. Dot.* 8. *Febr.* 1794. §. 5. *Caesen. Subs. Dot.* 29. *Nov.* 1788. §. 10.

Annuum Legatum est perpetuum: *ibid.* §. 10. *ead. Spol.*

In annuis relictis tot sunt legata, quot anni: *ibid.* § 6.

Annuum Legatum deest in illo anno, in quo deficit conditio: *ibid.*

Et deberi incipit sequenti anno, purificata conditione: *ibid.*

§. XVIII.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Reductionem.

Legata pia per solemne testamentum relicta per posterius minus solemne valide moderari, atque reduci possunt: *Ancon. Leg. Pii* 28. *Sept.* 1771. §. 6.

Idque aequitati magis consonum est, cum satis esse debeat, ut in revocatione testamenti in favorem Ecclesiae exarati idem adhibeatur modus, qui in confectione potest valide adhiberi: *ibid.*

Legatorum piorum contributo locus est, quando bona relicta omnibus non sufficiunt: *Camer. Subs. Dot.* 30. *Maii* 1761. §. 5.

Sed insufficientia bonorum allegari non potest ab haerede, qui inventarium non confecit: *ibid.* §. 8.

Est locus reductioni legatorum, quando reditus deficiant. *Vallis.* 22. *Maii* 1784. §. 6.

Sed ab hujusmodi regula receditur, quando onera per contractum fuerint accepta: *ibid.*

Legata pia sunt minuenda, si vires haereditatis excedant. *Ferr.* 13. *Febr.* 1751. §. 2.

Imo neque quaerendum est an taxative vel demonstrative ea testator praestari voluerit; *ibid.*

Hac enim distinctione utendum est, ubi certum praedium designatum fuerit: an ubi praestanda sunt ex fructibus haereditatis universae, debeantur ad mensuram, et quantitatem fructuum, qui si deficiant, legata quoque deficere certum est: *ibid.*

Imminutis fructibus haereditatis omnia legata aeque minuenda sunt; etiamsi res sit de legatis piis. *Viter. Leg.* 8. *Aug.* 1767. §. 5.

Nec ferendum, ut integri haereditatis fructus assumantur, et quod primario te-

stator respexit, cujus utilitas bonum publicum respicit, et maximo favore donanda est, non exequatur: *ibid.* §. 6.

Si ob redituum tenuitatem facienda est reductio, fieri primum reductio aliorum Legatorum, quam Missarum debet. *Lun. Sarz.* 15. *Maii* 1728. §. *ult.*

Quando vero testator suam haereditatem gravavit tum onere Missarum, tum aliis legatis piis; ex ejus intellecta mente eum potius in casu diminutionis voluisse diminutionem Missarum, quam aliorum legatorum desumendum est; *ibid.*

Reductio legati injuste petitur ob insufficientiam fundi, si universa haereditas oneri injuncto obnoxia reperiatur, manente tamen salva actione legatariis super caeteris bonis agendi. *Bonon. Red. Leg.* 8. *Martii* 1760. §. 3.

Reductioni locus non est, quando Legatum pium incipit ab oneris designatione; sed ex haereditariis bonis supplendum est; *Luc. Com. Ult. Volunt.* 30. *Martii* 1737. §. 5.

Perspecto an bona pro fundo legati taxative relicta fuerint, vel demonstrative, in primo casu si fundus perierit, vel fuerit imminutus, reductio conceditur: *Spol. Red.* 8. *Jun.* 1771. §. 9.

Nam diminutis reditibus bonorum, quae pro implemento alicujus pii operis constituta fuerunt, ipsum quoque pium opus debeat imminui. *Rom. Sub. Dot.*, *et Celeb. Miss.* 22. *Sept.* 1736. §. 4.

Reducere nequeunt ordinarii Missas, aliaque pia legata: *Aux. Leg.* 12. *Julii* 1794. §. 4.

Non est dubium, quin ea legata, a quibus haeres submovere exceptione petitorem potest, in quartam ei imputentur; nec ceterorum legata minuunt: *Rom. Red. Leg.* 16. *Dec.* 1769 §. 8.

Quacumque ex causa legata non praestantur, imputantur haeredi in quartam partem, quae propter legem Falcidiam remanere apud eum debet: *ibid.*

Juxta verosimilem testatoris voluntatem S. Congregatio Concilii alia potius legata, quam Sacrorum celebrationem minuere, ac moderari consuevit: *ibid.* §. 10.

§. XIX.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Renunciationem.

Regulares libere possunt renunciare legatum pium Missarum: *Rom. Cap.* 23. *Febr.* 1793. §. 3.

§. XX.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Repetitionem.

Legatum ad pias causas relictum erronee solutum non repetitur: *Boss. Appl. Leg.* 13. *Martii* 1762. §. 3.

Legatum relictum ab instituto repetitum non censetur a substituto. *Laur. Leg.* 15. *Dec.* 1759. §. 3.

Oppositum de jure verius, quod Legatum instituto relictum praestari etiam a substituto debeat: *ibid.*

§. XXI.

Legatum Pium, seu Opera Pia quomodo et quibus solvi, ac praestari debeat.

Sine inventario haeres allegare nequit insufficientiam bonorum haereditariorum, nec se eximere ab integra praestatione legati potest. *Rom. Subs. Dot.* 2. *Martii* 1776. §. 6.

Immo computum introitus, et exitus haereditatis per annos decem continuos ad hunc effectum exhibere debet: *ibid.* §. 7.

Legatum relictum super re legata censetur relictum a legatario: *Laur. Leg.* 15. *Dec.* 1759. §. 4.

Legatum pecuniae, cujus valor variat, solvendum est juxta valorem, qui fuit tempore testamenti: *Apuan. Red. Mis.* 24. *Nov.* 1792. §. 5.

Testator namque legans certam pecuniae quantitatem, respexisse censetur ad valorem monetae, quae de tempore conditi testamenti in more erat: *ibid.*

Legatum est praestandum in ea quantitate, si minime est in testamento expressa, quam fiduciarius constituit, nisi contrarium concludenter probetur. *Rag.* 30. *Jul.* 1763.

Haeres, quum testator rem alienam legaverit, praestare debet legatario aestimationem, si testator rem legatam alienam fuisse sciverit, secus vero si ignoraverit. *Neap. Leg.* 20. *Dec.* 1732. §. 7.

Inspiciendum etiam erit, an legatarius sit persona vel sanguine vel necessitudine adeo conjuncta cum testatore, ut verosimile sit eum voluisse, ne legati commodo careret, sed potius ab haerede tantumdem praestari, quanti valeat res aliena, quae legata fuit: *ibid.* §. 8.

Ubi ad piam causam pertinet Legatum, censetur eo animo fuisse testator, ut rei legatae, etiamsi non ignoraverit alienam esse, aestimationem haeres solvat: *ibid.*

Et ubi etiam agitur de causa pia, repeti id non potest quod quis errore ductus solverit, licet indebitum: *ibid.* §. 9.

Duo ex distinctis dispositionibus in dubio debentur legata: *Cerv. Leg.* 18. *Apr.* 1795. §. 3.

Et ex identitate vero onerum unum praesumitur: *ibid.*

Legatum relictum in casu ingressus in Monasterium, non praesentandum est in casu Nuptiarum carnalium. *Imol. Subsid. Dot.* 20. *Dec.* 1749. §. 4.

Singuli haeredes tenentur ad solutionem legati pro virili: *Ian. Cap.* 16. *Martii* 1793. §. 4.

Quilibet tenetur ad solutionem legati pro rata parte, in qua haeres est: *Terr. Red.* 13. *Jun.* 1789. §. 5.

Praestatio annua decernenda est juxta statum necessitatis Sacrarii, quae vigebat tempore obitus testatoris: *Viterb. Leg.* 8. *Aug.* 1767. §. 7.

§. XXII.

Legatum Pium, seu Opera Pia ad quem spectare debeat.

Legatum relictum Episcopo tamquam Episcopo, hoc est ipsius Dignitati, etiam dicitur relictum Ecclesiae, cui praeest: *Vot. Card. Pereira* 28. *Dec.* 1723. §. 13.

Cathedralis Ecclesia a jure praesumitur magis dilecta, tamquam sua sponsa: *ibid.* §. 14.

Quis non potest simul intentionem habere succedere tamquam haeres, et tamquam legatarius, quum in eodem subjecto convenire non potest, esse insimul haeredem, et legatarium: *ibid.* §. *penul.*

Si testator domicilium habet in urbe, in eaque moritur, regula est, ut in Legato pauperibus relicto fieri debeat distributio egenis illius loci, in quo ille testamentum condidit, et domicilium habuit: *Rom. seu Bon.* 22. *Sept.* 1725. §. 3.

Quidquid relinquitur in favorem fabricae Ecclesiae intelligitur dispositum et relictum in favorem etiam ornamentorum et supellectilium, cum nomine fabricae Ecclesiae veniant etiam ornamenta necessaria cultui divino: *Tusc.* 6. *Dec.* 1727. §. 3.

Pro negativa vero facit, quod stricte loquendo sub nomine fabricae venit opus tantum, et structura Ecclesiae materialis: *ibid.* §. *ult.*

Legatum pluribus assignatum, non est ejusdem major pars fructuum eroganda in aliquibus tantum. *Com. seu Fabr.* 27. *Martii* 1762. §. 8.

Et tempus non praefinitum a testatore duraturae largitionis pendet a solo arbitrio administratorum: *ibid.*

Legatum datum Capellae, in qua erectum est sodalitium, debetur Rectori

et Domino Ecclesiae non sodalitio; *Com. Leg.* 24. *Aug.* 1754.

Legatum si alicui sit alligatum qualitati, hac sive ex privilegio, sive alio modo acquisita, legatum debetur: *Imol. Subs. Dot.* 20. *Jun.* 1767. §. 13.

Hinc Legatum civibus relictum eis quoque debetur, qui Civitatem acquisiverunt: *ibid.*

Fallit tamen, ubi ad qualitatem, quae naturalis est, respexit; nam haec aliter, quam naturaliter parta non prodest: *ibid.*

Exemplum est qualitas originis, quae nunquam venit nec ex domicilio, nec ex allectione, vel privilegio: *ibid.*

Quando legatum missarum dici debeat relictum intuitu Capellae, vel comodo Rectorum Doctores resolvunt: *Comp.* 19. *Julii* 1766. §. 6.

Legatum Pium, seu Opera Pia Subsidiorum Dotalium. Vide *Subsidium Dotale.*

§. XXIII.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Suspensionem, et Translationem.

Ponderandum est, num tanti sit difficultas exequendi dispositionem piam testatoris, ut permitti potius legatorum suspensio debeat: *Melev. Trans.* 15. *Maii* 1790. §. 6.

Ex juris regula legatum uni ademptum, et alteri datum, censetur translatum cum eodem onere, nisi alia mente testatorem fuisse appareat. *Rom. Subs. Dot.* 20. *Mart.* 1734. §. 5.

§. XXIV.

Legatum Pium, seu Opera Pia quoad Unionem.

Legatorum unio maxime praestat, ut meliori impleatur modo: *Sutr.* 16. *Jun.* 1792. §. 3.

Unio fieri debet cum iisdem oneribus pii operis, quod alteri unitur: *Phar.* 25. *Jun.* 1791. §. 3.

Legitima aetas. Vide *Professio Religiosa* §. III.

Legitima, Trebellianica.

Quum agatur de substitutione causae piae, videndum, an habeat locum regula, quod non detrahatur trebellianica a fideicommisso ad causam piam relicto. *Fav.* 22. *Martii* 1766. §. 19.

De legitima, quum filia haeres non imputat in eam fructus haereditatis, ponderandum, an imputare debeat promissam dotem: *ibid.* §. 20.

Maxime quia testatrix in testamento mentionem fecit, ubi inter sua bona de sua dote loquitur, cujus partem filiae promissam enunciat: *ibid.*

Legitimae detractio reservata est in testamento illis verbis „ *salva però la legitima* „ et ad quoslibet, extraneos etiam haeredes transmittitur: *Rav. Leg.* 25. *Apr.* 1789. §. 6.

Ex haereditate detrahenda est legitima acquisita super bonis maternis ob non servatam in testamento cauthelam Soccini: *Anag. Erect. Cap.* 14. *Martii* 1772. §. 9.

Necnon trebellianica primo haeredi gravato super fideicommisso debita, *ibid.*

Haeres privari nequit sua legitima, et trebellianica, quamvis agatur de causa pia substituta: *Fav.* 22. *Mar.* 1766. §. 8.

Quum rogatus quis fuerit, ut sine liberis decedens, quod tunc ex haereditate superest, restituat, vel alias hujusmodi fideicommissi verbis gravatus, quartam institutionis fideicommissario restituere cogitur: *Verul.* 11. *Jan.* 1777. §. 9.

Legitimatio Prolis. Vide *Matrimonium* §. X.

Levitae.

Levitae in lege mosaica post diutinum accuratum servitium, ab omni deinceps

onere, et laboribus renunciati sunt immunes: *Dert. Jub.* 14.*Maii* 1768. §. 7.

§. I.

Lex in genere.

Verba legis, nisi aliud ex ipsamet conjiciatur, accipienda sunt in significatione *naturali*, *usuali*, et *populari*, ac nequaquam extendenda ad civilem: *Dissert. sup. Matr.* 1740. *in fin. lit. I. disc.* 1. *st.* 36.

Ubi locum habet eadem ratio, ipsissima, eadem debet esse legis dispositio: *ibid.* §. 37.

Quia aliter limitationis a legislatore adhibitae, alius omnino, ac sibi proposuerat futurus esset exitus, contra legem explicandi leges: *ibid.*

Lex debet esse honesta, justa, possibilis, secundum naturam, secundum Patriae consuetudinem, loco, temporique conveniens, necessaria, utilis, manifesta etc. *ibid.* §. 38.

Omnis lex ordinatur ad communem hominum salutem, et in tantum obtinet vim legis: secundum vero quod ab hoc deficit, vim obligandi non habet: *ibid.*

Inter qualitates legis, ut vim habeat suam, debet esse possibilem. *ibid.* §. 39.

Impossibilitas eximit a lege, quae certam constituit formam actui, qui non ideo justus, et ratus evadit, quia modo a lege praescripto, fieri potuit: *ibid.*

Limitatur; hoc verum est, tunc solummodo, cum ejusmodi impossibilitas unius, alteriusve Personae propria est, non vero cum Reipublicae, vel Regioni generatim, atque universae accidit, et perpetuo durat: *ibid.* §. 40.

Ad legis humanae rationabilitatem, ac proinde ad valorem debent concurrere certae quaedam conditiones, illae scilicet, quae numerantur in Jure Canonico: *ibid. lit. S. par.* 1. §. 2. *num.* 19.

Nempe quod sit possibilis secundum naturam, idest non maxime difficilis; quod sit possibilis secundum Patriae consuetudinem, quod sit loco, temporique conveniens, quod sit in commodum subditorum: *ibid.*

Lex, quae nullum bonum, nec communem alicujus populi salutem promovet, quae nullum malum ab aliqua Republica avertit, quin potius malum in eadem causat, virtutem obligandi non habet: *ibid. lit. F.* §. 23.

Et ratio est, quia in tali lege ea, quae de essentia sunt legis, deficiant respectu ejusdem Reipublicae: *ibid.*

Lex numquam recepta, numquam observata nullam vim habet, si ab ejus promulgatione longum fuerit tempus lapsum: *Firm.* 13.*Jun.* 1795. §. 10.

Exemptio a lege a Summo Pontifice solum fieri praesumitur, quando legum repellendarum causa ex honestate, et justitia, non ex Pontificiae potestatis decisione nascitur: *ibid. lit. I. discept. num.* 28.

Lex respicit ad id, quod frequentius accidit, et non ad id, quod raro contingit: *Disc. secr.* §. III. 8. *Aug.* 1722. §. 3.

Veteribus Ecclesiae legibus derogari non potest: *Colon.* 9. *Aug.* 1766. § 30.

Praesertim si nihil huc usque excepto usu, vel mali, vel incommodi in Ecclesiam venisse firmetur: *ibid.*

Ex justa, multoque magis publica causa a legislatore non cogitata, moderare Episcopi legem valent: *Bosan. Vis. SS.LL.* 19. *Sept.* 1789. §. 4.

Ubi Pontificia lex est praeceptiva, non indiget inferioris facto, vel reservatione, ut exequi debeat: *Verul. Med. Ann.* 29. *Nov.* 1788. §. 6.

Lex lata pro futuris adlectionibus Civium, non afficit longe anteriorem: *Forosemp. Subs. Dot.* 8. *Aug.* 1789. §. 7.

Lex fundationis inviolabiliter est servanda: *Imol. Distrib.* 9.*Maii* 1772. §. 8.

Uti leges, servanda sunt praecepta te-

statoris, et Sac. Congregationis Concilii Decreta: *Nepes. Doct.* 21. *Aug.* 1790. §. 9.

Lex particularis unius Ecclesiae reliquas non afficit: *Castr. Alb. Visit. SS. LL.* 27. *Jun.* 1789. §. 9.

Causa cessante cessare legis dispositionem oportet: *Lun. Sarz. Celeb. Mis.* 4. *Apr.* 1772. §. 4.

Legis vinculum quandoque relaxandum est, si aliqua urgeat necessitas, vel publica concurrat utilitas: *Valent.* 17. *Jan.* 1761. §. 5.

Lex omnes afficit statim, ac fuit promulgata: *Alex. Susp.* 11. *Jan.* 1772. §. 2.

Vim legum habent Synodales constitutiones, et Societatum statuta: *Reat.* 5. *Apr.* 1788. §. 4.

Et quaelibet contraria consuetudo potius est abusus, et corruptela: *ibid* §. 5.

Legis vinculum quandoque relaxare debetur, justa scilicet concurrente causa: *Santad. seu Cub. Matr.* 26. *Apr.* 1788. §. 5.

Maxime si impossibilis sit ejus observantia: *ibid.*

Lex cum debeat esse possibilis, non vindicat sibi locum in casu, in quo non potest observari: *ibid.*

Vim legis obtinent Decreta in Sac. Visitatione edita: *Ascul.* 21. *Jun.* 1788. §. 6.

Leges Synodales magnae sunt virtutis: *ibid.* §. 11.

Lex Synodalis attendenda est, vel tamquam de consensu totius Cleri facta; vel tamquam Provincialis, et a S. Congreg. Concilii approbata: *Mediol. Praec.* 19. *Sept.* 1761. §. 4.

Ignorantia legis quando non est crassa, et supina, omnem a violatoribus culpam, et poenam amovet, non tamen quos lex ad contrahendum ineptos efficit, abiles reddit, nec actui, quem lex irritum esse jussit, pristinam vim restituit: *Diss. sup. Matr.* 1740. *in fin. lit. I. Discep.* 1. *num.* 30.

Sarcta, tectaque manet lex, quam legislator non ignorans in posteriori lege expresse non retractavit: *Bon. Mis. Conv.* 24. *Nov.* 1792. §. 4.

Generalis legis dispositio generaliter accipienda est: *ibid.*

Maxime ubi munita est clausulis cujuscumque consuetudinis, observantiae, et privilegii derogatoriis: *ibid.*

Notissimum est omnibus neminem dici posse in legem delinquere, qui dolo, fide mala, et contemptu careat, ac in specie de ordinationibus: *Aur. Ord.* 20. *Mars* 1745. §. 2.

Leges aliquorum singularem utilitatem, vel peculiare bonum respicientes patiuntur, ut illis per centenariam, vel immemorabilem praescriptionem derogetur: *Urb.* 9. *Sept.* 1786. §. 14.

Non autem leges, quae pro universali bono, aeternaque animarum salute conditae sunt: *ibid.*

Immo in hujus secundi generis legibus necessarius expressus Summi Pontificis assensus, probataque scientia, nec tacitus, et praesumptus sufficit ab observantia utcumque centum, aut biscentum, aut plurium annorum desumptus: *ibid.*

Lex aliqua ut extinguatur, non requiritur, ut illam universus Populus violet; abunde est, si illis, qui per plures consequenter actus legem frangunt, tacitus consentiat: *Diss. sup. Matr.* 1740. *in fin. lit. I. Disc.* 2. *num.* 24.

Exploratissimi juris est, legem quamlibet humanam, sive civilis sit, sive Canonica, contraria consuetudine, si modo legitime invaluerit, abrogari: *ibid. num.* 25.

Atque in specie de legibus matrimonia irrita facientibus: *ibid.*

Sed inefficax est argumentum, quod dicendum erit, de aliis legibus Ecclesiae praescriptis, ut de jejuniis, festis, et aliis id genus, immo de iis, quae de impedimentis consanguinitate, et affini-

tate profectis, sancitae sunt: *ibid.* §.26.

Et id absurdum est, atque falsum, quum irrita declarantur matrimonia inter haereticos affines, ac consanguineas contracta non obstante prava consuetudine; *ibid.*

§. II.

Lex quoad Interpretationem.

Lex melius interpretari nequeat, quam a legislatore: *Bon. Exem.* 10. *Jul.* 1790. §. 8.

Lex per interpretationem tribus modis restringi potest; 1. quod restrictio legis fieri potest ad vitandam absurditatem in ipsa lege, cum nullus legislator absurda voluisse praesumendus sit. *Diss. Secr. sup. Matr.* 1740. *in fin. lit. F.* §. 2.

2. Quod verba legis ad terminos rationis ejusdem legis restringenda sint, quia ratio est veluti anima legis, et voluntas Principis sola ratione, et non gratis ad legem solvendam movetur, quamobrem limitata ratione lex quoque limitanda erit: *ibid.*

3. Est, quod lex restringitur ex subjecta materia, cum legis verba ex subjecta legis materia intelligenda sint: *ibid.*

Lex non disponens de re antiqua, recipit omnes interpretationes, et limitationes, quas res ipsa in antiquis legibus admittebat: *Vis. Disp. ab Irr.* 11. *Sept.* 1784. §. 18.

Et id procedit etiamsi lex nova generaliter loquatur: *ibid.*

Liber, Libri.

Quum libri exhibiti non fuerint, suspicio contrariae probationis ex iisdem oriri praesumitur: *Balu. Jur. Par.* 23. *Nov.* 1771. §. 5.

Custodiam librorum baptizatorum, confirmationum, junctorum in matrimonium, mortuorum, et status animarum commendat Concilium Trident. *sess.* 24. *cap.* 1. *et* 2. Parochis: *Andr.* 20. *Dec.* 1766. §. 25.

Libri, et Scripturae rationum servari debent apud Capitula Cathedralium: *Asc.* 21. *Jun.* 1788. §. 14.

Is servare debet scripturas, et libros, cui reddita est ratio, eique exhibitionis onus incumbit, si iterum erroris causa dispungi debeat: *ibid.*

Congruum est libros tempore visitationis tradere recusantes, ad Episcopum deferre illos hac vice teneri: *Fav. Red. rat.* 8. *Aug.* 1772. §. 9.

In multis Dioecesibus, ut exemplaria librorum matrimoniorum proprio subscripta charactere Parochorum quolibet anno sint deferenda ad Praefectum Episcopalis Archivi, ut in eodem custodiantur et ne obeuntibus Parochis libri remaneant in manibus haeredum tradendi vel igni, vel salsamentariis, vel sordidis aliis usibus adhibendi cum nimio detrimento Parochiae incolarum, et civilis vitae, atque commercii: *Adnot. Secr.* 9. *Sept.* 1724. §. 20. *in fin.*

Libri Parochiales baptizatorum, matrimoniorum, et mortuorum Ecclesiarum filialium retinendi sunt in Ecclesia Matrice: *Mont. Alt. Ret. Cap. et Jur. Par.* 22. *Maii* 1762. §. 6.

Libri status animarum, baptizatorum, matrimoniorum, et mortuorum retinendi sunt a solo Parocho: *Andr.* 11. *Sept.* 1762. §. 9.

Capitulum penes debet esse custodia librorum, seu Codicum Parochialium, si ipse sit Dominus Paraeciae, et jurisdictionem in eamdem habet: *Carp.* 15. *Sept.* 1781. §. 12.

Libera Bona. Vide *Bona Ecclesiastica* §. V.

Liberalitas.

Liberalitate, qua quisque abusus est,

uti nequit: *Senog. Can.* 14. *Maii* 1768. §. 13.

Liberi. Vide *Filius*.

Libertas. Vide *Matrimonium* §. XI.

Liberus.

Qui ratione parent, soli digni sunt, qui liberi vocentur, soli enim hi vivunt, ut volunt, qui, quod velle debeant, didicerunt: *Diss. sup. Matr.* 1740. *in fin lit. J. Disc.* 2. *num.* 7.

Licentia.

Licentia Ordinariorum pro matrimoniis ineundis datur Parochis vel jure ordinario, vel delegato: *Taur. Matr.* 29. *Julii* 1769. §. 17.

Jure ordinario quoties datur, ut Parochus assistat dispensationi puellarum sub ejus cura existentium, ad eccitandam in eo facultatem praebendi se testem auctorizabilem, quam exercere prohibetur, donec accedat permissio Ordinarii: *ibid.*

Jure delegato alicui Sacerdoti, et non proprio Parocho datur jus assistendi Matrimonio celebrando a personis non subditis ejus curae; *ibid.*

Et licentia ordinario jure concessa sufficiens est, quoties vel errore Ordinarii, vel bona fide contrahentium directa fuit non proprio Parocho: *ibid.* §. 18.

Licentia nimis vaga, et generalis contrahendi Matrimonium, coram quocumque Sacerdote, et coram quocuinque particulariter nominatim non designato, utpote contraria menti S. Concilii Tridentini non suffragatur: *Neap. seu Put. Matr.* 3. *Jul.* 1734. §. 11.

Licentia recipiendae ordinationis a pluribus Episcopis non potest non esse nociva, cum ea accidit, ut ab uno Episcopo rejectus, ab alio probetur: *Tar. Ord.* 16. Dec. 1741. §. 5.

Nulla est Canonica lex, quae Canonicos Cathedralis Ecclesiae, aliosque Locorum piorum administratores obliget ad petendam in activis investimentis, seu in acquirendo veniam Episcopi: *Narn.* 15. *Maii* 1790. §. 2.

Quotannis tamen ei reddenda est administrationis ratio: *ibid.*

Dum fides de statu libero legalitate munita expresse requisita sit pro celebratione matrimonii, id licentiam indicat tacitam, quae sufficit: *Neap. seu Put. Matr.* 3. *Julii* 1734. §. 16.

Licitatio. Vide *Bona Ecclesiastica* §. VIII.

Ligamen. Vide *Matrimonium* §. XLIV.

Linea.

Linea est collectio personarum ab eodem stipite descendentium, gradus continens, et numeros distinguens: *Fulg. Concor.* 26. *Martii* 1791. §. 12.

Litis Judicialis.

Lite introducta terminus non amplius excurrit: *Med. seu Nov.* 19. *Sept.* 1767. §. 7.

Ubi lis non agitur ad tuenda bona, et jura sodalitii, cedere debent sumptus in damnum Sodalium litigantium: *Ascul. Brep.* 9. *Julii* 1796. §. 10.

Ad vitandam litem permittitur subrogatio pecuniae in locum praedii assignati pro fundo Capellaniae: *Ascul. Cap.* 3. *Martii* 1792. §. 9.

Quum lis agatur, exitus adest incertitudo, sumptus, diuturnitas ejusdem, et damnosa prorogatio, hinc aliquam prometur aestimationem a lite recessus: *Firm. Trans.* 10. *Dec.* 1785. §. 14.

Lis intentatur, ut spes obtinendae causae vel cum a lite recessu justa transigendi ratio haberetur: *Firm.* 24. *Maii* 1788. §. 6.

Si ad defensionem litis aliqui, quorum interest, petierint admitti, in illo statu, in quo ipsam invenerint, admittendi sunt, alias lis calumniosa, et injusta diceretur: *Salern. Disp.* 19. *Dec.* 1750. §. 6.

Reliqua. Vide *Cautae*, *Expensae* §. II.

Lis Judicialis quoad Expensas. Vide *Expensae* §. II. *Matrimonium* §. II.

§. I.

Literae Apostolicae.

Apostolicae literae veritatem expositorum sine ulla dubitatione praeseferentes, sunt omnino exequendae. *Aquin. Par.* 19. *Jan.* 1765. §. 2.

Praesertim ne interea Ecclesia mercenariis relinquatur: *ibid.*

Literae Apostolicae non justificatae exequutionem non promerentur: *Ver. Jurisp.* 27. *Junii* 1778. §. 9.

Summa iuquisitio litterarum Apostolicarum venit, postquam datae illae sunt: *Aquin. Par.* 19. *Jan.* 1765. §. 11.

Non decet insistere contra litteras Apostolicas jam acceptatas, et exequutas: *Ver. Jur. Par. et Praem.* 9. *Aug.* 1777. §. 2.

Nec de jure locus est literarum reformationi, quia haec non admittitur, nisi in casu, in quo Literae Apostolicae erroneae sunt, vel male expressae, vel sint a supplicatione difformes: *ibid.* §. 3.

Quia in statu difformitatis statur supplicationi tamquam matrici literarum Apostolicarum: *ibid.*

Si autem Literae Apostolicae consonae sunt cum supplicatione ab Episcopo obsignata: tantum abest, quod illae reformationem mereantur, ut immo standum illis omnino sit, et juxta illius tenorem ferri debeat judicium: *ibid.*

Literae Apostolicae, cum se referent ad onera ex fundatione beneficio inhaerentia, conditionaliter tantum sunt intelligenda, quatenus scilicet onus aliquod eidem beneficio inhaerere constiterit, non tamen ullum onus in iis praescriptum, aut additum censetur. *Sign. Benef.* 3. *Aug.* 1771. §. 4.

Litterae dispensationis super impedimentis matrimonialibus Ecclesia Pastore viduata dirigi solet juxta veterem Datariae stylum Vicario Generali vicinioris Episcopi: *Ugen. seu Alex.* 7. *Sept.* 1737. §. 1.

Mandatis exequutioni Litteris Apostolicis cum plena possessione, in favorem cujus fuerunt expeditae, et fructuum beneficii perceptione, exequutoria in illis mandata consumpta remanent, et extincta. *Imol. Benef.* 23. *April.* 1768. §. 9.

Literae Dimissoriales. Vide *Sacramentum Ordinis* §. VI.

Literae quoad Executionem. Vide *Exequutor* §. I.

§. II.

Literae Citatoriales.

Edictum seu literae citatoriales, ut Canonicus ad suam residentiam rediret, non in finitima civitate, nec in aliis urbis locis, sed in Ecclesia beneficii seu Canonicatus est affigendum: *Roman. Can.* 3. *Dec.* 1718. §. 5.

§. III.

Literae Patentes.

Eadem fere est Literarum formula, quae pro Vicariis generalibus praescribitur, diversimoda est ab altera, quae pro Vicariis Foraneis legitur: *Cerv.* 18. *Sept.* 1790.

Literae Testimoniales. Vide *Sacramentum* §. VI.

Literae quoad Matrimonium. Vide *Matrimonium* §. XII.

§. I.

Loca Montium.

Loca Montium ad omnes juris effectus pro stabilibus bonis reputantur. *Com.* 5. *Jun.* 1790. §. 3.

Loca Montium nullam recipiunt hypo-

thecam, praeter eam, quam literae patentales exhibent: *Bon. Alien.* 11. *Maii* 1793. §. 7.

Locorum Montium fructus anni 1654. fuerunt reducti ad annua scuta 4. 50. *Roman. Leg.* 21. *Iul.* 1764. §. 4.

De anno vero 1676. fuit facta alia reductio ab Alex. VII. ad annua scut. 4. *ibid.*

§. II.

Loca Sacra.

Loca sacra, et religiosa non sunt in profanos usus convertenda sine gravi, et urgenti causa. *Firm. Aedic.* 13. *Martii* 1762. §. 1.

Localis Jurisdictio. Vide *Exemptio* §. II.

Locatio. Vide *Contractus* §. XV.

Locus. Vide *Matrimonium* §. XXIV. *Sacramentum Ordinis* §. XIII.

Locus celebrationis Missae. Vide *Anniversarium* §. III. *Missa* §. V.

Locus Pius.

Luere non debet Locus pius officialium culpam. *Rom.* 17. *Jan.* 1789. §. 8.

Loca pia habent privilegium, ne deficiente inventario ultra vires haereditatis teneantur. *Rom. Cap.* 15. *Julii* 1797. §. 8.

Loca pia urbis suscipere nequeunt missarum onus absque expressa Cardinalis Vicarii licentia. *Rom.* 5. *Iunii* 1790. §. 5.

Longaeva Observantia. Vide *Observantia* §. IV.

Ludi Magister.

Clericus idoneus dici non potest ad exercitium Ludi Magistri, cum nondum completo studiorum curriculo, adhuc in Seminario moretur, nec idcirco praeferri debeat aliis, qui Presbyteri sunt, et ad id minus idonei, quibus etiam de jure praelatio competit: *Com.* 10. *Martii* 1770. §. 9.

Reliqua. Vide *Magister.*

§. I.

Magister.

Alexander III. Pont. Max., ne Clerici propter paupertatem rerum Ecclesiasticarum studium praetermitterent, provide statuit, ut in qualibet Cathedrali aliquod beneficium praeceptori addiceretur, qui pauperiores Clericos gratis docere deberet: *Fulgin.* 3. *Jul.* 1784. §. 6.

Concilium Lateranense IV. anni 1215. jussit, ut in omnibus Cathedralibus, et in aliis Ecclesiis, quae sufficientes haberent reditus, ad erudiendos Clericos Magister Grammaticae constitueretur: *ibid.* §. 7.

In Ecclesiis, quorum annui proventus sunt tenues, et ubi Cleri, et populi exigua est multitudo, ut Theologiae lectio in eis commode haberi nequit, saltem deputetur Magister, qui Clericos, aliosque Scholasticos pauperes grammaticam gratis doceret: *ibid.* §. 9.

Voluit Concilium Tridentinum Studiis favens, ut saltem in locis sit Magister, qui doceret grammaticam. *Santand. Com. Vol.* 21. *Julii* 1764. §. 6.

Hinc in qualibet Cathedrali, et in aliis Ecclesiis constitui debet ab Episcopo Magister idoneus, qui Clericos gratis grammaticae facultatem doceat: *Fer.* 4. *Dec.* 1734. §. 5.

Et dicti juris antiqui dispositioni accedit Tridentina Synodus, quae voluit, ut si Theologiae lectio commode haberi nequeat, magister eligatur ab Episcopo, qui Clericos, et Scholasticos pauperes grammaticam gratis doceat: *ibid.*

Sed, si electio Magistrorum ad alios spectet: Episcopo non licet eos deputare, nisi in casu negligentiae illorum, ad quos tale jus pertinet: *ibid.*

Magister Ludi literarii a Communitate electus ex sententia S. Concilii Tridentini in iis, quae spectant ad doctrinam Ca-

tholicam, et bonos mores potest ab Episcopo examinari: *ibid.* §. 6.

Qualitatem Sacerdotalem Concilium Tridentinum in instituendis Magistris grammaticae, vel Seminariorum non requisivit: *Comen. Benef.* 13. *Jul.* 1771. §. 7.

Reliqua. Vide *Ludi Magister*.

§. II.

Magister Sacrarum Caeremoniarum.

Qui in munere Caeremoniarum Magistri assistentiam praestat Archiepiscopo, censetur inservire eidem Ecclesiae Metropolitanae, et distributiones quotidianas lucretur. *Rav. Dist. Quot.* 1. *Aug.* 1739. §. 2.

Munus Magistri Caeremoniarum, licet moneatur Episcopus, ut dicti Magistri ex gremio suae Ecclesiae, si fieri potest, assumantur, nulli tamen Canonicatui, vel beneficio de jure addictum est, itaut nemo ex Canonicis, vel beneficiatis queat ad illud suscipiendum obstringi: *ibid.* §. 3.

Magistris Caeremoniarum debet certum quodpiam, et competens stipendium assignari, et insuper praeter ceteras praerogativas emolumenta aliqua extraordinaria applicanda sunt: *ibid.* §. 4.

Si pro munere Magistri Caeremoniarum sustinendo annua scuta 18. assignata sunt; hoc stipendium tenue, et minus congruum reputetur, sive ab Episcopo, sive a Capitulo supplendum, donec ei aliunde provideatur: *ibid.* §. 5.

Magistrae Piae.

De Magistrarum Piarum origine, ac instituto disserit Benedictus XIV. Pont. Max., dum Anglicanarum Virginum institutum confirmavit sua *Const. Quamvis* 30. *April.* 1749. *Tuscul.* 16. *Maii* 1767. §. 20. 21.

Magistrae piae de jure Episcopi jurisdictioni sunt subjectae: *ibid.* §. 8.

Ab Episcopi arbitrio Magistrarum piarum deputatio, ac amotio pendet: *ibid.* §. 4.

Magistratus.

Magistratus saecularis quotiescumque abfuerit Praeses, vel Gubernator occasione accedendi ad Ecclesiam, non ad ostium Episcopi tantum, sed superius ascendere in aulam ab Episcopo ad hoc destinatam, et progredientem Episcopum ad Ecclesiam comitari, et ante illum incedere debet; *Terr. et Set.* 21. *Aug.* 1784. §. 9.

Id confirmat Caeremoniale Episc. *lib.* 3. *c.* 10. *et lib.* 1. *c.* 15. §. 2. *et* 3. *ibid.* §. 10.

Si Episcopus ob aliquam rationabilem causam descendat in Ecclesiam per scalam interiorem, tunc Magistratus ad Ecclesiam accedat, antistitem excipiat, et comitetur, Praeside tamen, seu Gubernatore absente: *ibid.* §. 11.

Si autem contigerit, quod Magistratus supervenerit incepta jam Missa, vel officio, id quod mandatur a Caeremoniale de Adventu Canonici *lib.* 1. *cap.* 18. §. 4. observandum est: *ibid.* §. 12.

Magnus Prior. Vide *Religio Militaris* §. IV.

Mandatum Procurae.

Mandatum procurae non praesumitur in praesente: *Nol. Rest. in Int.* 19. *Nov.* 1757. §. 3.

Mansionaria quoad Qualitatem.

Ex verbis fundatoris nominandi alium casu, quo *se ottenesse qualche altro beneficio ecclesiastico*, Mansionaria beneficio Ecclesiastico comparata est: *Firm. Mans.* 15. *Dec.* 1770. §. 8.

Praeterea si Patronatus Capitulo Metropolitanae relictus sit. *ibid.*

Et si demandaverit testator electionem personae *da elegersi in perpetuo ec. sempre in infinito ec. ibid.*

Ac demum si requisiverit in eo, qui ad Mansionariam nominandus esset, doctrinae, et eruditionis praerogativam: *ibid.*

§. I.

Mansionarius in Genere.

Mansionarii de jure communi non sunt de gremio Capituli, nec appellatione Capituli comprehenduntur. *Fir. Voc.* 21. *Aug.* 1734. §. 6. *Cal.* 5. *Julii* 1738. §. 4.

Quia Capitulum constat de solis Canonicis, ideoque sub nomine Capituli, et Canonicorum non continentur Mansionarii: *Eug.* 7. *Sept.* 1793. §. 4.

Mansionarii misticum saltem sunt membrum Capituli: *ibid.* §. 5. *et Firm. cit.* §. 7.

§. II.

Mansionarius quoad Distributiones.

Mansionarii conferre debent tertiam eorum stipendii partem in distributiones. *Senog.* 13. *Jun.* 1789. §. 20.

Et solvendae sunt hujusmodi distributiones singulis mensibus in manibus Aeditui, ne per dimissionem negligentis Mansionarii, iis privetur, qui diligentem assistentiam praestitit Choro; ac utroque deficiente cedere debere in utilitatem Sacrarii: *ibid.*

§. III.

Mansionarius quoad Servitium in Choro, et caetera onera.

In Capitulis generaliter institutum est Mansionarios, veluti Canonicorum famulos obstringi libros in legili parare, eorumque folia, cum opus fuerit, persolvere, ut horae Canonicae rite possint decantari. *Macer. Serv. Chor.* 22. *Aug.* 1739. §. 5.

Praesertim si accedit Decretum Episcopi occasione Visitationis Pastoralis editum, quod utpote Sacrorum Canonum disciplinae consentaneum religiose observandum est: *ibid.*

Et multo magis favente veteri consuetudine, juxta quam Mansionarii cuncti onus praedictum absque ulla contradictione subierunt. Nam hic vetus usus plurimum ad rem confert: *ibid.*

Munus Mansionarii est divina Officia, et Missas canere. *Firm. Mans.* 15. *Dec.* 1770. §. 5.

Mansionarii, qui et *Assisii* nuncupantur, veri beneficiati dicuntur, et Ecclesiasticum beneficium obtinent: *ibid.*

Mansionarii nisi almutiam in Choro, et supplicationibus deferant, pro interveníentibus habere nequeant: *Senog.* 13. *Jun.* 1789. §. 20.

Mansionarii ad Missam Conventualem eleemosyna desumpta ex massa distributionum tenentur: *S. Sever. Eleem. Mis. Conv.* 18. *Febr.* 1764. §. 5.

§. IV.

Mansionarius quoad vocem in capitulo.

Mansionariis non est de jure debita vox in Capitulis. *Brix. Voc. in Cap.* 6. *Dec.* 1760. §. 1.

Nec concedi videtur ex privilegio in literis Apostolicis erectionis praecipientibus, Capitulum ejusdem Collegiatae Ecclesiae insimul constitui a Dignitatibus Canonicis, et Mansionariis: *ibid.*

Mansionarii non sunt de gremio Capituli, neque in eo suffragii jure potiuntur: *ibid.* §. 3. *Calar. Elec. Conc.* 5. *Julii* 1738. §. 4.

Attamen est limitatio vulgata, ut ex privilegio, vel consuetudine possint utramque prerogativam adipisci: *ead. Brix. ibid. et Firm. Voc. in Cap.* 21. *Aug.* 1734. §. 7.

Quia possint Mansionarii nihilominus Capitularibus actibus aliquando interes-

se, ibique suffragium suum una cum Canonicis proferre, si id juris sive ex Apostolico indulto, vel Ecclesiae statuto, vel legitima consuetudine, sive ex illius reservatione quoad aliquem actum per fundatorem facta acquisierint: *ibid.* ead. *Cal.*

Neque ferre possunt Mansionarii suffragium in electionibus reservatis Capitulo, et Canonicis. *Eug. Elect.* 7. *Sept.* 1793. §. 4.

Maxime si discretive vocati sunt ad passivum jus electionis: *ibid.*

Et in eo quoque habere valent vocem ex privilegio, statuto, vel consuetudine: *ibid.* §. 5.

Facile autem ab eorum vocatione passiva fit illatio ad activam: *ibid.*

Inspecta potissimum *seu* inter ipsos, et Canonicos adjecta, quae alternativam inducit: *ibid.*

Quum Mansionarii saltem misticum sint membrum Capituli, hinc suo jure convenire valent cum corpore, et in rebus ad se etiam pertinentibus suffragium ferre. *Firm. Voc. in Cap.* 17. *Junii* 1797. §. 7.

Et eis illatum non censetur praejudicium, licet quandoque Canonici in rebus ipsis disposuerint: *ibid.* §. 8.

Idem jus ferendi in rebus communibus suffragium in Capitulo Clerici Beneficiati habent: *ibid.* §. 9.

Ubi eadem militat communionis ratio idem esse debet judicium: *ibid.* §. 10.

Ideoque ad Mansionarios etiam, et Clericos spectat electio Camerarii: *ibid.* §. 11.

Neque jus privativum eligendi quaerere Canonici ex observantia valent: *ibid.*

Observantia diuturna contra Mansionarios interpretata, intelligi debet de illorum simultaneo concursu in Capitulo quoad solas res economicas, et quoad respicientia eorum interesse, non autem quoad praeeminentialia, et jurisdictionalia. *Brix. Voc. in Cap.* 8. *Martii* 1760. §. 5.

Fortius si Canonici postmodum acquierint per quadraginta, et amplius annos, observantia interpretativa inde validius confirmata est: *ibid.* §. 6.

Mansionarii suffragii jure saltem potiuntur in iis, quae camdem massam communem respiciunt, cum decetero administratio massae communis competat solum Canonicis, ubi eadem massa sit conflata non ex bonis tam Canonicorum, quam mansionariorum, sed ex bonis Ecclesiae, et Mansionarii dumtaxat audiendi sunt, si velint, administrationem a Canonicis gestam, explorare, aut aliquid adversus illam opponere: *ibid.* §. 9.

Manualia Beneficia. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XIX.

Marca Moneta.

Marca meranensis respondet valori scuti unius, et obul. 35. monetae Romanae. *Trid. Appl.* 26. *Aug.* 1769. §. 6.

Marcae viginti Meranenses, summam non excedunt scut. 27.; quemadmodum publici etiam Cambistae retulerunt: quibus uti deponentibus de re ad proprium officium spectante, plena fides est adhibenda: *ibid.*

Nec oppositum desumitur ex auctoribus de marcarum valore disserentibus, cum isti non loquantur de marca maranensi, sed de marca argenti puri valente sex ducatos de camera: *ibid.*

Maritus quoad Divortium. Vide *Matrimonium* §. VII.

Maritus quoad Religionis Ingressum. Vide *Matrimonium* §. XXXVII.

Maritus quoad Separationem Thori. Vide *Matrimonium* §. XXII.

Marginalis Nota. Vide *Apostilla*.

Marmor.

Marmor est lapis insigniter durus. *Parmen.* 10. *Maii* 1794. §. 6.

Martyr.

Asserunt nonnulli milites Catholicos in bello pugnantes adversus Infedeles, Martyres esse, si mortem induetam voluntate suscipiant: *Alb. Conc.* 28. *Aug.* 1723. §. 10.

Nonnulli e contra sustinent, martyres non esse dicendos dictos milites, licet pura intentione pugnent pro fide, et in bello moriantur: *ibid.*

Alii vero mediam tenentes viam docent, praedictos milites rigorose martyres dici non posse, sed improprie, eo quod licet moriantur pro fide, tamen contrapugnando, et resistendo occumbunt: *ibid.*

Massa Fructuum, ac Distributionum. Vide *Capitulum Ecclesiasticum* §. V.

Materia. Vide *Sacramentum Ordinis* §. VIII.

Matrimonia. Vide *Parochus* §. XI.

Matrimoniales Causae. Vide *Causae* §. III.

Matrimoniales Dispensationes. Vide *Dispensatio a* §. XII. *usque ad* §. XVIII.

§. I.

Matrimonium in genere.

Triplici modo considerari valet Matrimonium, ut contractus nempe pure naturalis, ut contractus civilis, ut Sacramentum novae legis. *Brix. Dub. Bapt. et Matrim.* 27. *Aug.* 1796. §. 14.

Matrimonium ratum unum est ex septem Sacramentis, quorum janua est baptismus: *ibid.* §. 15.

Hinc Matrimonium secundum Ecclesiae ritum vere, et proprie unum ex septem legis Evangelicae Sacramentis a Christo Domino institutum esse Concilium Tridentinum docuit. *Rem. seu Reat. Null. Matr.* 1. *Febr.* 1766. §. 13.

Matrimonium est plane suapte natura indissolubile. *Luc. Null. Matr.* 21. *Nov.* 1767. §. 13.

Finis Matrimonii primarius sistit in prolis generatione; secundarius in concupiscentiae extinctione. *Plac. Null. Matr.* 17. *Apr.* 1779. §. 8.

Matrimonia contra formam Concilii Tridentini inita nec in sponsalia transeunt: etiamsi conjugalis actus accesserit. *Taur. Matr.* 12. *Dec.* 1767. §. 7.

Alii putant pro tractatu ineundi Matrimonii sufficere generales etiam pollicitationes a viro factas deducendo puellam in Uxorem, et ab ista acceptatas: *Omol. Matr.* 18. *Martii* 1772. §. 34.

Alii censent, tam validum, et perfectum tractatum requiri, ut pro Matrimonio pene haberetur, nisi Parochi, et testium praesentia deficeret: *ibid.*

Matrimonium reservatum est privativo judicio Ecclesiae, nec subjacet laicorum potestati. *Macer.* 29. *Aug.* 1761. §. 1.

Laicorum statuta, quae connubii vinculum tangunt, vel poenam decernunt, causa matrimonii irrita sunt: *ibid.* §. 2.

Certissimum, et notissimum juris principium illud est, in individuis nempe contractibus, cujusmodi est Matrimonium, jus et privilegium uni collatum, etiam alteri contrahentium convenire; *Disser. sup. Matr.* 1740. *in fin. lit. I. Discep.* 2. *num.* 13.

Leges profanae auctoritate latae matrimonium secundum civiles quidem effectus rescindere integrum possunt; at secundum contractus rationem, abrogandi facultas, ex quo ad Sacramenti excellentiam evectus fuit, penes solam Ecclesiam est: *ibid. Disc.* 3. *num.* 9.

Matrimonium etiam infidelium significat conjunctionem Christi cum Ecclesia: *Flor.* 29. *Mart.* 1727. §. 31.

§. II.

Matrimonium quoad Alimenta, et sumptus Litis.

Exploratum est in jure, quod pendente judicio super validitate matrimonii, quod praesertim ratum sit, et consummatum, subministranda per virum sunt alimenta, et sumptus litis uxori, quamvis ista esset penitus indotata: *Caes. Matr.* 10. *Martii* 1770, §. 10.

Et hoc onus refunditur in filium viri praedefuncti in primis nuptiis susceptum, utpote quia Patri ab intestato successit: *ibid.*

Et alimenta, dum agitur de praenobili ac ditissima familia, non ex necessitate tantum sunt dimetienda, sed pro modo dignitatis ac decoris juxta Patrimonii vires, et personarum qualitatem, quemadmodum occasione primi matrimonii viri pater filio, ejusque uxori subministrare promiserat: *ibid.*

Ac etiam explorati juris est, licet matrimonium nullitatem in judicio mulier sustineat, alimenta, et sumptus litis a viro sunt praestanda; *Crac. Matr. Sup. Alim. et Sumpt. Lit.* 21. *Jul.* 1759. §. 2.

Et praestatio facienda est in ea quantitate, quae fructibus bonorum dotalium respondeat: *ibid.*

Et ratio est, quia cum fructus dotis spectent ad maritum propter onera Matrimonii, consequens est, ut si vir non ferat haec onera, nequeat fructus suos facere: *ibid.*

Locumque habet, etiamsi vir onera Matrimonii uxoris culpa non ferat: *ibid.*

Matrimoniali causa pendente, suppeditanda sunt mulieri pauperi alimenta, et sumptus litis a viro appellante: *Cam. seu Fabr. Matr.* 27. *Junii* 1761. §. 19. *Cord. Disp.* 22. *Nov.* 1760. §. 2.

Et praefiniri a Judice certa quantitas anticipata subministranda quolibet mense juxta indigentiam uxoris collitigantis, et dignitatem familiae debet: *ibid. Cord. cit.*

§. III.

Matrimonium non Baptizatorum.

Non baptizati valide non contrahunt matrimonium uti Sacramentum, sicuti valide non accipiunt Confirmationem, et Ordinem: *Brix. Dub. Bapt. et Matr.* 27. *Aug.* 1796. §. 16.

Quamvis aliqui Canonistae, et Theologi affirment Sacramenta Conjugii, et Eucharistiae recipi posse a non baptizatis: *ibid.*

Loquuntur hi tamen de Sacramento Matrimonii late sumpto pro misterio nempe, ob quamdam significationem Conjunctionis Christi cum Ecclesia: *ibid.* §. 17.

Irritum etiam est matrimonium cum Cathecumeno, licet fidem habeat baptismi; *ibid.*

Neque ad validitatem matrimonii valere baptismus flaminis: *ibid.*

Illud vero uti contractum civilem legitime, et valide ineunt non baptizati, legitimamque ex eo suscipiunt prolem; *ibid.* §. 20.

Matrimonium legitimum solvi potest in favorem fidei, cum unus Conjux, altero dissentiente, convertitur ad fidem; *ibid.* §. 14.

Matrimonium celebratum per verba de futuro. Vide *Sponsalia.*

§. IV.

Matrimonium sub conditione contractum.

Conditiones turpes, aut impossibiles, sed quae matrimonii bonis non adversantur, vitiantur, sed non vitiant matrimonium. *Ulix. Occ. Nul. Matr.* 16. *Mart.* 1720. §. 3.

Secus autem se habet res, si conditiones apponantur, quae matrimonii sub-

stantiae, aut bonis sint adversae, tunc quippe non vitiantur, sed vitiant matrimonium, illudque nullum reddunt; *ibid.*

Matrimonium a conditione, ut liceat ingredi in Religionem, et in ea ante consummationem profiteri, non vitiatur, cum conditio haec de jure insit; *ibid.* §. 4.

Conditio autem ut alter ex conjugibus teneatur ingredi in religionem ante consummationem, non est de jure, et matrimonii substantiae adversatur, et ipsum matrimonium vitiare videtur; *ibid.*

Alii e contra censent validum esse matrimonium sub conditione quod alter ex conjugibus se obbliget ad professionem in religione emittendam, quum nec proli, nec fidei, nec indissolubilitati repugnet; *ibid.* §. 5.

Recepta inter Theologos sententia est, matrimonium esse validum: etiamsi contrahatur post conventionem initam abstinendi a quolibet actu conjugali, quum dominium distinguatur ab usu, et dominium subsistere valeat cum obligatione seu conditione non utendi re ipsa: *ibid.* §. 5.

Si conditiones in matrimonio adpositae sunt turpes, aut impossibiles, debent propter ejus favorem pro non adjectis haberi. Si vero conditiones contra conjugii substantiam inserantur, puta, si alter alteri dicat, contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam alteram honore, vel facultatibus ditiorem, aut si pro quaestu adulterandam te tradas, matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu: *ibid.*. §. 9.

Pactum emissum ante matrimonium ingrediendi religionem, et in ea profitendi, abstinendi insuper ab usu, et consummatione Matrimonii una cum renunciatione cuicumque juri, quod mulieri competere possit super corpore viri, superaddita expressione, quod aliter matrimonium esset nullum, multa continet contra fidem, prolem, et sacramentum, quae sunt tria bona nuptiarum, et sic substantiae matrimonii adversatur: *ibid.* §. 10. *et* 11.

Quando autem alter tantum ex contrahentibus protestationem fecerit conditionum bono matrimonii adversantium, et alter ignoraverit; itaut ex parte tantum unius adsit dolus, Ecclesia judicare debet pro matrimonio: *ibid.* §. 12.

Si tempore quo celebratum fuit matrimonium, non fuit exposita conditio illius substantiae contraria, sed liber fuit consensus, validum est matrimonium: *ibid.*

Matrimonium vero initum sub conditione ejus substantiae contraria, est invalidum, nisi probetur recessus a conditione: *ibid. in fin.*

Si sub conditione matrimonii substantiae contraria initum illud fuit est invalidum, quamvis vir copulam cum muliere habuerit: *ibid.* §. 13.

Quia regula juris est, ut si matrimonium contrahatur cum conditione, quae sit contraria substantiae matrimonii, conditio non vitiatur, sed vitiat matrimonium. *Flor.* 29. *Mart.* 1727. §. 43.

Pactum dissolubilitatis est contra substantiam matrimonii: *ibid.* §. 44.

Intellige etiam in terminis matrimonii initi inter Judaeos, quod nullum est, si fuerit contractum cum pacto expresso repudii, vel cum intentione non observandi perpetuitatem: *ibid.*

Conditio ut uxor comitari deberet virum in patriam reversurum, si fuerit violata, locum dare nequit irritationi matrimonii. *Eystett. Matr.* 17. *Sept.* 1731. §. 12.

Si ageretur de vera, et propria conditione, quae, ubi sit de futuro contingente, matrimonii valorem suspendit, videndum esset, an consummato ante eventum conditionis matrimonio, censeri debeat fuisse recessum a conditione,

et virum absolute in matrimonium consensisse : *ibid.* §. *ult.*

Potissimum in eo loco, in quo ob non factam S. Concilii Tridentini promulgationem servanda non erat forma ab eo praescripta, sed solo contrahentium consensu poterat Matrimonium iniri, vel confirmari : *ibid.*

Si conditio habitandi in certo loco censenda sit habere potius naturam modi, sive pacti, illius violatio locum dare non potest irritationi matrimonii : *Eadem Caus.* 9. *Febr.* 1732. §. 15.

Ubi agitur de vera et propria conditione futurum eventum respiciente, adeoque suspensiva valoris matrimonii, obstat illud, quod consummato ante ejus eventum matrimonio, recessum fuisse videtur ab ea conditione, et absolute praestitus in matrimonium consensus censetur : *ibid.* §. 16.

Qnamvis conditio impossibilis adjecta matrimonio non officiat ejus validitati, sed habeatur pro non adjecta, nihilominus si contrahentes aut eorum alter conditionem illam putaverit possibilem, vel hanc canonici juris constitutionem ignoraverit, vel conditionem utrumque impossibilem sciens et prudens serio adjecerit, matrimoninm redditur irritum ex defectu consensus, qui tali conditioni fuerat affixus; *ibid.* §. 18.

Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, ut puta si alter alteri dicat, contraho tecum donec aliam ditiorem invenio, matrimonium caret effectu; *ibid.* §. 5.

Pactum in matrimonio adjectum, ut Proles nascitura debeat haeresim profiteri irritum est, et improbum, quum divino aeque ac naturali jure parentibus cura incumbat, liberos in vera fide, bonisque moribus educandi. *Aug. Matr.* 24. *Nov.* 1742. §. 9.

Sed dubium est, an praedictum irritum pactum substantiae matrimonii refragetur, itaut illud irritum reddat : *ibid.* §. 10.

Nonnulli ajunt, quod pactum istud sit irritum, salvo, et integro manente jure connubii : *ibid.*

Alii ex professo quaestionem istam pertractant, et contrariam tuentur sententiam : *ibid.*

Nullum est matrimonium ex defectu consensus, non purificata conditione, sub qua contractum fuit. *Brix. Cau.* 18. *Sept.* 1790. §. 5.

Quum ab initio defecisse censeatur consensus, ac si numquam praestitus fuisset; *ibid.*

Quo deficiente consensu ad valorem matrimonii requisito, neque beneficium vacavit, quod antea possidebat : *ibid.*

Protestatio in matrimonio, quod omnia quae dicet, et faciet, non faciet animo contrahendi matrimonium, locum non habet, quando emissa fuit coram pluribus ab altero ex contrahentibus, vel conditio ab altero ex contrahentibus apposita est altero ignorante : *Marcb. Matr.* 22. *Maii* 1734. §. 11.

§. V.

Matrimonium quoad Consensum ejusque Renovationem.

Verba mutuum consensum exprimentia pertinent ad substantiam, et formam Sacramenti. *Aven. seu Aur. Matr.* 9. *Julii* 1768. §. 6.

Hinc Matrimonium ex defectu consensus est nullum : *Lun. Sarz. Matr.* 17. *Sept.* 1796. §. 6.

Nec ratum haberi valet nullum ex defectu mandati, sed novo indiget consensu : *ibid.* §. 8. *et Leod. Matr.* 28. *Maii* 1796. §. 13.

Subsequentes actus conjugales convalidant matrimonium nullum ex defectu consensus occulto : *ead. Lun.* §. 10.

Non item nullum ex defectu consensus publico: *ibid.* §. 9.

Ad validitatem matrimonii omnino requiritur, ut uterque contrahens suum consensum coram Parocho expresserit. *Taur. Matr.* 26. *Jan.* 1771. §. 3.

Et ut Parochus utriusque contrahentis consensum plane intellexerit, et de illo testari valeat; *ibid.*

Cum alias Parochus nullo modo esse possit testis illius actus, quem non intellexit: *ibid.*

Et si recurrat difficultas, quod Parochus non intellexerit, satis est ad probandam matrimonii nullitatem: *ibid.* §. 4.

Actus, quod vir super gradu altaris, puella vero super ostio Capellae genuflexerint, utpote praeparatorius, inefficax est ad exprimendum actualem consensum in matrimonium: *ibid.* §. 5.

Et instantia viri pro ineundo matrimonio trahi non potest ad actum matrimonii: *ibid.*

Defectus consensus desumitur, quum sponsus statim dereliquerit sponsam, nullos cum ea actus conjugales exercuerit, et nunquam illius aedes inviserit: *Milet. Nul. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 3.

Matrimonium sine consensu vero consistere nequit: *Chien.* 12. *Mart.* 1729. §. 4.

Viro asserenti se fuisse deceptum, ac non habuisse animum se obligandi, et non specificanti causam deceptionis, ob quam inductus fuit ad contrahendum coram Ecclesia, deferendum nullo modo est in foro externo; etiamsi medio juramento id affirmat: *ibid.* §. 5.

Verosimilius enim est modo mentiri, quam in contractu principali: *ibid.*

Circumstantiae antecedentes, concomitantes, et subsequentes, quibus probari solet simulatum, seu fictitium consensum contrahentium, debent esse adeo praecisae, et urgentes, ut certum moraliter redderent judicem hujus ficti consensus: *ibid.* §. 6.

Conjecturae et circumstantiae simulatum consensum demonstrantes sunt, si vir illico post contractum matrimonium animum suum aperit se ficte consensisse, vel si statim aufugerit, vel si verbis id expresserit, vel insimul aliud matrimonium ineat, aut ad religionem transeat, vel ad Sacros ordines se promoveri faciat: tunc enim demonstrare videtur suum fictum consensum, quum praesumendum non sit tam cito se poenitere, si vere consensisset, et immemorem suae salutis esse, ut alias nuptias contrahere auderet: *ibid.* §. 8.

Contractus connubialis perfici nequit sine mutuo consensu, et mutua voluntate, a qua ille vim formamque accipit; *Eyst. Matr.* 8. *Febr.* 1732. §. 1.

Secundum jus antiquum matrimonii consummatio, ac diuturna cohabitatio tamquam ex novo libero consensu satis esse ad illius revalidationem poterant: *Crem. Matr.* 22. *Mart.* 1732. §. 10. *et* 11.

Sed post Concilium Tridentinum necesse est matrimonium de integro contrahi coram Parocho, et testibus; adhibita rursus ejusdem Concilii forma; *ibid.*

Sed haec regula limitatur, ubi nullitas a metu promanans sit occulta, quia purgato tunc metu, iteratoque conjugum consensu convalescit, nec oportet denuo contrahi cum iisdem solemnitatibus: *ibid.* §. *ult.*

Matrimonium non contrahitur, nisi utriusque contrahentis consensus exprimatur verbis, aut signis certis, et univocis: *Cam. seu Fabr.* 27. *Jun.* 1761. §. 3.

Et consensus contrahentium pro ineundo Matrimonio exprimendus est coram Parocho, et testibus: *ibid.* §. 4.

Et praesentia autem Parochi, et testium debet esse moralis cum intelligentia actus qui geritur: *ibid.*

Et circa testium intelligentiam magis deferendum illorum dispositioni, quam

contrariis argumentis, et conjecturis: *ibid.* §. 5.

Praesertim in matrimonio clandestino, pro quo non militat juris praesumptio, uti in matrimonio rite contracto praeviis solemnitatibus ab Ecclesia praescriptis, sed in dubio judicandum est pro illius nullitate: *ibid.*

In matrimonio consensus exprimendus est verbis non ambiguis, sed certis: *Cam. seu Fabr. Matrim.* 21. *Aug.* 1762. §. 11.

Et requiritur praesentia formalis testium, qui non videntur fuisse praesentes dum nec verba audivisse, nec aliquo modo percepisse contrahentium consensum: *ibid.*

Atque deferendum est testibus deponentibus de facto proprio, quam indicio Parochi, et verisimilitudini: *ibid.* §. 12.

Ac unus testis non sufficit, sed duo requiruntur, qui simultanee intelligant cum Parocho; *ibid.*

Nihilque prodest favor Parochi matrimonio, quando contractum est clandestinum: *ibid.*

Verba *placet*, vel *consentio* sufficiunt ad matrimonium contrahendum; *ibid.* §. 13.

Et de actu testari possunt, a quo infertur consensus praestitus matrimonio, licet ipsi testes ex eodem actu non arguissent consensum: *ibid.*

Matrimonialis consensus rite praestatur per nutus, et signa. *Neap. Matrim.* 6. *Maii* 1741. §. 2.

Exploratum est, non ex verbis tantum sed ex nutibus, ac signis, et actibus, qui matrimonium antecedunt, comitantur, et subsequuntur, Parochum, et testes utriusque contrahentis consensum percipere posse, deque illo adeo certos esse, ut probe valeant de inito matrimonio testimonium perhibere: *Aven. seu Beac. Matr.* 9. *Julii* 1768. §. 20. *Taur. Matr.* 26. *Jan.* 1771. §. 9.

Mutis fas est per signa et nutus consensum exprimere, non autem loqui valentibus. *Anag. seu Aur. Matr.* 9. *Jul.* 1768. §. 9.

Actus initiales, et proximi ad matrimonii celebrationem non sunt apti ad inducendam praestationem realem consensus in matrimonium, atque idcirco inutiles sunt, et inefficaces ad ipsum consensum comprobandum; *ibid.* §. 10.

Vel ad summum vim aliquam habet, quando praeter relatos actus intervenit celebrationi Matrimonii legitimus testium numerus, aut aliqua coram Parocho prolata sunt verba consensum praeseferentia, aut aequipollentia signa sunt adhibita, et quando etiam cohabitatio, et copula est subsequuta; *ibid.*

Invalidum est matrimonium celebratum a demente, quum ratione dementiae legitimum non possit consensum ad matrimonii validitatem necessarium elicere. *Cord. Nul. Matr.* 26. *Febr.* 1763. §. 10.

Mulier demens tempore initi matrimonii instigata porrigere manum coram Parocho dubium de primaevo illius consensu injicit. *Ead.* 20. *Sept.* 1760. §. 7.

Uxor post contractum matrimonium non valet asserere illud se contraxisse tempore, quo non erat sanae mentis. *Praenis. Null. Matr.* 18. *Julii* 1778. §. 12.

Nisi probet actu celebrati matrimonii eodem morbo correptam fuisse; *ibid.* §. 13.

In matrimonio praesumpto praesumptione juris tantum, prout in matrimonio a Parentibus filiorum nomine contracto, admittitur sufficere taciturnitas. *Taur. Matr.* 26. *Jan.* 1771. §. 14.

Et rationem affert S. Thomas, quia verba parentis reputantur filii, qui si non contradicat, praebet signum consensus: *ibid.*

Affectus, et voluntas contrahendi matrimonium quis habere potest, quamvis impedimentum dirimens, quo detineba-

tur optime sciret. *Valen. Disp. 15. April.* 1752. §. 1.

Mulier si non contradicit, manifestat suum consensum in contractu, quo ex silentio rite infertur. *Taur. Matr. 26. Jan.* 1771. §. 9.

Eo magis, quia verba necessaria non sunt quoties sponsalia, et tractatus de ineundo matrimonio praecesserunt: *ibid.*

Si superveniat consensus sine praesentia Parochi; convalidare hic nequit matrimonium nullum: *Theat. Nul. Matr. 4. Junii* 1763. §. 9.

Standum est testibus affirmantibus consensum de praesenti, quia sunt numero plures praesertim, quando assertio Parochi est jurata. *Ferr. Matr. 12. Dec.* 1761. §. 7.

Ad Matrimonium valide ineundum satis esse, ut Conjuges unius saltem mensis spatio habitaverint in loco ubi fuit celebratum: *Olom. Null. Matr. 29. Julii* 1769. §. 21.

Preces, et suasiones, nisi in apertissimam violentiam redoleant, nusquam irritare valent in matrimonio consensum. *Praem. Nul. Matr. 18. Julii* 1778. §. 10.

Quando impedimentum est occultum, et in matrimonio, licet nulliter a principio contracto servata est forma conciliaris, non est opus pro revalidatione iterum contrahere repetitis solemnitatibus, alias rite adhibitis in primo contractu. *Caenet. 10. April.* 1723. §. 7.

Etiam Sacra Rota pro revalidatione matrimonii si impedimentum fuerit occultum, et in primo contractu servata fuerit forma Concilii, renovationem consensus coram Parocho, et testibus necessariam esse non existimavit: *ibid.* §. 8. *et in Flor. seu Luc. 28. Sept.* 1726. §. 8.

Matrimonium contractum propter metum a consanguineis stupratae incussum stupratori, quum fuerit justus, sed non juste fuerit incussus, est nullum, si metus tempore initi matrimonii erat publicus, neque ex copula, et aliis actibus subsequentibus revalidatum dici potest deficiente videlicet novi praestatione consensus coram Parocho, et testibus: *ibid.* §. 9.

Supposito metu, et quod matrimonium contractum fuerit dependenter a metu cadentem in constantem virum, subsequens cohabitatio illud validum efficere non potest, nisi novus accedat consensus, adhibita forma a Concilio Tridentino praescripta. *Vigil. Matr. 23. Junii* 1725. §. 12.

Quando publicum adest impedimentum non potest matrimonium revalidari, nisi per novum contrahentium consensum praestandum coram Parocho, et testibus ad tramites Concilii Tridentini, licet forma haec a Concilio praescripta in primo Matrimonio nulliter contracto fuerit adhibita. *Flor. seu Luc. 28. Sept.* 1726. §. 6.

Ad differentiam casus, in quo impedimentum esset occultum, et in matrimonio, licet nulliter contracto, servata fuisset forma Concilii, in ejus etenim revalidatione, licet opus sit, quod a contrahentibus renovetur, non est tamen necessarium, ut iterum contrahant, repetitis solemnitatibus in primo contractu adhibitis: *ibid.* §. 7.

Ratihabitio fit non ad convalidandum matrimonium nullum, sed ad majorem cautelam. *Lun. Sar. 17. Sept.* 1796. §. 13.

Novum non est apud Indos consensum revocandi, inspecta eorum conditione, et consuetudine facile consentiendi in matrimonium ficte contractum. *Sant. seu Cub. Matr. 26. April.* 1788. §. 2.

Absque mutuo consensu induci nequit matrimonii vinculum: *ibid.* §. 6.

Testibus praeferendum est publicum revocati consensus instrumentum: *ibid.*

At si testes contradicunt instrumento, in quo scripti sunt, praevalent instrumento; *ibid.* §. 7.

Protestans de ficto et revocato in matrimonium consensu, faciendo actum contrarium protestationi, videtur ab ea recedere, et simpliciter consentire: *ibid.*

Matrimonium ab initio nullum ex defectu consensus revalidare nequit copula subsequuta. *Camer. seu Fabr. Matr.* 27. *Junii* 1761. §. 6.

Minusque nequeunt Epistolae ad mulierem scriptae consensum supplere legitime non praestitum coram Parocho, et testibus: *ibid.*

Verbum *volo* injunctum accusativo praesentem habet significationem, et aptum est exprimere consensum de praesenti pro ineundo matrimonio; *ibid.* §. 7.

Responsio mulieris, *placet*, vel *consentio*, exprimit consensum de praesenti pro ineundo matrimonio: *ibid.*

Et responsio mulieris *io confermo lo stesso* parem habet efficaciam: *ibid.*

Et ratio est, quia responsio, etiamsi concepta verbis dubiis, et aequivocis, regulariter accipitur cohaerenter ad interrogationem: *ibid.*

Pro praesentia testium satis est eos quoquomodo percipere consensum contrahentium: *ibid.* §. 9.

§. VI.

Matrimonium quoad Denunciationes.

Synodus Tridentina *sess* 24. *cap.* 1. *de ref rm.* statuit, ut antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solemnia publice denuncietur, inter quos matrimonium sit contrahendum: *Senog. seu Matr.* 3. *Apr.* 1734. §. 2. *Andr.* 20. *Dec.* 1766. § 23.

Si quis ex sponsis recenter venerit ad eam Parochiam in qua matrimonium est contracturus, plures Doctores existimant proclamationes fieri etiam oportere in alia Ecclesia, in cujus Parochia diutius domicilium antea habuerat: *ibid. Senog.*

Quia ex praescripto Sac. Concilii, et etiam ante Concilium hoc ex lege lata ab Innocentio III. ideo publicae denunciationes sunt praemittendae, ut impedimenta, si quae sint, detegantur; id melius ibi resciri potest, ubi longior fuit commoratio: *ibid.*

Alii Doctores opiniones censent conciliandas, ut quando brevis fuerit commoratio in nova Parochia, adeo ut verosimilis ibi non sit impedimentorum notitia, tunc denunciationes fieri debeant etiam in priori Parochia, secus vero si per aliquot annos habitaverint in Parochia, in qua matrimonium sit ineundum: *ibid.* §. 3.

Matrimonii denunciationum in tribus diebus festis inter missarum solemnia finis est, ut stante populi multitudine, facilius, et securius detegantur impedimenta, si forte adessent inter contrahentes. *Brun.* 3. *Jun.* 1780. §. 4.

Praeceptum Tridentini praescribens trinas publicas denunciationes matrimonii inter Missarum solemnia faciendas in Ecclesia, intelligitur juxta nonnullos, in sensu taxativo, itaut nullo modo praeteriri possit: *ibid.* §. 6.

Sed cum denunciationes praedictae non sint de substantia matrimonii, valide fieri possunt, sicuti et matrimonia valida sunt, tam in diebus festis, quam feriatis, tam in Ecclesia, quam extra, dummodo denunciationum tempore adsit populus: *ibid.* §. 7.

Matrimonium quod fit non praemissis denunciationibus, tunc dicitur clandestinum, quando omissio denunciationum fit cum culpa, et cum dolo: *Vesc.* 20. *Maii* 1719. §. 3.

Secus autem, quoties omissio secuta fuit sine dolo, et sine culpa, et cum consilio Parochi: *ibid.*

Concilium Tridentinum prudentiae, et judicio ordinarii remittit omissionem denunciationum in matrimoniis. *Jadr.* 24. *Aug.* 1720. §. 8.

Recepta in Sacra Congreg. sententia est, ut matrimonium sit validum licet fuerint omissae denunciationes: *ibid.*

Et justa subsistere causa potest, quod Episcopus dispenset, ut vel eaedem non praemittantur ante contractum matrimonium, sed post illud, et ante consummationem, vel ut eaedem omnino praetermittantur: *Fer. Matr.* 21. *Jun.* 1721. §. 20.

Matrimonia secreta omissis ea dispensatione denunciationibus sunt valida, quia illae non sunt de substantia matrimonii: *ibid.* §. 19.

Si mandato procurae exprimitur, quod matrimonium contrahitur praemissis denunciationibus, matrimonium est validum, si iisdem omissis contrahatur, quia quando exprimitur in commissione forma juris communis eo modo, quo jure communi inest, non inducitur nova forma, tantum expressa censetur admonitio, ut jus commune servetur. *Paren. Matr.* 21. *Jun.* 1721. §. 4.

Denunciationes non sunt de substantia, aut forma, earumque omissio matrimonium minime irritum facit. *Call. Matr.* 17. *Aug.* 1776. §. 5.

In his dispensari potest justis accedentibus causis, ut sunt illae inaequalitatis personarum, et foeminae jam compressae, et praegnantis, nec non consanguineorum adversatio: *ibid.* §. 8.

Immo ordinarius tenetur ad petitionem partis sub poena peccati mortalis dispensare denunciationes maxime si sequeretur scandalum, vel esset suspicio malitiosi impedimenti: *ibid.*

Denunciationes a Sac. Congregatione Concilii indictae, et non servatae nullum afferunt impedimentum matrimonio, quoties sponsa a viro in legitimam uxorem est recepta: *Fer. Matr.* 20. *Aug.* 1735. §. 1.

Proclamationes matrimoniorum, quae in quaque Parochia contrahantur, et Clericorum promovendorum ad ordines Sacrum Concilium Trident. exercenti curam animarum committit: *And.* 29. *Aug* 1767. §. 74.

Parochus, qui facit matrimonium absque denunciationibus, suspensione ab officio triennio duratura plectitur: *Aux. Par.* 15. *Martii* 1797. §. 24.

§. VII.

Matrimonium quoad Divortium.

In divortio permittendo caute procedendum ob periculum incontinentiae, et deficientis prolis damnum: *Im. Sep. Thor.* 21. *Jul.* 1797. §. 3.

Maxime si uxor separata a viro in liberioris vitae periculo versetur: *ibid.*

Consensus tamen utriusque conjugis justa reputatur causa temporalis, vel etiam perpetui divortii: *ibid.*

Uxor indigna est maritali consortio, quae non paucis annis notorie in adulterio vixit: *Posn. Matr.* 12. *Julii* 1760. §. 3.

Inimicitiis exortis, et odiis locus est separationi thori: *ibid.* §. 4.

Infidelis conjux collocanda est in aliquo ex Monasteriis clausuram servantibus, ne plus libertati in dedecus familiae indulgeat: *ibid.*

Si schismatici contrahunt cum pacto expresso ut possint uti repudio in casibus sibi permissis, matrimonium est nullum, et per consequens non debent cogi ad illud observandum: *Eyst. Matrim.* 8. *Martii* 1732. §. 7.

Si eum animum internum habeant, et eo animo contrahant, ut liceat sibi uti repudio in casibus sibi permissis, matrimonium est etiam nullum: *ibid.*

Si eam scientiam, quam habebant de usu repudii, habuerint antecedenter, ideo contraxerunt, quia sciebant licere repudium, et aliter non contraxissent, jam videntur se implicare nolle ad perpetuitatem: *ibid.*

Hebraeus cum hebraea matrimonium contrahendo, contrahit, cum lege repudii. *Flor.* 29. *Mar.* 1727. §. 40.

Repudii libellus, de quo *in Deuter. cap.* 24. sive importaverit simplicem tolerantiam, sive positivam dispensationem juxta varias theologorum sententias a Christo Domino sublatus fuit in Evangelio: *ibid.* §. 41.

Matrimonia inita inter Infideles, apud quos viget usus repudii, sed absque eo quod facultas repudiandi deducatur in peccatum, nec interne intendatur tamquam conditio, et circumstantia contractus, ita ut idem intendant matrimonium, uti possunt valide contrahere, licet sint in opinione, quod possint valide repudiare, haec siquidem matrimonia uti valida reputant Auctores relati: *ibid.* §. 44.

Propter solam fornicationem, sive adulterium est locus perpetuae dimissioni, et absoluto divortio, quum divortium non sit verum, nisi quod animo constituendae perpetuae separationis expletur. *Taur.* 16. *Mar.* 1726. §. *ult.*

§. VIII.

Matrimonium quoad Dotem.

Non sunt in nuptiis nova exempla, inire contractum dotis cum spe additamenti consequendi: *Nul. Fer. Pont.* 1. *Mart.* 1766. §. 8.

Subsidia pia dotalia ad facile inveniendas nuptias constituta sunt; ideo danda non sunt mulieri jam nuptae: *ibid.* §. 2.

Sed de hac quaestione certatur inter legales: *ibid.*

Verum distinguunt quod vel agitur de dispositione generali pro incertis de incertis, itaut generaliter pro pauperibus puellis subsidia sint, et hoc casu cum nulla major sit ratio affectionis erga jam nuptas, excludi debeant, quae jam matrimonio sunt junctae: *ibid.* §. 12.

Aut agitur de subsidiis dandis certae personae, aut incertis de certo genere, ut nuberent, et hoc casu, etiam iis, quae nuptae sunt dari debeant, propterea quod praesumitur testatorem non minus egenti jam nuptae, quam innuptae consultum voluisse: *ibid.* §. 13.

Praesertim si vocata mulier, antequam matrimonium iniverit, legitime de subsidio habendo patronos, vel executores interpellaverint, ne praesentis tum matrimonii occasio interciperetur: *ibid.* §. 14.

§. IX.

Matrimonium Filiorum Familias, seu invitis Parentibus initum.

Numquam Concilium Tridentinum requisivit consensum Parentum, vel tutorum, quibus etiam invitis, et renuentibus validum esse matrimonium definierat. *Omol. Matr.* 12. *Martii* 1772. §. 32.

Matrimonium contractum de assensu puellae, non curato parentum dissensu, validum est: *Praemis. Null. Matr.* 18. *Julii* 1778. §. 12.

Tale efficitur, etiamsi ipsa uxor contractum dicatur tempore, quo non erat sanae mentis: *ibid.* §. 13.

Dummodo non probet actu celebrati Matrimonii eodem morbo correptam: *ibid.*

Et invalida est poena a Statuto Laicali indicta contra filios familias nubentes cum dissensu Patris: *Macer.* 29. *Aug.* 1761. §. 3.

Sed in casibus particularibus recurrendum est ad judicem Ecclesiasticum, ut

suo interposito officio indignas illorum nuptias prohibeat: *ibid.*

An filii familias peccent nubendo cum dissensu patris non una est Doctorum sententia: *ibid.*

Cautum in Concilio Foroliviensi matrimonia quamvis ex se valida, illicita tamen ex dissensu Parentum, si rationabili nitatur fundamento: *Forol. Spon.* 29. *Nov.* 1783. §. 17.

§. X.

Matrimonium quoad Legitimitatem Prolis.

Pontifex Summus in radice matrimonii dispensando, facit, ut proles legitima censeatur quoad omnes effectus etiam civiles indirecte: *Prag. Matrim.* 13. *Julii* 1720. §. 3.

Copula habita dum expectantur subsequenter Literae declaratoriae super dispensatione silentio praetermissi gradus propinquioris, est incestuosa; et filii ex ea nati sunt illegitimi: *Luceor. Null. Matr.* 28. *Febr.* 1722. §. 8.

Obvia est in Decretalibus materia legitimitatis prolis ex matrimonio publice et bona fide contracto, licet ob latens aliquod impedimentum postea deprehendatur esse nullum. *Mechlin. Leg. Prol.* 6. *Julii* 1726. §. 3.

Filii concepti ante sententiam divortii a parentibus, qui ignorabant impedimentum; sunt legitimi, prout etiam legitimi sunt ii, qui nati sunt post litem contestatam, qua valor matrimonii impugnatur: *ibid.*

Permittitur carnale commercium inter conjuges quamdiu lis pendet super matrimonio bona fide contracto, et in favorem pariter legitimitatis liberorum statutum est non requiri bonam fidem in utroque conjuge, sed sufficere bonam fidem unius ex ipsis: *ibid.*

Sed si conjugatus vivente uxore, ducat aliam, et haec sciat illum esse conjugatum, proles exinde nata erit illegitima: *ibid.*

Si vero secunda uxor ignorat impedimentum Ligaminis, quo vir laborat, legitima erit proles exinde nata: *ibid.*

Erunt filii illegitimi si nati sint in matrimonio sine denunciationibus contracto, licet impedimentum fuisset a conjugibus ignoratum: *ibid.*

Limita hic si denunciationes omissae, ullo modo ad impedimentum detegendum non detulissent, ut puta si matrimonium clandestine contractum, fuisset nullum ex defectu consensus interni alterius conjugis, vel ex defectu Parochi communiter talis reputati, quamvis nullum titulum haberet, sed esset intrusus; *ibid.*

Doctores ajunt, quod proles, quae nata est ex matrimonio nulliter contracto, etiamsi ante dispensationem, pro legitima habenda est usque a tempore conceptionis. *Flor. seu Luc.* 28. *Sept.* 1726. §. 4.

Proles, quae ex eo matrimonio genita est, quod matre vivente impetitum non fuit, legitime dicitur: *Col. Leg. Prol.* 22. *Jan.* 1746. §. 4.

Quod multo magis procedit, si non agatur de illius foedere, vel substinendo, vel impugnando, mortuis parentibus, sed de effectu matrimonii: ideoque sive res sit pro alimentis, sive pro successione respondendum semper est in favorem matrimonii, quod eousque verum est, ut locum habeat, etiamsi matrimonium non fuerit legitime celebratum; *ibid.*

Nefandum enim esset, ut filii quorum nulla fuit culpa, detrimento afficiantur, dissoluto Matrimonio, sive ii nati essent, sive dumtaxat concepti ante matrimonii dissolutionem, sed reputari debent legitimi, et jus illis est, ut interea parentum bonis alantur: *ibid.*

Et ubi de valore matrimonii nulla est

quaestio vivis conjugibus, et solum post eorum mortem in discrimen revocatur, an legitima soboles sit, hoc in casu prolem legitimam pronunciari debet: *ibid.* §. 5.

Et nulla vis facit defectus publicationis sententiae, si non fuerit conjugum culpa, quod illa publicata non fuit, satisque est, fuisse in hac bona fide, et putassent fuisse publicatam: *ibid.*

Constans est juris praesumptio (nisi contrarium doceatur per manifesta, vel diuturnae absentiae, aut impotentiae viri, vel alterius similis causae argumenta) sobolem ex conjugio potius, quam ex adulterio esse procreatam, quamvis certo constet matrem saepius pollutam fuisse nefariis amplexibus: *Bob. Matr.* 26. *Febr.* 1743. §. 7.

Idque adeo verum est, ut neque si mater ipsa, vel uterque etiam parens in mortis articulo adseverent quempiam ex filiis natum esse extra legitimum conjugii usum, nullatenus eis credi oporteat: *ibid.* §. 8.

Id quod praesertim obtinet, si aliae quaedam legitimati prolis faveant praesumptiones, quarum praecipua est adnotatio in libro Parochiali baptismatum: *ibid.*

Ex constanti juris praesumptione soboles non ex adulterio, sed ex conjugio suscepta praesumitur, quamvis minime dubitetur de consuetudine mulieris, etiam cum alio homine: *Pien. Matr.* 20. *Martii* 1734 §. 11.

Nisi tamen ob absentiam mariti, vel aliam certam causam id fieri non potuisse, manifestis argumentis evincatur: *ib.*

Proles edita septimo mense post conjugum cohabitationem censetur legitima: *ibid.* §. 12.

Et ratio est, quia justo tempore natus videtur ille, quia centesimo octogesimo secundo die, videlicet ineunte septimo mense, lucis usuram adeptus fuit: *ibid.*

Proles redditur legitima, etiam ex vi matrimonii, quod licet vere non sit validum, tale nihilominus existimetur ob ignorantiam vitii illud inficientis, bona fide concepta: *Tric. Matr.* 27. *Jun.* 1733. §. 16.

Sed dubitatione non vacat, num ad legitimationem tribuendam proli ante nuptias susceptae satis sit subsequens matrimonium, ex conjugum opinione, licet a vero aberrante, validum; an ea vis ex praescripto juris Canonici insit tantum matrimonio vere valido, riteque contracto: *ibid.* §. 17.

Alii priorem sententiam amplexi sunt, alteram ceteri sectantur, et melioribus rationibus innixam; *ibid.*

Proles redditur legitima etiam ex vi matrimonii, quod licet vere non sit validum, tale nihilominus existimetur ob ignorantiam vitii illud inficientis, dummodo apud alterutrum ex contrahentibus ea resideat opinio bona fide concepta: *Neap. Matr.* 7. *Jul.* 1736. §. 5.

Non attenditur conceptio tempore concubinatus, quoniam si ante matrimonium filii progeniti, natique per subsequens matrimonium legitimi fiunt: *Call. Matr.* 17. *Aug.* 1776. §. 9.

Filius legitimus, et naturalis est, quoties ille venerat in lucem mense post initum matrimonium: *ibid.*

Proles legitima est, si matrimonium celebratum fuerit praeviis solemnitatibus consuetis in faciem Ecclesiae, et in pacifica possessione ejusdem virum usque ad obitum permanserit, et nonnisi sequuto eodem quaestio instituta fuerit pro effectu prolis legitimitatis: *Neap. Matr.* 11. *Julii* 1767. § 23.

Satis est, ut matrimonium putativum sit, et bona fide contractum, ut validum declaratur pro prole legitima habenda, eademque capaci ad succedendum haereditatibus legitimis descendentibus relictis: *ibid.* §. 3.

§. XI.

Matrimonium quoad Libertatem.

In Concilio Tridentino *sess.* 24 *cap.* 9. *de reform. Matrim.* cautum est, ne quovis modo directe, vel indirecte Magistratus, et Domini cogant subditos suos, vel quoscumque alios, quominus libere matrimonium contrahere debeant: *Macer.* 20. *Dec.* 1760. §. 3.

Et id prohibetur sub poena anathematis: *ibid.*

Nec officit statutum, in quo poena ejectionis ab ordine nobilium indicit contra eos, qui decus propriae nobilitatis maculant, vilibus abjectisque conjugiis: *ibid.* §. 4.

Et ratio est, quia libera manet facultas nobilibus digne nubendi, absque incurrenda poena, quamcumque maluerint paris conditionis mulierem: *ibid.*

Atque in his terminis sustinetur, etiam ex mente Concilii: *ibid.*

Liberum est matrimonium: *Tuder. Matrim.* 7. *Sept.* 1793. §. 5.

Et nemini adimenda hujusmodi libertas, qui Canonico non prohibetur impedimento: *ibid.*

Impedimenta, quae Matrimonium dirimunt sunt, *Error*, *conditio*, *votum*, *cognatio*, *crimen*, *cultus disparitas*, *vis*, *ordo*, *ligamen*, *honestas si sit affinis*, *si forte coire nequibis*, *si Parochi*, *et duplicis desit praesentia testis*, *raptaque sit mulier*, *nec parti reddita tutae*, haec socianda vetant, connubia facta retractant: *ibid.* §. 4.

Inter impedimenta dirimentia non est senectus: *ibid.* §. 5.

Nemo enim est in decrepita etiam aetate, quin natura, vel arte adjectus aliquando coire valeat: *ibid.*

Atque etiam generare; quum nullum a natura definitum sit procreationis tempus: *ibid.*

Et fuerunt, qui ultra centesimum annum generarunt: *ibid.*

Ideoque permittit Ecclesia matrimonium senibus, qui habitu saltem potentiam habent generandi: *ibid.*

Illudque immo permittit morientibus, licet extincta pene in eis sit talis potentia: *ibid.*

Ad dirimens inducendum impedimentum satis non est difficultas, sed impossibilitas requiritur coeundi: *ibid.* § 6.

Matrimonii libertatem impedire nequeunt laici: *Macer.* 29. *Aug.* 1761. §. 4.

Et quaelibet laicorum dispositio, qui sub formidine poenae vetat, vel percipit nuptias ineundas cum certo genere personarum, invalida est, tamquam laesiva libertatis matrimonii: *ibid.*

Et poenae aequiparatur ammissio magni lucri, qui jure proprio quodammodo sperari potuisset titulo suspensionis: *ibid.*

Sub spe tamen lucri omnino eventualis potest quis allici ad certum matrimonium contrahendum: *ibid.*

An vero matrimonii libertatem in se laedat statutum Civitatis, quo nulla indicta poena contra indigne nubentes, monentur solum cives de ratione habenda initarum nuptiarum in concedendis, vel denegandis patriis honoribus etiam titulo successionis praetensis: *ibid.* §. 7.

In hujusmodi statuto inest publica utilitas, ne familiae nobiles deturpentur indignis nuptiis: *ibid.* §. 10.

Licet non vir uxoris, sed uxor viri sequatur conditionem: *ibid.* §. 5.

Publica vero utilitas valida non reddit statuta laicorum, quae sub formidine poenae, vel amissionis magni lucri prohibent nuptias cum certo genere personarum: *ibid.*

Limita si libera maneat facultas commode, et honeste nubendi cum aliis personis, quae non sint de genere prohibito: *ibid.* §. 8.

Et similia statuta Civitatum a summo Pontifice confirmata, suam metiuntur validitatem a sola confirmatione Pontificis, nec traducenda sunt in exemplum pro tribuenda simili potestate statuendi aliis Civitatibus: *ibid.* §. 6.

Statuta vero Equestrium Ordinum, quae generosam militis nobilitatem requirunt ex latere utriusque genitoris, non respiciunt matrimonia, sed solum militis originem: *ibid.*

Nec sunt poenalia, quia non adimunt jus quaesitum, sed arcent a militiae gradu, sive a lucro quaerendo natos ex ignobili matre: *ibid.*

Matrimonii libertas non laeditur per statutum conditum sub expressa reservatione confirmationis Apostolicae: *ibid.*

Quia hoc casu ejusdem statuti efficacia metienda est non a potestate laici conditoris, sed a potestate Summi Pontificis confirmantis: *ibid.* §. 9.

Matrimonii libertas laeditur, illudque idcirco redditur nullum, sive quis compellatur ad illud contrahendum cum una determinata persona, sive absolute, et simpliciter adigatur ad illud ineundum, relicta libertate illud contrahendi cum indeterminata persona. *Mutin. Matr.* 19. *Aug.* 1724. §. 8.

Aliud est eligendi matrimonii poenae metu libertatem auferri, aliud ad matrimonium certa lege invitari. Juxta hanc distinctionem, an matrimonii eligendi libertas, haereditate data, aut adempta, tolli censeatur, disputant Sanchez, et alii. *Urb. Matr.* 26. *April.* 1732. §. 7.

Haereditas, sive legatum amittitur ab eo, qui nubat ignobili, quum a testatore, jussus nubere nobili fuisset: *ibid.*

Favori causae piae substitutae nihil est tribuendum, ubi agitur de libertate matrimonii per injectam poenam violata: *ibid.* §. *ult.*

Matrimonii libertas ab aliena voluntate pendere non valet. *Rom. Sup. Dub. Matr.* 6. *Martii* 1700. §. 1.

§. XII.

Matrimonium per Litteras Contractum.

Matrimonium jure communi potest etiam contrahi per litteras, praesertim si litterae a viro missae fuerint. *Ian. Matrim.* 10. *Jul.* 1728. §. 6.

Jus autem Canonicum indistincte loquitur, et nullum inter virum, et mulierem discrimen agnoscit: *ibid.*

Dubitatum aliquando est, an ea contrahendi ratio sit a Sac. Tridentino abrogata; sed Doctores frequentius post Concilium Tridentinum docent, quod uti per procuratorem ita etiam per litteras contracta matrimonia viribus subsistere: *ibid.* §. 7.

Communi vero sententia admittitur, quod litteras mittens non solum scribere debeat, se praesenti matrimonio consentire, sed etiam alterius consensum acceptare, quo scilicet, aliisque similibus casibus, si lecta Epistola coram Parocho, et testibus, alter consentiat, jam mutua utrinque voluntas, et acceptatio intervenisse videatur: *ibid.* §. 9.

§. XIII.

Matrimonium quoad Locum, et Tempus.

Celebrari dicitur in faciem Ecclesiae, si juxta ejus ritum quocumque in loco celebretur: *Lun. Sarz. Matr.* 17. *Sept.* 1796. §. 13.

Matrimonia valida contrahuntur tam in Ecclesia, quam extra, tam diebus festis, quam feriatis: *Brun.* 3. *Jun.* 1780. §. 7.

§. XIV.

Matrimonium quoad Obsequia Matrimonialia.

Uxor, quae sine legitima causa divertit a viro, cogenda est, per censuras etiam ecclesiasticas, ad virum redire, illique praestare obsequia matrimonialia. *Balu. Obseq. Matr.* 12.*Martii* 1763. §. 4.

Et quidem in domo propria viri, cum uxor non possit domicilium sibi benevisum eligere: *ibid.*

Conjux ante consummationem potest intra bimestrem religionem ingredi: *Placen.* 20. *Jan.* 1725. §. 3.

Aliquando prorogationes a Judice obtinere, vetitum non est: *ibid.*

Vir ad amice revocandam uxorem ad maritale consortium, sibique blandiens, quamcumque repugnantiam ab ipsa deponendam fore, si penes honestam, prudentemque matronam, vel a se, vel suo saltem consensu designandam extra septa Monasterii collocetur, antequam imploret severiora Canonum remedia: *Ancon. Matr.* 10. *Sept.* 1735. §. 2.

Matrimonium quoad mortem prioris Conjugis. Vide *Matrimonium* §. XLIV.

§. XV.

Matrimonium quoad poenam inhabilitatis ad contrahendum.

Non est in jure imposita poena inhabilitatis ad alias nuptias, per hoc quod quis incestum commiserit extra figuram, et in figura matrimonii: *Luceor. Null. Matr.* 28. *Febr.* 1722. §. 11.

Qui sciens matrimonium cum vetito gradu contraxit, redditur inhabilis ad contrahendum ex crimine incestus: *ibid.*

Qui propinquam sanguinis uxorem ducunt, et separantur, non licebit eis, quamdiu utrique vivunt, alias uxores sibi in conjugio sociare, nisi ignorantia excusetur; *ibid.*

Mulier nullam contrahit inhabilitatem non obstante, quod incestuose copulata fuisset in vim dispensationis obtentae a non habente facultatem, ex quo decepta contraxerat matrimonium, et cum ignorantia impedimenti: *ibid.* §. *ult.*

§. XVI.

Matrimonium quoad Probationem.

Christianae interest Reipublicae, ut perpetuum de contractis matrimoniis sit monumentum, ne ex humana inconstantia in quaestionem veniant, maximoque Sacramento illudatur: *Macer.* 17. *April.* 1790. §. 2.

Qua de causa provide Sacrum Concilium Tridentinum voluit, ut Parochus habeat librum ad illa describenda, et diligenter custodiat: *ibid.*

Et hoc modo quaelibet removetur dubitandi occasio, quum plene quoad celebrata matrimonia parochiali libro deferatur: *ibid.*

Hinc ad conciliarem Legem implendam requiritur Legalis codex: *ibid.*

Et sat non est simplex diarium, cui minor adhibetur fides: *ibid.*

Matrimonium quando de illius foedere agitur, debet concludenter probari, ad differentiam casus, in quo de matrimonio disceptari contingat ad effectum legitimitatis prolis successionis, vel alimentorum praestationis: *Seguen. Matr.* 22. *Sept.* 1736. §. 4.

Matrimonium occulte contra formam a Synodo Tridentina praescriptam initum, utpote non favorabile, sed summopere odiosum, et a Sacris Canonibus improbatum ex dispositione testium, qui vel alteri, vel utrique sponso sint sanguine conjuncti, atque ex facti circumstantiis quoquomodo suspecti, nequeat demonstrari: *ibid.*

Matrimonium potest ex testibus proba-

ri, licet illud non fuerit a Parocho in libris Parochialibus descriptum, et Parochi licentia per aequipollentes probationes et per testes potest etiam demonstrari: *Taur. Matr.* 16. *Nov.* 1720. §. 7.

Defectus adnotationis in libro Parochiali non irritat Matrimonium, quod aliunde, quam ex Parochi libro matrimonium probari valet: *ibid.* §. 20.

§. XVII.

Matrimonium per Procuratorem Contractum.

Certum in jure est, mandatum procurae, ut satis sit ad matrimonium valide contrahendum, fieri debere certae, et determinatae personae, atque ad effectum illud contrahendi cum certa, et determinata persona: *Neap. Matr.* 7. *Jul.* 1736. §. 4.

Illudque absque scientia, et consensu ejus, cui traditum est, tacite etiam revocari posse: *ibid.*

Tam ante quam post Concilium Tridentinum validum est matrimonium contractum per procuratorem, dummodo tamen contrahatur coram Parocho, et testibus, et est propterea indissolubile et Sacramentum: *Urb.* 12. *Jan.* 1726. §. 8.

Itaut est de consilio non autem de necessitate, et ad tollendos scrupulos, quod qui contraxerunt per procuratorem, quando simul conveniunt, consensum renovent coram Parocho, et testibus: *ibid.*

Matrimonium contractum per mandatum procurae, ad cautelam rati haberi debet. *Lun. Sarz. Matr.* 17. *Sept.* 1796. §. 13.

Ad validam ratihabitionem constare debet contrahentibus de speciali ejus facultate, coram quo fit ratihabitio: *ibid.* §. 7.

Et ut facta censeatur deliberato animo, exponenda iis est praecedens nullitas matrimonii: *ibid.* §. 8.

Nullum matrimonium ex defectu mandati, novum omnino praestandus est consensus, novaque requiritur praesentia Parochi, et testium: *ibid.* §. 10.

Revocato per unum ex contrahentibus consensu ante celebratum a procuratore matrimonium, hoc nullum est etiam quoad alterum: *Sant. seu Cub. Matr.* 26. *April.* 1788. §. 6.

Licet consentiens, et procurator revocationem consensus ignorent: *ibid.*

Nullum est matrimonium contractum per procuratorem, si ante matrimonium tacite vel expresse revocatum fuerit procurae mandatum, quamvis revocationis notitia ad procuratorem non pervenerit: *F.ren. Matr.* 21. *Junii* 1721. §. 1.

§. XVIII.

Matrimonium Putativum.

Pro Matrimonio putativo, et pro legitimitate prolis requiritur bona fides, quae in altero saltem ex contrahentibus est indispensabilis super ignorantia impedimenti juris, et requiritur publica celebratio matrimonii praeviis solitis denunciationibus: *Mechl. Matr. et Leg. Prol.* 3. *Sept.* 1729. §. *ult.*

Matrimonium Putativum quoad Dispensationem. Vide *Dispensatio* §. XVIII.

§. XIX.

Matrimonium ratum et non consummatum.

Probationes non consummationis tales esse debent, quales *de jure* requiruntur, adeo scilicet evidentes, ut verum, justumque constituant illius judicium: *Melev. Disp.* 7. *Febr.* 1789. §. 12.

Assidua assistentia infirmae sponsae a sponso praestita indefinire dicitur, et fieri potuit, ut clam sponsus ad illam accederet, et matrimonium consummasset eo tempore, quo aliquantulum domestici

abessent, et quievissent convulsiones, quae perpetuae esse non solent: *ibid.*

Juramentum sponsae certam non constituit non consummationis probationem: *ibib.*

Septima propinquorum manus, ceterique testes de publica voce, et fama fallaces sunt, et consummationis possibilitatem non excludunt: *ibid.*

Hinc dubium saltem non consummationis affirmat, ne dispensatio concedatur: *ibid.*

Ad probandum matrimonium non fuisse consummatum praemitti debet solemnis jurata, repetitaque utriusque conjugis in hanc rem confessio a juramento septimae manus propinquorum, et respective vicinorum adminiculata: *Nic. seu Turr. Matr.* 11. *Mart.* 1786. §. 8.

Geminatae solemnes jurataeque confessiones contrahentium, judicium Episcopi, et tam accurata temporis per singula intervalla descriptio, rerum denique circumstantiae sequutam consummationem omnino excludere videntur: *ibid.* §. 9.

Praecipua consummationis matrimonii praesumptio oritur ex cohabitatione, et concubitu. *Vis. Disp.* 24. *Nov.* 1787 §. 5.

Contra vero si solemne adsit Sponsi juramentum contraxisse matrimonium, sed non consummasse, huic deferendum est: *ibid.*

At quum de solo agatur ejus animae praejudicio, pluresque accedunt testes, ac morientis mulieris confessio, consummasse idem matrimonium, quae sincera de jure praesumitur: *ibid.*

Et praesumptio cohabitationis non deservit ad probandam commistionem viri, et uxoris, stante impedimento infirmitatis, ut se non compatientis cum coitu: *ibid.*

Matrimonii non consummatio probatur ex jurata depositione conjugum aliarum circumstantiarum praesidio munita, *Luc. seu Sarz. Disp.* 26. *Sept.* 1739. §. 5.

Ad omnino necessariam conditionem non consummationis credendum haud est conjugibus id affirmantibus, et communi voto in matrimonii dissolutionem adnitentibus: *Prag. Matr.* 27. *Febr.* 1734. §. 6.

Quod tamen videtur intelligendum, si huic tantum confessioni conjugum nitatur probatio: *ibid.*

Etiam approbatur confessio ipsorum conjugum, jurejurando confirmata, ac etiam septima propinquorum, vel si ii desint, vicinorum manu munita; *ibid.*

Utrinque debent septem propinqui, aut vicini jurati affirmare, sese credere veram conjugum confessionem ad eoque quatuordecim eos omnino esse necesse sit: *ibid.* §. 7.

Juramentum conjugum, et septima propinquorum manus, quae in extraordinaria praesertim cognitione dispensationis a matrimonio rato, non consummationem probant: *Melev. Disp.* 7. *Febr.* 1789. §. 9.

Defectus insuper cohabitationis, et concubitus: *ibid.*

Corporis quoque infirmitas, quae toto nuptiarum tempore ad discessum sponsi laboravit sponsa, haud enim censetur consummatum cum infirma matrimonium: *ibid.*

Matrimonium fuisse ratum tantum, et non consummatum evincitur recte ex jurata mulieris declaratione: *Anic. Disp.* 8. *Jul.* 1769. §. 2.

Nec non ex octo juratis testibus, atque ex impotentia viri: *ibid.*

Consummationis vehementissima praesumptio oritur ex cohabitatione, et condormitione: *Cordub. Disp.* 20. *Sept.* 1760. §. 8.

Praesertim post diuturnam triginta annorum acquiescentiam: *ibid.*

Obstetricum relatio adminiculum, non probationem facit, quia facile decipiuntur; *ibid.*

Imo fallax in casu judicandum est obstetricum judicium ex ineptitudine inditiorum juxta votum peritorum; et testes de propria credulitate deponentes non sunt attendendi, nec standum juramento viri: *ibid.*

Juramentum praestitum ab utroque Conjuge et repetitum in judicio, si non perfectam probationem non consummationis, saltem grave adminiculum constituit pro augenda fide reliquis probationibus *Neap. Matrim.* 11. *April.* 1761. §. 7.

Addita potissimum publica impotentiae fama, et communi opinione quatuor testibus probata: *ibid.*

Probatur autem sequutam non fuisse consummationem ex judicio peritorum super debilitate viri: *ibid.* §. 8.

Et ex relatione obtestricum super virginitate uxoris: *ibid.*

Quantum judicio standum est cum desint meliora virginitatis experimenta: *ibid.* §. 9.

Et juramentum septimae manus etiam solum ad hunc effectum sufficit: *ibid.*

Utriusque conjugis assertio de matrimonio non consummato tanti ponderis est, ut per se sufficiat ad consummationem matrimonii excludendam: *Com. Matr.* 17. *Dec.* 1768. §. 7.

Confessio viri de consummatione despicienda est veluti minus probabilis ex circumstantiis prodeuntibus, tam ex parte viri, tum ex parte mulieris: *ibid.* §. 8.

Non officit impedimentum consummationi resistens oppositum a viro post confirmatam mulieris ejus voluntatem ingrediendi Religionem, non vero ab initio, prout certe opposuisset, si vera illa fuisset: *ibid.* §. 9.

Et despicienda est viri assertio super matrimonii consummatione, quum uxor illam juramento negaverit, et obtestrices de ipsius integritate testimonium perhibuerint: *ibid.* §. 10.

Ex inspectione corporis mulieris facta a duabus obstetricibus a judice electis probatio virginitatis firmior nulla, meliorque proferri potest: *Neap. Matr.* 31. *Mart.* 1770. §. 5.

Ratum et non consummatum reputandum est matrimonium non obstante penetratione claustri, sine seminum commixtione. *Cadic. Disp.* 12. *Jun.* 1762. §. 3.

Probatio non sequutae consummationis sufficiens eruitur ex juramento viri, cui plene deferendum est in subjecto casu: *ibid.* §. 4.

Item quando agitur de solo praejudicio animae confitentis, et aliunde non possint meliores probationes haberi; *ibid.*

Praesertim cum viri juramentum corroboratum est opinione testium, et infirmitate mulieris, quae verosimiliorem reddunt non sequutam consummationem: *ibid.*

Viro affirmanti matrimonium fuisse consummatum, non mulieri contrarium asserenti est credendum: *Nap. Matr.* 28. *Sept.* 1771. §. 12.

Nisi ex aliis probationibus, et conjecturis veritatis confessionis mulieris elucescat: *ibid.* §. 13.

Non haesitatur esse matrimonium ratum, et non consummatum, quum evincatur, id ex declarationibus mulieris tempore non suspecto emissis, et modo repetita jurata affirmatione ex testibus, ex habituali defuncti viri mala valetudine: *Const. Disp.* 23. *April.* 1768. §. 4.

Ad excludendam praesumptionem sequutae culpae, ut matrimonium dissolvatur etiam ad effectum ingrediendi religionem, servanda est forma constitutionis Benedictinae: *Neap. Matr.* 11. *April.* 1761. §. 4.

Ob matrimonium ratum, et non consummatum liberum non est mulieri ad alias nuptias transire, nisi post solem-

nem viri professionem : *Neap. Matr.* 31. *Martii* 1770. §. 14.

Matrimonium etsi validum sit, tamquam ratum, et non consummatum dissolvi oportet, tum ob disparitatem natalium, divitiarum, et diversae inter utrumque conditionis, tum etiam ob alias perniciosissimas circumstantias, quae matrimonii nullitatem suadent : *Milet. Nul. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 5.

Non una Doctorum opinio, an ex matrimonio rato, et non consummato impedimentum affinitatis, vel publicae honestatis contrahatur : *Acber. Disp.* 16. *Jun.* 1770. §. 9.

Divus Thomas affinitatem contrahi affirmat : nonnulli alii hanc sequuntur sententiam ; alii tenent ex matrimonio rato, et non consummato, affinitatem oriri non proprie, sed initiative, et lato modo sumptam : *ibid.* §. 10.

Alii denique sustinent impedimentum contrahi tantum publicae honestatis, non autem affinitatis, quia haec non intercedit nisi ex copula perfecta, et consummata, qua vir, et uxor una caro efficiuntur : *ibid.*

Quidquid de hac difformi Doctorum sententia certum est, hujusmodi impedimentum non fuisse per Concilium Tridentinum coercitum ad primum gradum, sed protrahi ad omnes gradus, ad quos ante Concilium protrahebatur; *ibid.* §. 11.

Ex matrimonio rato, et non consummato impedimentum subortum est non affinitatis, sed tantum publicae honestatis : *Leod. Disp.* 8. *Maii* 1762. §. 1.

Juramento viri deferendum est de nunquam sequuta consummatione, cum mortuae uxoris corpus inspici amplius non possit : *ibid.* §. 3.

Bimestre conceditur conjugibus ad resiliendum a matrimonio rato, et non consummato per solemnem professionem in Monasterio : *Chien. Matr.* 15. *Dec.* 1792. §. 2.

Secundum tamen aliquos possunt conjuges hoc uti remedio, quocumque non obstante temporis lapsu : *ibid.*

Ad excludendam matrimonii consummationem moralis sufficit certitudo : *ibid.* §. 3.

Plurimum in id defertur juratis conjugum declarationibus, et testibus : *ibid.*

Sola tamen conjugum confessio certam non constituit non consummationis probationem : *ibid.* §. 4.

In quolibet enim dubio matrimonium consummatum censetur ex sola consummationis possibilitate : *ibid.*

Ob hujusmodi autem possibilitatem denegatur dispensatio super matrimonio rato, et non consummato : *ibid.* §. 6.

Ex peculiaribus tamen circumstantiis locus est dispensationi matrimonii rati, et non consummati : *ibid.*

Regulariter gravem infirmitatem, vel acutam febrim, ea durante matrimonii consummationem impedire firmatur. *Utit. Disp.* 7. *Jun.* 1777. §. 6.

Ex matrimonio rato, et non consummato an oriatur impedimentum publicae honestatis justitiae, vel affinitatis, quaestio est adhuc indecisa : *ibid.* §. 7.

S. Thomas docet ex hoc matrimonio utrumque impedimentum prosilire : *ibid.* §. 8.

Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform. Matr.* amplectens impedimentum publicae honestatis justitiae loquitur de sponsalibus de futuro : *ibid.* §. 9.

Nec esse illam sanctionem intelligendam de matrimonio S. Pius V. dicit *in Const. ad Romanum spectat anni* 1568. *ibid.*

Corradus licet teneat impedimentum dumtaxat justitiae publicae honestatis oriri ex matrimonio rato non consummato, fatetur illud affinitatem quoque vocari si non perfecte, vel consummate saltem initiative : *ibid.* §. 10.

Et pergit quod impedimentum affinita-

tis in primo gradu, sive affinitas sit initiativa, sive perfecta, et consummata, non ea facilitate dispensatur, sicuti in impedimento publicae honestatis justitiae ex sponsalibus de futuro proveniente : *ib.*

Ex *Can. si quis desponsaverit* praescribitur ex matrimonio rato tantum oriri vinculum publicae honestatis justitiae, non autem affinitatis : *ibid.* §. 11.

Matrimonium ratum, et non consummatum non dissolvitur quoad vinculum per susceptionem Sacri Ordinis. *Eyst.* 28. *Jul.* 1724. §. 10.

Per professionem autem religiosam solvitur etiam quoad vinculum : *ibid. et in Plac.* 20. *Jan.* 1725. §. 3.

Licet elapsum sit bimestre, et elapsi sint termini a judice prorogati ad inveniendum benevolum religionis receptorem, potest conjux religionem ingredi, et in ea professionem emittere, quum nequeat praejudicium facere privilegio religiosae professionis, ut per eam videlicet dissolvatur matrimonium ratum, et non consummatum : *ibid.*

Nullum est matrimonium pendente inhibitione contractum post aliud praecedenter initum, licet carnali copula non consummatum. *Agrig. Matr.* 15. *Martii* 1727. §. 6.

Ajunt nonnulli, quod matrimonium in infidelitate consummatum solvitur per ingressum religionis; ex quo si professio religiosa solvit matrimonium ratum inter fideles, multo magis solvere debet matrimonium consummatum inter infideles, quum vinculum matrimonii inter fideles sit fortius matrimonio consummato infidelium. *Flor.* 29. *Mart.* 1727. § 7.

Alii vero asserunt principium hoc non sustineri, quum nullibi concessum inveniatur, quod professione religiosa dirimatur matrimonium consummatum infidelium. *ibid.*

Matrimonii consummati in infidelitate ratio habet etiam post conversionem : *ibid.* §. 16.

Matrimonium ratum fidelium licet sacramentum non constituit vinculum fortius matrimonio consummato infidelium. *ibid.* §. 30. *et* 31.

Matrimonium ratum significat unionem Christi cum Anima justa, et matrimonium consummatum significat unionem inter Christum, et Ecclesiam per carnem assumptam : *ibid.* §. 31.

Dubitatum olim fuit, an matrimonium ratum inter fideles dissolveretur per aliud matrimonium subsequenter contractum atque consummatum. Sed Alexand. III, decrevit, matrimonium ratum nullatenus dissolvi per posterius consummatum: *ibid.* §. 32.

Primum matrimonium ratum rite contractum non potest dissolvi per secundum cum alia contractum, et consummatum. *Chien.* 12. *Mart.* 1729. §. 14.

Matrimonium non dicitur consummatum opere non perfecto. *Adnim. Secr.* 11. *Sept.* 1762. §. 1.

Matrimonium ratum, et non consummatum, quoad Dispensationem. Vide *Dispensatio* §. XVI.

§. XX.

Matrimonium quoad Reintegrationem.

Matrimonium primum solutum ob impotentiam, si conjux ille, qui impotens renunciatus fuit a Judice, potens deinceps efficitur, tunc reintegrandum venit. *Mess. Matr.* 24. *Jan.* 1775. §. 9.

Non obstante, quod in sequelam sententiae super dissolutione matrimonii latae, alter ex conjugibus, qui impotens non erat, secundum contraxerit matrimonium : *ibid.* §. 10.

Dissoluto autem primo matrimonio per sententiam ex impotentia respectiva, si non quoad speciem, saltem propter per-

petuum impedimentum ex vitio, aut maleficio subortum, tunc impotens Conjux, etiamsi potens deinceps efficiatur, non amplius primum matrimonium reviviscit: *ibid.* §. 11. *et* 12.

Etiamsi sententia Judicis super dissolutione matrimonii processerit, sine praecedentia triennalis cohabitationis: *ibid.* §. 13.

Matrimonium quando dissolvitur a Judice ob perpetuam impotentiam alterius conjugis, tunc non requiritur triennalis cohabitatio: *ibid.*

Ita dissolutum primum matrimonium, amplius non redintegratur: *ibid.* §. 12.

Sicuti non reconvalescit primum matrimonium, quando ex secundo per alterum conjugem contracto (post primi dissolutionem) filii nati essent, nec ideo illegitimi efficiantur, et infamia notentur: *ibid.* §. 15.

Idque obtinet similiter, ut tollantur rixae, et odia, quae inter hos Conjuges, eorumque consanguineos orirentur, atque ad avertendas populi offensiones: *ib.*

Aequitas proinde suadet locum esse dispensationi super primo matrimonio rato, et non consummato: *ibid.*

Et ita in simili casu occulto a Sacra Poenitentiaria dispensatur: *ibid.*

§. XXI.

Matrimonium Secretum, seu Conscientiae.

Prima species est earum sacrilegarum conjunctionum, quae matrimonia conscientiae dicta sunt, et quae de consilio impii Apostatae Marci Antonii de Dominis secreto contrahi debebant, et remoto quocumque arbitrio a viris licet constitutis in Sacris Ordinibus, ad evitandum, ut ipse profitebatur, frequens incontinentiae periculum. *Adnot. Secret.* 9. *Sept.* 1724. §. 3.

Sed anathema est quicumque dixerit Clericos in sacris ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, et contractum validum esse. *ibid.*

Teophylus Rainaud pluribus hanc speciem matrimonii conscientiae docte de more impugnat: *ibid.*

Secunda species matrimonii conscientiae ea est, quando inter virum et foeminam matrimonium de facto contrahitur sine denunciationibus, et sine praesentia Parochi, et testium, itaut matrimonium hoc dicitur clandestinum, et a plerisque etiam denominatur matrimonium conscientiae: *ibid.* §. 4.

Sed hujusce generis matrimonia in locis ubi publicatum fuit Concilium Tridentinum sunt nulla: in locis autem in quibus illud publicatum non fuit, matrimonia haec ad summum erunt valida, sed illicita: *ibid.* §. 5.

Tertia species matrimoniorum conscientiae est, quando vir et mulier fide sibi conjugii invicem data, matrimonium contrahunt, antequam dispensationem obtineant, quae pro dicto matrimonio valide contrahendo erat necessaria, ut interim copulam exercent, data tamen promissione de celebrando deinde solemniter conjugio coram Parocho, et testibus, quando supervenerit dispensatio, vel impleta fuerit alia conditio, sub qua matrimonium contractum est: *ibid.* §. 6.

Sed usus conjugii in praedictis circumstantiis nefarius est, nec ullo modo tolerabilis: *ibid.* § 7.

Quarta species est, quando obtenta ab Episcopo dispensatione a proclamationibus, nec non facultate, ut alienus Sacerdos, qui non sit contrahentium Parochus, matrimonio intersit, contrahitur matrimonium per procuratores, qui ut plurimum sunt contrahentium Confessarii, binique testes advocantur inter se, et Paro-

cho et contrahentibus incogniti, hac intentione, ut exsaturata libidine, aut excitata offensione, conjuges impune separentur, et unusquisque acquirat libertatem alterum contrahendi matrimonium, liberis natis in classe illigitimorum remanentibus: *ibid.* §. 8.

Sed haec facti expositio detestabilem patefacit hunc unionis modum, et sic contrahentes, si non resipiscant, sunt in statu perpetuae damnationis: *ibid.* §. 9.

Quinta matrimoniorum conscientiae species est, quando ad avertendum scandalum conceditur a superiore, et signate a Cardinali Poenitentiario dispensatio a denunciationibus una cum facultate, ut Parochus contrahentium, qui sunt veri concubinarii, sed pro legitimis conjugibus passim habentur, matrimonio eorum intersit una cum duobus testibus confidentibus: adposita in literis sacrae Poenitentiariae consueta clausula *Laceratis*, in cujus sequelam contracto matrimonio, epistola illius tribunalis laceratur, et matrimonium in libro non adnotatur: *ibid.* §. 10.

Dubitandum non est de validitate, et legitimitate hujus matrimonii, quum in eo adsint substantialia, et certa sit facultas summi Poenitentiarii quoad dispensationem a denunciationibus; licet aliqua mala, mortuis Parocho, et testibus derivabant: *ibid.* §. 11. 2 13.

Hic hodie non laceratur epistola summi Poenitentiarii directa Parocho, et positivum mandatum additur, ut matrimonium a Parocho in libro describatur: *ibid.* §. 15.

Sexta species est, quando vir et foemina obtenta a Superiore dispensatione a denunciationibus matrimonio copulantur aut coram Sacerdote ab Episcopo delegato, aut coram Parocho et duobus testibus confidentibus, et matrimonium a Parocho describitur in libro; ita tamen, ut hujusmodi matrimonii partita obsignetur de mandato Episcopi; et cum praecepto, quod non aperiatur, nisi de Episcopi pro tempore consensu: vel si non describatur in libro, describitur inter matrimonia secreta, quae in Cancellaria Episcopali asservantur: *ibid.* §. 16.

In Germania passim nobiles mortua prima uxore contrahere solent matrimonium secretum cum foemina inferioris conditionis coram Parocho, et testibus, praevia dispensatione a denunciationibus, et pactum apponere, ut haec uxor et liberi ex ea procreandi certam portionem ad conservationem necessariam habere debeant, sed conditionem et dignitatem mariti non participent, et ceteris bonis avitis, et paternis et titulis et insignibus abstineant: *ibid.*

Pro hujusce matrimonii validitate multi theologi et canonistae pugnant, quia praeseferant honestatem quum vir continere non valens ponatur extra periculum illiciti concubitus, et quia liberis prioris matrimonii aut agnatis per divisionem nullum praejudicium affertur: *ibid.* §. 27.

Si juxta antiquam Sacrorum Canonum disciplinam matrimonia erant valida et licita, licet nonnullae solemnitates deficerent, nonnisi, quia caetera, quae erant necessaria, et substantialia, non deerant, hoc ipsum asserendum est in matrimoniis conscientiae, quum omnia in illis concurrant, quae sunt necessaria, et ea quae desunt inter solemnia sunt referenda: *ibid.* §. 24.

Praedicta sexta matrimonii species valida est et licita; sed praedictis minime obstantibus scandalum urget, quod ea matrimonia reddere potest illicita: quia multi ignorantes virum, et foeminam esse matrimonio conjunctos exemplo offenduntur, quum videant eosdem insimul cohabitare, nec ullum a superioribus ecclesiasticis verbum moveri adversus praedictas cohabitationes: *ibid.* §. 25.

Sed hujusce scandali non est habenda ratio, quando adest justa causa, matrimonium modo praedicto contrahendi, quum scandalum non erit datum, sed acceptum: *ibid.* §. 26.

§. XXII.

Matrimonium quoad Separationem Thori.

Notissimum est adulterium alterutrius conjugis legitimam praebere causam parti innocenti petendi separationem a connubiali thoro: *Imol. Sep. Thor.* 11. *Mart.* 1786. §. 2.

Praeivit Christus Dominus *Matth.* 5. et consonant Canonicae Leges, quae nullam inter virum et mulierem distinctionem agnoscunt: *ibid.*

Sed difficultas oritur in adulterii probatione: *ibid.* §. 3.

Haec probatio desumitur ab ea celtica lue, quae matrimonium subsequatur, quaeve vere talis, et venerea sit, non ad illius similitudinem, et ab innocuis progenita causis, puta nimia sanguinis acrimonia incauto, vel nimio conjugii usu, sub ipsa praesertim matrimonii exordia: *ibid.*

Si tota legitima probatio in ore residet Chirurgi, huic tamquam unico, et extrajudiciali in re gravissima fidendum non est; praesertim si inverosimilia deponit: *ibid.*

Vix enim post paucas a contracto matrimonio horas ad non permissos amplexus vir ut convolasset credibile non est: *ibid.*

Insuper quando chirurgus nec tempus praetensi morbi venerei definire potest: *ibid.*

Cum ad separandum conjugale foedus demonstrare oporteat violatum illud pendente matrimonio fuisse; *ibid.*

Et sine infirmi confessione distingui vix potest inter veneream luem celticam, et eam, quae fere analoga in effectibus ab innocuis nihilominus causis proficisci solet: *ibid.* §. 6.

Nec stare potest veritas morbi in iis, de quibus Chirurgus infirmum ipsum post quam convaluerat, interrogavit, corporeis namque oculis rem ipsam videre et animadvertere omnino debuisset: *ibid.*.

Hinc si rejicienda esset mulieris pro separatione thori instantia, quandocumque ipsa evidentissimas non affert violatae fidei probationes, multo magis repellenda, cum eae, quas in medium profert, ineptae omnino inverosimiles aut falsae deprehenduntur: *ibid.*

Quando adulterium est publice notorium, sive notorietas illa sit facti, sive juris, potest conjux innocens propria auctoritate recedere, tam quoad debiti redditionem, quam quoad mutuam cohabitationem; *Flor.* 29. *Martii* 1727. §. 9.

Ecclesia praescindendo ab adulterio, potest etiam ex aliis causis inter conjuges decernere thori separationem: *ibid.* §. 13.

Inter causas adscribitur cohabitatio ex probabili periculo jurgiorum, atque rixarum: *ibid.*

At ad separationem thori requiruntur graves, et atroces saevitiae. *Balneg. Obs. Matr.* 12. *Mar.* 1763. §. 5.

Immo nec minae sufficiunt in actu iracundiae prolatae, cum non probetur viri consuetudo illas exequendi: *ibid.*

Et quaelibet antiqua injuria remissa est per voluntarium reditum mulieris ad virum: *ibid.*

Praesertim restituenda est uxor, quia vir paratus est cautionem praestare, illam non laedendi: *ibid.*

Quum timeatur de gravioribus saevitiis in odium litis, satis hujusmodi timor censetur, ne remoto etiam periculo vitae ad conjugalem consuetudinem compellatur: *Firm. Sep. Thor.* 16. *Maii* 1789. §. 6.

Vir non diffamasse uxorem probatur ex

sollicitudine, qua illam ad nuptialem thalamum revocare contendit. *ibid.* §. 7.

Quid quid de caetero ex suo excidit ore, tribuendum odio litis, justaque separationis thori causa praebere non potest: *ibid.*

De universis fere matrimoniis ageretur, si ex inofficiosis parumque urbanis verbis conjuges separari deberent: *ibid.* §. 8.

Ubi periculum abest vitae, quilibet non sufficit morbus, ut conjugalis communio, et cohabitatio dissolvatur: *ibid.* §. 9.

Et argumentum de bona valetudine esse possit, quandò de loco dumtaxat praestandi obsequia matrimonialia in S. Rota certatum est: *ibid.*

Dissentiones tam judiciales, quam extrajudiciales, quae inter conjuges vigent dant separationi thori fundamentum: *Taur. Matr.* 23. *Aug.* 1721. §. 3.

Si maritus moderate, et ex causa verberet uxorem, uti dicitur jure suo; si atrociter, et immoderate id faciat, locus est divortio, et separationi thori, si res eo redacta est, ut nec quidem oblata per virum fidejussione, uxor illi possit tuto committi: *ibid.* §. 5.

Tollerabilius est aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quam legitime conjunctos contra statuta Domini separare: *Lun. Sarz. Matr.* 17. *Sept.* 1796. §. 12.

In re de separatione thori ad evitandum incontinentiae periculum, publicumque deficientis prolis damnum, caute procedendum est: *Firm. Sep. Thor.* 16. *Maii* 1789. §. 4.

Urgentissimae autem in id requiruntur causae, vel alterius nempe conjugis adulterium, ex quo perpetuum conceditur divortium, vel periculum vitae, ex quo temporalis permittitur separatio thori: *ibid.*

Non desunt, qui diffamationem aequiparant periculo vitae, et justam separationis thori causam arbitrantur: *ibid.* §. 5.

Ad fidem conversa pro evitanda cohabitatione cum viro ad fidem etiam postmodum converso, nil aliud praetendere potest, quam causa odii, et inimicitiarum non rigorosum divortium, sed abstinentia a cohabitatione, et a thoro ad tempus certum, vel incertum ut concedatur: *Flor.* 29. *Martii* 1727. §. 14.

Propter solam fornicationem, sive adulterium fit locus perpetuae dimissioni, et absoluto divertio, quam divortium non sit verum, nisi animo constituendae perpetuae separationis expletum: *Taur.* 16. *Mart.* 1726. §. *ult.*

Et licet propter alias causas thori, et cohabitationis separatio ab Ecclesia permittatur, haec tamen non durat, nisi usquequo durat causa, propter quam separatio concessa fuit: *ibid.*

Quum calumniosa, ac improba sit accusatio matrimonii nulliter contracti ob stuprum sponsae, eadem est cogenda ad cohabitationem cum viro juxta praeceptum Apostoli. *Ascul. Matr.* 4. *Jun.* 1768. §. 7.

§. XXIII.

Matrimonium quoad Vinculi Indissolubilitatem.

Matrimonium suam obtinet indissolubilitatem in ipso mundi principio ex jure naturali Divino, et deinde ex Evangelio, ut vir adhaereret uxori suae eruntque duo in carne una. *Flor.* 29. *Mart.* 1727. §. 27.

Indissolubilitas vero accipitur in matrimonio consummato jure naturali, divino, et Evangelico: *ibid.*

Inest dissolutionis casus ab Apostolo Paulo expressus, quando videlicet conjux infidelis non vult cohabitare, vel si vult id facere, non vult id exequi sine contumelia creatoris: *ibid.* §.28.

Matrimonii indissolubilitas non provenit a Sacramento; quia matrimonium uti Sacramentum non habet effectum indelebilem, puta characterem: *ibid.* §. 30.

Dici ad summum potest, quod indissolubilitas matrimonii fuerit ex elevatione hujus contractus ad esse Sacramentale confirmata, benedicta, et sanctificata, et eo validius roborata, ut desumitur ex catechismo Concilii Tridentini: *ibid.*

Christus Dominus in Sacramentorum institutione assignavit pro materia id, quod erat aptum ad significandum, quod intendebat, ablutionem videlicet corporis in baptismate ad significandam animae ablutionem, Panem, et Vinum in Eucharistiae ad innuendam spiritualem animae nutritionem; pro materia in matrimonio assignavit contractum ab intrinseco indissolubilem, ut significaret indissolubilem nexum, quem habet cum natura humana per Incarnationem, et per gratiam, et charitatem cum tota Ecclesia: *ibid.*

Matrimonium simpliciter ratum est verum matrimonium, et indissolubile, individuam vitae consuetudinem continens, et a jure etiam divino procedens: *ibid.* §. 33.

Cessat matrimonii rati indissolubilitas in casu, in quo alter ex conjugibus professionem regularem emittat, et haec subtilitas originem habet a jure divino; *ibid.* §. 35.

Matrimonium est indissolubile suapte natura, et disjungitur ex impedimento, quod adfuerit, atque adsit ad illud consummandum. *Roman. seu Reat. Null. Matr.* 1. *Febr.* 1766. §. 13.

Impedimentum tamen perpetuum, et insanabile ex uno ex conjugibus debet esse; ob consensus scilicet, sine quo matrimonium non fuit, defectum, qui alteri justam querelam praebet: *ibid.*

Itaut matrimonium vere non rescinditur, quod Christiano more disjunctionem non patitur, sed declaratur ab initio non extitisse: *ibid.*

Hinc contrahens scienter cum impotenti ad copulam, ab eo non separatur: *ibid.*

Quia ab initio consensus non defuit, unde valent matrimonia etiam cum senibus; *ibid.*

Et certam probationem impedimenti omnino desperati, nulla quocumque tempore reparabilis arte, Canones cum universa theologorum schola requirunt; *ibid.* §. 15.

Etiam post triennii habitationem, quae sola sufficiens non judicatur: *ibid.*

Probatio ab initio, vel certa esse potest ex vitio aliquo, praesertim si sub oculis, et manu sit, perpetuo, et immedicabili: *ibid.* §. 16.

Vel dubia, quae de verosimiliter evidenti vitio recidere in idem videtur: *ibid.*

Quia haec ab initio dubia inde ex plurimis requisitis probationibus verosimiliter evidens evadere potest: *ibid.*

Si autem de certa probatione ob evidentis vitii causam manifestam agitur, rectum judicium non differtur: *ibid.* §. 17.

Si dubia probatio est, tunc judicando supersedetur, et aliae probationes admittuntur: *ibid.* §. 8.

Matrimonium contractum inter haereticum, et Catholicum licet illicitum, est tamen validum, non solum in ratione contractus, sed etiam in ratione Sacramenti indissolubiliter, quum haeretici quoque baptismum suscipiant. *Eystet. Matr.* 9. *Febr.* 1732. §. 20.

Ita tamen, ut haereticus habeat saltem generalem intentionem faciendi id, quod a Christo Domino institutum fuit in matrimonio, vel quod docet vera Ecclesia, quaecumque illa sit: *ibid.*

Saxones Lutherani non intendunt matrimonium contrahere, nisi tamquam ci-

vilem contractum, et quidem dissolubilem non solum propter adulterium, sed etiam ob alias causas: *ibid.* §. 21. *in ead.* 8. *Mart* 1712 § 9.

Matrimonium uniformem utrinsque contrahentis consensum exigens, et par utrinque vinculum inducere debet, quum ex parte mulieris non valuerit, subsistere nec etiam potest ex parte viri: *ibid.* §. 22.

Fideles nequeunt contrahere matrimonium quod si verum, validumque in ratione contractus, et rationem Sacramenti non habeat, adeoque illud et Sacramentum et indissolubile esse oportet, aut omnino nullum: *ibid.* §. 23.

Nihil refert, quod praesumendum sit nedum Catholicum, sed ipsum etiam haereticum habuisse intentionem contrahendi matrimonium validum, indissolubile: *ibid.* §. 24.

Nec praesumptioni locus esse potest, ubi tum ex communi regionis more non ex facto mulieris, tum ex jurata asseveratione ipsius viri deducitur solubilitatis matrimonii affecisse, et infirmasse contractum quasi per conditionem sine qua non fuisset initus contractus: *ibid.* §. 23.

Ad inducendum matrimonii nullitatem non sufficit privatus error, quo lutherani existimant, matrimonium certas ob causas esse solubile etiam quoad vinculum, quia nimirum praevalet generalis intentio, quam habere censetur ineundi matrimonium legitimum, ac validum, cui consectaria pernecesse est insolubilitas. *Ead.* 8. *Mar.* 1732. §. 1.

Si contrahentes non consenserunt in matrimonium perpetuum, atque indissolubile, aut saltem non consensit alter eorum, matrimonium erit nullum: *ibid.*

Si quis Calvinianus matrimonium contraxit sub conditione sua mente servata, valiturum, quando mulier sibi fidem servaverit, et non valiturum si haec fidem violaverit, factus deinde Catholicus, tenetur saltem propter scandalum obtinere sententiam de invaliditate matrimonii a tribunali Catholico, si uxor non servaverit fidem, et ille a concistorio fuerit absolutus: *ibid.* § 3.

Si schismatici contrahentes ignorabant omnino, an vinculum istud esset perpetuum, vel si credebant etiam dissolubile, sed non limitarunt suam intentionem tempore contractus ad eam existimationem, sed habueruut voluntatem generalem contrahendi matrimonium validum, ita ut illa ignorantia vel existimatio se habeat concomitanter, quum etiam sine illa aeque contraherent, tunc matrimonium videtur validum, et observandum. *ibid.* §. 7.

Quamvis haereticus habeat errorem, ut existimet matrimonium esse ex causa dissolubile, et licere libellum repudii, et mente retineat, vel explicet, si tamen vult contractum matrimonii celebrare juxta suam naturam, quaecumque illa sit, valebit contractus, et erit indissolubilis, quia error ille tantum est concomitans; si vero unus expresse velit ita contrahere, et non aliter, sive eum animum explicet, sive mente retineat, nullum est matrimonium; *ibid.* §. 8.

Si in utroque conjuge fuit animus contrahendi dissolubiliter ex utriusque confessione constabit sufficienter, ut matrimonium possit declarari nullum, etiam in foro externo: *ibid.* § 16.

Si autem fuit in solo uno, sufficiet ipsi in foro interno, imo sufficiet etiam alteri conjugi, si concurrant rationes probabiles ad aestimandum ipsum non mentiri: *ibid.*

Quod matrimonium dissolvi possit etiam quoad vinculum causa adulterii ab uxore commissi, tres tantum ex theologis enumerantur, qui eam dissolutionem approbarunt. *Dub. Matr.* 15. *Jan.* 1724. §. 3

Caeteri autem omnes sentiunt, matri-

modum quoad vinculum non dissolvi propter adulterium, et neutri conjugi licere, altero superstite, ad alias nuptias transire: *ibid.* §. 3.

Peritis undique argumentis, impugnatur Graecorum praxis, solvendi matrimonium quoad vinculum propter adulterium: *ibid.* §. 4.

Licet quippe thori separationem facere ex causa fornicationis, non autem aliud matrimonium contrahere fas est, quum matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum sit: *ibid.* §. 4. *et* 5.

§. XXIV.

Matrimonium quoad Impedimenta in Genere.

Inter cetera impedimenta matrimonium dirimentia locum habent *consanguinitas*, *affinitas*, *et publica honestas*: *Cons. Disp.* 23. *April.* 1768. §. 8.

Ad consanguinitatem, quod attinet, praemittuntur, quae sub Hygini, Fabiani, et Julii Romanorum Pontificum nominibus a Gratiano referuntur decreta: *ibid.*

Comperta res est, variam fuisse per duodecim priora saecula Ecclesiae disciplinam circa consanguinitatis impedimentum, et hoc ad septimum usque gradum juxta canonicam computationem fuisse aliquando productum: *ibid.*

Sed Innocentius III. ad evertenda multa incommoda in Concilio Lateranensi coercuit prohibitionem usque ad 4. gradum; *ibid.* §. 9.

Quod confirmavit Concilium Tridentinum; *ibid.*

Hic autem gradus sumendus est juxta computationem Canonicam; *ibid.*

Matrimonium rite et recte solvitur ex vitio, seu impedimento alterius ex conjugibus, dum alter querelam de eo proponit: *Val. Nul. Matr.* 24. *Martii* 1764. §. 5.

Ex causa nimirum consensus, quando principio defuit: *ibid.*

Quapropter si impedimentum aut vitium antea fuisset notum, querela non daretur ad dissolvendum matrimonium: *ibid.*

Et proinde matrimonia inita cum senio confectis licet impotentibus non dissolvuntur; *ibid.*

Regula, quod in dubio standum sit pro matrimonio, habet locum in dubio juris, non autem in dubio facti: *Camer. seu Fabr. Matr.* 4. *Junii* 1768. §. 11.

Neque procedit, quando matrimonium fuit clandestine contractum contra formam a Concilio traditam, quia hoc notabilem habet contra se suspicionem: *ibid.*

Sicut Papa potest statuere per legem universalem impedimenta impedientia, et dirimentia matrimonium; ita potest in casu particulari sub poena nullitatis interdicere, ne tale matrimonium in casu particulari contrahatur: *Agrig. Matr.* 13. *Mart.* 1727. §. 5.

Si interdictum Praelatorum inferiorum est innixum causae perpetuae, hoc est impedimento impedienti et dirimenti, valet nullitatem matrimonii causare; secus autem est si innixum sit causae temporali, hoc est impedimento tantum impedienti: *ibid.* §. 6.

Docent nonnulli, quod ex duodecim impedimentis impedientibus, et non dirimentibus in suo robore tantum permaneant interdictum, votum, et sponsalia: *Vliss.* 7. *Sept.* 1726. §. 3.

Alii volunt praedicta omnia impedimenta adhuc esse in usu, ex quo consuetudo adversus canones, non consuetudo sed abusus dicenda sit: *ibid.*

Alii vero distinguunt inter impedimenta impedientia, et non dirimentia delata ad forum contentiosum, et impedimenta occulta, itaut prima adhuc permaneant, et non secunda. *ibid.*

Dubium non est, ipsam impedimenti

famam, sicut etiam unius testis asseverationem ex certa scientia satis esse, ne sponsis amplius liceat matrimonium inire: *Bob. Matr.* 16. *Febr.* 1743. §. 6.

Ipsa fama impedimenti satis est ad impediendum matrimoninm, nondum initum: *Pien. Matr.* 20. *Mart.* 1734. §. 13.

Ut etiam sufficere unius testis asseveratio de certa scientia cautum est in jure Canonico: *ibid.*

In jure adnotatur, quod licet sola impedimenti fama, et unius testis asseveratio de certa scientia satis sit ad impediendum matrimonium nondum contractum: *Mather. Matr.* 30. *Iulii* 1735. §. 5.

Attamen ad dirimendum matrimonium jam rite celebratum requiruntur concludentes probationes, itaut nec fama, nec unius testis depositio, praesertim si in causa habeat interesse, vel matrimonii validitas displiceat, suffragetur: *ibid.*

Ut matrimonium initum etiam contra Summi Pontificis inhibitionem sit invalidum, non sufficit simplex prohibitio, sed expressa, et specifica matrimonii contrahendi irritatio requiritur: *Segn. Matr.* 17. *Nov.* 1736. §. 1.

Matrimonium non irritatur ob supervenientem alterius Conjugis furorem. *Cad. Null. Matr.* 26. *Febr.* 1763. §. 11.

De ratione probandi impedimenta matrimonii Doctores distinguunt, si agatur de impedimento matrimonii nondum contracto, levis sufficiat probatio; si quaestio sit de dirimendo matrimonio jam inito, plenissima probatio requiritur: *Milet. Null. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 18.

Calvinus et Lutherus cum pervicacia asserunt, non potuisse fideles novis impedimentis matrimonio dirimentibus ab Ecclesia obstringi: *Disser. sup. Matr.* 1740. *in fin. lit. I. Discep.* 1. *num.* 27.

Pro matrimonio contrahendo sufficit sola diffamatio super aliquo impedimento oriens ex testibus singularibus: *Ver. Matr.* 2 *April.* 1729. §. 3.

Ad rite probandum impedimentum, quod dissolvat sponsalia, et Matrimonium contrahendum impediat, communis apud omnes opinio invaluit, unum etiam testem sufficere: *Baln. Imp.* 12. *Maii* 1770. §. 8.

Idque ideo receptum est, quia agitur de impediendo peccato, et animae periculo: *ibid.*

Unicus testis sufficit ad probandum matrimonii contrahendi impedimentum, ex quo agitur de peccato vitando, dummodo tamen testis sit bonae famae, et non patiatur exceptionem in personal aut in verbo: *Reat.* 13. *Iul.* 1725. §. 9.

APPENDIX.

Prodiit anno 1786. in Italia Anonymus liber, cujus titulus *Defensio Tridentinorum Canonum de Ecclesiae Potestate in dirimentia Matrimonium impedimenta adversus Launoium, Tamburinum, Nestium, aliosque recentiores auctore Petro Deodato Nicopolitano*, in quo libro demonstrat auctor validissimis rationibus ex Canone III. hisce verbis conceptum. „ Si quis dixerit, eos „ tantum consanguinitatis, et affinitatis gradus, qui in levitico exprimuntur, „ posse impedire matrimonium contrahendum, et dirimere contractum, nec „ posse Ecclesiam in nonnullis illorum „ dispensare, aut constituere, ut pluries impediant, et dirimant, anathema sit. „ Et ex Canone IV. „ Si quis „ dixerit Ecclesiam non posse constituere „ impedimenta matrimonium dirimentia, „ vel in iis constituendis errasse, anathema sit. „ Constare luculenter a Tridentino Concilio definitum Ecclesiam habuisse, habere, atque in posterum habituram infallibilem auctoritatem constituendi impedimenta matrimonium dirimentia, atque ab iisdem Fideles subdi-

tos dispensandi. Nam in altero quidem canone sunt verba ad praeteritum tempus in altero autem ad praesens spectantia; in utroque vero est etiam formula, *Si quis dixerit*, quae futuram aetatem respicit. Ecclesiae nomen in iis Tridentinis canonibus adhibitum significat Ecclesiasticum Ordinem, Ecclesiasticamque Hierarchiam; praeterea Canones iidem dogmatici sunt; ac demum sermo in ipsis est de potestate illa, quae eidem Ecclesiastico ordini intima, et propria est. Tria haec singillatim in dicto libro Auctor demonstrat, et argumenta contradictorum refellit; et refert inde interpretationem Concilii Tridentini nuperrimi auctoris Jos. Joan. Nep. Pehem Professoris Juris Canonici in Universitate Viennensi. Hic enim *in Praelection. in Jus Eccl. Part.* II. § 458. haec habet „ Canonem Tridentinum ex histo„ ria et scopo hujus Concilii explicandum „ esse nemo puto in controversiam revo„ cabit. Inde autem discimus, anathe„ ma intentatum (forte pro *inflictum*) „ eos tantum ferire, qui potestatem con„ stituendi impedimenta dirimentia Ec„ clesiae ideo denegarunt, ut dogma Sa„ cramenti abolerent, quique libertatem „ Matrimonii ineundi sine restrictione a „ quocumque demum posita indulgen„ dam esse contenderunt, quousque Deus „ expresse non restrinxerit; quam opi„ nionem Lutherus *de captiv. Babylon.* fo„ verat, et ipsa Synodus Tridentina *can.* 3. „ perstrinxerat; qua admissa nec ex con„ cessa, et delegata potestate unquam „ Ecclesia impedimenta statuere potuis„ set: quique denique Ecclesiam male „ usurpatae potestatis alienae ream age„ bant. Qui autem juris publici univer„ salis principiis et antiquissimae tradi„ tioni inhaerentes hanc potestatem ex „ Principum beneficio Ecclesiae obtigisse „ adfirmant, nec dogma sacramenti ab„ nuunt, nec concessam, vel acquisitam „ potestatem veram esse, et legitimam „ inficiantur. „ Idem Auctor, *ibid.* § 516. de Canone III. Concilii haec addit „ Ma„ nifestum est, non heic definiri, quo „ jure ea (*Ecclesia*) proprio an delegato „ in impedimentis dirimentibus contra„ ctum matrimonialem dispensare pos„ sit; sed illum damnari errorem nova„ torum, qui tum quidem partim con„ tendebant, legem hac de re mosaicam „ etiam Christianorum intuitu immobi„ lem esse; partim dispensandi potesta„ tem Ecclesiae abnegabant, ut dogma „ Sacramenti abolerent; partim hujus „ potestatis usum impium, et injustum „ calumniabantur. „ Et §. 517. „ Dele„ gata igitur est Ecclesiae potestas, quam „ in remittendis impedimentis contra„ ctum matrimonii dirimentibus exer„ cet. „ Haec Joseph Pehem.

„ Contendit Pehemius negatam a Luthero illam Ecclesiae potestatem eo fine, ut matrimonii Sacramentum destrueret. Ergo necesse est, ut Pehemius demonstret, vel maximam haberi connexionem inter binas has propositiones: Ecclesia potestatem habet constituendi dirimentia matrimonium impedimenta, ergo matrimonium est Sacramentum; vel hanc duarum propositionum connexionem saltem fuisse a Luthero admissam. At neutrum ostendi a Pehemio poterit: si vero ostenderit, consequens inde erit, agnitam a Luthero eam potestatem ut Ecclesiae propriam, quam ipse potestatis abusum appellat, et certe ut propriam Ecclesiae definitam fuisse a Tridentino Concilio. Primum demonstrari nequit: nam Ecclesia impedimenta etiam constituit, ne plura alia aut licite, aut valide peragantur, quae tamen sacramenta non sunt, Nimirum potestas constituendi impedimenta, est potestas ferendi leges aliquid vetantes ne fiat a subditis, itaut si illud ab eisdem in aliquibus rerum circumstantiis perficiatur, aut

illicite, aut invalide perficiatur juxta legum rerumque diversitatem. Ecclesia porro hujusmodi leges ferre potest, quoties agatur de moribus, aut de sacris rebus, licet sacramenta non sint. Ergo ex eo quod Ecclesia leges condat de impedimentis conjugiorum consequens inde minime ex hoc tantummodo est, quod matrimonium sacramentis sit adnumerandum.

„ Neque vero alterum demonstraverit unquam Pehemius, nempe necessariam earum propositionum connexionem ex Lutheri doctrinis. Haeresiarca enim ideo blasphemabat, matrimonium e Sacramentorum numero sejungendum, quod ut ipse censebat, atque ut putant etiam aliqui ex nostris Scholasticis, nullum sit in novo foedere testimonium, ex quo illud evidenter probari possit; neque enim ipse alterum Fidei fontem, idest Ecclesiae Traditionem fatebatur. Sic Lutherus (*Disput. contra Articul. Lovan. art.* 45.) *Matrimonium*, inquit, *esse Sacramentum sine verbo dicitur, et a magistrollis in speculo Marcolfi visum est*: Alibi vero (*de Captiv. Babyl.*) scribit: *Matrimonium non solum sine ulla scriptura pro Sacramento censetur verum eisdem traditionibus, quibus Sacramentum esse jactatur, merum ludibrium factum est*. Quam deinde blasphemiam pluribus futilibus argumentis conatur impius probare, quod nempe, si ipsum audiamus, matrimonium non habeat Christi institutionem, nec divinae gratiae promissionem, quod fuerit matrimonium usque ad mundi exordio, quodque ineatur etiam inter infideles. Noverat vero Lutherus, Ecclesiae vetustissimam esse disciplinam, ut jurisdictionem exerceat in rebus quibuscumque sacris, aut religiosis, licet sacramenta non sint, eamque ferre leges ad mores Christianorum spectantes: nec ullus proferri a Pehemio aut judicari potest locus, in quo Lutherus unquam fassus sit aut contenderit necessariam esse illarum propositionum connexionem. Contra vero, si Lutheranos consulamus, Ecclesiasticorum ordo potestatem habet in matrimoniis, licet illa Sacramenta non adnumerent. En Bohemerium, qui (*Jus Eccles. Protest. tom. II. tit. II.* §. 25. 26. 27.) haec habet „ adeo „ vero causae matrimoniales ad Consistoria nostra spectant, ut doctrina Juris „ pontificii universa de hac materia fere „ recepta sit. Pertinet itaque ad Consistorium etiam causae sponsaliorum, si „ vel examine sint de futuro, et quamvis „ haec rationem Sacramenti non habent „ de jure Pontificio, hoc ipsum tamen „ eas suo foro vindicavit, et ad ejus exemplum praxis Protestantium . . . . imo „ adeo ad Consistorium hae causae spectant ut ne quidem Magistratus saecularis per modum praeventionis de iis „ cognoscere queat. „ Similia fere habet Christoph. Matth. Pfaffius (*in Orig. Jur. Eccl.*) qui Bohemerum ut magistrum laudat. Quin immo et Lutherus ipse (*Concl.* 5. *de Matrim.*) scribit „ Omnino „ itaque res sancta est, et sacra (*in lata* „ *significatione*) matrimonium, si rite „ fuerit observatum, in cujus typo significatur is, qui quum Deus esset, factus „ est homo etc. „ Quamobrem ex Lutheri doctrina nequit demonstrari, Lutherum ipsum inter binas illas propositiones necessariam agnovisse connexionem.

„ Quod si hoc demonstraretur, jam inde consequens esset, quod nollet Pehemius, nempe et Lutherum putasse, Ecclesiam constituentem dirimentia conjugiorum impedimenta usam non esse Regia potestate, sed abusam esse Ecclesiastica jurisdictione. Nam si Lutherus arbitratus esset, Ecclesiam in hac re usurpasse, aut adhibuisse potestatem Regiam, de hac re ipsa aliquam iniicere debuisset mentionem. Haeresiarcha enim impudentissimus, qui Ecclesiam tot injuriis con-

tumeliisque adortus est, quique curabat magnopere, ut amissa Ecclesiae amicitia hanc sibi apud Principes vehementissime acquireret, non si luisset profecto aut illam Ecclesiae usurpationem, aut acceptae a Principibus potestatis abusum a Principibus magnopere consuluisset, quod nunc non veretur Catholicus quidam, ut concessam Ecclesiae potestatem in sua jura revocarent. At de hisce omnibus ne verbum quidem reperire est apud Lutherum. Quinimo vidimus jam superius, eum hortari Sacerdotes, ut confirment conjugia contra Leges Ecclesiasticas et Pontificias inita. Ecclesia porro ex mente Lutheri abutebatur facultate in Christianorum conjugia; ergo si censuisset potestatem hanc ipsi fuisse a Principibus collatam, probare tentasset, debere Principes omnem quamcumque eidem eripere; atque propterea eorum implorandam esse auctoritatem clamasset, ut conjugia illa confirmarentur.

„ Quum ergo Lutherus Ecclesiam male usurpatae potestatis alienae, ream ageret, potestatis alienae nomine divinam tantummodo, non illam Principum commonstrabat; ajebat enim non esse constituenda conjugiorum impedimenta plura iis, quae in Levitico recensentur, quia Deus plura minime constituit, quia separandi non sunt, quod Deus conjunxit, quos ipse non separat, ac propterea divinam legem semper opponit Ecclesiasticis de matrimonio legibus, easque *tyrannicas* per summam injuriam appellat, quas etiam per contemptum *humanas* vocat. Demonstratum namque superius a nobis est. *Leges humanas*, *Leges hominum* dici a Luthero non quascumque hominum, adeoque et Principum de conjugio Leges; sed ipso Luthero interprete ostensum est, hisce formulis Ecclesiasticas dumtaxat, et Pontificias leges indicari. Ergo Lutherus liberum volebat matrimonium non a Legibus quibuscumque, sed tantum ab iis quae latae ab Ecclesia fuerant, nam ab hominum Legibus, quas ipse appellat, expresse exceptas voluit leges Principum, ut supra ostendimus, quibus sancte obtemperandum hac etiam re ipse docuerat. Itaque a veritate prorsus aberrat interpretatio, quam Pehemius Lutherano errori subiicit, qui forte Lutheri opera numquam consuluit, sed interpretationem, ut videtur, ex impurissimo aliquo fonte, vel nimis ingenio suo indulgens auditoribus suis secutus propinavit. Si ergo Tridentini canones ex historia et scopo Concilii interpretandi sunt, ut ipse Pehemius ingenue fatetur, si Lutherus non alienae potestatis abusum in Ecclesia damnavit, sed quem putabat abusum propriae ipsius auctoritatis, ut antea demonstravimus; consequens profecto est, Tridentinis canonibus dogmaticis definitam fuisse propriam Ecclesiae potestatem dirimentia constituendi impedimenta plura iis, quae sunt in Levitico, atque ab iis eadem auctoritate propria fideles aliquos dispensandi. Namque in concessis positum a Pehemio est, damnatum in Tridentinis canonibus errorem Lutheri, negantis Ecclesiae potestatem illam; at Lutherus ne verbum quidem habet de hoc Ecclesiasticae potestatis genere, adeoque nunquam negavit, Ecclesiam habere eam potestatem ex Principum indulgentia: ergo Tridentina Synodus non damnavit, quem Lutherus non docuit errorem hujusmodi. Verum Lutherus negavit propriam Ecclesiae potestatem: hunc ergo ut errorem anathemate proscripsit eadem Tridentina Synodus, et damnare doctrinam ipsi contradictoriam: ergo Concilii Tridentini Patres iis canonibus definiere, Ecclesiae inesse intimam propriamque potestatem statuendi impedimenta matrimonium dirimentia, adeoque et auctoritatem ab iisdem aliquos dispensandi. „

§. XXV.

Matrimonium quoad Impedimentum Aetatis.

In foemina pro contrahendo matrimonio necessaria est aetas annorum duodecim. *Neap. Matr.* 1. *Octob.* 1720. §. 3.

Praedicta autem aetas debet esse completa, et ad summum validum est matrimonium, si ultima dies anni duodecimi in foemina, et decimiquarti in viro sit incepta: *ibid.* §. 3.

Validum etiam erit, si aliquis ad perfectionem debitam ante tempus praedictum perveniat, itaut vigor naturae, et rationis defectum aetatis suppleat: *ibid.*

Nullum est matrimonium contractum pendente interdicto a puella constituta in aetate impubere. *Agrip. Matr.* 15. *Mart.* 1727. §. 6.

Tam jus civile, quam jus canonicum nuptias ante legitimam aetatem initas irritat, nisi malitia suppleat aetatem. *Wil. seu Lucer. Matr. et Prof.* 9. *Febr.* 1732. §. 8.

S. C. invalidum declaravit matrimonium contractum cum puella habente annos undecim, menses totidem, et dies 24. *ibid.*

Ita quidem, ut matrimonium sic contractum nec etiam aetate superveniente, ut mutuo conjugum assensu accedente, convalescat; sed oportet iterum matrimonium contrahi coram Parocho, et testibus, si impedimentum ex aetatis defectu promanans sit publicum: *ibid.* §. 9.

Posito etiam quod matrimonium fuerit consummatum, non per hoc matrimonium non potuit convalescere, nisi iterum valide initum fuisset servata norma a Tridentinis legibus praescripta: *ibid.* §. 10.

Hinc aetas annorum requiritur in muliere pro contrahendo matrimonio. *Theat. Null. Matr.* 4. *Jun.* 1763. §. 8.

Minor tamen sufficit, si malitia suppleat aetatem: *ibid.* §. 10.

Defectus aetatis legitimae non inducit impedimentum simplex, et absolutum, sed conditionatum, quatenus scilicet malitia non suppleat aetatem. *Theat. Matr.* 23. *Jan.* 1773. §. 3.

Et hac in re standum est judicio Ordinarii: *ibid.*

Aetas constituta est in jure Canonico pro nuptiis celebrandis annorum 12. pro foeminis, et in maris annorum 14. *Theat. Matr.* 16. *Mart.* 1771. §. 20.

Sed quandoque contingit, ut etiam ante hanc aetatem naturalis pubertas superaccedat, pro qua non aliud requiritur, quam mentis discretio, et aptitudo ad Copulam: *ibid.*

Et definitum in jure non invenitur, qua ratione, ac methodo cognosci possit, utrum malitia suppleat aetatem: *ibid.* § 21.

Nullum est matrimonium contractum a muliere ante aetatem duodecim annorum completorum; tum ex dispositione juris Civilis, tum juris Canonici: *ibid.* §. 5.

Quia ea requiritur aetas, quae secum ferat discretionem ad consensum explicandum, et aptitudinem ad generandum: *ibid.*

Legitima aetas debet esse completa: *ibid.* §. 6.

Et ob aetatis defectum aperte excluditur aptitudo ad matrimonium, quae praesumi nequit, sed concludenter probari debet: *ibid.*

Nullum est matrimonium ob defectum aetatis in impubertate contractum, sine probatione requisita in litteris Apostolicae dispensationis, quod malitia suppleret aetatem. *Theat. Null. Matr.* 4. *Jun.* 1763. §. 8.

Et requiritur judicialis inquisitio tum potentiae ad copulam, per attestationes

medicorum, et obstetricum, tum prudentiae, et discretionis ad intelligendam consensus conjugalis vim, per speciales, et diversas interrogationes: *ibid.*

Matrimonium ad valide contrahendum certa aetas praesumptive tantum, non vero taxative praefinita est, itaut si ex habitu corporis dignoscatur capacitas contrahendi, firmum, validumque est matrimonium ante pubertatem contractum. *Posn. Matr.* 4. *Maii* 1754. §. 3.

In decernendo, an puella esset viri potens, et an malitia suppleret aetatem, standum est judicio Ordinarii. *Theat. Matr.* 8. *Aug.* 1772. §. 9.

Ad dignoscendam puellae capacitatem necessarii non sunt testes, aut periti, cum idoneitatis cognitio ad Ordinarium pertinent, idque ejus prudentiae, ac judicio committitur: *ibid.* §. 10.

Impubertas mulieris nihil officit validitati matrimonii cum ex testibus Episcopi, et Vicarii Generalis, qui eam interrogarunt, constet, in ipsa malitiam supplevisse defectum aetatis. *Theat. Null. Matr.* 4. *Jun.* 1763. §. 10.

Pubertas pro matrimonio contrahendo in aptitudine ad generandum, et in discretione *cap. de illis* 9. *de Despons. impuber.* consistit: *Theat. Matr.* 16. *Martii* 1771. §. 12.

Ad dignoscendam pubertatem necessarii sunt testes, medicorum relationes, et confectio processus, cum ejus cognitio, et verificatio ab uno Ordinarii judicio, et relatione pendere debuisset: *ibid.* §. 14.

§. XXVI.

Matrimonium quoad Impedimentum Affinitatis.

Affinitas est propinquitas procedens ex carnali copula licita, vel illicita, et matrimonium dirimit intra quartum gradum, si contracta fuerit ex copula licita; illud vero dissolvit intra primum, et secundum dumtaxat, si ex copula illicita provenerit: *Vot. Fr. Antonio Bardoni* 3. *Aug.* 1720. §. 4.

Ex copula licita secundum antiquum jus Canonicum descendens affinitas ad quartum usque gradum extendebatur, etiamsi ex copula illicita descenderet; quod correctum est a Sacr. Tridentino, quod impedimentum affinitatis ex fornicatione, copulaque illicita contractum ad primum, et secundum gradum affinitatis restrinxit: *Raven. Matr.* 23. *Aug.* 1721. §. 2. *in Caenet.* 10. *April.* 1723. §. 9.

Ex matrimonio rato, et non consummato impedimentum affinitatis causam habere non potest, quum affinitatis ex culpa carnali consurgat: *Dub.* 21. *Nov.* 1722. §. 4.

Affinitatis genus olim triplex erat, et eorum alterum matrimonium dirimebat: sed hodie matrimonium dirimitur solo primo affinitatis genere, quod intercedit inter personam copula licita, vel illicita cognitam, et consanguineos cognoscentis; et e contra interpersonam cognoscentem, et consanguineos cognitae: *Vot. Fr. Dom. Pontii* 3. *Aug.* 1720. §. 2. *et* 5.

Ex declaratione S. Pii V. textus in secundo gradu numquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, et ob publicam causam, intelligitur de gradibus affinitatis, et consanguinitatis, dummodo tamen consanguinitas, vel affinitas orta sit ex legitimo matrimonio. *Caenet.* 10. *Apr.* 1723. §. 3.

De impedimento affinitatis, quae vulgo dicitur proximitas personarum ex carnali copula proveniens, omni carens parentela, varia olim fuit disciplina. *Const. Disp.* 23. *April.* 1768. §. 11.

Quum triplex distingueretur affinitatis genus, et ad septimum usque extenderetur gradum, Innocentius III. ad unum

tantum genus reduxit, illudque ultra quartum gradum protrahendum non esse declaravit: *ibid.*

Sed Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 4. *de reform. matr.* licet quoad affinitatem ex copula licita, seu conjugali nihil innovaverit; affinitatis tamen impedimentum ex fornicatione contractae, et matrimonium postea factum dirimentis ad eos tantum, qui in primo, et secundo gradu conjunguntur, restrinxit: *ibid. Melet. Nul. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 16.

Et in ulterioribus gradibus statuit, hujusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere: *ibid.*

Idque latius declaravit S. Pius V. Const. *Ad Rom. Pont.* 18. *Nov.* 1566.: *ibid.*

Disputatur a Doctoribus, an positivo tantum, vel naturali etiam vetita sint matrimonia in primo affinitatis gradu lineae rectae, aut transversalis: *ibid.* §. 12.

Sed tamquam verior recepta est eorum sententia, qui pro jure tantum positivo pugnarunt: *ibid.*

Hinc Innocentius III. propter infirmitatem eorum, qui recenter conversi erant ab infidelitate ad fidem, dispensavit, ut matrimoniis cum relictis Fratrum contractis uterentur: *ibid.*

Martinus V. anno 1418, ut Comes Tuxensis matrimonium iniret cum fratris vidua filia Ducis Bavariae: *ibid.*

Alexander VI., ut Emmanuel Rex Portugalliae duas sorores acciperet: *ibid.*

Julius II., ut Henricus VIII. Rex Anglorum duceret Catharinam fratris sui Arcturi filiam: *ibid.*

Hanc Julii dispensationem Clem. VII. viris doctissimis, et omnibus fere studiorum Academiis consultis legitime factum fuisse declaravit in suo Decreto: *ibid.*

Communissima Canonistarum Sententia est, quod affinitas ex matrimonio, ex copula conjugali contracta, inspecto etiam solo jure naturae, dirimat matrimonium in primo gradu lineae rectae, ut inter Vitricum, et Privignam, Novercam, et Privignum, Socerum, et Nurum, Socrum, et Generum: *Vot. P. Joseph de Asfaro* 3. *Aug.* 1720.

Nec refert, quod uxor privigni habeatur tamquam nurus vitrici, adeoque reputanda sit tamquam filia, et quod vitricus se habeat loco Patris, quia reverentia similitudinaria non irritat matrimonium: *Vot. Fr. Dom. Pont. ibid.* §. 10. *et* 11.

Secundi, et tertii generis affinitatis impedimentum sublatum est a Concilio Lateranensi sub Innocentio III. *in cap.* VIII. *de Cons. et Affin.*, et hodie solum primum affinitatis genus est illud, quod constituit impedimentum usque ad quartum gradum inclusive. *Bojan. Matrim.* 7. *Junii* 1720. §. 2. *Vot. P. Dom. Pontii: ibid., et in Vot. P. Aloys. Sparverii dicta die* 3. *Aug.* 1720.

In hac affinitatis materia non jus Civile, sed jus Canonicum est attendendum: *ibid.* §. 3.

Uxor privigni est affinis vitrico, sed non affinis primo genere affinitatis, sed secundo: *ibid.* §. 2.

Matrimonia cum affini in linea transversa contracta non sunt gravis indecentiae, quia viri sancti talia matrimonia contraxerunt: *ibid.*

Contracta autem in linea recta tamquam gravissima scelera valde detestatae sunt omnes gentes: *ibid.*

Cajus duxit Bertam, quae fratrem habebat Caesarem, qui duxit Catharinam. Mortuis Berta, et Caesare, Cajus potest ducere Catharinam secundi generis illi affinem: *ibid.*

Papinianus *in Leg. Uxorem ff. de ritu nupt.* respondit uxorem quandam privigni conjungi matrimonio vitrici non oportet: 3. *Aug.* 1720. *adnot.*

Sed textus hic fuit a jure canonico correctus: *Adnot.* 8. *Mart.* 1721. §. 5.6.7.8.

Inter virum, et mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa: *ibid.* §. 3.

Nonnulli putant, quod *cap.* 8. *de cons. et aff.* revocat impedimentum secundi, et tertii affinitatis, sed non revocat impedimentum secundi generis affinitatis in linea recta ad tramites juris antiqui: *Adnot.* 8. *Mart.* 1721. §. 10. 11. 12. 13.

Alii e contra sentiunt, quod Capitulum illud indistincte loquitur, et indistincte aufert impedimentum secundi et tertii generis affinitatis, et sic etiam aufert illud secundi generis affinitatis in linea recta: *ibid.* §. 14. *et seqq.*

Matrimonium permittendum non est inter illos, cujus mulier cum sponsi fratre uterino commercium illicitum habuit, quod parit impedimentum affinitatis in primo gradu: *Benev. Matr.* 20. *Sept.* 1760. §. 5.

Et illicitum commercium probatur ex depositione 20. testium juridice examinatorum, qui promiscue narrant familiarissimam viri consuetudinem in domo mulieris, et aliquos reciprocos actus amatorios etiam impudicos, et copulae praesumptionem: *ibid.*

Immo si referunt confessiones implicitas, vel explicitas tum viri, tum ipsius viri patris, et Matris, qua licet sint extrajudiciales, coadjuvant copulae praesumptionem: *ibid.*

Praesertim si duo mulieres testandum actus ipsos concubitus de proprio visu, quo perfecta constituitur probatio: *ibid.*

Et omnes conveniunt de publica diffamatione, quae sola sufficeret ad impediendum matrimonium: *ibid.*

Nullum impedimentum affinitatis oriri potest ex matrimonio, quod ratum solum fuit, non etiam consummatum; *Leodien. Disp.* 10. *Maii* 1755. §. 2.

Et hoc casu mulier respectu fratris viri defuncti solo detineretur impedimento publicae honestatis ad effectum contrahendi cum illo nuptias: *ibid.*

A quo etiam impedimento aliquando dispensatio conceditur: *ibid.*

Et de inertia, et imbecillitate viri defuncti, in casu, quo non agitur, ut solvatur matrimonium, sed ne obstet affinitatis impedimentum, satis constat ex jurata mulieris confessione: *ibid.*

Matrimonium inter conjunctos in primo affinitatis lineae rectae secundum aliquos prohibitum est de jure naturae; itaut permittti nequeat ab Ecclesia: *Leod. Matr.* 28. *Maii* 1796. §. 3.

Contrarium communiter sentiunt Theologi, et Canonistae: *ibid.*

Matrimonium contractum inter affines in quarto gradu ex aperta sanctione Innocentii III. est nullum: *Nul. S. Ben. Nul. Matr.* 14. *Jan.* 1758. §. 2.

Ob affinitatis impedimentum matrimonium, etiamsi contractum revera dici posset, irritum tamen, atque invalidum est: *Mathe. Matr.* 30. *Jul.* 1735. §. 4.

Ad inducendam copulam inductivam affinitatis pro dirimendo matrimonio probant testimonia vidisse virum et mulierem nocturno tempore solos in domo clausos: *Milet. Null. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 7.

Ad impedimentnm affinitatis duo requiruntur, videlicet copula undequaque completa et concludens, ac legitima illius probatio: *Baln. Imp.* 12. *Maii* 1770. §. 2.

Ad contrahendum impedimentum affinitatis, carnalis copula debet esse consummata: *Milet. Null. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 13.

Quum agatur de matrimonio jam contracto, et consummato, non est dissolvendum, nisi constet de certo impedimento affinitatis: *Ascul. Matr.* 4. *Jan.* 1768. §. 4.

Et nonnisi testes omni exceptione ma-

jores in hoc judicio sunt admittendi : *ibid.*

Testes consanguinei , vel inquisiti , vel pessimis moribus imbuti non sufficiunt ad matrimonium dissolvendum : *ibid.* §. 6.

Etiamsi sponsa sub sibillorum tormento delictum confirmaverit , ex quo orta fuit affinitas : *ibid.*

§. XXVII.

Matrimonium Clandestinum , seu quoad Praesentiam Parochi .

Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis matrimonia clandestina semper quidem detestavit , et prohibuit , ea tamen numquam irrita fecit : *Call. Matr.* 17. *Aug.* 1776. §. 5.

Immo Sancta Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 1. *de refor. matr.* declaravit hujus generis matrimonia , quae libero contrahentium consensu facta sunt , rata et vera fuisse matrimonia : *ibid.*

Sed Tridentinum praescripsit eodem capite interventum Parochi , ac duorum testium pro validitate matrimoniorum ; et haec lex non obligavit , nisi post 30. dies numerandos a die primae publicationis factae in Parochia . *Dub. Matr.* 15. *Jan.* 1724. §. *ult.*

Ideo nullum matrimonium est modo non servata forma a Concilio Tridentino statuta : *Ancont. Null. Matr.* 10. *Maii* 1760. §. 1.

Ut matrimonium sit validum satis est , quod coram Parocho , et testibus reciprocus accedat contrahentium assensus per verba de praesenti prolatus , utcumque Parochus dissentiat , vel aufugiat: *ibid.*

Denunciationibus propria auctoritate, et culpabiliter , caeteris tamen servatis solemnibus , omissis , matrimonium dicitur illicitum , et clandestinum : *ibid.* §. 8.

Hinc vigore Concilii Tridentini *cap. cit.* irritum , et invalidum est matrimonium non contractum praesente Parocho , vel Sacerdote de ipsius licentia , et duobus testibus ; *Neap. Matr.* 11. *Julii* 1767. §. 10. *Cam. seu Fabr. Matr.* 4. *Jun.* 1768. §. 18. *Theat. Matr.* 16. *Martii* 1771. §. 21. *Segn. Matr.* 17. *Nov.* 1736. §. 4. *Taur. Matr.* 26. *Jan.* 1771. §. 12.

Ex mente S. Congreg. Concilii censetur nullum matrimonium contractum coram Sacerdote extraneo , cui facultas data fuerat a Parocho unius ex contrahentibus , sed ipse hujusmodi facultatem ignorabat; *ibid. in Theat.* §. 22.

Sed validum est matrimonium contractum coram Sacerdote de licentia ordinarii : *ibid. in Segn.*

Et nomine ordinarii venit Vicarius Generalis Episcopi : *ibid.*

Qualiscumque consensus perceptio certam habet , et sufficientem matrimonii probationem , ac proinde abunde satisfit menti , et dispositioni Concilii : *Cam. seu Fabr. Matr.* 4. *Jun.* 1768. §. 15.

Et plena fides habenda est Parocho, qui de Matrimonio coram se , et testibus contracto testatur : *ibid.* §. 16.

Quum agatur de matrimonio clandestino a Concilio Tridentino improbato , nisi perspicuae afferantur probationes , contra illud in dubio est pronunciandum : *Aven. seu Aur. Matr.* 9. *Jul.* 1768. §. 11.

Haud inspecto quidquid a contrahentibus, Parocho , et testibus absentibus asseratur : *ibid.*

Matrimonii perfectio etiam post decretum Concilii Tridentini habetur ex mutuo contrahentium consensu per Parochum, et testes praesentes quomodolibet percepto , et intellecto : *Cam. seu Fabr. Matr.* 4. *Jun.* 1768. §. 15.

Praesentia Parochi , et testium debet esse moralis cum intelligentia , et advertentia ejus , quod geritur , ad quem effectum necessarium est , ut videant , et cognoscant contrahentes , ut testari possint Ecclesiae , inter eos fuisse contractum

matrimonium: *Ferr. Matr.* 12. *Dec.* 1761. §. 9.

Nihil officit affectata Parochi ignorantia, quia facile potuisset se vertere erga mulierem, illiusque vultum aspicere, et cognoscere: *ibid.* §. 10.

Rejicitur opinio Monacelli, aliorumque dicentium id procedere pro solo casu, quo Parochus affectasset non vidisse, quod revera vidit: *ibid.*

Matrimonium clandestinum coram Parocho, et testibus initum detestatur quidem, sed non irritatur: *Feretr. Matr.* 5. *Jun.* 1779. §. 5.

Sat enim est pro illius validitate, ut coram Parocho sponsae, et testibus praesentibus, illorum accedat consensus: *ibid.*

Idque obtinet etiamsi Parochus dissentiat; aut testetur, se non audivisse quam verba puta sponsi, non aliter vero explicite illa sponsae; *ibid.* §. 6.

Ad validitatem matrimonii requiritur praesentia Parochi et testium non physica seu materialis, sed moralis humano modo, ut possint scilicet testificari matrimonium actualiter et de facto contractum. *Rom. Matr.* 28. *Jul.* 1730. § 9. *Neap. Matr.* 6. *Maii* 1741. §. 2.

Super dubio an sufficiat sola praesentia pure physica, seu materialis, S. Congregationis Concilii respondit, providendum esse in casibus particularibus: *ibid.* §. 14.

Ad dubium vero, si sacerdos adfuerit, nihil tamen eorum, quae agebantur, vidit, neque audivit, utrum tale matrimonium valide contractum sit, vel potius sine sacerdote nullius sit ponderis, responsum non valere, si Sacerdos non intellexit, nisi tamen affectaverit non intelligere: *ibid.* §. 15.

Resolutio haec in diversum sensum trahitur a Doctoribus: alii intelligunt de Parocho, qui affectavit non intelligere, sed nihilominus revera intellexit; alii contrarium tenent, quod intelligendum sit de Parocho, qui revera nihil audivit: *ibid.* §. 16.

Qui aliter, quam praesente Parocho, vel alio sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, et duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attentant, eos Synodus Tridentina ad sic contrahendum omnino inhabiles reddidit, et hujusmodi contractus irritos, et nullos esse decrevit: *In Relat. Secr.* 15. *Julii* 1793. §. 14.

Et hujusmodi decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere inciperet a die primae publicationis in eadem Paroecia facta numerandos: *ibid.* §. 17.

Parochus in matrimoniis nullam exercet jurisdictionem, cum ipse non sit minister magni hujus Sacramenti, sed sit testis spectabilis Matrimonii, qui cum aliis testibus certam reddat Ecclesiam, hunc, et illam matrimonium contraxisse: *Spol. Matr.* 31. *Jul.* 1751. §. 3.

Licet de jure Decretalium sponsalia de futuro transiverit in matrimonium de praesenti ex copula inter sponsos affectu maritali exercita; cessat tamen haec dispositio propter jus notum a S. Concilio Tridentino inductum, ubi nullum declaratur matrimonium sine Parochi praesentia contractum: *ibid. et Agrig. Matr.* 15. *Martii* 1727.

Matrimonium non contractum coram Parocho vel mulieris vel viri, nullitate laborat: *Eug. seu Per. Matr.* 25 *Jan.* 1727. §. 3.

Tridentinum Concilium noluit nullitatem matrimonii ex defectu praesentiae Parochi et testium sibi vindicare locum in Parochiis, in quibus Decretum publicatum non fuit: *Colon.* 17. *Jan.* 1727. §. 3.

Quum in matrimonio servata sit forma Concilii Tridentini perperam initum conjugium de nullitate redarguitur: *Neap. Matr.* 11. *Julii* 1767. §. 5.

Matrimonia coram solo Parocho ineunda sunt: *Civit. Cast.* 25. *Sept.* 1762. §. 6.

Parochus quibuscumque rationibus, et angustiis etiam ad evitanda gravissima mala, ad clandestinam desponsationem devenire nequit. *Stagn.* 19. *Nov.* 1746. §. 3.

Satis est, ut Parochus ex his, quae vidit, atque ex auditis, seu signis, aliisque coram ipso gestis intelligat contrahentes mutuum praestare consensum in matrimonium: *Aven. seu Beac. Matr.* 9. *Julii* 1768. §. 12.

Nec necesse est, ut testes formalia verba audiverint expressum consensum praeseferentia, cum sufficiat consensus elicitum quibusvis exterioribus signis et circumstantiis: *ibid.*

Affectatio Parochi non intelligere mutuum consensum nihil matrimonii validitati officit: *ibid.* §. 13.

Et solae conjugum assertiones probant matrimonium, quando tantummodo sit quaestio de sufficienti coram illis explicato consensu per verba, et signa: *ibid.* §. 15.

S. Concilium Tridentinum cit. statuit matrimonium non celebratum coram proprio Parocho, aut alio Sacerdote de ejusdem Parochi, vel Episcopi licentia, et duobus testibus saltem celebratum nullum esse: *ibid.* §. 16.

Limitatio a S. Congreg. Concilii adhibita, quod validum est matrimonium, *nisi affectasset intelligere*, importat, quod si non vidit, nec intellexit, ipse in causa fuit, ne videret, nec intelligeret, propterea quod vel aures sibi obstruxerit, vel faciem velaverit, ne audire, et aspicere cogeretur: *ibid.* §. 18.

Et id verosimilius esse naturalis ratio suadet, cum in arbitrio Parochi non sit matrimonii libertatem impedire: *ibid.*

Non est opus, quod consensus ex verbis percipiatur, sed sat est illum percipi etiam ex signis, licet extrinsecis. *Civit. Castell. Null. Matr.* 18. *Jul.* 1778. §. 8.

Etiamsi affectate, et fugiens praecisa verba utriusque conjugis Parochus non audivisset, nec intellexisset: *ibid.*

Sufficit ad matrimonii validitatem Parochum plene novisse Conjugum consensum, et voluntatem celebrandi matrimonium; *ibid.*

Affectatio Parochi solum admittitur, quando ille in causa fuit, ne verba audiret, aut intelligeret, obstruendo aures, aufugiendo, vel aliud quid simile peragendo: *Cam. seu Fabr. Matr.* 4. *Junii* 1768. §. 8.

Verum si Parochus affectasset non intelligere, propterea quod vel aures sibi obstruxerit, vel faciem averterit, aut velaverit, ne audiret, ac aspiceret, tunc matrimonium validum erit, cum in arbitrio Parochi non sit, matrimonii libertatem impedire; *Taur. Matr.* 26. *Jan.* 1771. §. 12.

Et ea quae de Parocho affectante non intelligere Tridentina Synodus disponit *sess.* 24. *cap.* 1., trahi non possint etiam ad testes: *ibid. Cam. seu Fabr.*

Matrimonii validitas sustinetur in casu, quo Parochus non obstante sua affectatione, consensum ex verbis, vel signis percipiat, secus autem, ubi reipsa nec verba intellexerit, nec viderit signa: *Segn. Matr.* 24. *Sept.* 1736. §. 5.

Oportet, quod Parochus, ac testes sic viderint, vel aliter, sed tamen indubie, noverint Contrahentes, ut certo possint testificari de matrimonio inter eos contracto; nam alioquin non evitarentur luctuosa illa pericula, quae ex clandestinis matrimoniis manantia avertere voluit sacrum Concilium: *Neap. Matr.* 13. *Junii* 1733. §. 7.

Sed aliqui Doctores peculiariter etiam agunt de sponso, aut sponsa faciem habente tectam velo: *ibid.*

In Conciliis Provincialibus Cameracen-

si, et Mechliniensi statuerunt Patres, clandestina matrimonia, ut sint in Concilio Tridentino decreta, irrita et nulla fore. *Diver. imp. Matr.* 1740. *in fin. tit. I. Discep.* 1. *num.* 10.

Et matrimonia, quum sint, sicuti ceteri contractus, pendent a jure locorum, in quibus celebrantur: *ibid.* §. 20.

Matrimonia contracta ab oriundis ex aliquo loco ubi fuit publicatum Tridentinum omnino nulla, atque irrita sunt, nisi contracta coram Sacerdote ad hoc specialem potestatem habente; *ibid.* §. 19.

Matrimonia, quae sine Sacerdotis praesentia, et benedictione contrahuntur Legitimi quidem sunt contractus, ad Sacramenti vero dignitatem nequaquam pertinent: *ibid.* §. 21.

Sed haec sententia post Tridentinum non favet Matrimoniis Clandestinis in locis, in quibus idem Tridentinum est publicatum: *ibid.* §. 22.

Quia Tridentinum irrita esse jubet clandestina conjugia in eadem ratione, in qua erant antea firma, secus nihil novi statuisset, ea quo fit, ut quae prius erant firma ratione contractus, haec in eadem ratione esse nulla declarat: *ibid.*

Tridentini Patres quum irrita Clandestina Matrimonia juberent, quae inde incommoda promanarent, si suum alicubi decretum non acceptaretur, prospexerunt, hinc illud temperarunt, ut neminem teneri voluerint, nisi post 30. dies ab ejusdem promulgatione facta in Parochia: *ibid.* §. 31.

Et S. Concilii Congregatio censuit satisfactum menti Concilii, si dictum decretum non in Ecclesia Parochiali, sed voce Praeconis in platea Civitatis fuerit publicatum: *ibid.*

Parochus si ex conclamata Matrimonii nullitate ab Ecclesia consulto recesserit, nihilque propterea audire potuit, et testes adsunt, qui consensum coram eo ab utroque conjuge praestitum excludunt, consistere Matrimonii validitas nequit: *Nic. seu Tarr. Matr.* 11. *Martii* 1786. §. 5.

Praesertim cum de Matrimonio clandestino agatur, contra quod ita probationum vigor exigendus est, ut in quacumque implicitate contra matrimonii validitatem sentiendum sit: *ibid.*

Receptum est, non verbis tantum sed aliis etiam extrinsecis signis consensum ad Matrimonii validitatem necessarium exprimi posse: *ibid.* § 7.

§. XXVIII.

Matrimonium quoad Delegatos.

De facultate Parochi hebdomadarii Ecclesiae Metropolitanae, ac Vicarii Generalis concedendi licentiam celebrandi matrimonium dubitari non potest: *Theat. Matr.* 16. *Mart.* 1771. §. 17.

Etiamsi extra sua jurisdictionis limites matrimonium foret ineundum: *ibid.*

Nec opus est, ut Parocho innotescat delegatio, cum hanc scientiam minime requirat Concilii Tridentini decretum, quod tanquam correctorium juris naturalis, et antiquae libertatis rigidius, quam fieri possit, intelligi debet: *ibid.*

Non officit, quod delegatio non reperiatur in libro Matrimoniorum ad Curiam Ecclesiasticam transmisso, et compulsato, cum id similiter evenire potest ex negligentia Parochi, ex qua nihil contra matrimonii validitatem desumi potest: *ibid.* §. 18.

Stare nequeunt suis viribus matrimonia coram Delegato contracta, cum praeter facultatem eidem assistenti collatam necesse sit, ut is sciat se illam habere: *Nicien. seu Tarr. Matr.* 11. *Martii* 1786. §. 11.

Quando data semel fuit Sacerdoti legitimis matrimoniis assistendi licentia, statim titulus coloratus quoad omnia in genere matrimonia enascebatur, qui communi errore accedente ad clandestinorum quo-

que conjugiorum validitatem satis erat: *ibid.* §. 1.

Parochus alterius Parochiae jure delegato non potuit matrimonio assistere, cum mandatum Archiepiscopi, uti praeseferens clausulam *Parochianam tuam*, nec novam dans in sponsos jurisdictionem, excitare tantum potuisset jurisdictionem ordinariam, non novam conferre dicto Parocho jurisdictionem: *Taur. Matr.* 12. *Decem.* 1767. §. 6.

Potest Parochus hebdomadarius Ecclesiae Cathedralis delegare Archipresbyterum, ut matrimonio adstaret; licet hic non sit proprius contrahentium Parochus: *Theat. Matr.* 7. *Aug.* 1772. §. 11.

Et quoad scientiam licentiae eidem Archipresbytero tributa attendi plurimum debet illius dispositio: *ibid.*

Et licet non innotuisset ei licentia, non ideo tamen ex hoc capite matrimonium irritum est, cum defectus scientiae delegationis sit quid extriusecum, quod actus nullitatem non inducit: *ibid.* §. 13.

Licet cuique Parocho, multoque magis Episcopo aut Vicario Generali facultatem alteri Sacerdoti concedere assistendi matrimonio: *Theat. Matr.* 23. *Jan.* 1773. §. 6.

Et haec facultas concedi potest, etiamsi matrimonium ineundum sit extra limites propriae jurisdictionis: *ibid.*

Et ratio est, quia jus concedendi hujusmodi facultatem sit actus jurisdictionis voluntariae, qui ubique potest exerceri *ibid.*

Atque ad matrimonii validitatem necessaria non est licentiae exhibitio: *ibid.* §. 7.

Potestatem non habent simplices Sacerdotes assistendi matrimoniis a Sac. Concilio Tridentino, sed a Parocho, vel ab Episcopo, quibus reservata est licentia, accipere possunt: *Bosan. Visit. SS. LL.* 19. *Sept.* 1789. §. 3.

Et veteri abrogata sententia, quod per approbationem Episcopi concessa intelligeretur etiam facultas Pro-Parochis assistendi matrimoniis, eam declarare potest illius decessor, ut non amplius censeretur concessa, certamque formam in concedendo praescribere: *ibid.*

Matrimonium sustineri nequit, quamvis initum demonstraretur de licentia alterius a Parochis contrahentium vel ordinarii diversi: *Gnesn. Null. Matr.* 15 *Jan.* 1791. § 5.

Et satis est, adnotatum esse in codice Parochialis Ecclesiae adfuisse Capellanum de Parochi consensu: *ibid.* §. 6.

Constare tamen debet de ipsa licentia, si ad eam se referat adnotatio: *ibid.*

Parochorum facultas concedendi licentiam assistendi matrimoniis indefinita est, nullisque legibus a Sac. Conc. Trid. circumscripta: *Bosan. Visit. SS. LL.* 19. *Sept.* 1789. §. 4.

Parochus indefinitam habet facultatem concedendi licentiam assistendi matrimoniis: *Tutr. Matr.* 13. *Juriid.* 1795. §. 5.

Eam tamen moderare valeat Episcopus: *ibid.*

Ideoque validum est matrimonium contractum coram Pro-Parocho, licet ob prohibitionem Episcopi illicitum: *ibid.* §. 6.

Potest Parochus alteri Sacerdoti delegare praesentiam in matrimoniis: *Spol. Matr.* 31. *Jul.* 1751. §. 3.

Ex dispositione juris neque tenetur Parochus licentiam concedere in scriptis, neque prohibere potest, ne ea valide utatur, qui verbis accepit: *Boss. Visit. SS. LL.* 19. *Sept.* 1789. § 4.

Parochi consensus, et delegatio requiritur ad matrimonii validitatem: *Theat. Matr.* 16. *Mar.* 1771. §. 11.

Immo si unus ex contrahentibus licentiam ignorasset, in isto quoque casu matrimonium irritum fuit: *ibid.*

Ubi integra re fuerit adempta facultas, et denunciata ejus revocatio, plane

sequitur tolli de medio facultatem ipsam, et matrimonium postea initum adstante, tanquam in Parochi locum subrogato eo, qui tunc non erat tali potestate praeditus, nullitati obnoxium est : *Tricar. Matr.* 27. *Jan.* 1733. § 15.

Ad effectum assistendi matrimonio requiritur in delegato scientia suae delegationis : *Theat. Null. Matr.* 4. *Jun.* 1763. §. 9.

Facultas assistendi matrimoniis in ipsa generali delegatione continetur : *Caeseraug. Matr.* 10. *Mar.* 1770. §. 9.

§. XXIX.

Matrimonium initum coram Parocho Acatholico, et ubi non publicatum, vel publicatum, et haud acceptatum fuerit Concilium Tridentinum.

Matrimonia inter haereticos, vel inter haereticum, et Catholicam, et e contra absque Parochi, et testium praesentia inita in locis ab haereticis modo occupatis, ubi publicatum fuit Decretum Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matrim.* sunt valida juxta sententiam Doctorum : *Ipren. Visit. SS. LL.* 17. *Aug.* 1737. §. 4.

Matrimonia inter Catholicos, et haereticos, vel e contra coram Magistratu, vel Ministro haeretico inita in regione, ubi constat, non defuisse verum Parochum, coram quo poterat matrimonium rite celebrari, sunt invalida : *ibid.* §. 6.

Matrimonium initum coram Parocho haeretico non sustinetur : *ibid.*

Et ratio est, quia ob haeresim uti Parochialis beneficii titulo destitutus est : *ibid.*

Certum est, Conjuges, qui matrimonium, coram ministro haeretico invalide contraxerunt absque praesentia Parochi, in perpetuo vivere concubinatu, nisi subinde curent renovato consensu coram Parocho Catholico, matrimonium convalidare : *ibid.* §. 12.

Matrimonium contractum coram ministro haeretico, si nequeant conjuges ad fidem conversi, renovato consensu coram Parocho Catholico convalidare, relinquendi sunt in bona fide : *ibid.* §. 13.

Immo conjuges etiam dubitantes de validitate matrimonii non debent ad illud renovandum compelli, si id tuto fieri nequeant : *ibid.* §. 14.

Matrimonium si coram ministro haeretico fuerit initum, et subinde conjuges ad fidem convertantur, et nequeant tuto convalidare matrimonium coram Parocho Catholico, Summus Pontifex indulgere debet, ut in dicto matrimonio permaneant : *ibid.*

Difficultas est, num in locis ab haereticis modo occupatis, ubi publicatum fuit Concilii Tridentini decretum, valida sint matrimonia, quae inter haereticos, vel inter haereticum, et Catholicam, et e contra celebratur sine Parochi quidem praesentia, sed coram Magistratu, aut ministro haeretico : *Dissert. Sec. sup. Matr.* 1740. *in fin. litt. A.* §. 4.

Nonnulli Auctores tuentur dicta matrimonia inita sustineri : *ibid.*

1. Quod si non physice, moraliter saltem impossibile sit, matrimonium inter haereticos contrahi coram proprio Parocho, quamdiu Provinciae seu loca, ubi illa celebrari contingit, Acatholici Principis imperio remanent subjecta : *ibid.*

2. Quod inde possent haereticorum conversiones impediri, pluraque exoriri incommoda, quae facile avertentur, si haeretici petentes Catholicae Ecclesiae reconciliari non obligentur uxores haereticas converti nolentes deserere, sed possint cum iis pristinum prosequi connubium, tametsi nequeant istae ad novum consensum coram Parocho Catholico praestandum pro Matrimonii convalidatione induci : *ibid.*

3. Quoad incommoda ex matrimoniis

clandestinis, quae in foro externo probari non poterant, satis evitentur in nuptiis publice coram Magistratu, vel Ministro Acatholico celebratis: *ibid.*

Matrimonium initum coram Parocho haeretico, uti Parochialis beneficii titulo ob haeresim destituto, minime sustinetur: *ibid.*

Haeretici degentes in Locis, in quibus Concilium Tridentinum publicatum non fuit, non sunt subjecti huic legi, itaut matrimonia ibi ab iis contracta coram ministro Acatholico, et sic sine vero Parocho, et testibus pro validis sint habenda: *Colon.* 17. *Jan.* 1727. §. 3.

Alii tenent, quod matrimonia haec haereticorum valida sunt in illis locis, in quibus utpote nunc Principi Catholico subjectis, licet olim fuerit publicatum Tridentini decretum, hodie nihilominus subsunt Principibus haereticis; et hanc assertionem ampliant etiam ad casum, in quo alter ex contrahentibus catholicus esset: *ibid.*

Et alii demum volunt, matrimonia haereticorum nulla esse, sive inter haereticos contracta fuerint, sive inter haereticum, et Catholicam, dummodo tamen copia haberi potuerit Parochi, aut Sacerdotis Catholici, quo matrimonio interesset: *ibid.*

Ubi Parochi Catholici non sunt, vel est moraliter impossibile eos reperire, validum etiam est matrimonium sine eorum praesentia contractum juxta responsum Card. Bellarmini: *ibid.*

Haereticorum matrimonia sunt valida quamvis contracta sine Parocho, si in loco nec Episcopus, nec Parochus adsit, dummodo tamen duo, aut tres testes fuerint adhibiti, et sic servata fuerit, quantum potuit forma Concilii: *ibid.* §. 4.

Sunt nonnulli Doctores, qui existimant matrimonia sive inter Catholicum, et haereticam, sive inter Acatholicos, sine praesentia veri Parochi initi in locis, ubi Decretum Concilii Tridentini publicatum fuit, et quorum dominatum hodie teneant Principes Acatholici, esse valida: *Worm. Matr.* 7. *Jun.* 1731. §. 5.

Probabilius tamen est, quod hujusmodi matrimonia irrita sint, et invalida juxta Ecclesiasticam legem a qua exemptos non reddit haereticos ipsum crimen defectionis ab Ecclesia: *ibid.*

Ubi nec Episcopus, nec Parochus Catholicus existat, vel iis ob metum latentibus, ignoretur, quonam loco sint, vel ad eos nutus non pateat accessus, matrimonium valet etiam absque praesentia Parochi, modo servetur, quantum caetero quin potest, praescriptum Concilii, adhibitis videlicet duobus, vel tribus testibus: *ibid.* §. 6.

Consideratione dignum est, quod etiamsi in tali loco sit Parochus, hic tamen assistere non debet matrimonio, vel inter haereticos, vel inter haereticum, et catholicam contracto: *ibid.* §. 7.

Ubi Sanctio Tridentini Concilii *sess.*24. *cap.* 1. *de reform. Matrim.* recepta non est, minime obligat saltem ad effectum, ut irrita dici debeant matrimonia, quae sine forma per illam praescripta fuerint celebrata: *Dissert. Secret. supr. Matr.* 1740. *in fin. litt.* D. §. 11.

Et ratio est, quia non sufficit promulgatio, sed requiritur acceptatio: *ibid.*

Atque probabilis est opinio, num toties memoratum Decretum Tridentinum aliquo in loco promulgatum, aut si promulgatum non constet fuisse receptum, matrimonia ibidem absque Parochi, ac testium praesentia contracta pro validis haberi debeant: *ibid.* §. 12.

Et quando dubitetur de ejusdem promulgatione, donec dubium eliminetur, et rei veritas elucescat, non debet recedi ab ea sententia, quae matrimonia

sine Parocho inibi valide celebrari tuetur, cum indubio possessionis legis standum sit pro libertate: *ibid.* §. 13.

Regula est generalis, quod si in loco, ubi contingit matrimonia celebrari, neque Parochus, neque Sacerdos ab eo deputatus, qui eisdem matrimoniis valeat assistentiam praestare, inveniatur, vel si quis existat haereticorum tamen metu latitet, sive tutus nequeat ad eum haberi accessus, rite, valideque nedum inter haereticos, verum etiam inter Catholicos absque illius praesentia celebrari possunt matrimonia, si modo, quantum caeteroquin fieri potest, adhibitis saltem duobus testibus, forma a Tridentino praescripta servetur: *ibid.* §. 19.

Plures Auctores licet existiment, matrimonia in Hollandia, aliisque locis confederatis, ab haereticis inter se celebrata absque Parochi praesentia non esse invalida; secus tamen tenendum fore tuentur de matrimoniis inter Catholicos ibidem initis: *ibid.* §. 21.

Limitatur, si Catholici illic habitantes possint habere Parochum, vel ejus substitutum sine gravi ipsius, vel contrahentium periculo: *ibid.*

Si autem matrimonium contrahatur a Catholico cum haeretica, et e converso invalide contrahant: *ibid.* §. 22.

Et ratio est, quod a Catholicis cum contrahantur hi in loco, ubi receptum est Concilium Tridentinum, adhibendus est Parochus: *ibid.*

Atque quia Catholica legi Ecclesiasticae subjicitur, indirecte quoque haereticus cum ea contrahens ligatur, ut nequeat valide contrahere absque Parocho: *ibid.*

Matrimonia inter haereticos celebrata iis in locis, ubi constat Decretum Tridentinum fuisse sufficienter promulgatum, et ubi non desit copia Parochi, tutusque ad eum haberi possit accessus, invalida existimantur, si fiunt absque praesentia Parochi, ac duorum saltem aut trium testium, etiamsi contrahantur coram Magistratu, seu Ministro Acatholico: *ibid.* §. 23.

Et hoc judicium dedit facultas Theologica Universitatis Viennensis, latum die 18. Maii 1665.: *ibid.*

Et fundamentum sententiae praedictae est, quod haeretici Sanctam Dei Ecclesiam per baptismi lavacrum ingressi, quemadmodum coeteris omnibus Apostolicis Constitutionibus subjiciuntur, ita Decreti Concilii Tridentini forma in matrimoniis servanda, et parere tenentur sub poena nullitatis suorum matrimoniorum: *ibid.* §. 24.

Plurimi e contra eorumdem matrimoniorum validitatem proponant Theologi, et Canonistae: *ibid.* §. 25.

Limitatur, sed de his auctoribus paucis loquuntur de matrimoniis inter haereticos in Hollandia, aliisque confederatis Provinciis contractis, sed agere de matrimoniis in genere haereticorum: *ibid.* §. 26.

Et concludunt nonnulli difficile esse hac in re quid certi statuere, et Apostolicae sedis definitionem necessariam esse: *ibid.*

Primo, quum Catholici iis in locis, ubi permitti commorantur cum haereticis, duae considerari debent Parochiae, tametsi in Catholicorum Parochia Decretum Tridentinum fuerit promulgatum, atque inter istos usu receptum, eo plane modo, quo dictum decretum in una Catholicorum Parochia publicatum non ligat, in alia in qua ejus promulgatio sequuta non fuerit: *ibid.* §. 27.

Et quia in talibus locis, ubi haeretici suos habent Praedicantes, licet Parochia haereticorum, et Catholicorum sit physice eadem, moraliter duae Parochiae fide, et moribus distinctae, ideoque promulgatio decreti Tridentini moraliter censetur facta in

una Parochia, et non in alia, cum facta non sit a Praedicantibus haereticis: *ibid.*

Secundo quod haeretici, re strictius accepta, nullam habeant Parochiam, proindeque tamquam vero, et proprio Parocho carentes, ea non ligentur lege, quae jubet, matrimonia coram proprio Parocho celebrari: *ibid.* §. 28.

Tertio, quia sicuti vetitum est Parocho assistere matrimoniis sive inter haereticos, sive inter haereticum, et Catholicam, impossibile hinc est haereticis uti praesentia arochi, qui nequit accersiri, et accersitus non assisteret: *ibid.* §. 29.

Quarto; quod haeretici, si doctiores excipias, saepedictum decretum, quo clandestina conjugia irritantur, prorsus ignorent, unde teneri non debeant poenae legis, quam nesciunt, a se violari: *ibid.* §. 30.

Quinto, quod matrimoniis ineundis nedum verus, et proprius Parochus, sed etiam is, qui ex communi Populi errore pro vero et legitimo Parocho, licet reipsa talis non sit, valide assistit: *ibid.* §. 31.

Sesto, quod admodum verosimile sit Patres Tridentini ex quadam Epicheja noluisse haereticorum matrimonia sub praedicto decreto comprehendere: *ibid.* §. 31.

Licet forma praescripta absque nullitate actus omitti nequeat in matrimonio, si fortasse in articulo mortis, sive ad legitimandam prolem, sive ad avertendum quodcumque aliud gravissimum incommodum absque praesentia Parochi celebretur, irritum esset, tametsi in ea temporis angustia impossibile fuisset, Parochum adhiberi: *ibid.*

Attamen ubi impossibilitas universalis, et perpetua foret, totamque Rempublicam, regionem, aut communitatem aliquam afficeret, aequitas postulat, ut talis forma, quoad illud personarum genus cui difficillimum, ac ferme impossibile redditur, eam servare non censeatur inducta; *ibid.*

Septimo: quod inoleverat in Hollandia, aliisque provinciis confoederatis universalis, et pacifica consuetudo centenaria celebrandi inter haereticos matrimonia sine Parochi praesentia coram magistratu, aut ministro Acatholico: *ibid.* §. 33.

Octavo, quod luctuosa incommoda, quae ex clandestinis connubiis solent oriri quaeque sancta Tridentina synodus voluit avertere, sufficientem ex nuptiis publice coram magistratu, vel ministro Acatholico ineundis evitentur: *ibid.* §. 34.

Nono: quod Apostolica sedes a saepedicta Tridentina lege haereticos non contradicente, eoque tacite consentiente dispensasse censeatur: *ibid.* §. 35.

Praecipue cum Papa sciens non declarat irrita; ideoque non est existimandum, velle Pontificem, ut Decretum Concilii Tridentini ad ejusmodi matrimonia clandestina se extendat, ne multa gravia incommoda inde oriantur: *ibid.*

Item eadem matrimonia valida ita reputata, ut filii inde procreati tamquam legitimi absque ulla Apostolica dispensatione ad ordines solent promoveri: *ibid.*

Accedit auctoritas Congregationis S. Officii, qui respondit, ut statueretur ab Episcopo, quod magis sibi creditarum Animarum saluti expediret; et Episcopus contra doctrinam, et praxim ab eo inductam nihil decrevit: *ibid.* §. 37.

Decimo: ubi probabile est, impedimentum aliquod matrimoniorum validitatem inficiens nequaquam in jure subsistere, tunc eadem matrimonia censenda sint valide celebrari ob ipsius matrimonii favorem: *ibid.* §. 37.

Nam ejus validitas quoad fieri potest, sustineri debet: *ibid.*

Et hoc procedit, non solum in matrimoniis contractis, verum etiam in contrahendis: *ibid.*

At respondetur ad allatas rationes, et ad primam scilicet de duplici Parochia

in quolibet Parochiali districtu consideranda non suffragatur haereticis haec ratio, ubi judicetur hiis in locis sufficienter Concilium Tridentinum promulgatum fuisse; ne hoc pacto possint haeretici ab Ecclesiasticis legibus sese indirecte subducere: *ibid.* §. 39.

Respondetur ad secundam quod haereticus subjectus est jurisdictioni Ecclesiae, hinc etiam Parocho, a quo non potest eximere: *ibid.* §. 40.

Respondetur ad tertiam quia ex regula juris tunc solum cessat obligatio servandi aliquam legem, quando impedimentum, ne illa servetur, aliunde provenit, quam ex culpa ejus, qui legis vinculo obstringitur, secus enim culpa ipsa commodum delinquenti adferret: *ibid.* §. 41.

Respondetur ad quartam perpendendum est, num assertae ignorationis effectus, eousque protendi possit, ut habilitas, quam Tridentina Synodus omnibus semel Ecclesiam ingressis ad matrimonium sine praesentia Parochi ineundum ademit ab haereticis obtineri censenda sit, cum de cetero lex omnis, quae irritans dicitur, etiam ignorantes afficiat: *ibid.*

Ad Quintam solus communis error absque titulo colorato ad validitatem actuum, qui celebrantur, sive quibus assistitur a pseudo Parocho, non sufficit, quum error debeat esse in hunc finem probabilis, ut autem ut dici solet crassus, atque supinus: *ibid.* §. 43.

Ad Sextam videtur objici posse, neminem sub obtentu verosimilis aequitatis, ut Epichejae a generali decreto praesentiam Parochi pro forma matrimonii explicite demandatae immunem consensum fore: *ibid.* §. 44.

Eoque minus haereticos, qui dum Ecclesiae leges contemnunt, si mala deinde ipsis, et gravia, ut dici solet per accidens obveniunt incommoda, non debent tamen ab iisdem legibus eximi; *ibid.*

Et quia receptum est, haereticos Ecclesiae legibus post infelicem eorum lapsum non teneri; quippe quod nolit Ecclesia potestatem, et jurisdictionem, qua ceteroquin pollet, in filios illos perduelles exercere; *ibid.*

Haec ratio suffragari videtur tantum haereticis Angliae, Scotiae, Hiberniae, Sveciae, Daniae, aliarumque Provinciarum, quae ante an. 1545. quo Tridentina Synodus haberi coepit, haeresi jam infectae, reperiebantur: *ibid.*

Ad Septimam consuetudo, veluti proveniens ex infecta haeresis radice, ex insano potestatis clavium, et jurisdictionis Ecclesiasticae contemptu, ex odio in Ecclesiam ullius hac in re momenti judicari valeat: *ibid.*

Quum praesumi non posse videatur, supremum Ecclesiae caput suum consensum accomodasse consuetudini, quae haeretici Ecclesiae rebelles propria freti pertinacia tentarunt se a saepedicta Tridentini lege subducere: *ibid.*

Ad Octavam quod satis obtineatur finis, quem Tridentini Patres intenderunt arcendi mala plurima ex clandestinis connubiis provenientia, statim ac ista coram magistratu, sive Ministro haeretico celebrantur: *ibid.* § 46.

Ad Nonam pluries Congr. S. Officii censuit controversa matrimonia haereticorum veluti sine Parochi praesentia contracta, tamquam invalida habenda esse: *ibid.* §. 47.

Et superior etiam sciens aliqua permittat, inde non posse universaliter colligi ejus consensum, quia multa per patientiam tolerantur, quae non approbantur: *ibid.*

Ad decimam obiici potest animadversio prima, si matrimonium jam sit ita contractum, poterunt conjuges etiam conversi permanere in usu illius, quamvis consensum non renovent coram Parocho ca-

tholico quia probabile est, fuisse validum: *ibid.* §. 48.

Secunda si agatur de matrimonio ineundo, non eadem videtur recipi posse sententia, quod nequeant haeretici matrimonia contrahere: *ibid.*

Propositio Innocentii XI. habet, illicitum esse in administratione Sacramenti sequi sententiam probabilem, relicta tutiore, quando agitur de valore, nisi aliunde accedat certitudo; *ibid.*

Matrimonia haereticorum contracta sunt valida: *ibid.* §. 49.

Aliter omnia haereticorum matrimonia in Gallia esse fornicationes, et omnem eorum sobolem illegitimam: *ibid.*

Lex Tridentina est humana, tametsi justa, et sancta, atque adeo adversus eam posse praescribi interveniente bona fide, et silente Ecclesia: *ibid.* §. 50.

Ita haeretici matrimonia clandestina contrahunt in bona fide non dubitando, quin valide sine Parocho contraherent, et per diuturnam consuetudinem, dissimulante Ecclesia praescripserunt jus contrahendi valide absque Parochi proprii praesentia: *ibid.* §. 51.

Neque auctoritas S. Congr. Concilii potest infirmare praescriptionem hujusmodi neque inchoatam abrumpere: *ibid.* §. 53.

Huic malo, quod ex haereticorum inobedientia nascitur, potest Ecclesia maturiori consilio, quod aliquando futurum speratur, occurrere, et id vel explicando Decreti sui sensum, vel novum Decretum statuendo: *ibid.* §. 55.

Tridentina synodus noluit nullitatem matrimonii ex defectu praesentiae Parochi, et testium sibi vindicare locum in Parochiis, in quibus Decrectum publicatum non fuerit: *ibid. lit. E.* §. *Haec sunt*.

Et in locis ubi publicatum est, nonnulli sentiunt, quod haeretici degentes in praedictis locis non sint praedictae legi subjecti, itaut matrimonia ibi ab eis coram ministro Acatholico contracta, et sic sine vero Parocho, ac testibus pro validis sint habenda: *ibid.*

Alii asserunt, quod dicta haereticorum matrimonia valida sint in illis locis, in quibus utpote tunc Principi Catholico subjectis, hodie sunt Principibus haereticis, in quibus deest copia Parochi Catholici, et alter ex contraentibus esset Catholicus: *ibid.*

Alii volunt, quod matrimonia haec haereticorum nulla esse, sive inter haereticos contracta, sive inter haereticum, et Catholicam, dummodo copia haberi potuerit Parochi, aut Sacerdotis Catholici, qui matrimonio interesset: *ibid.*

Ubi Parochi Catholici non sunt, vel est moraliter impossibile eos reperire, validum etiam est matrimonium sine eorum praesentia contractum: *ibid.*

Praxi, quoad matrimonia in dictis locis non servata forma Concilii Tridentini celebrata, implicitus accessit Papae consensus, *ibid. Lit. F.* §. 18.

Deinde talis praxis ad notitiam S. Sedis deducta, non fuit a S. Sede prohibita, neque Missionariis, Vicariis Apostolicis praescriptum, quod haberetur pro invalida, et nulla et consequenter tolerata fuit: *ibid.*

Lex tridentina apud haereticos Ordinum Foederatorum in Belgio est non solum haereticis, verum etiam Catholicis, Catholicaeque Religioni nociva: *ibid.* §. 22.

Hinc eosdem obligandi ista lex non habet: *ibid.*

Legiones Hollandicae extra Hollandiam censentur gaudere eodem jure, vel dissimulatione Ecclesiae, quo in Hollandia gaudent, quia censeri possunt veluti Parochiae cum suo Parocho ambulantes, hinc valide contrahunt milites haeretici matrimonia: *ibid. part.* 2. §. 1.

Urgente necessitate valet matrimonium sine Parocho, qui reperiri non potuit, i-

32 *

nitum : *Disser. sup. matr.* 1740. *in fin. lit. L. discep.* 1. *num.* 39.

Triginta Doctores propugnant rata esse conjugia ab haereticis, legitimo Parocho absente inita : *ibid.* §. 47.

Sancta Mater Ecclesia pro singulari sua indulgentia, et in filios lenitate, ne matrimonium forte irritum sit, impedimentum, quod abesse, probabile est, reipsa amovet, et aufert : *ibid.* §. 48.

Alii odiosum illud probabilitatis nomen horreant, presertim cum de sacramento matrimonii agatur : *ibid.*

Hinc si contrahatur matrimonium cum tali dubio juris, non proceditur ad illius celebrationem ex opinione probabili : quod illicitum est : *ibid.*

Quum haeretici praecipue Germanici et Belgiae ad veram Catholicam fidem revertuntur, neque Episcopi, neque Parochi sollicitì unquam fuerunt, aut sunt de eorum matrimoniis restaurandis : *ibid.* §.50.

In Belgio hisce temporibus, nisi postquam ter denunciata sunt, coram loci magistratu, aut ministro Acatholico, pluribusque testibus matrimonia celebrantur *ibid.* §. 53.

Olim inter Catholicos, et haereticos saltem Orientales irrita fuerunt matrimonia; *ibid. Discep.* 2. *num.* 1.

Sed tempore procedente sive jure scripto sancitum, id fuerit, sive, quod ultimum sola consuetudine invectum, vim ubique gentium obtinuisse, et apud omnes etiam num nisi aliud quid obstet, firma esse reputari, honesta vero non item : *ibid.*

Et fini matrimonii adversantur, mutuae nempe inter conjuges amoris necessitudines, atque arctissimae, sine rixa, et querela Societatis; *ibid.* §. 2.

Si in eadem urbe duae sunt Parochiae, in quarum altera promulgatum est Concilium Tridentinum, in altera non item, in hac posteriori duo earumdem Parochiarum incolae etiam non servata Tridentina forma, matrimonio rite junguntur : *ibid. Disc.* 2. *num.* 13. 18.

Quia alter conjugum ratione loci, in quo domicilium habet, ad exequenda Tridentini forma eximatur, ne nuptialis conventio claudi et, ejusdem exemptionis participem facit quam inibi ducit uxorem : *ib.*

Nonnulli Doctores generaliter affirmant in mixtae Religionis Urbibus matrimonia sine legitimo Pastore celebrata valent, neque matrimonia, quae haeretici inter se ab illis, quae cum Catholicis cum haereticis ineunt, distinguunt : *ibid.* §. 34.

Matrimonii aeque atque ceterorum contractuum firmitas, et robur, a legibus in loco, ubi conficiuntur, vigentibus omnino pendet : *ibid. Disc.* 3. *num.* 4.

Clandestinum matrimonium, ubi Tridentinum viget, a puberibus initum, sponsaliorum vim obtinet : *ibid.* §. 8.

Quae opinio a nonnullis probabilis, si juris severitate metitur, probabilioris, etiam verior dicitur : *ibid.*

Insuper adhibenda est distinctio inter hominem, qui e loco ubi Tridentinum receptum est, ad locum, ubi receptum non est, se confert in fraudem, et hominem, qui alio, quam saluberrimum Tridentinum decretum eludendi animo illuc proficiscitur : *ibid* §. 11.

Haec distinctio locum habet, quando et vir et foemina matrimonium inter se contracturi, in locum se recipiunt, in quo Tridentinum non viget : *ibid.*

Non vero quando solus vir illum locum petit, ut ibi cum foemina loci incola matrimonium ineat, aut viceversa : *ibid.*

Et ratio est, quia cum altera pars, per se, et ratione loci, in quo domicilium habet, Tridentini lege solvatur, quam longissime abest ab altera omnis fraudis suspicio : *ibid.*

Vagi homines contrahere coram Parocho loci, ubi, dum contrahunt, casu sunt : *ibid.* §. 17.

Etsi ejusmodi Parochus, si cum veritate loquatur, non est illorum vagorum hominum proprius, qualem Tridentinum exposuit: *ibid.*

Sed si vagus homo, qui heri Romam venit, nuptias hodie inire velit cum foemina, cui in Parochia E. G. D. Petri domicilium est, convenire neutiquam necesse habet eum, qui alterius e Conjugibus revera proprius esset, D. Petri Parochum, sed quemcumque ipse vagus elegerit: *ibid.*

Quia, cum hoc privilegio per Epichejam vagus frui dicatur, ob individuam contractus conjugalis naturam, ejusdem privilegio participem facit foeminam, quam ducit uxorem, qui huic, quae Parochum verissime proprium, se accomodare teneatur: *ibid.*

In Belgio Romano-Catholici, postquam coram Magistratu Calviniano habitis tribus Dominicis solemnibus denunciationibus matrimonii contractum juxta civilia Patriae statuta iniverunt Sacramentum Matrimonii coram Parocho, et testibus ex praescripto S. Concilii Tridentini *sess. 24. cap. 1. de refor. matr.* contrahant: *ibid. lit. K. num. 2.*

Certum est, conjuges, qui matrimonium coram ministro haeretico invalide contraxerunt absque licentia Parochi in perpetuo vivere concubinatu, nisi subinde curent, renovato consensu coram Parocho Catholico, matrimonium convalidare: *Dissert. Secr. sup. Matr.* 1740. *in fin. lit. A.* §. 12.

Et si tuto, et commode, id fieri nequeat, non desunt Doctores, qui putant, eis licere in usu matrimonii jam initi, non reservato consensu coram Parocho Catholico, perseverare, arbitrantes, hanc opinionem veluti probabilem admitti posse, non obstante propositione ab Innocentio XI. proscripta in ordine *la* 1., quae de Sacramentis administrandis, vel conficiendis, et respective de matrimonio contrahendo, non autem de jam celebrato loquitur: *ibid.* §. 14.

Alii vero censent, praestare, ut summus Pontifex suprema sua auctoritate conjugibus conversis indulgeat in matrimonio celebrato coram ministro haeretico, etiam dicto consensu non iterato, permanere: *ibid.*

§. XXX.

Matrimonium quoad proprium Parochum, seu Domicilium.

Matrimonium initum coram Parocho, qui neutrius contrahentis verus erat, ex aperta Concilii Tridentini sanctione penitus est nullum. *Taur. Matr.* 12. *Dec.* 1767. §. 3.

Jure communi receptum est, ut tam coram sponsi vel sponsae Parocho matrimonium possit celebrari: *Spol. Jur. Ass. Matr.* 1. *Dec.* 1736. §. 2.

Nullum affirmatur Matrimonium-contractum in fraudem proprii Parochi coram Parocho alterius loci, nisi domicilium legitimum, vel quasi contraxerit: *Rip. Nul. Matr.* 29. *Jul.* 1769. §. 17.

Non aliter pro Matrimonii nullitate respondendum est, nisi compertissimum fiat, domicilium vere fuisse mutatum, et ad aliam Parochiam translatum: *Taur. Matr.* 12. *Dec.* 1767. §. 8.

Eventualis habitatio ad effectum contrahendi matrimonium minime attenditur: *Tuscat. Matr.* 16. *Martii* 1771. §. 10.

Validum est matrimonium contractum coram Parocho, cui Ordinarius interdixerat, ne ejus celebrationi interesset: *Agrig. Matr.* 15. *Martii* 1727. §. 4.

Ad contrahendum matrimonium spectanda est praesens habitatio alterutrius ex sponsis: *Pisaur.* 18. *Jan.* 1757. §. 2.

Ex Concilio Tridentino celebrare debet matrimonium coram proprio Parocho;

Spolet. Assist. Matr. 1. *Dec.* 1736. §. 3.

Et ad hujusmodi effectus proprius Parochus dicitur tantum ille, in cujus Parochia alter ex sponsis domicilium obtinet : *ibid.*

Quum constet Parochum expressam licentiam ab Episcopo habuisse matrimonio assistendi, subtilius inquirendum non est, an sponsa vere domicilium habuerit, sed matrimonium semper est validum : *Taur. Matr.* 29. *Jul.* 1769. §. 9.

Concilium Tridentinum statuit, quod aliter, quam praesente Parocho, vel Sacerdote, de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, irritos facit contractus : *ibid.* §. 10.

Et conjugium absque proprii Parochi praesentia initum, ne in sponsalia quidem de futuro resolvitur, nec contrahentes compelli possunt ad denuo contrahendum: *ibid.* §. 12.

Ac proprius Parochus ille dicitur, in cujus Parochia sponsus, aut sponsa domicilium habet, vel quasi : *ibid.* §. 13.

Licet autem ad acquirendum domicilium pro matrimonio ineundo sufficiat habitatio unius saltem mensis in loco, ubi matrimonium celebratur : *ibid.* §. 14.

Ad matrimonii validitatem sufficit praesentia Parochi, in cujus Parochia contrahentes habitant tempore contractus : *Posnan. Visit. SS. LL.* 22. *Jan.* 1746. §. 4.

Proprius Parochus est, in cujus Parochia contrahentes habitant tempore, quo matrimonium contrahitur : *Neap. seu Puteol. Matr.* [illegible] 1734. §. 12.

Matrimonium non est validum coram Sacerdote delegato non acceptante, quia acceptatio delegationis in Sacerdote substituto ad assistendum Matrimonio est conditio pro ejus validitate omnino necessaria : *ibid.* §. 13.

Pro matrimonii validitate nihil mutat defectus Parochi mulieris, satis enim notum est viri Parochum sufficere : *Csan.* 26. *Junii* 1745. §. 2.

Falsum est nullam Episcopis schismaticis jurisdictionem esse deputandi Parochos, qui servato Tridentini decreto posuit matrimoniis interesse : *ibid.*

Ad effectum contrahendi matrimonium aeque dici potest proprium contrahentium Parochum, qui revera talis sit, ac ille, qui ex communi opinione etiam erronea pro Parocho reputatur : *Caes. Matr.* 10. *Mart.* 1770. §. 3.

Cum in isto casu lex ipsa ad gravia incommoda evitanda defectum supplet potestatis : *ibid.*

Etiamsi Parochus putativus titulo colorato careret, et quamvis esset intrusus : *ibid.*

In Matrimonio ille Parochus est necessarius, qui est Parochus habitationis : *Pisan. Null. Matr.* 29. *Jul.* 1769. §. 5.

Non sufficit habitationem qualemcumque, sed ea requiritur, quae conjunctum habeat animum per aliquod temporis spatium permanendi : *ibid.*

Proindeque per unum saltem integrum, et continuum mensem protractum esse debet : *ibid.*

Qui aliter facit, in fraudem legis factum esse putatur, atque idcirco matrimonium nullum est : *ibid.* §. 6.

Pro ineundo matrimonio satis est eum Parochum haberi, cujus in Paroecia alter ex sponsis aliquo temporis spatio fuerit commoratus, etiamsi ibi domicilium non contraxerit : *Nerit. Matr.* 24. *Maii* 1738. §. 11.

Ad valide contrahendum matrimonium, si sponsi diversae Parochiae sint, alterutrius contrahentium Parochi praesentia sufficit : *Posn. Visit. SS. LL.* 22. *Jan.* 1746. §. 2.

Atque ita in praxi servatur, licet in pluribus locis consuetudo servetur, ut matrimonia coram Parocho sponsae contra-

bantur ex causa ejusdem honestatis : *ibid.*

Honestius enim visum est, ut sponsus sponsam in ejus Parochia quaerat, quam contra : tum etiam quia hac ratione quaevis tollitur inter Parochos emulatio : *ibid.*

At quis sit, et quomodo proprius Parochus intelligatur, nec expeditam hactenus rem esse, neque eamdem regulam in omnibus indistincte casibus locum habere posse in comperto est, pluresque ob id tum inter Theologos, tum inter Jureconsultos fiunt disputationes : *ibid.*

Et ad proprium Parochum constituendum in Sacramento matrimonii ad differentiam Sacramenti Ordinis, quod speciali ratione verum, strictumque domicilium postulat, sufficit, ut sola habitatio habeatur, nisi levandi animi gratia, aut valetudinis causa sit : *ibid.*

Quamvis matrimonium ineatur in loco ad quem Tridentinis legibus numquam patuit aditus, non per hoc tamen solutus forsan dici posset contrahans illius loci ab obligatione contrahendi matrimonium juxta normam a S. Concilio praescriptam: *Eyst. Matr.* 9. *Febr.* 1732. §. 11.

Sententiam de matrimonio secundum Tridentinas leges contrahendo etiam in loco, ubi illae non vigeant ab eo, qui talem in locum se contulerit sine mente collocandi ibidem firmam sedem, ac domicilium, aliqui fuse propugnant : *ibid.*

Nonnulli autem eam saltem probabilem esse concedunt : *ibid.*

Contrahi matrimonium coram proprio Parocho ex dispositione S. Concilii Tridentini *sess.* 24. *cap.* 1. *de ref. Matr.* debet. *Lugub. Visit. SS. LL.* 26. *April.* 1788. §. 2.

Parocho scilicet illius loci, in quo contrahentes habent domicilium : *ibid.*

S. Congregatio Episcoporum et Regularium decrevit puellas existentes in Monasterii, reverti debere post datam Matrimonii fidem ad domos parentum, et sic in loco proprii domicilii constitutae procul dubio ad matrimonium ineundum Parocho uti debent, cujus dictioni paterna aedes adscripta judicabitur : *ibid.*

Et Benedictus XIV. statuit, quod si puella, quae matrimonii fidem praestitit, in alia Parochia domicilium non habeat, tunc Parochus, Monasterii scilicet, vel Domini puellam in matrimonium conjunget. Sin autem paternum, maternum, vel fraternum domicilium habebit, tunc Parochus, cui domicilium idem subjicitur, pro conficiendo matrimonio praesens assistet : *ibid.*

Proprius dicitur ille Parochus dumtaxat, in cujus Parochia alter ex contrahentibus habet domicilium. *Jadren.* 24. *Aug.* 1720. §. 6.

Proprius Parochus non dicitur ille, in cujus Parochia mulier possidet quaedam bona, sed ibi non habet habitationem, neque domicilium.

Vagi non habent proprium Parochum, sed quilibet Parochus est Parochus vagorum, et vagi contrahere possunt matrimonium coram Parocho illius loci, in quo actu versantur : *ibid.* §. 7.

Quod procedit non solum si uterque conjux sit vagus, sed etiam si alter ex ipsis tantum vagus sit : sufficit quippe ad validitatem matrimonii, quod illud contrahatur coram Parocho sponsi, aut sponsae, et quando sponsus est vagus, quilibet Parochus est ejus Parochus : *ibid.*

Quum concepta fraus commorandi in alia Parochia pro matrimonio ineundo, sicque effugendi suam Parochiam habeatur tantum ex testibus vel consanguineis, vel familiaribus ipsius sponsae, vel causam scientiae reddentibus de auditu ab ipsa matre, et filia : hae autem pro effectu dirimendi initum matrimonium sunt spernendi. *Taur. Matrim.* 12. *Dec.* 1767. §. 10.

Quum Curia Archiepiscopalis dederit

expressum mandatum cuidam Parocho, non est inquirendum subtilius, an sponsa domicilium adhuc habuerit, vel ne in Parochia illius Parochi, sed matrimonium semper validum est: *ibid.* §. 11.

Sancta Synodus Tridentina voluit *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matr.*, quod nullum sit matrimonium contractum aliter quam praesente Parocho, et duobus testibus: *ibid.* §. 12.

Necnon quod benedictio a proprio Parocho recipiatur: *ibid.*

Et ille proprius censetur esse sponsi, aut sponsae Parochus, in cujus Parochia sponsus, aut sponsa domicilium habet, vel quasi: *ibid.* §. 13.

Quaestio est inter Doctores, qualis habitatio requiratur, ut quis alicui Parocho subditus dici possit, et Fagnanus praeceteris opinionibus amplecti censet, quae statuit ex sola habitatione, quae efficit Parochianum alicujus Ecclesiae, dum modo ibi non sit recreationis causa. *Olun. Null. Matr.* 29. *Jul.* 1769. §. 37.

Hinc ad acquirendum domicilium pro matrimonio valide ineundo, haud opus est, ut quis longo tempore in aliquo loco permanserit, ac animum habuerit ibidem permanendi, sed satis est, ut unius mensis spatio habitaverit in loco, ubi matrimonium celebratur: *ibid.* §. 38.

Quum Tridentinum Concilium *in cap.* 7. *sess. de refor. Matr.* in matrimoniis vagorum non apposuerit clausulam irritantem, ob inobservantiam eorum, quae ibi sunt statuta, argumentum propterea deduci nequit ad nullitatem matrimonii. *Jadren.* 24. *Aug.* 1720. §. 8.

Proprius est loci eorum militum Parochus, qui fixas stationes non habent, et militiae signa semper sequi debent, et ire, quo Duces imperant, urgent: *ibid.* §. 10.

Si vero domicilio relicto, quamvis in fraudem proprii Parochi, facti essent vagi, possent coram quovis Parocho matrimonium inire; sicut mutantes Parochiam in fraudem Parochi possunt in matrimonio copulari a Parocho novae Parochiae: *ibid.* §. *ult.*

Ille non est exemptus a Lege Concilii servanda, qui, licet natus Danus, matrimonium contraxit in Curia Rethorum secundum Legem Concilii Liburni vigentem. *Rip. Null. Matr.* 29. *Julii* 1769. §. 9.

Exemptio non est personalis, quae comitetur personam, sed realem tantummodo, quae locum non excedit; *ibid.*

Mutatio loci a Liburno ad CuriamRhaetorum matrimonii validitati officere nequit, cum unusquisque ex naturali libertate jure suo uti valeat: *ibid.* §. 11.

§. XXXI.

Matrimonium quoad Testium Praesentiam.

Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matrim.* non alia de causa duorum, vel trium testium praesentiam in matrimoniis celebrandis praescripsit, quam ut de matrimonio certo constaret, idque a testibus posset affirmari: *Cam. seu Fabr. Matr.* 4. *Jun.* 1768. §. 5.

Hinc ex theologorum, et canonistarum opinione testes matrimonii non tantum materialiter, et physice praesentes esse debent, sed etiam moraliter, et humane, ita nimirum, ut mutuum contrahentium consensum percipiant, et intelligant: *ibid.*

Nullum initum matrimonium est ex defectu testium, quorum praesentiam pro forma, et substantia requirit Concilium Tridentinum sess. citata. *Aven. seu Aur. Matr.* 9. *Jul.* 1768. §. 5.

Praesentia testium non ad solam matrimonii probationem praescripta fuit, sed etiam ab illius formam: *ibid.* §. 10.

Et propterea mutuus contrahentium consensus non per aequipollens, sed in forma specifica percipi a testibus debuit; *ibid.*

Ac intervenisse oportet ipso tempore, quo actus inesse producebatur: *ibid.*

Non est opus quod testes sciant, cujus nominis, et familiae sint contrahentes, dummodo eos ita videant, ut post factum dicere possint, hos esse. *Ferr. Matr.* 12. *Dec.* 1761. §. 11.

Nec obest, quod aliqui testes sint mulieres, qui illae minime repelluntur in contractu matrimonii: *ibid.*

§. XXXII.

Matrimonium coram Vicario Generali initum.

Matrimonium est validum celebratum coram Vicario Generali, quia Vicarius Generalis aeque, ac contrahentium Parochus ex proprio officio, et facultate potest absque speciali Episcopi commissione matrimoniorum celebrationi interesse, ac etiam simplici Sacerdoti licentiam illis assistendi concedere. *Call. Matr.* 17. *Aug.* 1776. §. 6.

Validum est matrimonium vagorum contractum coram Vicario Generali, quum ipse sub Ordinarii appellatione comprehendatur. *Jadren.* 24. *Aug.* 1720.

Concilium Trident. praescribit matrimonium esse praesente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus, contrahendum; et nomine Ordinarii venit etiam Vicarius Generalis. *Pistor. Matr.* 1. *April.* 1719. §. 2.

§. XXXIII.

Matrimonium quoad Impedimentum Cognationis Spiritualis.

Hodie dubitatur an per Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform. Matr.* sublatum sit impedimentum oriens ex Catechismo ad matrimonium contrahendum. *Ventim. Cogn. Spir.* 8. *Jun.* 1782. §. 9.

Si attendatur praefatio sessionis, deduci posse videtur, ibi solam cognationem dirimentem matrimonium restringi velle, non autem illam, quae matrimonium impediat contrahendum: *ibid.*

Ideoque etiam post Tridentinam Synodum spiritualis imperfecta cognatio matrimonium contrahendum impedire videtur: *ibid.*

Probabilius autem est per dictum Tridentinum catechismi impedimentum penitus fuisse sublatum: *ibid.* §. 10.

Nam Sancta Synodus designat personas, quas inter cognatio spiritualis contrahitur, et nulla ibi fiat mentio de cognatione, quae per simplicem catechismum contrahi posse: *ibid.*

Conjicitur nullam cognationem spiritualem etiam ad effectum impediendi matrimonium ineundum illos contrahere, qui tamquam patrini intersunt catechismo: *ibid.*

S. Pius V. in motu proprio anno 1566. mandat non esse ullo modo recedendum a praecisis Tridentinae Sanctionis verbis; *ibid.*

Testatur Gonzalez fuisse decisum a Sac. Congregatione Concilii haec species cognationis spiritualis esse a Concilio Tridentino sublata: *ibid.* §. *ult.*

Opinantur nonnulli spiritualem cognationem non contrahi nec a mandante, quia non tangit baptizatum, nec a Procuratore, quia nomine proprio baptizatum non suscepit. *Theat. Matr.* 23. *Aug.* 1721. §. 10.

Putant aliqui eam non a mandante, sed a Procuratore contrahi posse propter contractum: *ibid.*

Communior vero, et a Sac. Congreg. Concilii recepta sententia est, quod co-

gnatio spiritualis a mandante, non a procuratore contrahatur; qui enim per alium facit per se ipsum facere videtur: *ibid.*

§. XXXIV.

Matrimonium quoad Impedimentum Cognationis Legalis.

Cognatio legalis jure cujusdam affinitatis contrahitur ab adoptante cum uxore adoptati, et vicissim ab adoptato cum adoptantis conjuge, eamque inter ipsos inducit impedimentum dirimens matrimonii. *Hort. Disp.* 25. *Sept.* 1734. §. 4.

Et hoc quod ex jure civili constat, approbavit subinde jus Canonicum, et universalis Ecclesiae consuetudo: *ibid.*

Et quamvis cognatio legalis, quae per modum fraternitatis intercedit inter adoptatum, et filios adoptantis, atque impedimentum matrimonii dirimens, quod ex ea oritur, extinguatur, sublata quoquomodo adoptione, vel per obitum patris adoptantis, vel per emancipationem filii adoptati, ante per ortum filiorum naturalium: *ibid.* §. 5.

Certum tamen est, quod cognatio legalis exorta inter adoptantem, et uxorem adoptati, et e converso inter adoptatum, et adoptantis conjugem, perpetuo durat, itaut nullo unquam tempore, etiam adoptione per emancipationem, vel obitum solutam inter ipsos, vigente semper quadam pudoris, et honestatis ratione, nuptiae valeant celebrari: *ibid.* §. 6.

Sed dubitatur, an cognatio legalis inducatur dumtaxat ex adoptione perfecta, sive adrogatione, qua mediante aliquis sui juris existens auctoritate, seu rescripto Supremi Principis in filium assumitur, atque transit in potestatem, et familiam adoptantis, sitque illius necessarius haeres, tam ab intestato, quam ex testamento: *ibid.* §. 7.

An autem illa permanet non solum, ex arrogantia, sive adoptione perfecta, verum etiam ex imperfecta, quae a quolibet competenti judice auctorizari potest, illiusque vigore filius adoptivus sub pristina patris naturalis potestate manet, et patris adoptantis necessario haeres est dumtaxat ab intestato; *ibid.*

Nonnulli Doctores primam sententiam amplexi sunt, alii posteriorem sectantur, et magis conformem juri Canonico: *ibid.* §. 8.

Praeter binas adoptionis species, tertia quoque expenditur a Doctoribus, quae nonnisi improprie adoptio nuncupatur, ea nimirum, quae, forma a legibus praescripta nullatenus servata, privatim coram vicinis, aut aliis honestis personis fiat magistratu non interveniente, et haec nullum impedimentum matrimonio praestat: *ibid.* §. 12.

§. XXXV.

Matrimonium quoad Impedimentum Consanguinitatis.

Prohibitum est de jure naturae matrimonium in primo adscendentium gradu. *Leodien. Disp. Matr.* 14. *Dec.* 1793. §. 3.

At est controversum, num eadem obstet lex naturae in primo collateralium: affirmant nonnulli, alii negant: *ibid.*

Nullum vero hactenus fuit super hoc gradu Pontificiae dispensationis exemplum: *ibid.*

Disputant Doctores de matrimonio in primo consanguinitatis gradu lineae collateralis, utrum scilicet naturali etiam jure, nedum positivo illicitum sit. *Const. Disp.* 23 *Apr.* 1760. §. 10.

Non dubitatur in ulteriori gradu lineae collateralis matrimonium solo jure Ecclesiae esse vetitum: *ibid.*

Matrimonium celebratum inter consanguineos, dispensatione non praecedente,

invalidum est. *Civit. Cast. Null. Matr.* 18. *Jul.* 1778. §. 5.

Quam decernere debet Judex in litteris designatus, et non alter: *ibid.*

Ad illius validitatem requiritur moralis Parochi praesentia: *ibid.* §. 6.

Idque ut intelligere valeat contrahentium assensum: *ibid.*

Testis esse nequit de eorum consensu, quem non audivit, neque intellexit, quo non intellecto, matrimonium redditur invalidum: *ibid.*

Contractum coram Parocho sponsae, et duobus testibus validum est: *ibid.* §. 7.

Licet decretum pro dispensatione ab executore nondum latum fuerit: *ibid.*

Quia tam verbo, quam facto dispensatio demandari potest: *ibid.*

Vir qui a stipite quarto gradu, et mulier, quae ex alio latere distat quinto, possunt licite matrimonialiter copulari, quia computatio fit a remotiori, itaut vir, et mulier distent in quinto, in quo gradu nulla est prohibitio. *Disc. Secr.* 28. *Martii* 1722. §. 10.

Papa Clemens V. dispensationem concessit, ut vir, et mulier non obstante quarto gradu consanguinitatis possent ad invicem matrimonialiter copulari; sed compertum, quod vir tertio, et mulier quarto distabant, declaravit, ut illa, et similes dispensationes omnes in posterum haberent robur, non obstante omissione mentionis de distantia tertii gradus praedicti a stipite: *ibid.* §. 11.

Pius autem IV. voluit, ut in dispensationibus specialis, et expressa mentio fieret non solum de remotiori, sed etiam de proximiori gradu, et de eorum distantia, declarando, quod in casu non factae mentionis, matrimonium nullius esset roboris: *ibid.* §. 12.

At Pius V. Bullae Pii IV. derogavit, et voluit, ut excepto casu, quo vir, et mulier primum consanguinitatis gradum attingerent, in quo se numquam dispensare praetendebat, in ceteris solis consanguinitatis, et affinitatis gradibus, remotior attenderetur, et secum traheret propinquiorem, et ob id sufficeret remotiorem tantum gradum exprimere, obtentis tamen postea super propinquiori litteris declaratoriis: *ibid.*

Validum matrimonium esse putant, licet disputationem tantum remotioris gradus proximiori silentio servato, vir obtinuerit, quia novae declaratoriae litterae requiruntur ad avertendum scandalum, ne videlicet aliqui sumerent occasionem scandali, videntes non fuisse dispensatum in gradu propinquiori, licet aliunde regula juris sit, quod gradus remotior imbibit, et trahit ad se propinpinquiorem. *Luceor. Null. Matr.* 7. *Sept.* 1720. §. 7. *in ead.* 28. *Febr.* 1722. §. 7. *in ead.* 28. *Martii* 1722. §. 3.

Alii e contra censent matrimonium nedum illicitum esse, sed invalidum, quia Sanctus Pius V. postquam declaravit sufficere ad valorem dispensationis, si exprimatur gradus remotior, *obtentis tamen postea super propinquiori litteris declaratoriis*; quae verba important conditionem ante actum explanandam, et quae si non praecedat, actum nullum reddit; *ibid.* §. 8.

Matrimonium inter secundo, et tertio gradu consanguinitatis conjunctos de jure subsistere non potest, nec confirmatur dispensatione Apostolica, si fuit sub et obreptitie impetrata. *Ger. seu Vic. Nul. Matr.* 2. *Aug.* 1760. §. 2.

Matrimonium initum cum viri defuncti fratre per legem Mosaycam prohibitum est. *Anidv. Secr.* 11. *Sept.* 1762. §. 8.

Limitatur, non est prohibitum, quando ex defuncto viro filios non susceperat: *ibid.*

Et etiam nova lege toleratur in neophitis. *ibid.*

Impedimentum consanguinitatis in ma-

trimoniis ex Buliis Pontificum ad quartum gradum inclusive fuit restrictum. *Mont. Falis. Null. Matr.* 28. *Aug.* 1751. §. 2.

Quod impedimentum non solum praepedit ne matrimonium contrahatur, sed contractum dirimit, etiamsi bona fide, et impedimentum ignorantes illud contraxerint. *ibid.*

Neque ex concubitu ratihabitum dici potest matrimonium, quod in radice nullum fuit. *ibid.*

§. XXXVI.

Matrimonium quoad Conversionem Conjugatorum.

Doctrina certa est, posse unum ex conjugibus resilire a matrimonio rato ut ad statum regularem transeat. *Cam. seu Fabr.* 24. *Aug.* 1765. §. 5

Id habet locum, tametsi alter conjugum non consentiat. *ibid.*

Offerri debet tamen nunc utriusque ipsorum juratum solemne testimonium de non consummatione. *ibid.* §. 6.

Quae res cum sit de difficillima probatione, assertio ipsorum conjugum plenissimam fidem facit: *ibid.*

Nec obest prior contraria declaratio non solemnis, non judicialis, in causa producta ab illo qui de sui matrimonii validitate propugnabat. *ibid.* §. 7.

Concilium Tridentinum *Can.* 6. *Sess.* 24. anathematizavit, qui matrimonium ratum non consummatum per solemnem religionis professionem alterius conjugum non dirimi asserit: *ibid* §. 13.

Quo casu non requiritur consensus alterius conjugum, qui per alterius solemnem professionem liber est. *ibid.*

Sed locum non habet in consummato, nisi ambo consentiant, et claustralem vitam eligant, sive servandae castitatis votum emittant. *ibid.*

Quatuor requiruntur: ut unus ex conjugibus religionem profiteatur manente altero in saeculo. *Barch.* 28 *Sept.* 1765. §. 4. et 7. 11. Consensus manentis in saeculo 2. ejus senilis aetas 3. ut periculum incontinentiae desiit. 4. ut is perpetuum continentiae votum emittat. *ibid.*

Regula est, ut alter conjugum non possit regularia vota emittere, nisi alter quoque libere consensum praestet, et regularem statum simul profiteatur: *ibid.* §. 9. *seq.*

Una exceptio datur, si laesa ita sint jura matrimonii, ut quidem perpetuae separationi locus fuerit, nempe ob adulterium unius ex conjugibus; conjux innocens non potest cogi, ut regularem statum profiteatur. *ibid.* §. 12.

Altera exceptio est, si ex conjugibus, qui in saeculo maneat, sit senex, et ab omni incontinentiae suspicione vacet, ac simul votum castitatis emittat. *ibid.* §. 18. *seq.*

Ut supersite adhuc uxore, maritus ingredi valeat Religionem, et in ea valide profiteri, requiritur, ut mulier consentiat, et quod et ipsa religionem ingrediatur, si est juvenis, vel si non caret periculo incontinentiae; aut quod perpetuum continentiae votum in saeculo emittat in manibus ordinarii, si est senex, et extra periculum incontinentiae. *Turon.* 7. *Sept.* 1720. §. 4. *Ulyss. Or.* 6. *Dec.* 1727. §. 3. *Veron.* 18. *Dec.* 1728. §. 9.

Quando autem mulier manens in saeculo emisit votum simplex continentiae, sive deinde sit senex, et non suspecta de incontinentia, sive sit juvenis, et suspecta, non habet facultatem revocandi virum a Monasterio, quum professio a viro emissa hoc casu valida manet. *ibid.*

Si vir malis artibus, et per vim injustam ab uxore extorserit profitendi in religionem licentiam, professio sic emissa nulla est, et professus tenetur ad uxorem redire: *ibid.* §. 5.

Uxor autem, quae captiose et dolose fue-

rat inducta ad suum assensum praestandum, repellitur a viro è Monasterio vindicando si post illius ingressum in religionem adulterium cum alio commiserat: *ibid.* §. 6.

Conjux fidelis debet de necessitate conjugem infidelem interpellare, an velit converti, et cohabitare sine contumelia creatoris, ad effectum, ut ad alia vota sibi liber aditus esse debeat: *Hor.* 17. *Jan.* 1722. §. 4.

Docent communiter theologi, hodie Judaeis non esse permissum suas uxores repudiare; et per repudium non solvi vinculum matrimonii, Christus enim Dominus illud reduxit ad suum primum statum, hoc est ad indissolubilitatem, non statuendo novam Legem, sed auferendo dispensationem quae circa dictam indissolubilitatem fuerat concessa. *ibid.* §. 5.

Et quamvis hodie inter haebreos scientibus et tolerantibus superioribus ecclesiasticis, vigeat praxis repudii, adhibitis nonnullis solemnitatibus; haec tamen poterant ad summum sibi locum vindicare in repudio inter infideles misso, et iisdem in infidelitate permanentibus; secus autem quoties alter ex eis ad fidem conversus est: *ibid.* §. 6.

Conjux fidelis potest ex circumstantiis, puta quando periculum est in mora, quando elapsus est longum tempus a discessu repudiantis, quando nulla adest spes illius ad uxorem repudiatam reditus, et quando ignoratur an mortuus vel vivus sit repudians, transire ad alia vota, omissa interpellatione viri infidelis; *ibid.* §. 7.

Alii e contra censent, quod etiam accedentibus circumstantiis de jure locus sit interpellationi, sed quod si graves sint, haberi debeat recursus ad summum Pontificem, cujus est in eo rerum statu indulgere, ut omissa interpellatione, conjux fidelis ad alia vota transire possit. *ibid.* §. 8.

Sicuti commisso per alterum ex conjugibus notorio adulterio, conjux innocens, etiam invito adultero potest ad religionem transire; sic licitum est innocenti, quamvis in saeculo remanenti, concedere facultatem adultero, ut transeat ad Religionem: *Jan.* 2. *Maii* 1722. §. 7.

Quando laesa sunt jura matrimonii, et diminuta propter sententiam divortii, potest conjux innocens in saeculo manere, et alter ad religionem transire, si conjux innocens eidem praestet licentiam: *Salam.* 6. *Mart.* 1723. §. 4.

Jura prohibentia professionem, seu mutationem status alterius conjugis absque voto continentiae emittendo ab eo, qui in saeculo remanet, procedant in casibus, in quibus matrimonium integrum, et illaesum perseverat, secus autem, quando ejus jura sunt laesa et diminuta: *ibid.*

Quemadmodum matrimonium ratum, et non consummatum solvitur per religiosam professionem, quae in ordine monastico aut Regulari emittatur; ita eadem dissolutio sibi vindicat locum si fiat professio inter milites Hierosolymitanos, qui juxta receptam in curia sententiam, sunt veri, et proprii religiosi: *ibid.* §. 5.

Distinguendum est inter matrimonium laesum propter adulterium, quod est quid perpetuum, et inter matrimonium laesum per divortium propter saevitiem, quae non est quid perpetuum, sed temporale: in secundo casu jura matrimonii laesa dici non possunt, ut permissum esse videatur alteri ex conjugibus in religione profiteri, altero in saeculo permanente: *ibid.* §. 7.

Si judex divortii sententiam non limitaverit ad aliquod tempus, nec fuerit inter conjuges stante longa separatione sequuta reconciliatio: aequaparari hinc potest casus matrimonii laesi ex sententia divortii propter adulterium etiam ad effectum, ut conjux transire valeat ad religionem, altera remanente in saeculo: *ibid.* § 9.

Matrimonium in infidelitate contractum solvitur, quoad vinculum, si alter ex conjugibus in infidelitate permaneat, et nolit cohabitare cum conjuge ad fidelitatem converso, vel si velit cohabitare nolit id facere sine contumelia creatoris: *Disc. Secr.* 27. *Jul.* 1726. §. 2.

De tempore quo matrimonium quoad vinculum solvatur, nonnulli putant matrimonium quoad vinculum dissolvi statim ac infidelis monitus renuit legitime habitare: *ibid.* §. 3.

Alii docent, illud non statim dissolvi, sed tunc solum, quando lapsus est terminus auctoritate Ecclesiae infideli praefixus, ut se declaret, an velit cohabitare sine contumelia Creatoris: *ibid.*

Caeteri demum existimant, ut matrimonium tunc solum dissolvatur quoad vinculum, quando conjux fidelis aliud contrahit matrimonium: *ibid.*

Solvitur pariter quoad vinculum, vel statim ac infidelis renuit legitime habitare, vel statim ac intra terminum praefixum non se declarat, quod vult habitare sine contumelia creatoris: *ibid.* §. 5. *et* 6.

Pugnant vero theologi et Canonistae super dubio, an matrimonium quoad vinculum dissolvatur tunc cum conjux fidelis aliud contrahit matrimonium: *ibid.* §. 5. *et* 14.

Sed communior sententia est, ut matrimonium solvatur quoad vinculum, si conjux fidelis aliud non contraxerit matrimonium: *ibid.* §. 5. 7. 8 9. 10. *et* 14.

Si ergo conjux fidelis remanserit innupta, et deinde convertatur infidelis, qui in infidelitate aliam duxerit uxorem, primum matrimonium non est solutum, et conversus non cum secunda manere, sed ad primam redire tenetur: *ibid.* §. 10.

Quum infidelis legibus Canonicis non teneatur, matrimonia ab ipsis contracta in secundo, vel tertio, vel ulteriori gradu, non dissolvuntur, sed permaneut etiam post receptum baptisma, juxta famigeratum textum *in cap. gaudeamus de divort.*: *ibid.* §. 11.

Non potest mulier conversa post conversionem sui viri aliud contrahere matrimonium, quum primum permaneat, sed posse ab eo recedere quoad thorum, ex quo infidelis admonitus noluit converti: *ibid.* §. 13.

In terminis, in quibus Judaeus habebat uxorem, quae conversa est, et quae remansit innupta, quique duxit secundam, et deinde ipse cum secunda conversus est, Papa potest dispensare, ut cum secunda remaneat, dissoluto quoad vinculum primo matrimonio in infidelitate contracto: *ibid.* §. 16.

Privilegium ab Apostolo datum solvendi vinculum matrimoniale in casu, quo alter ex conjugibus convertatur ad fidem, et est datum in favorem fidei, et sic per se fideli, et per accidens infideli: *Flor.* 29. *Martii* 1727. §. 12.

Id facit, ut non possit infidelis ad alia vota transire, nisi postquam fidelis solutus est, quae solutio non datur nisi per novum matrimonium, quod ab ipso post conversionem contrahatur: *ibid.*

Certum est certitudine fidei sublatum esse per Christum Dominum libellum repudii a Moyse permissum; et quod si uxor repudiata, vivente marito repudiante, transeat ad alia vota, adulterium committit: *ibid.* §. 14.

Discrepant theologi a theologis, Canonistae a Canonistis, itaut utraque opinio tamquam probabilis haberetur, et controversia tanta ab aliis existimatur, ut expectandam dicant judicium Sedis Apostolicae super casu, quando matrimonium fuit contractum et consummatum in infidelitate, et post unius ex conjugibus conversionem, et alterius permanentiam in infidelitate promovetur instantia pro dissolutione: *ibid.* §. 15.

Si infidelis in infidelitate plures habuerit uxores, et ipse ad fidem convertatur, debet cum prima uxore permanere juxta doctrinam Divi Thomae: *ibid.* §. 20.

Pontifices aliquando dispensarunt, ut infidelis ad fidem conversus, qui plures habuit uxores, possit remanere cum ea uxore, quae fidem Christianam amplexa est, relicta prima, quae in infidelitate permansit: *ibid.* §. 21. *et* 23.

Et hoc non aliter fieri non potuerit, nisi dissoluto quoad vinculum primo matrimonio contracto, et in infidelitate consummato patet, quia alias sequeretur quod Pontifex super polygamia dispensasset contra jus divinum, quae dispensatio soli Deo est reservata: *ibid.* §. 22.

Accedentibus vero legitimis circumstantiis et signate difficultate reperiendi primam conjugem, probabilis est opinio Doctorum interpellationem omitti posse, et sine ea permissum est conjugi converso ad alia vota transire: *ibid.* §. 37.

Post consummatum matrimonium non potest uxor ingredi Monasterium, et in eo religiosam professionem emittere, nisi accedat consensus viri. *Ulix. Orien.* 22. *Nov.* 1727. §. 6.

Limita in casu, in quo matrimonii jura laesa essent per adulterium: in eo quippe casu, accedente sola licentia conjugis vere innocentis, qui nec directe, nec indirecte adulterio alterius cooptatus est, potest conjux adulter religionem profiteri; licet innocens in saecula remaneat, nec emittat solemnem professionem, si sit juvenis, nec faciat simplex votum castitatis, si sit senex: *ibid.* §. 8. *et Veron.* 18. *Dec.* 1728. §. 15.

Affirmativa resolutio habetur, quod qui consensum praestitit, et nec regularem Professionem si juvenis, nec votum simplex castitatis si senex emisit, habeat jus revocandi professionem cum ejus simplici licentia: *ibid.* §. 10.

Nonnulli distinguunt inter manentem in saeculo, et conscium juris, disponentis conjugem non posse profiteri, nisi licentiam concedens voveat castitatem, si senex est, et si juvenis ingrediatur religionem, et ignarum hujus dispositionis juris; itaut in primo casu non sit permissa revocatio, secus in secundo, dummodo tamen ignorans dispositionem juris fuerit uxor, et non vir, ut pote qui per ignorantiam juris excusari non potest: *ibidem*.

Alii autem hanc distinctionem impugnant, et contendunt locum esse revocationi, sive adfuerit, sive non cognitio dispositionis juris: *ibid.*

Conjux, qui non obstante valida professione ad saeculum revocatur, non potest petere, sed tantum reddere debitum, et mortuo revocante, tenetur ad religionem redire: *ibid.*

Si maritus dederit assensum suum, sed nec regularem professionem, nec votum simplex castitatis emiserit, potest uxorem suam repetere, et eadem ipsi salvo officio judicis restituenda est: *ead.* 6. *Dec.* 1727. §. 3.

Sed assensus hic licet libere praestitus, ab Ecclesia non acceptatur, nisi vallatus vel professione regulari, vel voto simplici continentiae in saeculo fuerit: *ibid.* §. 6.

Si vir uxori proximam dedit adulterii causam, ut quando expresse, vel tacite concessit eidem facultatem adulterandi, sciensque adulterium sponte reddidit debitum, vel petiit; tunc omnino necesse est, quod praeter licentiam profitendi, ipse si sit juvenis, professionem regularem, vel si senex votum continentiae in saeculo emittat: *ibid.* §. 8.

Si vir est innocens, tunc sufficit licentia innocentis, nec opus est, ut ipse, vel religionem ingrediatur, vel emittat in saeculo votum continentiae, ex quo

jura Canonica, quae ingressum in religionem, seu regularem professionem, vel votum simplex castitatis in saeculo exposcunt, procedunt in terminis, in quibus jura matrimonii sunt integra, et illaesa, secus autem quando laesa, et diminuta sunt: *ibid.* §. 9.

In praxi vero receptum est, quod dum constet de adulterio mulieris de consensu viri sui in juvenili aetate constituti, et nolentis propter infirmitatem ordines sacros recipere, nec emittere professionem regularem, uxor professionem emittat, marito in saeculo manente, solo voto continentiae emisso: *ibid.* §. 10. 11. *et* 12.

Ad hoc ut vir possit Sacros Ordines, uxore in religione solemnia vota emittente suscipere, requiritur illius senilis aetas, quae in conjuge in saeculo remanente ad minus supra annos 50. esse debet. *Veron.* 18. *Dec.* 1728. §. 3.

Viri etiam precibus sacros ordines suscipere volentis obstat existentia prolis adhuc in infantili aetate, cujus curam praetermittere non licet propter ingressum in religionem: *ibid.* §. 4.

Sin vero aliunde filio impuberi possit provideri, si nimirum remanet apud Aviam, vel Patruos, tunc non erit obstaculum prolis existentia; sed requiritur ut Avia, et Patrui consentiant, et ut filii conditio non fiat ex tali educatione deterior: *ibid.* §. 4.

Nonnulli hoc limitant in conjuge in saeculo in statu laicali remanente, non autem in viro, qui vult effici Sacerdos, qui requisitum habere debet, ut uxor continentiam profitens consenserit: *ibid.* §. 5.

Si unica superstat filia non obstat, quum satis provisum illi videtur, si vel remaneret in saeculo penes patrem, vel ingrederetur Monasterium simul cum matre: *ibid.* §. 6.

Si ratio potissima, ut uterque conjux solemnia vota emittant pro dissolvendo matrimonio consummato, est, ut Deo melius servirent: tunc sufficit sola susceptio sacrorum ordinum absque eo quod maritus cogendus esset religiosam vitam amplecti: *ibid.* §. 7.

Sin vero ratio potissima est ad effectum consulendi periculo incontinentiae conjugis reclusi, et ut a vagationibus arceatur, tunc permittitur permanentia unius in saeculo cum voto perpetuo castitatis, quando ob ingravescentem aetatem cessaret timor incontinentiae, et si non est in senili aetate constitutus; nec in eo deficit suspicio incontinentiae, tunc non sufficit sola susceptio ordinis sacri: *ibid.* §. 8.

Si conjux initiatus ad Sacerdotium sit cum legitima licentia uxoris manentis in saeculo cum voto castitatis suspectus est, non est permittendus simul cohabitare; sin vero suspectus minime est, tunc satis est cubiculum sequestrare: *ibid.* §. 9.

Glossa in *cap. conjugatus de conv. conjug. ab Uxore* refert, nonnullos antiquos Canonistas tenuisse, quod non sit vir ordinandus in sacris, nisi uterque conjux in religionem ingrediatur: *ibid.* §. 10.

Et in *cap.* 2. *de cleric. conjug. verbo castitatem* eadem habet, quod possit vir ad sacros ordines promoveri, sequestrato mansionis cubiculo cum uxore, si senes sunt: secus si sunt juvenes: *ibid.*

Imola contrariam tenet Glossae opinionem, asserens, quod sufficeret mulierem transire ad religionem, sive vir voveat castitatem, et promoveatur ad sacros, licet ipse remaneat in saeculo tamquam clericus saecularis: *ibid.* §. 11.

Et ejusdem opinionis est practicus Monacellus cum D. Bonaventura, dicens, quod dissolvuntur sponsalia, immo et matrimonium ratum, et non consummatum, quando conjuges de commu-

ni consensu ambo ad statum caelibatus eodem tempore volunt transire, nempe mulier, ut professionem emittant in Monasterio, et vir ordinem sacrum suscipiat: *ibid.* §. 12. *et* 13.

De Conjugiorum a Catholicis cum foeminis haereticis coram Ministro acatholico initorum valore, qui in controversiam veniat, judicandum est non secundum favorem, qui causae matrimoniali competere solet, sed juxta rigorem juris: *Eyst. Matr.* 8. *Mart.* 1732. §. *ult.*

Ad Sacerdotium promoveri valet conjugatus, dummodo uxor consentiat, et voveat castitatem. *Luc.* 18. *Jul.* 1795. §. 2.

Et si uxor sit juvenis et suspecta de incontinentia, ingredi etiam debet claustra, non item senex, et probatae honestatis. *ibid.*

Quae imo cohabitare potest cum viro; cum eo tamen condormire, vel in eodem jacere cubiculo prohibetur: *ibid.* §. 3.

Permittunt enim canones cohabitationem dummodo de carnali fiat spirituale conjugium: *ibid.*

Promotionem conjugati permittebat etiam vetus Ecclesiae disciplina. *ibid.* §. 4.

Atque Episcopi decernebant de circumstantiis ad permittendam cohabitationem viri cum uxore in statu Sacerdotali: *ibid.*

Ad impedienda vero mala, quae in re per culis plena eveniebant rem deinde in se assumpserunt summi Pontifices: *ibid.* §. 5.

Et vix unum, et alterum est exemplum permissae promotionis conjugati: *ibid. et seq.*

At ratione scandali adversantur nonnulli Doctores cohabitationi viri Sacerdotis cum uxore: *ibid.* §. 7.

Maxime si illius promotio non sit evidenter utilis Ecclesiae: *ibid.*

Ante consummationem licitum est alteri ex conjugibus religionem approbatam ingredi, et in ea perpetuam castitatem profiteri, itaut alter conjux in seculo remanens, vinculo conjugii solutus, potest libere ad novas nuptias convolare: *Neap. Matr.* 11. *April.* 1761. §. 5.

Non requiruntur rigidissimae probationes, vel impotentiae, vel non sequutae consummationis, quae ad obviandum fraudibus in judicio nullitatis propositae ex impotentia absoluta, vel correspectiva exiguntur: *ibid.* §. 6.

Quia ingressus in religionem respicit perfectiorem statum, in cujus assumptione suspicari nequit de fraudibus, et de collusione: *ibid.*

Praesertim si coeptum fuerit judicium paulo post contractum matrimonium: *ibid.*

Cum tempestiva reclamatio vim augeat probationibus: *ibid.*

Conjugum, qui votum castitatis emiserunt permanentia in saeculo repugnare textus *in Can. Episcopus distin.* 77. *et in Cap. cum sis de convers. Conjug.* videtur. *Panor.* 20. *Maii* 1752. §. 1.

Hoc tamen juris dispositio locum habet, ubi uxor juvenis est, periculum adsit incontinentiae, secus vero ubi uxor senex est, et conjux, qui saeculo remanet, quinquagenario major sit, ut senilem aetatem ad hunc effectum communi consensu Canonistae constituunt: *ibid.* §. 2.

Hoc casu cum cesset quaelibet incontinentiae suspicio, satis est votum castitatis, ut uterque, vel alteruter remanere possit in seculo: *ibid.*

Verum si ita uxor senex sit ac sterilis, ut sine suspicione possit esse in seculo, dissimulare poterit, ut ea in seculo remanente, et castitatem promittente ad religionem vir ejusdem transeat: *ibid.*

Eadem distinctione tolli potest difficultas de cohabitatione in una domo, quoties conjuges senes sint, et absit omnis incontinentiae suspicio, satis est cubiculum sequestrare: *ibid.*

Si vir mulierem non cognoverit carnali-

ter, et eadem mulier ad religionem transire voluerit, recepta cautione duorum mensium spatium habeat: *Neapol. Matr.* 31. *Mart.* 1778. §. 18. *et* 19.

Spatium verum duorum mensium computandum nonnulli censuerunt a di: contracti matrimonii: *ibid.*

Ex communi tamen Canonistarum Sententia computari debet a die praefixionis termini a Judice factae: *ibid.*

Et terminus duorum mensium decurrere ipso jure non potest a die initi matrimonii, sed a die praefixionis termini: *ibid.*

Hinc inferunt Canonistae plerique, quod si elapso bimestri, nullaque praestita cautione, matrimonium nondum fuerit consummatum, liceat, non obstante quocumque temporis lapsu, religionem ingredi: *ibid.*

Libertas mulieris ad alias nuptias transire, non prius permitti potest, quam post exactum a viro integro tyrocinii annum, emissamque solemniter professionem, quia nonnisi per professionem matrimonium dissolvitur: *Neap. Matr.* 27. *Jun.* 1772. §. 5. *et* 6.

Licet alteri ex conjugibus post consensum in matrimonio praestitum, religionem ingredi, dummodo carnalis copula non intercesserit: *ibid.* §. 7. *et ead.* 28. *Sept.* 1771. §. 11.

Hinc per solemnem professionem alterius ex conjugibus matrimonium dirimitur: *ibid.*

Et contrarium asserentes Concilium Tridentinum anathemate damnavit: *ibid.*

Quamvis duorum mensium spatium a jure concessum fuerit ad deliberandum de ingressu in religionem: *ibid.*

Nihilominus hujusmodi terminus computari non debet a die contracti matrimonii, uti nonnulli putarunt, sed a die praefinitionis termini a Judice factae, uti est communis Canonistarum sententia: *ibid.*

Status regularis unius conjugis nullum alteri praejudicium irrogat, cujus jura ante professionem semper integra et illaesa remanent: *Barch* 19. *Sept.* 1767 §. 8.

Nec professionis dilationi Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 25. *Cap.* 16. *de Reg. et Mon.* obest: *ibid.* §. 9.

Sed hoc procedit tantum quoad Novitios, non vero quoad novitias: *ibid.*

Et sibi locum non vindicat, ut professio ex rationabili causa differtur etiam a viris: *ibid.*

Vulgatissima res est, ac firmissima Sacrorum Canonum, et Ecclesiae doctrina, posse quemlibet ex conjugibus a matrimonio rato, et non consummato resilire, ut statum regularem amplectatur: *Com. seu Fabr. Matr.* 4. *Junii* 1768. §. 21.

Idque procedit altero etiam Conjuge invito, ac repugnante: *ibid.*

Liberum est ante matrimonii consummationem unicuique ex conjugibus religionem ingredi: *Neap. Matr.* 31. *Mart.* 1770. §. 3.

Et seposito probationum rigore sufficit utriusque conjugis depositio, qua eorum cuique potestas fiat Religioni nomen dare: *ibid.*

Liberum non est uxori ad alias transire nuptias, nisi post solemnem professionem a viro servata forma Sacri Concilii Tridentini *Sess.* 25. *Cap.* 15. *de reg.* emittendam: *Neap. Matr.* 11. *April.* 1761. §. 10.

Terminus duorum Mensium a jure Canonico sponsis assignatum ad religiosam vitam amplectendam, non esse computandum a die contracti matrimonii, sed ab eo dumtaxat tempore, quo judicialis intercessit termini praefixio. *Com. Matr.* 17. *Dec.* 1768. §. 5.

§. XXXVII.

Matrimonium quoad Impedimentum Criminis.

Impedimentum impediens, et dirimens matrimonium, quod dicitur impedimen-

tum criminis, quodque ex solo adulterio, vivente prima Conjuge patrato, non coalescit, coalescit ex adulterio una cum promissione adulteram ducendi in uxorem post obitum conjugis tunc viventis: *Reat.* 13. *Jul.* 1725. §. 8.

Amplia etiam sive adulterium praecedat promissionem sive promissio praecedat adulterium, dummodo promissio sit vera, et seria, et ab altera parte acceptata: *ibid.*

Maritus qui uxorem interemit, in poenam hujus peccati non potest cum alia matrimonium contrahere: *Ulix.* 7. *Sept.* 1726. §. 3.

Amplia etiamsi maritus occidat uxorem in adulterio deprehensam, licet id impune fiat per leges civiles: *ibid.*

Communis opinio est, quod ut inducatur impedimentum impediens, et dirimens matrimonium ob uxoricidium simul cum adulterio necesse est, quod occisio facta fuerit animo contrahendi matrimonium cum complice vel occisionis, vel adulterii: *ibid.* §. 7.

Si vero uxoricidium ex alia causa descendat, impedimentum praefatum non adest: *ibid.*

In foro fori, quidquid sit de foro conscientiae quando maritus uxorem interficit, et contrahere vult matrimonium cum adultera, praesumitur, quod interfecerit animo et intentione eam in uxorem ducendi: *ibid.* §. 8.

Impedimentum impediens et dirimens matrimonium consurgit ex adulterio cum promissione contrahendi matrimonium, quoties uxor moriatur: *ibid.* §. 4.

Et consurgere etiam potest ex machinatione in mortem conjugis una cum adulterio, etiamsi nulla accesserit promissio in uxorem ducendi eam quam polluit per adulterium: *ibid.*

Nulla accedente necessitate, quod tam vir, quam mulier in mortem uxoris sint moliti, quum utrius machinatio necessaria sit, quando non intervenit adulterium, et alterutrius sufficiat, quando adulterium intervenit; *ibid.*

Constat de criminis impedimento, quando adhuc vivente uxore vir adulterium sub promissione matrimonii data, et accepta commiserit: *Milet. Null. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 9.

Et haec mutua promissio satis evincitur ex utriusque rei jurata depositione, quibus in re occulta aeque, et turpissima fides habenda est: *ibid.*

Testimonium ad impedimentum criminis probandum non prodest, si habeant personales exceptiones, et si deposuerit de auditu ex conjugibus: *ibid.* §. 15.

Est impedimentum criminis, quando scilicet adulter, et adultera sive ante, sive post adulterium commissum promittunt, et fidem dant de matrimonio post mortem conjugis ineundo, etiamsi ipsi in talem mortem non conspiraverint: *ibid.* §. 17.

Mors alicujus an opera, vel casu communi evenerit, ex ejusdem Cadaveris 48. horarum spatio inhumati signis, atque indiciis clare, aperteque colligi potest. *Neap. Imp. Crim.* 26. *Martii* 1746. §. 2.

Neque obstabit rumor viciniae circa illius mortem non naturalem, sed opera uxoris, quoties testes qui proponuntur, id non habeant: *ibid.*

§. XXXVIII.

Matrimonium quoad Impedimentum Cultus Disparitatis.

Non solum inter Infideles, sed etiam in prioribus Ecclesiae saeculis erant irrita Matrimonia apud Orientales inter Catholicos, et haereticos: *Annot. Secr.* 15. *Julii* 1793. §. 1.

Deinde vero ex universali consuetudine, jureque scripto valide contrahi coeperunt, sed illicite: *ibid. et in Dissert. Secr. sup. Matr.* 1740. *in fin. litt. A. num.* 3.

Post Concilium vero Tridentinum orta fuit quaestio, num valide illi contraherentur coram Ministro Acatholico: *ibid.*

Affirmabant alii, etiamsi contraherentur in locis publicati Concilii: *ibid.* §. 3.

Cum communi negabant alii, eo quod soluti non essent haeretici legibus Ecclesiae, a qua turpiter recesserunt: *ibid.*

Tum quia Parochialis beneficii titulo destituerentur Parochi, seu Ministri Acatholici: *ibid.*

Ut verior tamen haec recepta fuit opinio: *ibid.*

In dubio publicationis Concilii hujusmodi matrimonia censentur valida: *ibid.* §. 6.

In dubia enim possessione legis standum est pro libertate: *ibid.*

Constare debet de publicatione Concilii in qualibet Parochia, non in regno tantum. Provincia, vel Synodo: *ibid.*

Desumi valet publicatio a loci Catholica religione dominante: *ibid.* §. 4.

Excluditur vero in Ducatu Cliviensi ex qualitate ejus Ducum: *ibid.* §. 7.

Probatur etiam ex observantia Conciliaris decreti, ubi celebrari nempe consuevissent matrimonia mixta coram Parocho, et duabus, vel tribus testibus: *ibid.* §. 8.

De hac observantia non constat in Ducatu Cliviensi quoad Matrimonia Catholicorum cum Acatholicis coram Ministellis haereticis: *ibid.* §. 9.

Plura immo sunt inobservantiae argumenta: *ibid.* §. 10.

Hinc in Ducatu Cliviensi matrimonia cum muliere Catholica a viro acatholico inita sunt illicita, non tamen irrita: *ibid.* §. 11.

Observantiae indicium praebere videtur recessus religionis, seu pacta inita inter Electorem Brandeburgi, et Comitem Palatinum, dum indivisam Ducatus possessionem retinebant, ob praescriptas nempe plantationes, dimissorias, et celebrationem matrimonii coram alterutro viri Parocho, Catholico, vel Acatholico; sed certam non constituunt publicationis Concilii probationem, ex quo nulla praesertim in illis fit mentio testium: *cit. ibid.* §. 11.

Magis in Hollandia, foederatoque Belgio praecisa, et conciliari legi consentanea erat observantia, et tamen ob dubiam Concilii publicationem valida matrimonia mixta coram Ministello Acatholico declarata fuerunt: *ibid.* §. 12.

Decretum Concilii, licet in aliqua ditione publicatum, non afficit haereticos, qui distinctam in ea Societatem constituunt: *ibid.* §. 13.

Eademque idcirco immunitate ob individuitatem contractus gaudent Catholici, qui cum illis contrahunt matrimonia: *ibid.* §. 14.

Si necessario Catholica nubere debet haeretico coram Ministello acatholico, decretum Concilii non obligat: *ibid.*

Nemo enim tenetur ad impossibile: *ibid.*

Et dicitur impossibile quod commode fieri nequit: *ibid.*

Licet Catholici nubere potius debeant Catholicis: *ibid.* §. 15.

Ob difficultates tamen loci permissa, et valida sunt eorum matrimonia cum haereticis; ex centenaria potissimum observantia conciliari decreto contraria: *ibid.* §. 16.

Vim sane habet hujusmodi observantia abrogandi ecclesiasticam etiam legem: *ibid.*

Et legitime praescripta, satis est ad id quadragenaria cum titulo, et bona fide, uti nonnulli putant: *ibid.* §. 17.

Maxime si eam toleravit Ecclesia: *ibid.* §. 18.

Matrimonia tamen inter Catholicos, et haereticos sunt illicita: *ibid.* §. 19.

Adversantur enim juri divino, quum religionis diversitas verum inter conjuges impediat amorem, aeternamque Partis.

Catholicae, sobolisque salutem in discrimen adducat: *ibid.* §. 20.

Eaque idcirco detestantur Canones, et Canonistae: *ibid.*

Sunt immo flagitiosa ob communionem Catholicorum cum haereticis in rebus sacris: *ibid.* §. 21.

Baptizatus enim, licet haereticus, contrahens matrimonium cum Catholica accipit Sacramentum; *ibid.*

Et Catholici, qui eam contrahunt coram Ministellis acatholicis, peccant mortaliter: *ibid.*

Ex matrimoniali formula quam adhibentur Ministelli ut sacri Ministri: *ibid.*

Eoque magis, in Germania praesertim, illicita, et flagitiosa sunt ob tacitum, vel expressum pactum educandi masculinam prolem in falsa secta patris, foeminina in Catholica Religione matris: *ibid.* §. 22.

De jure enim divino tenentur parentes educare filios in vera religione: *ibid.*

Et quamvis pactum illud excusent nonnulli ex consuetudine: contrarium tamen sustinet Benedictus XIV. *ibid.* §. 23.

Mixta matrimonia reddere potest summus Pontifex licita per rationabilem dispensationem: *ibid.* §. 24.

Potissima dispensandi causa est majus Catholicae Religionis bonum: *ibid.*

Parochi Catholici secundum laxiorem quorumdam sententiam licite concedere valent dimissorias ad illicita contrahenda matrimonia coram Ministellis acatholicis: *ibid.* § 25.

Contrarium verius, quia proxime influunt in malum, quod absque dimissoriis non sequeretur; *ibid. et* §. 26.

In concedendis sane dimissoriis peccant Parochi Catholici contra Sacrum Concilium Tridentinum, dum per eas substituunt Ministellos, ut matrimoniis assistant: *ibid.* §. 27.

Neque per silentium approbare censetur Ecclesia illorum factum; *ibid.* §. 28.

Licet ex justa causa licitas reddere valeat ipsorum dimissorias; in publicum scilicet Catholicae religionis bonum: *ibid.* §. 29. *et* 30.

Eas tamen Parochi Catholici concedere nequeunt absque dispensatione Apostolica: *ibid.* § 28.

Declaratio Benedictina, quoad Hollandiam, et Belgium, tamquam localis, vim non habet in aliis regionibus: *ibid.* §. 31.

Extendi tamen valet ex identitate rationis: *ibid.* §. 32.

Et plura sunt hujusmodi extensionis exempla: *ibid.* §. 34.

Communis est opinio Theologorum, et Canonistarum, quod matrimonia inter haereticum, et Catholicam contracta, sint illicita, sed valida: *Trajec.* 22. *Nov.* 1721. §. 2. *et Dub. Matr.* 15. *Jan.* 1724. §. 2. *Ipren. Visit. SS. LL.* 17. *Aug.* 1737. §. 3. *et Gnes. Null. Matr.* 15. *Jan.* 1791. §. 7.

Putant nonnulli, matrimonium inter haereticum et Catholicam contractum coram Parocho Lutherano in locis, ubi est receptum Concilium Tridentinum esse validum: *ibid.* §. 4. *Traject. et Ipren.*

S. autem Congregatio Concilii censuit, quod matrimonia sint nulla, quando inter haereticas, vel inter haereticum et Catholicam contracta sunt coram Ministro haeretico in locis, in quibus Concilium Tridentinum receptum, et publicatum est: *ibid.* §. 5.

Si Lutheranus sit haeresim objuraturus, et religionem Catholicam amplexurus, potest a Sede Apostolica dispensationem impetrare super matrimonio coram Parocho Catholico iterum contrahendo; quum sine clausula *abjurata prius haeresi* non concedatur: *ibid.* §. 7.

Catholicus cum haeretica, vel viceversa est in inevitabile aeternae ruinae discrimen: *Dissert. sup. Matr.* 1740. *in fin. lit. I. discep.* 2. *num.* 3.

Et ratio est, quia cum Sancto Sanctus

cris, et cum perverso perverteris, si hoc in aliis, quid magis in conjugio, ubi una caro, et unus spiritus est: *ibid.*

Et comperitur ex historia per alienae nationis injustam copulam a mandatis Dei plurimos deviasse, et in magna devolutos facinora: *ibid.*

Magis discrimen timendum est, ubi foemina haeretica cum Catholico jungitur: *ibid.*

Ita Salomon suarum uxorum lenociniis in Idololatriam lapsus est: *ibid.*

Maxime verendum est, ne nascitura proles, etsi fortasse ex pacto inter conjuges inito, Catholicis dogmatibus imbuenda sit, haeresis nihilominus venenum guttatim hauriat, et unius Parentis lue ita paulatim tabescat: *ibid.*

Et ipsimet Doctores Germani, et Belgici, quamvis eadem frequenter oculis usurpent, misera nihilominus, et quotidiana malorum inde pullulantium experientia edocti, ea tamquam juri naturali repugnantia, uno animo, atque una voce exsecrantur: *ibid.* §. 5.

Atque ea matrimonia recte et honeste contrahi possunt, modo Summus Pontifex auctoritatem suam interponat, cujus unius est quempiam, Ecclesiastica lege eas nuptias prohibente, solvere, et quo tempore naturale jus obligare cesset, interpretari; *ibid.* §. 6.

Raro autem, et nonnisi gravissimis de causis, tanta Summus Pontifex potestate usus est; *ibid.*

In locis ubi haeresis invaluit hujusmodi matrimonia dissuadenda potius, quam poenis interdicenda sunt: *Rel. Secr.* 15. *Junii* 1793. §. 11.

§. XXXIX.

Matrimonium quoad Impedimentum Erroris.

Textus *in cap. Dominus de secund. nupt.* succurrit conjugi decepto contra decipientem, ut si deceptus velit, cogatur decipiens stare matrimonio. *Smirn. Matrim.* 6. *Maii* 1752. §. 3.

Non vero cogit deceptum, laesumque conjugem, ut sit in matrimonio; deceptis enim, laesisque succurrendum est, non decipientibus, et laedentibus: *ibid.*

Error qualitatis personae non facit conjugium irritum. *Novar.* 24. *Febr.* 1720. §. 6.

Id vero limitatur in casu, quo quis expresse denunciatur se contrahere sub conditione, quo talis qualitas insit personae, cum qua matrimonium iniit; *ibid.*

Defectus autem qualitatis plene sufficienter deduci non potest ex editione prolis post sextum mensem a die initi matrimonii: *ibid.* §. 7.

Error in extrinsecis non autem in substantia matrimonium irritum non facit. *Comp. seu Luc. Matr.* 29. *Aug.* 1744. §. 3.

§. XL.

Matrimonium quoad Impedimentum Impotentiae coeundi.

Triplex est species impotentiae; alia evidens, quae visibili vitio elucescit, subitam exposcit matrimonii dissolutionem. *Luc. Nul. Matr.* 29. *Nov.* 1767. §. 3.

Alia verosimilis, quae ex indiciis moraliter certis, utcumque non manifestis resultans, statim locum facit dissolutioni, si juramentum conjugum, et septimae manus propinquorum accedat; *ibid.*

Alia dubia, quae solis nititur praesumptionibus, et ex ea nonnisi praemisso triennalis cohabitationis experimento matrimonium dissolvitur: *ibid.*

Non potest ambigi de impotentia verosimili, et moraliter certa, quam comprobat evidentia facti, certoque unisone affirmant Periti numero plures, formaliterque examinati: *ibid.* §. 5.

Accedente praesertim integra, adhuc, et incorrupta mulieris virginitate, ac univoca confessione tum utriusque conjugis, tum septimae manus propinquorum: *ibid.*

Et extranea est triennalis cohabitatio, statim ac ex peritorum judicio ex frustra adhibitis medelis, ex comperta mulieris integritate, et ex confessione utriusque conjugis, et septimae manus propinquorum constat de verosimili perpetua impotentia: *ibid.* §. 6.

Nec alias cum gravi animarum periculo inutile fit experimentum viri, si ob grandaevam ejus annorum 50. aetatem vires magis magisque de die in diem decrescunt, absque spe, quod beneficio temporis robustiores, ac viridiores efficiantur: *ibid.*

Conjugii foedus non aliter quam concludenter probato perpetuo, et absoluto impotentiae vitio, dissolvi potest: *ibid.* §. 7.

Quum constet ex peritorum judicio nullum exterius vitium patere, omniaque rite, recteque a natura conformata esse; deest proinde certa probatio perpetuae, et absolutae impotentiae: *ibid.*

Et ad naturalem mariti pudorem, et verecundiam referenda est ea circumstantia, quod periti in actu recognitionis corporis viri inertem perspexerint, et veluti immortuam ejus partem: *ibid.* §. 8.

Impotentia in matrimonio in duas classes dividitur, una in coeundo, alia in generando. *Placen. Nuis Matr.* 17. *April.* 1779. §. 8.

Impotentia perpetua, et absoluta viri existimatur, quoties duo medici, totidemque Chirurgi, considerata mala corporis hebetudine, morbi vi, et experimentis habitis, concordi sententia id existimarunt. *Janu. seu Albin. Null. Matr.* 26. *Aug.* 1769. §. 9.

Non amplius biennium, sed triennium ex ipso copulationis tempore numerari voluit Justinianus *Novell.* 22. *de Nupt. cap.* 6. ad probandam viri impotentiam. *Arim. Null. Matr.* 16. *Mar.* 1720. §. 9.

Hanc Justiniani sententiam sequutum etiam jus Canonicum *cap. Laudabilem de frig. et malefic.* est: *ibid.*

Tunc autem triennalis conceditur cohabitatio, quando dubia sunt impotentiae signa, aut praesumptiva; secus vero est, quando impotentiam evidenter concludunt, aut etiam quando sunt verosimiliter evidentia *ibid.*

Juxta receptiorem Sententiam a Rota Romana firmatam, triennium non a die intentatae copulae, sed a die decreti Judicis computatur; itaut vir Judici permittatur triennale tempus abbreviare in hypothesi, in qua conjuges per plures annos cohabitarunt, et copulae vacarunt: *ibid.* §. 11. *et in Tiras. Matrim.* 18. *Sept.* 1723. §. 4.

Impotentia a contrahente ignorata dirimit matrimonium, ad differentiam casus, quando videlicet matrimonium fuisset contractum cum scientia impotentiae. *Taur. Matr.* 23. *Aug.* 1721. §. 2.

Si de impotentia non constat evidenter, subintrat lex de triennali cohabitatione antequam locus dissolutioni matrimonii esse possit: *ibid.* §. 4.

Textus *in cap.* 1. *de frigid. et malef.*, qui denegat audientiam mulieri, quae non reclamavit initio matrimonii, allegando viri impotentiam, non procedit, quando mulier negat copulam, et est parata ad sui corporis ostensionem. *Gienn. Null. Matr.* 15. *Maii* 1723. §. 6.

Si matrimonium ob impotentiam accusatur, et vir contendit a se cognitam uxorem suam, et mulier neget, praestatur fides viro firmanti, et juranti, et secundum eum est pronunciandum: *ibid.* §. 7.

At si mulier virum arguat mendacii, et perjurii, et se virginem per experi-

mentum juratarum matronarum probare velit, inspectio est decernenda, et creditur mulieri: *ibid.*

Facienda est etiam inspectio viri, ut per eam facilius haberi possit veritas, et nihil est omittendum, quando agitur de matrimonii dissolutione: *ibid.* §. *ult.*

Juxta cauthelam Hostiensis mulieres in balneo reponi debent ad hoc ut illarum corporum inspectio et perquisitio facilius fiat. *Tiras. Matr.* 18. *Sept.* 1723. §. 6.

Antiquiores Theologi negarunt, quod impotentia respectiva sit impedimentum impediens, et dirimens matrimonium. *Eysten.* 28. *Jul.* 1724. §. 11.

E contra recentiores voluerunt, ut esset impedimentum impediens, et dirimens matrimonium, quoad illud genus personarum, quod impotentiam respectivam respicit: *ibid.*

Si foeminae arctitudo tolli possit sine peccato, vel sine periculo vitae, matrimonium est validum; sin vero tolli potest cum peccato, et cum periculo vitae, est invalidum: *ibid.*

Jura, et concors conjugum confessio concurrit ad probandam viri impotentiam. *Mediol. Matr.* 4. *Dec.* 1728. §. 3.

Concurrit etiam septima manus propinquorum jurantium se credere, conjuges verum fateri: *ibid.*

Et concurrit etiam judicialis perquisitio peritorum: *ibid.*

Hinc his concurrentibus dari locus experimento triennalis cohabitationis injuncto non debet: *ibid.* §. 4.

Cohabitationi enim triennali tunc datur locus, quum frigiditas prius probari nequit: *ibid.*

In triplici differentia veniunt consideranda naturalia impedimenta, quaedam enim necessario, et evidenter per visibilia nempe signa concludunt impotentiam: etiiu hoc casu deveniri potest ad separationem absque alio juramento, et non expectata habitatione triennali: *ibid.* §. 5.

Alia autem sunt impedimenta verosimilia, et tunc requiritur juramentum conjugum asserentium, se non posse coire, et septima manus propinquorum jurantium, se credere, eos verum fateri, absque pariter experimento dictae triennalis cohabitationis: *ibid.*

Et alia demum sunt impedimenta dubia, et praesunptiva, et tunc praeter depositiones et juramenta praedicta, indispensabilis est cohabitatio triennalis: *ibid. et Mediol. Matr.* 12 *Jan.* 1732. § 6.

Triennalis cohabitatio solet juxta casuum contingentiam a judice praes ribi: *Mediol. Diss. Matr.* 21. *April.* 1731. §. 3.

Ob perpetuae impotentiae certitudinem judicio peritorum contestatam, locus est dissolutioni Matrimonii absque ulteriori cohabitatione, quam injungi postulatur a viro: *Mediol. Matr.* 12. *Jun.* 1732. §. 7.

Jus canonicum disponit, ubi agitur de dissolutione matrimonii ex impotentia coeundi, deferendum esse utriusque conjugis juramento: *Comen. Matr.* 17. *Decem.* 1768 §. 14.

Si autem vir affirmaverit matrimonium fuisse consummatum, uxor vero negaverit, viro adhibenda est fides statuitur ab eodem jure; *ibid.* §. 15.

Addita ratione, quia vir caput est mulieris: *ibid.*

Quod si uxori neganti matrimonii consummationem, accedat testimonium obstetricum de ejus corporis integritate deponentium standum est juratae ejusdem assertioni, etiamsi vir contrarium juramento affirmaverit: *ibid.* §. 16.

Et advertunt Doctores mentionem fieri in jure canonico de septem mulieribus, non ad necessitatem probationis, cum illarum testimonium non requiritur, ubi praeter juramentum mulieris obstetrices ad inspectionem corporis fuerint adhibitae: *ibid.*

Sed inspectio ab obstetricibus facta fallacis quandoque fuit deprehensa: *ibid.* §. 17.

Atque idcirco judicibus praecipitur, ut licet praecesserit inspectio puellae; septima propinquorum manus etiam accedat: *ibid.*

Et etiam mulieris inspectio ab honestis matrimoniis fieri decernitur: *ibid.*

Perpetuum et insanabile impedimentum irritum certe reddit matrimonium: *Luc. Null. Matr.* 21. *Jun.* 1766. §. 3.

Et accedente jurejurando utriusque conjugis super non consumatione, et decem nobilium testium loco septimae manus dissolvi debet matrimonium, non expectato experimento triennalis habitationis: *ibid.* §. 5.

Quod non solum verosimiliter evidens impotentia, sed certa, et manifesta concluditur, quae ampliorem probationem non desiderat: *ibid.*

Non probata perpetua, et absoluta impotentia viri, matrimonium dissolvi nequit: *ibid.* §. 8.

Illam autem numquam probari potest ex testimonio conjugum, quorum fides suspecta est semper: *ibid* §. 9.

Maxime, quia maritus perpetuam illam negavit, et periti nullum visibile adesse vitium testati sunt: *ibid.*

Certum est ex integritate mulieris non concluditur impotentia mariti, et quidem perpetua, et absoluta: *ibid.* §. 10.

Dum constat de absoluta coeundi impotentia, dissolvendum est matrimonium ob defectum substantiae: *Ancon. Matr.* 19. *Jan.* 1793. §. 2.

Et relationes peritorum plurimi faciendae sunt. *ibid.*

Et comprobat impotentiam viri incorrupta mulieris virginitas, servandis, servandis, et adhibitis balneis cognita: *ibid.* §. 3.

Ac tres novērunt obtestrices, quae pro inspectione mulieris adhiberi solent: *ibid.*

Rectumque obstetrices proferunt virginitatis judicium, licet causam non reddant scientiae: *ibid.*

Atque quamvis non desint anatomici qui signa inficiantur virginitatis, tamen eam admittunt: *ibid.*

Praesertim si accedit juramentum utriusque conjugis, septimaque manus conjunctorum consanguineorum de non consummato matrimonio: *ibid.*

Impotentia naturalis, et perpetua valet dissolvere matrimonium ex recentiori, et communi recepta opinione: *Mess. Matr.* 24. *Jan.* 1778. §. 9.

Falso allegata ab uno ex conjugibus, unde matrimonium rite contractum per sententiam judicis fuerit dissolutum, facit illud reviviscere: *ibid.* §. 8.

Maxime si conjux ille potens deinceps inveniatur; *ibid.* §. 9.

Non obstante, quod alter ex conjugibus qui impotens non erat, secundum matrimonium contraxerit: *ibid.* §. 10.

Impotentia respectiva, ob quam dissolutum fuit matrimonium per sententiam judicis, non amplius facit illud reviviscere ex subsequenti potentia unius ex conjugibus: *ibid.* §§. 11. 12.

Nec refert, si ante dissolutionem non praecesserit triennalis cohabitatio; *ibid.* §. 13.

Matrimonium nullum dicitur, quando spes procreandae sobolis inhabit., et potentia deficiat. *Plac. Null. Matr.* 17. *Apr.* 1779. §. 8.

Contrarium tamen ex auctoritate Ecclesiae definitum fuit: *ibid*

Ratio est, quia propter sterilitatem non dissolvuntur matrimonia, cum senes quoque illa contrahere possint. *ibid.*

Duplex enim est finis matrimonii, primarius sistit in prolis generatione, secundarius, ut extinguatur concupiscentia; *ib.*

Alterutro occurrente, validum efficitur matrimonium: *ibid.*

Longa conjugum condormitio, absque ulla reclamatione tum in judicio, tum extra, facta nec cum amicis, et consanguineis, rationabilem causam praebet arguendi matrimonii consummationem: *ibid.* §. 9.

Recognitio corporis mulieris non dicitur legalis, nisi usus balnei adhibeatur: *ibid.* §. 10.

Requiritur etiam, ut intercedat septima manus, ut dicitur propinquorum, qui asserant, virum esse bonis moribus imbutum, et a perjurio prorsus alienum; *ibid. et seq.* §. 11.

Atque formaliter interrogati adfirment jurasse conjuges sese matrimonium consummare nequivisse: *ibid.*

Quum omnis absit probatio impotentiae, vel evidentis, vel verosimilis, et ad summum conjecturalis concipi potest, proinde est necessario praemittenda triennalis cohabitatio. *Luc. Null. Matr.* 21. *Nov.* 1767. §. 9.

Matrimonium disjungitur ex impedimento, quod ad illud consummandum in altero ex conjugibus adfuerit, ac perpetuum, et insanabile sit futurum: *ibid.* §. 10.

Quia consensus defuerit, sine quo matrimonium esse non potuit, quia mulier matrimonio vult esse matrem, et filios procreare, et vir si est naturae frigidae, nequit esse: *ibid.*

Verum impedimenti probatio, si ab initio certa sit ex vitio aliquo, quod corporeis oculis cernitur, aut hoc ex judicio peritorum irreparabile, ac perpetuum, et tunc nihil ultra expectandum est, ut judicium statim pro nullitate feratur: *ibid.* §. 11.

Quando impotentia non est evidens, nec verosimilis, sed dici potest conjecturalis ad summum triennii habitatio inevitabilis de jure est. *Luc. Null. Matr.* 21. *Jun.* 1766. §. 12.

Sanctio Canonica *in Cap. Fraternitatis de frig. et malef.* debet habere locum tam in mulieribus, quam in viris ipsissima ratione, atque ipsissima Sacramenti sanctitate, et foedere non violando, sive redintegrando, si postea appareat Ecclesiam fuisse deceptam: *ibid.* §. 18.

Caelestinus III. indulsit naturaliter frigidis ad experientiam copulae nuptialis triennium, quo elapso, si defecerint, separentur: *ibid.* §. 19.

Vir et mulier inter se conjuncti, si dixerit mulier de viro, quod coire non possit cum ea, si probetur per justum judicium accipiat alium, si ille aliam acceperit, separetur: *ibid.* §. 20.

Impotentia dubia probatur medicorum declarationibus: *ibid.* §. 21.

Nam cogitur vir permittere se a testibus, hoc est medicis inspici, et mulier permittendo se ipsam per matronas contemplari, sit ne virgo, necnon: *ibid.*

Hinc asserunt nonnulli, quod ubi deficiat ea certa probatio ex viri aspectu, neque uxoris virginitas ex aspectu corporis comprobata, nec utriusque conjugis jurata fides, ac septima manus sufficiant: *ibid.* §. 22.

Idcirco judex ex officio omnino inspectionem viri mandari debet: *ibid.*

Juxta antiquiores theologos impotentia respectiva naturalis, et perpetua non est matrimonii dirimens impedimentum: *Abul. Matr.* 26 *Mart.* 1718. § 7.

Soluto per judicis Ecclesiastici sententiam matrimonio propter impotentiam si conjux ille qui judicatus est impotens ex post facto potens deprehenditur, primum matrimonium est reintegrandum: *ibid.* §. 8.

Amplia; etiamsi in sequelam sententiae dissolutionis primi matrimonii, alter ex conjugibus, qui non erat impotens, aliud matrimonium contraxerit. *ibid.*

Id vero locum non habet, si impotentia respective perpetua ex maleficio, aut quoad individuum procedit: *ibid.*

Impotentia absoluta est, ac perpetua, quando adhibitis etiam ad longum tempus balneis, pharmacisque a medicis praescriptis, sanari non potest. *Luc. Matr.* 4. *Maii* 1771. §. 7.

Item quando post ultimam recognitionem corporis viri ita existimarunt quatuor periti, quorum judicium juramento firmatum attendi debet. *ibid.*

Maxime quando impotentiae signa haud dubia referunt. *ibid.*

Quum vir ad potentiam acquirendam consilio medicorum mutasset locum, calidiores cibos, et medicamenta sumpsisset, et eo devenerit, ut repugnanti uxori turpissima amittendae virginitatis media insinuaverit, impotentia ejusdem viri evincitur. *Neap. Matr.* 28. *Sept.* 1771. §. 6.

Et quum uxor conquesta sit de viri imbecillitate cum familiaribus, et cum confessario, aliisque Sacerdotibus, et publica inde exorta sit fama de numquam secuta consummatione, haec sunt gravissima rati matrimonii argumenta. *ibid.*

Immediata causa erectionis penis sunt musculi erectores. *Ancon. Matr.* 15. *Jan.* 1793. §. 8.

Aliqualis exorta penis soliditas cum larga seminis effusione, absolutam excludit impotentiam. *ibid.*

Ad effectum dissolvendi matrimonium impotentia requiritur absoluta quoad mulieres omnes. *ibid.*

Validumque propter a reputatur matrimonium cum virgine, ubi potens est vir cum corrupta. *ibid.*

Post decennium cognosci nequit impotentia viri, num matrimonium praecesserit. *ibid.* §. 9.

Et ad dissolvendum matrimonium costare debet, quod vir ante matrimonium esset impotens ad copulam carnalem: *ibid.*

Impotentia viri ex defectu hastae virilis, necessario causat separationem thori, ne conjuges ex contuberuio illo, et lecti societate ad illicitos actus, quique peccatum involvant, devenire possint: *Plocen. Separ. Thor.* 22. *Jan.* 1746.

Impotentia absoluta viri impedit, destruitque matrimonii essentiam, ut jam dictum est. *Ian. Matr.* 20. *Iul.* 1793. §. 3.

Et satis probatur inhaerere de praesenti, si eadem inhabilitas probata fuerit de tempore praeterito, quum magis augeret de futuro in aetate invalidiori: *ibid.*

Argumentum impotentiae viri desumitur ab intacta virginitate mulieris, quae consummationem excludit matrimonii: *ibid.* §. 4.

Obstetricibus potissimum committunt canones corporis mulieris inspectionem; *ibid.*

Quamvis reddere non tenentur causam scientiae: *ibid.*

Multum in hac materia deferunt Canones judicio obstetricum: *ibid.* §. 5.

Praesertim si expleverint recognitionem post balneum mulieris: *ibid.*

Judicium peritorum ex causis, et signis externis non apparentibus deprompstum praesumptive tantum verosimilem impotentiam concludit, prorsus inepta ad matrimonii dissolutionem absque triennali cohabitatione. *Jan. seu Albin. Null. Matr.* 26. *Aug.* 1769. §. 6.

Ad matrimonii dissolutionem ex capite impotentiae, duo copulative requiruntur, et quod non fuerit consummatum, et quod id ex impotentia hominis perpetua, et insanabili evenerit: *ibid.* §. 7.

Impotentia, vel certe ab initio est ab evidenti vitio proveniens, et judicio peritorum irreparabilis; et tunc tamquam de re certa, et evidenti, in qua nihil ultra expectandum sit, judicium non differtur: *ibid.* §. 8.

Si dubia sit, tunc locus est experimento triennali cohabitationis, antequam sententia proferatur dissolutionis: *ibid.* §. 9.

Inverosimile est per sexennium mulierem cum impotente viro cohabitare voluisse. *Januen. Matr.* 20. *Jul.* 1793. §. 10.

Naturalis, et perpetua in viro coeundi impotentia nullum, irritumque reddit matrimonium. *Asten. Matrim.* 2. *Mart.* 1776. §. 7.

Imo dissolvitur absque alio triennalis habitationis experimento, postquam per sexennium, et ultra data fuit opera copulae, et consummationem numquam perfici potuisse jurejurando affirmavit, tum ipsa mulier, tum septem illius consanguinei: *ibid.* §. 8.

Obstat si mulier de viri impotentia longum tempus, quo cum viro suo pacifice vixit, tacuerit, nec cum aliis conquesta fuisset; quia cito, et parvo tempore scire potuit, si secum coire poterat: *ibid.* §. 9.

Argumenta imbecillitatis, ac inertiae viri dubia, solam praesumptionem inducit, ideoque locus est dispositioni *cap. Laudabilem tit. de frig. et malef.*, ubi discernitur experimentum triennalis cohabitationis: *ibid.* §. 10.

Nam in dicto capite non esse procedendum ad causae decisionem ante experimentum triennale demandatur. *Jan. Matrim.* 15. *Maii* 1700.

Et hoc triennium a die, quo dicta cohabitatio fuit a Judice decreta, non a die tentatae copulae computandum: *cit. Jan.* 1793. *ibid.*

In juramentorum contradictiones fides praestatur viro affirmanti, et juranti, et secundum eum est pronunciandum: *ibid.* §. 11.

Probatio septimae manus consanguineorum admittitur in casu, quo uterque conjux jurejurando declarasset, matrimonii consummationem fieri non posse propter perpetuam viri impotentiam: *ibid.* §. 12.

Non autem quando vir juramento affirmavit, se uxorem pluries cognovisse: *ib.*

Sed spreto viri juramento, fides mulieris juramento est adhibenda, ac testimonio septimae manus propinquorum, casu, quo mulier virginem se esse ostendisset per explorationem factam sui corporis: *ibid.* §. 13.

Nihilominus probatio virginitatis facta per aspectum corporis fallacissima est, cum obstetricum manus, et oculi saepe falluntur: *ibid.*

Ea ratione, quia virginitatis signa obscura sunt, incerta, et fallacia, nihilque certi promittunt: *ibid.*

Ponderandum est, si a medicis, et ab obstetricibus facta fuerit recognitio corporis mulieris sine balneo contra cauthelam Hostiensis: *ibid.* §. 14.

Quia juxta cauthelam Hostiensis, et Doctorum mulieris super Virginitate recognitio facienda est cum balneo. *Arim. Null. Matr.* 16. *Mart.* 1720. §. 12.

Absoluta impotentia probari nequit ex mulieris testimonio, cujus fides suspecta semper est. *Ast. Matr.* 18. *Maii* 1776. §. 2.

Ex integritate mulieris non concluditur impotentia mariti, et quidem perpetua, et absoluta: *ibid.* §. 3.

Triennalis cohabitatio incipere debet non a tempore celebrati matrimonii, sed a die, qua judex illam decrevit. *Jan. Matr.* 16. *Aug.* 1783. §. 7

Et ex constanti Doctorum Sententia satis est, quod fuerit expleta a die initi conjugii, nec requiritur, ut illa judicis auctoritate praeficiatur, et contrariam opinionem abolevit, et tamquam a recta ratione aberrantem est reprobata: *ibid.*

Canones ideo requirunt triennalem cohabitationem, ut per tempus satis idoneum tuto judicium fieri possit de perpetua inertia viri: *ibid.*

Cum triennalis cohabitatio effectu prorsus vacua jam praecesserit, inutile est decreto judicis illam iterare: *ibid.*

Nam tunc solum fieri debet, quando impotentia viri ex maleficio oritur, vel quando constiterit de viri impotentia ante contractum matrimonium.: *ibid.*

Alienum est ab Ecclesiastica jurisprudentia, et tribunalium praxi, quod ad magis magisque comprobandam mulieris virginitatem adhibendi sint Periti in arte medica: *ibid.* §. 11.

Sacri Canones demandant, ut ad inspiciendum mulieris corpus matronae adhibeantur, ea potissimum ratione, quod pudori, et verecundiae parcendum sit, cum plurimum dedeceat, uti peritorum opera, quando obstetrices sufficiant: *ib.*

Non inficiatur delectos aliquando fuisse peritos, sed tunc solum, quando quaestio erat de nimia mulieris arctitudine, vel de respectiva conjugum impotentia: *ibid.*

Antiquata est, et a Sac. Congreg. Concilii reprobata sententia quorumdam Doctorum, quod oculi, et manus obstetricum saepe falluntur, quod potest matrimonium consummari absque claustri virginalis laesione; *ibid.*

Et ratio est, quia inutile forent querelae de matrimonii nullitate ob latentem viri impotentiam proponere; *ibid.*

Ac ad praecavendum quodcumque dubium debet accedere juramentum propinquorum, quo perficitur virginitatis probatio; *ibid.*

Non est in pretio habenda opinio nonnullorum, quod ex intermisso per aliquod tempus matrimonio, mulieris claustrum iterum cohalescit: *ibid.* § 14.

Sed haec physicis potius academico more, quam veritatis sensu dicta sunt: *ibidem*.

Imo Sac. Congreg. Concilii mulierum inspectionem demandavit elapsis jam pluribus annis postquam a viro recesserunt, et causas pro nullitate matrimonii fuisse definitas: *ibid.*

Matrimonii vinculum ex divina dispositione est indissolubile; *ibid.* §. 20.

Potest quidem per Ecclesiae judicium dissolvi, si nullitatis vitio laboret; *ibid.*

Nullitas tamen debet esse evidens, itaut de illa dubitari non possit; *ibid.*

Numquam Sacri Canones praescripserunt, quod judicio nullitatis matrimonii praecederet triennalis cohabitatio; *ibid.*

Nam ex juris dispositione mulier cito, et primo mense, vel intra unum, vel duos menses reclamare debet; *ibid*.

Triennalis vero cohabitatio praefinita est solum in casu impotentiae, quae viri frigiditate promanat, et incipere debet non a die contracti matrimonii, sed a tempore, quo Judex illam decrevit; *ib.*

Ad eludendam praesumptionem sequutae consummationis, quam violentam, certam, ac juris, et de jure Doctores appellant, requiruntur probationes adeo certae, ut omnem suspicionem secutae consummationis excludant: *ibid.* §. 23.

Matrimonium unum ex septem novae Legis Sacramentis a Christo Domino institutum, ex sua natura indissolubile est; *ibid* §. 25.

Solvitur tamen, si vir ad illius consummationem impotens deprehendatur, et impotentia sit perpetua, et insanabilis; *ibid.*

Eo namque in casu licet mulieri reclamare, et matrimonii dissolutionem petere: *ibid.*

Ut autem rectum in hujusmodi causis proferri judicium possit, inter alias probationes recipi debet jurata depositio tam viri, quam mulieris; *ibid.* §. 26.

Et si discordes inter se fuerint, viro, quod est caput mulieris, fides adhibenda est, si id affirmaverit cum juramento; *ibid.*

Verum si mulier virum arguat de mendacio, et per inspectionem sui corporis se virginem esse demonstret, tunc post-

habendum est juramentum viri, et fides adhibenda est mulieri; *ibid.* §. 27.

Quoad inspectionem corporis mulieris notandum, quod matronae sint bonae opinionis, fide dignae, et expertae in opere nuptiali; *ibid.* §. 28.

Hujus generis olim fuisse obstetrices colligitur ex jure Civili, et Canonico; *ibidem*.

Si vitium mulier a natura contraxerit, tentanda est medicorum opera; *Rom. Matrim.* 19. *Aug.* 1786. §. 3.

Invaluit proinde apud omnes juris interpretes distinctio, quod si aliquod in muliere adsit impedimentum, tunc utique cogenda ea sit, et medicorum operam experiri; sin autem nullus in ea notari defectus queat, tum è converso ab hac sit necessitate eximenda; *ibid.*

Fides adhibenda est testimonio septem mulierum, quae per aspectum corporis mulieris esse virginem asseverant: *ibid.* §. 4.

Et quoad impotentiae probationem standum est etiam praxi Sac. Congreg. Concilii, quae hujus generis probationi constantissime adhaesit: *ibid.*

Tum auctoritati Sacrae Rotae id ipsum sentientis: *ibid.*

Denique uniformi tum veterum, tum modernorum interpretum sensui: *ibid.*

Sed ad incisionem praeferendam a muliere oportet, ut nedum quodlibet absit periculum, sed manifesta quoque, et certa sit viri potentia, ne alias foemina irreparabilem virginitatis jacturam inutiliter contra omnem aequitatem patiatur; *ibid.* §. 5.

Ex intrinseca foederis conjugalis natura est, ut disrumpi illud nequeat, quoties impedimentum praeter divinum miraculum per opus humanum absque corporali periculo possit removeri; *ibid.* §. 9.

Hinc in casu viri imbecillis, integraeque è converso mulieris, mulier potius, quam matrimonium dissolvatur, incisionem pati tenetur; *ibid.*

Si vero mulier nullo sit obnoxia vitio, et vir frigidus, minusque validus, et nullam de matrimonio moveat quaestionem, tamen cogi possit a viro medicas manus experiri, ut illi apta reddatur, et hoc jus soli viro datum est, cujus certa sit post peractam incisionem validitas: *ibid.*

In dubio pro validitate matrimonii standum semper est: *ibid.* §. 10.

Non desunt Doctores, qui distinquunt in eam dubitationem, quae oritur super idoneitate conjugis ad maritale opus, et alteram, quae nascitur super extrinsecis matrimonii circumstantiis, puta intercedente consanguinitate, praesentia legitimi Parochi etc., et in hac secunda docent Doctores in dubio pro matrimonio praesumendum esse, secus autem in prima: *ibid.*

Tamen alii Doctores de ea impotentia loquuntur, de qua ambigi contingat, an matrimonium praecesserit, vel subsequuta sit, cui consequens esset matrimonii disruptio si antecessisset, et ejusdem vicissim confirmatio, si eo constante supervenisset, in qua quaestione non usque adeo ampliandus videtur matrimonii favor, ut impotentiam hanc supervenisse censendum sit resistente alia lege, quod numquam mutatio praesumatur; *ibid.*

Triennalis *ex cap V. de frig. et malef.* decernenda cohabitatio est, si reclamaverit mulier ultra unum, vel alterum mensem, nec prius constare valeat de frigiditate viri. *Ian. Matr.* 16. *April.* 1791. §. 2.

In hoc namque casu superveniente praesumitur impotentia viri, itant manutenери debeat in possessione continuandi habitationem per triennium: *ibid.*

Statim vero *ex cap.* 1. *eod. tit.* solvendum matrimonium, si post duos menses de frigidi viri natura proclamaverit mulier, ac per rectum de ea constet judicium: *ibid.*

Post duos menses deferendum est juramento viri: *ibid.* §. 3.

Si prius vero probari valeat frigiditas, tunc ex ipso *cap. V.* statim solvendum matr mo..inm, non expectato triennio: *ibid.* §. 4.

Nec licite permitti valet triennale experimentum; probanda tamen frigiditas incontinenti; alias in quolibet dubio pronunciandum in favorem matrimonii; *ibid.* §. 5.

Statim ex visibili impedimento dissolvendum matrimonium: *ibid.*

Invisibile vero impedimentum probatur per experimentum triennale, juramentum conjugum, septimamque propinquorum manum: *ibid.*

Certa occultae impotentiae probatio desumi nequit ex fallaci exploratione virilium, multominus post biennium a contracto matrimonio: *ibid.* §. 6.

Ex judicialibus peritis rectum concipitur impotentiae judicium: *ibid.* §. 8.

Maxime si ad excitanda virilia, medica, et chirurgica adhibuerunt media; eam tamen dubiam reddunt extrajudiciales peritiae: *ibid.* § 6.

Etsi judiciales praeferantur extrajudicialibus: *ibid.* § 11.

Et impotentiae potius absolutae reputantur syntomata flacciditatis penis, ejusque inanis tumor, aut momentanea etiam erectio: *ibid.* §. 10.

Musculorum erectorum paralysis est insanabilis: *ibid.* §. 9.

Immediata enim penis erectio ab his procedit musculis: *ibid.*

Licet qui ea laborat, aliquod emittat semen corruptum, tenue, aquosum: *ibid.*

Manifesta impotentiae signa sunt flacciditas penis, ejus momentanea erectio: *ibid.*

Signum etiam impotentiae viri est virginitas mulieris: *ibid.* §. 12.

Incerta secundum aliquos sunt virginitatis signa: *ibid.* §. 7.

Et fallere possunt obstetrices: *ibid.*

Ex saniori vero anatomicorum schola sunt certa: *Ibid.*

Et praesertim membranula, quae vocatur *hymen*: *ibid.*

Certius dignoscitur virginitas post balneum: *ibid.*

Eamque confirmant confessio viri, juramentum mulieris, et septima propinquorum manus: *ibid.*

Rectum idcirco ex obstetricibus virginitatis judicium; *ibid.* §. 12.

Licet causam non afferant scientiae, et materialiter de illius signis deponant; *ibid.*

Eoque contenti sunt sacri Canones, ne in re pudore plena medici, et Chirurgi se immisceant: *ibid.*

Certitudo moralis impotentiae viri sufficit ad dissolvendum matrimonium: *ibid.* §. 14.

Praesumitur virilis potentia, ex inverosimili patientia mulieris cum impotente per decennium: *Ancon. Matr.* 19. *Jan.* 1793. §. 6.

At rigidiores propterea post diuturnum hoc silentium exigit probationes: *ibid.*

Et despiciendae sunt uxoris querelae, quia requiritur in hoc casu in *cap.* 1. *de frig. et malefic.* formale judicium: *ibid.*

Cum septima propinquorum manu depositio obstetricum, aliorumque parentum virginitatem mulieris, quae consummationem excludit, probat: *Amer. Matr.* 15. *Jan.* 1793. §. 5.

Post inutile veneris periculum per annos fere quatuor, supervacanea est ulterior cohabitatio: *ibid.* § 6.

Triennalis cohabitatio, ubi de absoluta, et perpetua non constet impotentia viri, non item, si de ea conveniant periti, conjuges, et propinqui, locum habet: *ibid.*

Valde de impotentia viri dubitandum est ob non delatam illius querelam ad ad judicem post mensem, aut duos : *ibid.* §. 7.

Et satis non sunt ad illam excludendam extrajudiciales querelae, sed formale intra legitimum tempus requiritur judicium super impotentia viri : *ibid.*

Parum deferendum est juramento conjugum, quum suspicione non caret ipsorum conventio pro dissolutione matrimonii ; *ibid.*

Maxime, si de sua vir juravit potentia in prima declaratione, quae praevalet secundae : *ibid.*

Septem esse debent propinqui viri, qui juramentum praestare debent, totidemque ex parte mulieris : *ibid.* §. 8.

Nihil valet cohabitatio quatriennis, si neque continua, neque officiosa fuit : *ibid.*

Insuper si expleta absque decreto judicis, a quo incipit triennalis a jure canonico praescripta : *ibid.*

Evidens impotentiae viri signum non exhibet virginitas mulieris : *ibid.*

Impediri potest virilis potentia maleficio : *ibid.*

Magna immo de ipsa virginitate est controversia alii enim negant illius signa : *ibid.* §. 9.

Desumitur ex confirmatione praesertim virilium : *ibid.*

Ex ispectione accurata viri a quatuor physicis facta, ac mulieris a duobus obstetricibus, evincitur virum maritale opus numquam implevisse. *Neapol. Matr.* 28. *Sept.* 1771. §. 7.

Judicium obstetricum est modus probandae virginitatis a sacris Canonibus adinventum, et communi Ecclesiae praxi, ac disciplina confirmatum : *ibid.* §. 9.

Et quidem recto jure, quia certa et indubia signa adsunt, quibus virgo a corrupta distinguitur ; *ibid.*

Ea autem signa virginitatis semel viri congressu disrupta, numquam ad primaevum statum redigi, quantocumque temporis spatio mulier a viro se abstineat; *ibid.*

Impotentia viri evidenter probata, locus esse dissolutioni conjugii, nullo praemisso triennali experimento, cui tantum locus est, quando impotentia est dubia, non vero quando sit verosimiliter evidens. *Jan. seu Alb. Null. Matr.* 16. *Aug.* 1769. §. 11.

Et si desit certa impotentia viri perpetua, sine qua dissolutioni matrimonii locus esse nequit, sed tantum triennali cohabitationi ; *ibid.* §. 5.

Paralysis perpetua, atque insuperabilis producit impotentiam. *Spol. Diss. Matr.* 3. *Julii* 1762.

Impotentia generandi a peritis enunciata haud pertinet ad nullitatem matrimonii : *ibid.*

Certa ad sunt virginitatis signa in muliere. *Jan. Matr.* 20. *Julii* 1763. §. 5.

Id tenent meliores Anatomiae scholae ; *ibid.*

Mulier fidem in sua negativa jurata supra virum affirmantem meretur ; *ibid.* §. 6.

Praesertim accedente septima propinquorum manu, ex quibus concipitur judicium de perpetua frigiditate viri : *ibid.*

In quo casu necessaria non est recognitio, sed satis est juramentum mulieris, et propinquorum septima manus de matrimonio non consummato : *ibid.*

Numquam tamen per silentium mulieris praescribitur actio nullitatis matrimonii, ubi imputari nequit silentium illius malitiae, et signa concurrant impotentiae viri, licet verosimiliter evidentia ; *ibid.* §. 7.

Canonicae Triennali satis superque factum, et haec expleta est, si in majori parte anni matrimonii consummatio tentata fuerit ; ducto scilicet initio non a decreto Judicis, sed ab initio matrimonii ; *ibid.*

Testes rejiciendi sunt, qui inhabilem mulierem ad matrimonium asseruerunt, quum aliqui de auditu deposuerunt, aliqui nullam sibi vindicent fidem, vel quia affines, ac familiares, vel quia fassi sunt, matrimonii dissolutionem summopere optare. *Theat. Matr.* 23. *Jan.* 1773. §. 4.

Alii posthabendi sunt, si de mendacio convincuntur, quia mulierem aptam esse potest ad matrimonium, etiamsi consueta sexus incommoda non patiatur: *ibid.*

Cum sufficiat, ut membra ad generationem destinata, sint rite constructa, partesque ordinatim dispositae: *ibid.*

Recognitio corporis mulieris per se sufficiens est ad asserendam ejusdem virginitatem. *Neap. Matr.* 31. *Mar.* 1770. §. 5.

Virginitas convenire potest cum pubertate. *Theat. Matrim.* 16. *Mart.* 1771. §. 13.

Et virginitatis probatio fallax magnopere est, incerta et inconcludens: *ibid.*

Neque aliud ad conceptionem requiritur, nisi ut membra generationi destinata, rite constructa sint, atque disposita: *ibid.*

Obstetricum judicium non attenditur, nisi de unione simul membranarum, et cohaesione partium deponant. *Jan. Matr.* 20. *Junii* 1793. §. 12.

Recognitio corporis mulieris non dicitur legalis, nisi usus balnei adhibeatur. *Plac. Null. Matr.* 17. *Jan.* 1779. §. 10.

Incerta est inspectio muliebrium per obstetrices facta. *Ancon. Matr.* 19. *Jan.* 1793. §. 7.

Quia saepe fallitur manus, et oculus obstetricum; *ibid.*

Insuper possunt esse signa virginitatis, quae ex constringenti induci possunt medicamento: *ibid.*

Et elusa remanet ars per adhibitum balneum: *ibid.*

Atque potest fieri, ut remanentibus signis per obstetrices notatis, fuerit matrimonium consummatum: *ibid.*

Ad cognoscendam mulieris virginitatem, satis sunt tres obstetrices, et septima manus requisita *in cap. Laudabilem* 5. *de frigid.*, suppletur oculari inspectione, et aliis probationibus. *Cord. Disp.* 20. *Sept.* 1760. §. 8.

Et praesumptio copulae ex condonatione resultans eliditur per contrariam virginitatis probationem: *ibid.*

Nec obstat tricennarium silentium, cum appareat mulierem esse incorruptam. *ibid.*

Si experimentum de potentia viri peritorum votis non respondeat, ex aliis, quam ab impotentia repeti possit, ac praesertim a pudore cuique a natura ingenito. *Luc. Matr.* 4. *Maii* 1771. §. 14.

Multoque magis in viro nobili, pudico, et bene morato. *ibid.*

Matrimonium fuisse consummatum, si affirmat mulier, maritus autem id negat, si probari potest per rectum judicium non fuisse consummatum separari debent, et mulier, cui vult nubere potest in Domino. *S. Sever. Matr.* 14. *Dec.* 1737. §. 2.

Licet mulieri ad Episcopum, vel alium Ecclesiasticum judicium proclamanti adversus matrimonium, illudque invalidum asserenti ob naturalem, et perpetuam viri impotentiam fides non est adhibenda, sed credendum potius sit viro affirmanti matrimonium consummasse. *ibid.* §. 3.

Procedit, si uxor diu distulit invaliditatem matrimonii ex capite impotentiae perpetuae in viro proponere. *ibid.*

Secus vero, si maritum super matrimonii invaliditate ab initio, et infra duos menses a die initi matrimonii provocavit. *ibid.*

Matrimonium statim dissolvitur, quando viri impotentia est evidens, et manifesta. *ibid.* §. 4.

Matrimonium itidem statim dissolvitur, si impotentiae signa sint moraliter certa, accedat utriusque conjugis juramentum

cum septima propinquorum, aut vicinorum manu accedat, necnon concors peritorum judicium adstipuletur; *ibid.*

Matrimonium nequit dissolvi statim, quando impotentiae signa sunt incerta, et dubia, aut periti sint inter se discordes, sed permittendum est triennalis cohabitationis experimentum. *ibid.* §. 5.

Matrimonium perfectum, et secundum morem Ecclesiae completum, indissolubile suapte natura est: declaratur tamen ab initio non extitisse ex impedimento, quod adfuerit, atque adsit ad illud consummandum, perpetuo tamen, et insanabili, ob implicitum defectum consensus, sine quo matrimonium non fuit. *Albin. Null. Matr.* 30. *Jan.* 1768.

Atque hinc intelligitur, cur contrahens scienter cum impotente ad copulam, ab eo non separetur. *ibid.*

Quia nimirum tunc non deficit consensus ab initio, unde fit, ut matrimonium cum senibus consistant. *ibid.*

Reliqua Vide §. *sequentem*.

§. XLI.

Matrimonium quoad Consummationem.

Ex sola cohabitatione, et condormitione viri juvenis cum uxore juvene, quinque mensium spatio continuata, violentam resultare, ac certam juris et de jure praesumptionem sequutae consummationis. *Neap. Matr.* 31. *Mart.* 1770. § 11.

Et adversus hanc praesumptionem non alias admittuntur probationes, nisi quae plenissimae sunt, et concludentes, omnemque suspicionem removeant. *ibid.*

Et contrariae declarationes posteriores minime faciendae sunt, quia de jure prioribus magis deferendum est juratis depositionibus, quam posterioribus ex intervallo emissis, *ibid.*

Inspectio corporis mulieris ab obstetricibus facta quam fallax esse contenditur non solum ex ipso jure Canonico: verum etiam ex constanti plurium Authorum sententia, asserentium vel nulla per se dari certa virginitatis signa vel matrimonii consummationem perfici citra ullam virginitatis claustri laesionem posse: *ibid.* §. 12.

Multo magis, quia recognitio corporis non prius, quam post novennium fuit expleta: et hoc temporis spatio partes coalescere, glutinari, atque ad naturalem integritatem redire potuerunt. *ibid.*

Infirmissimum quoque est argumentum depromptum ex inspectione corporis viri, cum periti dubitative tantum loquuti fuerint de illius impotentia, quae referri potius debet ad ingenitum cuique a natura pudorem, praesertim viro nobili ingenium: *ibid.* §. 13.

Deest juramentum septimae manus propinquorum, viciniorumque ex parte viri: quod tamen necessarium est, quando utrique conjuges matrimonii consummationem impugnant: *ibid.*

Immerito corporis inspectio, tamquam incerta, et ambigua virginitatis probatio a nonnullis rejicitur, cum hujusmodi probatio a recentioribus anatomicis admittatur: *Com. Matr.* 17. *Dec.* 1768. §. 9.

Immo a sacris canonibus praecipiatur: *ibid.*

Cohabitare in eadem domo per quatuor menses, et eodem in lecto cubare cum uxore, valida oritur juris, et de jure praesumptio de sequuta matrimonii consummatione: *ibid.* §. 10.

Immo non praesumptio tantum, sed plena probatio: *ibid.*

Adversus quam non aliae admitti debeant probationes, nisi quae fuerint plenissimae et concludentes: *ibid.*

Non attenditur negativa mulieris assertio, quoties vir medio juramenti oppositum affirmet, tum quia potius viro affirmanti, quam uxori neganti fides est adhibenda: *ibid.* §. 12.

Tum quia in spatio quatuor mensium tacuit, nec nisi post biennium, et postquam ad monasterium traducta fuerat, suam virginitatem allegavit; *ibid.*

Denique tum quia viro favet praesumptio juris, et de jure: *ibid.*

Licet non inficetur quoad conjuges peritorum oculos, et manus obstetricum saepe decipi; *Neap. Matr.* 31. *Martii* 1770. §. 8.

Negatur tamen id accidere posse, quando omnes adhibitae fuerint diligentiae, omniaque experimenta, balnea praesertim aquae calentis; *ibid.*

Eo magis, quia juxta communem recentiorum physicorum opinionem laeso semel virginitatis claustro, nullo potest remedio, aut arte sanari; *ibid.*

Necesse non est, ut omnis certitudo physica deponatur, sed satis est, probabiliter tantum, et rationaliter periti testentur; *ibid.*

Nihil obficit defectum juramenti septimae manus propinquorum, quia hoc non est de judicii forma, sed suppleri potest ex testibus formaliter examinatis, et ab obstetricum, et peritorum relatione; *ibid.* §. 9.

Liberum est mulieri non obstante quocumque temporis lapsu viri impotentiam proponere, et matrimonii dissolutionem utiliter postulare; *ibid.* §. 10.

Et si de non sequuta matrimonii consummatione, haud ita facile deferri soleat conjugum assertionibus, quoties utrique ad alias nuptias transire contendunt, nihilominus quando alter ex conjugibus perpetuam agere vitam in Monasterio desiderat, ejus assertioni non immerito fides adhibetur; *Cam. seu Fabr. Matr.* 4. *Jun.* 1768. §. 22.

Cum praesumi nequit, ipsum dimittendo conjugem velle per falsitates, et mendacia Deo se vovere: *ibid.*

Confessio viri regulares institutum amplecti volentis validam probationem facit de matrimonio non consummato, cum suspicandum haud sit, quid fraude, vel collusione moliri ab eo, qui perfectionem vitae rationem instituere exoptat: *Neap. Matr.* 28. *Sept.* 1771. §. 3.

Et unisona viri, ac mulieris confessio juramento septimae manus firmata, a sacris Canonibus verum et rectum judicium appellatur: *ibid.* §. 4.

Atque satis est, ut quaelibet consummationis umbra excludatur, etiam ad effectum dissolutionis conjugii: *ibid.*

Judicium peritorum ad probandam consummationem matrimonii pro veritate ipsa haberi semper consuetum est: *ibid.* §. 6.

Cohabitatio, et condormitio praesumptionem juris, et de jure inducit de sequuta copula. *Neap. Mat.* 11. *Apr.* 1761. §. 10.

At probationes uti non excludentes possibilitatem sequutae copulae, quae praesumitur ex cohabitatione, ineptae sunt: *ibid.*

Praesertim ob omissum experimentum balnei calentis pro muliere: *ibid.*

Matrimonium ex imperfecta copula carnali, consummatum non censetur. *Colon. Disp.* 15. *Maii* 1779. §. 3.

Quumque ex hoc defectu oritur tantum impedimentum publicae honestatis: *ibid.*

Testificationes ad probandam matrimonii consummationem extrajudiciales nullius momenti sunt reputandae. *Neap. Matr.* 28. *Sept.* 1771. §. 10.

Etiam quia editae sunt non citato, nec interpellato defensore matrimonii, nec servatis aliis praescriptis in Const. Bened. XIV.: *ibid.*

Deferendum est utriusque conjugis juramento cum septima manu propinquorum, et viciniorum bonae famae. *Neap. Matr.* 31. *Mart.* 1770. §. 15.

Inquirendum est, quanti faciendum sit judicium obstetricum, quae non raro fefellerunt, ut experientia duce, refert: *ibid.* §. 17.

Declaratio excludens consummationem posterior licet priori adversatur, tamen attendenda est, quia magis clara, perspicua, ac sincera detegitur, et veritati conformis deprehenditur. *Neap. Matr.* 29. *Aug.* 1772. §. 3.

Reliqua Vide §. *antecedentem*.

§. XLII.

Matrimonium quando locus est experimento triennalis cohabitationis.

Sacri Canones concedunt ad probandam impotentiam triennalem cohabitationem. *Luc. Matr.* 4. *Maii* 1771. § 16.

Et Doctores Sacros Canones interpretantes arbitrati sunt, triennium a die Decreti computandum, et hanc sententiam in consuetudinem transiisse: *ibid.* §. 17.

Canonicum experimentum triennalis cohabitationis etiam in repudiis leges Civiles requisivierunt, biennium primum, postea triennii tempus. *Valen. Null. Matr.* 24. *Mart.* 1764. §. 8.

Dum constat de evidenti, ac aperta viri imbecillitate perpetua, et insanabili, non est admittendum triennale experimentum, ut non legitimum, ac fortasse illicitum. *Albin. Null. Matrim.* 30. *Jan.* 1768. §. 6.

Triennalis cohabitatio computari debet a die, quo illa fuit a Judice demandata. *Luc. Matr.* 4. *Maii* 1771. §. 5.

Et haec opinio Doctorum procedit non in casu impotentiae naturalis, sed impotentiae ex maleficio provenientis: *ibid.*

Separatio mulieris a viri thalamo repugnat formali cohabitationi triennali a Sacris Canonibus praescriptae: *ibid.* §. 10.

Et si intermissio illius notabilis fuerit, subsequenti tempore suppleri debeat, donec triennium completur: *ibid.* §. 11.

Ex sententia Canonistarum triennium cohabitationis ob impotentiam quocumque ex capite dimanantem, incipere debet a die, quo post Judicis decretum, cohabitatio fuit inchoata: *ibid.* §. 12.

Et haec sententia verior est, atque tutior: *ibid.*

Atque illam Sac. Congreg. Concilii constanter retinuit, ac proinde in re tam gravis momenti ab ea non esse recedendum: *ibid.*

Experimento cohabitationis triennalis locum non est, quando querela nullitatis proposita fuit intra bimestre. *Amalph. Matr.* 2. *Apr.* 1757. §. 2.

Sed haec querela non attenditur, dum vir asserit matrimonium consummasse, et argumenta imbecillitatis, atque inertiae dubia esse: *ibid.*

In quo casu locus est cohabitationi triennali: *ibid.*

Reliqua. Vide §§. *Antecedentes*.

§. XLIII.

Matrimonium quando ratum dissolvitur.

Nullum est dubium, ut matrimonium si dumtaxat fuerit ratum, et non consummatum possit Summi Pontificis auctoritate dissolvi. *Jan. Disp.* 15. *Jan.* 1785. §. 9.

Dissolutio autem non permittitur, nisi justae, et rationabiles causae concurrant, et esse debent urgentissimae: *ibid.*

In causa dissolutionis matrimonii gravissimae requiruntur concludentes probationes. *Ancon. Matr.* 19 *Jan.* 1793. §. 6.

Ad matrimonii dissolutionem procedendum non est, nisi probationes nullitatis perspicuae sint, atque omni exceptiones majores. *Milet. Null. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 10.

Absoluta impotentia dirimit matrimonium. *Camer. Matr.* 22. *Sept.* 1794. §. 2.

Eam probare debet uxor agens pro dissolutione matrimonii: *ibid.* §. 6.

Alias matrimonium non dissolvitur: *ibid.*

Impotentiam viri absolutam probat virginitas mulieris post triennem cohabitationem : Eoque magis post octonnem : *ibid.* §. 2.

Et satis est hujusmodi probatio ad dissolvendum matrimonium, dubiaque etiam impotentia viri : *ibid.* §. 3.

Ex receptiori autem physicorum sententia certa existunt virginitatis signa : *ibid.* §. 4.

Licet ad cognoscendam impotentiam viri non requiratur de jure Canonico inspectio ejus corporis ; fit tamen ex antiqua praxi : *ibid.* §. 4.

Aquosum semen viri cum virginitate mulieris excludunt consummationem matrimonii : *ibid.* §. 4.

Inverosimile tamen est, quod ferre voluerit mulier per plures annos virum impotentem : *ibid.* §. 6.

Et sera impotentiae querela suspecta est : *ibid.*

Juramentum viri de consummatione matrimonii praefertur contrario juramento mulieris : *ibid.* §. 7.

Vir habens mentulam brevem, et subtilem consummare valet matrimonium absque magna muliebrium laesione : *ibid.* §. 9.

Impotentia generalis non dirimit matrimonium : *ibid.*

Recte matrimonium dissolvitur ob viri impotentiam : *Spol. Diss. Matr.* 27. *Matr.* 1762. §. 4.

Sed pro dissolvendo matrimonio probata dicenda est impotentia viri post triennalem inutilem cohabitationem, cum juramento manus propinquorum, utriusque conjugis, et formali recognitione mulieris, quae adhibita cautela balnei aquae calentis virgo reperta est : *ibid.*

Et rite decernitur initium triennii a die tentatae copulae, quando res est de frigido, non autem de maleficiato : *ibid.*

Sed cum vir fateatur habere erectionem, quae ex dolore reprimitur, facile tolli potest impedimentum : *ibid.* §. 5.

Et triennale experimentum non completum prodesse nequit, quia integrum requiritur : *ibid.*

Ante hoc vim non habet recognitio mulieris, et juramentum septimae manus, cum probata mulieris virginitas non concludit impotentiam viri ante triennale experimentum : *ibid.*

Et triennium computari debet a die decreti : *ibid.*

Et de jure cogendus est vir ad cohabitationem triennalem absolvendam : *ibid.*

Impotentiaque viri non probatur per testes, aut peritos a Judice non electos : *ibid.*

Data viri impotentia naturali, absoluta, et perpetua nullum est ab initio matrimonium, hinc decernenda est dissolutio ejusdem. *Forol. Diss. Matr.* 8. *Aug.* 1761. §. 5.

Et idem quoque dicendum est de impotentia solum correspectiva : *ibid.*

Atque quando dubia est impotentia, matrimonium dissolvendum est post triennalem cohabitationem, cum juramento septimae manus ex parte utriusque conjugis de non sequuta consummatione : *ibid.*

Nec tempus praefinitum est conjugibus ad reclamandum pro nullitate matrimonii ex capite impotentiae : *ibid.*

At diuturnum silentium suspectam reddit querelam nullitatis propositam post duorum, et viginti annorum cohabitationem : *ibid.* §. 10.

Et peritorum discrepantia dubiam reddit viri impotentiam : *ibid.*

Nec triennale experimentum impletum dicitur per communionem conjugalis thori servatam paucis noctibus : *ibid.*

Atque impotentia correspectiva ob aversionem vincibilis est, nec sufficit pro dissolvendo matrimonio : *ibid.*

Et probatio non sequutae consumma-

tionis certa non redditur ex discordi obstetricum relatione super mulieris virginitate: *ibid.*

Neque ex juramento conjugum suspecto de conniventia, ob conventionem inter eos initam: *ibid.*

Matrimonium statim dissolvitur, ubi rectum ex perspicuis probationibus proferri judicium de impotentia viri valeat. *Amer. Matr.* 15. *Jun.* 1793 §. 3.

Satis est impotentia, quae ex interiori, aut invisibili procedit causa: *ibid.*

Ejusque sufficiunt signa moraliter certa, quod concors nempe sit peritorum judicium de perpetua, et insanabili frigiditate: *ibid.*

Eamque juramento confirmata a conjugibus, et ipsorum propinquis, qui *septima* ex numero nuncupantur *manus*: *ibid.*

Hujusmodi impotentiam tribuunt musculorum erectorum paralysi, quae nulla omnino arte sanari valet: *ibid.*

Etiamsi ex experimento dubitative inferri posset viri impotentia, non tamen sufficeret ad matrimonii dissolutionem, pro qua impotentia naturalis, perpetua, et insanabilis requiritur. *Luc. Matr.* 4. *Maii* 1771. §. 15.

Qua deficiente inevitabile est experimentum triennalis cohabitationis conjugali mete protractae: *ibid.*

Infirmitas hominis evidens verosimiliter ex sententia Rotae Romanae satis superque est, ut ad dissolutionem nihil expectetur ultra, ac de ea proferatur judicium. *Rom. seu Reat. Null. Matr.* 1. *Febr.* 1766. §. 5.

Si agatur de viro, qui uxorem, et prolem habuit, cujus proinde probatio certa est, subitam infirmitatem venisse, evidenter concludendum est; *ibid.*

Fides conjugum affirmationibus non datur ulla, sive ob suspicionem, quam intrinsece illi habent, sive ob peculiares, causas, quibus matrimonium dissolvendum conjuges exoptant; *ibid.* §. 11.

Et primo, ut si possibile sit, matrimonium perficiatur, Ecclesia exoptat, et conjuges monet, ut Deum exorant: *ibid.* §. 18.

Secundo, ut ea experimenta fiant, eae diligentiae; eae inquisitiones, atque eae probationes quaerantur, quae rem verosimiliter evidentem faciant; *ibid.* §. 19.

Hinc unctiones ad emolliendum ad aperiendum; hinc sectiones quandoque; hinc potiones, et fomenta ad reficiendas, sive augendas vires: *ibid.*

Hinc triennii habitatio, quam etiam civiles leges in repudiis demandaverunt: *ibid.*

Hinc juratae affirmationes conjugum, propinquorum, vel vicinorum: *ibid.*

Et in quocumque casu certior debet esse Judex, qui separat conjuges, de perpetuo inter eos per omnem vitam duraturo impedimento: *ibid.* §. 21.

Immo, quod nulla ope artis, nullo adjumento, nulla occasione, nullaque etiam aetate, quae omnia laxat, resolvitque, removeri possit: *ibid.*

Ne alias jura sacramenti, semper mansura illaesa, post irreparabilium malorum seriem, redintegranda sint: *ibid.*

Hinc summi Theologi affirmarunt impotentiam respectivam non esse habendam pro legitimo impedimento, quibus tamen recentiores adversantur: *ibid.*

Verum hoc impedimentum licet dari possit in jure, vix tamen nunquam cum hisce conditionibus in facto datur: *ibid.*

Matrimonium rite contractum, et per sententiam judicis, ex falsa causa impotentiae naturalis alterius ex conjugibus dissolutum, reviviscit, et reintegrandum venit. *Mess. Matr.* 24. *Jan.* 1778. §. 8.

Ex antiquiori Doctorum sententia assertum impedimentum ineptum dicitur ad illud dirimendum: *ibid.*

Ex recentiori autem, et communi recepta opinione, data impotentia naturali, et perpetua, dissolvitur matrimonium: *ibid.* §. 9.

Facit contra dissolutionem matrimonii cohabitatio duorum annorum, et dormitio in eodem lecto, de qua deposuit conjugis mater, cujus assertio maximi facienda est, non solum quia inducta fuit ab ipsismet Conjugibus. *Milet. Null. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 11.

Sed etiam, quia deposuit de re, quae domi suae contigit, et de qua proinde omnimodam scientiam habere debuit: *ibid.*

Nec praesumitur, quod falsum testari voluerit contra filiam, cui in examine, quantum potuit, prodesse studuit: *ibid.*

Juramentum septimae propinquorum, vicinorumque manus, una cum juramento conjugum integram, perfectamque probationem ad matrimonii rati dissolutionem constituit. *Neap. Matr.* 31. *Martii* 1770. §. 7.

Dissolutionem matrimonii sera mulieris reclamatio juxta *cap.* 1. *de frig. et malef.* impedit. *Anc. Matr.* 19. *Jan.* 1793 §. 4.

Nisi tales concurrant probationes, ut rectum proferri judicium frigiditatis viri secundum *cap.* 6. *et* 7. *eod. tit.* valeat; *ibid.*

Idque plurimis confirmatur exemplis matrimonii post diuturnum tempus dissoluti: *ibid.* §. 5.

§. XLIV.

Matrimonium quoad Impedimentum Ligaminis.

Matrimonium polygami contractum vivente prima uxore nullum est omni jure. *Theat. Matr.* 27. *Jun.* 1761. §. 6.

Ac ex testibus, ac publica fama identitas polygami satis probatur: *ibid.*

Fas non est ad alteras transire nuptias, nisi certo accepto nuncio de prioris conjugis morte. *Papien. Matr.* 12. *Dec.* 1733. §. 5.

Et sententia probabilior, tantam requirit certitudinem de obitu prioris conjugis, ut prudentis viri judicio nullus moraliter reliquatur de ea dubitandi locus: *ibid.*

Qualis speciatim debeat esse ea certitudo, et qualis illius assequendae modus a singulorum casuum conditionibus, et circumstantiis pendet, habita scilicet ratione, vel regionis admodum remotae, vel diuturnae absentiae, vel belli, aut pestilentiae grassantis in ea Provincia, in qua conjux degebat, vel etiam ejus provectae aetatis, aut aegrae valetudinis: *ibid.*

Matrimonium contractum ab eo, qui non expectato certo nuncio de morte conjugis, cum alio secundas nuptias contrahit, dum vere uxor obierit tempore, quo secundum matrimonium initum fuit, est validum, licet illicitum. *Smir. Matr.* 9. *Sept.* 1752.

Et ratio est, quia consensus non in ea solum qui moraliter certus est, sed etiam in eo, qui de sua libertate dubius est, si contrahit, servata forma Tridentina satis est, ut valide contrahat, licet matrimonium sit illicitum: *ibid.*

De morte conjugis quando probatio integra, et plena haberi nequit: satis est per conjecturas; extra tamen hunc casum integra, et plena probatio desideratur. *Pap. Matr.* 27. *Febr.* 1734. §. 5.

Moraliter quoque certa efficitur mors conjugis, ubi ad unius fide digni hominis testimonium accedent conjecturae, verosimilem reddentes obitum: *ibid.* §. 6. §. 3.

Satis docetur de obitu prioris conjugis, vel ex libro Parochi, vel ex libro Praefecti Nosocomii, vel etiam ex libro alterius Officialis, ad quem spectet mortuorum nomina describere, item fides adhibetur duci exercitus asserenti militem e vivis ex-

cessisse. *Pap. Matr.* 12. *Dec.* 1735. §. 5.

Qui propinquam sanguinis uxorem ducunt, et separantur, non licebit eis, quandiu utrique vivunt, alias uxores sibi in conjugio sociare, nisi ignorantia excusetur. *Luceor. Null. Matr.* 7. *Sept.* 1720. §. 9.

Juxta stylum Datariae in dispensationibus matrimonialibus, quae expediuntur pro incestuosis consanguineis, apponitur semper clausulam, quod alter alteri supervivens perpetuo absque spe conjugii remaneant: *ibid.*

§. XLV.

Matrimonium quoad Impedimentum Publicae Honestatis.

Papinianus *Leg. uxorem* 15. *ff. de ritu nupt.*, et Doctores docent, quod uxor quandam Privigni matrimonio vitrici propter impedimentum publicae honestatis, et naturalem pudorem inter eos, qui parentis et filii loco fuerunt, intercedentem, conjungi non debeat. *Adnot.* 8 *Mart.* 1721. §. 1. 2. 3. *et* 4.

Impedimentum autem hoc in secundo et tertio affinitatis genere sustulit concilium Lateranense: *ibid.* §. 5. 6. 7. 8. *et* 9.

Impedimentum publicae honestatis locum sibi in jure antiqua vindicabant in sponsalibus de futuro puris et certis, sed invalidis, praeterquam ex defectu consensus: *Dub. Matr.* 21. *Nov.* 1722. §. 2.

Alii contrarium docent, et notant de jure antiquiori non adfuisse impedimentum: *ibid.*

Inspecto autem jure medio juxta nempe Bonifacii VIII. decretum ex sponsalibus puris et certis; quavis ratione nulla sint, dummodo non sint nulla ex defectu consensus oritur efficax ad impediendum et dirimendum sequentia sponsalia, vel matrimonia, non autem ad praecedentia dissolvendum, impedimentum justitiae publicae honestatis: *ibid.*

Bonifacii decreto derogavit concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reform. Cap.* 3., quod justitiae publicae honestatis impedimentum, ubi sponsalia quaecumque ratione valida non erunt, sustulit; ubi autem valida fuerunt primum gradum non excedere jussit: *ibid.*

Et hoc impedimentum restrictum ad primum gradum durat, etiamsi sponsalia mutuo deinde consensu dissolventur, dummodo a principio valida fuerunt: *ibid.*

Praefatus sacri concilii Tridentini textus excludens impedimentum justitiae publicae honestatis a sponsalibus nullis, et illud restringens ad primum gradum in sponsalibus validis non habet locum in matrimonio de praesenti contracto rato, et non consummato: *ibid.* §. 4.

Ex matrimonio rato, et non consummato oritur impedimentum publicae honestatis, non autem affinitatis: *ibid.* §. 4.

Impedimentum hoc extenditur ad quartum gradum in matrimonio rato et non consummato: *ibid.* § 5.

Nonnulli asserunt, impedimentum publicae honestatis oriens ex matrimonio rato, et non consummato, sed invalido, dummodo invaliditas non proveniat ex defectu consensus, esse restrictum ad primum gradum: *ibid.* §. 6

Alii e contra sentiunt, quod impedimentum publicae honestatis procedens ex matrimonio rato et non consummato licet invalido, praeterquam ex defectu consensus, extenditur usque ad quartum gradum: *ibid.*

Nonnulli pariter tenent, ex matrimonio rato et non consummato, sed contracto sine praesentia Parochi, et testium impedimentum oriri publicae honestatis: *ibid.* §. 7.

Et alii e contra censent dictum oriri impedimentum, et extendi usque ad primum gradum, si admittatur matrimonium contractum absque praesentia Paro-

chi, et testium valere in vim sponsalium: *ibid.*

Verior tamen et communior opinio est, quod ex matrimonio rato, et non consummato, licet contracto sine Parocho et testibus proveniat impedimentum publicae honestatis, quia licet illud nullum sit, non est tamen nullum ex defectu consensus: *ibid.*

Ex matrimonio licet nullum ex defectu consensus, sed per aliquod tamen temporis spatium fuerit saltem in implicito statu validitatis in foro exteriori, videtur oriri impedimentum publicae honestatis. *Cenet.* 10. *April.* 1723. §. *ult.*

Contrarium tamen apparet quum ex matrimonio nullo ex defectu consensus non indicatur hujusmodi impedimentum, non obstante quod matrimonium fuerit habitum pro valido per aliquod temporis spatium in foro exteriori: *ibid.*

Multo vero magis, quando matrimonium fuit nullum declaratum propter vim et metum, quum cessare videatur indecentia, ex qua ortum ducit impedimentum publicae honestatis; *ibid.*

Impedimentum publicae honestatis definire solet: Propinquitas jure Ecclesiastico oriens ex sponsalibus, aut ex matrimonio rato: *Mind. Disp.* 3. *Aug.* 1771. §. 7.

Olim disputatum fuit, an ex matrimonio rato per verba de praesenti, sed non consummato, oriatur impedimentum Justitiae *publicae honestatis*, vel potius *affinitatis*: *ibid.*

Tamen primo dictum impedimentum consurgere dumtaxat constat ex declarationibus Sac. Congreg. Concilii: *ibid.*

Hujusmodi impedimentum justitiae publicae honestatis latius protenditur, quando provenit ex matrimonio rato, et non consummato, quam si ex sponsalibus tantum oriatur, quae si valida sint, tunc primum gradum non excedit: *ibid.*

Sed quando oritur ex matrimonio rato, sive hoc validum sit, sive non (dummodo tamen non fuerit nullum ex defectu consensus) ad quartum usque gradum inclusive protrahitur: *ibid.*

Maximum in veteri mosaica lege erat discrimen inter casum, quo frater cum filiis, et casum, quo sine filiis decessisset. *Acher. Disp.* 10. *Jan.* 1770. §. 12.

Et reprobata erant omnino conjugia cum uxore defuncti fratris, qui relictis filiis obiisset; e converso autem si nulla relicta prole interiisset permissa erant, immo demandata hujusmodi connubia, ad suscitandum demortui fratris semen: *ibi.*

In nova lege tolerantur haec matrimonia, et praevia Apostolica dispensatione permittuntur in neophitis, si tamen fratres sine prole decessissent: *ibid.*

Publica honestas est propinquitas jure Ecclesiastico oriens ex sponsalibus, ut ex matrimonio rato. *Const. Disp.* 23. *April.* 1768. §. 13.

Hujusmodi impedimentum ad eosdem olim gradus extendebatur, ad quos impedimenta consanguinitatis, et affinitatis: *ibid.*

Immo locum habebat, etiamsi sponsalia, quavis ex causa, non tamen ex defectu consensus fuissent invalida: *ibid.*

Sed Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap. de reform. Matr.* justitiae publicae honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacumque ratione valida non erunt, prorsus tollit: *ibid.*

Et ubi valida fuerint, primum gradum non excedat: *ibid.*

Dictum Decretum S. Pius V. declaravit esse intelligendum, et procedere in sponsalibus de futuro dumtaxat, non autem in matrimonio contracto, sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis casibus, et gradibus, quibus de jure veteri ante praedictum decretum Concilii introductum erat: *ibid.*

Insurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honestate, et interdum sine; et publica honestas interdum sine affinitate, ut si cognosco uxorem, vel sponsam, hic impedimentum est publicae honestatis, et affinitatis, si cognosco non sponsam; hic affinitas sola est, si sponsam nondum cognovi, ibi sola publica honestas. *Vrit. Disp.* 7. *Jan.* 1777. §. 12.

Doctores plures cum D. Thoma ajunt non aliter, nisi arctius vinculum publicae honestatis oriri ex matrimonio rato, quam ex sponsalibus, et initium quoddam affinitatis, non tamen vere affinitatem: *ibid.* §. 13.

S. Pius V. in Const. *Ad Romanum* declarat quod ex matrimonio rato non consummato minime oriatur affinitas, sed justitia publicae honestatis dirimens matrimonium: *ibid.*

Hinc non accedente licita, vel illicita copula, vinculum impeditivum matrimonii, sicut, et in sponsalibus de futuro primum gradum non egreditur; *ibid.*

Matrimonium cum impedimento publicae honestatis initum dirimitur. *Gnes. Matr.* 17. *Dec.* 1735. §. 1.

Nedum ex sponsalibus, sed ex matrimonio etiam rato, et non consummato impedimentum oritur publicae honestatis. *Visen. Disp.* 24. *Nov.* 1787. § 6.

Ex matrimonio non consummato adest impedimentum publicae honestatis, non autem affinitatis, quae non nisi, quam ex matrimonii consummatione contrahitur. *Acher. Disp.* 8. *Jun.* 1771. §. 3.

Nec nisi improprie, latoque modo vocari impedimentum affinitatis, quod ex matrimonio tantum rato oritur; *ibid.*

Et haec fuit sententia Sac. Congreg. Concilii; *ibid.*

Impedimentum publicae honestatis non obest matrimonio, quoties pro dispensatione Apostolica legitimae, et rationabiles causae concurrant. *Anicien. Disp. Matr.* 8. *Jul.* 1769. §. 3.

Dissolutis sponsalibus sive communi consensu, sive obitu alterius ex sponsis, aut ex quacumque alia causa, publicae honestatis impedimentum inde ortum non cessat, sed perpetuo durat. *Gnes. Matr.* 17. *Dec.* 1735. §. 4.

Publicae honestatis impedimentum ortum ex matrimonio tantum rato, inter impedimenta minime recensetur, levioribusque ex causis facilius dissolvitur. *Const. Disp.* 23. *April.* 1768. §. 4.

§. XLVI.

Matrimonium quoad Impedimentum Raptus.

Raptus juxta Tridentinum est violenta abductio foeminae de loco in locum, matrimonii contrahendi causa. *Praemis. Null. Matr.* 18. *Jul.* 1778. §. 8.

Violenta abductio dicitur de essentia raptus: *ibid.*

Fit per physicam manuum injectionem, etiam per moralem ob minas, gravemque metum puellae illatum: *ibid.*

Hisce cessantibus, vel ea assentiente; raptus non admittitur; *ibid.*

Sed admisso raptu, matrimonium inter raptorem, et raptam non sustinetur; magis, quando rapta in potestate raptoris manet: *ibid.* §. 7.

Raptus formalis adest non solum, quando invita rapitur puella, sed etiam quando illa in raptum consentit, insciis tamen, et invitis parentibus, vel tutoribus, *Olomuc Matr.* 14. *Maii* 1772. §. 4.

In hanc sententiam si unus, aut alter excipiatur omnes conveniunt Doctores, et consonum est jus Canonicum, atque etiam jus Civile: *ibid.*

Insuper semel et iterum hanc sententiam probavit Sacr. Congreg. Concilii, nec dissimilis fuit Sacrae Rotae Romanae opinio: *ibid.*

Et ab hac generali regula, tunc solum

receditur, quando puella post desponsationem in raptum consenserit: *ibid.*

Atque Concilium Tridentinum voluit, ut raptus nova forma expiari deberet, priusquam rapta puella matrimonium contraheret. *ibid.* §. 5.

Et postquam puella post raptum, matrimonium contraheret, servari debeat forma a Concilio praescripta, scilicet ut in tuto loco, et libero constituatur: *ibid.*

Ad excludendum raptum formalem requiruntur duo copulative, nimirum libertas consensus in actu raptus, et praecedentia sponsalia solemnia, atque perfecta: *ibid.* §. 6.

Hujusmodi probationes debent esse perspicuae, et invincibiles; *ibid.*

Et nihili faciendae sunt probationes desumptae ex confessione puellae in raptoris potestate adhuc existentis: *ibid.*

Raptum formalem, et violentum ea juris praesumptione desumitur, quando puella est in aetate tenera annorum 14. plenoque rationis usu destituta: *ibid.* §. 7.

Ut voluntas puellae raptae exploretur, necessarium est, ut ea omnimodae libertati, plenaeque securitati restitueretur: *ibid.* §. 11.

Raptus jure Caesareo perpetuum fuit matrimonii impedimentum: *ibid.* §. 17.

Impedimentum in duobus casibus est, quando scilicet defecisset consensus raptae in matrimonium cum raptore, vel quando rapta sponsalia cum altera persona per verba de praesenti antea iniisset: *ibid.*

Ceterum antiquo jure vetitum in perpetuum nequaquam fuit raptoris cum rapta matrimonium constare: *ibid.*

Tridentinum Concilium non immutata disciplina Sacrorum Canonum, constituit modum magis accuratum explorandi consensum raptae, ut matrimonium cum raptore posset contrahere: *ibid.* §. 18.

Hinc definivit, ut rapta a raptore sejuncta, in loco tuto, et libero collocaretur: *ibid.*

Et Concilium Tridentinum sub juris dispositione reliquit interpretationem nominis raptoris, et raptae, non tamen ad omnem, et solam juris communis dispositionem: *ibid.* §. 19.

Ex Tridentini mente, non sequitur, ut stuprum dirimeret matrimonium, licet stuprum dicatur raptus: *ibid.*

Violenta meretricis adductio in jure Civili non reputatur raptus: *ibid.*

Et tamen jure Canonico est raptus, et parit impedimentum: *ibid.*

Prout etiam raptus viri factus a muliere sub juris dispositione comprehenditur: *ibid.*

Sed ex jure Canonico matrimonium non dirimit: *ibid.*

Et non alia fuit Concilii mens, quam consulendi libertati mulieris raptae, ut in matrimonium cum raptore libere posset consentire, nulla prorsus habita de consensu parentum, vel tutorum ratione: *ibid.*

Nec aliud evincitur a decretis a Sacr. Congreg. Concilii; *ibid.* §. 20.

Et clausulas decreto adjectas, *dum tamen sit raptus juxta terminos juris Communis*, referendas esse ad consensum, quem mulier rapta non sponte, sed falsis suasionibus, ac malitiose, seducta praestiterit, Sacra Rota Romana intellexit; *ibid.*

Tria ad constituendum raptum formale requiruntur ex communi sententia. 1. quod sit abductio, deinde, quod ea directa sit ad matrimonium, et 3. quod sit violenta, vel physice per violentam manuum injectionem, vel moraliter per minas, et gravem metum: *ibid.* §. 28.

Nonnulli addunt importunas etiam suasiones, dona, aut alias amatorias artes: *ibid.*

De raptu quoad matrimonium, alia in

jure Civili, alia in jure Canonico constituta inveniuntur: *ibid.* §. 29.

Jure Civili consistere non poterat matrimonium raptorem inter, et raptam, etiamsi parentum, vel utriusque partis consensus accederet: *ibid.*

Idque apud alias quoque gentes fuit observatum: *ibid.*

In jure Canonico nonnulli sentiunt, quod ex antiqua Sacrorum Canonum praescriptione, raptus fuit saltem in aliquibus Ecclesiis impedimentum perpetuo dirimens matrimonium inter raptorem, et raptam: *ibid.*

Sed certum apud omnes a Saeculo XI. ratum fuit habitum matrimonium raptoris cum rapta, dummodo istius consensus accederet: *ibid.*

Et id innititur decretis S. Congr. Concilii: *ibid*: §. 31.

Alii censent, ex jure novissimo Concilii Tridentini nil aliud de sacrorum Canonum benignitate fuisse innovatum, quam modum, et formam legitime explorandi raptae consensum, priusquam cum raptore matrimonium contrahere posset: *ibid*: §. 32.

Quum raptus in quibusdam Ecclesiis olim fuisset impedimentum, quod perpetuo raptorem inter, et raptam matrimonium dirimebat, adeout nec per spontaneum mulieris raptae consensum revalidari posset, etiamsi in loco tuto, vel extra raptoris potestatem praestitus fuisset. *Olom. Null. Matrim.* 29. *Jul.* 1769. §. 25.

Id desumitur ex Canone veteri relato a Gratiano, quod illi, qui faeminas rapiant, nullatenus eos habeant uxores, quamvis eis postmodum conveniat, aut dotaverint, vel nuptialia cum consensu parentum acceperint: *ibid.* §. 26.

Postmodum veteri moderato vigore validum haberi coepit matrimonium raptorem inter et raptum, dummodo spontaneus istius consensus superaccessisset: *ibid.* §. 27.

Et Concilium Tridentinum *Sess.* 24. *Cap.* 6 *de refor. Matr.* voluit, ut quamdiu in potestate raptoris est, nullum posse consistere matrimonium; permittit, si rapta est in loco tuto, et libero constituta; *ibid.* §. 28.

Declarationes mulieris raptae contrariae irritae censeri debent, si sint obsignatae, dum mulier adhuc in raptoris potestate manebat: *ibid.* §. 8.

Maxime quia non desunt posteriores mulieris declarationes editae in statu libertatis, quae his adversantur, et, quibus tantummodo fides est adhibenda: *ibid.*

Item attendendi non sunt testes, raptum excludentes, quando omnes loquuti sunt ex ore, et de auditu ab ipsamet muliere, quae adhuc sub arctissima raptoris custodia manebat: *ibid.* §. 9.

Essentia raptus est, ut vis in invitam, et renuentem illata fuerit: *ibid.* §. 16.

A theologis, et Canonistis excitatae sunt controversiae circa raptus essentiam, et naturam, utrum scilicet raptus dici debeat, quando puella lubens, et volens abducta fuerit, invitis tamen, et reclamantibus parentibus, tutoribus, aut curatoribus, aliisque, sub quorum cura et potestate vel educatione permanserit: *ibid.* §. 29.

Affirmant magni nominis Doctores, et innituntur Canone Concilii 1. Aurelianensis ex quo resultat, quod quandoque infertur patri violentia, et non virgini; *ibid.* §. 30.

Alii Doctores sentiunt, ad concludendum raptum dirimentem matrimonium, satis esse, ut absit violentia foeminae illata, proindeque tuentur, quod si puella consenserit, ut abducatur, non inducitur impedimentum, quamvis parentes, seu tutores reclamaverint; *ibid.*

Et rationem adducunt, quod Concilium Tridentinum praecavere voluerit, ne matrimonii laedatur libertas, quae utique

non laeditur, quum puella consentiens, invitis etiam parentibus abducitur: *ibid.*

Insuper asserunt, matrimonii libertatem pendere solum a consensu puellae nubere volentis, non autem a voluntate parentum, quibus etiam renuentibus matrimonium valide contrahi potest, ut Concilium declaravit *Cap.* 1. *ibid.*

Item dicunt, nequaquam, decrevisse Concilium, ut puella rapta, parentibus, tutoribus, aut educatoribus restituatur, sed solum, quod sit a raptore separata, et in loco tuto, et libero constituta: *ibid.*

Verum omnes Canonistae, et Theologi conveniunt in eo, quod si post initum de matrimonio tractatum, vel post sponsalia jam contracta, puella consentiat, ut e domo patris, aut tutoris inviti, et contradicentis abducatur, tunc cesset raptus matrimonium dirimens: *ibid.* §. 33.

Et tunc dicitur puella in potestate raptoris, quando raptae aditus non conceditur libere, de aliqua re disponere, nec suam liberam voluntatem coram aliquo deducere: *ibid.* §. 34.

Raptus suspicio oritur solam, quando puella sub parentum custodia constituta, ex eorum domo ipsis invitis abducitur: *Gerun. seu Vic. Null. Matr.* 4. *Aug.* 1760. §. 7.

Et excluditur praesertim, quando puellam abduxit Avia illius paterna, cui potiori jure debita erat neptis educatio: *ibid.*

§. XLVII.

Matrimonium quoad Impedimentum Vis et Metus.

Matrimonium, accedente qualitate stupri contractum, nullum dici non potest; licet fuisse meticulose contractum. *Hydrum. Matr.* 23. *Aug.* 1721. §. 5. *Albing. Matr.* 28. *Jul.* 1724. §. 7.

Metus non cadens in constantem virum, et metus ulterius, qui justus est, matrimonium non inficit; *Camot.* 10. *April.* 1723. §. 6.

Ad matrimonii revalidationem sufficit signum consensus ab eo praestiti, qui metum passus est, nec oportet, ut ex parte alterius detur de novo consensus, dummodo prior non fuerit retractatus: *ibid.* §. 7.

Matrimonium contractum propter metum a consanguineis stupratae incussum stupratori, quum fuerit justus, sed juste non fuerit incussus, est nullum, si metus tempore initi matrimonii erat publicus: *ibid.* §. 8.

Nec ad adstruendum matrimonium oportet ut metus fuerit incussus ad illud contrahendum cum determinata persona; sed satis est ut per illum contrahens fuerit adactus ad ineundem absolute et simpliciter matrimonium, relicto ineundi libertate cum indeterminata persona: *Mutin. Matr.* 9. *Junii* 1725. §. 2.

In praxi, et in foro fori matrimonia contracta ab eo, qui a consanguineis mulieris deprehensus se eam obtulit, in uxorem ducturum; ut minas mortis evaderet, sibi illatas ad praecisum finem, ut matrimonium contraheretur, et ad effectum ulciscendi injuriam, nullitatis vitio laborant, statim ac constat fuisse contracta ob metum ab armatis illatum, et eo fortius post mortalia vulnera inflicta. *Vigil. Matr.* 23. *Jun.* 1725. §. 12.

Matrimonium contractum metu in quem quis culpa sua incidit, est nullum, quia matrimonium contrahitur libero consensu, et ubi intervenit metus, tollitur qualitas libertatis: *Cord.* 27. *Aug.* 1726. §. *ult.*

Ubi vero etiam matrimonium sit ab initio initum per vim, metumque, potest tamen per ejus consummationem, vel per diuturnam cohabitationem, censeri sponte ratihabitum, et confirmatum: *Eystett. Matr.* 17. *Nov.* 1731. §. 9.

Quoad quaestionem, an quum vir cum muliere per annum convixerit, alterumque filium procreaverit, inde oriatur libera approbatio et confirmatio matrimonii, tametsi per vim metumque contractum initio fuisset. *Ead.* 9. *Febr.* 1732. §. 10.

Licet matrimonium coacte initum, adeoque invalidum, deinde per ejus consummationem convalescat, et confirmetur, nihilominus si vere non ea affectione conjugali, quam Ecclesia praesumit ad evitandam praesumptionem peccati, sed vi metuque, vel vitioso tantum affectu fuerit consummatum, nullum inde robur acquirit; *ibid.* §. 19.

Si coacta per gravem metum fuerit voluntas, est certum matrimonium non subsistere. *Crem. Matr.* 22. *Mart.* 1732. §. 6.

Si vero consensus non fuerit per minas, vel dolum extortus, sed per idoneas rationes ac suasiones impetratus ab eo, qui prius repugnaverit, sed sciens, ac prudens postea voluntatem mutavit, id valori matrimonii non officit; *ibid.* §. 7.

Etiamsi aliquanto quis fuerit invitus, et gravem liberi sui arbitrii laesionem passus fuerit, contingere tamen potest, ut postea, cessante omnino vi, metuque libere nihilominus assentiatur matrimonio, quod proinde ratum, firmumque manet: *ibid.* §. 8.

Matrimonium, et sponsalia vi et metu contracta sunt nulla et irrita. *Luceor. Matr.* 21. *Nov.* 1777. §. 6.

Connubium nullum est, quod vi metuque est initum: *ibid.*

Verbera si accesserint, ut matrimonium iniatur, vel atroces minae, quae exequi possint ab eo, qui potestatem habet exequendi, nullum, ac irritum matrimonium, et sponsalia efficiunt; *ibid.*

Matrimonium metu contractum est nullum: *Lun. Sarz.* 27. *Sept.* 1796. §. 11.

Et quidquid agitur durante causa metus, non purgat illius nullitatem: *ibid.*

Ad nullitatem vero matrimonii requiritur continua metus causa ad momentum ejus celebrationis seu etiam ratihabitionis et consummationis: *ibid.* §. 12.

Neque aliter vis, et metus inducunt nullitatem, quam si vitiari non potuerint illorum consequentiae; *ibid.* §. 13.

Et in dubio pronunciandum est pro validitate; *ibid.*

Ad irritandum matrimonium requiritur gravis metus in constantem virum cadens. *Gaet. Null. Matr.* 15. *Ian.* 1791. §. 3.

Facile tamen ob imbecillitatem sexus metum concepit puella; *ibid.*

Facilius admittunt judices, a quorum arbitrio pendet de illo decernere: *ibid.*

Et sunt, qui gravem etiam reputant metum, nedum a matre, sed a tertio etiam incussum, ubi graves praecesserint minae: *ibid.*

Et praecedens metus, et coactio liberum excludunt consensum, et matrimonium irritant: *ibid.*

Auctoritate sacrae Rotae nequit metum cadentem in virum constantem incuti a foemina: *ibid.* §. 4.

Per trimestrem cohabitationem, et conjugalem consuetudinem matrimonium metu contractum convalescit; *ibid.*

Si qui vi et metu adacti matrimonium contrahant, illius vinculo non obstringuntur. *Gaet. Matr.* 17. *Dec.* 1735. §. 1.

Matrimonium per vim contractum, cohabitatione convalescit. *Panorm. Null. Matr.* 30. *Sept.* 1719. §. 4.

Ad judicis vero officium pertinet ponderare circumstantias, suadentes, an ex cohabitatione purgatus fuerit metus: *ibid.*

Per vim et metum contractum non convalidatur, nisi iterum contrahatur, adhibita forma Concilii coram nempe Parocho et duobus testibus, licet intercesserit cohabitatio una cum copula; *ibid.* §. 5.

Ad invalidandum matrimonium metus

debet ex testibus fide dignis concludenter probari. *Trau. Matr. 6. Dec.* 1738 §. 5.

Testes de metu deponentes nihil relevant, quia non deponunt de metu gravi cadente in constantem virum, et continuato usque ad celebrationem matrimonii. *Theat. Null. Matr. 4. Junii* 1763. §. 10.

Violentiae, et minae ex sua indole, inspecta potissimum qualitate ipsius puellae adhuc in aetate tenera degentis, et eorum, qui controversum matrimonium sub eisdem minis extorquere nitebantur, idoneae sunt ad talem metum eidem puellae incutiendum, ut invita exoptato matrimonio consensum praeberet. *Crem. Matr. 22. Sept.* 1736. §. 5.

Matrimonium nusquam irritant suasiones, et preces, nisi in apertissimam violentiam redoleant. *Praes. Null. Matr. 18. Jul.* 1778. §. 10.

Matrimonium quod ratione praecedentis metus, si iste ad tempus illius celebrationis perdurasset, irritum fuisset, eo postmodum cessante, validum, firmumque mansit. *Crem. Matr. 22. Sept.* 1736. §. 8.

Licet matrimonium contractum ex vi et metu sit irritum, validum tamen est, si ex vi et metu juste illato contrahatur. *Crot. Matr. 18. Jun.* 1735. §. 6.

Licet Matrimonium vi et metu initum olim censeretur per subsequentem copulam, vel diuturnam cohabitationem approbari, itant ex subsecuta hac approbatione convalidaretur; tamen ex recenti lege a Sacro Tridentino indicta, ut matrimonium vi, metuque contractum validum fiat, non sufficit subsequens illius approbatio, sed necesse est, ut coram Parocho, et testibus iterum celebretur. *Gnesn. Matr. 17. Dec.* 1735. §. 4.

§. XLVIII.

Matrimonium quoad Impedimentum Voti, et Ordinis.

Mortuo viro, mulier quae dederat consensum, ut ille ad sacros ordines promoveretur, licet votum simplex castitatis emiserit, utpote non suspecta de incontinentia, vel in juvenili aetate non constituta, non potest cum ullo alio matrimonium contrahere, et hoc non ratione voti, sed ex constitutione Ecclesiae, quae propter reverentiam ordinis sacri constituit impedimentum. *Eystet. 28. Jul.* 1724. §. 9.

Non vota simplicia, sed votum solemne in Religione approbata emissum contrahendum impedit matrimonium, et contractum dirimit. *Canar. 26. Mart.* 1718. §. 6.

Excipiuntur vota simplicia, quae post biennium tirocinii in Societate Jesu emittuntur, quorum vigore matrimonium contractum impeditur: *ibid.*

Matrimonium ratum, et non consummatum per ingressum in Religionem secuta professione, dissolvitur. *Tudert. 22. April.* 1719. §. 3.

Quando autem sponsalia sunt jurata, sponsa tenetur prius contrahere matrimonium antequam in religionem ingrediatur: *ibid.* §. 4.

Matrix Ecclesia. Vide *Ecclesia Matrix*.

Media Annata, cui, et a quo debatur.

Omnes provisi de beneficiis, sive residentialibus, sive non, debent vigore Constitutionis Benedicti XIII. mediam annatam pro fabrica Ecclesiae Cathedralis. *Firm. 8. Aug.* 1767. §. 11.

Excipiuntur tamen illa beneficia Diaecesum, vel Collegiatarum, in quibus reperitur patrimonium peculiare fabricae, vel onus reparandi Communitatibus loco-

rum incumbit, vel adsunt Ecclesiarum patroni: *ibid.* §. 12.

Idem Benedictus XIII. sua constitutione egit de praestatione dimidiorum fructuum erga Ecclesiam Beneventanam: *ibid.* §. 13.

Qua in constitutione innovavit, et confirmavit Constitutionem Pii II. reservando mediam annatam in favorem fabricae Ecclesiae Beneventanae: *ibid.*

Quam Const. Pii II. confirmavit etiam Concilium Romanum anni 1725. *ibid.* §. 14.

Locus est solutioni mediae annatae ex clara dispositione Constitutionis Benedicti XIII. incipien. *Pius et Misericors. Reat. Med. Ann.* 12. *Maii* 1770. §. 2.

Nec obstare potest contraria consuetudo illam non solvendi, etiamsi centenaria foret: *ibid.*

Tum quia Constitutio est munita clausula *sublata*, et decreto irritanti: *ibid.*

Tum maxime, si post dictam Constitutionem exacta fuit, qua exactione possessio juris exigendi quaesita est, et in ea manutenendum est, etiamsi postea exactionem intermiserit: *ibid.*

Nam statutum est in Concilio Romano, medios fructus primi anni ex beneficiis Ecclesiasticis etiam jurispatronatus Laicalis percipiendos in Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum reparationem, et ornatum debere persolvi. *Aesin. Med. Ann.* 1. *Jul.* 1741. §. 2. *Cam. et Anag. Med. Ann.* 2. *Maii* 1733. §. 1.

Ex dispositione Benedicti XIII. provisi de Parochiis, qui annuum cum incertis haberent reditum scut. 100., caeterisque ad residentialia, et simplicia beneficia cujuscumque valoris existant, promoti, mediam Cathedrali Ecclesiae solvere tenentur annatam. *Reat. Med. Ann.* 16. *Maii* 1789. §. 2.

Provisi in Ecclesiis Collegiatis ex Constitutione Benedictina debent mediam annatam ad hoc ut sarta tecta servarentur aedificia Ecclesiarum; ideoque debetur a provisis omnibus tam in Collegiatis, quae aderant tempore dictae constitutionis, quam in aliis inde erectis: *Imol. Med. Ann.* 14. *Jan.* 1758 §. 2.

Et voluit Benedictus XIII., ut consulerent fabricae Ecclesiarum Cathedralium per totam Italiam, et adjacentes Insulas, ut de Parochiis ab Ordinariis provisi deponere tenerentur pro illarum fabrica mediam annatam, dummodo certi, et incerti Parochiarum reditus annuam excederent summam scut. 100. *Verul. Med. An.* 29. *Nov.* 1788. §. 5.

Et idem Pontifex praestari jussit mediam ratam fructuum ex omnibus beneficiis Parochialibus, residentialibus, et mere simplicibus, etiam jurispatronatus sive mixti, sive laicalis; nullo habito discrimine, an beneficia perpetua, vel manualia essent: *Firm.* 8 *Aug.* 1767. §. 4.

Totum fundamentum mediae annatae solutionis pro fabrica Ecclesiae Cathedralis constitutum est in recenti Concilio Romano 1725., et Const. Benedicti XIII.: *Arim. Med. Ann.* 18. *Dec.* 1734. §. 4.

Media annata debetur ex Canonicatibus et beneficiis residentialibus, non residentialibus, et simplicibus. *Nep. Med. An.* 16. *Aug.* 1794. §. 2.

Etiam beneficia, quorum reditus in solis distributionibus quotidie consistunt, tenentur ad solutionem mediae annatae Datariae Apostolicae: *Reat. Med. Ann.* 12. *Maii* 1770. §. 9.

Et jure Canonico habetur teneri omnes ad contributionem expensarum pro Ecclesiae restauratione, omnes ii, qui in ea beneficium possident, dummodo non adsit statutum, aut consuetudo hujusmodi onus in alios transferens, vel dummodo non sint certi reditus pro fabrica destinati: *ibid.* §. 14.

Quoties aut statutum, aut contraria consuetudo, aut certi fabricae reditus

deficiant, onus manutenendi Ecclesiam Cathedralem primario incumbit Episcopo: *ibid.* §. 15.

Ac demum inferioribus clericis in ea beneficium possidentibus; *ibid.*

Postmodum Benedictus XIII. nova subministrare subsidia curavit, ut Ecclesiarum praesertim Cathedralium, et Collegiatarum restauratione consultum foret: *ibid.* §. 16.

Noluit tamen Episcopos eximere ab onere ex juris dispositione ipsis inhaerente manutenendi, ac restaurandi Cathedrales Ecclesias: *ibid.* §. 17.

Declaravit vero, solutioni mediae annatae nequaquam subjecta esse debere beneficia illarum Ecclesiarum, in quibus peculiare patrimonium fabricae sufficienter instructum reperitur: *ibid.*

Vel dictum onus residet penes Communitatem locorum *ibid.*

Hinc semiannatas exigere nequeunt Cathedrales Ecclesiae, in quibus onus, seu particulare patrimonium fabricae sufficienter instructum reperitur. *Arim. Rep. Eccl. Cath.* 19. *Sept.* 1789. §. 8.

Ad mediae annatae solutionem cogendi sunt praeter Canonicos, etiam Clerici Beneficiati. *Firm. Praep. Eccl.* 7. *April.* 1742. §. 2.

Post constitutionem Benedicti XIII. cogendi sunt dimittere medios anni fructus, ut isti in necessariam Ecclesiae restaurationem queant erogari: *ibid.* §. 4.

Media annata tantum exigi potest a novo Capitulari pro Sacristia, vel fabrica, vel alterius Loci Pii usibus. *Eccl. Massae Dittr.* 6. *Maii* 1797. §. 10.

Ad evadendam mediae annatae solutionem non prodest, quod in eamdem massam collati fuissent reditus fabricae, qui de caetero esse debent distincti. *Reat. Med. ann.* 16. *Maii* 1789. §. 3.

Contraria contemni debet observantia ex decreto *irritanti*, et clausula *sublata*, quibus munita est Constitutio Benedictina: *ibid.*

Neque obest Beneficiatis *irritans* Benedictinae Decretum, et clausula *sublata*, eo quod ipsi Constitutioni est consentanea ob factas reparationes ex massa Capitulari, in quem bona donata Ecclesiae coaluerunt, seu ex peculiari ipsius Ecclesiae patrimonio: *ibid.* §. 6.

Media annata solvenda est deductis expensis, et oneribus, quae minuunt fructus Parochiae. *Reat. Med. ann.* 10. *Maii* 1794. §. 4.

Et deductis etiam emolumentis, quae Parochiali non obveniunt titulo: *ibid.*

Licet vero Benedictinae indefinite comprehendat certos, et incertos beneficiorum fructus, nec de ulla loquatur detractatione: *ibid.* §. 5.

Medicina.

Antiquitus post S. Lucam Evangelistam medicinam exercebant Episcopi, Sacerdotes, Diaconi. *Luc.* 18. *Julii* 1795. §. 9.

Eam deinde Concilia, et Canones interdixerunt Monachis, Sacerdotibus, et Clericis. *ibid.*

Et modo exerceri nequit absque indulto Apostolico; quod non conceditur sine justa causa: *ibid.*

Medicina exercens non fit irregularis, nisi ejus imperitia, vel culpa aegrotus obierit, aut super aegroti sequuta morte illius conscientia remordeat. *Null. Mont. Cas.* 12. *Dec.* 1761. §. 3.

Quod tamen non intelligitur de medico Laico: *ibid.* §. 5.

Monachis etiam prohibitum est medicinae studium, sub poena excommunicationis, et irregularitatis: *ibid.*

Et irregularis efficitur Monachus Chirurgiam exercens, ob sequutam mortem ex incisione tumoris per eum facta; licet sine ejus culpa; *ibid.*

Poenae autem indictae contra Monachos medicinae studentes extensae fuerunt etiam ad presbyteros seculares : *ibid.*

Et Sacerdos, Diaconus, et Subdiaconus exercere nequeunt ullam Chirurgiae artem, quae adustionem, vel incisionem inducit : *ibid.*

Sacerdos tamen, qui medicinam exercuit absque indulto, nisi constet de alicujus morte sequuta ex ejus facto, dispensandus est ab irregularitate ad cautelam : *ibid.* §. 3.

Meliorationes.

Meliorationes factae a possessore Capellaniae fere in illius beneficium cedunt: *Turr. Cap.* 9. *Jul.* 1796. §. 4.

Quum testator praeceperit custodiri et coli sua bona, ut debitum reddant fructum, interpretantur a Doctoribus de ordinariis, consuetisque meliorationibus, quae potius conservationem, quam insignem veteris status mutationem praeseferunt. *Macer.* 4. *Febr.* 1786. §. 14.

Memoria.

Memoria delicti debita praesumitur post plurimos annos : *Urb. Irr.* 20. *Mart.* 1792. §. 3.

Mensa Episcopalis. Vide *Episcopus* §. XXII.

Merces.

Iniquum est, ut unus serviat, alter mercedem rapiat : *Tolen. Arcip.* 11. *Jan.* 1766. §. 11.

Ille, qui prope quotidianam suam praesentiam in choro praestat, congruam mercedem requirit : *Bonon.* 8. *Jan.* 1765. §. 9.

Maxime si totam vitam occupet pro Ecclesiae servitio, cum non sit alligandum os bovi trituranti : *ibid.*

Defensor in lite mercedem consequi debet, et pro ea super bonis recuperandis ex juris dispositione praelationem habet : *Mont. Falis. Exp. Lit.* 20. *Aug.* 1768. §. 11.

§. I.

Metus in Genere.

Receptum est apud thelogos, et Canonistas, metum ab intrinseco promanantem, sive ut ajunt a causa naturali, et necessaria incussum, nimirum ratione mali temporalis aut spiritualis voluntatem adeo liberam relinquere, ut amplectens statum religiosum, aut matrimonium contrahens urgente metu, sive supplicii ob commissum crimen sui debiti, sive peccati mortalis, et respective spiritualis paenae sibi inde impedientis valide religionem profiteatur, vel matrimonium contrahat : *Crem. Matr.* 22. *Sept.* 1736. §. 6.

Communiter ad gravem metum quatuor requiruntur 1. quod malum timendum sit grave in se, et non in sola aestimatione metuentis : *Luc. Rest. in Int* 26. *Mart.* 1768. §. 12. *Grat. Rest. in Int.* 24. *Nov.* 1770. §. 11.

2. Quod prudens sit, non levis, vel irrationabilis timendi ratio : *ibid.*

3. Ut metum incutiens potens sit minas exequi : *ibid.*

4. Quod is, qui timet, non possit ullo modo minanti resistere, aut vitare malum, quod timet : *ibid.*

Alterutra ex hisce conditionibus deficiente metus dicitur levis, seu non cadens in virum constantem : *ibid.*

Disceptatum saepe est, an metus reverentialis erga parentes aequivaleret maetui gravi, et licet affirmativam sententiam nonnulli tenuerint ; *ibid.* §. 13.

Contraria tamen, tanquam probabilior, et communior in praxi recepta est, adeo ut solus metus reverentialis non aequivaleat metui gravi nisi minae praecesserint, vel verbera, aut Pater sit terribilis ; *ibid.*

Metus duplex est, alter levis, quem vir

pusillaminis concipit de levi malo aut gravi quidem sed remoto, et proinde nec rationabiliter, nec prudenter metuendo: *ibid.* § 11.

Alter gravis et instans, quem vir constans, et fortis prudenter, et rationabiliter concipit, de gravi morbo sibi, aut consanguineis, vel affinibus inferendo: *ibid.*

Quando autem, et quid dicatur metus levis, vel potius gravis, relinquitur arbitrio judicis: *ibid.* §. 12.

Faciliusque metus gravis in faemina, ob sexus imbecillitatem, secus ac in masculo censetur: *ibid.*

Metus licet voluntarius coactam efficiat, attamen vera voluntas est: *Osnab. Disp.* 15. *Dec.* 1764. §. 16.

Unde vere ordines suscipiuntur, character imprimitur, et suscipiens nexu continentiae obligatur: *ibid.*

Est metus gravis, qui cadit in virum constantem, comminatio ejectionis e domo, ac privationis alimentorum: *Camer. Disp.* 18. *Nov.* 1769. §. 4.

Nec ullus magis certam habere potest metus probationem, quam quae resultat ex jurata parentum confessione, qui de facto proprio, et de rebus ab ipsis gestis testantur: *ibid.*

Vel saltem eorumdem dispositionem, aliis adminiculis, et probationibus roboratam, satis superque sufficere ad obtinendam dispensationem, quae ex consueta benignitate, ac perpetuo S. Congreg. more solet quamcumque coactionem passim indulgeri: *ibid.*

Metus dicitur instantis, vel futuri periculi causa mentis trepidatio: *Gratian. Rest. in Int.* 24. *Nov.* 1770. §. 11.

Duplex est, alter levis, quem vir pusillanimis concipit de levi malo, aut gravi quidem sed remoto, et proinde nec rationabiliter, nec prudenter metuendo: *ibid.*

Alter vero gravis, et instans, quem vir constans, et fortis, prudenter, et rationabiliter concipit de gravi malo sibi, aut consanguineis, vel affinibus inferendo: *ibid.*

Arbitrio tamen judicis relinquitur an, et quando metus vel gravis, vel levis dicatur: *ibid.* §. 12.

Contumeliae, verbera, minae illatae ab eo, cui obsequium, et reverentia debetur, inducunt in teneras puellas metum gravem, qui fortissimum quemque virum commovere valuisset: *ibid.* §. 3.

Multo magis gravis metus est, quando minae fuerunt ad actum perductae, cum in isto casu certissima habeatur probatio metus, quae sufficit ad irritandam professionem *ibid.* §. 4.

Nec obest, quod metus probatio non aliunde dessumatur, quam ex testimonio patris, et consanguineorum, nam cum res de factis domesticis est, et difficilis probationis, admittuntur etiam domestici, et conjuncti: *ibid.*

Nec melius coactio probari potest, quam depositione illius, qui metum incussit: *ibid.*

Immo admittuntur etiam testes singulares, et de auditu, atque etiam inhabiles, quando veritas aliunde haberi non possit: *ibid.*

Sufficit simplex metus reverentialis erga genitorem, et naturalis in filia impotenti ad contradicendum ejus voluntati gravem metum in puella inducit: *Theat. Matr.* 16. *Martii* 1771. §. 8.

Actus patris adeo proximus percutiendi filiam, ut haec fugere debuerit, gravissimam poenam involvit: *ibid.*

Idcirco gravissimum praesefert metum cadentem in virum constantem: *ibid.*

Cum metum a se incussum in exonerationem propriae conscientiae judiciali confessione declaraverit Pater, major probatio nulla dari potest: *ibid.* § 9.

Si metus poenae temporalis, aut spiri-

tualis ob delictum imminentis non fuerit per se, ac sponte conceptus ab eo, qui religiosam professionem emisit, aut matrimonium contraxit, sed fuerit ei ab altero incussus, videndum num causa proposita timendi fuerit justa et vera, in quo casu timor inde conceptus non adversatur validitati professionis, vel matrimonii, cum ex via monstrata ad evadendum periculum poenae commisso crimini debitae, auferri potius, quam inferri videatur metus, cui causam dabat ipsum crimen: *Crem. Matr.* 22. *Sept.* 1836 §. 7.

Secus in altero casu, si causa sit falso, et dolose suggesta, ubi quis professionem aut matrimonium extorqueret, falsam timendi causam dolose proponens: *ibid.*

Metus Matrimoniis. Vide *Matrimonium* §. XLVII.

§. II.

Metus quoad Probationem.

Metus et vis probatur minime ex testibus extrajudicialibus: *Theat. Matr.* 16. *Mart.* 1771. §. 15.

Nec etiam ex testibus non examinatis cum interrogatoriis a defensore matrimonii datis: *ibid.*

Neque quoque a testibus de faece plebis, utpote addictis humillimis, abjectisque muneribus; *ibid.*

Hinc non sunt audiendi in gravissima causa dissolutionis matrimonii testes hujusmodi; quia debent hi esse omni exceptione majores: *ibid.*

Praesertim si sunt in dicto singulares, et de auditu deponant: *ibid.*

Et Archiepiscopi, ac Vicarii Generalis relationibus posthabitis aliis testibus deferendum omnino est: *ibid.* §. 16.

Nihili est facienda patris puellae declaratio cum in ipso nimia erga filiam dilectio praesumatur: *ibid.*

Quoad metus probationem non eadem requiritur vis in foemina, quae in masculis, nam faeminae levioribus mentis motibus, affectionibusque afficiuntur: *Lub. Nall. Prof.* 25. *Jun.* 1744 §. 4.

In foemina requiruntur leviores metus causae, ac leviores probationes: *Valen. Prof.* 12. *Jun.* 1773. §. 9.

Et gravis deprehenditur metus ex iis, quae fortem quemcumque virum concutere debuissent: *ibid.*

Metus non melius probari potest, quam jurata mulieris declaratione, quae metum passa est in professione religiosa emittenda. *Val. Prof.* 12. *Jun.* 1773. §. 8.

Maxime si alia concurrant adminicula, ex quibus plena metus probatio eruatur: *ibid.*

Metus in Professione Religiosa. Vide *Professio Religiosa* §. XI.

Metus in Sacramentis. Vide *Sacramentum Ordinis* §. XV.

Miles.

Milites praesidiarii Arcis Sancti Angeli Urbis, quum teneantur diu noctuque in eadem arce morari, ex qua solo permissu praefecti exeunt, ac Sacramenta omnes recipiunt a Parocho S. Mariae Transpontinae, sui sunt Parochiani. *Rom. Fun.* 9. *Febr.* 1765. §. 6.

Hinc necessario infertur, ut tamquam veri Parochiani in sua Ecclesia sint tumulandi: *ibid.*

Item judicatum est de captivis, et in arce detentis, ac defunctis: *ibid.* §. 7.

Itaque alii parochi non possunt insurgere post tot res judicatas: *ibid.*

Nec obstat additio facta ad Statutum Cleri Romani *cap.* 3. *de jur: elig. Sep.*, in qua requiri videtur, quod milites in arce diu noctuque morentur, atque ibi moriantur: *ibid.* §. 8.

Additio illa intelligi videtur, ut jus commune receptum non destruat: *ibid.* §. 9.

Non per conditionem, neque taxative apposita sunt verba, ut de solo obitu in arce dicant; ne alias dicatur, quod miles, qui diu noctuque in arce commoretur, si ex accidenti extra illam obierit: *ibid.*

Caeterum omnia posthabenda sunt post novam legem additionis praedictae, quae ab ipso Pontifice approbata est, cum expressa quarumcumque contrariorum legum derogatione: *ibid.* §. 11.

Statutum *cap.* 3. *de jur. elig. Sep.* decernit, milites, qui in santionibus, seu quarteriis pernoctent, et extra illam habent propriam domum, seu domicilium ad parochiam domicilii spectant: *ibid.* §. 13.

Sed excipiuntur milites praesidiarii Arcis Sancti Angeli Urbis, quatenus ibi diù noctuque commorentur, et moriantur, qui tunc ad Parochiam Arcis, seu Beatae Mariae Transpontinae spectant: *ibid.*

Imperatorum leges veteranis militibus honestam missionem a laboribus indulgebant. *Civit. Pleb. Jub.* 23. *Nov.* 1782. §. 5.

Veteranis militibus post vicena stipendia emeritis honesta missio, et a belli laboribus immunitas concessa fuit. *Dert. Jub.* 14. *Maii* 1768. §. 7

Militaris Ordo. Vide *Religio Militaris*.

Militia Saecularis. Vide *Clerici* §. V.

Militiae Capellanus, seu Vicarius. Vide *Capellanus* §. XI.

Misericordia.

Prior est misericordia holocaustis, et sacrificiis. *Lisb.* 10. *Maii* 1760. § 4.

§. I.

Missa, seu Sacrificium Missae in genere.

Antiquitus Missae Sacrificium designabatur etiam Ministerii nomine. *Mess.* 4. *April.* 1778. §. 7.

Missarum celebratio etiam sub Officii nomine comprehendebatur: *ibid.*

Missae Sacrificium inter horas Canonicas minime refertur. *Thel. Min. Conv.* 4. *Jun.* 1768. §. 60.

Comprehenditur tamen sub nomine Officii Divini: *ibid.*

§. II.

Missa, seu Sacrificium Missae quoad applicationem.

Missa est pro fundatore applicanda, licet ipse applicationem non expressit, sed solam celebrationem. *Corn.* 23. *Junii* 1725. § 9.

Facta expressione celebrationis pro commoditate audientium absque ulla mentione applicationis, applicatio demandata pro fundatore dicenda non est: *ibid.*

Qui conspicuum numerum Missarum pro suis animabus reliquunt, putant, multiplicationem suffragiorum sibi esse maximopere profuturam, quia licet valor sacrificii ex opere operato sit infinitus, in actu primo, talis tamen non est in applicatione, et in actu secundo juxta doctrinam Divi Thomae. *Disc. Secret.* 13. *Aprils* 1726. §. 8.

In Capellaniis perpetuis cum onere Missarum, fere Sacrificium est applicandum pro fundatore, nisi aliud praeseferat ejus voluntas, vel expressa, vel ex urgentibus conjecturis elicita. *Ferr. Appl. Sacr.* 11. *Jun.* 1729. §. 4.

Amplia etiam non obstante quacumque observantia in contrarium: *ibid.*

Prima conjectura praeseferens contrariam testatoris mentem, est quando celebratio Missae demandata fuit pro commodo populi, vel Monialium Missam audientium: *ibid.* §. 5.

Secunda autem est, quando fundator praescribendo certum numerum Missarum aliquas applicari pro anima sua expresse mandaverit, et quoad alias vel nil de applicatione dixerit, vel illas remiserit ad arbitrium Capellani, quia nunc has posteri res haud sibi applicari voluisse praesumitur ex vi discretivae locutionis: *ibid.*

Verbum *orare* a testatore usurpatum, est diversum ab applicatione Sacrificii; theologi sumentes hoc verbum *orare* juxta ejus propriam, et rigorosam significationem putant illud esse quid distinctum ab applicatione: *ibid.*

Sacra tamen Congregatio Concilii, ut magis verosimili voluntati, et meliori bono fundatorum provideret contrarium censuit, dictumque verbum *orare* sumptum fuit in ampliori significatu, ad praeseferendam scilicet applicationem sacrificii: *ibid.* §. 7.

Si fundator Capellaniae demandavit celebrationem Missarum in commodum communitatis, et sub Auroram celebrandarum non celebrationem solum, sed etiam sacrificii applicationem injunxisse censetur, quamvis de applicatione mentio expressa habita non esset: *Med. Appl. Miss.* 15. *Dec.* 1731. §. 14.

Applicatio Missae quoque demandata censetur pro anima testatoris, quamvis ipse de sola celebratione locutus fuerit, nec de applicatione ullo pacto mentionem fecerit: *Taurin* 19. *Aug.* 1775. §. 12.

Hoc vero procedit, quando agitur de fundatione beneficiorum et Capellaniarum cum onere celebrandi Missas nullo adjecto onere illas applicandi pro fundatore: *ibid.* §. 13.

Non autem quando res est de onere missarum jam fundato, et inde largitiones pro manutentione dicti oneris quotidiani certa hora implendi relictae fuerint: *ibid.*

Imo si nulla sit superaddita mentione pro suffragio elargientium animarum, quod una cum celebratione expresse mandassent, quatenus voluissent: *ibid.* §. 14.

Missarum applicatio utpote a voluntate, et ab actu interno celebrantis dependens, probatur celebrantis juramento. *Hort. Stip. et Lib. a Moles.* 17. *Aug.* 1776. §. 3.

Fundator, qui beneficiato onus imposuit celebrandi Missam; nec ullum verbum de illius applicatione adjecit, censetur etiam onus Missam applicandi imposuisse. *Bonon. Disp.* 11. *Jan.* 1783. §. 11.

Et ratio est, quia verosimile est, ut ille, qui beneficium fundavit, et onus celebrandi Missam imposuit, in ejus suffragium eamdem Missam applicari voluerit: *ibid.*

Beneficiatus tenetur applicare sacrificium pro beneficii fundatore, licet onus hujusmodi non reperiatur expressum: *Ferrar.* 19. *Julii* 1783. §. 14.

Et fortius si beneficium recenter sit fundatum, et reditus habeat, qui vel excedant, vel adaequent, id quod vel ex jure, vel ex consuetudine solet erogari pro onere applicationis: *ibid.*

Si vero beneficii reditus non adaequent consuetum stipendium pro Missarum applicatione, sed sint longe inferiores, vel beneficium sit antiquum, et eo tempore erectum, quo ob penuriam Sacerdotum praecipuus respectus haberi solebat ad commodum populi, ad honorem templi, vel Sancti, tunc Capellanus tenetur ad applicationem Sacrificii: *ibid.*

Non defuerunt nonnulli, qui putabant licere post acceptam a pluribus eleemosynam omnibus satisfacere per unicum sacrificium nominatim, et expresse applicatum pro singulis, qui eleemosynam tradiderant: *Ovet. Mis. pro Pop.* 22. *Jan.* 1774. §. 5.

Alii considerarunt triplicem sacrificii fructum; unum nempe *generalissimum*,

qui in universam redundat Ecclesiam, et cujus omnes fideles participes sunt; alium *medium*, seu *specialem*, de quo illi participant, pro quibus nominatim offertur; tertium *specialissimum*, de quo ipse Sacerdos particeps evadit; *ibid.*

Hinc affirmarunt tertium fructum a Sacerdote offerenti alteri renunciari posse, et pro hujusmodi cessione novam eleemosynam percipi: *ibid.*

Sed Benedictus XIV. Pont. Max. has sententias subdolas artes, unice ab avaritia excogitatas appellavit: *ibid.* §. 6.

Et a seculo XIII rejectae hae opiniones fuerunt; imo Alex. VII. Pont. Max. illas damnavit: *ibid.* §. 9.

Missa est pro fundatore applicanda, licet ipse applicationem Sacrificii non expresserit. *Mant. Appl. Sacrif.* 19. *Nov.* 1718. §. 2.

Statim ac aliquis demandavit missas celebrari, intelligitur, quod voluerit eas etiam pro anima sua applicari. *Faud. Appl. Miss.* 13. *Sept.* 1721. §. 6.

Sacerdos obligatus ad dicendam Missam quotidianam pro aliquo non tenetur tres Missas in Nativitate Domini pro eodem applicare, sed unam tantum, nisi forte fundator beneficii, seu Capellaniae expresse dixisset, se velle trium Missarum applicationem die Nativitatis Domini: *In Discur. Secr.* 16. *Dec.* 1724. §. 13.

Censetur exclusa applicatio, quum sola celebratio non applicatio est demandata, quam expresse jussisset testator, si eam voluisset: *Trid. App.* 27. *Febr.* 1768. §. 4.

Praesertim si expendatur tenuis dos, quae vix sufficiens pro injuncto onere continuae, et personalis residentiae: *ibid.* §. 5.

Imo si per duo secula cum dimidio, et ultra a die fundationis semper celebratio tantum servata fuerit: *ibid.* §. 6.

Qua nefas est de tam longaeva consuetudine haesitare, et de incuria, ac negligentia redarguere tot vigilantissimos Praesules, et Capellanos: *ibid.*

A vi discretivae aperte conjicitur, in fundatione praescriptam quidem Missarum celebrationem, non optatam applicationem: *ibid.* §. 7.

Onus celebrationis inferri non potest ad obligationem applicationis, cum hoc sit onus a celebratione diversum: *Novarien.* 14. *Maii* 1768. §. 13.

Praesertim si prospectum sit populi utilitati, ex quo infertur celebrationem fuisse optatam, non vero applicationem: *ibid.* §. 14.

Ac sit observantia desumpta tum ex testimonio Sacerdotis de facto proprio deponentis, cui plurimum adhaerendum est ad excludendam applicationem: *ibid.* §. 15.

Tum ex deficientia libri, seu tabellae, in qua onus applicationis recenseatur: *ibid.*

Et in quavis dubietate pro applicationis exclusione standum est, cum in dubio pro oneris exclusione judicium ferendum est: *ibid.*

Onus applicationis nequaquam infertur a demandata celebratione, cum sint haec duo inter se omnino distincta: *Trid. Appl.* 26. *Aug.* 1769. §. 2.

Idque locum habet, ubi etiam celebrationis onere gravatus pro missis non celebratis restitutioni eleemosynae obstrictus esset: *ibid.*

Quando testator id unum in votis habuit, ut populi commoditati consultum foret, tunc applicatio omnino exclusa videtur: *ibid.* §. 3.

Praesertim si oneribus stipendium tenue non respondeat, tunc applicatio nullo modo praesumi potest: *ibid.* § 4.

Et sicuti reliquae Missae numquam subierunt onus Applicationis, ita neque aliae, quae injunctae sunt in eodem actu, quia una determinatio plura determinabi-

lia respiciens, omnia pariformiter determinat: *ibid.*

Neque ex augmento redituum induci potest diversum onus applicationis: *ibid.* §. 5.

Onus celebrandi Missam distinctum est ab onere applicandi. *Melevit.* 23. *April.* 1768. §. 6.

Injuncta ideo in erectione sola celebratione, non venit applicatio: *ibid.*

Praesertim si Missae celebratio non in alicujus suffragium, sed tantum ad Ecclesiae cultum, ac decus augendum praescripta fuit: *ibid.*

Imo si nullibi constet, tale onus ante erectionem in Ecclesia viguisse, unde omne abesse applicationis argumentum: *ibid.* §. 7.

Testator enim applicationem cum aliis expressisset, si mens ejus fuisset, ut in sui suffragium celebraretur: *ibid.*

Simplex celebrationis onus applicationem in antiquis excludit. *Ascul.* 29. *Aug.* 1789. §. 3.

Distincta est obligatio celebrandi, ad altera applicandi; et una sine altera ad meram populi commoditatem induci potest: *ibid.*

Verior, et magis recepta sententia est, ut applicationem etiam voluisse testatorem censeatur, qui Missarum celebrationem praestito emolumento demandavit; *ibid.* §. 4.

De Capellaniis, seu beneficiis erectis praecipue ad finem celebrandi sacra demandatae applicationis praesumptio est. *Reat.* 22. *Mart.* 1766. §. 5.

De Clericatibus institutis ad Ecclesiae, et chori servitium ea praesumptio non intrat; *ibid.*

Sed jussa applicatio evidenter probari videtur; *ibid.*

Aliter si expresse injuncta non sit, non est facienda: *ibid.*

Satis consultum est per applicationem Sacrificii in animae testatoris suffragium, non curato celebrationis loco, de quo testator nihil disposuit: *Caesen. Indulti* 12. *Jan.* 1760. §. 4.

Quando cum certo emolumento demandata est Missarum celebratio, optata etiam applicatio censetur. *Spolet.* 17. *Sept.* 1791. §. 7.

Onus applicationis tacite comprehenditur in suscepta obligatione celebrandi, et canendi Missas, nisi de contraria testatoris voluntate constet. *Firm. Offic.* 21. *Nov.* 1761. §. 5.

Ex jure applicationem voluit testator, qui certum celebranti reditum assignavit: *Matin. Appl. et bed. Miss.* 16 *Julii* 1791. §. 5.

Dum praestito emolumento illarum celebrationem praescripsit, in suam quoque utilitatem fructum, qui applicatione consistit, voluit: *ibid.*

Certa est regula, quod missa pro fundatore applicari debeat, licet hanc applicationem expresse testator non praescripserit, sed solam celebrationem. *Flor.* 18. *Maii* 1765. §. 14.

Sed regula haec patitur exceptionem quando missae celebratio injuncta est, ob expressum alium peculiarem finem, nempe pro commodo populi, monialium, agricolarum, artificum, peregrinorum ec: *ibid.* §. 15.

In beneficiis, et capellaniis perpetuis regula est, applicatio sacrorum in sola demandata celebratione comprehenditur: *Reat.* 22. *Mar.* 1766. §. 12.

Nisi contraria mens testatoris, vel expressis verbis, vel urgentibus conjecturis appareat: *ibid.*

Sed perpenditur, an haec regula sit in beneficiatis, vel capellanis erectis in servitium Ecclesiae, et chori; *ibid.* §. 15.

Quando testator pro missa cum cantu assignavit emolumentum, argumentum est expetitae applicationis: *Rom.* 29. *Jan.* 1791. §. 6,

Qui enim praestito emolumento celebrationem vult missae, in propriam quoque utilitatem voluisse censetur illius fructum, qui in applicatione consistit: *ibid.*

Excluditur tamen applicatio, si aliarum missarum applicationem testator expressit: *ibid.*

Item excluditur applicatio a consuetudine, et testimonio Communitatis loci, ac Capellanorum, quibus plurimum deferri oportet: *Trid. Appl. Miss.* 26. *Aug.* 1769. §. 9.

Et regulae a Canonistis, a Tribunalibus, et a S. Congr. Concilii probatae, quod scilicet injuncta obligatio celebrandi implicitum secum ferat onus etiam applicandi, quoties aliter dispositum non constet: *ibid.* §. 10.

Demandata per fundatorem beneficii, seu capellaniae missae celebratione, injunctum quoque censetur onus applicandi: *ibid.* §. 15.

Et verosimilius est, eum, qui beneficium, seu capellaniam fundavit, et onus celebrandi Missam imposuit, applicationem etiam voluisse: *ibid.*

Noluit testator missarum applicationem ob non expressum contemplatum suffragium animae suae ducto argumento ab hujusmodi discretiva: *Compostell.* 27. *Martii* 1762. §. 1.

Et quum certum locum, et horam celebrationis missarum praescripserit, videtur potius respexisse ad populi commoditatem, quam ad proprium suffragium ex applicatione obventurum: *ibid.*

Fortius quando testator permisit Capellanorum promotionem ad titulum earundem, pro quo titulo congruo constituendo immunis ab oneribus Missarum esse debet: *ibid.*

Pro valida conjectura aliquoties reputata fuit discretiva loquutio testatoris, ut applicatio quoad unum legatum expresse demandata, non intelligeretur mandata quoad aliud legatum, in quo non fuit repetita: *Compost.* 8. *Maii* 1762. §. 2.

Quoties fundator praestito emolumento missarum onus indixerit, applicationem etiamsi silentio servatam voluisse intelligatur: *Civit. Pleb.* 11. *Maii* 1793. §. 6.

Missae designatae a testatore, ut in illis oraretur pro sua anima, haud onus applicationis ferunt: *Brix.* 12. *Jun.* 1762. §. 5.

Ex verbis, *quia in hoc modo erunt tres Missae, et in alio una tantum*, dignoscitur testatorem Ecclesiae cultum, et commoda populi prae oculis habuisse tantum, non applicationem sacrificii: *Tarvis. Appl.* 6. *Decem.* 1749. §. 3.

Reliqua Vide *Capellanus* §. II.

§. III.

Missa quoad Celebrationem in Genere:

Semel accepto largitionum lucro, dicendum est etiam onus manutenendae celebrationis lucro adnexum, et correspectivum, a qua resiliri non potest, assumptum fuisse: *Taur.* 19. *Aug.* 1775. §. 10.

Ex codicibus sacristiae plene probatur missarum celebratio: *Hort. Stip. et liber. a Molest.* 17. *Aug.* 1776. §. 3.

A Jure pontificio statuitur, ut presbytero liberum sit quavis hora canonica Missam peragere. *Urbev.* 15. *Mart.* 1777. §. 4.

Ecclesia ab Apostolorum aevo sollicita fuit, ut missae audiendae omnimodis copia fidelibus suppeteret: *ibid.* §. 6.

Hinc quamvis Romae, et Alexandriae unicum in singulis titulis eodem die sacrificium ageretur, nihilominus S. Leo Pontifex Dioscorum Episcopum Alexandrinum per Apostolica scripta monuerit, sacrum conventum ad subveniendum populis esse iterandum: *ibid.*

Et ita jugiter apud fideles memoria passionis Christi manet, et illi immaculatae oblationis salutari praesentia recreantur,

et sacerdos pro eorum peccatis aliqualiter satisfacit: *ibid.* §. 7.

Sacerdos autem, qui nec curam animarum, neque beneficium, atque stipendium obtineat, rem divinam operari debet, cum necessitas id postulaverit: *ibid.* §. 8.

Nec debent fideles divinae adstanti oblationi fructu uberrimo carere, nec sacerdos debet, quae sua sunt considerare, sed ea quae aliorum: *ibid.* §. 9.

Difficultatem parit celebratio perpetua missarum S. Gregorii singulis Anni mensibus exequenda: *Congr. Oliv.* 16. *April.* 1791. §. 6.

Ac piae hujusmodi S. Gregorii institutioni non adversatur, si intra trigesimum dierum numerum, postremi dies tres majoris hebdomadae occurrunt, quia diebus insequentibus numerus absolvitur: *ibid.*

Magis juvant missae Animae testatoris, in quibus peculiares recitantur orationes: *ibid.*

Quae non prosunt testatori, reponuntur in thesauro Ecclesiae, aliisque ex divina misericordia applicantur, qui illis indigent: *ibid.*

Sacerdos, qui per seipsum celebrare tenetur, tempore quo aegrotat, aut alio detinetur impedimento legitimo, nulla obligatione celebrandi per alium afficitur: *Inter.* 11. *Jan.* 1783. §. 7.

Excipitur casus, quando infirmitas sit diuturna, tunc non solvitur ab obligatione per alium celebrandi: *ibid.* §. 8.

Legatum missarum factum intuitu Ecclesiae est implendum per rectorem ejusdem Ecclesiae. *Benev.* 10. *Jan.* 1784. §. 7.

Ubi testator tumulatum est, maxime decet, quod sacra in ipsius animae expiationem ibidem conficiantur. *Perus. Trans. Miss.* 20. *Aug.* 1785. § 6.

Verosimile est ut testator ideo Canonicos praeelegerit, quia plus de pietate Ecclesiasticorum dignitate praestantium confiderit, adeoque majoris illius meriti particeps fieri voluerit, quod in sacrosancto sacrificio ab opere operantis dependet: *Alix.* 26. *Nov.* 1785. §. 14.

Imo si accedat scripturae ordo, et testator vetuerit, et quidem saepe, celebrationem *ab aliis Sacerdotibus, et in aliis Ecclesiis: ibid.*

Est regula in praesumpta morientium voluntate fundata, quibus cum utilior sit missarum celebratio, ita prae omnibus eas voluisse praesumuntur. *Aetin.* 20. *Maii* 1786 §. 4.

De missis relictis in regularium Ecclesiis, pinguior eleemosina a testatoribus data praesumitur pro dictorum Religiosorum subsidio, et ad levandam eorumdem inopiam, hinc fere ab haeredibus per Sacerdotes seculares hisce oneribus satisfacere non permittatur. *Melev. Confr. Stat.* 29. *Julii* 1786 §. 6.

Quando cura, et onus est impositum haeredi, et legatum collatum est in Ecclesiam, ut celebratio ibidem fieret, haeres plena potitur potestate eligendi, quos maluerit ad celebrationem quotidianae missae in ea Ecclesia peragendam. *Rom. Oner. Miss.* 12. *Jan.* 1732. §. 4.

Celebrari debet missa quotidiana sine ulla vocatione, ubi hoc impositum sit onus in erectione Capellaniae. *Firm. Capell.* 23. *Jun.* 1796. §. 4.

Ubi onus vero missae quotidianae impositum non sit in fundatione Capellaniae, neque in erectione injungi valet: *ibid.* §. 5.

Quum verba transactionis importet tantummodo onus celebrationis, hoc etiam per alium, quoties expressa prohibitio deficiat, impleri potest. *Novar.* 14. *Maii* 1768. §. 10.

Missae non celebratae suppleri debet ex fructibus superextantium, ne mandatis longius fraudetur suffragiis: *Arim. Leg.* 11. *Febr.* 1797. § 7.

Sed equum non est, ut legatarius de proprio impendat, quod pro constituendo

legati adimplemento requiritur : *ibid.*

Ille Sacerdos est praeferendus ad celebrationem missarum, quia testator principaliter contemplavit Ecclesiam, cui ille est Praepositus, vel Rector. *Melev. Celebr. Miss.* 8. *Maii* 1734. §. 5.

Congruum est, quod Beneficiati, qui Ecclesiae servitio continuo assistunt, in distributione eleemosynarum pro missis in eadem Ecclesia celebrandis praeferantur : *ibid.*

Magis expedit erogatio fructuum in missarum celebrationem, quam fundi amplatio. *Vsell.* 20. *Iulii* 1793. §. 7.

Magisque expedit animae testatoris, ut erogentur vacantes reditus in celebrationem Missarum, quam explere tempus perpetui erigendi legati. *Novar. Red. Miss.* 17. *Aug.* 1793. §. 9.

Utilius est animabus testatorum, ut statim omnes celebrentur Missae, quam per institutionem perpetui legati in annos partiantur. *Perus. Com. Vol.* 18. *Dec.* 1790. §. 6.

Utilius est animae testatoris praesens Missarum celebratio, quam retardata perpetuae Capellaniae erectio. *Januen. Cap.* 16. *Mart.* 1793. §. 5.

Magis prodest animae testatoris praesens Missarum celebratio, quam major illarum numerus in futurum. *Parm. Red. Oner.* 12. *Jul.* 1794. §. 9.

Frandari non debent defuncti suffragiis Missarum. *Civit. Pleb. Vit. SS. LL.* 27. *Aug.* 1791. §. 3.

Qui celebrare debet certum Missarum numerum in hebdomada, illum supplere debet in casu impedimenti : *ibid.*

Administratores Loci Pii, quibus onus Missarum impositum fuit, plena potiuntur potestate Missas per se ipsos celebrandi, vel eligendi, quos maluerint ad earum celebrationem in illis Ecclesiis adimplendam. *Tybur. Celeb. Miss.* 10. *Sept.* 1735. §. 4.

Quum in fundatione non sit cautum, ut qui ad quotidianae Missae celebrationem delectus a fundatore fuerit, huic onere per se ipsum deberet satisfacere, nec in electione illius, qui explere onus debet, implementum per alium permissum censetur. *Gerun. Celebr. Miss.* 20. *Mar.* 1734. §. 3.

Libertas ubilibet celebrandi concessa in correspectivitatem injuncti oneris quotidianae celebrationis ; atque idcirco quemadmodum viget onus, ita etiam libertas subsistere debeat. *Inter. Celebr. Miss.* 11. *Jun.* 1774. §. 4.

Si fundus in commodum cessit Ecclesiae, eo etiam non existente, impleri Missarum onus debet. *Albing.* 15. *Jun.* 1793. §. 6.

Indulgetur Missae lectae celebrationis exemptio, quum nonnisi accessorie in erectione fuerit injuncta, et quia cessatio statum Ecclesiae nihil immutat. *Melev.* 23. *Apr.* 1768. §. 4.

Onus celebrationis Missarum jus honorificum deputandi celebrantem tribuit. *Rom. Leg. Miss* 22. *Aug.* 1795. §. 5.

Utrum in Dominicis, festisque diebus in Oratoriis vel Capellis celebrari possit, nullo habito ad Missam Parochialem respectu, a prudenti Episcopi arbitrio pro locorum diversitate pendere debet. *Cassan.* 30. *Maii* 1767. §. 25.

Quamvis Missarum celebratio ab initio inducta fuerit ex libera voluntate, obligatoria tamen temporis diuturnitate evadere potest. *Phar.* 25. *Jun.* 1791. §. 3.

Tollendum est abusum anticipatae, et posticipatae celebrationis Missae quotidianae. *Firm. Cap.* 23. *Jan.* 1796. §. 4.

Valide assumunt Regulares perpetua Missarum onera de licentia eorum Generalis, vel Provincialis. *Imol. Leg. Pii* 20. *Sept.* 1794. §. 7.

Et datam servare fidem debent : *ibid.*

Promissio tamen evictionis fundi per

eos emissa sine causa non sustinetur; *ibid.* §. 8.

Evictionis enim promissio species est alienationis, quae Beneplacitum Apostolicum requirit: *ibid.*

Constans Doctorum opinio non est, an Regulares consentire teneantur, ut in propriis Ecclesiis ab exteris Capellanis Missae celebrentur, quae ibidem testatores celebranda mandaverint: negativam nonnulli sententiam tuentur. *Rom. Celebr. Miss.* 12. *Jun.* 1773. §. 6.

Alii affirmativam sequuntur, et Regulares, dicunt, teneri praestare patientiam, et consensum, ut beneficiorum Rectores Missas celebrent, quas ratione fundationum in eorum Ecclesiis celebrare solutis tamen utensilibus, tenentur: *ibid.* §. 7.

Summus Pontifex Sacerdoti impedito licentiam celebrandi Missam sedendo concedere valet. *Foro.emp.* 14. *Dec.* 1793. §. 3.

Missa per Sacerdotum innixum baculo celebrari nequit. *Casert.* 30. *Jul.* 1797. §. 2.

Quandoque tamen Summi Pontifices facultatem eam celebrandi sedendo concesserunt, spectabilioribus verò Ecclesiasticis, et Episcopis sanctitate praeclaris: *ibid.* §. 3.

Nemo in celebratione Missarum sine expressa licentia Sedis Apostolicae, non obstante quacumque consuetudine pileolo uti debet. *Melph.* 8. *Aug.* 1722. §. 5.

A futura Missarum celebratione excusat impotentia; quia nemo obligari valet ad impossibilia. *Dert. Com. vol.* 10. *Maii* 1794. §. 6.

Ex praesumpta quidem testatoris voluntate, qui non permitteret, ut ad servandum legatum Missarum, filius interim, vel consanguineus fame periret: *ibid.*

De promoto ad Sacerdotium certum est, quod si ille caecus evadat, non habet executionem ordinis, quantum ad ea, quae visum requirunt, uti est Missae celebratio. *Flor.* 2. *Aug.* 1727. §. 4.

Ex immemorabili Missarum celebratione acceptum per Regulares illarum legatum de licentia Ordinis Superiorum censetur. *Foss. Celeb. Miss.* 11. *Maii* 1793. §. 8.

Sacerdos si post consecrationem inceptam recordetur, se aliquid comedisse, vel bibisse, nihilominus debet perficere Sacrificium, et sumere Sacramentum. *Juv. Sus. et Irr.* 3. *Dec.* 1735. §. 10.

Si Sacerdos meminerit, se peccatum aliquod commisisse, vel excommunicationi cuicumque subjacere, ante consecrationem Missam inceptam deserere debet, nisi gravis populi offensio timeretur: *ibid.*

Reliqua. Vide *Capellanus* §. III.

§. IV.

Missa quoad Celebrationis diem, et horam.

Juxta antiquiorem disciplinam pro Sacrificio Missae, hora tertia diebus festis, hora sexta diebus ferialibus, hora nona diebus jejuniorum per annum, et hora Vespertina diebus quadragesimalibus, erat statuta. *Ven.* 13. *Jul.* 1720. §. 3.

Communis Doctorum opinio est, ut omnia antecedentia Privilegia celebrandi ad mediam noctem sint in Bulla S. Pii V. revocata: *ibid.*

In Concilio Tridentino *in Decret. de Observ. et Evit. in Celeb. Miss.* cavetur, ne Sacerdotes aliis, quam debitis horis celebrent: *ibid.* §. 3.

In Synodo autem Veneta sub Cardinali Priolo prohibita fuit celebratio ante mediam noctem sub poena suspensionis: *ibid.* §. 4.

In Civitate Venetiarum ante mediam noctem Nativitatis Domini in templo Sancti Marci a Primicerio Missa celebratur,

et Senatus Venetus, et alii qui Missam audiunt, satisfaciunt praecepto audiendi Missam die Nativitatis Domini: *ibid.* §. 5.

S. Congregatio Concilii est opinata, ut nec Parochus, nec Episcopus impedire possit ad instantiam Parochi, quominus Missae celebrentur in Ecclesiis sitis in Districtu Paaochiae, nisi post absolutam Missam Parochialem. *Arim. Iur. Par.* 18. *April.* 1722. §. 2.

Doctores tenent Sacerdotes quoscumque ad celebrandum obligatos inchoare debitis horis juxta tabellae ordinem, vel Sacristiae mandatum pro populi commoditate teneri. *Urb.* 15. *Mart.* 1777. §. 10.

S. Carolus Borromaeus praecepit, ut in Ecclesiis, in quibus plures Missae recitari solent, per distincta temporum intervalla ad Populi commoditatem dicantur a primo mane, usque ad meridiem, seu alias per congrua spatia: *ibid.* §. 11.

Et Sac. Congreg. Episcoporum, et Regularium sanxit Sacerdotes etiam, qui ex sola propria devotione, vel vigore jurispatronatus celebrant, horis Ecclesiae commodis sacrum facere debere: *ibid.* §. 12.

Tempus celebrationis Missae incipit ab aurora, et terminatur in meridie. *Camerin. Capell.* 18. *Mar.* 1797. §. 6.

Toleratur tamen prorogatio celebrationis ad tertiam horae partem ultra meridiem: *ibid.*

Sed non raro Summi Pontifices hoc ex justa causa indulserunt: *ibid.*

Servanda est celebratio Missae hora certa, ubi commodum respicit populi. *Foss. Celeb. Miss.* 11. *Maii* 1793. §. 6.

Remitti tamen valet hujusmodi obligatio in favorem Xenodochii, ne majori gravetur celebrantis stipendio: *ibid.* §. 7.

Optima esset celebratio Missae sub auroram in spiritualem agricolarum utilitatem, si ei praesertim actus Virtutum theologicarum, et contritionis adduntur. *Velit. Red. Oner.* 25. *Jan.* 1794. §. 5.

Celebratio Missae sub auroram licet cedit in spiritualem agricolarum utilitatem, ad eam inducendam commutanda non est testatoris voluntas: *ibid.* §. 4. *et seq.*

Prima Missa ante ortum solis celebranda est cum expositione Doctrinae Christianae pro agricolis. *Brict.* 20. *Apr.* 1793. §. 15.

Missa non est celebranda ante Missam Parochialem in aliis Ecclesiis Parocho contradicente. *Plac. Faert.* 24. *Miss.* 1764. §. 11.

Limita in Oratoriis dissitis, et praesertim ruralibus: *ibid.*

Censetur fundatorem se conformasse universali consuetudini, qua in Ecclesiis ruralibus ob agricolarum commodum, diebus Dominicis, et festis Sacrum celebrari censuevit, quando de contraria voluntate non constet. *Sign. Benef.* 3. *Aug.* 1771. §. 12.

Missa praesente corpore defuncti celebrari debet, antequam illud sepulcro tradatur. *Fesul. Mis. Par.* 16. *Jun.* 1770. §. 2.

Hujusmodi ritus antiquissimus est; ac tanti olim fuit habitus, ut bis ea die Sacrum facere liceret: *ibid.* §. 3.

Sed Benedictus XIII. huic opinioni certos limites, ac modum imposuit: *ibid.* §. 4.

Hinc liquet ritum illum servandum esse, non obstante contraria consuetudine: *ibid.* §. 5.

Quia consuetudo, quae adversatur legibus, piisque institutionibus, ac defunctos fraudat potiori suffragio despicienda est tamquam abusus: *ibid.*

Caeterum Rituale Romanum enixe quidem inculcat, ut defunctorum cadavera cum Sacrificio sepulcro tradantur, non tamen id absolute percipit: *ibid.* §. 6.

Induci nequit obligatio celebrandi Missas diebus festis expresso deficiente te-

statoris praecepto. *Cam.* 11. *Maii* 1793. §. 6.

§. V.

Missa quoad Celebrationis Locum.

De jure communi, et de mandato Tridentini Missa in Ecclesia celebrari, et audiri debet: *Arb.* 26. *Jan.* 1771. §. 11.

Missae post Conventualem certis diebus sunt celebrandae juxta Missalis Rubricas Generales: *Imol. Distr.* 13. *Martii* 1773. §. 18.

Quando agitur de Missis perpetuis absque designatione Ecclesiae, ubique pro arbitrio celebrari valent: *Fan. Cap.* 7. *Maii* 1791. §. 10.

Ad differentiam Missarum manualium, quae ex praesumpta testatoris affectione celebrandae sunt in Ecclesia tumulante: *ibid.*

Circa locum celebrandi missas legitime judicium de mente, et voluntate testatoris, ex rerum circumstantiis pendet. *Comp.* 19. *Iulii* 1766. §. 7.

Quamvis nullus pro Missarum celebratione designatus esset locus, impleri nihilominus deberet in Ecclesia, in qua testator suum corpus humari praecepit. *Aux. Trans. Miss.* 15. *Febr.* 1772. §. 5.

Ex certa animi deliberatione, et pia quadam affectione erga Ecclesiam, in qua testator se sepeliri mandavit, praecepisse quoque censetur celebrationem missarum in eo loco, in quo suum corpus quiesceret. *Neap. Capell.* 16. *Junii* 1731. §. *ult.*

Missae celebrandae sunt in Ecclesia per testatorem designata: *Arim.* 21. *Jan.* 1794. §. 5. *Novar. Trans. Miss.* 6. *Aug.* 1791. §. 4.

Ubi circa celebrationem Missarum expresse loquitur testator, diversum ferre non debet judicium; *Ferr. Miss.* 10. *Maii* 1794. §. 7.

Maxime si testator Ecclesiam designaverit ex speciali devotione; et observantia centenaria accedat. *Ead. Nov. ibid.*

Ita si sit contemplata populi commoditas, tunc difficilius in alia Ecclesia missae sunt celebrandae: *ibid.*

Permittitur vero alibi celebratio in majus ipsius populi commodum: *ibid.* §. 5.

Quaerendum est, ubi Missae celebrari debeant, cum nulla a testatore fuerit Ecclesia praefinita: *Imol. Leg.* 26. *Febr.* 1774. §. 11.

Et celebrari debeant in Ecclesia, ubi Cadaver tumulatum fuit, tum quia id conforme videtur testatoris desiderio; tum quia etiam congruum est, ut Ecclesia praedilecta, et quae defuncti cineres servat, sentiat quoque commodum celebrationis Missarum: *ibid.*

Praesertim si accedat observantia usque a tempore obitus testatoris, quae illius voluntatem explicat, atque declarat: *ibid.*

Quoties testator certam non designavit Ecclesiam, liberum reliquisse locum celebrationis Missarum censetur. *Cam.* 11. *Maii* 1793. §. 4.

Maxime si Ecclesiam designavit pro aliis piis operibus, et observantia accedat: *ibid.*

Voluisse vero praesumitur celebrationem in Ecclesia sibi praedilecta: *ibid.* §. 5.

Praedilectionis argumenta sunt constructio Ecclesiae, et fundatio perpetuae Capellaniae: *ibid.*

Potissimum, si fit mentio ejusdem Ecclesiae in praecedenti parte testamenti; *ibid.*

Et his concurrentibus non attenditur discretiva. *ibid.*

In quolibet dubio mandata censetur missarum celebratio in Ecclesia titulari: *ibid.*

Si religiosi renuant admittere exterum Sacerdotem ad celebrandam missam quotidianam in sua Ecclesia, datur facultas haeredi eam in quavis alia celebrandi; *Rom. Oner. Miss.* 12. *Jan.* 1732. §. *ult.*

Missae manuales una vice celebrandae, si designata non sit Ecclesia, debent ob praesumptam testatoris voluntatem in tumulante exequi. *Fan. Erect. Cap* 9. *Aug.* 1788. §. 5.

Missae perpetuae, si pariter designata non sit Ecclesia, ubi magis libuerit haeredibus, seu exequutoribus testamentariis sunt celebrandae: *ibid.*

Ad Altare ubi usque celebrata sacra fuerunt, eadem proinde non alibi celebranda sunt: *Perus. Ou. Miss.* 20. *Sept.* 1766. §. 5.

Praesertim non sunt ad aliam Ecclesiam, vel aliud altare transferenda praeter illud, cui jam irrevocabilem inter vivos dotis fecerat donationem: *ibid.* §. 6.

Perpetuum Missarum legatum absque designatione Ecclesiae impleri potest, *ubi magis libuerit haeredibus*: *Senog. Trans. Miss.* 17. *Jan.* 1789. §. 4.

Tametsi verba legati directa fuerint ad aliquam Congregationem, sive illius Conviventes, ex praesumpta tamen voluntate testatoris censendum est eos in legato Missarum quoad celebrationem designatos fuisse, velut Rectores Ecclesiae, atque ita non ipsorum sic conviventium intuitu, sed ejusdem Ecclesiae ratione. *Bonon. Leg. Miss.* 15. *Dec.* 1742. §. 6.

Imo elicitur testatoris voluntas ex tumulatione proprii cadaveris ibidem optata: *ibid.*

Et ratio est, quod nihil est honestius, et testatoris desiderio conformius, quam quod Missae ab ipso relictae celebrentur in Ecclesia, quae suos cineres servat: *ibid.* §. 7.

In Oratoriis publicis ex juris dispositione celebrari potest Missa etiam diebus festis solemnioribus. *Lun. Sarz. Celeb. Miss.* 4 *April.* 1772. §. 2. *et* 4.

Missae celebratio permissa fuit a Benedicto XIV. Pont. Max. in Oratoriis ruralibus etiam in solemnioribus festis. *Plac. Fest.* 24. *Mart.* 1764. §. 1.

Cum onere tamen quod Capellanus vel in medio Missae, vel post celebrationem singulis festis diebus fidei rudimenta populo explicet: *ibid.*

Missae a testatore relictae ex praesumpta ipsius voluntate in ea Ecclesia celebrari debent, ubi Cadaver fuit tumulatum. *Imol. Leg.* 26. *Febr.* 1774. §. 6.

Et eo magis enixam voluntatem praesumi, si observantia accesserit: *ibid.*

In Oratoriis privatis Societatum licita est celebratio missae privatae assentiente Ordinario loci, et contradicente Parocho. *Ferr. Confr.* 14. *Sept.* 1782. §. 15.

At in Ecclesiis Societatum non potest celebrari, nisi aliter Episcopus disponat, missa sive lecta, sive cum cantu ante missam parochialem sive lectam sive cum cantu: *ibid.*

Missa quoad celebrationem per se ipsam. Vide *Capellanus* §. VIII.

§. VI.

Missa quoad Commutationem.

Missae manuales converti nequeunt in missas perpetuas sine justa causa: *Perus. Com. Vol.* 18. *Dec.* 1790. §. 5.

Quandoque in tenues augendas distributiones commutandae sunt Missae: *Bonon. Com. Vol.* 21. *Junii* 1794 §. 6.

§. VII.

Missa Conventualis.

Missam Conventualem in Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis Honorius III. Pont. Max praescripsit. *Taur. Mis. Conv.* 10. *Julii* 1790. §. 3. *Nep. Miss. Conv.* 16. *Maii* 1789. §. 3.

Hanc disciplinam restituit Benedictus XIV. Pont Max. qualibet consuetudine sublata, et non obstante aliarum Missarum onere, quo singuli Canonici ex fundatione gravantur: *ibid.*

Missa Conventualis in Cathedralibus, et insignibus collegiatis Ecclesiis inducta sub Honorio III. semper habita est, ut pars divini officii. *Laqued.* 29. *Sept.* 1788. §. 3.

In veteri confirmando jure respexit Benedictus XIV. Op. Pont. ad tenuitatem praebendarum, ac tunc onus illud reduci posse ad dies festos permisit, cum cetera remedia a S. Concilio Tridentino proposita deficiant: *ibid.*

Sunt quidem rigidiores Doctores, qui neque ex Praebendarum tenuitate, reducendam Missae Conventualis applicationem putant: *ibid.* §. 4.

Ecclesia immunis non est, nisi cum apertissime manifestum fuit haud recenseri inter Collegiatas. *Nep. Mis Conv.* 16. *Maii* 1789. §. 3.

Et sacrorum Canonum praescriptio missae conventualis celebratio adeo stricte injungitur, ut cum in multis Ecclesiis omitteretur missa Conventualis de festo, vel de feria, quoties occurret Anniversarium pro defunctis, Honorius III Pont. Max. per Decretum *Cum Creatura* non omitti mandavit. *Com. Celeb. Miss.* 28. *Sept.* 1771. § 19.

Hinc consuetudo introducta ante tempora Honorii III. sublata per illam Decretalem, et tamquam abusus rejecta est: *ibid.*

Rubrica Missalis praescribit, ut in feriis quadragesimae, aliisque per annum, si festum aliquod occurrat, celebrentur in Cathedralibus, et Collegiatis duae Missae una de festo post tertiam, et alia de feria post nonam; *ibid.* §. 21.

Quod si anniversarium celebrari contingat, tum duae cum cantu missae celebrentur, una scilicet pro defunctis, altera de feria, vel festo juxta temporum contingentias: *ibid.*

Et quae a Rubricis Missalis praescripta sunt, Benedictus XIV. Episcopis commendavit. *ibid.* §. 22.

De S. Congr. Rituum ex oraculo Summorum Pontificum servari Rubricas Missalis Romani in omnibus, et per omnia mandavit, non obstante quocumque praetextu, et contraria consuetudine, quam abusum esse declarat: *ibid.*

Haec autem decreta limitationem admittunt, quando ex lege fundationis constet de qualitate servitii Ecclesiae, et de numero missarum in erectione praefinito: *ibid.*

Textus *in Cap. Cum Creatura de Celeb. Miss.* tunc solum procedit, quando constat de erectione Collegii, non autem de quantitate Missarum, quae pro incertis Ecclesiae benefactoribus debeant applicari. *Cing. Miss. Conv.* 27. *Junii* 1772. §. 2.

Hinc liberam applicationem Missae Conventualis relinqui oportet: *ibid.* §. 3.

Hujusmodi oneri satisfactum dici nequit per applicationem sacrificii pro peculiaribus benefactoribus, quia Missa Conventualis non pro singulis benefactoribus, sed pro Ecclesiae benefactoribus in genere applicari debet: *ibid.* § 6.

Licet Benedictus XIV. Encyclica *Cum semper oblatas* expresse non retractaverit privilegia, et indulta applicandi Missam Conventualem diebus tantum festis, itaut ea servasse videatur. *Cam. Miss. Com.* 14. *Dec.* 1793. §. 3.

Amplissimae tamen clausula ejusdem Encyclicae, cujuscumque consuetudinis abrogatoriae, ipsa etiam afficiunt privilegia: *ibid.* §. 4.

Bened. XIV. in literis suis Encyclicis instaurando obligationem Missae Conventualis in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, et Collegiatis qualiscumque etiam immemorabilis contrariae consuetudinis excusationem proscripsit *Lun. Sarz. Red. Miss. Conv.* 8. *Julii* 1786. §. 4.

Immemorabilem consuetudinem celebrandi Missam pro benefactoribus servan-

dam statuit Bened. XIV. *Sant.* 12. *Maii* 1792. §. 4.

Fortius consuetudinem illam celebrandi secundam, et tertiam Missam Conventualem: *ibid. Cass. Mis. Conv. et Pro Pop.* 20. *Sept.* 1794. §. 4.

Et eam solum abrogavit consuetudinem, quae ex opinionum varietate inducta fuisset: *ibid.*

Benedictus XIV. *Const. Cum semper* provide excusationes substulit, quae ad declinandam quotidianam missae applicationem pro benefactoribus in genere proferri soleut. *Cbel. Mis. Conv.* 4. *Jun.* 1768. §. 10.

Et ob exiguitatem redituum habito recursu ad S. Concilii ad festos dies tantummodo reduci possit: *Recin. Mis. Conv.* 10. *Jan.* 1784. §. 3.

Atque an applicationi sacrificii pro benefactoribus in genere obstet animadversio, quod in Collegiatae, vel Canonicatuum erectione nulla de hac applicatione mentio habita fuerit! Nonnulli Doctores negativam sententiam tuentur: *ibid.* §. 12.

Canonicis Cathedralium, et Collegiatarum Ecclesiarum onus inhaeret non solum canendi in choro horas canonicas, sed etiam Missam Conventualem quotidie celebrandi: *Alex. Miss. Conv.* 18. *Dec.* 1773. §. 7.

Et Benedictus XIV. voluit, ut ab iisdem singulis diebus celebretur Missa Conventualis, et applicetur pro benefactoribus in genere: *ibid.* §. 8

Ab hoc onere eximuntur Ecclesiae, seu Presbyt rorum consortia, quae vere et proprie Collegiatae non sunt, et apostolica carent institutione: *ibid.* §. 9.

Et quoad Cathedrales, et Collegiatas contraria consuetudo licet im memorabilis abusus potius, et corruptela dicenda est: *ibid.* § 10.

Aliquis putat, quod quando constat ex lege, et statuto fundationis de testatorum et benefactorum praescripto, illorum mens servanda est, et cessat dispositio juris, et interpretandi ratio: *ibid.* §. 11.

Sed alii putant teneri Canonicos Cathedralium, et collegiatarum ad onus applicationis Missae Conventualis, etiamsi in erectione nullum verbum habitum fuerit de sacrificii applicatione pro benefactoribus: *ibid.*

Verum Benedictus XIV. quando Praebendae Canonicorum vel plurium Missarum, oneribus gravatae reperiantur, vel congruis non sint ditatae reditibus, permisit reductionem Missae Conventualis ad dies festos: *ibid.* §. 12.

Missam Conventualem quotidie celebrandi onus Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis impositum affirmatur: *Mont. Fal. Mis. Conv.* 29. *Jan.* 1718. §. 6. *Fund. App. Miss.* 13. *Sept.* 1721. §. 4. *Cass. Miss. Conv. et Pro Pap.* 20 *Sept.* 1794. §. 2. *Recin. Red. Miss. Conv.* 10. *Jan.* 1784. §. 3. *Civit. Duc. Miss. Conv.* 18. *Julii* 1795. §. 2. *Sant.* 14. *Jan.* 1792. §. 2. *Castri Alb. Vis. SS. LL.* 27 *Jun.* 1789. § 8. *Alex. Mis. Conv.* 7. *Julii* 1770. § 6. *Vercell. Red.* 28. *Julii* 1770. §. 6. *Terr. seu Priv. Miss. Conv.* 19. *Sept.* 1772. §. 7.

Itaut si aliqua Ecclesia probet se non esse Collegiatam ab hoc onere exempta dicitur: *ibid.*

Missa Conventualis est pro benefactoribus applicanda non obstante quacumque consuetudine, aut tenuitate redituum: *Terr.* 4. *Mart.* 1719. §. 3 *Spol. Miss. Conv.* 2. *Julii* 1729. § 9. *Cit. Civit. Duc. cit. Alex. et Vercell.*

Inspecta tamen tenuitate Praebendarum S. Congregatio Concilii benigne indulgere solet, ut illa tantum applicetur in diebus festis de praecepto: *ibid.* §. 10. *et cit. Civit. Duc. ibid.*

S. Congregatio declaravit etiam, quod ob superadditam, seu injunctam hanc applicationem Missae Conventualis non exi-

mantur Canonici ab applicatione imposterum aliorum onerum, et Missarum, quae prius applicari solebant pro iisdem benefactoribus: *ibid.* §. *ult.*

Sub nomine divinorum officiorum, comprehenditur Missa Conventualis: *Verul. Vis. SS. LL.* 17. *Dec.* 1718. §. 3.

Qui immo Missa solemnis, et Conventualis est primo intenta, et horae Canonicae, tamquam dispositiones ad eam ordinantur: *ibid.*

Conventualis Missa Diaconum, et Subdiaconum exposcit itaut in casu solum deficientiae ministrorum necessariorum, cani valeat cum uno ministro, qui praeter solitas functiones, cantat Epistolam, cantante Sacerdote celebrante Evangelium: *ibid.*

Missam Conventualem celebrantibus debita est eleemosyna per modum distributionis, et solvenda est ex reditibus Capituli: *dict. Ferr. ibid.*

Antiqua est, et bene multis confirmata Canonibus Missae Conventualis obligatio in quolibet Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia peragenda: *Alb. Red. Miss.* 17. *Jan.* 1786. §. 3.

Ea enim tamquam divini officii pars semper habita est: *ibid.*

Haec obligatio veluti resumpsit Benedictus XIV. Encyclica *Cum semper oblatas*, in qua non solum originem, gravitatemque obligationis recenset, sed etiam eam nova veluti auctoritate firmavit: *ibid.*

Necnon etiam difficultatibus, quae hac in re exoriri possent, luculenter occurrit: *ibid.*

Inter haec meminit praebendarum tenuitatis; et eo in casu remedia proponit a Sac. Concilio Tridentino *sess.*24. *cap.*15. *de reform.* constituta: *ibid.*

Quod si neque ea praesto esse possint, Sac. Congregat. Concilii adeundam esse monet, quae perpensa paupertate reductionem ad dies tantum festos indulgere haud raro solet: *ibid.*

Nihilominus sunt rigidiores Doctores, qui neque in casu tenuitatis praebendarum temperandam esse putant obligationem applicationis Missae Conventualis: *ibid.* §. 5.

Inter quos Monacellus, qui affirmat, quod non obstante redituum tenuitate Missa Conventualis et celebranda, et applicanda est: *ibid.*

Non desunt Doctores, qui in ipso praecepto recitandi in Choro horas Canonicas intrinsecam contineri, et praesupponi docent Missae Conventualis celebrationem. *Lun. Sarz. Red. Miss. Conv.* 8. *Jul.* 1768. §. 3.

Et rationem adducunt, quia horae Canonicae tamquam dispositiones ad solemnem Sacrificii actionem praescribuntur, itaut actio Sacrificii sit praecipue, et primario intenta, cantus vero horarum Canonicarum sit praeparatio ad Solemnis Missae celebrationem: *ibid.*

Quatenus constet de Ecclesiae Collegialitate amplecti, et observare decet Missam Conventualem horarum Canonicarum partem. *Civit. Castell. Miss. Conv.* 16. *Decem.* 1786. § 7.

Propterea ad illius celebrationem omnes tenentur per vices Canonici cujusvis illi sint erectionis: *ibid.*

Applicatio Missae Conventualis pro benefactoribus, quorum memoria fundamentum est, praeteriri nequit. *Urb.* 15. *Sept.* 1787 §. 3.

Et hoc in casu plurimi aestimandae sunt Episcopales Sanctiones: *ibid.*

Induci valet consuetudo plures Missas Conventuales celebrandi: *ibid.* §. 4.

Missa Conventualis est praecipua divinorum Officiorum pars, ita quidem, ut eam celebrare teneantur non Canonici tantum, sed Beneficiati, quoque Mansionarii, caeterique Chori, et Ecclesiae servitio addicti. *Pisan. Appl. Miss. Conv.* 6. *Julii* 1737. §. 4.

Et tam Canonici, quam memorati Beneficiati, Capellani, seu Mansionarii obstricti onere Missam Conventualem celebrandi, nequeunt eam, nisi in benefactorum suffragium applicare, tametsi in eorum erectione nullum de Sacrificii applicatione pro benefactoribus habitum fuerit verbum, et iidem Canonici, seu Beneficiati ab immemorabili tempore consueverint eam simpliciter celebrare, facta applicatione pro iis, qui sibi eleemosynam obtulerunt: *ibid.*

Missae Conventualis quotidiana applicatio pars divini Officii reputatur. *Fabr.* 18. *Dec.* 1785. §. 4. *Albin. Miss. Conv.* 9. *Aug.* 1788. §. 3.

Ac tenuitas praebendarum est justa causa reductionis ad dies Dominicos, aut festos saltem de praecepto: *ibid.*

Praesertim si caetera desint remedia a Sacr. Concilio Tridentino proposita *sess.* 24. *cap.* 15 *de reform. ibid.*

Missa Conventualis est applicanda in illis Ecclesiis Cathedralibus, et Collegiatis, quorum perempta est benefactorum memoria. *Null. S. Ruph. Prov. Rav.* 8. *Aug.* 1761. § 5.

Missa Conventualis est quotidie solemni ritu celebranda. *Saler. Edict.* 27. *Sept.* 1732. §. *ult.*

Missa Conventualis non fructuum, et distributionum, sed ipsius Collegii Canonicorum, qui tenetur ad illius celebrationem est onus. *Ven Jub.* 12. *Jan.* 1760. § 6.

Quin imo Missa Conventualis est primo, intenta, et praecipua pars divinorum Officiorum Canonicis incumbentium, et horas Canonicas, tamquam dispositiones ad eam ordinatas insinuat: *ibid.*

Ad celebrationem Missae Conventualis cum applicatione pro benefactoribus in genere tamquam inhaerentem universo Canonicorum coetui teneri alternatim omnes Canonicos cujusvis sint illi erectionis, nullo excepto stipendio. *Fav. Miss. Conv.* 29. *Apr.* 1780. §. 7.

Missae duae quolibet mense Conventuales ad formam Constitutionum Urbanarum Regulae *cap.* 3. *tit.* 7. *num.* 11. *et* 13., nempe pro omnibus Religiosis defunctis, et benefactoribus, et pro fundatore Conventus cani debent. *Firm. Offic.* 29. *Aug.* 1761. §. 4.

Missae Conventuales ex Canonica dispositione plures etiam juxta rubricam celebrandae sunt in Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis. *Firm. Miss. Conv.* 23. *Nov.* 1793. §. 3.

Quandoque concessa fuit ob consuetudinem libera secundae, et tertiae Missae applicatio: *ibid.* §. 5.

In Cathedralibus, et Ecclesiis Collegiatis Missa Conventualis quotidie celebranda, et pro benefactoribus in genere applicanda est. *Senog. Miss. Conv.* 2. *Dec.* 1786. §. 5.

Immo juxta rubricam generalem aliquibus anni temporibus secunda quoque, et tertia Missa accedit: *ibid.*

Ad inducendam obligationem Missae Conventualis non sufficit, quod Ecclesia sit Cathedralis, vel Collegiata, sed requiritur, quod habeat sufficientem numerum ministrorum: *ibid.* §. 7.

Et pro Missa requirantur septem personae, nimirum celebrans, Diaconus, et Subdiaconus: duo ceroferarii, thuriferarius, et acholytus: *ibid.*

Ac pro choro saltem quatuor, quia cum cantu esse debet: *ibid.*

Etsi idem clericus possit supplere pro acholyto, ut thuriferario; *ibid.*

Et deficientibus ministris cani potest Missa Conventualis a celebrante cum unico ministro canente Epistolam: *ibid.* §. 8.

Missa Conventualis sicuti pars divini officii est, ita officio diei correspondere debet: *ibid.* §. 9.

Onus Missae Conventualis quotidie ap-

plicationis pro benefactoribus contraria observantia immemorabilis sive praescriptive, sive interpretative accipiatur, clare, aperteque non excludit: *Imol. Mis. Conv.* 26. *Jan.* 1771. §. 6.

Oneris Missae Conventualis pro benefactoribus initium, et origo depromitur *ex tex. in cap. cum creatura : ibid.* §. 7.

Cum istius textus dispositio ad solas Ecclesias Collegiatas, et Cathedrales, hinc communis invaluit opinio, solas illas Ecclesias ad quotidianam Missam Conventualem pro benefactoribus in genere teneri. *ibid.*

Haec ipsa opinio communi calculo recepta, ac approbata est, tum a Sacrae Rotae Auditorio, tum a Sac. Congreg. Concilii. et *Const. cum semper* Bened. XIV. *ibid.* §. 8.

Et Ecclesiae mere communitativae, et receptivae sunt exemptae; etiamsi servitium Ecclesiae instar cathedralium, et collegiatarum sit quotidianum : *ibid.* §. 9.

In Ecclesiis omnibus Patriarchalibus, Metropolitanis, cathedralibus, et collegiatis sacrum conventuale singulis diebus pro benefactoribus agi debet. *Luc. Mis. Conv.* 14. *Mart.* 1750. §. 1.

Limita tamen quod sacrum Conventuale applicare non tenentur capellani pro iis benefactoribus, qui certis numero sacrorum constituto in fundatione capellaniae animae suae consuluerunt : *ibid.* §. 4.

Monachi monasterii S. Pantaleonis Lucensis, Collegia capellanorum ejusdem civitatis, et parochialium ecclesiarum parochi, ad applicationem sacri conventualis non tenebantur : *ibid.* §. 5.

Missa Conventualis servari debet non obstante tenuitate praebendarum redituum; et indigentiae Canonicorum succurrendum est per unionem beneficiorum simplicium. *Civit. Duc. Mis. Conv.* 18. *Jul.* 1795. §. 3.

Missa secunda, aut tertia applicari quoque debet pro benefactoribus in genere, nisi contraria adsit consuetudo applicandi pro benefactoribus in specie. *Santan.* 14. *Jan.* 1792. §. 3.

Vel nisi praebendarum tenuitas excuset; quae aestimari solet etiam, dum est tenuitas relativa : *ibid.*

Hoc onus impositum in fundatione beneficiorum, tamquam lex servari debet. *Cast. Alb. Visit. SS. LL.* 27. *Jun.* 1789. § 8.

Si ex lege fundationis constet de numero missarum, quae in benefactorum suffragium sint applicandae, tunc Missae Conventuales celebrandae forent juxta numerum in fundatione praefinitum. *Feren.* 26. *Mar.* 1735. §. 8.

Onus applicationis Missae Conventualis pro benefactoribus in genere parochialibus, et beneficiis unitis non est adnexum. *Thel. Miss. Conv.* 4. *Junii* 1768. §. 3.

Imo cessante praecisa obligatione in fundatione collegiatae, et accedente contraria consuetudine, nequaquam gravari potest capitulum onere applicationis Sacrificii pro benefactoribus in genere; *ibid.* §. 4.

Ab hujusmodi onere eximuntur Ecclesiae, de quorum erectione in Collegiatam non constat, neque ea concurrunt, quae Collegiatam constituunt, licet divina officia quotidie celebrentur, et Missa canatur. *Terr. seu Priv. Miss Conv.* 19. *Sept.* 1772. § 7.

Missa Conventualis non venit applicanda pro benefactoribus in Ecclesiis, quae collegiatae non sunt. *Praen. Miss. Conv* 6. *Mar.* 1779. §. 6.

Etiamsi species quaedam collegialitatis Ecclesiae sortiri videretur : *ibid.* §. 8.

Atque validiora concurrerent indicia collegialitatem comprobantia : *ibid.*

Pro Sacri Conventualis onere explendo non sufficit quod Ecclesia cathedralis sit vel collegiata, sed tot etiam habere de-

bet ministros, qui praedicto oneri explendo satis sint. *Call. Red. Miss. Conv.* 25. *Jan.* 1744. §. 2.

Missa Conventualis tamquam pars divini officii choralis debet in Ecclesiis cathedralibus, et collegiatis quotidie celebrari, et applicari pro benefactoribus, non obstante quacumque consuetudine contraria. *Pien. Rem. Oner.* 17. *F. br.* 1731. §. 5.

Quoties autem canonicorum praebendae sint tenues, benigne indulgeri consuevit, ut illa applicetur tantum in diebus festis de praecepto, non obstante, quod capitulum haberet onus celebrandi alias Missas, et quotidianae recitationis precum cum applicatione pro benefactoribus: *ibid.* §. 6.

Et quatenus dictis Ecclesiis cura animarum immineat, praeter Missam Conventualem celebrari etiam debet Missa Parochialis de populo, quae provenit ex obligatione pascendi oves, et offerendi Sacrificium pro illis: quum eadem Missa non potest satisfieri duabus obligationibus distinctis, quum unaquaeque illarum obliget ad substantiam Missae ex proprio titulo: *ibid.* §. *ult.*

Eleemosyna Missae Conventualis ex massa distributionum capituli desumi debet. *Senen. Jub.* 12. *Jan.* 1766. §. 5.

Nulla injuncta apparet in actu erectionis collegiatae obligandi Missam Conventualem ob tenuitatem emolumenti, quod oneri non respondet, ob necessariam proportionem, quae intercedere inter emolumentum, et onus debet. *Aret. Miss. Conv.* 18. *Nov.* 1769. §. 4.

Quum non semper a canonicis, aut dignitatibus Missa Conventualis celebretur, sed aliquando a Beneficiatis, et Mansionariis, tunc eleemosyna pro his ex massa distributionum desumi debet. *Scepus. Mis Conv.* 6. *Maii* 1797. §. 4.

Facile Missa Conventualis reduci non debet. *Brug. Miss. Conv.* 19. *Dec.* 1795: §. 4.

Potissimum si celebrari consueverit: quia fas non est a consuetudine recedere: *ibid.*

Missa Conventualis applicatio in Ecclesia collegiata quotidie celebranda, inspecta tenuitate redituum ad solos dies festos de praecepto est restringenda: *Amer. Mis. Conv.* 12. *Febr.* 1746. §. 2.

Redituum tenuitas non eximit omnino capitulares ad onere Missae Conventualis, sed efficit, ut ad dies festos coerceatur. *Terr. seu Priv.* 19. *Sept.* 1772. §. 10.

Quando nullos benefactores incertos canonici habent, non est Missa Conventualis pro illis applicanda. *Null. S. Raph. Prov. Rav.* 8. *Aug.* 1761. §. 6.

Missa Conventualis quacumque contraria consuetudine licet immemorabili, aut proventuum tenuitate minime suffragante, in singulis cathedralibus, et collegiatis Ecclesiis in benefactorum suffragium quotidie celebrari debet. *Mont. Mar. Mis. Conv.* 21. *Maii* 1735. §. 5.

Verum ab hoc onere omnes Ecclesiae sunt exemptae, quae collegialitatis jure non potiuntur: *ib. et Cass.* 20. *Aug.* 1735.

Etiamsi in illis Ecclesiis horae canonicae quotidie persolvantur, et Missa cum cantu celebretur. *Collen. Appl. Mis. Conv.* 8. *Febr.* 1783. §. 6. *et Imol. Miss. Conv.* 26. *Jan.* 1771. §. 4.

Nam ad applicationem Missae Conventualis pro benefactoribus in genere tenentur ex juris dispositione Ecclesiae tantum cathedrales, et collegiatae, non vero communitativae, et receptitiae: *in ead Imol. ibid.*

Sacrum Conventuale, sicuti agitur pro benefactoribus incertis, et quorum periit memoria, hoc ideo onere non gravari nequeunt canonicatus illi, qui de novo erecti certos habent fundatores, certaque

onera data in fundatione. *Arim. Miss. Conv.* 18. *Sept.* 1751. §. 3.

Illae Collegiatae, de quibus ex lege, et statuto fundationis constat de qualitate, et quantitate servitii Ecclesiae, et de numero missarum, et officiorum a fundatoribus, et benefactoribus praescripto, excipiuntur ab onere Missae Conventualis. *Null. Trium Font. Mis. Conv.* 14. *Mar.* 1772. §. 8.

Ex jure ministrorum assistentia Missae Conventuali, in Ecclesia dumtaxat cathedrali, vel collegiata, quae Sacerdotales habent praebendas, requiritur. *Tel. Mis. Conv.* 26. *April.* 1788. §. 5.

Non item in collegiata impropria, et nominis, in qua clericales tantum sunt praebendae: *ibid.*

Capituli prima dignitas in solidum cum reliquis canonicis ad sumptus Missae Conventualis tenetur: *ibid.* §. 6.

Reliqua. Vide *Beneficiati* §. X. *Canonici* §. V. *Capitulum Ecclesiasticum* §. VI. *Dignitates Ecclesiasticae* §. III.

§. VIII.

Missa quoad Deletionem.

Peremptis in totum reditibus, in totum etiam cessat obligatio celebrandi missas: *Spol.* 17. *Jan.* 1775. §. 9.

Si bona defecerunt Legati pii culpa legatarii non cessat obligatio celebrandi; si autem citra culpam Legatarii perierint, tunc onus Missarum delere debet. *Viter. Red.* 10. *Maii* 1783. §. 4.

Justa abolitionis Missarum causa esse potest fundorum defectus absque culpa legatarii: *Civit. Cast. Red. Oner.* 19. *Dec.* 1789. §. 4.

Ex deficientia redituum legatorum abolenda sunt potius onera missarum, et suffragiorum, quibus suppleri potest de thesauro Ecclesiae, quam deserere infirmorum, expositorumque curam ex praecepto charitatis praestandam, et tantopere commendatum a Sanctis Patribus, sacrisque Conciliis. *Crem. Supp. Oner.* 15. *Febr.* 1761. §. 2.

Licet ex regula sit, ubi nequeant onera impleri alia potius sint revocanda, quam illa missarum: *ibid.* §. 3.

Limitatur, sed quum testatores haereditates, et legata Hospitali reliquerint, primario respexisse videntur ad praedicta opera ex instituto implenda, secundario ad missas, et eleemosynas in suffragium propriae Animae: *ibid.*

Quando agitur de onere Missarum per contractum assumptum juxta constantissimam S. Congr. Concilii sententiam nedum deletur, sed nec etiam reducitur: *Egitan. On. Miss.* 24. *Jan.* 1778. §. 10.

§. IX.

Missa quoad Eleemosinam.

Licet a S. Concilio Tridentino cujusvis generis conditiones, et pacta pro Missis celebrandis prohibeantur, licitum nihilominus est Sacerdoti pecuniam recipere pro missa non quasi pretium missae, sed in causam suae conservationis: *Disc. Secr.* 13. *April.* 1726. § 2.

Justa pro missa eleemosyna est illa, quae requiritur, ut Sacerdos celebrans vivere possit, tum quia inutilis esset sacrorum Canonum dispositio, quae praescribit, ut nemo ordinari possit, nisi ad titulum beneficii, vel patrimonii, tum quia per alia media honesta potest Sacerdos celebrans sibi quaerere victum qualibet die: *ibid.* §. 3.

Quantitas eleemosynae, et justa ejus taxa desumenda est aut a Decreto Episcopi, aut a communi consuetudine, quae vigeat in Dioecesi, vel a lege synodali, *ibid.* §. 4.

Eleemosyna per consuetudinem localem vel legem Synodalem aut Episcopi decre-

tum taxata, id operatur, ut Sacerdotes plus exigere non possint, praecedente pacto implicito, sed non facit, ut ampliorem eleemosynam sibi sponte oblatam accipere non possint: *ibid.* §. 5.

In taxatione eleemosynae habenda est ratio circumstantiarum loci et temporis, et signate caritatis, vel vilitatis annonae: *ibid.* §. 6.

Infinitus est missae valor, sed finita applicatio, itaut pro una missa non licet plures eleemosynas accipere, et pluribus oneribus satisfacere. *Ferr.* 19. *Julii* 1783. §. 11.

Sacerdos, qui tenetur ad solam missae celebrationem, non autem ad illius applicationem, potest pro applicatione eleemosynam accipere: *ibid.*

Imparitas eleemosynae missarum ab annonae caritate, regionis more, incommodo celebrationis loco, et tempore, similibusque circumstantiis desumitur. *Jan. Red. Miss et Oner.* 17 *Iunii* 1786 §. 6.

Perpetuitas legati missarum eelemosynam exigit ad taxam perpetuae juxta notissima Urbani VIII. et Innoc. XII. Pont. Max. Decreta, et Concilii Romani Bened. XIII. *Alex.* 28. *Julii* 1787. § 6.

Decreta Generalia S. Congr. Concilii per Urbanum VIII. et Innoc. XII. confirmata, retineri prohibent, quod manualem excedit eleemosynam, si res sit de missis manualibus; secus de missis ex fundatione Capellaniae vel Beneficii celebrandis: *Null. S. Salv. Maj. Cap.* 18. *Aug.* 1792. §. 6.

Turpe lucrum est tradere Sacerdoti eleemosynam manualem, retenta altera portione pro missa assignata: *Null. Lepr. Cap.* 14. *Jan.* 1773. §. 5

Eleemosyna a fidelibus oblata pro celebratione Missarum debetur integra non aliqua ejus quota Sacerdoti celebranti est tradenda: *Civit. Cast. Eleem. Miss.* 29. *Apr.* 1780. §. 6.

Eleemosyna Missarum, quam recipiunt Sacerdotes, non est pretium Missae, sed causa eorum conservationis: *ibid.* §. 11.

Cui pingue aliquod emolumentum pro sacri celebratione relictum est, cum alteri Sacerdoti sacrificium peragendum committit, nequit aliquo sibi retento reliquum delegato Sacerdoti tradere, sed integrum ei praestare debet: *Rom. Leg.* 8. *Febr.* 1744. §. 3.

Justa Eleemosynae Missarum taxa desumi debet vel a communi consuetudine, quae viget in Dioecesi, vel a lege in Synodo praescripta, vel demum ab Episcopi decreto: *Alex. Celeb. Miss.* 12. *Jan.* 1743. §. 9.

Disputatur inter Doctores num Episcopus statuere possit, ne sacerdotes recipiant quid minus eleemosyna taxata: *ibid.* §. 10.

Alii affirmativam, alii negativam sententiam tenent: *ibid.*

In decernenda missarum reductione servatur plerumque, ut illarum eleemosinam ad rationem, ut ajunt manualem constituat, idest, ad eam quantitatem quae vel ex Synodali taxa, vel ex recepta regionis consuetudine praestatur pro singulis Missis, quas fideles dietim, et ad manus tradita Sacerdotibus eleemosyna celebrari curant: *Lun. Sarz. Red. Miss.* 28. *Jan.* 1769. §. 11.

Ratio eleemosynae perpetuae juxta diversum cujusque Civitatis, Dioecesis, aut Provinciae morem, diversimode statui consuetum est: *ibid.* §. 13.

Sed Concilium Romanum anno 1725. constituit, ut pro Romana Provincia taxa Missarum perpetuam ad rationem dupli, idest annuae quantitatis scut. 60. praefiniatur: *ibid.*

Et ad hanc rationem reduxit Benedict. XIV. in Archidioecesi Bononiensi, dum illam Ecclesiam regeret, onera missarum: *ibid.* §. 14.

Missarum eleemosyna taxari potest ad rationem perpetuae, si testator beneficium, seu Capellaniam cum certo Missarum numero fundavit: *Arim.* 14. *Jan.* 1741. §. 5.

Limita, si testator indixit celebrationem tot Missarum ad mensuram redituum in hunc finem relictorum, quia tunc eleemosyna taxatur ad rationem manualis juxta cujusque Civitatis morem: *ibid.*

Pro celebratione Missae perpetuae debetur eleemosyna ad taxam perpetuae: *Spol. Leg.* 16. *Jun.* 1792. §. 5.

Et in dubio intelligenda est eleemosyna ad taxam perpetuae, ne elusorium reddatur legatum remunerationis gratia relictum. *ibid.*

Rectius tamen decerni nequit de quantitate eleemosynae, quam ex solito testatoris; *ibid.* §. 6.

Eleemosyna Missarum pro oneribus perpetuis praefinita fuit in ratione ob. 20. pro qualibet Missa: *Aquen. Red.* 30. *Maii* 1772. §. 10.

Sed in more positum est, ut praefiniatur in ea quantitate, quae vel ex Synodalibus Constitutionibus, vel ex recepta regionis consuetudine praestari pro Missis manualibus solet; *ibid.*

Si agitur de imminuendo onerum quantitate; constituendaque proportione servata eleemosyna, postquam dispositio jam fuerit executioni demandata tunc, ut minori, quo fieri potest numero missarum reductio sequatur, manualis eleemosyna constituitur. *Mon. Fal.* 15. *Sept.* 1770. §. 10.

Si demonstrativa sit eleemosyna subsequens assignatio, supplere tenetur haeres majorem illius quantitatem, quam temporum vicissitudines, aliaeque circumstantiae solitam reddunt. *Spol.* 17. *Sept.* 1791. §. 6.

Supplere debet justam missae eleemosynam, qui sentit ejus celebrationis commodum: *Caes. Cap.* 19. *Dec.* 1795. §. 8.

Missae celebratio ad certam Ecclesiam, vel certum altare, illudque dispositum, majorem exigit eleemosynam: *Nov. Red. Miss. et Abs.* 12. *Maii* 1792. §. 5. *Foros. Red. Mis.* 5. *Apr.* 1794. §. 5. *Rom. Leg. Miss.* 22. *Aug.* 1795. §. 6. *Brach. Red. Miss.* 15. *Julii* 1797. §. 3.

Ratio idcirco majoris incommodi celebrationis missarum majorem postulat eleemosynam: *Civit. Pleb.* 11. *Maii* 1793. §. 7.

Aequandum est onus missarum cum eleemosynis adventitiis; quum justa inter emolumentum, et onus esse debeat proportio: *Anc. Trans. Miss.* 7. *Febr.* 1789. §. 8.

Eleemosynae Missarum custodiendae sunt ab aedituo juxta Caeremoniale Episcoporum. *Senog.* 12. *Jun.* 1789. §. 18.

Quisque ex Capellaniis Collegiatae S. Mariae de Vineis Januae ex privilegio, et gratia percipere potest summam librarum sexcentum, quae sunt scuta centum monetae Romanae pro unica tantum missa in die celebranda, ne alias ex tenui stipendio ad eorum congruam insufficienti divinus cultus in ea Ecclesia minueretur: *Jan. Celeb. Miss.* 3. *Sept.* 1701.

§. X.

Missa quoad Fundum.

Quando S. Congr. permittit, ut fiat assignatio in bonis pro celebratione missarum, intelligit de bonis vere stabilibus, et non de censibus, licet ad alios effectus census inter stabilia recenseantur. *Polic.* 17. *Aug.* 1726. §. 5.

Perpetuo onere missarum absque fundo gravari Ecclesia nequit: *Firm.* 7. *Febr.* 1789. §. 4.

Inverosimile est, ut collatae dotis missarum nulla extet memoria, quando alterius non controversi, et contemporanei oneris locupletissima adsunt testimonia. *Rom.* 6. *Maii* 1786. §. 5.

Multoque inverosimilitas in ea benefactrice quae dicti alterius non negati missarum oneris adeo sollicita fuit, ut tribus quodammodo non fidens Codicillis legati, memoriam lapidi in Ecclesia affigendo consignari mandaverit: *ibid.*

Census non recensentur inter bona, ac res stabiles, quando res est de celebratione missarum, earumque fundo. *Inter.* 8. *Julii* 1775. §. 5.

Reditus missarum taxative a donatoribus fuit assignatus, cum ab illius nuncupatione donatio incipiat, moxque oneris impositio sequatur. *Viset.* 26. *Nov.* 1785. §. 6.

Census cum locis piis, et communitatibus idoneum sunt investimentum pro celebratione missarum. *Imol. Leg. Pii* 20. *Sept* 1794. §. 12.

Quod desti iatum est celebrationi Missarum, in alios usus pios erogari non debet. *Dertb. Con. Vol.* 10. *Maii* 1794. §. 5.

In ejus praesertim favorem, qui sciens vendidit bona celebrationi obligata: *ibid.*

Solvens sortem relictam pro celebratione missarum sua liberantur obligatione; veluti per rem judicatam. *Imol Leg. Pii* 20. *Sept.* 1794. §. 10.

Ex pecuniis pro celebratione Missarum census non acquiruntur, qui pro hujusmodi effectu inter bona stabilia recensendi non sunt. *Fir. On. M.s.* 2. *Jun.* 1764. §. 5.

§. XI.

Missa quoad Numerum.

A primis usque christiani nominis saeculi fuisse in more positum, ut Sacerdotes una, eademque die pluries divina mysteria celebrarent, dubitari haud posse videtur: *in Vot. Secr.* 20. *Aug.* 1768.

Hic mos aucta Presbyterorum copia, longe lateque augeri Ecclesia latina permisit: *ibid.* §. 2.

Imo eo pervenit nonnullorum pietas, ac religio, ut non bis tantum, aut ter; sed quoties sibi liberet, sacrum eadem die repeterent: *ibid.*

Hinc factum est, ut Graeci Schismatici Michaelis Cerularii adhaerentes hanc latinis quasi praevaricationem objecerint: *ibid.* §. 3.

Inde ob turpem cupiditatem complurium Presbyterorum necessarium fuit, ut Sacrificii iterandi placito aliqui praefigerentur limites: *ibid.* §. 4.

Et statuta Ecclesiarum singularum minime satis fuerunt ad modum imponendum sordidae Praesbyterorum avaritiae; idcirco Summi Pontifices eam coercuerunt suis legibus: *ibid.* §. 5.

Inde decreto Alexander II. *can. sufficit de Consec. dist.* 1. veterem morem saepius in die celebrandi circumscriptum fuisse in universa Ecclesia ad unam tantummodo Missam, vulgo creditum est: *ibid.* §. *dub.* 6.

Primus itaque, qui eodem die Sacrum ab uno Sacerdote iterari vetuit, fuit Innocentius III., quia sufficere unam Missam ait in responsione Episcopo Wigorniensi: *ibid.* §. 7.

Qui praeterea excepit diem Nativitatis, Dominicae Resurrectionis, et casum necessitatis: *ibid.*

Et quamvis verbum *sufficit* consilium indicet, saepe in hac tamen responsione necessitatem complecti, et praeceptum: *ibid.*

Per varias orbis regiones curarunt complures Episcopi in suis Synodalibus Constitutionibus edicere unam tantum Missam semel in die excepto casu necessitatis, a Sacerdote celebrari; etiam sub arcerbioribus poenis: *ibid.* §. 9.

Causas necessitatis, quibus suadentibus fas esset ex Innoc. III. dispositione sacrum eodem die iterare Glossa reducit, ad causas honestatis, sed utilitatis: *ibid.* §. 9.

Et vocabulum *utilitatis* intelligendum est non de utilitate celebrantis, sed Missam audientis: *ibid.*

Alii alias causas hujusmodi necessitatis enunciant: *ibid.* §. 10.

Pro hospitibus nempe, et peregrinis venientibus: Sacerdos tunc post primam Missam circa horam tertiam diei celebratam jejunet: *ibid.*

Si duae festivitates simul occurrunt, duae vel tres celebrari poterunt: *ibid.*

In diebus Nativitatis, et Resurrectionis Dominicae, et quando corpus in propria Ecclesia fuerit dumtaxat tumulandum: *ibid.*

Ac necessitas limitatur in festis IX. Lectionum, vel in quadragesima, vel in quatuor temporibus, vel si sponsalia fieri oporteat, vel in subveniendo Socio infirmo, vel pro Ecclesiae suae negotio, vel propria necessitate manifeste absente: *ibid.*

Hinc Guillelmus Durandus Episcopus Mimatensis enumerat casus omnes, in quibus plures Missas celebrare sua aetate fas erat: *ibid.* §. 11.

1. In festo Natalis Domini: 2. Uni necessitas exigit, puta si quis moriatur: 3. Propter honestatem, ut aliqua magna persona superveniens audire Missam velit: 4. Causa utilitatis puta propter peregrinos, propter commeantes, propter infirmos, propter sponsos, propter raritatem Sacerdotum: 5. Cum duae occurrunt festivitates, possunt etiam tres celebrari: 6. Si in die jejunii occurrit aliquod solemne festum, potest unam de festo aliamque de jejunio celebrare: *ibid.*

Casus omnes antiqui, qui, dum Ecclesia exiguo Sacerdotum numero laborabat, frequentes erunt, quibus unus possit pluries in die sacris operari, exoleverunt: *ibid.* §. 12.

Et vix casus superfuit, in quo citra specialem Episcopi concessionem id liceat, nempe quando unus habeat plures Ecclesias Parochiales: *ibid.*

Ex communi Theologorum sententia necessitas casus ad Sacrificium eadem die repetendum est, cum duas Presbyter Parochias habet, si in alterutram Parochiam nequeat Populus convenire, nec alius praesto sit Sacerdos praeter Parochum, qui Missam possit celebrare: *ibid.* §. 13.

Id ipsum concessum esse intelligitur, quoties Parochus duos populos habet adeo distantes, ut alter ipsorum eidem Parocho celebranti per dies festos adesse nullo modo ob maximam locorum distantiam possit: *ibid.* §. 14.

Item ampliatur, quod expedit etiam, ut Parocho potestas secundum offerendi Sacrificium, tametsi una tantum sit Ecclesia, in qua Missae celebrantur, et ad quam universus populus insimul convenire non potest: *ibid.* §. 15. 16. *et* 17.

Et non alia necessitatis causa est admittenda secundum hodiernam Ecclesiae disciplinam, quam quae oritur ex defectu alterius Sacerdotis, qui aliud Sacrificium offerre possit: *ibid.* §. 18.

Quae tamen ita intelligenda sunt, ut nullum inde inferri putetur praejudicium aliis casibus, qui solent contingere in Sacris Missionibus, in quarum utilitatem Missionariis conceditur facultas plures celebrandi Missas eadem die: *ibid.*

An ad sacrum bis celebrandum in locis, ubi praedicta urget necessitas, Parochi opus habeant licentia Episcopi, est Doctorum disputatio: *ibid.* §. 19.

Quidnam negative sentiunt, ea ducti ratione, quod facultas haec a jure communi illis concedatur; *ibid.*

Affirmativam complures alii tuentur sententiam: *ibid.*

Sed sive sit necessaria licentia Episcopi, sive non, id certe necessarium est, ut ille rem cognoscat, ac perspiciat, num.

revera necessitas urgeat, ut Sacerdos duas Missas celebrare cogatur: *ibid.*

Sed ad proferendum justum judicium de hujusmodi titulo necessitatis, expendi debet, an locus esse possit remediis a Sacris Canonibus, et a Sacro Concilio Tridentino institutis: *ibid.* §. 20.

Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 4. decernit, ut Episcopi Ecclesias Parochiales, in quibus numerosus sit populus, et unus Rector non sufficiat, cogant Rectores alias Sacerdotes adjungere: *ibid.*

Hinc Episcopali auctoritate adigi poterunt, qui duas Parochias, vel duos populos valde dissitos habent, ad eleemosynam alteri Sacerdoti elargiendam, qui Missam diebus Dominicis, festisque celebret in alia dissita Ecclesia, vel etiam in eadem, ad quam universus populus insimul convenire nequit: *ibid.*

Permissum non est unicuique Sacerdoti, nisi Missam unam quolibet die celebrare: In *Litt. secr.* 16. *Dec.* 1724. §. 5. *et Castell.* 2. *Maii* 1722. §. 2.

Excepto die Nativitatis Dominicae, quo tres Missae a quolibet Sacerdote celebrantur: *ibid.*

Et juxta disciplinam, qua vivimus, impositae sunt gravissimae poenae Sacerdoti plures Missas eadem die celebranti: *ibid.*

Licet antiquioribus temporibus, et etiam post multiplicationem numeri Sacerdotum, plures Missae laudabiliter ab unoquoque Sacerdote uno die celebratae sint: *ibid.* §. 3.

Tres Missae diei Nativitatis Domini sunt inter se distinctae, uti sunt realiter tres Missae, quae eodem die celebrantur ad recolenda plura Dei beneficia, hoc est quando una celebratur pro festo, alia pro jejunio, et alia pro mortuis: *ibid.* §. 16.

In terminis primae Missae, quae nocte Nativitatis Domini canitur in Ecclesiis, prohibitum est a Decretis Congregationis Sacrorum Rituum, et Sacrae Visitationis, ut aliae duae immediatae canantur, et ut fidelibus media nocte confluentibus Eucharistia exhibeatur; *ibi.* §. *ult.*

Reliqui vero Sacerdotes privatim celebrantes possunt tres Missas die Nativitatis Domini celebrare cum intervallo, aut sine intervallo: *ibid.*

Pluries eadem die ab uno Sacerdote Missae Sacrificium fieri, non est divina lege vetitum, nec natura ipsius Sacrificii repugnat, quod ab eodem Ministro saepius offeratur: *Oriol. Visit. SS. LL.* 30. *Aug.* 1732. §. 2.

Quare priscis Ecclesiae temporibus integrum erat Sacerdotibus, una eademque die plures, quot vellent, Missas celebrare, uti tradunt Card. Baronius, et alii: *ibid.*

Alexander II. statuit sufficere Sacerdoti unam Missam in die una celebrare, quia Christus semel passus est, et totum mundum redemit. Non modica res est unam Missam facere, et valde felix est, qui unam digne celebrare potest: *ibid.* §. 2.

In Regno Aragoniae, quod Aragoniam, Valentiam, et Cathaloniam comprehendit, die commemorationis omnium Defunctorum a Sacerdotibus Secularibus binas Missas, et a Regularibus tres Missas celebrantur: *ibid.* §. 4. *et* 6. *Oriol. Visit. SS. LL.* 30. *Aug.* 1732. §. 6.

Mos hic pluries celebrandi Missas die Commemorationis omnium Defunctorum viget etiam in Regno Majoricae, utpote de appendicibus Regni Aragoniae, et in Ecclesia Conventus S. Jacobi Patrum Dominicanorum Civitatis Pampilonensis, qui Conventus olim suberat Provinciae Valentinae: *ibid.* §. 6.

Nonnulli Auctores asserunt, exoptandum esse, ut hoc indultum pluries cele-

brandi die defunctorum ad alia Regna extendatur: *ibid.* §. *ult.*

In hoc distinguitur applicatio a celebratione, quod celebratio probanda est per testes, vel scripturam, quando applicatio probatur per juramentum ejus, qui celebravit: *Amalph.* 28. *Jul.* 1724. §. *ult.*

Tres Missae diei nativitatis Domini haberi quodammodo possunt pro unica Missa, ex quo videlicet in tribus praedictis Missis Christi Nativitatis semper recolitur, aeterna videlicet, temporalis, sed spiritualis, et temporalis insimul, et corporalis juxta doctrinam divi Thomae. *Disc. Secr.* 16. *Dec.* 1724. §. 7.

Certa est Theologorum opinio, quod secluso voto, aut alia obligatione speciali, nullus Sacerdos tenetur die Nativitatis Domini tres Missas celebrare, nec fideles dicta die tres Missas, sed unam tantum tenentur audire: *ibid.* §. 13.

Innocentius III. decrevit, ut excepto die Nativitatis Dominicae, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die unam tantum Missam celebrare: *ibid.* §. 4.

Quamvis antiquitus (praeter diem Dominicae Nativitatis) a quocumque Sacerdote binae Missae celebrari solerent Anniversario die Circumcisionis Domini, itemque duae, vel tres in Natali S. Joannis Baptistae, ac binae etiam in die SS. Apostolorum Petri et Pauli nobilitata martyrio, nihil tamen ajunt scriptores de more bis sacrificandi etiam in celebratione omnium Sanctorum: *ibid.* §. 9.

Prioribus Ecclesiae seculis celebrari solebant tres Missae solemnes feria V. in Coena Domini. *Bonon.* 14. *Martii* 1795. §. 2.

At per Sacramentarium divi Gregorii Magni ad unam reducto trium Missarum numero, in eam translatae sunt triplices cujusque Missae functiones, et injuncta Communio Cleri: *ibid.*

Idque probarunt Concilia, et Summi Pontifices: *ibid.*

Quaestio autem erat, num praeter Missam solemnem alias eadem die ad libitum Sacerdotum celebrare liceret Missas privatas, plures affirmabant: *ibid.* §. 3.

Et mos hujusmodi celebrationis in Bononiensi praesertim invaluerat Dioecesi, et in ipsa Urbe: *ibid.* §. 5.

Graviores vero Auctores negabant, nisi eadem die recurreret festum SS. Annuntiationis, aut S. Josephi: *ibid.* §. 4.

Et hanc sententiam probavit S. Congreg. Rituum, inhibuitque dictarum Missarum celebrationem Clem. XV. in Urbe, et S. M. Bened. XIV. Bononiae, dum eam regebat Ecclesiam: *ibid.* §. 5. *et seq.*

Lex tamen haec ecclesiasticae disciplinae praescribi valet contraria 40. annorum observantia: multoque magis per immemorabilem: *ibid.* §. 7.

Ubi praesertim inducta sit in eodem prohibitionis loco, et ex rationabili causa; ad conferendam nempe fidelium pietatem: *ibid.*

Sacrum eadem die prioribus Ecclesiae seculis iterare consueverunt Sacerdotes: *Nicien.* 27. *Nov.* 1790. §. 3.

Idque pro fidelium copia exiguus requirebat illorum numerus: *ibid.*

Diu tamen, permittente Ecclesia, hoc ipsum aucti servarunt: *ibid.*

Plura etiam Leo III. una die fecit sacra: *ibid.*

Quum ea abuti cepissent facultate, prae omnibus decrevit saeculo XI. Concilium Salegunstadiense, ut unusquisque Presbyter in die non amplius, quam tres Missas celebrare praesumat: *ibid.*

Auctoque abusu deinde statuit Leo IV. ut nullus Presbyter plures missas in die celebret, quam unam tantum, excepto die Nativitatis Domini, et in Dominica praesente funere: *ibid.*

Hoc ipsum alii edixerunt Pontifices: *ibid.*

Et strictius iteratio Missae prohibita est, una excepta festivitate Nativitatis Domini: *ibid.*

Plures Theologi ponunt casus, in quibus bis die festo celebrare liceat: *ibid.* §. 4.

Si ministrandum nempe sit viaticum infirmo, si benedictio urgeat nuptiarum, vel magnus superveniat Princeps qui missam non audierit: *ibid.*

Et casu quo binae, dissitaeque Parochiae sub uno sint Rectore, nec aliter sit Sacerdos, qui in altera ex ipsis Missam celebret, secundum Bened. XIV. sacrum est iterandum: *ibid.*

Ad facultatem bis in die festo celebrandi concedendam non sufficit, secundum hodiernam Ecclesiae disciplinam quaecumque necessitas, sed ea requiritur, cui nulla alia ratione remedium afferri possit: *In disc. secre.* 20 *Aug.* 1768. §. 22.

Quoties constet de titulo necessitatis in concedenda bis celebrandi facultate, animadverti debet quasdam praescriptas esse regulas ab Episcopis servandas; *ibid.* §. 27.

Concilium Provinciale Burdigalense anni 1583. coarctavit hanc Episcopi facultatem ob gravissimas causas ad breve tempus, ad Dominicos, et festos dies tantum: *ibid.*

Et constat de necessitate urgenti, et gravi bis celebrandi, quum nullum supersit remedium ex iis, quae a sacris Canonibus, et a Sacro Concilio Tridentino sunt assignata: *ibid.* §. 38.

Hinc locus est exceptioni illi quam Innoc. III. adjecit *Cap. Consulisti de Celebr. Miss.*, dum unum tantummodo sacrum in die ab eodem Sacerdote perfeci jussit; *ibid.*

Missa bis eadem die ab eodem Sacerdote, si id postulet necessitas adprobante Episcopo, celebrari potest: *Apt. Ind.* 27. *Jun.* 1733. § 2.

Hinc si ob sacerdotum penuriam unus praeficiatur duabus Parochiis, ita inter se dissitis, ut grex unius Parochiae commode nequeat Ecclesiam alterius adire: ibique sacrificio Missae interesse, Parochus potest eadem die in utraque Ecclesia Episcopo id permittente, et approbante, sacrificare: *ibid.*

Idem sentit S. Congreg. Episcoporum, et Regularium: *ibid.* §. 3.

Item S. Congreg. de propaganda Fide: *ibid.* §. 5.

Nulla est habenda consuetudinis ratio, ut tueantur causam de duplici Missa celebranda in diebus festis: *In vot. Secret. Cit.* §. 25.

Hanc enim consuetudinem Innocentius III. damnavit, et abrogavit, et tantum esse permittendam censuit, ubi necessitas id postularet: *ibid.*

Hinc quando leges consuetudinem aliquam rejiciunt, hoc ipso inefficacem illam reddunt ad inducendam praescriptionem contra Leges: *ibid.*

Quod intelligitur de consuetudine etiam futura, nedum praesente, et existente: *ibid.*

Anno 1198. Innocentius III. prohibuit plurium Missarum celebrationem eadem die ab eodem sacerdote faciendam, sed casum excepit necessitatis. *Dert.* 20. *Aug.* 1768. §. 3.

Et in dubio non potest, imo ad Episcopum pertinet hujusmodi necessitatis cognitio. *ibid.* §. 4.

Atque ad hanc rem non requiritur necessitas physica, sed moralis: *ibid.* §. 5.

Crimen celebrationis plurium Missarum eodem die ab eodem Sacerdote puniri debet a Tribunali sacrae Inquisitionis. *Toket. Irr.* 25. *Jan.* 1772. §. 9.

Liberum olim erat cuique Sacerdoti plures Missas pro sua pietate et Religione eadem die celebrare: *ibid.* §. 3.

Ad cohibendos tamen abusus, qui irrepserant trium Summorum Pontificum decretis plurium Missarum celebratio interdicta est: *ibid.* §. 4.

Et non defuere, qui ex verbo *sufficit*, quod in Decretali Innocentii III. legitur,

arbitrati sunt, illas potius praeseferre consilium, quam praeceptum, aut legem prohibentem plures Missas eadem die celebrare: *ibid.* §. 5.

Sed declaravit Benedictus XIV., quod illud *sufficit* Sacerdotes adigit praecepto, ne plura sacrificia uno die faciant; *ibid.* §. 6.

Hinc graviter peccat Sacerdos, qui plures Missas eadem die prohibito celebraverit: *ibid.*

Si Missarum numerus non resultat ex Visitationibus Pastoralibus, nec ex Tabella, et exprimatur sine ullo documento, vel fundatione major numerus illo praescripto in testamento, tunc Visitationes et Tabellae non sunt attendendae, utpote testamento adversantur. *Asc.* 8. *Junii* 1782. §. 9.

Imo si pro exclusione majoris numeri urgeat observantia interpretationem regina, et si etiam dubia esset dispositio circa Missarum celebrandarum numerum: *ibid.* §. 10.

In omnibus relictis pro celebratione Missarum regula est, uti et in quibusvis piis legatis quod ad Episcopum pro executione confugiendum est: *Macer.* 4. *Febr.* 1786. §. 11.

Quando disponens tot celebrari sacra jussit, quot ferrent reditus juxta taxam ab eo praescriptam, tunc auctis, et respective diminutis reditibus augendum, et respective minuendum esse Sacrorum numerum receptum est: *ibid.* §. 12.

Quod si fructus augeantur expensis, et industria possidentis legatum non debet numerus Missarum augeri: *ibid.* §. 13.

Et ratio, quia hoc augmentum non debet cedere in beneficium testatoris seu fundatoris, sed possessoris, quia sunt fructus industriae, et expensarum: *ibid.*

Et aequitas non patitur, ut alius ex eorum industria, et expensis impendium assequatur: *ibid.*

Minor statim numerus Missarum in expiationem testatoris celebretur, quam post 25. annos augeatur. *Bon.* 16. *Junii* 1787. §. 3.

Auctis reditibus pro celebratione Missarum destinatis, illarum numerus augeri debet: *Gallic. Miss.* 3. *April* 1773. §. 5.

Alii cum distinctione procedunt, si augeantur reditus, quia fructus, qui retrahuntur cariori pretio vendi consueverint, aut quia ex aliqua alia causa crescant in quantitate, tunc Missarum numerus augendus est: *ibid.*

Quando vero reditus adaucti fuerint expensis, et industria Capellani, tunc Missarum quantitas augeri non debet: *ibid.*

Si praecisive a qualibet Capellani industria, et expensis reditus augeantur, et Missarum numerus a testatore praefinitus non fuerit, locus est augmento numeri Missarum: *ibid.* §. 6.

Ex his centenaria observantia Missarum numeri celebrationis praesumitur talem fuisse erectionem, sive quia non omnia bona donata in fundum cesserint Capellaniae, sive quia gravem passa fuerint jacturam: *Aquen. Red. Oner.* 29. *Jan.* 1791. §. 5.

Numerus Missarum in ipso Legato a testatore non praescriptus est determinandus, vel ab haeredibus, vel ab exequutoribus testamentariis, vel ab ordinario juxta arbitrium bono viro conveniens, habita ratione facultatum haeredum, ac defuncti, et aliorum onerum: *Mediol.* 14. *Mart.* 1733. §. 6.

Si testator numerum non praefinivit, ejusdem quantitas ab ordinario est determinanda: *Viterb. Cap.* 4. *April.* 1767. §. 8.

§. XII.

Missa Parochialis.

Ad applicationem Missae Parochialis pro populo tenentur omnes, qui actu ca-

ram animarum exercent : *Mont. Alt. App. Miss* 3 *Julii* 1763. §. 4.

Et si sunt plures Concurati, simul omnes tenentur unicam Missam alternatim pro populo sive per vicem applicare : *ibid.* §. 5.

Sacris Canonibus statutum est, nonnisi post missam Parochialem in Ecclesia Parochiali Dominicis, festisque diebus divina mysteria in Ecclesiis filialibus esse celebranda : *Cass.* 30. *Maii* 1767 §. 10.

Missam Parochialem applicare tenetur Parochus ratione officii, non reditus : *Cass. Mis. Conv. et pro Pop.* 20. *Sept.* 1794. §. 3.

Parochi cum veri sint, sive originarie, sive ob sequutam divisionem missam singuli tenentur celebrare pro populo sibi commisso. *Mont. Alt. App. Miss.* 30. *Julii* 1763. §. 4.

Tridentinum expresse praescripsit sacrificium missae applicandum ab Animarum pastoribus pro populo ipsorum curae commisso. *Fulg. Miss. Par.* 17. *Jul.* 1773. §. 3.

Et Benedictus XIV. declaravit pro illis, qui Animarum curam exercent, sustinere onus non valeant, satis esse ut applicent missam pro Populo in Dominicis, aliisque per annum festis diebus de praecepto : *ibid.*

Ille, qui praeter divitem praebendam, omnia tum certa, tum incerta parochialia emolumenta habet, eidem onus missae Parochialis incumbit. *Embr. Jur. Can.* 19. *Jan.* 1765. §. 18.

Choro addictus, et curam animarum insimul habens, nequit diebus festis celebrare missam pro populo, et eandem, etiamsi Conventualem pro benefactoribus suae Cathedralis, vel Collegiatae Ecclesiae applicare. *Null. Fer. Visit. SS. LL.* 7. *April.* 1781. §. 6.

Sed ipse tamquam Canonicus, vel Beneficiatus sacrum Conventuale faciens, rem divinam pro benefactoribus generatim applicare, aliumque Sacerdotem vocare eadem die debet, qui pro populo celebret : *ibid.*

Non obstante contraria quacumque consuetudine etiam immemorabili ; *ibid.*

Obligatio applicandi pro populo extenditur etiam ad Curatos amovibiles quum amovibilitas non tollat, quin habeant curam Animarum : *Ferr.* 4. *Mart.* 1719. §. 3.

Amplia etiam, quod paupertas non excusat ab applicatione pro populo : *ibid.*

Reliqua Vide *Archipresbyter* §. III. *Parochus* §. III. *Vicarius Curatus* §. IV.

§. XIII.

Missa quoad Reductionem.

Nequit Episcopus propria auctoritate sacra reducere, et antiquissimam observantiam pervertere : *Viter. Cap.* 4. *Apr.* 1767. §. 16.

Episcopi, quibus data est facultas reducendi Missas, non possunt earum numerum in contractu praescriptum, et vicissim acceptatum minuere, licet imminuti fuissent reditus assignati, sed judicis partes assumere debent, atque investigare an redituum imminutio talis sit, ut sufficiat ad rescindendum contractum ; vel saltem illum ad justitiae aequitatis mensuram redigendum : *Vallus* 22. *Maii* 1784. §. 6.

S. Concilium Tridentinum concessit Episcopis, et Generalibus Ordinum, ac in primo Synodo, et in Capitulis Generalibus moderari possent onera missarum, ac subsequentibus temporibus summi Pontifices nonnullis Episcopis, et Generalibus eamdem facultatem concesserunt : *Berg. Red. Miss.* 10. *Julii* 1728.

Disputatum pluries exinde est, utrum in ejusmodi facultatibus comprehenderentur etiam onera provenientia ex contractu

et quamquam alias S. Congregatio Concilii negativam amplexata est sententiam, attamen postremis temporibus non semel affirmative respondit, petentibus id declarari Procuratoribus Ordinis B. M. V. de Mercede: *ibid.*

Facultas reducendi Missarum onera Superioribus Regularibus fuit concessa ab Urbano VIII. Pont. Max., aliisque Summis Pontificibus, deindeque renovata a Benedicto XIII.; ejusdem tamen facultatis usus maturo adhibito consilio, nonnullis regulis servatis fieri debet: *Firm.* 20. *April.* 1771. §. 9.

Inter pia diversi generis opera, Missae postremum sibi vindicant locum, quando agitur de onerum reductione: *Brach. Red. Miss.* 3. *Sept.* 1718. §. 4. *Med. seu Com. Red. Oner.* 11. *Jan.* 1721. §. 6.

Missarum ac aliorum onerum piorum est aeque ac proportione servata explenda reductio, ubi de mente testatorum, ac contrahentium constat, quod ipsi eorum voluntatis fervore tam suffragia Missarum, quam alia pia opera demandaverint: *ibid.*

Facile non est concedenda Missarum reductio: *Jan.* 6. *Aug.* 1791. §. 4. *Portuc.* 23. *Jan.* 1796. §. 3.

Ubi par non est emolumentum, conceditur onerum reductio: *ead. Portuc.*

Potius bona sunt distrahenda, quam numerus sacrorum minuendus. *Spol. Cap.* 14. *Mar.* 1744. §. 5.

Etiamsi Patroni repugnent, alienatio permitti debet: *ibid.*

In Missarum reductione ponderandum est, an potius alia onera omnia moderanda sint, ut sacra celebranda integra omnia retineantur: *Flor.* 18. *Maii* 1765. §. 13.

Non est locus reductioni Missarum, qui privat pluribus Sacrificiis, si commode per alios impleri praescripta onera possint. *Fan. Red. Mis.* 6. *Dec.* 1760. §. 8.

Reductio Missarum non est admittenda, quia recusante Capellano numerum a testatore praescriptum implere commode possit per alios Sacerdotes, ab haerede seligendos earum integram celebrationem obtinere. *Flor. Appl. Miss. Quot.* 24. *Jul.* 1734. §. 10.

Missarum reductioni expressa adversatur testatoris voluntas, si numerum illarum, ac eleemosynam statuit, nec imminuti sunt beneficii reditus, unde justa de causa reducantur: *Alex.* 28. *Jul.* 1787. §. 6.

Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 4. *de reform.* impleri debere statuit pia Missarum relicta, ut testatores voluerint, sed illorum reductionem implicite permittit, si peculiares urgeant circumstantiae. *Lun. Sarz.* 15. *Sept.* 1787. §. 2.

Et aequa videtur reductio ob auctum servitium per assistentiam chori, ut eleemosyna utrique respondeat oneri Missarum, et chori: *ibid.*

Ac debet reduci chori servitium, quam Missarum, ex urgentissima illa ratione, quod meliora sacrificia sint: *ibid.* §. 3.

Absurda videri potest ulterior Missarum reductio in compensationem servitii, quod semel quis assumpsit: *ibid.*

Regula de reductione in casu diminutionis redituum, quae aequitatis plena est in simplicibus Missarum legatis, in quibus ad solum suffragium fundatores respiciunt, congrua etiam est in beneficiis, in quibus nedum suffragia, sed decentem etiam considerant Beneficiati exhibitionem, onerumque compensationem, ac diurnae praesertim recitationis officii. *Alex. cit.* §. 4.

Antequam Missarum reductio postulari queat reliqua prius onera inquirere, et minuere, aut etiam delere oportet. *Viist.* 26. *Nov.* 1785. §. 6.

Et ex conventione accepta onera Missarum sunt reducibilia: *ibid.* §. 8.

Atque ratio est, quia cum obligatio, quae suscipitur, tempus respicit successivum, tradunt Doctores, pactioni inesse tacitam conditionem quatenus res in eodem statu maneant; eo quippe mutato instrumentalem quoque obligationem pro certo numero sacrorum cum certa, designataque eleemosyna assumptam, ad aequitatem reduci oportere: *ibid.*

Praesertim, quando tractu temporis contractus reducitur ad magnam justitiam. judicis officium pro moderatione, ac reductione ad justitiam intrat: *ibid.*

Recepta, et confirmata est regula, quod caetera prius onera, quam sacrorum numerus reformetur. *Parm.* 6. *Maii* 1786. §. 7. *Jan. Red.* 15. *Jan.* 1785. §. 4. *Nep.Red. Mis.* 25. *Jan.* 1772. §. 5. *Alb.Cap.* 12. *Mar.* 1770. §. 5. *Flor. Red.Mis.* 17.*Sept.* 1774. §. 9. *Albing.* 21. *Nov.* 1778. §. 10. *Urban. Red. Miss.* 16. *Febr.* 1788 §. 3. *Novar. Red. et Com. Oner.* 19. *Febr.* 1791.

Ab hac regula receditur, vel quando contraria voluntas testatoris dignoscitur: *ibid. cit. Jam. et Nep.*

Vel quando pro uno quoque legato peculiares reditus sunt assignati: *ibid.*

Et ratio est, quia tunc onerum reductio proportione servata juxta deficientium assignatorum redituum quantitatem indulgeri solet: *ibid.*

Praxis Sac. Congreg. Concilii alia potius minuendi onera, servitii, et residentiae, quam reducendi Missarum numerum. *Plac.* 26. *Jan.* 178 . §. 6.

Verosimilis est inspecta testatoris voluntas occasione Missarum reductionis, quod alia onera potius, quam Missarum numerus imminuatur. *Rom. Red. Leg.* 18. *Martii* 1775. §. 5. *Syrac. Red. Miss.* 8. *Julii* 1775. §. 23.

Praesertim in casu, quo pro implendis Missarum oneribus tot assignata fuerunt bona, quae alicui imminutione subjecta minime fuisse demonstrantur; *ibidem.*

Urgente necessitate sicuti locus est commutationi voluntatis, ita eo magis reductioni onerum. *Tud. Red. Oner.* 8. *April.* 1775. §. 6.

Quando est necessaria Missarum reductio, inquirendum est ad quam rationem fieri debeat: *ibid.* §. 9.

A Sac. Congreg. Concilii ad perpetuam facta fuit; et aliquoties ad manualem; aliquando arbitrio ordinarii relicta fuit: *ibid.*

Quando agitur de onere sacrorum jam agnito, et dudum impleto, si diminutio fructuum contingit, minuendum est onus servata proportione eleemosynae manualis. *Spol.* 17. *Jun.* 1775. §. 8.

Quando agitur de reducendis, vel missis manualibus, vel anniversariis ista potius, quam illa reductioni subjiciuntur. *Nep. Red. Mis.* 25. *Jan.* 1772. §. 5. *et Aben. Cap.* 12. *Martii* 1774. §. 5.

Cum sacrificia prosint defunctis per modum solutionis debiti: *ibid.*

Et plus suffragium capiunt fideles ex missis, quam ex anniversariis, quia suffragium, quod provenit ex virtute sacrificii, et operis operati, praevalet ei, quod ex merito et virtute operantium resultat: *ibid.*

Si non alius supersit modus, quam missarum numerus minuendi, ut subveniatur beneficiato aequum est, ut imminutis reditibus, onera quoque imminuantur: *Aq. Red.* 30. *Maii* 1772 §. 3.

Reductioni missarum justam, et rationabilem causam praebet imminutio redituum qui pro subeundis oneribus impares comperiantur: *ibid.* §. 7.

Praecipue si legatum taxative fuerit relictum, quia tunc haeredes ad supplementi praestationem adigi non possunt: *ibid.*

Caeterum si missarum celebratio, et

alia pia opera demandata fuerint, in isto casu, alia potius pia opera, quam missarum numerus imminuitur: *ibid.*

Ab hac regula receditur; vel quando ex toto dispositionis contextu contraria dignoscatur testatoris voluntas: *ibid.* §. 8.

Vel quando testator diversos reditus pro unoquoque onere assignaverit: *ibid.*

Tunc proportionata eorumdem onerum reductio, juxta deficientium redituum quantitatem fieri debet: *ibid.*

Minui potius debet servitium Chori, quam Missae. *Taur. Red.* 26. *Nov.* 1791. §. 8.

Quando de pluribus oneribus res est, alia potius onera, etsi eleemosinae sint, ac etiam Chori servitium, reducantur, quam onera Missarum, quae in animarum expiationem suarum a testatoribus jubentur. *Null. Foro Pomp.* 20. *Aug.* 1785. §. 5.

Quia Legatum Missarum pro anima testatoris dicitur omnibus aliis legatis piis magis pium, et caeteris semper praefertur: *ibid.*

Prius aboleri onus minus pium praestationis aerae, quam missarum reductio concedi debet. *Macer. Red. Miss.* 16. *Dec.* 1797. §. 4.

Quando grandis praescriptus est sacrorum numerus piaculum non est illa minuere, ut alia pietatis opera exerceantur. *Aesin.* 30. *Maii* 1786. §. 5.

Et res prudenti judicum arbitrio est committenda: *ibid.*

Reductio missarum concedi solet concurrente praesumpta testatoris voluntate. *Vent. Red. Mis.* 9. *Sept.* 1797. §. 4.

Ob difficultatem Sacerdotum conceditur missarum reductio. *Velit. Com. Vol.* 23. *Jan.* 1796. §. 4.

Plurimi facienda est praesumpta testatorum voluntas, ut missarum onus ad vitam pauperum haeredum minuatur. *Catal. Red. Miss.* 7. *Jul.* 1787. §. 5.

Reducendae Missae sunt in favorem pauperum consanguineorum testatoris. *Fav. Com. Vol.* 4. *Apr.* 1789 §. 4.

Casus est reductionis magnus numerus missarum, et tenuis eleemosyna, ob quam impleri nequeunt. *Novar. Trans. et Red. Miss.* 13. *Dec.* 1793. §. 4.

Et magnum animae testatoris incommodum affert reductio, dum pluribus eam suffragiis privat: *ibid.*

Potissima missarum reductionis causa est redituum imminutio. *Derth. Red. Mis.* 21. *April.* 1787. §. 3.

At si adjunctum in casu sit illarum celebrationi servitium Chori, hoc potius, et ante omnia delendum est: *ibid.*

Accedit si ordo testamentariae scripturae incipiat a missarum celebratione, et lex choralis residentiae in eo tantum casu, quo non adesset Capellanus de familia; in his terminis praesumpta etiam urget testatoris voluntas, ut cetera onera prius, quam Missae reducantur: *ibid.*

Si oneri saltem Missae respondeant reditus, reliqua potius reduci possent onera. *Viglev.* 14. *Mar.* 1789. §. 5.

Si de missis adventitiis sermo est, seu eleemosynae recipi non debent, nisi infra modicum tempus, scilicet unius mensis; missae celebrari possint; seu pios offerentes admonendos esse, tot missas celebratum iri, quot reipsa celebrari contingeret, eos vero, pro quibus celebrari nequivissent missae, futuros participes fructus missarum, quae in Ecclesia pro benefactoribus offeruntur. *Anag. Red. Mis.* 9. *Apr.* 1785. §. 5.

De missis perpetuis plerumque imo fortasse semper reductio suppeditat decrementum redituum, qui fuerant pro onerum implementum assignati: *ibid.* §. 6.

Et quando auctae sunt eleemosynae, impar deprehendatur reditus, nec ullus reperiri valeat Sacerdos, qui oblata ju-

xta veterem taxam eleemosynae, missam celebrare velit: *ibid.*

Distinctio autem obtinet in oneribus perpetuis inter ea, quae a contractu proficiscuntur, et ea, quae in ultima voluntate imposita sunt: *ibid.* §. 7.

Priora reductioni non subsunt, etsi fructus rei datae, sive quantitates impares sint, seu evaserint, nisi manifestam iniquitatem contractus praeseferat: *ibidem*.

Quo vero ad onera ex ultima defunctorum voluntate subdistinctio servetur, oportet, ut scilicet si quantitas taxative relicta sit, reductio obtineat: *ibid.*

Si demonstrative, secus dicendum, sed haeredes supplere tenentur: *ibid.*

Dignum animadversione est, postulari reductionem sacrorum in fundatione impositorum, quae Sac. Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 15 *de reform.* intacta manere voluit. *Lun Sarz.* 9. *Jul.* 1785. §. 4.

Limitatur; sed haec Conciliaris Sanctio de solis loquitur beneficiis, et si ad quascumque pias dispositiones extenderetur, numquam aut raro admodum essent casus, in quibus de sacrorum reductione agi posset: *ibid.*

Regula Sac. Congr. Concilii, in praesumpta testatorum voluntate fundata, ea semper fuit, ut caetera alia pia opera reformarentur, antequam sacrorum numerus diminueretur: *ibid.* §. 5.

Quando agitur de sacris per contractum acceptis, reductioni auscultandum non est, solaque querela laesionis acceptanti relinqui in dissito, separatoque examine expendenda: *ibid.* §. 6.

Quum agatur de Capellania, quae suum habuit effectum, et cujus onera adimplenda hucusque fuerunt, quaevis reductio ad manualem facienda esset, quae minor foret constituta a testatore eleemosyna. *Aesin.* 26. *Nov.* 1785. §. 6.

Etiam onera, in quibus nulla contigerat redituum diminutio, reduci possunt, juxta proportione cum annuis scutis 60. pro Missa quotidiana in perpetuum celebranda. *Rom. Red. Oner. Miss.* 22. *Mar.* 1732. §. 6.

Reductio Missarum ita elargienda est, ut emolumento taxae perpetuae in futurum respondeat, habita etiam ratione oneris residendi in loco, missamque in certa Ecclesia, et in designato Altari celebrandi, quorum causa pingue emolumentum assignari solet. *Aquen. Red.* 21. *Nov.* 1772. §. 3.

Cum res sit de onere nondum accepto, nec executioni mandato, non alia reductio competit, quam juxta rationem eleemosynae taxae perpetuae. *Arim. Red.* 13. *Mart.* 1773. §. 5.

Nec efficere potest compositio cum Rev. Fabrica Sancti Petri indulta, etiamsi absque ulla protestatione sequuta fuisset: *ibid.*

Reductio oneris Missarum in occasione diminutionis haereditatis si petatur ante executionem dicti oneris, concedenda est pro rata parte eleemosynae, quae debetur pro Missa perpetua juxta morem regionis, *Viterb. Cap.* 14. *Dec.* 1743. §. 4.

Si vero jam agnito, et impleto dicto onere diminutio sortis contingat, dictum onus redigendum est servata proportione eleemosinae manualis: *ibid.* §. 5.

Missarum legati praeseferentis onus indefinitae celebrationis per modum quantitatis fructuum rei legatae reductio haud concedere consuevit Sac. Congreg. Concilii, nisi ad rationem eleemosynae manualis, *Pan. Red. Mis.* 14. *Febr.* 1761. §. 5.

Et potius alia onera sunt reducenda, quam missarum numerus, seposita contraria testatoris voluntate: *ibid.* §. 10.

In reducendis oneribus missarum consuevit Sac. Congreg. Concilii eleemosy-

nam praefinire, quae pro missis manualibus praestari solet: *Arim. Red.* 13. *Mar.* 1773. §. 10.

Missarum reductio fieri debet ad rationem eleemosynae, ad taxam scilicet ob. 20. juxta notissimam praxim Vicariatus Urbis. *Rom.* 5. *Jun.* 1790. §. 5.

Praxis Sac. Congreg. Concilii, ut dum de reductione missarum, aliisque oneribus ob redituum deficientiam minuendis oritur disputatio, alia potius onera, quam missarum numerus reducatur. *Luc. Sarz. Red. Mis.* 28. *Jan.* 1769. §. 5.

Si autem ex dispositione propensiori affectu reliquorum piorum operum implementum exoptasse, quum missarum celebrationem conjiciatur, tunc istarum potius numerus, quam caetera omnia sunt reductioni obnoxia: *ibid.* §. 6.

Praesertim, quia juxta graves, receptasque Doctorum sententias ex consuetudine sancta, et salubri multiplicandi suffragia, et sacrificia pro defunctis, obsolescere non debet aeque sanctus, ac pius usus eleemosynas in levamen pauperum erogandi: *ibid.* §. 7.

In decernenda Missarum reductione videndum est an sit taxativa, seu demonstrativa assignatio fundi cujuslibet beneficii: *Mont. Fal.* 15. *Sept.* 1770. §. 8. *Fir. Red. Miss.* 28. *Aug.* 1773. §. 4.

Animadvertendum num dispositio exordiatur ab assignatione fundi; deinde onerum praescriptio sequatur, seu potius e converso; *ibid.*

In primo casu *taxative*, in secundo *demonstrative*, bona relicta censentur: *ibid.*

Si autem taxative bona relicta fuerint locus est reductioni juxta proportionem redituum quantitatis: si vero demonstrative reductio non admittitur, sed haeredes fundatoris cogi deberent ad supplementum: *ibid.*

Fructus summae taxative relictae, quum impares sint ad onus Missarum ferendum, locus est reductioni Missarum: *Null. Ter. Pont. Red.* 4. *Maii* 1771. §. 7.

Ubi taxative Missarum legatum incerto consistit fundo, locus est ob diminutionem fructuum reductioni: *Apru.* 19. *Maii* 1787. §. 6.

Redituum imminutio juxtam et rationabilem praebet causam onera Missarum reducendi: *Seneg. Red.* 10 *Maii* 1783. *Jub.* 3. *Derth. Red. Mis.* 21. *April.* 1787. §. 3. *Urb. Red. Miss.* 16. *Febr.* 1788. §. 3. *Cing. Red. Miss.* 18. *Sept.* 1790. §. 4. *Novar. Red. et Com. Oner.* 19. *Febr.* 1791. §. 3.

Sed si beneficio ultra Sacrorum celebrationem adjunctum sit onus chori, melius est reducere chori servitium, quam Missarum numerum imminuere: *ibid.*

Et ratio est, quia celebratio excellentior est servitio: *ibid.*

Imo plus suffragii consequuntur animae defunctorum ex Missarum celebratione, quam ex aliis piis operibus: *ibid.*

Receditur tamen ab hac regula, si voluntas testatoris contraria dignoscatur: *ib.*

Ad reductionem concedendam duo requiruntur, quod sequuta nempe sit imminutio redituum absque culpa possessoris fundi. *Cit. Aug. ibid.*

Et quod certus fundus, sive taxative, sive demonstrative a testatore relictus, ab haerede traditus fuerit; *ibid.*

Ubi deficit, vel excusabilis est culpa, adhiberi solet indulgentia pro reductione: *ibid.*

Quum emolumentum non respondet oneri, tunc locus est ad aequitatem reductioni: *Viter. Red. Mis.* 22. *Nov.* 1794. §. 5. *Alatr. Red. Oner.* 27. *Aug.* 1791. §. 4. *Mutir. Un. et Red.* 26. *Nov.* 1791. §. 4. *Plac. Red. Mis.* 21. *Julii* 1792. §. 7. *Rom. Capell.* 20. *Aug.* 1774. §. 4. *Novar. Red. Oq.* 17. *Sept.* 1791. §. 5.

Ob tenues fructus Paraeciae reduci Missae solent: *Lamac. Mis. pro Pop.* 30. *Julii* 1796. §. 5.

Reducendae sunt Missae, si reditus impares sint, quandoque ad rationem manualis eleemosynae perpetuae, juxta morem regionis: *Albin.* 21. *Nov.* 1778. §. 14.

Imminutis reditibus Missarum oneri suppositis, istarum etiam numerus imminui debet: *Mont Fal.* 15. *Sept.* 1770. §. 5.

Et quando taxative facta fuit assignatio bonorum, non alia suppetat via, quam ad Missarum reductionem devenire: *ibid.*

Et attendendus non est ordo scripturae ad videndum, an potius onera, quam missae reduci debent, sed voluntas testatoris: *ibid.* §. 6.

Missarum reductio fieri debet relative ad annuos reditus, magis quando id contingit citra culpam beneficiati: *Rom. et Mess.* 27. *Jun.* 1778. §. 7.

In reductione Missarum ratio haberi debet de reditibus, qui si respondeant eleemosynae perpetuae, ad hanc normam celebrandae veniunt: *Imol. Red. ac susp. Oner. Miss.* 24. *Jan.* 1778. §. 4.

In concedenda Missarum reductione potissimum spectari solet inculpata redituum imminutio: *Fon. Red. Mis. et Abs.* 15. *Jan.* 1791. §. 4.

Quum haud imminuti fructus apparent ex culpa usufructuariae, cui facultas de caetero erat alienandi, ustam praebere reductionis Missarum causam possent: *Sign.* 20. *Sept.* 1788. §. 7.

Quoad Missarum reductionem notandum est, nedum absque culpa Oratoris imminutos esse beneficii reditus, sed onus etiam sacrarum supellectilium, ac manutentionis fabricae ei incumbere: *Senog.* 26. *April.* 1788. §. 5.

Ubi certus in celebrationem Missarum assignatus est fundus, supplere non debet haeres, quod ad justam deficit eleemosynam, et reducendae sunt potius Missae: *Sav. Red. Mis.* 13. *Junii* 1795. §. 2.

Taxative assignatus censetur, ubi ab illius assignatione incipit dispositio: *ibid.*

Missarum reductio conceditur ob imminutos reditus absque culpa obligati: *Hipor. seu Epor. Red. Mis.* 18. *April.* 1795. §. 4. *Firm. Red. Oner.* 13. *Jun.* 1795. §. 4. *Aquil. Red. Mis.* 17. *Sept.* 1796. §. 6.

In favorem praesertim pauperis Consanguineae ex praesumpta testatoris voluntatis: *ibid.* §. 5.

Quum imminutio fundi absque culpa haeredum praesentium facta fuerit, et districta bona a prioribus fuerunt, juxta reductionis missarum causa reputari solet. *Lun. Sarz.* 13. *Jun.* 1789. §. 4.

Reductioni, non abrogationi missae causam suppeditat decrementum redituum, qui fuerant pro onerum implementi assignati: *Eccles.* 16. *Aug.* 1794. §. 36.

Exploratum est: hujusmodi reductio caute admodum a Sac. Congr. Concilii fit: *ibid.* §. 38.

Et facile reductio fieri potest, fructibus nullius culpae imminutis, vel deperditis, et centenaria transacta. *ibid.*

Ubi paria non sunt legantis bona, pium etiam missarum Legatum, vel ad aequitatem reduci, vel aboleri debet: *Nul. Trium. Fon. Leg.* 17. *Dec.* 1791. §. 3.

Major est adhibenda indulgentia pro missarum reductione, quando reditus sunt imminuti absque culpa gravati, et idem pauper est; *Mont. Fal. Red. Miss.* 17. *Dec.* 1791. §. 3.

Locus est reductioni Missarum non obstante acceptione oneris Missarum per contractum facta, quando redituum diminutio laesivam reddidit susceptam obligationem: *Brix.* 12. *Junii* 1762. . 5.

Non est locus missarum redutioni, quoties pro missarum celebratione non certus fundus fuit assignatus, sed haeredes ad certae summae solutionem gravati fuerunt: *Burg. Red.* 1. *Martii* 1777. §. 8.

Praesertim si haeredem inventarium confecisse non constat. *ibid.* §. 9.

Quamvis reditus haereditatis ad onera

ferenda non reperiantur idonei : *ibid.*

Reductio oneris missarum per contractum suscepti, si reditus assignati sine culpa assignatarii notabiliter diminuti sint vel perierint, facienda est; *Pisau. Red. Contr.* 30. *Jan.* 1762. §. 9.

Et ratio est, quia conventio inspecto tempore praesenti injusta, et laesiva efficiatur : *ibid.*

Non habet locum missarum reductio, si redituum imminutio eveniat ex facto, et culpa legatarii : *Ascul. Red. Mis.* 18. *Sept.* 1773. §. 4.

Reduci non debet missa post simplicem acceptionem : *Ap. Red. Mis.* 9. *Sept.* 1797. §. 4.

Maxime ubi pares sint reditus oneribus: *ibid.*

Regula juris est, missarum celebrationem ex contractu prosilientem reductioni non subjacere : *Nov. Red.* 5. *Aug.* 1780. §. 8. *Firm.* 20. *Ap.* 1771. §. 5.

Praesertim in casu, in quo reditus bonorum assignatorum imminuti non sunt : *ibid.*

Quinimo pares pro missarum celebratione, quae in concursu cum aliis oneribus, si reditus non suppetunt pro omnium onerum implemento, praeferri debet ceteris oneribus, quae potius minuenda vel reducenda sunt; *ibid.*

Non reducuntur missae celebrandae ex contractu, nisi manifestam contractus sapiat iniquitatem. *Senog. Red. Miss.* 23. *Ap.* 1796. §. 3.

Ubi testator non designavit eleemosynam certam, fit missarum reductio ad taxam perpetuam. *ibid.* §. 6.

Prius reduci debet servitium chori, quam missae : *ibid.* §. 5.

Majus enim defunctorum animae habent suffragium ex celebratione missarum, quam ex aliis piis operibus; *ibid.*

Ab haec tamen receditur etiam ex contraria voluntate fundatorum; *ibid.* §. 6.

Ubi pares sunt reditus, locus non est reductioni, multoque minus abolitioni legati; *Apuan. Red. Mis.* 15. *Dec.* 1792. §. 5.

Praesertim si pares habeantur reditus missis celebrandis; *Vigler. Red. Mis.* 24. *Nov.* 1792. §. 6.

Ob peculiares circumstantias conceditur reductio ad taxam perpetuae, non obstante onerum acceptione, eorumque implemento; *Albin. Red. Miss.* 24. *Nov.* 1792. §. 4.

§. XIV.

Missa quoad Ritum, ac Rubricas.

Missae Defunctorum seu de Requiem celebrari non possunt omnibus diebus, celebrari autem nequeunt, quando occurrit festum duplex juxta Rubricas generales : *Rom.* 9. *Febr.* 1726. §. 8.

In Basilica Vaticana ex praescripto Sixti V. non possunt celebrari Missae de requiem in festis duplicibus : *ibid.*

Alexander VII. decrevit, ut si ex benefactorum institutione Missae pro defunctis celebrandae incidant in festum duplex, tunc ne dilatio animabus suffragio expectantibus detrimento sit, in aliam diem non impeditam minime transferantur, sed dicatur die festo currenti cum applicatione sacrificii, et quod hoc ipsum tenetur quoad Missas in Altaribus privilegiatis ex obligatione celebrandas : *ibid.* §. 10.

Clemens IX. extendit hanc Alexandri VII. dispositionem ad Altaria Privilegiata, licet non in perpetuum, sed ad septennium, et non in omnibus, sed in aliquibus tantum hebdomadae diebus; *ibid.* §. 14.

Innocentius XI. declaravit Brevia praedictorum Pontificum sibi locum vindicare pro omnibus diebus, quibus juxta Rubricas Missae Defunctorum celebrari non possunt, et sic diebus Dominicis et infra

Octavam Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, et Corporis Christi, aliisque anni diebus, quibus licet a festo duplici non impediantur, adhuc tamen Missae Defunctorum juxta ritum Ecclesiae celebrari non possunt: *ibid*. §. 12.

Seculo XII. ad haec verba: *Omnis bonor et gloria*, nec prius ostendebatur Corpus Christi simul cum calice Populo circumstanti ad adorationem: *Abell. Irr. 7. Jul.* 1770. §. 7.

Inde usus invaluit elevandi Corpus Christi, et deinde Calicem, statim post peractam consecrationem: *ibid*.

Et nonnulli rationem referunt originem habuisse a tempore, quo Berengarius, vel realem Christi praesentiam in Eucharistia, vel transubstantionem Panis in Corpus Christi negavit: *ibid* §. 8.

Et non una tamen penes omnes Ecclesias hujusce ritus observantia fuit: *ibid*. §. 9.

Carthusiani morem retinent elevandi tantum hostiam, quia in elevatione Calicis nonnihil periculi inesse perpenderent: *ibid*.

Item Religiosis Ordinis S. Dominici antiquitus non fuit elevatio Calicis praescripta: *ibid*.

Elevatio sive post consecrationem, sive ad verba: *Omnis bonor et gloria*, fieri debet, ut populus venerabile Sacramentum adoret: *ibid*. §. 10.

Fractio hostiae est praescripta, tum quia Christus Dominus in ultima coena panem benedixit, ac fregit jubens, ut id fieret in sui commemorationem: *ibid*. §. 11.

Tum etiam ad indigitanda per hanc actionem mysteria: *ibid*.

Missa, quae ab uno Sacerdote propter aliquem casum relinquitur imperfecta; si id contingat ante consecrationem, non debet ab alio suppleri: secus vero peracta consecratione. *Juvenac. Susp. et Irr. 3. Dec.* 1735. §. 9.

Ecclesia facile olim sese praebuit, in impertienda facultate, ut Sacerdotes Latini Graeco ritu, et vicissim Sacerdotes Graeci Latino ritu Divinis Mysteriis operarentur. *Ord. S. Bas. 4. Maii* 1771. §. 2

Sed exortis inter Graecos et Latinos dissidiis Ecclesia a pristina facilitate, et indulgentia recedit; *ibid*.

Et etiam Concilium Tridentinum praecepit, ut in celebratione missae retineatur ubique cujuscumque Ecclesiae antiquus a Romana Ecclesia probatus ritus: *ibid*.

Tamen nonnulli praetextu facultatum concessarum missam, caeteraque divina officia modo Graeco, modo autem latino ritu celebrarunt: *ibid*. §. 3.

Hujusmodi abusum radicitus evellit S. Pius V. Const. *Providentia* 20. *Aug.* 1566. quod confirmavit Gregorius XIII. *ibid*.

Tamen non desunt nonnulli auctores, qui dis inctionem excogitantes Graecos inter in Graecia commorantes, aliosque peregrinantes, aut degentes apud latinos, ubi non sunt proprii ritus Ecclesiae, fas istis esse, sese conformare Ecclesiae, sub qua versantur, latinoque ritu sacra conficere; *ibid* §. 4.

Sed lex de retinendo suae Ecclesiae ritu personas afficit, quae cum susceperint baptismum, aut ordines, et Ecclesiae lege adstricti sunt ad perseverandum in proprio ritu, servandamque propriae Ecclesiae consuetudinem: *ibid. et* §. 5.

Hanc disciplinam servari jussit Benedictus XIV. *ibid*. §. 6.

Clemens XI. animo perpendens unumquemque juxta Canonicas Sanctiones in suo ritu permanere debere, neque Sacerdoti licere modo latino, modo autem graeco ritu celebrare: *ibid*. §. 7.

Et dum transitus de uno ad alterum ritum vetitus est non autem prohibetur ritus permixtio ab Ecclesiae legibus: *ibid*. §. 8.

§. XV.

Missa Solemnis.

S. Congregatio Rituum decrevit anno 1703. celebrationem Missarum solemnium in Oratoriis Confraternitatum per annum sive pro vivis, sive pro defunctis non esse de juribus Parochialibus, sed licere Confratribus dumtaxat illam peragere celebrationem in festivitatibus solemnioribus ejusdem Ecclesiae, vel Oratorii: *Ferr. Confr.* 14. *Sept.* 1782. §. 15.

Sacerdotes, qui in Missa solemni Nativitatis Diaconi, aut Subdiaconi munere funguntur, uti passim fit in Capella Pontificia, et in Basilicis Urbis, ac Sacram Communionem a celebrante recipiant, tenentur a Missae celebratione ea die abstinere. *Disc. Secr.* 16. *Dec.* 1724. §. 19.

§. XVI.

Missa quoad Suspensionem.

Facile suspendi non debent Missae, multominus tolli animabus suffragia. *Melev. Trans.* 15. *Maii* 1792. §. 6.

Potius est reformandus religiosae familiae indigentis numerus, quam missarum suspensio concedatur: *Rom. Susp. Mis.* 6. *Dec.* 1794. §. 6.

Missarum suspensio conceditur ad reaedificandam Ecclesiam Parochialem deficientibus aliis remediis a S. Concilio Trid. praescriptis. *Plac. Susp. Oner.* 22. *Nov.* 1794. §. 9.

Missarum celebratio est ad tempus intermittenda, ut reditus in reparationem Ecclesiae erogentur: *Firm. Aedic.* 13. *Mar.* 1762. §. 2.

Suspensione Missarum peracta a Canonicis, praesumere illos occurrere necessitatibus Capituli voluisse censetur: *Forol.* 16. *Maii* 1789. §. 5.

Justam, ac legitimam praebet causam reparatio bonorum haereditatis pro temporali Missarum suspensione: *Rom. Susp. Oner.* 17. *Jun.* 1775. §. 3.

§. XVII.

Missa quoad Translationem.

Legata Missarum a testatoribus relinquuntur vel in propriae animae expiationem, vel ex devotione ergam aliquem Sanctum, seu affectione ad aliquam Ecclesiam. *Camer. Restaur. Eccl.* 18. *Sept.* 1779. §. 7.

Ubi appareat testatorem respexisse suffragium propriae animae, tunc facilius conceditur translatio missarum ad aliam Ecclesiam. *ibid.*

Sin autem celebratio missarum demandata deprehenditur ex devotione erga aliquem sanctum, seu pro decore alicujus Ecclesiae, translatio non donatur: *ibid.*

Dum agitur de translatione distinctio haec est facienda: quod si testatoris intentio directa fuit ad commodum loci, ut scilicet missa singulis hebdomadis habitatoribus non deesset, tunc non est locus translationi. *Plac. Trans.* 7. *Aug.* 1773. §. 7.

Si vero testator per singulas hebdomadas, immo etiam per uniuscujusque hebdomadae dies Missarum celebrationem demandavit, in isto casu, missarum implementum transferri posse credi it, quia testatorem tantummodo respexisse praesumitur Ecclesiae, et Sacerdotum commodum: *ibid.*

Verum si testator certam diem pro celebratione destinaverit, non debet translatio permitti. *ibid.* §. 8.

Nec per anticipatam missae celebrationem testatoris voluntati satis fit: *ibid.*

Immutari potest dies a testatore praefinitus, quoties rationabilis causa, legitimumque impedimentum concurrat: *ibid.*

Quando pro missarum celebratione

certam Ecclesiam testator designavit, tunc eo translatio difficilius est concedenda. *Luc. Dom. et Trans. Oner. Miss.* 28. *Jul.* 1781. §. 7. *Aesin. Dem.* 26. *Aug.* 1780. §. 6.

Ad translationem missarum non solum requiruntur justae causae, sed etiam urgentes, et quae inevitabilem necessitatem important. *Senog. Trans. Miss.* 28. *Aug.* 1773. §. 5.

Quando ex contextu testamenti enixa deprehenditur testatoris voluntas pro celebratione Missarum in Ecclesia ab ipso designata, cum non solam determinatam Ecclesiam, sed Altare determinatum expresserint, quod Sacrum est Passioni Christi offerendum, et tunc minus translatio conceditur: *ibid.* §. 7.

Cum testator Ecclesiae cultum respexerit, denegari solet translatio, nisi impossibilis reddatur in designata Ecclesia oneris implementum: *ibid.* §. 10.

Sin autem Missarum celebratio demandata noscitur pro Animae suffragio, quamvis deinde, et per posterius Ecclesiae decorem testator respexerit, facilius translatio concedi potest. *ibid.*

Quando testator suffragium Animae respexerit, justa accedente causa translatio conceditur, quia quacumque in Ecclesia Missae celebrentur, idem semper habetur suffragium, quod defunctis eodem modo prodest. *Amer. Red. et Disp.* 17. *Jul.* 1773. §. 6.

Quando testator populi commodum respexerit, nonnisi raro, ac difficillime translatio permittitur, ob specialem testatoris erga Ecclesiam devotionem, aut ne populus alterius Missae commodo, et utilitate fraudetur. *ibid.*

Justa pro transferenda ab una ad alteram Ecclesiam Missarum celebratione requiritur causa. *Verul. Trans. Mis.* 25. *Apr.* 1789. §. 4.

Circumstantiae, quod in Ecclesia fuit demandatum a testatore anniversarium, in qua tumulatum fuit, et construi debet depositum, translationem impediunt: *ibid.* §. 5.

Ad indulgendam Missarum translationem justa, et rationabilis causa requiritur, ut necessitatem quodammodo inducat. *Ast. Trans. Miss.* 31. *Maii* 1794. §. 4.

Et denegatur, si incommoda est Populo: *ibid.*

Ac si fundator sollicitus non fuerit de loco, idem est ei suffragium, sive in una, sive in altera Ecclesia celebrentur Missae: *ibid.* §. 5.

Justa in concedenda Missarum translatione, et rationabilis causa, illa esse debet, quae necessitatem inducat. *Senog. Trans. Mis.* 17. *Jan.* 1789. §. 5.

Et in id plurimi facit testatoris praesumpta voluntas: *ibid.*

Praesumpta testatoris voluntas faciliorem viam sternit ad concedendam translationem. *Aux. Trans. Miss.* 8. *Jun.* 1771. §. 4.

Et Missae relictae in una Ecclesia ob peculiarem devotionem erga aliquem Sanctum, vel Capellam, possunt celebrari in alia, quia per celebrationem Missae in quacumque Ecclesia sequutae pio benefactori solvitur totum id, quod ei debetur: *ibid.* §. 7.

Dum agitur de translatione Missarum de una ad aliam Ecclesiam spectanda videtur peculiaris affectio testatoris erga illam Ecclesiam, in qua suum corpus humari, et compendio haereditatis ditari voluit. *Forosemp.* 20. *April.* 1771. §. 5.

Si translatio Missarum voluntati testatoris adversatur, non potest haec voluntas commutari, nisi urgens causa, et evidens utilitas concurrat. *Firm. Trans. On. Mis.* 3. *Aug.* 1782 §. 4.

Denegatur si Ecclesia aere fundatoris

constructa sit, et inibi fuerit tumulatum, et demandando Missas esse singulis diebus festis de praecepto celebrandas, peculiarem erga Ecclesiam praedilectionem, populique commodum ostendit: *ibidem*.

Etsi ob sacrificii excellentiam nihil detrimenti piis fundatoribus obveniat tamen quando certa Ecclesia designata est, non permittitur ab una ad aliam Ecclesiam translatio, ne testatoris voluntas subvertatur, neve illius Ecclesiae cultus minuatur: *ibid*. §. 8.

Et haec permitti non solet, nisi justa, et rationabilis causa concurrat: *ibid*.

Causa autem justa ea dicitur, quae necessitatem suadet immutandae testatoris voluntatis, quo casu non absoluta mutatio, sed interpretatio potius dicitur: *ibid*.

Translationi est locus, si non adversetur voluntas testatoris, qui animae suae suffragium optavit, nihilque de suffragio detrahi, si Missae in una potius, vel altera Ecclesia celebrentur. *Plac.Leg. Pii* 14. *Sept*. 1782. §. 11.

Causae, ob quas Missarum onera fideles reliquunt ut plurimum sunt, animae propriae suffragium, aut erga aliquem sanctum peculiaris devotio, vel erga Ecclesiam aliquam affectio: *ibid*. §. 15.

Primo casu Missarum translatio facilius concedi solet: *ibid*.

Nam Sacrificium in quacumque Ecclesia celebratum fuerit eodem modo semper pro defunctis prodest: *ibid*.

Et quando Missae demandatae fuerunt, vel pro affectione, aut pro decore alicujus Ecclesiae, vel testator peculiarem erga aliquem Sanctum devotionem suam patefecit, tunc ne Ecclesiae cultus imminuatur, translatio non permittitur: *ibid*.

Regulares in loco degentes indebitum augmentum eleemosynae, indebitamque utensilium solutionem petentes, factis negant in se onus Missarum suscipere, et translationi aditum aperiunt, quemadmodum aperirent, si verbis reluctarentur. *Amer. Trans. Miss.* 30. *Jul*. 1785. §. 7.

Quoties temporalis petita translatio Missarum in diebus ferialibus non officit populi commoditati, nec suffragia minuit testatori, in quae dumtaxat prospexisse ex testamento evincitur, postulationi est annuendum, quae sine ullius injuria in tantam vergit pauperis Capellani utilitatem. *Perus. Tran. On*. 20. *Aug*. 1785. §. 5.

Pro translatione oneris Missarum plurimum deferendum est consensui illorum, qui interesse habent. *Jan. Red. et Trans. vis.* 16. *Dec*. 1786. §. 6.

Si solum animae suae, suorumque suffragium testator consideraverit, et alia in Ecclesia sepultus fuit testator; eodem modo suffragantur animae sacra in uno, aut altero loco celebrata. *V. b. Trans*. 3. *Febr*. 1787. § 6.

Ubi concurrit affectio fundatoris erga aliquam Ecclesiam, permittenda non est Missarum translatio. *Aesin. Trans. Miss.* 24. *Mart*. 1787. §. 3.

Et quum jam facta fuerit translatio ab Ecclesia a fundatore praedilecta, haec primaeva fundatoris affectio officere non videtur: *ibid*. § 4.

Sed obesse potest contradictio illius, cujus jus ex illa prima translatione quaesitum, sine justa, et publica causa auferri non deberet: *ibid*.

Levissima videtur mutatio, qua sacri celebratio ad festum cujuslibet hebdomadae diem a feria sexta traducitur. *Viterb. Trans. Miss.* 19. *Maii* 1787. §. 4.

Et ratio est, quia valde interest, defunctorum voluntatem meliori quo potest modo impleri: *ibid*.

Expressa latet illius voluntas, quae si merum animae suffragium respexisset,

procliviores in translationem esse deceret: *ibid.*

Multi facienda est pro Missarum translationis impedimento tumulationis Cadaveris testatoris circumstantia. *Ver. Trans. Mis.* 30. *Julii* 1768. §. 12.

Quando testator certam Ecclesiam praescripserit pro Missarum celebratione, difficilius translatio Missarum conceditur. *Fir. Trans. Cap.* 6. *Mar.* 1779. §. 5. *Luc. Demol. et Trans. Oner. Miss.* 28. *Jul.* 1781. §. 7. *Aesin. Demol.* 26. *Aug.* 178 . § 6.

Justa, et rationabilis urgente causa locum esse translationi Sacrum Tridentinum Concilium sanxit: *ibid.* §. 6.

Doctores vero justam, et rationabilem causam putant esse, nedum consensum praestitum ab iis, quorum interest, ne translatio fit, nimirum ab Exequutore testamentario, et Capellano ratione redimendi jurgia, et dissidia, et controversias adhuc vigentes: *ibid* §. 7.

Sed etiam consensum praestitum ab Episcopo: *ibid.*

Ab Eccl sia, in qua tumulatus est testator difficilius permittitur translatio Missarum. *Nov. Trans. et Red. Miss.* 14. *Dec.* 1793. §. 3.

Et utilis censetur translatio, quando nullum affert damnum Ecclesiae, a qua fieri debet, et maximum commodum affert alteri Ecclesiae quae missis caret: *ibid.*

Difficilius conceditur translatio missarum ubi contemplata sit commoditas populi: *Perus. Tran. Mis.* 7. *Maii* 1791. §. 3.

Si testator Animae suffragium in legato missarum respexit, missarum translatio facilius concedi solet: *Aux. Tran. Mis* 15. *Febr.* 1771. §. 9.

Quia Sacrificium in quacumque Ecclesiae celebretur, defunctis eodem modo semper prodest. *ibid.*

Secus vero si missae demandatae fuerint ex affectione, vel pro decore alicujus Ecclesiae, aut peculiarem erga Sanctum devotionem, tunc ne testatorum menti fiat injuria, et ne cultus Ecclesiae quoquo modo imminuetur, translatio non permittitur: *ibid.*

Ubi solicitus non fuit testator de loco celebrationis, missae transferri permittuntur: *Plac. Com. Vol. et Tran.* 21. *Junii* 1794. §. 8.

Idem enim est fundatori suffragium, sive in una sive in altera Ecclesia celebrentur missae; *ibid.* §. 9.

Injustus dissensus Capituli Ecclesiae a qua transferri debent missae, impedimento non est translationi; *ibid.*

Et ei supplet S. Congr. Concilii: *ibid.*

Quando impediatur Regularibus missarum celebratio in Ecclesia a testatore designata licitum est ad propriam transferre earundem celebrationem; *Tyb. Celeb. Mis.* 10. *Sept.* 1735. §. 5.

Missarum translatio facile concedi potest, si non repugnet testamentariae dispositioni, neque in ullius vergat praejudicium; *Casal. Trans. Mis.* 13. *Jul.* 1771. §. 3.

Et si periculum sit, ne sacrum quotidianum deficiat, permittenda est translatio, ut testatoris voluntas exactius impleatur: *ibid.* §. 4.

Translatio Missarum ab una ad aliam Ecclesiam omnibus utilissima, est concedenda: *Vic. Trans. Oner. Mis.* 1. *Mar.* 1766. §. 5.

Et exploratum est, quanti judicium Episcopi in hujusmodi rebus aestimandum sit; *ibid.* §. 6.

Quando onera missarum in unam Ecclesiam relicta, ea non acceptante, sint transferenda in aliam Ecclesiam; *Uxen. Cel. Mis.* 16. *Dec.* 1747. §. 4.

Translatio facienda est, quando locum designatum est, uti gentilitium suorum haeredum, et sacra peragi ibi jussit testator non pro cultu altaris, vel Eccle-

siae, sed contemplatione suffragii; *Flor. Trans. Oner. Mis.* 3. *Jul.* 1762. §. 3.

Quum sit impossibilis celebratio Missarum ad praescriptum fundatoris, locus est illarum translationi; *Rom. Cap.* 23. *Febr.* 1793. §. 4.

Concedi solet Missarum translatio ob defectum Sacerdotum; *Sutr. Cap.* 18. *Ap.* 1795. § 12.

Si Ecclesia a testatore designata et conventus transferentur de loco ad locum non ex voluntate, sed ex necessitate, non mutatur voluntas testatoris, si in nova Ecclesia Missae celebrentur, nec sit locus subrogationi praesertim quum Animae suffragium quod praecipue volitum censeri debet a disponente, aeque habetur, sive Missae in una Ecclesia, sive in alia celebrentur; *Rom. Oner. Miss.* 12. *Jan.* 1732. §. *ult.*

Translatio onerum Missarum necessario permittenda est, quando Ecclesia sine culpa diruta omnino est, et restaurari amplius nequit: *Com. Trans. Mis.* 15. *Sept.* 1764. §. 4.

Potestas vero est Ordinariis Missarum onera de una in aliam Ecclesiam transferre quando nescitur, an ex veteri instituto, an ex contractu, vel legato in certa Ecclesia celebrantur: *ibid.* §. 6.

Praesertim consentiente rectore beneficii, et iis, quorum interest: *ibid.*

Vetita a jure est sacrorum translatio contra claram fundatoris Legem. *Fav. Trans.* 3. *Aug.* 1771. §. 3.

Et obtenta translatio est revocanda, prorsusque irritanda: *ibid.* §. 4.

Sacra in certa Ecclesia praescripta ad aliam diversam transferenda non sunt, tum ne fundatorum menti injuria fiat, tum ne cultus praedilectae Ecclesiae quoquomodo imminuatur: *ibid.* §. 7.

Translationes idcirco sacrorum ab una ad aliam Ecclesiam contra voluntatem fundatorum, cum apertam commutationem praeseferat, non aliter permitti solent, nisi justa et necessaria causa concurrat: *ibid.*

Causa autem justa non ea est, quae aliquam rationem secum ferat, sed quae necessitatem suadet commutationis voluntatis, cujus in isto casu interpretatio potius dicitur, quam integra, et absoluta mutatio: *ibid.* §. 8.

Facile transferri non debet Missarum celebratio a diebus festis ad feriales, si contraria sit fundatoris voluntas, quae ex naturali aequitate servanda est: *Spol.* 17. *Sept.* 1791. §. 5.

Preasertim ob dies festos, in quibus major est populi frequentia: *ibid.*

Et est quaerendum num concurrat justa causa, quae voluntatis commutationem suadeat; *ibid.*

Ac celebratio missae ad certum altare diebus festis majorem eleemosynam exigere potest: *ibid.*

Nulla adest translationis causa ex loco designato, ubi legatum commode impleri potest: *Com. Trans.* 23. *Nov.* 1765. §. 6.

Ideoque illinc amoveri non debet: *ibid.*

Maxime ab Ecclesia, in qua testatoris cadaver conditum est: *ibid.*

Hinc translationi missarum impedimentum praestat voluntas testatoris celebrandi illas in Ecclesia, in qua sepultus est: *Perus. Com. Vol.* 18. *Dec.* 1790. §. 6.

Item obest translationi Missarum devotio testatoris erga altare, ubi missae sunt celebrandae: *ibid.*

Denegatur translatio, ubi Capellanus celebrare valet in designato loco, vel Ecclesia: *Rom. Leg. Mis.* 22. *Aug.* 1795. §. 5.

Sepulcrum testatricis, ejusque fratris, et patrui in Ecclesia impedimento est, ne ab ea Missae transferantur: *ibid.* §. 8.

Sacra in certa Ecclesia praescripta ad aliam diversam transferenda non sunt, tum ne fundatorum menti injuria fiat, tum ne

cultus praedilectae Ecclesiae quoquomodo imminuatur: *Com. Trans. Cap.* 30. *Maii* 1772. §. 9.

Nam translatio apertam commutationem voluntatis praefert, quae non aliter est permittenda, nisi justa vel necessaria urgente causa: *ibid.* §. 10.

Translationi Missarum praecipue impediunt erga designatam Ecclesiam fundatoris affectio, circumstantiae tumulati Cadaveris, et commodi vicinorum: *Anim. Decr. et Trans. Mis* 16. *Febr.* 1788. §. 4.

Ad translationem Missarum necessaria causa videtur esse Ecclesiae demolitio quum in commutandis voluntatibus potissimum necessitas spectanda est; *ibid.*

Et de modo faciendi translationem sententia Episcopi ante oculos haberi debet, quia liberam beneficiorum dirutis Ecclesiis translationem Episcopis Concilium Tridentinum permittit; *ibid.* §. 5.

Si sepulti sint Fundatores in Ecclesia, ab ea impedire potest Missarum translatio; *Nul. Guas.* 26. *Nov.* 1791. §. 6.

Translatio haud est concedenda, quando testator pro missarum celebratione certam Ecclesiam, certumque Altare praescripserit: *Anim. et Feretr.* 12. *Dec.* 1778. §. 6. *Araus.* 3. *Jun.* 1780. §. 5.

Translatio denegatur, Missarum, si incommoda sit populo: *Fan. Red. Mis.* 10. *Maii* 1794. §. 6

Missarum Omissio quoad Absolutionem Vide *Absolutio* §. I.

Mitra.

Praepositus exempti Capituli, cui competit usus baculi, et mitrae, licet uti Mitra auro ornata, dum synodo Episcopali interest: *Crem. Synod.* 8 *Aug.* 1733. §. 4.

Abbates minime exempti uti solum mitra simplici alba, et plana debent: *ibid.*

Mixta Jurisdictio. Vide *Exemptio* §. II.

Modus.

Modus a testatore praescriptus, quando impleta causa, habitoque effectu ab eodem exoptato curari non debet: *Civit. Cast. Com. Vol.* 21 *Nov.* 1772. §. 6.

Dum quaeritur, an descriptus modus, vel forma per aliud simile impleri valeat, communiter distinguunt Doctores inter formam, quam *substantialem* dicunt, et *effectualem*: *ibid.* §. 10.

Si sustantialis sit, nequit aliter, quam scriptum est impleri: *ibid.*

Si vero effectualis potest, dummodo idem sequatur effectus: *ibid.*

Est substantialis, quando testator speciali ex causa illam elegit, vel precise, ac circumscriptis verbis illam servari jussit: *ibid.*

Appellatur effectualis, quae ideo a testatore apposita est, ut quomodocumque sequatur effectus, quem voluit, non alienum videatur, si ad eundem effectum assequendum quid simile subjiciatur: *ibid.*

Quum nulla adjecta reperitur clausula irritans in casu, quo aliter exequeretur voluntas testatoris, hinc modum in illa expressum minime pro forma inductum censetur: *Leod.* 21. *Nov.* 1772. §. 7.

Modus est non conditio, quando imponitur onus post collatum emolumentum: *Casal.* 28. *Jan.* 1764. §. 7.

Erectionis patet modus, non vero conditio, quia prius institutio haeredis, et emolumentum datum est, quam erectionis lex dicta: *Viter. Pror.* 30. *Aug.* 1766. §. 17.

Nihil facit distinctio inter conditionem et modum, quando agitur de implenda voluntate: *ibid.* §. 23.

Modus cum conditione confunditur, et aeque caducitas incurritur; *ibid.*

Summa est in jure distinctio inter conditionem, et modum; *ibid.* §. 30.

Conditio autem legatum suspendit, mo-

dus post acceptum legatum actionem praebet ei, cujus interest, ut legatarius, vel haeres impleat: *ibid.*

Non facile est judicare, an modus, vel conditio sit, nam modus quandoque apparet, quae conditio est, et modus aliquando ad conditionem refertur; *ibid.*

Aliquando post modum, non impleto opere apponitur conditio substitutionis in favorem alterius; *ibid.* §. 31.

Neque ideo conditio adjecta modo dici debet dispositio ab initio conditionalis; *ibid.*

Si testator praeceperit, ut servus liber evadat, itaut filiis suis rationes reddat; conditio libertati non est injecta, sed modus ad implendam illius voluntatem; *ibid.* §. 32.

Item si tribus servis testator det libertatem sub conditione, ut suo monumento alternis mensibus lucernam accendant, et solemnia mortis peragant; libertas non est data sub conditione, quum illi assidue adesse monumento nequeunt: *ibid.* §. 33.

Conditio concipitur, *Lego illi, si illam uxorem duxerit* modus autem; *lego illi, itaut illam uxorem ducat*: nisi probatur aliam fuisse voluntatem. *ibid.*

Multum scire interest an sit conditio, vel modus, quum sit magna differentia inter conditionem, et modum. *ibid.*

Conditio impletur, antequam capiatur legatum, vel donatio; modus autem impletur post perceptionem legati: *ibid.*

Non existente conditione, legatum vel haereditas non aquiritur. Non impleto modo, caducum legatum non est, sed actio ad modum implendum succurrit: *ibid.* §. 35.

Conditio, ut distinguatur a modo, tradi solet distinctio, aut testator aliquid dixit faciendum, antequam de emolumento loquutus et tunc conditio apposita dicitur; aut primum de emolumento, postea onus injunxit, et tunc dicitur modus: *ibid.* §. 36.

Sed haec distinctio non semper habet locum, quum voluntas sit, quae facit conditionem, vel modum, potius quam sermo: *ibid.* §. 37.

Impossibilis conditio rejicitur, non vitiata facta institutione: *ibid.* §. 44.

Monachus, Monachi. Vide *Regulares.*

§. I.

Monasteria quoad Clausuram.

Clausura inducta est ex jure Ecclesiastico; ideoque contraria consuetudine praescribi valet. *Feren. Vit. SS. LL.* 15. *Mart.* 1794. §. 5.

Atque inducta est ad arcendas mulieres a Coenobiis virorum, et viros a Monasteriis mulierum: *ibid.* §. 3.

Non extenditur ad domos rusticos, et hortos a Coenobiis disjunctos: *ibid.* §. 4.

Ei vero subjiciuntur loca, et horti, qui intra septa Monasterii continentur: *ibid.* §. 6.

Ad ordinarios locorum pertinet clausuram restituere; dissentientibus etiam Superioribus Regularibus, quibus non licet clausuram moderari, aut tollere: *ibid.* §. 7.

Et id non obstante consuetudine: *ibid.* §. 8.

Superiores tamen regulares statuere valent fines clausurae: *ibid.* §. 5.

Et damnanda non est consuetudo, ex qua non observantur omnino illius praecepta: *ibid.*

Mulieres ingredientes clausuram incurrunt excommunicationem Summo Pontifici reservatam, et Religiosi patientes earum ingressum privantur officio, et incurrunt suspensionem: *ibid.* §. 3.

De Monialium clausura mentio habetur etiam in Saeculo IV. *Tasc.* 16. *Jan.* 1768. §. 12.

Sed cum nulla lege generali Moniales omnes ad Clausuram obstringerentur, hinc Bonifacius VIII. Pont. Max labente Seculo XIII. eam omnibus monialibus indixit: *ibid.*

In Monasteriis Monialium etiam exemptis, ea quae Regularibus subjecta sunt, Episcopis tamquam Sedis Apostolicae delegatis commissum est, ut procurent clausuram sanctimonialium; ubi violata fuisset, diligenter restitui, et ubi inviolata est, conservari: *Aquil. Jurisd.* 31. *Jul.* 1723. §. 2.

Gregorius XV. in sua *Const.* 18. *Bull. tom.* 4. jussit, ut Episcopi adversus inobedientes, et contradictores procederent per censuras Ecclesiasticas, et alias poenas; nec non ut regulares delinquentes circa clausuram Monialium, licet sibi subjectarum puniri possent, et corrigi ab Episcopis, tamquam Sedis Apostolicae delegatis: *ibid.*

Alexander VII. *in sua Const.* 153. *Bull. tom.* 6. Superioribus Regularibus, quibus incumbit cura, et regimen Monasteriorum Sanctimonialium, prohibuit ingressum in ea, nisi ex causa visitationis localis; et hoc semel in anno, et casu quo necessitas urgeat pluries eodem anno ingrediendi, statuit, ut non ingrederentur, nisi cum praesentia Episcopi Dioecesani, vel alterius personae Ecclesiasticae ab eodem deputatae: *ibid.*

Gregorius XIII. sancit, quoad eos, qui alterius licentia non indigent, sed sui auctoritate officii, Monasteria Monialium ingrediuntur, non posse illos id facere, nisi in casibus necessariis, et cum comitatu paucorum, et quidem seniorum, et religiosorum; *Mazar.* 10. *Maii* 1727. §. 4.

Citatus Pontifex sanxit, ut Confessor Sanctimonialium, tam ordinarius, quam extraordinarius minime ingrediatur septa Monasterii, nisi ad Sacramentum Poenitentiae Eucharistiae, et extremae unctionis ministranda monialibus, vel aliis personis infirmis, ibi degentibus, necnon ad commendandam animam agonizantium nec unquam ingrediatur, nisi cum socio, qui sit probatae vitae, et maturae aetatis, semperque maneat in ea parte Monasterii, qua confessorem videre, et ab ipso videri semper possit: *ibid.* §. 5.

Quisvis autem Confessarius ingredi potest ad ministranda Sacramenta principalibus anni solemnitatibus, confessionis et communionis, illis monialibus, quae ita sunt infirmae, ut neque per se, neque cum aliarum auxilio possint ad Confessonarium, et fenestrellam accedere: *ibid.* §. 5.

Et ingredi debet solus et excipiendus a duabus Monialibus senioribus, quae illum recta via eumdem ad valetudinariam, et simili modo exeuntem comitentur, et cum cautela, quod dum audit Confessionem, cella ita sit aperta, ut duae Comitatrices, quae super ejusdem cellae januа remanere debent, Confessarium, et infirmam commode vident, sed non audire possint: *ibid.*

Potest etiam ingredi Monasterium ad ministranda Sacramenta Confessionis, et Eucharistiae, non solum quando urget morbi periculum, sed etiam in ipso initio morbi, et quoties ex regulae suae praescripto Monialis vult confiteri, et ulterius quoties infirma dixerit, se sacramento poenitentiae indigere, aut Sacramenta recipere consuevit, dum erat sana: *In Adnot. Secr.* 5. *Junii* 1727. §. 3. 4. *et* 5.

Rustica Regularium domus non est sub clausura, et patet foeminis ad recreationem: *Ferent. Vis. SS. LL.* 20. *Febr.* 1796. §. 2.

Locus, qui continuis muris est intra septa Monasterii, continetur sub clausura: *ibid.* §. 4.

Et centenaria etiam contraria observantia non attenditur: *ibid.*

Dici tamen potest immunis a Clausura, si ante constructionem muri circumdatus erat sepe: *ibid.* §. 2.

Instar externi atrii, quod non subest clausurae: *ibid.* §. 3.

Atque in hac clausurae materia deferendum est observantiae: *ibid.*

§. II.

Monasteria quoad Numeri Praefixionem.

Ubi non sufficiunt in Monasteriis tam virorum, quam mulierum reditus eorumdem, numerus familiae reformari debet. *Rom. Red. Mis.* 18. *Mart.* 1797. §. 5.

§. III.

Monasteria quoad Unionem.

Unio Monasterii alio Monasterio hisce verbis peracta: *Apostolica auctoritate tenore praesentium perpetuo unimus, et adnectimus, et incorporamus.* Unionem accessorie, et subjective indicat: *Naul. Visit.* 2. *Dec.* 1752. §. 2.

Aliud est, quum duo beneficia, Ecclesiae, vel Monasteria *invicem et simul* uniuntur, aliud vero, cum unum alteri unitur: *ibid.*

Primo casu utrumque aequali unione afficitur, et ideo utrumque aeque principaliter uniri, et connecti oportet. *ibid.*

Altero casu, quo unitur alteri, non nisi accessorie, et subjective uniri, et connecti possit: *ibid.*

Ubi enim beneficium, vel Ecclesia alteri unitur, desinit esse corpus, quod per se ipsum consistat, et ideo necesse est, ut alterius, cui unitur, pars, et membrum fiat, quod est unitum accessorie, et subjective, quae fuit *Angeli* jurisprudentia: *ibid.*

Et ex subjectiva unione Monasterium sicut factum fuit membrum alterius monasterii, ideo frui debet omnibus juribus privilegiis, et exemptionibus, quibus praestat principale corpus, cui unio facta fuit: *ibid.* §. 3.

Itaut si Monasterium, cui fuit unitum, est exemptum omnino ab omni Episcopali jurisdictione sive ordinaria, sive delegata, ita monasterium unitum, veluti pars, membrum, et accessorium illius, ne jure quidem delegato Episcopus visitare potest: *ibid.*

§. I.

Monasterium Monialium quoad Deputatos, et Administratores.

S. Carolus Borromaeus inter caetera disposuit, ut unumquodque Monasterium Monialium tres habeat Protectores, unum Ecclesiasticum, et alios Laicos digniores atque aetate, prudentia, pietate, et auctoritate praestantes, qui curae, rectaeque bonorum, ac jurium Monialium administrationi invigilent: *Med.* 12. *Maii* 1736. §. 4.

Aut uno ex his deficiente, Abbatissa Monasterii tres, vel plures in illius locum subrogandos Episcopo proponat, a quo juxta sui libitum aptior eligatur: *ibid.*

Deputati Monasterii, qui potius est ordinarii subdelegati primario ad custodiendam Sanctimonialium Clausuram licet secundario curam gerat honorariam, et consultoriam in rebus Monasterii temporalibus, electio spectat ad Episcopum: *Viter. Jurisd. et Elec.* 10. *Maii* 1760. §. 1.

Multoque magis, quando semper electum fuisse ab Episcopo probatur per tredecim grandaevos testes Sacerdotali charactere insignitos, qui deponunt de scientia propria ultra quadraginta annos, de auditu a majoribus de publica voce, et fama, et quod memoria non fuerit, nec sit in contrarium: *ibid.* § 2.

Nec immemorabilis enervatur ex testi-

moniis producendis a Monialibus, quae Urbanam, et Civilem propensionem Episcopi in eligendis personis benevisis Monialibus, earum precibus quandoque deferendo, trahere conantur ad sibi asserendum jus praelectionis : *ibid.*

Nam dum formalis Monialium praeelectio processisset, de illa constare deberet ex libris resolutionum Capitularium Monasterii : *ibid.*

§. II.

Monasterium Monialium quoad Erectionem, et Fundationem.

Ad erigendum Monialium Monasterium, requiruntur assensus Episcopi, approbatio Sedis Apostolicae, et assignatio redituum, qui sufficiant ad congruam conservationem duodecim saltem Monialium. *Worm Erect. Monast. vel Coll.* 1 *Sept.* 1731. §. 4.

§. III.

Monasterium Monialium quoad Exemptionem, et Subjectionem.

Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 5. *de Reg. et Mon.* commendat plurimum vigilantiam Episcopis super clausura monialium etiam exemptarum. *Viter. Jur. et Elect.* 10. *Maii* 1760. §. 1.

Et ei datum est onus incumbendi rectae administrationi monasteriorum monialium etiam Regularibus subjectarum : *ibid.*

Atque utramque facultatem Episcopus alteri subdelegare potest : *ibid.*

Monasterii domestica, et oeconomica directio spectat ad monialium religiosam communitatem, non autem ad Episcopum. *Ascul. Juris.* 12. *Martii* 1763. §. 10.

Et a monialibus sunt eligendi officiales monasterii : *ibid.*

Moniales nequeunt sibi eligere Protectorem, qui dandus est a Papa : *ibid.* §. 11.

Quando moniales acceptant Ecclesiam, et domum ab Abbate Commendatario cum clausula, *sine tamen Abbatialis Parochiae praejudicio*, renunciasse exemptioni censentur. *Brict. seu Null. S. Ruph. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1767. §. 4.

Nec est dubium, quia monasterium privilegium exemptionis amittere possit, vel ex non usu, vel ex facto eidem exemptioni contrario : *ibid.*

Dum Episcopi moniales admiserunt, pontificalia exercuerunt sine ulla venia, confessarios dederunt, aliaque egerunt, quae non ad qualitatem vicinioris, neque ad jurisdictionem delegatam referri possunt, monasterium non pertinet ad aliam jurisdictionem : *ead. Caus.* 31. *Maii* 1766. §. 9.

Praesertim si alia addantur, quae pro Episcopo concludunt, qui a sua jurisdictione deturbari nequiret, etsi monasterium intra fines Abbatiae continetur : *ibid.* §. 10.

Et minime enunciatur dictum monasterium in Pontificia Constitutione, ubi enumerantur Ecclesiae ad Abbatiam spectantes : *ibid.* §. 11.

§. IV.

Monasterium Monialium quoad Oblatas, et Puellarum Receptionem.

Jus nominandi puellas ad recipiendas in monasterium competere potest Societati vi conventionis initae in limine monasterii fundatione, et vigore beneplaciti dictam conventionem approbantis. *Rom. Jur. Nom. et Accep. Puel.* 30. *Jan.* 1762. §. 4.

Et idem jus intelligendum est, salva acceptione libere per capitulum monialium facienda : *ibid.*

Pro legitima puellarum receptione ad habitum requiritur de jure consensus Abbatissae, et Monialium: *ibid.* §. 3.

Data non est Monialibus facultas comprobandi qualitates puellarum a testatore praescriptas, sed super illis judicium est ferendum ab Ordinario: *ead. Caus.* 14. *Febr.* 1761. §. 5.

Supplere Superior potest consensum monialium, quae injuste renuunt, ut puellae praescriptis qualitatibus praeditae admittantur: *ead. Caus.* 8. *Aug.* 1761. §. 3.

Et observantia faciendi Scrutinium in aliquibus actibus non derogat legi fundationis, cujus efficacia perseverat ex actibus libere nominationis, ut plurimum sequutae: *ibid.* §. 5.

Puellae nominatae, quas ex lege fundationis tenentur moniales acceptare, non requiritur earum praeventivum Scrutinium, nec acceptatio ex illarum arbitrium pendet: *ead. Caus.* 14. *Febr.* 1761. §. 4.

Convictrices, seu oblatae tenentur a Parocho, in cujus Parochiam Monasterium, seu Conservatorium situm est, Sacramenta recipere; *Set.* 27. *Apr.* 1765. §. 13.

Puella forensis, quae paternum domicilium in Civitate non habet, subjecta est Parochiae, intra cujus limites monasterium situm est. *Briet. seu Null. S. Rupb. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1767. §. 3.

Et juri Parochiali subduntur educandae, et nihil obstat asserta monasterii exemptio, quatenus revera de illa constet: *ibid.* §. 4.

Monasterium Regularium. Vide *Regularium Monasterium*.

Moneta Marca. Vide *Marca Moneta*.

§. I.

Moniales in Genere.

Antiquissimus est Monialium usus in Ecclesia. *Tusc.* 16. *Jan.* 1768. §. 12.

Moniales fruuntur iisdem privilegiis, quibus Regulares, quibus subjectae sunt. *Ulyp. Occid.* 22. *Nov.* 1721. §. 6.

Moniales quoad Confessarium. Vide *Confessarius* §. III.

§. II.

Moniales quoad Contractus, et ultimam voluntatem.

Abbatissa testari non potest, etiamsi numquam induerit habitum monasterii; narrat Gregorius XI. *in Decr. de Testam. Bon.* 3. *Jul.* 1784. §. 8.

Nullae sunt Capellaniae institutae per actum ultimae voluntatis a monialibus professis. *Vallis.* 17. *Aug.* 1793. §. 9.

Imponere enim nequeunt Moniales Professae Missarum onus super sortes, quarum sunt usufructuariae: *ibid.*

Donare tamen valent per actum inter vivos cum onere Missarum: *ibid.*

Quaecumque vero fuerit dispositio, sustinetur post immemorabile implementum ob praesumptum beneplacitum Apostolicum: *ibid.* §. 10.

Moniales etiam Regularibus subjectas absque sui Superioris, et Protectorum Monasterii consensu, et approbatione nullos contractus inire possunt. *Med.* 12. *Maij* 1736. §. 5.

§. III.

Moniales quoad Dotem.

Monialis professa è religione egrediens, vel ad aliam transiens dotem repetere nequit. *Civit. Cast.* 3. *Mar.* 1792. §. 10.

Post solemnem Professionem dotis dominium irrevocabiliter in monasterium transfertur: *ibid.*

Moniales quoad Professionem Religiosam. Vide *Professio Religiosa*.

§. IV.

Moniales quoad Scrutinium.

In secreto Scrutinio Monialium, quaelibet Monialis proprium moderatur suffragium secundum conscientiam. *Rom. Jur. Nom. et Accep. Puell.* 30. *Jan.* 1762. §. 6.

§. V.

Moniales quoad Translationem.

Moniales antiquum Monasterium ob ruinam relinquentes, et in novum se conferentes praetendere possunt easdem exemptiones; quia non situs, et materiale antiqui Monasterii exemptum erat, sedCorpus mysticum et communitas Monialium, quae sive in uno, vel in alio loco semper eadem est. *Hier. Exemp.* 6. *Dec.* 1760. §. 4.

Praesertim vigore translationis Monasterii formalis, et Communitatis Religiosae in novam Clausuram. Ineamdem enim translata jura quoque, et qualitates omnes prioris Monasterii fuisse praesumitur: *ibid.* §. 5.

Quia videtur translatio facta ex justa causa nempe ruinae Monasterii: *ibid.*

Et in discessu ab antiquo Monasterio accessit tum facultas Episcopi, et Religiosi Delegati Provinciae, tum S. Congreg. Episcoporum, et Regularium in constructione novae clausurae, itaut non dubitatur de valida privilegiorum translatione in novum Monasterium: *ibid.*

Limita non quando est contraria relatio Episcopi, negans exemptas unquam fuisse a jurisdictione ordinaria: *ibid.* §. 6.

Maxime quando probatio exemptionis innixa est incertae, et dubiae traditioni ineptae ad probandam immemorabilem: *ibid.*

Et decreta S. Congr. Concilii, quae concedunt exemptiones sub clausula *sine veri praejudicio*, nullum bonum jus constituunt: *ibid.*

Itaut re adhuc infecta, et non probata Monasterium subjectum jurisdictioni Ordinarii debet remanere: *ibid.*

§. I.

Mons Frumentarius.

Quoad exactionem usurarum Montium Frumentariorum servanda est Bulla Leonis X. *Mont. Falis. Mon. Frum.* 6. *Oct.* 1703.

§. II.

Mons Pietatis.

In Constitutione Leonis X. *Inter multiplices* edita in Concilio V. Lateranensi monti pietatis usurarum exactio pro stipendio Ministrorum, aliisque sumptibus permittitur. *Perus. Mon. Piet.* 11. *Maii* 1793. §. 5.

Eorum reprobantur opiniones, qui post Concilium Lateranense negant, quod Sacri Montes Pietatis aliquid moderatum ultra sortem recipiant pro necessariis impensis: *Catal. Mon. Piet.* 12. *Mar.* 1718. §. 4.

In jure ultro permittitur, quod ex pignoribus usurae exigantur ob manutentionem Ministrorum, et Montis, et superantes si eae sint in necessariam Montis ejusdem dotem convertantur: *Benev.* 8. *April.* 1786. §. 7.

Ut ita Mons ipse ditior effectus, absque ulla prorsus usura tandem aliquando mutuare egenis pecuniam possit: *ibid.*

Id accidit in Monte Ferrariensi, qui cum dotem in sua fundatione non haberet, aes alienum contraxit: *ibid.*

Et Clemens X. per Breve dicto Monti permisit, ut exigerentur super pignoribus scuta 6. in singula centum, quorum quatuor essent pro usura aeris alieni, reliqua duo pro Ministrorum impensa, usque ad extinctionem dicti aeris alieni: *ibid.*

Mons Pietatis est obnoxius tum debitorum decoctioni, tum pignorum peremptioni, tum etiam infidelitati Ministrorum, quae omnia majori fructuum accessione, sunt compensanda: *Perus. Mon. Piet.* 26. *April.* 1771. §. 4.

Ad praefiniendam usurae, seu lucri quantitatem, quae a jure praescripta non est, standum est locorum consuetudini: *ibid.* §. 5.

Est antiquissima, et celebris controversia, an Montes Pietatis licite possint aliquid lucri pro necessariis Ministrorum expensis exigere? definita fuit a Concilio Lateranensi sub Leone X. Anno 1515. celebrato, pro affirmativa; *ibid.* §. 7.

Hinc Concilium Tridentinum *sess.* 22. *Cap.* 8. *de refor.* Montes Pietatis in loca pia recensuit, et Episcoporum visitationi subjecit: *ibid.*

Facultas exigendi quoque quinque scuta pro centenario impertita est, si gravis urgeret causa necessitatis subventionis pauperum, et ratio lucri cessantis, et damni emergentis id suadeat: *ibid.* §. 10.

Hoc evenit Monti Pietatis Bononiae, Mutinae, Veronae, et Ferrariae vigore Apostolici Indulti: *ibid.*

Montium Loca, Vide *Loca* §. I.

Monumenta.

Monumenta publica potiora sunt testibus; *Ver. Med. An.* 29. *Nov.* 1788. §. 6.

Inter se partiri nequeunt Canonici praetiosa monumenta inventa in fundo praebendae Canonicalis: *Praen. Mon.* 17. *Dec.* 1796. §. 6. *et* 8.

Praetiosa enim monumenta aequiparantur thesauro: *ibid.* §. 6.

De hac non participant simplices usufructuarii sed debentur Domino fundi, seu utili Domino praebendae Canonicalis: *ibid.* §. 6. 7. *et* 8.

Ad exemplum fundi dotalis, cui thesaurus accedit: *ibid.*

Quamvis porro res praetiosae inventae in agro debeantur Beneficiato, debentur tamen in utilitatem beneficii: *ibid.* §. 9.

Mores Vide *Clerici* §. X.

Mos.

Tamdiu servatus mos hoc secum fert, ut mutari non debeat: *Reg.* 13. *Jul.* 1765. §. 7.

Morem non admittendum novum Canonicum ad possessionem Praebendae, nisi prandium dedisset Collegis Gregorius IX. *in Cap. Jacobus de simon.* improbavit: *Lecd.* 18. *Jul.* 1733. §. 8.

Mozzetta.

Jus deferendi mozzettas nemo usurpare sine Indulto Apostolico valet. *Nerit. Plur.* 7. *Jan.* 1760. §. 8.

Et pro deferenda mozzetta sufficit immemorabilis consuetudo, indulto deficiente: *ibid.*

Illegitime deferunt Portionarii assumptas mozzettas de consensu tantum Episcopi, qui non eis prodest: *ibid.*

Mulier quoad Matrimonium. Vide *Matrimonium*, *Sponsalia*.

Mulier quoad Vitam Religiosam. Vide *Moniales*.

Munera. Vide *Abbas* §. III. *Archipresbyter* §. II. *Episcopus* §. XVIII. *Examinatores* §. III. *Parochus* §. X.

Multa. Vide *Poena* §. II.

Musica.

Musicae nomine non cantum Gregorianum, sed figuratum, seu harmonicum venit. *Porol.* 29. *Aug.* 1767. §. 4.

De Musicis concentibus in Ecclesiis habendis varia Ss. Patrum, et Doctorum est opinio: *ibid.* §. 7.

Eorum aliqui illos improbarunt: *ibid.*

Hinc contra musicalem cantum vehementer invehit S. Aereldus Abbas Rievallis; *ibid.* §. 8.

Alii vero musicalem cantum laudarunt, et approbarunt: *ibid.* §. 9.

Synodus Tridentina eas tantum musicas prohibet, quibus aliquid lascivi, vel impuri miscetur: *ibid.* §. 10.

Musica lasciva, quae profana miscet et Sacra ab Ecclesia ex praescripto citato Trid. *sess.* 22. *Decret. de Observ. et evit. in celebr. Miss.* est eliminanda. *Bonon. Com. Vol.* 5. *April.* 1788. §. 6.

Non item musica *cum hujusmodi consonantiae* (harmonicae scilicet notae) *auditum demulceant, devotionem provocent, et psallentium Deo animos torpere non sinant*: *ibid.*

Mutatio. Vide *Domicilium* §. VI.

Mutuum. Vide *Contractus* §. XVI.

Narrativa.

Vera est narrativa quae refert consuetam deputationem Regularium ad nutum amovibilium ante sequutam Parochiae alienationem. *Aug. Par.* 10. *Maii* 1760. §. 8.

Imo confirmatur, quia ea deputatio praesumitur data unione plenaria, et subjectiva, quae reddit beneficium manuale: *ibid.*

Natalium Illegitimitas. Vide *Matrimonium* §. X.

Necessitas. Vide *Sacramentum Baptismi* §. II.

Necessitas Alienationis. Vide *Alienatio* §. V.

Negativa.

Rite per testes negativa coarctata probatur. *Melev. Disp.* 7. *Febr.* 1789. §. 8.

Negligentia.

Negligentia, vel acquiescentia antecessorum jus successoris non laedit; *Urb.* 17. *Jun.* 1769. §. 8.

Praedecessorum negligentia ex remissione proprii juris officere successoribus non potest: *Reat. Jul.* 28. *Apr.* 1770 §. 6.

Ex negligentia Parochi nullum praejudicium irrogatur juribus Ecclesiae Parochialis. *Nuc. Par. Pasch. et Sol. Decim.* 23. *April.* 1774. §. 4.

Negotiatores. Vide *Clerici* §. VI.

Neonati.

Antiquitus neonati omnes ad civitatem ubi Episcopus residebat, suscipiendi baptismatis causa deferebantur. *Feren. Matr. et Font. Bapt.* 18. *Mar.* 1797. §. 9

Deinde pro majori fidelium commodo, ad matricem cujusque loci Ecclesiam, quae una baptismalem habebat fontem: *ibid.*

Hinc orta est distinctio inter Ecclesias baptismales, et simplices Parochiales: *ibid.*

Et hanc distinctionem tutam, tectamque servare Tridentina Synodus decrevit: *ibid.*

Neophyti.

Neophytus idest recenter ad fidem conversus ab ipsis Catholicae Ecclesiae primordiis inter Sanctuarii ministros minime cooptari potuit. *Adrien. Irr.* 31. *Maii* 1783. §. 3.

Apostolus Paulus vetuit in Episcopum ordinari Neophytum, ne in superbiam elatus in judicium incidat diaboli: *ibid.*

Et Sacri Canones hanc dispositionem sequuti sunt; *ibid.*

Sed in Neophytis nulla adest irregularitas ad effectum suscipiendi ordines, si post conversionem optimum vitae specimen ostenderint, et morum suavitate, ac virtutum meritis optimum de constanti in Catholica Religione perseverantia, et futuro Ecclesiae servitio testimonium praebuerint: *ibid.* §. 4.

Et revera non alia de causa Concilium Nicenum I. prohibet Neophytos, seu novos baptizatos ad sacerdotium promoveri

nisi quia nempe multo tempore opus est, ut novus baptizatus probetur antequam ad statum Ecclesiasticum recipiatur: *ibid.*

Ac hac ratione Alexander III. scribens Episcopo Tornacensi inter Canonicos recipi jussit, qui ex judaismo ad Catholicam fidem conversus erat: *ibid.*

Consona est Canonistarum opinio, qui tuentur, quod ad fidem conversi, si diu in Catholica Religione siut conversati bonis moribus, et ecclesiasticis disciplinis imbuti, a sacris ordinibus, Praebendis, caeterisque Ecclesiae dignitatibus non sint repellendi: *ibid.* §. 5.

Et nonnulli putant irritas esse Synodales Constitutiones, in quibus ab ordinibus, et beneficiis arceantur neophyti, et ab ipsis descendentes: *ibid.*

Quantum temporis autem decurrere debeat, ut certum vitae suae testimonium Neophyti praebeant, non una est Doctorum sententia: *ibid.* §. 7.

Alii putant annum unum satis esse; alii biennium requirunt; alii arbitrantur debere labi decennium: *ibid.*

Denique nonnulli sustinent, quod cum nullum a jure tempus praefinitum sit, id relinquendum esse arbitrio Episcopi, cujus est judicare de virtute, et firmitate eorum, qui ad fidem conversi sunt, ut illis Ecclesiastica ministeria tuto committi possint: *ibid.*

Nobiles, Nobilitas.

Nobilis dicitur, qui descendit a majoribus Laurea, vel in jure, vel in philosophia condecoratis: *Cajac. Praeb. Theol.* 14. *Jan.* 1764. §. 3.

Nobilitas aliud revera non est, quam dignitas ex ascendentium sanguine promanans, et in descendentes transfusa: *Viter. Subs. Dot.* 30. *Jul.* 1774. §. 4.

Et vera nobilitas censetur, et est, quae non ab electione, sed a majorum splendore, eorumque virtute procedit: *ibid.*

Nomen, Appellatio.

Jure civili nulli licebat eodem tempore plusquam unius ordinis nomina affectare; et binae plerumque militiae interdicebantur; *Nep.* 17. *Jan.* 1786. §. 1.

Nomine Presbyterorum comprehenduntur etiam Clerici. *Null. Lepr. Cap.* 12. *Jun.* 1773. §. 10.

Praesertim si onus celebrandi per se ipsum injunctum a testatore non fuerit: *ibid.*

Appellatio indefinita beneficiorum dioecesis, vel in Dioecesi existentium attingit etiam beneficia exempta. *Cels. Exac. Med. Ann.* 2. *Dec.* 1741. §. 5.

Discretiva appellatio a testatore Clericorum et Sacerdotum adhibita, diversam praesefert intelligentiam, quia peculiarem Sacerdotii legem imposuit, et praeceptum generaliter indixit ex causa, quae Presbyteros actu respiceret: *Fir. Cap.* 20. *Aug.* 1774. §. 4.

Attinentium appellatione comprehenduntur quicumque conjuncti, sive agnati, sive cognati; *Cam. Subs. Dot.* 18. *Jul.* 1733. §. 4.

Nominatio.

Nullo jure potest eadem nominatio reprobare, a qua jus omne desumpsit: *Fav.* 20. *Jan.* 1767. §. 12.

Nominatio non est valida, quoties legi fundationis qualitatem Sacerdotalem requirenti tempore praesentationis illa adversatur. *Com. Benef.* 13. *Jul.* 1771. §. 16.

Nominatio necessaria non est, quum unicus esset inter invitatos qualificatus; *Senog. Can.* 14. *Maii* 1768. §. 16.

Ob lapsum quadrimestre nominatio devoluta est: *Mont. Alt. Can.* 25. *April.* 1789. §. 6.

Nulla est nominatio, ac irrita facta a patronis post lapsum decennii, et post

terminum a testatoribus praescriptum: *Fan. Cap.* 26. *Aug.* 1769. §. 7.

Nominatio facta contra legem fundationis, et injuria ipsius est omnino irritanda: *Firm. Cap.* 15. *Sept.* 1770. §. 5.

Si autem nominatio expleta est juxta fundationis legem undique valida, est ac legitima: *ibid.* §. 8.

Nominatio spernenda est, quae nullitatis vitio infecta noscitur, cum ipsa careat jure nominandi, quod senioribus tantum masculis fuit in transactione reservatum: *Aretina Disp.* 20. *Aug.* 1774. §. 6.

Et haec inepta est, nec jus tribuit impediendi dispensationem, cum ad hunc effectum requiratur jus certum, et actu quaesitum: *ibid.*

Maxime dum adhuc currit quadrimestre, quia tunc ratio haberi non debet praejudicii eventualis tertio obventuri ex dispensatione, quae passive vocato tribuatur: *ibid.*

Nominatio inanis est, et prorsus resoluta, utpote, quia purificata infra quadrimestre non fuit conditio reportandi dispensationem: *Aret. Disp.* 20. *Aug.* 1774. §. 13.

Nominatio subsidiaria acceptata in eventum non impetratae alterius dispensationis aetatis, impedire nequit susceptae conditionis implementum: *Par. Disp.* 7. *Junii* 1760. §. 3.

Nominatio obtenta ab eo, cui testator nominationem adjudicavit, jus sibi fuit quaesitum ad exclusionem alterius, qui nec electus fuit, neque nominatus: *Rom. Subs. Dot.* 16. *Dec.* 1769. §. 11.

Minor pars reprobare non potest, quidquid a majori parte fuit resolutum: *Com.* 10. *Maii* 1770. §. 10.

Et semel facta nominatione, non amplius ab ea recedere, aut illam variare licet: *ibid.*

Reliqua. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XVIII. *Canonicatus* §. VI. *Capellania* §. VIII. *Concionator* §. III. *Subsidium Dotale* §. VIII.

Nota Marginalis. Vide *Apostilla*.

Novalia. Vide *Bona* §. III.

Novae Erectionis Canonici. Vide *Canonici* §. VI.

Novatio.

Novatio apertam exigens animi declarationem, facile non inducitur ex iis, quae ad alium effectum gesta sunt: *Nov.* 12. *Dec.* 1761. §. 5.

Novitius. Vide *Regulares* §. VIII.

Nullitas. Vide *Acta* §. III. *Actus* §. V. *Alienatio* §. V. *Concursus* §. X. *Contractus* §. IX. *Electio* §. V. *Emphyteusis* §. XII. *Examen* §. IV. *Gratia* §. V. *Indultum Pontificium* §. IV. *Professio Religiosa* §. X. *Sacramenta Baptismi* §. III. *Confirmationis* §. II. *Poenitentiae*, *Ordinis* §. XIV. *Sponsalia* §. V. *Testamentum* §. IV. *Transactio* §. V.

Nullius Qualitatis. Vide *Abbas* §. III. *Abbatia*.

Numerus. Vide *Capitulum Ecclesiasticum* §. VII. *Legatum Pium* §. XIII. *Missa* §. XI. *Monasteria* §. II. *Presbyteri* §. III.

Nuncupativum Testamentum. Vide *Testamentum* §. III.

Nuntius Apostolicus.

Nuntiis Apostolicis non licet exercere Pontificalia absque Episcopi loci licentia: *Colom. Func. Pont. et Bened. Abb.* 13. *Jun.* 1722. §. 2.

Nuptiae. Vide *Donatio* §. III. *Matrimonium*.

Oblati. Vide *Regulares* §. VII.

Oblationes. Vide *Emphyteusis* §. IX.

Oblationes Piae.

Oblationes, quae a populo Deo exhibentur, ad Sacerdotes pertinent, non solum, ut eas in suos usus convertant, verum etiam ut fideliter eas dispensent: *Carp. Obl. et Praeem.* 15. *Maii* 1717.

Oblationes, quae fiunt ratione Paro-

chialitatis, quocumque in loco fiant, Ecclesiae Parochiali acquiruntur. *Fav. Func.* 17. *Julii* 1773. §. 4.

Similiter acquiruntur Ecclesiae Parochiali oblationes, quae fiunt ratione sepulturae: *ibid.*

Oblationes contemplatione imaginis factae non Parocho acquiruntur, sed ipsi imagini, seu ejus Rectori: *Foroj. Jur. Par.* 11. *April.* 1761. §. 6.

Caeterae oblationes, quae dictim fiant in Oratorio, ad illud spectant, sub ejus Capellani, seu custodis administratione, excluso Parocho: *ibid.*

Et quum easdem oblationes non intuitu Parochi, sed contemplatione Sancti elargiantur fideles illius praesidium implorantes, ideo in utilitatem ejusdem Oratorii sunt erogandae: *ibid.*

Oblationes, quae in Oratorio sito intra limites Parochiae fiunt, de jure ad Parochum spectant: *ibid.* §. 11.

Et quatenus fiunt contemplatione Sancti, et destinatae ad illius usum, saltem illarum administratio Parocho debetur: *ibid.*

Laici acquirere possunt jus colligendi oblationes, illasque juxta consuetudinem vel per se, vel per se ipsos, vel una cum Parocho loci administrare: *Terr. Confr.* 14. *Sept.* 1782. §. 7.

Reliqua. Vide *Eleemosynae*.

§. I.

Obligatio in Genere.

Obligatio ultra fines extendi non debet. *Alex. Red. Mis.* 27. *Nov.* 1790. §. 11.

In dispari Civitatis more, obligationes interpretandae sunt de eo, quod minimum est. *Aux.* 6. *Dec.* 1760. §. 4.

Obligatio est vinculum juris, quo necessitate adstringimur alicujus rei solvendae. *Fan.* 15. *Sept.* 1792. §. 3.

Praecipua autem solvendae obligationis causa est error, qui consensum, et voluntatem ab ea excludit: *ibid.*

Obligatio juratoria a Canonicis emissa vim habent tantum quoad praeterita, non quoad futura. *Sep. Serv. Coor.* 30. *Julii* 1796. §. 36.

Obligatio, quae regulari professione contrahitur, non a lege oriri, sed ex libera voluntate pendet. *Vat. Prof.* 12 *Junii* 1773. §. 10.

Ideo si deficiat voluntas, ipsa quoque obligatio corruere debet: *ibid.*

§. II.

Obligatio quoad Extinctionem.

Obligatio conditionalis deficente conditione resolvitur. *Fan. Sem.* 18. *Dec.* 1790. §. 8.

In iis, quae juris humani sunt, cessare censetur obligatio servandi legem, quae sive physice, sive moraliter servari non potest: *Dissert. Secr. Sup. Matr.* 1740. *in fin. let. D.* §. 29.

Obligatio adimplendi pium opus non solvitur, sed suspenditur, quousque debitor ad meliorem venerit fortunam. *Ferr. Red. Miss. et Abs.* 29. *Nov.* 1768. §. 5.

Decet obligationem dissolvi, quando in rebus fit talis mutatio, quae si adfuisset tempore promissionis, promissor non se obligasset. *Pat. Plur.* 12. *Jul.* 1760. §. 5.

Distinctio communis est recepta, quod vel in obligatione deducta est ipsa annua quantitas, et tunc quaelibet secuta fundi assignatio, nec limitat promissam praestationem, nec obligationem extinguit haeredum, integram perpetuo conservandi promissam quantitatem. *Nul. seu Farf. Can.* 14. *Febr.* 1768. §. 9.

Vel in obligationem principaliter deducta fuit constitutio dotis, seu traditio fundi reddentis certos annuos fructus, itaut isti nonnisi demonstrative fuerint enunciati, et tunc assignata semel dote,

vel tradito fundo, enunciatum annuum fructum traditionis tempore reddente, resoluta remanet quaevis ulterior haeredum obligatio, nec ipsi tenentur ad lenunciatos annuos reditus perpetuo manutenere; *ibid.*

Deficiente censu, vel fundo censito, deficit etiam emptorum obligatio ratione usurarum, ac redituum suscepta, dummodo defectus absque illorum culpa evenerit. *Pisaur.* 11. *Jan.* 1744. §. 6.

Quando onus stat taxative impositum super censu, quando census fructus diminuuntur, onus etiam ipsum minui debet: *ibid.* §. 8.

Obligatio solvendi non in specie, sed in quantitate emissa cum assignatione censuum non liberat sponsorem a promissa quantitate. *Cit. Nul. seu Farf.* §. 4.

Sed ipse semper tenetur ad integram quantitatis promissae praestationem, et ad deficientis ratae partis supplementum: *ibid.*

Imo ad reintegrandum de ea quantitate, quae usque nunc defecit promissae summae, tenetur: *ibid.*

§. III.

Obligatio quando, et quomodo inducatur.

Obligationem Missarum Orator ipse fatetur, dum Missarum translationem postulat. *Senog. Trans. Mis.* 17. *Jan* 1789. §. 3.

Scheda, ex qua celebrationis Missarum obligatio resultat, tamquam a privato Religioso conscripta satis non est ad inducendam Conventus obligationem. *Aesin. Leg.* 4. *April.* 1789. §. 3.

Ponderandum tamen, quod veluti in articulo mortis exarata, praesumptionem habet veritatis: *ibid.*

Et obligatio Missarum in una parte vera, in altera etiam censetur: *ibid.*

Opera pia inducta ex pietate Confratrum tamquam facultativa, et voluntaria obligationem non inducit. *Brictin. Red. On.* 28. *Nov.* 1789. §. 4.

Onerum e contra multiplicitas, eorumque diuturnum implementum praecedenti potius tribuendum est obligationi: *ibid.*

Obligatio, quae non legitur in transactione expressa, vigore ejusdem non censetur inducta. *Nov.* 14. *Maii* 1768. §. 10.

Obligationes. Vide *Haeres.* §. IV.

Obreptio. Vide *Gratia* §. V. *Indultum Pontificium* §. II.

Obscura.

In obscuris rebus minimum venit sequendum. *Null. Fer. Vis. SS. LL.* 7. *Apr.* 1781. §. 7.

Propter quod in dubiis minus onus impositum intelligendum est; *ibid.*

Obsequia Matrimonialia. Vide *Matrimonium* §. XIV.

§. I.

Observantia in Genere.

Observantia maximam vim desumit, si in contradictorio judicio fuit probata. *Sign. Benef.* 3. *Aug.* 1771. §. 5.

Ea est vis centenariae observantiae, ut praesumptionem inducat novi Pontificii rescripti praecedentis destructivi: *ibid.* §. 7.

Observantia confirmat obligationem, ac validiorem eam reddit. *Alex. Red. Mis.* 27. *Nov.* 1790. §. 12.

In conflictu duplicis observantiae, ea semper attendenda est, quae consona est juris dispositioni. *Sen. Voc. in Cap.* 27. *Febr.* 1768. §. 6.

Observantia inutilis est, innixa abrogato privilegio. *Spir. Par.* 18. *Jul.* 1761. §. 2.

Valde deferendum observantiae est, cui decretum accessit Sacrae Visitatio-

nis. *Aqu. Red. Miss.* 29. *Ian.* 1791. §. 5.

Legitima non est observantia per contrarios actus interrupta: *ibid* §. 6.

Observantia exclusiva Clericorum nihil relevat, nisi simul probetur, Sacerdotum electiones ex actibus facultativis processisse, sed coacte ad excludendos Clericos fuisse peractas: *Com.* 10. *Mar.* 1770. §. 15.

Ex observantia longa tacitus consensus intercessisse praesumitur Communitatis, quae sciens factum Priorum numquam reclamavit. *Feren. Benef.* 16. *Jan.* 1762. §. 5.

Observantia unius Ecclesiae non trahitur ad aliam. *Plac. Serv. Chor.* 19. *Febr.* 1791. §. 8.

Observantia testatoris mentem dubiam declarat. *Null. Fer. Visit. SS. LL.* 19. *Febr.* 1791. §. 2.

Sed ea in dubio fieri debet interpretatio, per quam fundatoris voluntas effectum sortiatur: *ibid.*

Observantia nedum favet Abbati quoad exercitium omnimodae jurisdictionis quasi Episcopalis; sed etiam quoad nuncupationem *Nullius*: *Aquil. Juris.* 21. *Junii* 1760. §. 3.

Hinc licet Abbatia, ejusque territorium sit in Dioecesi, et ab illa materialiter non separentur: attamen non defuit separatio territorii formalis, et secundum quid, quae eosdem producit effectus; *ibid.*

Observantia, et consuetudine posita, necesse non est alium titulum proferre. *Aquip. Func.* 18. *Dec.* 1773. §. 7.

§. II.

Observantia quando attendi nequeat.

Observantia contraria dispositioni juris abusus est, et corruptela. *Bonon. Ex.* 10. *Jul.* 1790. §. 6.

Observantia non attenditur contra legem fundationis, praesertim non comprobato concursu, et rejectione personae qualificatae. *Mont. Alt. Can.* 4. *Dec.* 1762. §. 4.

Et in Collatione beneficiorum allegari non potest observantia in linea praescriptiva, quia Regulae Cancellariae, uti renovatae in crastinum assumptionis cujuslibet Summi Pontificis, cum derogatione quibuscumque contrariis usibus, vel privilegiis, non subjacent praescriptioni. *Caser. Cap. seu Benef.* 22. *Mart.* 1760. §. 5.

§. III.

Observantia Centenaria.

Observantia centenaria jus confirmat. *Arim. Rep. Eccl. Cath.* 19. *Sept.* 1789. §. 10.

Observantia centenaria qualitatem declarat legati. *Arim. Leg.* 27. *Nov.* 1790. §. 4.

Centenaria observantia pro jure, et lege in iis, quae non ex scripto descendunt, observari solet. *Eug. Vis. SS. LL.* 26. *April.* 1788. §. 3.

Centenaria consuetudo, quae in actibus Ecclesiae praejudicium, divinique cultus decrementum inferunt, plene, integreque completa requiritur. *Aven. Cap.* 16. *Sept.* 1780. §. 7.

Maximae auctoritatis est simplex centenaria observantia, quae initium ducat a testamento, vel donatione, de quorum intelligentia agitur. *Civit. Pleb. Subs Dot.* 17. *Jun.* 1797. §. 8.

Ea est vis centenariae, ut illius vigore optimus quicumque titulus allegari possit, vel renunciatio alicuius rei, vel conventio Apostolica auctoritate roborata, vel novum privilegium a Summo Pontifice impertitum. *Eug. Juris.* 7. *Aug.* 1773. §. 6.

Nemo vim ignorat centenariae observantiae, quisque scit, justum ex ea titulum, et Apostolicum Beneplacitum

praesumi. *Rom. Leg.* 19. *Jan.* 1788. §. 3.

Non inducitur autem ex actibus negativis observantia, nisi interesse habentium scientia, et patientia praecesserit: *ibid.*

Observantia centenaria potens est tribuere plenam jurisdictionem quasi Episcopalem cum territorio separato. *Caput. Juris.* 30. *Jan.* 1762. §. 12. *et* 14.

Ad eamdem vero acquirendam requiritur clarum Apostolicae Sedis privilegium, cum dismembratione, et separatione territorii: *ibid.* §. 13.

Centenaria observantia a paucis actibus desumpta infringere non potest claram Tridentini Concilii Legem, Apostolicasque constitutiones illam confirmantes. *Urb.* 9. *Sept.* 1786. §. 4.

Quia Decreta Concilii, et Apostolicae Constitutiones ad publicam utilitatem emanatae debeant executioni demandari non obstante consuetudine, et inobservantia centum annorum, et ultra: *ibid.*

Ambigendum non est, quia centenaria observantia tum positive, tum negative considerata tantam vim habeat, ut etiam Ecclesiastica jura interpretari, atque Apostolici indulti, vel cujuscumque melioris tituli praesumptionem inducere queat: *ibid.* §. 7.

Eam, quae antecessit, et quae sequuta est tamquam centenariae metam non attingentem, et ab errore facti, tituloque vitioso profectam nullo in pretio adversus demonstratam rei veritatem haberi possunt: *Rom.* 6. *Maii* 1786. §. 8.

Cum constet de titulo invalido centenaria possessio prodesse non potest: *ibid.*

Centenaria observantia est sequela tituli, illeque dedit principium eidem observantiae, ac proinde ipsa disjungi nequit ab eodem titulo veluti effectus derivans a primaeva sua causa: *ibid.*

Observantia quoad Decimas. Vide *Decimae* §. III.

§. IV.

Observantia Diuturna, et Longaeva.

Sola quadragenaria tribuit titulum coloratum. *Eug. Juris.* 7. *Aug.* 1773. §. 7.

Diuturna observantia, et non interrupta justum praesumit titulum celebrandi Missas. *Rom.* 3. *Martii* 1787. §. 3.

Et satis est sola possibilitas oneris, ut biscentenariae virtute praesumatur: *ibid.* §. 4.

Error, a quo observantia originem sumpsit, quum verosimile non sit, ut non conventum, aut demandatum onus initio assumere quis voluerit; *ibid.*

Et id sufficit, ut subsequuta observantia a pura origine processisse censeatur; *ibid.*

Contraria observantia non obest, quando iniqua ac irrationabilis est, et quando urbanitas, et conniventia antecessorum alteri praejudicare non potest. *Lecd.* 12. *Maii* 1770.

Observantia per quadragenarium tempus protracta sufficit ad beneficii statum, et indolem immutandum. *Sign. Benef.* 2. *Aug.* 1771. §. 5.

Observantia Festorum dierum. Vide *Festorum dierum observantia*.

§. V.

Observantia immemorabilis.

Observantia a tempore immemorabili vim habet. *Vel. Ret. et Serv. Chor.* 20. *Mar.* 1790. §. 6.

Vi antiquae, et immemorabilis observantiae quodlibet Apostolicum indultum praesumitur. *Fav. Func.* 3. *April.* 1773. §. 8.

Clausulae *sublata, et Decreto irritante* omnem tollunt contrariam observantiam. *Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 20.

Contraria observantia, etiamsi admitti possit, eam probandam esse complete,

et cum requisitis immemorabilis : *ibid.*

Et unicus actus contrarius, et unica contradictio sufficit ad evertendam, et interrumpendam immemorabilem : *ibid.*

§. VI.

Observantia ex quibus inducatur.

Observantia exorta ex actibus facultativis nullum jus quaesitum parit, nulloque alii privantur. *Leod.* 12. *Maii* 1770. §. 25.

Observantia ex tot actuum serie constituitur favens veteri exemptioni. *Neap. Exemp.* 1. *S pt.* 1736. §. 7.

Ex contradictionibus non solum infirmatur, quin immo maxime confirmatur inconcussae observantiae efficacia, atque rerum judicatarum auctoritas. *Fulg.Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 10.

§. VII.

Observantia interpretativa.

Immemorabilis observantia, et constans optima est cujusque legis interpres. *Fav. Func.* 17. *Jul.* 1773. §. 6.

Observantia optima legum, et dispositionum est interpres. *Forosemp. Semp.Dot.* 8. *Aug.* 1789. §. 6.

Observantia apertam dispositionem confirmat, dubiam interpretatur. *Caes.Subs. Dot.* 29. *Nov.* 1788.

Centenaria observantia optima est Constitutionum Synodalium interpres. *I nol. Iur. Conv. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 17.

Observantia est optima interpres subobscurae voluntatis testatoris. *Null. Fer. Vit. SS. LL.* 7. *April.* 1781. §. 1.

Observantia in dubio transigentium mentem declarat. *Nov.* 14. *Maii* 1768. §. 11.

Observantia declarat dubiam intelligentiam temporis a testatore praefiniti. *Fir. Leg.* 19. *Jan.* 1793. §. 5.

In dubio ab observantia, quae fundatoris voluntatem explicat, recedi non debet : *Comacl.* 18. *Sept.* 1773. §. 5.

Longaeva observantia 67. annorum dubiam interpretatur testatoris dispositionem : *Senog. Trans.-Mis.* 17. *Jan.* 1789. §. 5.

Res judicata, vel pacifica observantia satis est ad rem dubiam declarandam. *Nov.* 14. *Maii* 1768. §. 8.

Observantia interpretativa non requirit continuationem, et actuum uniformitatem : *Fav. Coad.* 22. *Jan.* 1763. §. 14.

Centenaria observantia dubiam declarat offerentium, et fundatoris voluntatem : *Senog.* 26. *April.* 1788. §. 4.

Observantia quodlibet dubium, si adesset, super Capellanorum libertate removet. *Firm. Cap.* 20. *Apr.* 1773. §. 10.

Ad inducendam observantiam interpretativam unicum tantum actum sufficit : *ibidem.*

Longaeva observantia in linea saltem interpretativa voluntatis, una cum judicio Episcopi plurimum facit ad commutandam testatoris voluntatem. *Reat. Abs.* 24. *Mar.* 1787. §. 2.

Si observantia habuerit temporalem causam, hac cessata, injustus non videtur reditus ad antiquum statum : *Alb. Vac.* 20. *Maii* 1787. §. 6.

Observantia Regularis. Vide *Regulares* §. IX.

Observantia quoad voluntatem Testatoris. Vide *Voluntas Testatoris* §. III.

Obstetrices.

Obstetrices tum in Legibus Romanorum, tum in Sacris Canonibus plurimi aestimari, cum earum judicio in multis deferatur, etiam in Causis Matrimoniorum, quae omnium gravissimae reputantur. *Cath. Ord.* 26. *Apr.* 1755. §. 2.

Hinc Obstetrices *medicae* vocantur in jure Romano : *ibid.*

Obventiones. Vide *Emolumenta*, *Parochus* §. IX.

Occisio. Vide *Homicidium*.

Odiosa Conditio. Vide *Conditio* §. IV.

Oeconomus, seu Administrator. Vide *Administrator*.

§. I.

Oeconomus Curatus quoad Congruam.

Nequit sine causa dismembrari fructus communis Massae Choralis pro congrua Oeconomi constituenda. *And.* 11. *Sept.* 1762. §. 8.

Quia portio assignanda est Oeconomis amovibilibus instar Salarii debiti famulis ratione servitii: *ibid.*

Et detrahenda est ex emolumentis Parochialibus, nec potest valorem ipsius Parochialis excedere: *ibid.*

§. II.

Oeconomus Curatus quoad Deputationem et Electionem.

Vacante Ecclesia Parochiali ad Episcopum spectat Oeconomum nominare. *Urb.* 9. *Sept.* 1786. §. 3.

Sanctio Concilii Tridentini *Sess.* 24. *Cap.* 18. *de refor.* deputationem Oeconomi vacantis Paraeciae Episcopis committit, sed eas non comprehendit Paraecias, quae sunt Capitulo unitae, tum ob intrinsecam rationem, quae eae numquam vacare censentur manente semper Rectore habituali, etsi deficiat Minister, qui curam exercet, tum quia de hujusmodi Paraeciis non loquitur Concilium: *ibid.* §. 6.

Clarius idipsum colligitur ex verbis Tridentini, per quae illa Oeconomi deputatio allegata est conditioni *si opus fuerit*; opus autem Oeconomo esse nequeat extante cura habituali penes Capitulum, quod alium interinum Ministrum potest habere; *ibid.*

Et ex toto capitis praedicti contextu liquet, in illis ipsis Paraeciis Oeconomi deputationem praescribi, in quibus postea vel indictio concursus, vel praesentatio a patronis sancitur, adeoque traduci eam Legem ad Parochiam non potest, in qua certum est, nullam fieri praesentationem, nullum indici concursum, ut etiam ex jure est in Parochialibus dignitati actu unitis: *ibid.*

Insuper non is est eorum verborum *si opus fuerit* sensus, ut positum sit in arbitrio Episcopi ad hanc temporalis Ministri designationem procedere, vel abstinere: *ibid* §. 8.

Haec intelligentia male congruit cum maxima Concilii sollicitudine, ut Episcopus habita notitia statim Parochianorum necessitatibus occurreret: *ibid.*

Sed id unum voluit prudentiae judicioque Episcopi Concilium relinquere, ut nimirum inter plura Ministrorum genera, quod vellet, eligeret Vicarium, Oeconomum mercenarium Ministrum etc. *ibid.*

Hinc verba illa *si opus fuerit*, ita important arbitrium, idest referuntur ad nudum modum in hac parte providendi nempe vel per vicarium, vel per mercenarium Ministrum, non autem ad omnimodum neglectum: *ibid.*

Et nulla ab hac Episcopali in his circumstantiis providentia excipi Parochialem Ecclesiam sive per se stantem, sive alteri unitam, et per Ministros exercitam praecedentia immediate verba dicti Capitis demonstrat: *ibid.* §. 9.

Neque eo quod cum infra descendat idem Concilium *Loc. cit.* ad indicandam in Parochialibus formam concursus placuerit ab hac Lege exemptas esse Parochiales Capitulis Cathedralium, vel Collegiatarum, aut dignitati unitas, inferre, licet exemptas easdem quoque esse a designatione Oeconomi statim per Episcopum in casu vacationis faciendae: *ibid.* §. 10.

An prior illa exemptio a summo jure descendat, vel potius a recepto usu per auctoritatem Summi Pontificis, a S. Congreg Concilii approbato, dubitatur: *ibid.*

Illud certum est numquam invenire potuisse posteriorem exemptionem a deputatione scilicet temporalis Oeconomi, donec novus Rector eligatur: *ibid.*

Usque ad Concilii Tridentini tempora incorrectae manserunt ampliores sex mensium induciae ad beneficia vacantia providenda ab Alex. III. in Conc Lat. concessae; proindeque Patres Tridentini diurnae vacationis incommoda praecaventes, omnemque in Episcopo fiduciam collocantes voluerunt, ut vacante Paraecia quaecumque illa esset, statim Episcopus per designationem Oeconomi Viduae Paraeciae consuleret: *ibid.* §. 11.

Et id „ non obstantibus huic decreto „ exemptionibus, indultis, privilegiis, „ praeventionibus affectionibus novis pro„ visionibus indultis concessis quibus„ cumque Universitatibus etiam ad cer„ tam summam, et aliis impedimentis „ quibuscumque „ ut ait idem Concilium, *ibid.* §. 12.

Perque addito praesertim decreto *irritanti* et clausula *sublata*, quibus stipata est Const. Pontificia Concilium Tridentinum confirmans, omnis infracta est consuetudo etiam centenaria: *ibid.* §. 13.

Et conciliaris Sanctio de temporali Oecomo, quae pro universali bono, aeternaque Animarum salute edita est, non patitur, ut illi per centenariam, et immemorabilem praescriptionem derogetur; *ibid.* §. 14.

Et ratio in ipsis Conciliaris hujus capitis proemialibus verbis apparet. *Expedit maxime Animarum saluti a dignis, atque idoneis Parochis gubernari. ibid.*

In hujusmodi generis Legibus necessaries est expressus Summi Pontificis assensus, probataque scientia, nec tacitus, et praesumptus sufficit ab observantia utcumque centum, aut biscentum, vel plurium Annorum desumptus; *ibid.*

Deputatio Oeconomi Curati in vacationibus Ecclesiarum Parochialium ad solum Episcopum pertinere conforme est decreto Concilii Tridentini, et de la rationibus S. Concilii. *Gug. Juris 7. Aug.* 1773. §. 18.

Lim. Oeconomi deputatio haud spectat ad Episcopum, qui nullam in Ecclesia vacante habet spiritualem, aut temporalem Jurisdictionem, nullamque jus visitandi, corrigendi, et gubernandi personas, vel Ecclesias, quae ab Episcopo avulsae censeri debent, sed ad Protectorem, quoties huic tantum absoluta instituendi facultas competit. *Ead. Caus.* 13. *Mar.* 1773. §. 7.

Si Oeconomorum auxilio Archipresbyter Ecclesiae Cathedralis opus sit pro aliis Ecclesiis, ab eodem Archipresbytero, aut a Capitulo non vero ab Episcopo sunt eligendi. *Andr.* 11. *Sept.* 1762. §. 7.

Solum Episcopo competit jus approbandi eosdem Oeconomos ad curam Animarum; *ibid.*

Nullus Oeconomus Curatus est eligendus, nisi de gremio Capituli. *Pisan.* 11. *Jan.* 1772. §. 15.

In Ecclesia Collegiata vacante prima Dignitate, quae curam Animarum adnexam habet, deputandus est ab Episcopo idoneus Canonicus ipsius Ecclesiae in Oeconomum Curatum: *ibid.* §. 30.

§. III.

Oeconomus Curatus quoad Iura.

Oeconomus Curatus nonnisi eas peragere debet functiones, quae Animarum Curam attingunt, numquam tamen, quae dignitatis, et Canonicorum officium respiciunt. *Pisan.* 11. *Jan.* 1772. §. 17.

Offerentes Vide *Contractus* §. V.

§. I.

Officia.

Officia Charitatis summis Laudibus merito extolluntur, sed non minor sacrorum custodia et commendatio. *Alb. Com. Oner. Mis.* 25. *Jan.* 1772. §. 10.

§. II.

Officia Divina.

Exploratum est, celebrari Officia divina in Ecclesia a testatoribus designata debet. *Ancon. Trans. Mis.* 7. *Febr.* 1789. §. 6.

Nisi aliter praesumpta illorum voluntas vel necessaria causa suadeat; *ibid.*

Officia funebria in Ecclesiis Regularium ab eorum Ministris, excluso prorsus Parocho, absolvenda sunt. *Bric. seu Null. Rupb. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1768. §. 6.

Officia divina, ubi Fundatores mandarunt, celebranda sunt. *Bug. Trans. Oner.* 29. *Aug.* 1789. §. 6.

Potissimum, si in designata Ecclesia tumulata sint eorum Cadavera, vel contemplata commoditas populi fuerit. *ibid.*

Officiales.

Ex juris censura Officiales ad annum tantum duraturi electi ad alium annum recte confirmari in officio possunt. *Viter. Jur. Elig.* 4. *April.* 1767. § 8.

Item est servandum in Officio Sanctesium maxime, quia munus leve est, non utile, imo onerosum; *ibid.*

Reliqua. Vide *Capitulum Ecclesiasticum* §. VIII. *Sodalitium* §. VI.

§. I.

Officium in Genere.

Qui sunt in possessione Officii, ea omnia quae ad illud pertinent, ea innata sua potestate explere valent. *Cerv.* 17. *April.* 1790. §. 7.

Officium a dignitate, et Personatu secernitur. *Lar. Praec.* 21. *Jul.* 1742. §. 6.

Et ratio est, quia dignitas aliquam cum jurisdictione praeeminentiam habet conjunctam, personatus sola praeeminentia absque jurisdictione fruitur, Officium vero absque praecedentia, et jurisdictione in mera Ecclesiasticarum rerum administratione consistit; *ibid.*

Reliqua Vide *Abbas* §. III. *Archipresbyter* §. II. *Episcopus* §. XVIII. *Examinatores* §. III. *Parochus* §. X.

§. II.

Officium Divinum quoad Commutationem.

Commutatio Officii in aliam leviorem Orationem usque dum Beneficiatus ad aetatem 24. Annorum pervenerit, concedi potest. *Gerun.* 14. *Dec.* 1771. §. 7.

§. III.

Officium Divinum quoad Recitationem.

Prioribus seculis Ecclesiae recitabatur Matutinum sub media nocte. *Abul. serv. Chor.* 23. 1790. §. 4.

At defervescente fidelium charitate, auctaque infirmitate humanae naturae, prisca illa disciplina remissa fuit, et matutini recitatio ad auroram translata est; *ibid.*

Illudque novissime inductum, ut expleri etiam potest Vesperas, et completorium praecedentis diei valeat; *ibid.*

Rigida veterum temperata disciplina, Matutini recitatio a media nocte ad aurotam translata est. *Fir. Serv. Chor.* 19. *Jun.* 1790. §. 4.

Facileque immutari hujusmodi institutio in Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis non debet; *ibid.*

Ubi tamen justa et rationabilis concurrat causa, opportunior ex autoritate S. Congr. Concilii variatio fieri potest. *ibid.*

Causae variandi horam Matutini recitationis a media nocte, et faciendi post completorium praecedentis diei esse possunt, nempe aeris inclementia, bonum populi exemplum, universalis aliarum Ecclesiarum provinciae observantia, et Episcopi votum. *Abul. Ser. Chor.* 23. *Jan.* 1790. §. 5.

Maxime quando nulla est cousuetudo, vel statutum, quae illam prohibeat: *ibid.*

Et quia commodius prima, quam media nocte accessurus erat Populus ad audiendum Matutinum: *ibid.*

Haec variatio horae recitationis Matutini a media nocte faciendi post completorium praecedentis diei pro hyemali tantum tempore concedi solet: *ibid.*

Absurda non est Matutini recitatio praecedenti festorum Vespere. *Fir. Serv. Cib.* 19. *Jan.* 1790. §. 4.

Quia quoad recitationem Divini Officii, aliasque celebritates Ecclesiasticas ab eo incipit dies: *ibid.*

Horae nonae nomen exigit, ut recitatio illius fiat post sextam, ante meridiem; *Abul. Cit.* §. 6.

Quia inducta est, quod hora nona Dominus Noster J. Christi in redemptionem humani generis spiritum emisit: *ibid.*

Vesperae recitari exceptis Dominicis post Matutinam concionem in Cathedralibus, et collegiatis solent; *ibid.* §. 7.

Completorium praecedere solis occasum debet; *ibid.*

Et ad illud tempus referenda sunt haec verba, *Te Lucis ante terminum*, in memoriam sepulturae Christi, quae ea hora accidit: *ibid.*

Officii divini nomine Missae sacrificium satis intelligitur. *Null. Fer. Visit. SS. LL.* 7. *April.* 1781. §. 5.

In celebratione divinorum Officiorum normam accipere a Cathedralibus Ecclesiis inferiores Ecclesiae debent *Boj. Praem.* 19. *April.* 1760. §. 4.

Nomine divini Officii etiam Missa intelligitur. *Null. Trium. Fon. Mis. Conv.* 14. *Mart.* 1772. §. 5.

Quapropter cum in Ecclesiis Metropolitanis, Cathedralibus, et Collegiatis divinum Officium quotidie persolvi debeat, Missa etiam conventualis quotidie celebrari debet: *ibid.*

Excipiuntur ab applicatione quotidiana Missae Conventualis Ecclesiae, quae vere Collegiatae non sunt: *ibid.* §. 7.

Antiquissimus in Ecclesia est usus horas Canonicas recitandi: *Gerun.* 14. *Dec.* 1771. §. 12.

Idque prioribus Ecclesia saeculis non majoribus tantum, sed minoribus etiam Clericis fuisse praescriptum, quia constituti in minoribus ordinibus alicui Ecclesiae erant adscripti: *ibid.*

Certa res est Beneficiatos ratione beneficii teneri ad Divini Officii recitationem: *ibid.*

Horae recitationis Divini Officii praescribendae sunt habito respectu ad locum, et Ecclesiae commodum: *Cing. Chor.* 15. *Febr.* 1772. §. 4.

Quoad tempus recitationis Divini Officii diversa fuit antiqua Ecclesiae disciplina ab ea, quae modo observatur: *ibid.* §. 5.

Quoad locum, matutinum in Choro Ecclesiae quovis anni tempore celebretur: *ibid.* §. 6.

Limit si tamen vehementia frigora sint, vel aliae justae causae intercedant, de licentia Episcopi in Sacristia, vel honesto alio Ecclesiae loco dici possit: *ibid.*

Quotidie in Ecclesia Collegiata insigni recitandum est Divinum Officium in choro, exceptis vacationibus Conciliaribus: *Alb.* 26. *Mar.* 1791. §. 2.

Onus recitandi Officium Divinum residentialibus inest, aliisque Ecclesiasticis beneficiis: *Per.* 29 *Aug.* 1789 §. 2.

Recitandum est Divinum Officium con-

gruis horis: *Segov.* 25. *Jan.* 1794. §. 2.

Eo magis si accedat observantia; *ibid.*

Ex veteri disciplina Ecclesiae recitandum erat matutinum sub media nocte; *Par.* 10. *Maii* 1794. §. 5.

Progressu vero temporis permissa fuit illius recitatio sub Auroram, ac tandem post Vesperas, et Completorium praecedentis diei: *ibid.*

Dies enim, quoad Divina Officia a praecedentibus incipit Vesperis: *ibid.*

Vetus tamen servanda est diciplina in Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis: *ibid.*

Completorium celebratur in memoriam sepulturae Christi, idemque praecedere occasum solis debet: *Segov.* 25. *Jan.* 1794. §. 2.

Justis de causis permittitur horarum mutatio; ex frigiditate praesertim Ecclesiae. *Par.* 10. *Maii* 1794. §. 6.

Hiemali praesertim tempore, quod accipitur a die prima Novembris ad primam Maii: *ibid.*

Per dimissionem beneficii, ad quam paratus quis est, deficit titulus, ex quo Officium Divinum recitari debet. *Coll.* 9 *Aug.* 1788. §. 3.

Distinguunt Doctores inter impedimenta, quae ad horas recitandas Canonicas a culpa proveniunt, quaeque praevisa forsan fuerunt antequam beneficium acceptaretur, et impedimenta, quae neque culpabilem culpam habent, neque praevisa sunt; *ibid.* § 4.

Ac justam ex posterioribus, non item ex prioribus excusationem commutationis desumunt: *ibid.*

Cum Clerici ne minoribus quidem ordinibus initiarentur, quin statim adscriberentur alicui Ecclesiae, cui deservirent, ejusque stipendiis alerentur, idcirco omnes Clerici censebantur beneficiati, aequum proinde erant, ut Divinis Officiis in Ecclesia celebrandis adessent, et orando pias fundatorum voluntates adimplerent. *Ful. Visit. SS. LL.* 3. *Aug.* 1782. §. 5.

Per plura saecula viguit haec disciplina, et tanta erat Clericorum diligentia, ut qui Ecclesiis justa de causa interesse non possent, horas Canonicas privatim recitarent: *ibid.* §. 6.

Deinde Clerici fuerunt promoti ad Ordines, absque eo quod ulli Ecclesiae adscripti fuerint, et sensim ab Officio Ecclesiae sese retraxerunt: *ibid.*

Hinc Synodus Coloniensis anno 1280. mandavit, nullum Clericum horas Canonicas ulla unquam die dicere praetermittat, maxime, qui est in Sacris Ordinibus, et beneficiis constitutus: *ibid.*

Et hinc putant Doctores, quod reliqui Minores Clerici beneficio destituti occasionem nacti fuerint statuendi exemptionem a recitandis horis Canonicis: *ibid.*

Ac Concilia deinceps celebrata cum de horis Canonicis disserunt, solos Beneficiatos, vel in Sacris constitutos ad illas teneri praesumunt: *ibid.* §. 7.

Imo Concilium Lateranense V. sess. 9. celebrata anno 1514. Beneficiatos omnes, qui post sex menses ab adepta beneficii, possessione Canonicas horas non persolverint, perceptos ex beneficio fructus restituere jubet: *ibid.*

S. Pius V. Litteris Apostolicis *Ex proximo* 20. Sept. 1571. poenam contra Beneficiatos Divinum Officium recitare praetermittentes indictam a Concilio praedicto Lateranensi confirmavit: *ibid.*

Imo modum executionis praefinivit, ut qui uno, vel pluribus diebus omnes horas, aut earum partem recitare omitteret, fructus beneficii iis diebus, et parti omissae perderet: *ibid.*

Monuitque omnes beneficii possessores, quod si primis sex mensibus absque legitimo impedimento officium non recitassent grave peccatum committerent: *ibid.*

Quaerunt Doctores, an teneatur horas Canonicas quotidie recitare, qui tenui reditus beneficium possideat: *ibid.* §. 9.

Nonnulli tuentur negativam sententiam, alii sustinent aliquando in anno ad recitandas horas Canonicas obstrictum esse: *ibid.*

Non desunt alii, qui sustinent nullimode teneri, si beneficio aliqua adnexa sint onera: *ibid.*

Fagnanus affirmat, quod beneficii tenuitas, non eximit Beneficiatum a recitatione Divini Officii, quemadmodum non excusatur a residentia, eo quod reditus beneficii ad propriae vitae conservationem non sufficiant, cum arctior sit obligatio recitandi Officium, quam residendi: *ibidem*.

In cap. Presbyter de celebratione Miss. disponitur „ Septies in die laudem dixi „ tibi, qui septenarius numerus a no„ bis impletur, si Matutini, Primae: „ Tertiae, Sextae, Nonae, Vesperae, „ et Completorii tempore nostrae servi„ tutis Officia persolvamus „. *Fer. Serv. Chor.* 3. *Aug.* 1782. § 6.

In Clementina 1. *eod.* tit. statuitur „ ut in Cathedralibus, Regularibus, et Collegiatis Ecclesiis horis debitis psallatur, in aliis vero convenienter, et debite celebretur Divinum Diurnum, et Nocturnum Officium: *ibid.*

Clerici Cathedralium, et Collegiatarum Ecclesiarum servitio addicti teneantur quotidie in Choro Divinum Officium psallere: *Terr. et Set. Serv. Chor. et Mis. Conv.* 14. *Sept.* 1782. §. 10.

Nomine autem Divini Officii comprehenditur etiam Missa Conventualis: *ibid.*

§. IV.

Officium Divinum Festi Annunsiationis B. M. Virginis.

Officium festi Annuntiationis B. M. V. in hebdomada majori evenientis transfertur in feriam secundam post Dominicam in Albis: *Imol. Jur. Par.* 20. *Dec.* 1760. §. 3.

Oleum Sanctum. Vide *Sacramentum Olei Sancti*.

§. I.

Onus, Onera in Genere.

Absurdum est, ut quis onus sentiat, commodum vero ad alium pertineat: *Vit. Jur. Elig.* 4. *pr.* 1767. §. 10.

Praesertim si de dolo, vel culpa illorum ab alio eligendorum teneantur: *ibid.*

Onus impositum *rebus sic stantibus*, mutato notabiliter rerum statu, corruit: *Rom seu Port. Cap.* 16. *Jan.* 1768. §. 14.

Onus ubi par est, ibi etiam par esse debet emolumentum: *Anag. Ind.* 7. *Jan.* 1777. §. 5.

In vendendo valor legati pro solutione onerum non imminuitur, et apud Ecclesiam eadem onera manent: *Mon. Alt.* 1. *Febr.* 1766. §. 8.

Onus providendi *de omnibus necessariis Ecclesiis etc.* expressam voluntatem omnia necessaria comprehendere, nihilque excludere; hinc de omnibus necessariis subministratio decernenda est: *Viterb. Leg.* 8. *Aug.* 1767. § 9.

§. II.

Onus quoad Commutationem.

Oneris commutatio numquam denegari, quoties justa adsit commutationis causa, et permutandum onus facilius impleri juxta Sanctionem Concilii Tridentini *sess.* 25. *cap.* 4. *de reform.* possit: *Pamp.* 19. *Aug.* 1775. §. 7.

§. III.

Onus, Onera quoad Implementum, vel Deletionem.

Illa onera sunt praeservanda, quibus ex verosimili testatoris mente magis censetur innixa illius voluntas: *Rom. Red. Leg.* 14. *Maii* 1774. §. 6.

Onera si a contractu correspectivo proveniant, adamussim impleri debent, etiamsi fructuum quantitati non respondeant: *Firm.* 20. *April.* 1771. §. 7.

Nova onera superaddenda non sunt, quoties perspecta sunt illa, quae ex fundatione impleri debent: *Terr. et Set. Serv. Chor. et Ass. Conv.* 14. *Sept.* 1782. §. 7.

Onus impositum in fundatione ad unguem servandum est, nec augeri debet: *ibid.* §. *ult.*

Cum oneri implendo quantitas designata impar deprehenditur, ac de eo minuendo, vel augenda pecunia legata agitur, communis distinctio est, num quantitas *taxative*, relicta sit, et tunc onus minuitur: *Viglev. Ben.* 23. *Jan.* 1773. §. 5.

An vero *demonstrative*, et tunc onus non minuitur, sed haeres de suo suppleat: *ibid.*

Et onus taxative relictum dicitur, quando legatum incipit ab assignatione fundi, vel quantitatis, et deinde onus sequitur: *ibid.* §. 6.

Contra demonstrative relictum dicitur, quando incipit ab onere, atque assignatio fundi, vel quantitas adjungitur: *ibid.*

Verum hoc argumentum ex ordine scripturae desumptum penitus cessat, si contraria voluntas testatoris ex tota scriptura, aliisque conjecturis appareat: *ibid.*

Onera singulis injuncta per alios impleri non possunt: *Leod.* 12. *Maii* 1770. §. 19.

Adigi non potest ad satisfactionem oneris, quod in fundatione injunctum non fuit: *Alex. Mis. Conv.* 18. *Dec.* 1773. §. 4.

Quum in haereditate deficiat fundus Capellaniae, locus est abolitioni oneris: *Asc. Cap.* 27. *Febr.* 1790. §. 4.

Si onera collatum emolumentum excedant, deleri onus, quod relictum excedit, placuit legibus: *Alex* 26. *Nov.* 1785. §. 9.

Contra vero retinendum, servandumque onus visum est Doctoribus: *ibid.*

Sed conciliantur placita Legum, et Doctores, nempe priori locum esse sanctioni, quando disponens sola adjectione oneris contentus progressus ultra non est, nec vetuit expresse haeredem, donatarium, Legatarium quidpiam petere ex causa superexcedentis oneris impositi; secundae verò hac explicita accedente prohibitione: *ibid.*

Onus respuere ille immerito videtur, quod ejus semel decessoribus, sibique placuit: *Bon. Red. Serv. Chor.* 16. *Jan.* 1787. §. 4.

Novum imponi non potest onus in erectione non expressum: *Urb.* 15. *Sept.* 1787. §. 4.

Justa inter emolumentum, et onus esse debet proportio: *ibid.* §. 5.

Onus celebrandi Missam distinctum est ab onere applicandi: *ibid.*

§. IV.

Onus, Onera quoad Probationem.

Licet adsit centenaria inobservantia Legum fundationum, et decretorum Sacrae Visitationis; tamen onus impositum non extinguitur. *Rom. Cap.* 30. *Julii* 1768. §. 6.

Lex enunciata in posterioris Visitationis decreto, quum innititur hoc opinioni, quod praecepta fundationum, et decreta praeterita Visitationis executioni mandata non extitissent, quod quidem concludenti probatione demonstrandum fuisset: *ibid.*

Hinc non est habenda pro legitima consuetudine, sed pro abusu, et corruptela, quae utpote fundatorum voluntati et Visitationum decretis contraria, esset corrigenda: *ibid.* §. 7.

Onus impositum primo vocato tamquam personalissimum ad successores in activo Patronatu repetitum non censetur. *Aux. Disp.* 5. *Julii* 1777. §. 7.

Fundatio illa se habet per modum quasi contractus ultro citroque obligatorii seu donationis sub modo, quem cum Episcopus admiserit, eo provisus dum institueretur, non recusavit, non potest modo onus detrectare. *Pont. Cur. Cap. Super. Red. Mis.* 29. *Jul.* 1786. §. 9.

§. V.

Onus Onera quoad qualitatem.

Communiter receptum est, onus taxative relictum censetur, quando legatum incipit ab assignatione fundi, vel quantitatis, et deinde subsequitur onus. *Calceat. Red.* 16. *Jun.* 1770. §. 8.

Demonstrative vero quando incipit ab onere, atque assignatio fundi vel quantitatis adjungitur: *ibid.*

Hoc tamen argumentum ex ordine scripturae desumptum cessare dicitur, si voluntas testatoris ex tota Scriptura diversa appareat: *ibid.*

De oneribus temporalibus, et extraordinariis nulla habenda est ratio pro firmando statu redituum, et expensarum: *Nep. Test. Eccl.* 30. *Maii* 1772. §. 8.

§. VI.

Onus Onera quoad Reductionem.

Est reducendum onus Legati pii ad aequitatem. *Mont. Pol. Cap.* 5. *April.* 1794. §. 8.

Justam praesumpta voluntas fundatoris praebet causam reductionis. *Taur. Red.* 26. *Nov.* 1791. §. 3.

Redituum deficientia justam praebet causam onerum reductioni. *Nov.* 11. *Jun.* 1774. §. 6.

Imminutis reditibus sunt onera ad aequitatem reducenda. *Nov. Red.* 19. *Jun.* 1793. §. 6.

Ad aequandum onus cum emolumento, concedi debet reductio. *Plac. Red. Mis.* 9. *Sept.* 1797. §. 5.

Et potius eleemosynae, quam Missae sunt reducendae: *Lun. Sarz. Red. Mis.* 21. *Jan.* 1797. §. 5.

Ubi par non est oneribus emolumentum, concedi solet illorum reductio: *Anim. Red. Mis.* 18. *Jun.* 1796. §. 5. *et Cast. Red. Mis.* 17. *Dec.* 1796. §. 10. *Lun. Sarz. Red. Mis.* 21. *Jan.* 1797. §. 4.

Et quando contemplata pia opera primario sunt reduci potius Missae, quam illa debent: *ibid.* §. 6.

Omnium onerum reductio proportione servata facienda est. *Aquen. Red.* 27. *Nov.* 1772. §. 4.

Reductio onerum justa est ad earundem sortium vires: *Port. Red. On.* 27. *Aug.* 1796. §. 7.

Non facile frustari debet voluntas testatoris per reductionem onerum: *Nul. Subl. Red. Oner.* 15. *Maii* 1790. §. 2.

At ob imminutum ex incognito fidei commisso fundum, locus est reductioni onerum: *ibid.* §. 3.

Et potius alia reduci solent onera, quam Missae. *ibid.* §. 4.

Non est dubium, quin onera sint reducenda, si reditus haereditatis iis ferendis non sint pares. *Bon. Red.* 7. *Jul.* 1770. §. 10.

Ubi urget necessitas reductionis, ac justitia, ponderandum est, quaenam ex injunctis oneribus expediat, ut reducantur, et numquid potius alia legata, quam sacrorum celebratio in Animae testatoris suffragium praescripta, sint minuenda: *ibid.* §. 13.

Vel potius singula pro modo suae quantitatis sint reducenda; *ibid.*

Bonis haereditariis deperditis onerum reductio denegari nequit ea ratione, ne scilicet haeres impensas pro onerum implemento de proprio subire teneatur. *Rom. Red. Leg.* 14. *Maii* 1774. §. 7.

Dum urget suspensionis, aut imminutionis necessitas, ex praesumpta testatoris voluntate, alia potius onera, quam Missarum celebratio suspendi, aut imminui debet: *ibid.* §. 8.

Reductionem merentur onera, quibus non respondet emolumentum: *Spol. Red. Mis.* 18. *Jul.* 1795. §. 3.

Potissima est Missarum causa, occasione reductionis onerum: *ibid.* §. 4.

Et si in testamento aliud onus pium primum tenet locum, Missae potius sunt reducendae: *ibid.*

Quum nullius culpa imminuti sint reditus, et adeo tenues sunt, ut nequaquam oneribus respondeant; justa reductionis onerum, et Missarum causa reputari solet inculpata redituum imminutio. *Vigle.* 14. *Mart.* 1789. § 5.

Nihil magis aequitati obvenit, quam diminuta re, e qua aliquid est praestandum, onus ipsum minuatur. *Macer.* 17. *Jun.* 1744. §. 5.

Si mutato rerum statu ad iniquitatem testatoris dispositio vergit, ad aequitatem judicis officio est reducenda: *ibid.*

Nam si onere suo teneretur Legatarius ad supplendum imposita onera, absurdum hoc omnino esset, ac a testatoris voluntate alienum: *ibid.*

Habenda etiam est ratio in reductione onerum quoad onera personalia, quibus respondere emolumentum debet: *Civit. Cast. Red. On.* 17. *Apr.* 1790. §. 4.

Majus, quod ex his obvenit suffragium prae omnibus testator voluisse censetur: *ibid.*

Et ubi contrarium ex illius verbis, ejusque dispositione colligitur, tunc fit potius Missarum reductio: *ibid.*

Servitium leve Chori impedimento est, ne illud potius, quam Missae prae omnibus in erectione Canonicatus praescriptae, reducatur: *Fulg. Red.* 24. *Mar.* 1792. §. 7.

Quum longe impares sint tot, tantisque oneribus Missarum, aliorumque piorum operum ferendis locus est eorumdem reductioni pro modo superextantium redituum: *Calc. Red.* 16. *Jun.* 1770. §. 3.

Quando onus est per contractum injunctum integre est implendum, nullique reductioni locus est, et si quantitas impar evaserit operis injuncti implemento: *ibid.* §. 6.

Nisi tamen contractus manifestam iniquitatem secumferat, itaut ad aequitatem redigi debeat: *ibid.*

Si onus non ex contractu, sed ex ultima voluntate promanat, tunc est locus inspectioni num quantitas taxative relicta sit, et tunc onus minuitur: *ibid.*

Secus vero si demonstrative legata sit, quia hoc altero casu onus numquam minuitur, sed haeres ex aliis bonis supplere compellitur: *ibid.*

Dote Capellaniae quantitativa taxative legata sequitur onerum reductio, si non sufficiat: *Syrac. Red. Mis.* 27. *April.* 1776. §. 8.

Si bona taxative assignata in parte perierint, vel eorum reditus imminuantur, tunc onus proportione servata est minuendum, nec haeres cogi potest ad supplendum, quod deest: *Inter.* 17. *Aug.* 1776. §. 7.

Secus vero si bona fuerint demonstrative assignata; *ibid.*

Si aliquod legatum pium, et Missarum onera, et alia pia opera complectatur, et ob redituum imminutionem aliqua reductio sit facienda, eo in casu Missarum numerus est praeferendus, et alia prorsus onera reduci debent: *Arim. Red.* 13. *Mart.*

1784. §. 8. *Aesin.* 7. *Jul.* 1787. §. 1.

Et haec regula semper est retinenda in reductione piorum onerum. *Nep. Red. On.* 3. *Jul.* 1734. §. 6. *Fav. Red. Mis. seu Rein.* 27. *Aug.* 1763. §. 11. *Aquen. Red. Oner.* 29. *Jan.* 1791. §. 7. *Taur. Red. Mis.* 3. *Mar.* 1793. §. 4. *Vais.* 17. *Aug.* 1793. §. 13. *Port. Red. Oner.* 11. *April.* 1795. §. 5. *Compost. Red.* 20. *Jan.* 1781. §. 6. *Feretr. Red. Oner.* 12. *Maii* 1781. §. 10.

Et haec regula est juxta praxim S. Congreg. Concilii: *Syrac. Red. Mis.* 4. *April.* 1772. §. 3.

Quod tunc locus foret Missarum imminutioni, integris manentibus reliquis piis operibus, quoties fundator certum fundum pro celebratione Missarum, et certum ad alia opera designasset, et fundus Missarum imminutionem subiisset: *cit. Arim. ibid.*

Onera reducuntur, si piae testatricis impar iis ferendis comperiatur haereditas: *Viter. Red. et Sup. Oner.* 2. *Dec.* 1786. §. 6.

Praecipua reductionis causa est imminutio redituum: *Civit. Cast. Red. Oner.* 17. *April.* 1790. §. 4.

Maxime si taxative constitutus sit pii operis fundus, ejusque fructus absque possessoris culpa decreverint: *ibid.*

Quamvis deficientibus reditibus, vel amissis sortibus, sit locus reductioni onerum, nihilominus haec generalis regula limitationem patitur, quando legatum demonstrative fuerit relictum, vel quando onera per contractum fuerint accepta: *Arim. Red.* 13. *Mar.* 1773. §. 9.

Imminutis reditibus pro satisfactione onerum destinatis, eadem quoque onera imminui debent, praesertim, si legatum taxative fuerit conceptum, secus vero si demonstrative relictum deprehenditur; *Alb. Cap.* 12. *Martii* 1774. §. 4.

Et pro illius satisfactione universa haereditaria bona fuerunt hypothecae subjecta, cum in isto casu, neque alicujus specialis fundi assignatio ab haeredibus facta attendatur; *ibid.*

Prius reduci debent alia onera, quam Missae, nisi aliunde constet testatorem alia potius pia opera impleri, quam Missas celebrari optasse: *Maj. Red.* 28. *Jul.* 1770. §. 7.

Aut etiam, si fundus pro missarum celebratione relictus integer, atque intactus permanserit; alii vero pro certis piis operibus destinati jacturam passi sunt: *ibid.*

Potius reduci servitium Chori, quam Missae debet. *Sars.* 25. *April.* 1789. §. 5. *Nov. Red. Oner.* 17. *Sept.* 1791. §. 6. *Urb. Red. Mis.* 16. *Jul.* 1791. §. 4. *Viter. Red. Miss.* 21. *Julii* 1792. §. 2. *Comacl. Red. Mis.* 13. *Jun.* 1795. §. 7. *Parm. Red. Mis.* 11. *Febr.* 1797. §. 19. *et* 20.

In casu tamen, quod prima fundatoris voluntas pro chorali fuit servitio, justa est causa Missarum reductionis, quas secundo praescripsit loco. *Nov. cit.* §. 6. *Feretr. Red. Oner.* 16. *Maii* 1795. §. 5.

Ob inculpatam redituum imminutionem reducta saepe sunt onera: *Sars. Red.* 25. *Jun.* 1791. §. 3.

Reducenda sunt omnia onera proportione servata, quando fructus sunt imminuti citra culpam legatarii. *Urb.* 12. *Dec.* 1761. §. 10.

Reductioni onerum non est locus, quando imminutio ex facto et culpa legatarii evenerit; *Asc. Red. Mis.* 18. *Sept.* 1773. §. 7.

Et si onus a testatore injunctum per contractum acceptum sit, etiamsi imminuti reditus fuerint, reductio denegari solet: *ibid.*

Communior est distinctio inter onus per contractum, et onus per ultimam voluntatem injunctum: *Med.* 23. *Nov.* 1765. §. 10. *Cancr. seu Fabr. Leg.* 16. *Dec.* 1769. §. 7.

Primo casu onus implendum est integrum, et si quantitas impar ad onus iujunctum evaserit: *ibid.*

Nisi tamen contractus manifestam secum ferat iniquitatem, itaut ad aequitatem redigi debeat: *ibid.*

Secundo casu, tunc alteri sit locus distinctioni: *ibid.* §. 11.

Aut quantitas taxative relicta est, et tunc onus minuitur: *ibid.*

Aut vero demonstrative, et tunc onus non minuitur, sed haeres de suo supplet: *ibid.*

Communiter taxative relictum recipitur, quando legatum incipit ab assignatione fundi, vel quantitatis, et deinde onus sequitur: *ibid.* §. 12.

Demonstrative quando incipit ab onere, atque assignatio fundi, vel quantitatis adjungitur: *ibid.* §. 13.

Sed hoc argumentum ex ordine scripturae desumptum penitus cessat, si contraria voluntas testatoris ex tota scriptura appareat: *Ead. Cam.* §. 10.

Quum onus ex contractu susceptum sit, locus esse non potest reductioni: *Faven. Red. Mis.* 2. *Sept.* 1747. § 2.

Onera per contractum suscepta aliquando reducuntur, si contractus licet initio justus, procedente tempore injustitiam nimiam sapiat, tunc enim pro indemnitate loci pii ad aequitatem reducitur: *Fir.* 20. *April.* 1771. § 8.

Onus per contractum susceptum, implendum est integrum, utcumque quantitas impar ad onus implendum evaserit: *Alb. Red. Mis.* 4. *Apr.* 1778. §. 7.

Nisi tamen contractus manifestam iniquitatem secum ferat, itaut ad aequitatem redigi debeat: *ibid.*

§. VII

Onus, Onera cui spectat.

Nihil magis aequitati, et justitiae magis convenit, quam ut onera ferentes aequaliter lucra recipiant; *Imol. Distr.* 13. *Martii* 1773. §. 8.

Aequum non est, ut onus haereditati inhaerens subire debeat, qui nihil commodi retrahit ab eadem haereditate. *Ver. Trans. Mis.* 30. *Jul.* 1768 § 4

Onus assumendi Sacerdotium extraneis impositum ad descendentes testatoris trahi non potest, quando praesertim ipsos in separata oratione praetulerit: *Firm. Cap.* 20. *Aug.* 1774. §. 8.

Facultas tantum celebrandi per alium, quatenus per aetatem ipse non valeret, praeceptum assumendi ordinem Presbyteratus non praeseferat: *ibid.* §. 9.

Reliqua quoad Onus, Onera in Genere. Vide *Abbas* § IV. *Administrator* §. V. *Archipresbyter* §. IV. *Beneficia Ecclesiastica* §. XX. *Beneficiati* §. VI. *Canonici* §. VII. *Capellanus* §. VII. *Capitulum Ecclesiasticum* §. IX. *Episcopus* §. XIV. *Examinatores* §. III. *Haeres* §. IV. *Mansionarius* §. III. *Parochus* §. X. *Patronus* V. *Pensionarius*. *Portionarius* §. II. *Praepositus* §. III. *Presbyteri* §. IV. *Rector* §. III. *Regulares* §. X. *Sodalitium* §. VII. *Vicarius Curatus* §. V.

Onus, Onera Missarum. Vide *Capellanus* §. II. III. *Missa*.

Opera Pia. Vide *Consensus* §. III. *Fundationes*, *Legatum Pium*.

Opinio.

Innocentius XI. damnavit propositionem asserentem, illicitum non esse in materia Sacramentorum sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, aut conventio, aut periculum gravi damni: *Hildes* 16. *Sept.* 1769. §. 27.

Oppignoratio.

Oppignoratio id unum efficit, ut Urbs ea possideatur conditione, ut illa ne alienetur, sed ut prior Domino restituatur,

cum ex pacto ante inito illam redimendi tradita fuerit: *Disser. sup. Matr.* 1740. *in fin. Lit. I. Discep.* 3. *num.* 21.

Optio. Vide *Canonici* §. VIII.

Oratio. Vide *Concio*.

Orator. Vide *Concionator*.

§. I.

Oratorium quomodo probetur, an Publicum vel Privatum sit.

Oratorium auctoritate privata erectum, non dicitur locus Sacer, nec Religiosus: *Gross.* 16. *Maii* 1778. §. 5.

Quamvis accedente Indulto Pontificio, erectum fuerit cum restrictione pro quibusdam personis: *ibid.*

Oratorium e diverso publicum censetur, ubi ex Pontificia auctoritate, vel antistitis, etiam tacito assensu comperiatur divino cultui destinatum; *ibid.*

Adeoque profanationi subjectum remanere non potest: *ibid.*

Tacitus assensus ex conjecturis arguitur: *ibid.*

Una conjectura est, si publico usui destinatum sit; altera, si ejus janua in publicam respiciat viam, nec in privatas aedes aditum habeat; vel in locis Ecclesiasticis aedificatum fuerit: *ibid.*

Ingressus in privatas domus privatum non reddit Oratorium, quoties publicum simul habeat ostium: *ibid.*

Alias nonnullae Ecclesiae etiam Parochiales censerentur privatae: *ibid.*

Publicum etiam reddunt signa, nempe campanae in turri elevatae: *ibid.*

Itidem celebratio Missae inibi expleta, recurrente festivitate titularis: *ibid.*

Oratorium publicum est, quum adhaereat publicae viae, illius ostium locum publicum spectet, omnibus pateat, et adnexam habeat etiam turrim campanarum; *Comach.* 17. *Jun.* 1769. §. 3.

Licet erectionis illius delitescat instrumentum, tamen abunde resultare potest tum ex praedictis indiciis publici Oratorii: *ibid.* §. 4.

Tunc ex silentio plurium Episcoporum, in quorum Dioecesi situm est; *ibid.*

Tum demum ex saepius facta ab Episcopis ejusdem Oratorii visitatione, cui privata Oratoria nullo modo subsunt: *ibid.*

Nullum est discrimen inter publicum, et privatum Oratorium, nisi quod in isto sit vetita, in illo vero permissa in solemnioribus diebus celebratio: *ib.* §. 5.

Praecipuum discrimen inter Oratorium privatum, et publicum, ut primum sit absque Episcopi auctoritate erectum ad orandum tantum, secundum vero Episcopo autorizante ad publicum cultum destinatum: *Nitr.* 12. *Febr.* 1735. §. 11.

§. II.

Oratorium Privatum, seu Domesticum.

Quia Oratoria privata a Sede Apostolica conceduntur ex causa infirmitatis, et quoad personas infirmas, quae e domo exire non possunt, absonum esse dies solemniores excipere: *Disc. Secr.* 16. *Dec.* 1724. §. 2.

Passim admissum est, ut in privatis Oratoriis, excepta prima die utriusque Paschatis Missae celebrentur in duabus immediatae festivitatibus tam Paschatis, Resurrectionis, quam in aliis Paschatis Pentecostes: *ibid.* §. 8.

Die Nativitatis Domini tres Missae ab infirmo audiri in Oratorio privato non possunt, sed tantum unica Missa in eo Oratorio dicta die est celebranda: *ib.* §. 11.

In terminis Indulti Pontificii, in quo unam Missam pro unaquaque die celebrari posse praescribitur, Doctores firmiter asserunt, unam Missam, et non duas, aut plures in Oratorio privato celebrari posse: *ibid.* §. 15.

Extra Ecclesiam, et in Oratoriis in privatis Domibus existentibus Missae celebrari non debent: *Rub.* 10. *Mart.* 1731. §. 4.

Sed quoties Ecclesia, seu Oratorium est publicum, habetque januam in via, itaut accessus cuique pateat, nec desunt alia necessaria requisita, non comprehenditur sub hac prohibitione: *ibid.*

Antiqui Canones, aliaeque Ecclesiasticae Constitutiones disponunt, quod non valet in Ecclesiis, et Oratoriis publicis Sacrosanctum Missae Sacrificium celebrari, nisi illa fuerint Episcopi auctoritate consecrata, vel benedicta, aut saltem visitata, et recognita opportuna ad Missarum celebrationem: *ibid.* §. *ult.*

Oratorium privatum etiam legitima auctoritate constitutum non est locus natura sua idoneus pro decenti administratione Sacramentorum: *Tolet. Visit.* 29. *Aug.* 1761. §. 9.

Quia seclusa necessitate, Sacramenta praesertim Eucharistiae, et poenitentiae, administranda sunt in Ecclesia, non autem in privatis Oratoriis, vel domibus: *ibid.*

Quod procedit etiam quoad Oratoria et domus Regularium exemptorum, et extra tempus Paschale: *ibid.*

Immo nequeunt Regulares Sacramentum poenitentiae laicis administrare sine licentia Episcopi, non obstante quocumque privilegio, vel consuetudine, quibus derogatum fuit a Sacro Concilio Tridentino: *Ibid.*

Possunt tamen Regulares de licentia sui Prelati administrare Sacramentum poenitentiae suis Religiosis, et Familiaribus: *ibid.* § 4.

Quod intellige de familiaribus addictis servitio Monasterii, et degentibus intra illius septa, sub obedientia Superioris Regularis: *ibid.* §. 9.

Nam tribus hisce requisitis non accedentibus, Laici non gaudent exemptione Regularium: *ibid.*

Oratorium privatum non subjacet Ordinarii. Visitationi: *ib d.* §. 6.

Quod intellige ad effectum exigendi Procurationem: cum de caetero possit Episcopus ad illud accedere ad effectum recognoscendi illius statum, et decentiam: *ibid.* §. 10.

Oratorium privatum ad Sacrum peragendum per Pontificium Breve impetrari potest ex alterutrorum conjugum postulantium nobilitate: *Fan. Orat.* 14. *Mar.* 1746. §. 2.

Observa quod ad tale privilegium obtinendum sufficit simplex, et mera Sanguinis nobilitas, non opus est equestri aut generosa, illaque etiam quae Principis beneficio datur, satis est, cum de nobilitate non disquiratur ut assequi possit honor, et dignitas, et non agatur de re, in qua alteri possit iniqua conditio inferri: *ibid.* §. 1.

In Oratoriis privatis, praeter comprehensos in Pontificio indulto caeteri sacro intervenientes Ecclesiastico praecepto non satis faciunt: *Gross.* 16. *Maii* 1778. §. 9.

E contra in Oratoriis publicis in locis firmiter Deo dicatis, in Capellis Hospitalium Missae audiendae onus impleri nemo inficiatur: *ibid.*

Ordinarius cognoscere debet, an Oratorium decenti loco fit extructum, et sacris supellectilibus sufficienter ornatum: *Trid. Jur. Visit.* 23. *Jan.* 1773. §. 3.

Et juxta juris dispositionem Ordinariis in actu tantum erectionis licitum est haec privata Oratoria in Grancjis Monachorum sita visitare: *ibid.*

Secluso contemptu Parochi in qualibet Ecclesia, modo non sit Capella, vel Oratorium privatum, satisfieri potest praecepto audiendi Missam diebus festis juxta consuetudinem in toto Christiano Orbe

receptam ; *Squill. Celeb. Miss. et Func. Conv.* 28. *Febr.* 1761. §. 2.

§. III.

Oratorium Publicum quoad Constructionem.

Oratorium publicum tendit ad cultum, estque opus pium, et religiosum, sed ita tamen est ejusdem erectio permittenda, ut caveantur spiritualia damna, quae ex illis in populum derivant, qui audiendo sacrum diebus festis in illo, caret verbo Dei, caret catechismo, ignorat vigilias, et festivitates de praecepto, et denunciationibus matrimonialibus non interest, itaut aliquando impedimenta Matrimonialia non releventur : *Luc. Cap.* 9. *Febr.* 1726. §. 4.

Constructione Oratorii observandum est, ne alteri Ecclesiae, praesertim Parochiali praejudicium inferatur, cum non semper pro constructione Oratorii requiratur necessitas, sed solum utilitas sufficit : *Sirsin. Erec. Orat.* 19. *Dec.* 1772. §. 3.

Quin immo nec Parocho licet Oratorii constructioni resistere, nec ejus consensus requiritur, dummodo jura illius illaesa remaneant : *ibid.*

Constructioni Oratorii obsistere de juris vigore non potest Parochus, quando ejus jura intacta permanent, quod si contradicat, consensus suppleri debet : *ibid.* §. 6.

Despiciendum est praejudicium Parochis obventurum ex imminutione concursus, et eleemosynarum : *ibid.* §. 8.

Oratorium, aut Ecclesia, Episcopi auctoritate, Parocho licet dissentiente, intra limites ejus Paraeciae construi potest, dummodo jura Parochialia in ipsius erectione praeserventur, ac illaesa remaneant ; *Priv. Aedif. Eccl. et Jur. Par.* 24. *Sept.* 1735. §. 3.

Licet in erectione Oratorii publici, aut Capellae Parocho praeserventur jura Parochialia ; non l cum sibi vindicat, ubi Monialium Ecclesiae, aut Monasterium, quae a Parochi jurisdictione sunt exempta, erigantur : *Melev. Leg.* 7. *Maii* 1735. §. 6.

§. IV.

Oratorium Publicum quoad Destructionem.

Destruendum non est Oratorium publicum, si facile reparari possit : *Caesen. Demol. Orat.* 24. *Jan.* 1795. §. 5.

§. V.

Oratorium Publicum quoad Functiones Sacras.

Functiones Sacrae, quae aguntur in Capellis, seu Oratoriis, quamvis non sint Parochiales spectant ad Parochum : *Cass.* 30. *Maii* 1767. §. 8.

Hujus generis sunt administratio Sacramenti Poenitentiae, retentio sedium ad excipiendas confessiones : item dicendum de expositione 40. horarum cum populi benedictione : item de funebri Officio super Cadaveribus peragendo : *ibid.*

Praesertim ubi Capellae, sive Oratoria perpetuum non habent Rectorem : *ib.*

Ac licentia Episcopi, ut aliquae ex his sacris functionibus agi possint ab iis, qui Parochi non sunt, nonnisi moderate, ac rationabili, urgentique causa, non vero ad libitum Episcopi est concedenda : *ibid.* §. 8.

Sacrae functiones, quarum celebratio prohiberi nequit in Capella, seu Oratorio, ad jura parochialia non pertinet, uti Sacramenti Poenitentiae, et Sanctissimae Eucharistiae administratio : *Cassan.* 30. *Maii* 1767. §. 16.

Celebratio Missae lectae, sive cum cantu, nullo habito respectu ad Missam

Parochialem: expositio 40. horarum cum benedictione super populum: *ibid.* §. 17.

Funebre Officium super Cadaveribus, quum jus hoc ad tumulantem Ecclesiam sive Regularium, sive Sacerdotum Secularium pertineat, quoties Parochiali non subjicitur: *ibid.*

Quum ex dispositione juris communis liberum sit in quibusque anni festivitatibus Missam in publico Oratorio celebrare, non licet Episcopo hujus facultatis exercitium coercere, cum ipse nec praetextu removendi abusum quidquam possit contra jus commune decernere: *Com.* 17. *Iulii* 1769. §. 6.

Praesertim si necessaria sit ex experientia Missa in eodem Oratorio celebranda, quando praeter unicam Missam Parochialem, nonnulli carerent Sacrificio, in quibus circumstantiis aliquid de rigore juris etiam est remittendum: *ibid.* §. 7.

Functiones Sacrae peragendae in Oratorio Sodalitii debent esse conformes consuetudini, et praxi ab immemorabili tempore servatae, sed etiam qualitati ipsius Oratorii, si fit filiale Ecclesiae Parochialis, et in solo Praepositurae constitutum: *Firm.* 17. *Dec.* 1768. §. 4.

In publico Oratorio plures permittuntur Missae: *Dert.* 18. *Jul.* 1789. §. 5.

§. VI.

Oratorium Publicum quoad Visitationem et subjectionem.

Ab Episcopo visitari nequeunt Oratoria existentia in Monachorum Granciis, quae sunt exemptae ab ordinarii jurisdictione: *Tol. Vis.* 29. *Aug.* 1761. §. 6.

Domus vero Regularium, in quibus non aluntur sex Religiosi, subjacent jurisdictioni Ordinarii vigore Constitutionis *Instaurandae* San. Mem. Innocentii X.: *ibid.*

Quod tamen locum habet in Italia solum, et Insulis adjacentibus. *ibid.*

Et Religiosi de licentia sui superioris degentes in Granciis sub regulari observantia, pro servitio Monasterii, gaudent privilegiis sui Ordinis, et non subsunt jurisdictioni Episcopi; *ibid.*

Potest tamen Episcopus monere Abbatem, ut Religiosum revocet ad Monasterium, et supplere Abbatis negligentiam: *ibid.*

At Religiosus degens in rurali domo Monasterii sine regulari observantia, non gaudet exemptione sui Ordinis: *ibid.* §. 10.

Et ab eo potest Episcopus requirere licentiam ejus superioris permanendi extra claustra: *ibid.*

Oratorio relicto in loco antiquae Cathedralis Ecclesiae debetur honor, et reverentia in memoriam pristinae dignitatis: *Foros. Jur. Par.* 11. *April.* 1761. §. 2.

Hinc subjici oportet immediate jurisdictioni Episcopi, quum ipse sit Ecclesiae Cathedralis sponsus, et ad eum spectet cum Consilio Capituli regimen, et administratio omnium illius jurium: *ibid.* §. 3.

Et ejusdem Oratorii cura danda est Episcopo, ad quem spectat providere illius conservationi, et incremento: *ibid.* §. 3.

Ita est requirere nec etiam debeat consilium, vel consensum Capituli. *ibid.*

Oratoria publica sub dominio, et potestate Patronorum sunt, nec subjacent Synodalibus Constitutionibus: *Plac. Paest.* 24. *Mar.* 1764. §. 9.

Oratorium non est declarandum subjectum Parocho, intra cujus Parochiae limites existit contradicente Capitulo Ecclesiae Cathedralis illius patrono; *Foros. Jur. Par.* 11. *April.* 1761. §. 8.

Sed Oratorium Parochiali jurisdictioni subjectum est, intra cujus fines situm est: *ibid.* §. 9.

Ordinandorum Qualitates. Vide *Sacramentum Ordinis* §. XI.

Ordinandus. Vide *Sacramentum Ordinis.*

Ordinaria jurisdictio. Vide *Episcopus* §. XI. *Exemptio* §. II.

Ordinarius. Vide *Abbas*, *Episcopus*.

Ordinatio. Vide *Sacramentum Ordinis*.

Ordinationis Titulum. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXXII. *Capellania* §. XIV. *Sacramentum Ordinis* §. X.

Ordinatus. Vide *Sacramentum Ordinis*.

Ordines Regulares. Vide *Regulares*.

Ordinis Sacri. Vide *Beneficiati* §. IX. *Canonici* §. XII. *Capitulum Ecclesiasticum* §. XI. *Episcopus* §. VI. *Sacramentum Ordinis*.

Ordines sacri quoad Aetatem. Vide *Sacramentum Ordinis* §. II.

Ordinum Collatio. Vide *Abbas* §. II. *Sacramentum Ordinis* §. IV.

Ordo Militaris. Vide *Religio Militaris*.

Ordo Sacer. Vide *Matrimonium* §. XLVIII. *Sacramentum Ordinis*.

Ordo Scripturae. Vide *Scriptura*.

Organum.

Organum dici potest pars Ecclesiae fabricae, cujus deficientibus Ecclesiae reditibus principaliter onus Rectori incumbit. *Fabr. Leg.* 14. *Mar.* 1795. §. 3.

Organi pulsatio tunc solum ad lucrandas distributiones corporali praesentiae aequipollere, cum nullum stipendium percipiatur. *Terr.* 28. *April.* 1770. §. 2.

Origo. Vide *Distributiones Quotidianae* §. IV. *Domicilium* §. VII.

Oris Aperitio. Vide *Aperitio Oris*.

Orphani.

Orphani dicuntur, qui patre careant: *Alat. Dot.* 3. *Febr.* 1776. §. 8.

Alii sentiunt esse orphanos, qui utroque carent Parente: *ibid.*

Omnes tamen conveniunt, ut in ultimis voluntatibus, piisque Legatis Orphani accipiendi sunt, etiam ii et eae: qui, vel quae tantum Patre destituuntur: *ibid. Rom.* 12. *Maii* 1759. §. 3.

Et etiam illi, vel illae, quae Parentes habent inutiles, quales sunt Parentes paupertate extrema laborantes, qui filias dotare non possunt: *ibid.*

Pactum.

Pacta sunt servanda: *Rom. seu Aut. Sub. Dot.* 8. *Febr.* 1794. §. 5.

Pacta seu Conventiones, vel promissiones inter contrahentes conventa religiose servari debent. *Null. Subl. Ben. Ap.* 16. *Jun.* 1781. §. 6.

Nefas est a pactis, expressaque conventione resilire. *Tridentin. Appl. Mis.* 26. *Aug.* 1769. §. 12.

Pactum laesivum Libertatis, nec efficere posset irrevocabile, quod a libera pendet disponentis voluntate. *Sign.* 20. *Sept.* 1788. §. 4.

Pactum expressum, et voluntarium ultro, citroque obligatorium est, quod servari omnino necesse est. *Tran. Tax.* 2. *Martii* 1765. §. 7.

Pactum adjectum in instrumento Emphyteusis exequi debet. *Firm. Emph.* 17. *Dec.* 1796. §. 7.

Non est in alterius partis arbitrium pactum implere per aequipollens cum ad implementum quisque teneatur ea praecisa forma, quam contrahentes statuerunt. *Nov.* 14. *Maii* 1768. §. 7.

Pactum reversivum *tertia generatione finita*, et caducitatis poena in casu alienationis, et non solutionis Canonis, conveniunt potius Emphyteuti, quam appodiationi. *Fulg.* 29. *Aug.* 1789. §. 5.

Pactum, ut Clericus provisus de beneficio teneatur dimittere Capellaniam, est licitum, et servandum; *Caesen. Cap.* 13. *Jan.* 1753. §. 2.

Ex quo pacto jus quaerit, ut Clericus teneatur dimittere Capellaniam, si de beneficio provisus fuerit; *ibid.* §. 3.

Nec summo Pontifici licet pacta, et conventiones sua auctoritate tollere. *Urb.*

Red. Oner. 14. *Mar.* 1744. §. 10.
Papa. Vide *Pontifex Romanus*.

Parentes.

Appellatione parentum non solum veniunt omnes descendentes per lineam masculinam in infinitum, sed etiam per foemininam: *Rom. Subs. Dot.* 11. *Jan.* 1772. §. 10. *et* 11.

Parentum sub plurali numero vocatio; tam Patrem, quam Matrem clare indicat: *Rom. Distr. Dot.* 11. *Jan.* 1772. §. 4.

Parentes in Matrimonio. Vide *Matrimonium* §. IX.

Parochia. Vide *Ecclesia Parochialis*, *Episcopus* §. XV.

Parochia quoad Concursum. Vide *Concursus*.

Parochia Pauper. Vide *Ecclesia Parochialis*.

Parochialia Jura. Vide *Jura* §. I. *Parochus* §. VIII.

Parochialis Ecclesia. Vide *Ecclesia Parochialis*, *Episcopus* §. XV.

Parochialis Missa. Vide *Missa* §. XII.

Parochiani.

Parochianorum divisio nequit fieri per Episcopum pendente recursu ad Superiores: *Firm.* 13. *Jun.* 1795. §. 7.

Eoque minus absque citatione interesse habentium: *ibid.*

Valde deferendum est inveteratae consuetudini in actibus parochialibus: *ibid.* §. 9.

Et contrarium decretum Visitatoris Apostolici usu non receptum attendi non debet: *ibid.* §. 10.

Parochiani quum nullum Collegium, vel legitimam Universitatem constituant, jus proinde eisdem non est eligendi Syndacos, Procuratores, aliosque Officiales: *Viter. Jur. Elig.* 4. *April.* 1767. §. 4.

Aequum est, ut quibus communia sunt parochianorum emolumenta, et honores, communia quoque sint onera. *Nucer. Praec. Pasch. et Sol. Dec.* 23. *April.* 1774. §. 5.

Et illi, qui recensendi sunt inter parochianos tam pro bonis antea possessis, quam pro aliis postea acquisitis tenentur ad praestationem, ad quam omnes tenentur: *ibid.*

Canonici, Presbyteri, Clericique Cathedralis, in aliena parochia degentes non hujus, sed Cathedralis, in qua sacra peragunt, et spiritualibus reficiuntur, dicuntur parochiani. *Andr.* 20. *Dec.* 1766. §. 12.

Si quis ex aliena parochia habitans in ambitu Cathedralis aegrotetur, vel moriatur non electa sepultura, est parochianus Ecclesiae Cathedralis tum propter habitationem, tum ob Cathedralis praerogativam; nam ipsa, et matrix, et communis omnium habetur: *ibid.* §. 13.

Parochiani omnes, eorumque Communitas praesertim obligata ad parochialis Ecclesiae reparationem compelli debet, sepulcra in eadem parochiali Ecclesia extruere, eaque confecta conservare, et expurgare: *Tusc. Rep. Eccl.* 1. *Mart.* 1738. §. 2.

Ac insuper parochialem Ecclesiam de sacra supellectili congruenter provideri: *ibid.*

Parochiani, deficientibus Ecclesiae reditibus, ac Canonicorum inopia accedente, tenentur ad expensas in reparationem Ecclesiae Cathedralis erogandas contribuere: *Null. seu Nonan. Reaed. Eccl. Par.* 16. *Maii* 1778. §. 3.

Qui si egestate laborent, ad matrices, et viciniores Ecclesias tunc est recurrendum: *ibid.*

Synodus Tridentina quarto loco obligat parochianos ad reparandam Ecclesiam post ipsum parochum, patronos, et alios, qui ex Ecclesia eadem fructus percipiunt. *Sarsin.* 10. *Jul.* 1790. §. 4.

Et parochianorum nomen a Tridentino adhibitum extendi ad exteros possidentes in Parochia, ut in solutione decimarum, debet; *ibid.*

Necnon ejusdem Tridentini dispositio comprehendit parochialem domum, quae est Ecclesiae pars, et aeque ad eam reparandam illos obligat, qui ipsam reficere Ecclesiam tenentur; *ibid.* §. 5.

Parochorum Collegium. Vide *Collegium* §. I.

Parochorum Congregatio.

Ultra montes, et praecipue in Gallia, Anglia, et Germania receptissima erant Capitula, seu Congregationes parochorum, quae semel, vel bis in anno, aut singulis mensibus habebantur coram Archidiaconis, vel Decanis Ruralibus. *Trev. Jurisd.* 2. *April.* 1729. §. 5.

Parochus Acatholicus. Vide *Matrimonium* §. XXIX.

§. I.

Parochus quoad Administrationem Sacramentorum.

Jus administrandi sacramenta Canonicis, et Beneficiatis Ecclesiae Cathedralis infirmis, et habitantibus in alienis parochiis spectat ad Parochum Domicilii, seu habitationis, non vero ad Parochum Cathedralis; *Eug. Jur. Par.* 14. *Mart.* 1729. §. 9.

Privativum munus est Parochi Sacramentorum administratio, et non admittere ad eam justis de causis. *Andr.* 20. *Dec.* 1767. §. 20.

Parochus alterius paraeciae parochianis Sacramenta ministrare non potest. *Faven.* 30. *Aug.* 1777. §. 9.

Parocho vetitum est, ne Sacramenta ministrare Parochianis alterius Paroeciae praesumat; *Cerv.* 16. *Mar.* 1782. §. 6.

Parochus tamquam Episcopi Vicarius, ac coadjutor, confert Baptismum; *Caesen. Font. Bapt.* 15. *Jan.* 1780. §. 4.

Immo ipse, et non alienus illud conferre in propria paroecia, ut suas agnoscat oves, debet; *ibid.*

Propter quod, hujus Sacramenti ministratio inter parochialia jura nunc recensetur; *ibid.*

Consonum est Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 13., ut Presbyteris Clericis adscriptis Ecclesiae Collegiatae, et habitantibus in districtu Cathedralis in casu infirmitatis ab eadem Cathedrali sacramenta ministrentur; *And.* 29. *Aug.* 1767. §. 23.

Quoad administrationem quorumdam Sacramentorum, sepulturam, aliave parochialia jura alienigenae ex consuetudine, vel alio nomine possunt parocho Ecclesiae Matricis subesse; *Spol. Jur. Eccl. Matr.* 1. *Dec.* 1736. §. 3.

Ad Parochum pertinet infirmis famulis, et inservientibus Monialibus Sacramenta administrare. *Novar.* 5. *Jul.* 1727. §. 4. *et in Ulix. Occ.* 22. *Nov.* 1721. §. 2.

Nulla habita consideratione, quod famuli praefati sint Tertiarii, quam in Claustro non vivant, et propterea remanent subjecti parocho tam quoad Sacramenta, quam quoad funera; *ibid.*

Parochus assistens matrimonio absque denunciationibus triennem suspensionem ad officio incurrit; *Aux. Par.* 18. *Mart.* 1797. §. 24.

Valide absolvit in articulo mortis complicem peccati; licet illicite, et excommunicationem incurrat; *ibid.* §. 19.

Nisi vocatus administrandum complici sacramentum poenitentiae recusasset, deindeque ob aliorum Sacerdotum defectum ministraverit; *ibid.* §. 21.

Administrare tenetur extremam unctionem phrenetico, praevia absolutione a censuris, quibus eum scit ante phrenesim innodatum; *ibid.* §. 12.

Non item ei, qui immediate ante phre-

nesim publicum commisisse peccatum, de quo nullum dedisset signum poenitentiae: *ibid.* §. 13.

Extrema unctio primario remittit peccata venialia: *ibid.* §. 15.

Et per accidens mortalia, in casu quo peccata memoria exciderunt, et propter privationem usus rationis incapax est Confessionis, et antea tantum habuit attritionem: *ibid.* §. 16.

§. II.

Parochus Amovibilis.

Parochus quilibet tamquam sponsus conjungitur cum sua Ecclesia. *Fulg. Fan.* 28. *Aug.* 1773. §. 27.

Hinc repugnat, quod sponsus a sua sponsa post mortem sejungi debeat, etiamsi parochus defunctus extra suam parochiam vixerit, et obierit: *ibid.*

Si Ecclesia est non simpliciter, sed pleno jure subjecta Monasterio, cura animarum exerceri potest etiam per Sacerdotem conductitium, absque eo quod opus sit, Rectore perpetuo. *Jan. Trans. Par.* 29. *Jan.* 1724. §. 7.

Multoque magis quum Concilium Tridentinum *sess.* 7 *cap.* 7. *de refor.* non praescribat absolute Vicarios perpetuos dicens, *ut per idoneos Vicarios etiam perpetuos*, ex quibus verbis arguunt Doctores, posse hasce curas exerceri etiam per Sacerdotes ad nutum amovibiles: *ibid.* §. 8.

Parochus etiam amovibilis habet administrationem bonorum Ecclesiae: *Fan. Exeq. Dec. S. Visit.* 30. *Maii* 1761. §. 2.

Nec repugnat si vigore consensus ab Episcopo in fundatione praestiti non Parochi, sed Patroni Laici administrationem bonorum Ecclesiae habeant: *ibid.* §. 4.

Et S. Concilium solum prohibet Patronis laicis, vel administrationem beneficiorum, vel usurpationem bonorum Ecclesiae in propriam utilitatem: non autem eorumdem bonorum administrationem pro commodo Ecclesiae ipsius, quae licita etiam laicis supponitur *in sess.* 22. *cap.* 9. et expresse licita declaratur in *sess.* 24. *cap.* 3. si ea competat ex institutione, vel fundatione; *ibid.*

§. III.

Parochus quoad Celebrationem, et Applicationem Missae pro Populo.

Praecepto divino mandatum est omnibus, quibus cura Animarum commissa est, oves agnoscere, et pro his Sacrificium offerre: ex Tridentino Concilio. *Sess.* 23. *Cap.* 1. *de refor. Port. App. Mis. pro Pop.* 19. *Julii* 1766. §. 15. *Neoc. Mis. pro Pop.* 16. *Junii* 1770. §. 9.

Parochus de jure divino tenetur Missam pro populo applicare. *Colag. App. Mis. pro Pop.* 12. *Dec.* 1767. §. 8.

Hinc quilibet Parochus sive pingues sive tenues habeat reditus, ad applicationem tenetur, quia non ratione conservationis, seu congruae, sed ratione officii sacrificium pro populo offerre debet: *ibid.*

Et hac de causa querelae Parochorum, qui ob eamdem causam tenuitatis redituum aliqualem moderationem efflagitarunt, rejectae sunt; *ibid.* § 9.

Concilium Emeritense Seculo VII. celebratum Parochis indixit, ut singulis Ecclesiis Missam celebrarent, et pro singulis, quibusque Ecclesiis (idest fidelium coetibus) illam applicarent: *Luc. App. Mis. pro Pop.* 26. *Febr.* 1774. §. 9.

Benedictus XIV. 19. Aug. 1744. in Litera Encyclica *cum semper oblata* declaravit, quod diebus festis, quibus populus Missae interesse debet, et servilibus operibus vacare omnes Animarum curam gerentes Missam pro populo celebrare et applicare teneantur. *Tiras. Vit. SS. LL.* 20. *Apr.* 1772 §. 10.

Parochi, aliique Animarum curam exercentes, ad Missae applicationem pro populo tenentur: *Assis. Cong.* 9. *Sept.* 1786 §. 8. *Brugn. Mis. Conv. et pro pop.* 23 *April.* 1796. §. 8. *Fesul. Mis. Par.* 16. *Junii* 1770. §. 7. *Senog.* 20. *Mart.* 1790. §. 4. *Calag. Mis. pro Pop.* 13. *Mart.* 1773. §. 6. *Eginat. Visit. SS. LL.* 27. *Junii* 1789. §. 7. *Fund. Ap. Mis.* 12. *Sept.* 1721. §. 3. *Ostien.* 29. *Jan.* 1724. §. 7. *Cast. Alb. Visit. SS. LL.* 27. *Junii* 1789. §. 7.

Et quidem ratione officii, non ratione redituum; itaut fructuum tenuitas non eos redimit ab hujusmodi applicationis onere: *ib.*

Quia tenuis Congrua nil detrahit, Parochiali qualitati, neque redituum Causae: *Cit. Eginat.*

Ac quilibet Parochus absque ulla eleemosyna Missàm pro populo applicare tenetur: *Nep. Rest. Eccl.* 30. *Maii* 1772. §. 8.

Sed ob congruam admodum tenuem reductio applicationis Missae pro populo ad dies festos solemniores conceditur: *Cit. Brug.* §. 7.

Ex onere in genere applicandi Missam pro suis ovibus Sacrificium exorta est controversia quoad dies, et Benedictus XIV. definivit, ut qui animarum curam exercent sive pingues, sive tenues habeant reditus, Sacrificium Missae pro populo celebrent, et applicent in Dominicis, aliisque per annum festis diebus de praecepto: *cit. Fesul. ibid.*

Inter Missam Parochialem substitutus, vel alius Sacerdos Dei Evangelium explicare diebus festis non potest, quia hoc munus est parochi: *Amer. Visit. SS. LL.* 10. *Febr.* 1781. §. 2. *et* 3.

Parochus per statutum eximi nequit ab applicatione per se ipsos facienda Missae pro populo: *Castr. Alb. Visit. SS. LL.* 27. *Jun.* 1789. §. 9.

Parochus applicare debet singulis diebus festis Missam pro populo, eique Christianam Doctrinam instituere: *Ascul.* 14. *Mar.* 1795. §. 3.

Si Parochi decimas, et honores sibi vindicant jure parochialitatis, eodem etiam jure Missam applicare tenentur, quamvis decimae pro Missarum eleemosyna minime sufficerent: *Nov.* 14. *Maii* 1768. §. 9.

Onus Missae pro populo parochis tantum curam animam habentibus injunctum est: *Urb.* 17. *Jun.* 1769. §. 4.

Ad illud obstringi, ideo non potest collegium Mansionariorum, quod nullam curam animarum obtinet: *ibid.*

Omnes singuli, quo curam animarum exercent non solum parochi, aut Vicarii saeculares, sed etiam parochi, aut Vicarii regulares applicare Missam parochialem pro populo tenentur: *Urb.* 17. *Juni* 1769. §. 9.

Pluries parochorum querelae postulantium reductionem Missarum ex causa redituum rejectae fuerunt, cum onus hujusmodi sit ratione officii, non ratione conservationis: *Calag. Mis. pro Pop.* 13. *Mar.* 1773. §. 6.

Et quoad dies, quibus parochi missant pro populo celebrare debeant, invaluit distinctio, ut qui pinguioribus reditibus fruerentur singulis diebus, qui tenuem praebendam possident, diebus tantum festis ad applicationem tenerentur: *ibid.* §. 7.

Parochorum amovibilitas, ab applicatione Missarum pro populo eos non excusat, quatenus veri censentur parochi: *Eginat. Visit. SS. LL.* 27. *Jun.* 1789. §. 8.

Curam animarum quum non habeant Beneficiati, eis dumtaxat fuit impositum onus psallendi in choro, et celebrandi Missam Conventualem, non pro populo, sed *ad populum*, neque ex jure onera in fundatione non expressa addenda sunt: *Castr. Alb. Visit. SS. LL.* 27. *Jun.* 1789. §. 7.

Unusquisque Rector Curae animarum sive pingues, sive tenues habeat reditus sacrificium Missae pro populo celebrare,

et applicare debeat in Dominicis, et aliis per annum festis diebus de praecepto: *Fesul. Mis. Par.* 15. *Dec.* 1770. §. 1.

Quoad celebrationem, ac applicationem Missae pro populo parochis impositum, consuetudo contraria non est attendenda post Constitutionem *Cum semper oblatas* Bened. XIV. Pont. Max. *Neocas. Mis. pro Pop.* 13. *Jul.* 1771. §. 5.

Praecepto divino mandatum est omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro iis sacrificium offerre: quae verba postrema non solam Missae celebrationem, nec solam applicationem fructus generalissimi, sed medii fructus applicationem important, et sic specialem ejus pro populo applicationem: *Ostien.* 29. *Jan.* 1724. §. 7.

Nonnulli putant parochos die Nativitatis Domini teneri tres Missas celebrare propter populi utilitatem, et devotionem: *ibid.* §. 13.

Et alii tenent, quod secluso scandalo, aut contemptu, parochi praefata die non teneantur ad tres Missas celebrandas: *ibid.*

Exponit Benedictus XIV. quod alias parochus pinguibus reditibus dotatus quotidie pro populo celebrare, et applicare tenebatur: *Calag. Ap.Mist. pro pop.* 12.*Dec.* 1767. § 11.

Qui vero ulterioribus hujusmodi reditibus non gaudeat, festis tantum diebus idipsum praestare tenentur: *ibid.*

Hinc decernit satis esse, ut ii, qui curam animarum exercent, sacrificium missae pro populo celebrent, atque applicent in dominicis, festisque diebus: *ibid.*

Sed fuit dubitatum, an dicta Bened. XIV. Encyclica ad Italiae Episcopos data locum habeat etiam pro Ecclesiis extra Italiam *ibid.* §. 12.

Qua de causa videtur expendere rationem, qua motus Summus Pontifex dictam Epistolam dederit: ut nempe varietas diversarum opinionum scriptorum avertetur: *ibid.*

Ecclesiastica disciplina, atque praeceptum de unius sacrificii actione a quolibet Presbytero eadem die excepit Parochum duabus praelatum plebibus, qui tenetur duas, in unaquaque scilicet Parochia, Missas celebrare, ne alterutrius Ecclesiae populus die festo sacro audiendo excludatur: *Urb.* 15. *Mart.* 1777. §. 6.

Parochus unicum dumtaxat pro suo grege applicare tenetur sacrum diebus dominicis, et festis: et id etiam post aliarum Parochialium unionem: *Lam. Mis. pro pop.* 30. *Jul.* 1796. §. 3.

Non obstante re judicata, et statuto, quibus centenaria adversetur observantia: *ibid.*

Nisi plurium Missarum applicatio originem ducat ex ipsa paraeciarum unione: *ibid.* §. 4.

Ubi enim de claro constat titulo, contraria observantia censetur potius abusus, et crimen: *ibid.*

Et mala cogniti tituli fides impedit praescriptionem: *ibid.*

Parochos Missam pro populo potest anticipare, vel in sequenti feria celebrare, casu occurrente Missae habendae praesente cadavere, vel ob aliam urgentem causam: *Fesul. Mis. Par.* 16. *Jun.* 1770. §. 12.

Parochi, qui fere ex eleemosynis, quas a fidelibus pro Missarum celebratione recipiunt, vivere coguntur, possunt diebus festis eleemosynam ab aliquo pio offerente recipere, et pro ipso applicare: *Fesul. Mis. Par.* 16. *Jun.* 1770. § 8.

Sed debent tot Missas infra hebdomadam pro populo applicare, quot in diebus festis pro peculiari benefactore obtulerint: *ibid.*

Parochus praecisive in casu extremae necessitatis potest eleemosynam accipere iis diebus, quibus tenetur missam pro po-

pulo celebrare. *Ovet. Mis. pro pop.* 22. *Jan.* 1774. §. 10.

Neque audiendus est Sylvius, qui aliter sensit ante notissimam Bened. XIV. Constitutionem: *ibid.*

Si alio modo provideri nequit; Episcopi erit de sua mensa, si commode potest, consulere parochorum necessitatibus, et Sacerdoti Missam diebus festis celebraturo eleemosynam suppeditare: *in Vot. Secr.* 20. *Aug.* 1768. §. 23.

Locus est abolitioni oneris applicationis Missae pro populo qualibet feria secunda, quia parochus illam applicat omnibus diebus festis, et illius oneris ignoratur origo: *Firm. Del. Oner.* 7. *Jun.* 1777. §. 4.

Missarum applicatio pro populo, utpote a voluntate, et ab actu interno celebrantis dependens, probatur ex ejusdem parochi juramento. *Hor. Stip. et Lib. a Mol.* 17. *Aug.* 1776. §. 3.

Obligatio celebrationis, et applicationis diversae sunt, et stipendium parocho debetur non praecise, ut sacrum celebret ad intentionem populi, sed potius ratione sui pastoralis officii: *ibid.* §. 4.

Idcirco Parocho debetur stipendium, quamvis non applicasset pro populo Missam: *ibid.*

Ab onere applicationis non eximuntur Rectores parochialis Ecclesiae, quae incertos habet reditus: *Ovet. Mis. pro pop.* 22. *Jan.* 1774. §. 4.

Etiamsi reditus parochiae adeo tenues sint, ut ne ad congruam quidem Rectoris sufficiant: *ibid.*

Et ratio est, quia non juxta quantitatem redituum, sed ratione officii tenentur parochi Missam pro populo applicare: *ibid.*

Parochisque egentibus provisum fuit, ut possint diebus festis applicare pro benefactoribus, translata ad aliam diem infra hebdomadam applicatione pro populo; *ibid.*

§. IV.

Parochus quoad Coadjutores.

Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 4. *de reform.* disponit, ut Episcopi cogant Rectores parochiarum, in quibus unus sufficere nequit ad sibi adjungendos tot Sacerdotes, quot sunt necessarii ad curam animarum exercendam. *Tuscul.* 8. *Jun.* 1765. §. 9. *Rom. seu Port. Cap.* 16. *Jan.* 1768. §. 30. *Ripan. Ben.* 17. *Jun.* 1775. §. 7. *Milet. Erec. Cap.* 22. *Mar.* 1760. §. 3.

Haec dispositio Conciliaris locum habet, quando populus ita numerosus sit, ut unus Rector non possit sacramentis Ecclesiasticis administrandis sufficere: *ead. Ripana* §. 8.

Ad parochum spectat assumere coadjutores, illosque removere. *And.* 23. *Apr.* 1763. §. 6.

Quum Sacerdotes coadjutores in parochi sint auxilium, et vices supplent, congruum est, ut tamquam Rectoris ministri secundum ejus voluntatem *seligantur*. *And.* 20. *Dec.* 1766. §. 6.

Si parochus adversa valetudine afficiatur, potest etiam absque Episcopi Licentia, temporalem coadjutorem sibi adjungere. *Polyc.* 29. *Febr.* 1744. §. 8.

Pervetusta adversatur observantia, ex qua coadjutores parochi dici possent Beneficiati, interpretatione quadam fundationis beneficiorum in Ecclesiis, quibus adnexa est animarum cura: *Cast. Alb. Visit. SS. LL.* 27. *Jun.* 1789. §. 7.

Causa manente distantiae parochi opus non est instituere perpetuas Coadjutorias, quum valeat Parochus occurrere, temporales adjutores hyberno tempore assumendo. *Vic. Par. de Llus.* 23. *Aug.* 1760. §. 4.

Ad novae erectionem Coadjutoriae deveniendum non est, si numerus parochianorum non sit talis, ut Rector cum uno coadjutore in administratione Sacramentorum non possit supplere: *ibid.* §. 3.

Deputatio Coadjutoris sibi locum vindicat, quando populus ita numerosus est, ut unus Rector non possit sufficere in ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, secus autem, quando propter loci distantiam, vel audiendi difficultatem fideles sine magno incomodo ad sacramenta percipienda, et divina officia audienda ad parochiam venire non possunt: *Aq.Dism.* 13. *Jul.* 1720. §. 5.

Idque propriis parochorum sumptibus faciendum voluit Bonifacius VIII. Pont. Max. *Rom. seu Port. Cap.* 16. *Jan.* 1768. §. 30.

Coadjutore indiget parochus inhabilis, et dissita habens loca parochiae, *Asc.* 22. *Jan.* 1763. §. 3.

Et quatenus parochus renuat Coadjutorem eligere, potest illum deputare Episcopus: *ibid.*

Nec retardatur Coadjutoris datio per appellationes, vel inhibitiones: *ibid.*

Tenetur Episcopus cogere parochum, ut ratione necessitatis, et populi affluentiae sibi adjungat opportunos Coadjutores: *Civit. Cast.* 25. *Sept.* 1762. §. 7.

Et quoties parochiales reditus satis non sunt parocho, et coadjutori, coadjutoris salarium ab Episcopo, et in subsidium a parochianis supplendum est: *ibid.*

Atque in erectione Collegiatae translata cura animarum in Canonicos, dicendum est unum esse parochum, nempe Archipresbyterum, et Canonicos Coadjutores, *ibid.* §. 8.

Coadjutor est adjungendum parocho, non quem ipse malit, sed quem Episcopus elegit: *Asc.* 24. *Jul.* 1762. §. 2.

Lim. quando eligitur ille non ratione populi multitudinis, sed ratione senectutis, vel propriae culpae: *ibid.*

Quando agitur de constituendo Coadjutore parocho inhabili Episcopus exequi potest sua decreta, non obstante quacumque appellatione: *ibid.* §. 5.

Episcopi possunt quacumque appellatione, et exemptione remota deputare coadjutores, seu Vicarios pro tempore parochis illiteratis, et imperitis, et iis coadjutoribus, seu Vicariis partem fructuum pro sufficienti victu assignare: *Legi Visit. SS. LL.* 15. *Dec.* 1725. §. 5.

Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 4. *de refor.* permittit Episcopo, ut parochi coadjutores de congrua provideat, vel assignet portio competens ex fructibus ad Ecclesiam matricem quomodocumque pertinentibus: *Null. Guas.* 21. *Jun.* 1788. §. 5.

Imo si necesse fuerit, populum ea subministrare, quae ad vitam illorum sustentandam sufficiant, compellere potest: *ibid.*

De jure est, ut qui decimas percipit, de suo presbyteros curae alat: *Vic. Par. de Lus.* 30. *Aug.* 1765. §. 9.

At deficiente necessitate, novi presbyteri non sunt adjungendi: *ibid.* §. 13.

Onus praestandi salarium Coadjutoribus in ipsum parochum refunditur, ob curam habitualem ei competentem: *ead. caus.* 23. *Aug.* 1760. §. 7.

Immo parochus speciali contractu obligatum est Coadjutores suis expensis conducere; et quatenus parochi congrua non sufficiat, supplendum est ab ipso populo: *ibid.*

Et ille, qui percipit decimas non jure parochiali, sed jure feudi, minime tenetur ad salarium coadjutoris, quod a solo parocho praestandum est: *ibid.* §. 8.

Tertia pars fructuum parochi Coadjutori adsignanda est ex ipsius parochi reditibus juxta Sacram Rotam: *Fer. Coadj.* 8. *Febr.* 1744. §. 4.

De bonis Ecclesiae prius est providendum Coadjutori, qui inservit, quam parocho inhabili: *Asc.* 24. *Jul.* 1762. §. 5.

Ad ipsum parochum spectat ministros sibi necessarios ad curam animarum assumere : *ibid.* §. 8.

Quando tamen est in culpa circa exercitium curae, coadjutor est ei dandus ab Episcopo; intellige tamen in parocho illiterato, inhabili, aut criminoso : *ibid.*

Coadjutores in curam animarum non facultative, sed necessario residere debent in aedibus parochialibus : *Faven. Coad.* 22. *Jan.* 1763. §. 7.

Assumi debent coadjutores in cura animarum pro modo affluentiae populi, non autem illorum residentia in omnibus angulis parochiae facienda est ab illis : *Const.* 30. *Maii* 1761. §. 8.

Et attenditur specialis consuetudo, qua Coadjutores resideant apud Matricem, non autem in Ecclesiis Filialibus etiam dissitis itinere unius horae : *ibid.*

Posita in eadem Ecclesia parochiali praeexistentia alterius Rectoris, Capellani superadditi nequeunt censeri parochi sed simplices coadjutores parochi, seu praepositi : *Rip. Jur. Par.* 20. *Nov.* 1762. §. 7.

Hinc nihil valet exceptio illorum provisionis per concursum, cum hic haberi possit etiam pro beneficiis non curatis : *ibid.*

Et Capellani praedicti debent exercere curam animarum cumulative, et dependenter ab eodem praeposito, et ad ejus nutum : *ibid.*

Ac de eorum assistentia matrimoniis ineundis praestanda, praesumendum est eam peragere de licentia praepositi ; *ibid.* §. 8

Librorumque Parochialium retentio, ac participatio emolumentorum de jure ad solum Parochum spectat : *ibid.*

Repugnat in jure apud plures in solidum residere curam per modum Collegii, a quo formalis persona Rectoris, seu Parochi repraesentatur : *ibid.* §. 9.

§. V.

Parochus quoad Congruam.

Exploratum est de congruae quantitate Parochi, eam fuisse Concilii mentem, ut decente Parochorum conservationi consultum remaneret, et reditus subeundis oneribus pares haberentur : *Sart. Oner.* 30. *Jul.* 1774. §. 16.

De hac Parochorum, seu etiam Vicariorum sufficienti congrua solliciti quam maxime Romani Pontifices fuerunt : *ibid.* §. 17.

Tridentina Synodus *Sess.* 24. *Cap.* 13. *de refor.* prohibet, ne pensionibus graventur Parochiales Ecclesiae, cujus reditus summam ducatorum centum non attingant, sed nulla certa praedefinita est regula quoad quantitatem congruae Parocho assignandae : *Sart. Oner.* 30. *Jul.* 1774 §. 12.

Et proinde in hujusmodi controversia totum pendet ab arbitrio judicis : *ibid.*

Congruaque juxta circumstantias, etiam in majori summa, et praesertim juxta consuetudinem ab eo taxari debet : *ibid.*

Congrua pro Rectore a Concilio praefinita intacta in ea summa tunc solum praeservari debet, quando agitur de gravando Parocho pensionibus, non vero quando res sit de Ecclesiae reparatione. *Nep. Rest. Eccl.* 30. *Maii* 1772. §. 9.

Et in praefinienda congrua sunt perpendendae circumstantiae loci, Beneficii, onerum, et personae Rectoris : *ibid.*

Ac praesertim habenda est ratio pretii alimentorum ; *ibid.*

Parochus si sit bonis patrimonialibus ditatus, hoc in casu animadversione id dignus censetur : *ibid.* §. 10.

Urgente novae Parochiae necessitate, verus institui debet Parochus. *Ass. Greg. Par.* 19. *Dec.* 1795. §. 6.

Eique assignari arbitrio Episcopi competens portio redituum Matricis. *ibid.* §. 7.

Novis erectis Parochiis vigore Concilii Tridentini *Sess.* 21. *Cap.* 4. praeficiendi Sacerdotis portio assignari debet arbitrio Episcopi, ex fructibus ad Ecclesiam Matricem spectantibus, vel populum ad eam subministrandam compellere: *Tusc.*, 8. *Jan.* 1765. §. 9.

Parochus necessaria vitae consequi debet a Dominis Feudorum. *Hort. Stip. et Lib. a Mol.* 29. *Iul.* 1775. §. 6.

In Const. Ad exequendum S. Pii V. statuitur, ut congrua non sit major centum, nec minor quinquaginta Scutorum. *Rav. Patr. Sacri* 19. *Julii* 1783. §. 9.

Inter onera Parochi ad congruam examinandam additur onus Missae pro populo in scutis 8. *Brict. Cong.* 26. *Nov.* 1785. §. 14.

Et videndum est, quanti valeant depositiones generales, et absque discrimine emissae, etsi ulla, aut quae ex emolumentis imputari in congruam debeant, juxta ea, quae Doctores considerant; *ibid.* §. 15.

Ad congruam Parochi juxta Concilium Tridentinum *Sess.* 24. *Cap.* 13. *de refor.* cum unione beneficiorum, vel decimarum, aut primitiarum assignatione, aut Symbolis, et collectis Parochianorum, et commodiori alio modo provideri debet: *Perus. Unión.* 17. *Jan.* 1786. §. 2.

Et in citato Concilio summa, ad quam Congrua Parochialis efferri debet, non praefiniatur, ea colligitur ex aliis verbis, quibus dicitur, ut si Parochialis Ecclesiae reditus non excedat ducata 100. nullis pensionibus, aut reservationibus fructuum gravari debent: *ibid.* §. 3.

Idem colligitur ex ea, quae in favorem Vicariorum perpetuorum statuit S. Pius V. *Const. Ad Exequendum* 1. *Novem.* 1567. *ibid.*

Prae oculis haberi debent, antequam de insufficientia parochialis congruae feratur judicium, circumstantiae nempe loci, onerum, numerum Animarum, et consuetudines regionis; *ibid.* §. 6.

Congrua est coercenda intra limites moderatae tantum, honestaeque conservationis. *Nep Rest.* Ec. 31. *Aug.* 1771. §. 9.

Habita etiam ratione onerum, loci, et personae Rectoris: *ibid.*

Et congrua tenuis sufficit, si parochus per pauca habeat onera, et exiguos sumptus, ac patrimonialibus bonis ditatus sit; *ibid.*

Congrua Parochi est ducatorum centum deductis oneribus: *Albin. Red. Mis.* 25. *Nov.* 1792. §. 3. *Bonon.* 12. *Maii* 1792. §. 2.

Sed minor esse potest ex fundatione, et institutione ipsius parochiae: *ibid.*

In hanc autem non imputantur emolumenta funerum, oblationum, et eleemosynarum: *Ead. Bon. ibid.*

Fructus Ecclesiae Parochialis adeo non imminui debent, quin non remaneant centum pro Rectore. *Nav.* 12. *Dec.* 1761. §. 6.

Et centum ducata Rectori est praestanda pro congrua ab illo, qui omnes fructus parochialis Ecclesiae exigit; *ibid.*

Quum in omnibus fere parochiis Dioecesis desit congrua in quantitate ducatorum 100., comprobatur consuetudo inferioris congruae dictae summae. *Sarsin. Oner.* 30. *Julii* 1774. §. 13.

Quoties congrua fuit semel a judice, seu superiore assignata, nefas est illius incrementum efflagitare; *ibid.*

Saltem nisi Parochus doceat, parochiae reditus fuisse imminutos: *ibid.*

In dubio autem potius aucti, quam imminuti praesumuntur: *ibid.*

Parocho seu Rectori Ecclesiae, cui incumbit Animarum cura, congrua omnino debetur: *ibid.* §. 2.

Hanc vero congruam augeri ab Episcopo oportet, quoties impar comperiatur, etiam per subductionem decimae patrono

assignatae, et praesertim per onerum imminutionem: *ibid.*

Sufficiens congrua censetur, quae ad summam ducatorum centum pertingit; vel saltem minor non sit ducatis 50.: *ibid.*

Et Congrua debetur Parocho in remunerationem laborum: *ibid.*

Atque est privilegiata, et pro illius consecutione praefertur parochus iis omnibus, in quorum favorem fructus sunt reservati: *ibid.*

Facultas tributa Episcopis imponendis super beneficiis taxam in favorem Seminarii, intelligenda est deducta congrua Parochorum conservatione: *ibid.* §. 5.

Sufficit pro congrua Rectoris Ecclesiae parochialis una cum incertis ducat. 60. annua, inspecto regionis potissimum more: *Venus.* 27. *Jun.* 1763. §. 6.

Locus est augmento congruae parochi, quando minor est scut. 50. *Reat. Aug. Cong.* 4. *Jun.* 1763. §. 3.

Et in statuenda congrua ratio de oneribus curae imminentibus habenda est: *ibid.*

Quia in congruam imputari non debent emolumenta incerta, et oblationes, quae fiunt pro Missis celebrandis: *ibid.*

Et nihil officit acquiescentia Antecessorum, cum evidenter de congruae insufficientia constet: *ibid.*

Ideo pro congrua sufficiunt 50. scuta monetae Regionis, computatis omnibus etiam incertis emolumentis, et aliis obventionibus communiter percipi solitis: *ibid.* §. 4.

Veris parochis, seu Vicariis perpetuis in titulum habentibus curam Animarum non alia debetur congrua, quam scut. annorum 50. *Carp.* 15. *Sept.* 1781. §. 7.

Non item de simplicibus Curatis ad nutum amovibilibus, et Canonica institutione carentibus, quibus non congrua debetur, sed simplex salarium, seu stipendium, quod operae laborique respondeat: *ibid.*

Impar est congrua Rectori Curato in scut. 40. assignata. *Baln. et Urb.* 7 *Jan.* 1777. § 7.

Et a Concilio Tridentino *Sess.* 7. *Cap.* 7. *de refor.* et a *Const. Ad exequendam* S. Pii V. praescribitur congrua non major annuorum scut. 100, et non minor scut. 50. et id non arbitrio patroni, sed arbitrio solius Episcopi remittitur: *ibid.*

In qua summa computari debent juxta Pianam constitutionem incerta emolumenta, et aliae obventiones communiter percipi solitae: *ibid.* §. 8.

Si deductis oneribus superest pro parocho summa scut. 15. circiter, haec impar est pro congrua illius conservatione. *Fir. Del. Oner.* 7. *Jun.* 1777. §. 3.

In congruam conferri etiam debet incerta stolae, et Altaris. *Brict.* 18. *Aug.* 1787. §. 2.

In congruam imputantur incerta emolumenta, quae moralem habent certitudinem, non autem eventualia, quae a Sacramentorum administratione obveniunt, quaeque dependent a labore personali; ut sunt eleemosynae Altaris, et funerum: *ibid.*

Emolumenta funerum, et Altaris, cum haec eventualia sint, et incerta, non debet in partem congruae computari. *Brict. Cong.* 14. *Dec.* 1782. §. 5.

Consensus tacitus ex acceptione beneficii desumptus non obest, quominus uberior congrua constituatur, si congruae jam assignatae tenuitas probetur: *ibid.*

Si reditus parochiae adeo exigui sint, ut debitis nequeunt oneribus satisfacere, curare debent Episcopi per unionem beneficiorum, non tamen Regularium, ut parochiae necessitati consulatur; *ibid.* §. 11.

Et si id fieri non possit, curent, ut primitiarum, vel decimarum assignatione aut per parochianorum Symbola, ac collectas, aut qua commodiori videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro pa-

rochiae necessitati decenter sufficiat: *ibid.*

Parochi congruam non minuunt stipendia Missarum. *Fer. App.* 27. *Aug.* 1796. §. 9.

In casu tenuitatis redituum non aliud competit parocho, quam adeundi Ordinarium, ut populum ad supplendum, quod deficit, cogat. *Sars. Oner.* 30. *Jul.* 1774. §. 15.

Defectus sufficientis congruae parochialis numquam de jure praesumitur, sed perspicuis probationibus foret a parocho demonstrandus. *Nep. Rest. Eccl.* 30. *Maii* 1772. §. 4.

Congrua pro parocho novae paraeciae est ex reditibus Matricis detrahenda, nec minor esse debeat sc. 50. *Eug. Dism.* 31. *Jul.* 1790. §. 9.

Ubi reditibus non abundat matrix detrahi ex illis non debet novi parochi congrua: *ibid.*

Rector Ecclesiae, qui curam animarum habet, qui duplam partem accipit distributionum quotidianarum, si reditus, quos ipse percipit, satis non sint ad hoc onus subeundum, teneri pro portione redituum Canonicos, ceterosque omnes, qui beneficia habent in eadem Ecclesia, contribuere: *Null. seu Subl. Rep. Eccl.* 11. *Jul.* 1750. §. 3.

Si alii potuerit parochus ex parochiae bonis, ac reditibus, si pro alimentis aes alienum non contraxerit, cessat damnum, ac actio congruae: *Spol. Congr.* 23. *Nov.* 1765. §. 6.

Jure cautum est, ut quoties tot parocho reditus non suppetant, ex quibus Capellano stipendium praestare possit, Communitas hujusmodi stipendium conferre teneatur: *Rom. seu Port. Cap.* 16. *Jan.* 1768. §. 31.

Communitas monita judicialiter, pro eo tempore dare Parocho congruam, quo defuit, tenetur: *Spol. Cong.* 23. *Nov.* 1765. §. 11.

Parochus usumfructum bonorum parochialium habet, quae suis sumptibus colere debet: *ibid.*

Sin autem ob culpam Communitatis fructus percipere non possit, Communitas tenetur ad congruam eidem praestandam: *ibid.* §. 12.

Et tenetur eidem omnia damna propria culpa bonis parochialibus illata resarcire: *ibid.*

Cessat autem actio congruae, si ex bonis parochiae alimenta sufficientia habuit: *ibid.* §. 6.

In congrua nulla ratio habenda est de onere temporali, atque extraordinario; *Nep. Rest. Eccl.* 28. *Aug.* 1773. §. 7.

Et congrua pro parocho constituenda est in annuis scut. 100. ex Trid. *sess.* 24. *cap.* 13. *de refor.*: *ibid.*

Atque hujusmodi Conciliaris dispositio locum tantummodo habet, quando agitur de imponenda pensione alicui parochiali beneficio: *ibid.*

De caetero praefiniendam tantummodo dicit congruam, quae honestae parochi conservationi sufficiat; *ibid.*

Et dum agitur de restauratione Ecclesiae computari in partem congruae emolumenta incerta debeant: *ibid.*

Nec habenda est ratio oneris erga pauperes, et peregrinos, cum onus reparationis Ecclesiae praeferri debeat: *ibid.*

§. VI.

Parochus quoad Decimas.

Decimae debentur parocho ratione administrationis Sacramentorum: *Reat. Dism. et Jur. Dec.* 31. *Maii* 1783. §. 12.

Parochus domicilii. Vide *Matrimonium* §. XXX.

§. VII.

Parochus quoad Funera, eorumque Quartam.

Parochi Civitatis Mantuanae contendentibus Canonicis Cathedralis, non amiserunt jus administrandi Sacramenta Canonicis, et aliis ejusdem Cathedralis Presbyteris non commorantibus in Canonica, sed ad libitum per Civitatem habitantibus, nec non jus percipiendi emolumenta, et eorum cadavera tumulandi: *In Disc. Secr.* 23. *Aug.* 1723. §. 10.

Quarta funeris, quae a Regularibus persolvenda est Parochialibus Ecclesiis, reducta est ad medietatem. *Pisau* 15. *Maii* 1728. §. 8.

Exemptio a quarta funeris parocho debita repugnat dispositioni Sacrorum Canonum, aliarumque Constitutionum expresse derogantium cuicumque consuetudini etiam immemorabili: *Fabr. Quar. Fun.* 10. *Mar.* 1731. §. 3.

Quoties Oratorio, vel Ecclesiae Confraternitatis generaliter concessum est jus sepeliendi, tunc sive sodales, sive alii non sodales in ea Ecclesia tumulentur; Parocho non debetur nisi quarta funeris ex omnibus ceris, et intorticiis, quae occasione funeris Ecclesiae tumulanti obveniunt: *Senog. Jur. Sep.* 20. *Dec.* 1738 §. 7.

Et si jus sepeliendi concessum fuerit Societati quoad Cadavera Sodalium dumtaxat, eo casu si cadaver alicujus non sodalis, praevia legitima licentia, ibi sepeliatur, non quarta funerea solum, sed omnia intorticia, et emolumenta funeris ad Parochum pertinere dicuntur: *ibid.* §. 8.

Parochis deberi quartam funeream defunctorum, qui in Ecclesiis quarumcumque Regularium tumulantur, sancitur a Bened. XIII. in sua Constitutione; *Crem. Quar. Fun.* 12. *Dec.* 1733. § 1.

Et si consuetudines legitime probatae, conventiones, concordiae, vel statuta faveant parochis, ut illis pinguiorem dictae quartae portionem assignetur, tamen servandae sunt: *ibid.*

Juxta antiquissimam consuetudinem in urbe vigentem canonica portio consistit in medietate totius cerae funeris, etiam illius cerae, quae in Altaribus accenditur: *Nar. Jur. Par.* 8. *Jun.* 1771. §. 11.

Canonica portio debetur parocho etiam de opertorio feretri, quod culcitram vocant: *Troj. Fun* 29. *Aug.* 1733 §. 3.

Parochus causa majoris itineris majus stipendium ab haeredibus defuncti petere, et exigere nequit: *Aux. seu Recin. Fun.* 8. *Julii* 1752. §. 2.

Quia nullum ob translationem cadaverum vectigal solvitur: *ibid.*

§ VIII.

Parochus quoad Jurisdictionem, Potestatem, et Jura Parochialia.

Nulli licet jura parochiae pervertere: *Pis.* 18. *Maii* 1765. §. 12.

Parochus in jure fundatam habet intentionem super Ecclesias omnes suae paraeciae ad privative in illis jura sua exercenda: *Fer.* 9. *Jul.* 1796. §. 5.

Per suppressionem alterius parochi ad unam superstitem parochiam jurium exercitium spectat: *Tybur. Par.* 16. *Jun* 1792. §. 9.

Parochus dignior ceteris omnibus in sua Parochia est, ac sui gregis dux, et custos praecipuus: *Plac. Fest.* 24. *Mar.* 1764. §. 4.

Parochis perpetuis electis praevio concursu, competit omnis jurisdictio parochialis, licet ad Capitulum cura habitualis spectaret: *Foros. Jur. Par.* 11. *Apr.* 1761. §. 10.

Parochus de sua Ecclesia agit, quae sua integra est, et in qua nulli prorsus obnoxiam potestatem habet: *Barch. Prot.* 13. *Jul.* 1765. §. 8.

In ea nedum parochiales, sed quaecumque aliae sacrae functiones ad se unice pertineut; *ibid.*

Parochus fundatam habet intentionem pro exercitio omnium parochialium functionum in sua Parochia: *Brict. seu Nul. S. Raph. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1767. §. 3.

Sive functiones hujusmodi agantur in parochiali, sive in alia Ecclesia intra ambitum parochiae sita, nisi obstet Apostolicum privilegium; *ibid.*

Sub parochi nomine non is accipitur, qui munus exercet Vicarii perpetui, quique tantum habet curam actualem, sed ad hunc effectum loco parochi eum habendum esse, qui habet curam habitualem; *Vic. Par. de Lius.* 12. *Jan* 1760. §. 4.

Quum progressu temporis parochia libere consueverit provideri perDatariam, vel per Ordinarium praevio concursu, leve argumentum est totalis curae actualis, et habitualis parocho competentis: *ibid.* §. 6

Praedecessores parochi nullum juri Ecclesiae, ut successoribus praejudicium inferre possunt. *Sars. Quer.* 30 *Jul.*1774. §. 7.

Hinc nullum hodiernus parochus ex proprio facto, aut sibi, aut Ecclesiae, multoque minus Ecclesiastico ordini damnum infert: *ibid.*

Jus pro exercitio parochialis jurisdictionis intra fines paraeciae parocho assistit. *Bon. Exemp.* 10. *Jul.* 1790. §. 1.

Is unus in Paschate Resurrectionis, et in articulo mortis administrare valet Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum, caeterosque parochiales actus in ipsas etiam Regularium Tertiarias explere: *ibid.*

Nec quisquam ab ejus jurisdictione, nisi ex privilegio, aut consuetudine eximitur: *ibid.*

Ad parochiale officium pertinet; missae scilicet pro populo, et praes nte cadavere, SS. Viatici delatio, assistentia matrimoniis, aliisque; *Senog.* 12. *Jun.* 1789. §. 15.

Jus indicendi publicas supplicationes parochiale est: *ibid.* §. 17.

Sed exerceri nequit in Collegiata Ecclesia absque consilio Capituli: *ibid.*

Idque a majori ad minus exemplo confirmant Episcopi, qui in dirigendis supplicatioibus requirere etiam debet consensum Capituli: *ibid.*

Parochus innititur dispositioni juris, qua inspecta, delationem Venerabilis, et benedictionem ad se pertinere debere: *Fulg.* 4. *Maii* 1726. §. 4.

Sodales cujusdam Societatis contendunt, delationem Venerabilis, et benedictionem super populo non esse de juribus mere parochialibus, juxta decreta generalia Congregationis Sac. Rituum: *ibid.* §. 6.

Nullus potest animarum gubernationem suscipere, neque in eas functiones, quae ad id pertinent, se immittere, nisi eum idoneum esse prius ab Episcopo exploratum, judicatumque fuerit; *Cing. Cur. Anim.* 19 *Jul.* 1732. §. 7

Parochus tum in Ecclesia parochiali, tum etiam in toto paraeciae districtu jus habet privativum quaeritandi eleemosynas, easque sicut, et oblationes administrandi, et in usus solitos erogandi. *Pamp. Jur. Quaer.* 15. *Apr.*1741 §. 2.

Parochus potest ceteris omnibus prohibere, ut in sua Ecclesia parochiali, vel illius districtu eleemosynas quaeritent: *ibid.* §. 3.

Et bene inhibet quominus id faciant religiosi, signate Minores Observantes, quibus prohibetur quaestuatio eleemosynae pecuniariae, et eti m retentio capsulae in eorum Ecclesi s sub quocumque colore: *ibid.*

Parochus resistere non potest novae Ecclesiae aedificationi: *Dert. Erect. Eccl.* 30. *Maii* 1778. §. 4.

Nequidem praesidio amissionis oblationum, quia, ut voluntariae, nec inter parochialia jura recensitae, aptae non sunt ad implendam constructionem Ecclesiae: *ibid.*

Magis si ejus jura praeservata sint: *ibid.*

Quum agatur de jure eligendi ad universos parochianos spectantes, parochus nullo speciali titulo, sed tantum ut Parochianus Sanctesium electioni intervenire, aequalem idcirco vocem omnibus competere ei debet. *Viter. Iur. Elig.* 4. *April.* 1767. §. 12.

Nec repugnat, ut parochus licet caput sit parochianorum unicam tantum vocem instar aliorum habeat: *ibid.*

Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 1. dedit potestatem Parochis etiam indiscriminatim communem delegandi quosvis Sacerdotes ad conjungendum in matrimonium, et ad alia ministranda Sacramenta. *Andr.* 29. *Aug.* 1767. §. 36.

Potest parochus independenter ab Episcopo, et absque hujus licentia alium Sacerdotem delegare. *Andr.* 18. *August.* 1770. §. 16.

Fundatam parochus habet jurisdictionem in parochialibus juribus; ab eaque immunia non sunt Xenodochia; nisi ex speciali privilegio, et observantia. *Rav.* 13. *Jun.* 1789. §. 5.

Et Episcopus imminuere nequit absque necessitate parochialem jurisdictionem: *ibid.*

Sacramentorum administratio ad parochialem pertinet jurisdictionem, quae ab Episcopali dependet: *ibid.*

Hinc ordinaria Episcopi auctoritate restringi potest: *ibid.*

In favorem praesertim Xenodochii, in quo proprii sunt Sacerdotes, qui intra illius septa vices gerunt parochi, et distinctam quodammodo parochiam administrant: *ibid.*

Praesertim si accedit parochi declaratio in illorum Sacerdotum favorem: *ibid.*

Parochis committi debet exaratio notulae Sacerdotum, qui sint precaturi ante Sanctissimum Sacramentum, quando in eorum Ecclesiis peragitur expositio. *Colon.* 14. *Febr.* 1767. §. 5.

Parochus in Oratorio intra limites paraeciae existenti fundatam habet suam intentionem ex dispositione juris pro exercitio jurium parochialium: *Foros. Jur. Par.* 9. *Febr.* 1760. §. 8.

Quapropter ad illum pertinet missas canere, et populo cum Venerabili benedicere, quia licet hae non sint functiones parochiales, attamen peragi debent a dignore: *ibid.*

Et fortius illi licitum est processiones in Oratorium ducere tempore Rogationum, cum id liceat etiam in Ecclesiis Regularium jure servitutis post consuetudinem legitime praescriptam: *ibid.*

Limit. id procedere non debet quoad Ecclesias, quae peculiari alicujus custodiae commendatae sunt, quemadmodum in Ecclesia Societatum se immiscere, ac potestatem usurpare parochus nequit: *ibid.* §. 9.

Minusque jus aliquod tribuendum est parocho, ubi constaret Oratorium, vel non esse intra limites parochiae, vel spectare ad aliquod beneficium, quia tunc ad titularem ejusdem uti Rectorem pertinere deberet libera illius administratio cum dependentia a solo Episcopo: *ibid.*

Parochus absolutam habet auctoritatem in publicis Oratoriis, ea tantum ratione, quod parochiae solo, et ambitu consistant: *Baln. Jur. Par.* 23. *Nov.* 1771. §. 7.

Parochus nequit sese ingerere in administratione Sodalitatum. *Melev. Ben. Ap.* 5. *Dec.* 1764. §. 12.

Intellige de Sodalitiis habentibus proprium Ecclesiasticum Rectorem; secus vero in aliis legitimo Ecclesiastico Rectore destitutis: *ibid.*

Vel ubi indultis pactis, conventionibus, aut consuetudinibus aliter non sit conventum: *ibid.* §. 13.

Inter parochialia jura candelarum benedictio, et distributio in die Purificationis B. M. Virginis recensentur: *Senog.* 13. *Jun.* 1789. §. 21.

Hinc in parochum refundere debet sumptus: *ibid.*

Benedictio domorum in hebdomada Sancta fieri debet a proprio parocho. *Firm.* 13. *Jun.* 1795. §. 6.

Quilibet, cui animarum cura commissa est, oves suas pascere, et Sacrificium offerre pro illis debet. *Egin. Visit. SS. LL.* 27. *Jun.* 1789. §. 4.

Haec requiruntur, ut verus quis dicatur parochus; quod potestatem nempe habeat fori poenitentialis; quod certam suo nomine administret parochiam; quodque de necessitate ministret, ab eoque parochiani necessario recipiant sacramenta: *ibid.*

Cuique parocho jus est exercendi jura parochialia in quibuscumque Ecclesiis intra limites suae parochiae existentibus: *Firm.* 18. *Jul.* 1772. §. 8.

Dum agitur de emigratis familiis, illud unus parochus in aliena exercet parochia, quod alter in sua, nec facile immutandum, quod temporis vetustate confirmatum est. *S. Sever. seu Sept. Visit. SS. LL.* 28. *Nov.* 1789. §. 6.

Parochus non potest munia parochialia exercere in aliena parochia. *Pisau.* 11. *Jan.* 1772. § 3.

Iis praesertim renuentibus, ad quos spectat usus Ecclesiae, in qua alienus parochus functiones parochiales agere praetendit: *ibid.*

Et si loquatur in synodalibus Constitutionibus de Parochialibus Ecclesiis, earumque Rectoribus trahi non potest ad Ecclesiam Collegiatam licet Curatam, nec ad personam Prioris, quae prima ejusdem Collegiatae, totiusque Capituli dignitas est: *ibid.* §. 4.

Missae celebratio cum simplici cantu sine Diacono, et Subdiacono non est de juribus parochialibus. *Plac. Faest.* 24. *Mar.* 1764. §. 13. *Null. seu Ter. Miss. Solemn.* 9. *Julii* 1735. §. 4.

Parochus non valet privativum affectare jus circa celebrationem Solemnis Missae, et benedictionem Populo cum Venerabili in Oratorio publico impertiendam, quia non sunt functiones Parochiales. *Forol. Jur. Par.* 11. *Apr.* 1761. §. 5.

Neque potest ad Oratorium processiones Rogationum ducere pro suo libito, quum ad Episcopum illarum ordinatio spectat: *ibid.*

Parochi ex jure canonico explere debent funus in eorum subditos, et omnia consequi emolumenta. *Rav. Fun.* 17. *Mar.* 1781. §. 3. *et* 7.

Etiam privative ad alias Ecclesias, quae jaceat intra fines propriae paraeciae: *ibid.* §. 3.

Nisi eae gaudeant jure tumulandi cadavera ex privilegio paraeciae: *ibid.* §. 4.

Parochialia jura, et quarta funeris semper praeservantur propriis parochis in concessione privilegii, seu juris tumulandi cadavera in favorem alicujus Ecclesiae: *ibid.* §. 8.

Parochus domicilii potest funus explere in suos subditos. *Aven. Jur. Par.* 19. *Sept.* 1778. §. 4.

Et ei licet benedictionem facere, antequam ab illius domo corpus levetur: *ibid.* §. 8.

Ac etiam intonare Antiphonam *Si iniquitates*; *ibid.* §. 9.

Sed non tenetur parochus funus eorum, qui non sunt eidem subjecti, explere,

etiamsi Beneficiati sint, et Canonici: *ibid.* §. 4.

Parochus nequit exercere sua jura super defuncto, cujus Pater tempore illius mortis domicilium alibi transtulerat: *Macer. Jur. Par.* 14. *Mar.* 1778. §. 8.

Ad Parochum spectat funeribus interesse, illorumque ordinem disponere; *And.* 21. *Apr.* 1763. §. 6.

Exigere quartam funeris, aliaque emolumenta parochialia; celebrare pro populo; libros parochiales, et sigillum retinere; et expensas subire pro curae administratione necessarias: *ibid.*

Bonum jus Parocho quoad funus resultat *ex cap.* 10. *de sep. et cap.* 1. *eod. tit. in* 6. *in Clem.* 2. *eod. tit.Concil.Trid. cap.* 13. *sess.* 24. *et cap.* 13. *sess.* 25. *de reform.Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 19.

Et quidem cum exclusione Ecclesiae Cathedralis nominatim quoad jus tumulandi; *ibid.*

Functiones Parochiales ab solum Parochum pertinent. *Aven. Jur. Par.* 1. *Mar.* 1766. §. 9.

Inter has praecipuas est aspersio cadaveris antequam de domo elevetur, et praecentio Antiphonae *Si iniquitates*: *ibidem*.

Et id habet locum licet Capitulum Metropolitanae adsit, ex cujus praesentia Parochorum jura non immiuuuntur: *ibid.*

Postquam cadaver ad Ecclesiam Cathedralem delatum est, nullum jus Parocho competit faciendi officium, vel alias funebres fuuctiones super eo peragendi: *Fav. Fun.* 3. *Apr.* 1773. §. 7.

Solus Parochus jus habet interveniendi ad funera, et dum cura habitualis residet penes Capitulum, vel Collegium, ille dumtaxat a funeribus excludi nequit, qui actualem curam pro Collegio exercet. *Null. seu Subl. Fun.* 25. *Apr.* 1761. §. 2.

Parochus potest ingredi Ecclesias Regularium cum stola, et cruce, cum actus hujusmodi nullam praeseferant jurisdictionem: *Senog. Praet.* 27. *Mar.* 1784. §. 2.

Etiam occasione funerum, dummodo nullum officium super cadavere peragat: *ibid.* §. 3.

Licet aliquae functiones non recenseantur inter jura parochialia, tamen pertinent ad functiones parochiales: *Sutr. seu Nep Par.* 20. *Jan.* 1787. §. 9.

Ritus omnes, benedictiones, et functiones, quae referuntur in Rituali, spectant ad Rectores, seu ad eos, qui curam animarum habent. *Burgi S. Dom. Visit. SS. LL.* 26. *Apr.* 1788. §. 2.

Administratio praedii empti ex pecuniis Ecclesiae relictis exercere a Communitate illius Ecclesiae Patronae non debet, sed Parocho tribuenda est, qui uti Rector Ecclesiae de jure habet intentionem fundatam pro consecutione omnium spiritualium obventionum, quae illi offeruntur. *Fan. Ex. Decr. S. Visit.* 30. *Maii* 1761. §. 2.

Nequaquam obstat ejusdem parochi amovibilitas, quae illi non adimit bonorum Ecclesiae administrationem: *ibid.*

Quum praesertim amotio parochi fieri non possit inconsulto Episcopo: *ibid.*

Parochi non possunt in comitatu funerum ingredi Ecclesias Regularium cum stola, et cruce erecta; sed terminare debent preces comitatus ante januam Ecclesiae, ibidem dare ultimum vale. *Lun. Sarz. Fun.* 16. *Dec.* 1730. §. 2.

Diversum est respectu Capituli Ecclesiae Cathedralis, quod ratione suae praerogativae potest ingredi Ecclesias Regularium cum cruce erecta: sed nullum funus peragere debet circa cadaver: *ibid.* §. 3.

Id quod procedit de Capitulo Cathedralis, non procedit quoad Capitulum Collegiatae: *ibid.* §. 5.

Parochus solus esse debet in tota Pachia in exercitio functionum Parochialium, absque eo quod quisquam alius in illis se ingerat, nisi de ipsius Parochi licentia: *Aug.* 7. *April.* 1731. §. 5.

In iis vero, quae jura parochialia non respiciunt, sed pertinent ad functiones mere Sacerdotales, nullum jus habet parochus, nec ejus requiritur consensus, licet Ecclesiae intra limites Parochiae sint erectae: *ibid.* §. 6.

Quaenam sint jura Parochialia, aut sacerdotalia vide penes Monacell. *part.* 2. *tit.* 13. *form.* 1.: *ibid.* §. 7.

Parochi duo unicam regere Ecclesiam valent. *Sutr. Mis. pro Pop.* 16. *Jul.* 1791. § 2.

Distincti censentur, ubi separatum habent gregem, et utrique applicare tenentur Missa pro populo: *ibid.*

Distinctionis argumenta sunt, separata idest altaria SS. Sacramenti, fontes baptismales, repositoria Olei Sancti, et similia: *ibid.* §. 3.

Singuli Parochi distinctos libros Parochiales retinere debent: *ibid.*

§. IX.

Parochus quoad Obventiones, *Emolumenta, et Fructus.*

Parocho, qui Parochialium redituum possessionem nactus est, fructus omnes, atque obventiones Ecclesiae divisae hactenus perceptae debentur, cum fructus possessionem sequantur: *App. Dism.* 25. *Jan.* 1744. §. 11.

Emolumenta Parochialia dantur personae, quae ipsam curam Animarum exercet; *Vrb.* 10. *Maii* 1766. § 4.

Parochus habet juris assistentiam pro omnibus oblationibus, quae fiant in ejus parochia, atque deberi oblationes, recollectas in Capella sita extra Ecclesiam Parochialem, dummodo sit intra Parochiae limites: *Ferr. Confr.* 14. *Sept.* 1782. §. 6.

Et S. Congr. Rituum resolvit Anno 1703. non posse parochum se immiscere in administratione oblationum, et eleemosynarum in Ecclesiis Confraternitatum recollectarum, vel Capsulae pro illis recipiendis expositae clavem retinere: *ibid.* §. 7.

Ex Tridentino debent Episcopi curare, ut Ecclesiae parochiales, quarum fructus sunt exigui, redigantur per unionem beneficiorum, decimarum assignationem quae decenter necessitati parochiae sufficiant: *Sars. Oner.* 30. *Iul.* 1774. §. 6.

Et si centum annuum valorem non excedant Ecclesiae parochiales, nullis pensionibus aut reservationibus fructuum graventur: *ibid.*

Pingues reditus tunc dicitur Parochus habere, quando ex iis posset juxta suam qualitatem commode se sustentare, licet praeter honestam conservationem parum, aut nihil superflui superest: *Calag. App. Mis pro Pop.* 12. *Dec.* 1767. §. 10.

Tenues vero, quum non posset sufficienter, et honeste se sustentare: *ibid.*

Circa autem majorem, aut minorem redituum quantitatem ad sufficientem conservationem necessariam non levis orta est dubietas: *ibid.* § 11.

Sed haec sublata fuit a Bened. XIV., qui decernit, ut reditus pingues minime dicendi sint, quibus gravia onera sunt adnexa: *ibid.*

Inter parochi fructus de jure sunt recensendi omnes census, omnes bonorum rusticorum reditus, compendium Animalium, omniaque emolumenta parochialia incerta. *Camer. Rest.* 17. *Dec.* 1768. §. 5.

Ac a statu activo perperam eleemosyna Missarum pro populo detrahitur: *ibid.*

Parochus extra propriam Ecclesiam nihil ratione majoris dignitatis, vel consuetudinis praeter communem taxam praetendere potest. *Caesen.* 19. *Jan.* 1765. §. 32.

Ambigui juris non est parocho deberi

oblationes omnes, et obventiones, quae fiant Ecclesiae, aut Capellis sitis intra fines Ecclesiae, et parochiae. *Rom. Leg.* 24. *Aug.* 1754.

Soli parocho, non autem simplici coadjutori congruant emolumenta stolae, quae parochialem denotant jurisdictionem: *Cass. Dism.* 22. *Jul.* 1741. §. 4.

Emolumenta baptismorum, in quibus parentes ampliore largitate erga Parochum uti solent, ab Episcopo reservanda in erectione parochiae in favorem Cathedralis non sunt contra Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 13. *de refor. Terr. Dism. et Erect. Par.* 30. *Julii* 1785. §. 32.

Parochus in exercitio curae Animarum detentus tanquam praesens haberi debet: *Macerat.* 23. *Febr.* 1771. §. 8.

Non est praesumenda tenuitas redituum parochialium, nisi a parocho indubiis, perspicuisque monumentis probetur. *Nep. Res. Eccl.* 31. *Aug.* 1771. §. 8.

Scientia tenuitatis redituum parochi detrimento ei esse nequit, ne congruam ferat. *Polic.* 29. *Febr.* 1744. §. 4.

Parochus accipiendo duplicem portionem ex stipendio sacrorum taxato, vel a testatoribus, vel ab Episcopis illicitum quaestum omnino facit: *Bojan* 17. *Sept.* 1757. §. 2.

Et ideo gravibus poenis vetitum decreto S. Congreg. Concilii edito auctoritate Summi Pont. Urbani VIII. *ibid.*

Prohibitum est parochis pinguius emolumentum ab haeredibus defunctorum exigere, quando Cadavera tumulanda sunt in Ecclesiis extra parochiam existentibus: *Senog. Fun.* 11. *April.* 1739. §. 2.

§. X.

Parochus quoad Officium, et Onera in Genere.

Doctores spirituale conjugium asserentes inter parochum, et Ecclesiam non loquuntur de stricto, et indissolubili conjugio, cum eamdem loquendi formam adhibeant quoad Canonicos, et Beneficiarios. *Ful. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 17.

Parochus, seu Rector Ecclesiae tam Cathedralis, quam parochialis tenetur per se ipsum explicare Dei Evangelium inter Missam parochialem diebus festis. *Amer. Visit. SS. LL.* 10. *Febr.* 1781. §. 2. *et* 3.

Etiamsi ista celebretur vel per suum substitutum, vel per alium Sacerdotem: *ibid.*

Ratio ea est, quia instar Episcopi verbo, et exemplo parochianis praeesse, ac per se ipsum pascere gregem suum: *ibid.* §. 3.

A quo munere proprio nec per Episcopum liberari potest, etiamsi vitae periculum eidem immineat: *ibid.*

Immo, si renuat, cogi potest ad implendum munus per se ipsum excepto casu legitimi impedimenti: *ibid.* §. 3. *et* 4.

Parochus debet suas oves agnoscere, pro his sacrificium offerre; et verbi praedicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum Operum exemplo pascere, ac omnium pauperum curam paternam gerere: *Pis.* 19. *April.* 1766. §. 13.

Concil. Trid. *Sess.* 24. *Cap.* 7. *de refor.* parochis praecepit, ut Dominicis, aliisque diebus festis pios habeant sermones ad populum, quem in parochiali Ecclesia hac de re convenire mandavit. *Lun. Sarz. Celeb. Mis.* 4. *Apr.* 1772. §. 11.

Synodus Tridentina mandat, ut omnes quibus commissa est Animarum cura, oves suas agnoscant, sacrificium pro iis offerant, praedicant verbum Dei, Sacramenta administrant, ac pascant exemplo, et ad cetera munia pastoralia incumbant. *Calag. et Calc. Resid.* 16. *Jan.* 1740. *Tybur. Jud.* 7. *Sept.* 1737. §. 2.

Et hoc impleri nequeunt illi qui more mercenariorum gregem suum deserunt: *ibid.*

Evangelii Dei explicatio munus est parochi, qui per se ipsum tantum tenetur implere. *Amer. Vis. SS. LL.* 10. *Febr.* 1781. §. 3. 4.

Nec suppleri potest per explicationem sacrae Scripturae, quae fit a Canonico Theologo post Vesperas: *ibid.* §. 6.

Onus parochorum est diebus saltem Dominicis, et festis solemnibus docendi plebes sibi commissas, ea quae scire omnibus necessarium est ad salutem et annunciare cum brevitate, et facilitate sermonis vitia, quae declinare, et virtutes, quas sectari oporteat. *Ferr. Doct. Cristianae* 21. *Jul.* 1742. §. 7.

Parochis praecipue injungitur a Concilio Tridentino *Sess.* 24. *Cap.* 4. *et* 7. *de refor.* onus edocendi pueros rudimenta fidei, vim, et usum Sacramentorum explicandi. *Fulg.* 13. *Jul.* 1784. §. 22.

Parochus congrue provisus vel parochialem Domum aere suo construere, vel in paraecia conducere tenetur. *Firm.* 24. *Maii* 1788. §. 5.

Munus parochiale parochis inhaerens aequitati maxime consonum est, ut ipsi per se ipsos, et non per alios onus Missae statuta die celebrare, et subire teneantur. *Nov.* 14. *Maii* 1768. §. 6.

Eo magis, si proveniat vigore transactionis, quia sublato personali onere ex eodem nihil utilitatis reportasset altera pars, quod est contra transactionis indolem, et naturam; *ibid.*

Jure divino mandatum est animarum pastoribus, salutaribus praeceptis oves suas instruere, et pro his Sacrificium offerre; *Ovet. Mis. pro Pop.* 22. *Jan.* 1774. §. 2.

Ex quo intelligitur non solum eis injuncta est celebratio Missae, sed etiam applicatio: *ibid.*

Et satis est, ut applicent in Dominicis, aliisque festis diebus: *ibid.* §. 3.

Curatus hebdomadarius sanctum Evangelium, verbumque Dei in Missa populo annuntiare debet: *Neap. Jur. Par.* 6. *Mar.* 1700.

Omnes qui parochiales Ecclesias quocumque modo obtinent, debent diebus saltem Dominicis, et festis solemnibus plebes sibi commissas pro suo, et earum ingenio pascere salutaribus verbis denunciando vitia quae declinare, et virtutes quas sectari oporteat. *Cam.* 26. *Jan.* 1726. §. 6.

Parochi per nominationem alterius ad examen simplex instituuntur. *Sutr. Mis. pro pop.* 16. *Jul.* 1791. §. 5.

Parochus potest cogi ad novum examen, quia ejus scentia minui potest die procedente, et ingravescente aetate: *Sed.* 29. *Jul.* 1775. §. 9.

Quilibet parochus, qui aliquo legitimo non sit impedimento detentus, nec in parochialibus exercitiis occupatus, teneri per se ipsum Animarum curam exercere, et potissimum morientibus parochianis assistere: *Rip.* 20. *Jan.* 1776. §. 6.

Quum reditus parochiae impares sint aere alieno dissolvendo, parochus vexari nequit de restauratione parochialis Domus, ac de Ecclesia, sacrario, et turri sacra, et similibus. *Macer.* 24. *Martii* 1787. §. 3.

Quia tenuissimi paracciae reditus sunt dictis expensis inaequales. *ibid.* §. 4.

Parochus, qui vix habet reditus sufficientes pro congrua, non tenetur ad reaedificationis Ecclesiae parochialis expensas. *Spir. Reaed. Eccl.* 30. *Maii* 1761. §. 3.

Quando desunt parochi, et societates, ac nulli sunt fabricae reditus, et parochiani sunt pauperes, Beneficiati munus est tum restaurandi Ecclesiam, tum cuncta ea parandi, quae divinum cultum respiciunt, et servitio Ecclesiae opportuna sunt. *Spol. Restau. Eccl. par. et SS. Supp.* 19. *Febr.* 1780. §. 4. *et* 5.

Prout tenetur ipse beneficiatus conser-

re, et renovare sacra supellectilia: *ibid.*

Eoque recusante sub sequestro detineri possunt fructus praebendae, seu Beneficii: *ibid.*

Nulla eidem relicta congrua, si non resideat, servitium Ecclesiae non praestet, et pauper non sit, quia fructus alterius praebendae percipit: *ibid.*

Parochus eodem jure, quo tenetur ad Ecclesiae reparationem, tenetur ad Domus parochialis instaurationem: *Camen. Rest.* 17. *Dec.* 1768. §. 7.

Parochus non tenetur in functionibus Ecclesiasticis invitare Sacerdotes parochianos praelative ad exteros. *Caesen.* 19. *Jan.* 1765. §. 33.

Omnes parochi ratione parochialitatis tenentur ad solutionem Cathedratici erga Episcopum in signum subjectionis. *Mis. Aquip. Cath.* 20. *Dec.* 1766. §. 6.

Idque innovatum est in Concilio Romano: *ibid.*

§. XI.

Parochus quoad Matrimonia.

Non solum Episcopis, sed Parochis tributa est a Sacro Concilio Trid. *sess.* 24. *cap.* 1. facultas aliis Sacerdotibus mandandi potestatem conjungendi in matrimonium, et conferendi baptismum in quavis Civitatis Ecclesia sibi magis benevisa. *And.* 20. *Dec.* 1766. §. 22.

Non vero Vicario Curato Ecclesiae Coadjutricis unicae Parochialis Civitatis: *ibid.*

Parochus idcirco tradit valide licentiam celebrandi Matrimonium coram quocumque Sacerdote non solum extra fines propriae parochiae, sed etiam extra Dioecesim. *Neap. seu Put. Matr.* 3. *Jul.* 1734. §. 14.

Parochus assistens Matrimonio absque denunciationibus triennem incurrit suspensionem ab officio. *Anc. Par.* 18. *Mar.* 1797. §. 24.

Reliqua. Vide *Matrimonium* §§. XXVII. XXVIII. XXIX. XXX.

§. XII.

Parochus quoad Praecedentiam.

Parochus in sua Ecclesia omnes, et etiam Canonicos praecedere debet. *Macer.* 23. *Febr.* 1771. § 6.

§. XIII.

Parochus Proprius seu Domicilii.

Parochus carceris ubi aliquis custodiae tantum causa non poenae, sive perpetuae, sive temporalis detinetur, non dicitur proprius: *Reat. Null. Matr.* 11. *Dec.* 1756. §. 2.

Reliqua. Vide *Matrimonium* §. XXX.

§. XIV.

Parochus quoad Remotionem, et Privationem.

Parochus imperitus ab exercitio curae animarum est removendus: *Sed.* 29. *Jul.* 1775. §. 8.

Parochus inhoneste vivens privandus est Ecclesia Parochiali. *Bur. S. Don. Par.* 4. *Maii* 1737. §. 3.

Concubinatus quicumque non recensetur inter causas graves, quae requiruntur ad removendum perpetuo parochum a sua Parochia. *S. Sever.* 4. *Apr.* 1778. §. 6.

Fornicatio quaecumque non enumeratur inter graves causas, quae concurrere debent ad privandum perpetuo parochum propria parochia: *ibid.*

Ad privationem parochi constare debet de inhonesta consuetudine obdurato corde protracta: *Crac. Par.* 10. *Febr.* 1770. §. 8.

Parochus si in munere suo imbuendi pueros praeceptis, rudimentisque Christianae legis deficiat, ab exercitio curae

suspendi potest, vel eligi ab Episcopo Sacerdos idoneus, qui impensis parochi pueros doceat, non autem cogi, ut divinis parcat: *Lipar. Nul. Susp.* 11. *Maii* 1748. §. ...

Privatio parochi concludentem probationem causae requirit. *Per. Rem. Vic. Cur.* 26. *Sept.* 1795. §. 4.

Et parochus injuste privatus redintegrari ad possessionem parochiae debet: *ibid.* § 5.

Eique praestari, quod interest, privatum non fuisse Parochiae: *ibid.*

Si decretum contra privationis est justum, locum non habet redintegratio; neque refectio damnorum, et interesse: *ibid*

Procedi non potest contra aliquem ad poenam privationis, quae non infligitur, nisi univocae afferantur, et concludentes delictorum probationes: *Crac. Par.* 10. *Feb.* 1770. §. 8

Nullomodo ad privationis poenam procedi potest, etiamsi crimina legitime probarentur, cum privationis locus esse nequeat, nisi in casibus a jure expressis: *ibid.* §. 9.

Quum agatur non de privando, sed de repellendo Parochum, sufficit diffamatio, nec requiruntur probationes concludentes, sed leviores. *Inoc. Par.* 28. *Mar.* 1722. §. *ult.*

Parocho renuente se subjicere novo examini; potest ab Episcopo suspendi ab officio, et exercitio curae: *Caput.* 2. *Apr* 1729. §. *ult.*

In eo conveniunt Doctores, neminem post adeptam beneficii possessionem ex sola parochianorum aversatione removeri posse, nisi ea justa, et legitima causa, hoc est pravis illius moribus fuerit innixa: *Jan.* 10. *Sept.* 1735. §. 5. *Reat. Par.* 3. *Sept.* 1740. § 4.

Sed ad summum, si populi offensiones et rixae in populo inde evenerint, et graviora ita in posterum timeantur, ut parochus nequeat amplius animarum saluti eo in loco proficere, debet removeri, priori dimisso beneficio: *ibid.*

Attamen si qui sint populo invisi, nullamque, vel saltem nondum pacificam Parochialis beneficii possessionem obtinuerint, provide factum videtur, si animarum cura iis minime committatur, ne ex ipsorum odio gravia forte incommoda generentur: *ead. Reat. ibid.*

Adeo ut sufficiens judicetur impedimentum quominus alicui Parochialis conferatur Ecclesia, indignatio, ac malevolentia populi, etiamsi minus justa, et irrationabilis dignoscatur: *ibid.*

Ex dispositione Tridentina immutato veteri jure, liberum est Episcopis, vel gradatim contra non residentem procedere, suo sequestro ponendo scilicet, et subtrahendo fructus, inde privationem infligendo, vel statim aut lapso tempore praestituto, immediate ad privationem parochiae procedere. *Tuder. Par. sup. Priv.* 9. *Febr.* 1754. §. 3.

Neque cogendus est Episcopus ad patrimonium sacrum constituendum parocho parochiae privato, vel conferendum beneficium ecclesiasticum, quando constat ipsum sua culpa, et voluntario facto non residendi causam dedisse privationi parochiae, et consequenter amissioni sui beneficii, ad cujus titulum ad Sacerdotium fuerit promotus: *ibid.*

Parochus removeri nequit, nec a cura animarum dejici, nisi per citationem monitus sit. *S. Sever.* 4 *Apr.* 1778 § 5.

Diffamatio ejusdem procedens ex ore calumniantium apte non dicitur ad illum removendum; *ibid.* §. 9.

Ac si remotus, seu dejectus tunc spoliatus dicatur, adeoque reintegrandus ad suam Ecclesiam venit remoto Oeconomo interea delecto: *ibid.*

Ut ejus remotio sustineatur, requiri-

tur gravis causa, et satis urgens: *ibid.* §. 6.

Incontinentia, vel inhonesta conversatio, vel etiam fornicatio, et concubinatus non recensentur inter causas graves: *ibid.*

Sed ter moneri oportet; itemque parte fructuum privari debet: *ibid.* §. 8.

Nisi haec omnia a jure Canonico recensita serventur, irrita efficitur perpetua parochi remotio: *ibidem*.

Sin autem parochus, et monitus, et fructibus privatus in sua malitia turpiter, et scandalose perseverat, illico removendus: *ibid.* §. 15.

Omitti non debet ad legitimam privationem parochiae trina monitio: *Per. Rem. Vic. Cur.* 26. *Sept.* 1795. §. 2.

Trinam Canonicam monitionem requiri ad removendum parochum apud suum gregem diffamatum negatur, sed illico amovendus est, ne ex diffamatione Pastoris totum ovile corrumpatur: *Crac. Par.* 10. *Febr.* 1770. §. 11.

Parochus amovibilis non potest inconsulto Episcopo amoveri. *Fam. Exeq. Decr. S. Visit.* 30. *Maii* 1761. §. 2.

Limita si contrarium cavetur in lege fundationis Ecclesiae: *ibid.* §. 4.

Quo casu a Patrono laico fit amotio Parochi Vicario nomine Episcopi: *ibid.*

§. XV.

Parochus quoad Renunciationem.

Qui animarum curam gerit, tametsi omnino irreprehensibilis, et innocens foret, cogendus est adhuc ab Ecclesiae regimine se abdicare, alioque congruo beneficio in prioris vicem commutato contentum esse, si aliter bono pacis, et spirituali ovium suarum periculo consuli nequaquam possit. *Eyst. Perm. Par.* 21. *Jul.* 1742. §. 8.

§. XVI.

Parochus quoad Residentiam, et Absentiam.

Lex residentiae parochi non est rigide adeo, ac veluti materialiter accipienda in ambitu suae parochiae, ut non sufficiat ex probabilibus causis ab ea ita parum abesse, ut nihil inde animarum cura detrimentum patiatur. *Tyb. Res.* 29. *Jul.* 1786. §. 2.

Sacri Canones, et Concilium Tridentinum, dum residendi legem omnibus animarum pastoribus vel indixere, vel a juris divini principiis derivatam commendarunt, non ad materialem, sed ad utilem, operosamque residentiam attenderunt: *ibid.* §. 5.

Arctam, et praecisam esse legem parochis indictam sua in paraecia residendi ex ipsis agnoscitur verbis Concil. Trid. *sess.* 23. *cap.* 1. *de refor. ibid.* §. 6.

Et vigilantissimus Tridentini Canonum executor S. Carolus Borromaeus, licet permiserit in casu absolutae necessitatis parocho domum extra paraeciae septa inhabitare, tamen pro regula statuit, ut si quis parochus etiam Urbanus intra fines suae parochiae domicilium non habeat, domum conducat: *ibid.*

Et Fagnanus docet sanctam esse quoad parochos residentiae legem: *ibid.*

Insuper parochus licet intra septa suae parochiae Ecclesiam haberet filialem, et opportunitatem ministrandi in ea, et ex ea Sacramenta, non tamen ille potest prope hanc Ecclesiam habitare, seque exemptum censere a duriori lege residendi in domo parochiali: *ibid.* §. 8.

Et observantia quod attinet, praeterquam ea in jure, non prodest: *ibid.* §. 9.

Ex Tridentino omnibus mandatum est, quibus cura animarum data est, residere, et pro animabus commissis Sacrifi-

cium offerre. *Port. Visit. SS. LL.* 18. *Jul.* 1778. §. 13.

Parochus residere tenetur apud suam Ecclesiam: *Const. Jur. et Exem.* 18. *Dec.* 1762. §. 2.

Parochus a residentia abesse potest, quando christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, et evidens Ecclesiae, vel Reipublicae utilitas exigant. *Port. Vis. SS. LL.* 18. *Jul.* 1778. §. 9.

Et ob aegritudinem ordinarius ei licentiam potest concedere, assignata congruae portione ex reditibus Parochiae idoneo Vicario, qui interea Sacramentorum administrationi, et animarum curae laudabiliter incumbat: *ibid.*

Aeris intemperies non excusat parochus a residentia. *Calar.* 8. *Maii* 1762. §. 2.

Licet non deficiant plures Doctores, qui putant aeris inclementia parochus excusari a residentia: *ibid.* §. 4.

Si intra anni Indulti a residentia spatium inimicitiae nequiverint sedari, ac verosimile sit, eas diutius protrahi posse, ne parochum perpetuo a sua Ecclesia abesse contingat, neve spirituali animarum saluti, absque proprio pastore, grave aliquod obveniat detrimentum, modis omnibus iste licet innocens est inducendus, ut parochialem libere resignet, aut eam cum alia permutet; *Tybur. Ind.* 7. *Sept.* 1737. §. 4.

Parocho cuilibet licitum est residentiam deserere, ut patrocinio litis sibi motae invigilet: *Major. Resid.* 20. *Dec.* 1738. §. 2.

Et dissidia, et inimicitiae contractae illi praestant justam causam ad residentiam non revertendi: *ibid.*

Sed parocho prohibitum causa litis a residentia abesse, nisi eadem lis mota fuerit super juribus parochiae; ita ut defensio in utilitatem ejusdem parochiae ex natura rei, vel ex persona propria parochi cessura sit: *ibid.* §. 3.

Parochus illiteratus, cui fuit coadjutor datus, tenetur residere, ne melioris sit conditionis parochi literati: *Dub. Jub.* 24. *Sept.* 1718. §. 10.

Si parochialis Ecclesia est unita praeposituræ, vel alteri dignitati, residentia fieri debet apud praeposituram tamquam dignitatem, sique sunt duae Ecclesiae parochiales invicem unitae, residendum est in magis digna, sique una fuerit extra, et altera intra Urbem, residendum est in ea, quae est intra. *Aquil.* 2. *Jun.* 1731. §. 6.

Rectores animarum abesse a Parochiali Statione non debent ultra biduum sine licentia Episcopi, vel ejus Vicarii Generalis: et inobedientes multandi sunt ab Episcopis subtractione fructuum parochialium juxta tempus absentiae. *Lar. Decr. Syn.* 26. *Jun.* 1732. §. 11.

Qui parochialem habet Ecclesiam non per Vicarium, sed per se ipsum illi deservire debet: Si autem dignitati, vel praebendae parochialis Ecclesia sit annexa, tunc qui talem obtinet praebendam, vel dignitatem, quum in majori deservire debeat, in ipsa parochiali Ecclesia idoneum, et perpetuum habere debet Vicarium. *Aquil.* 19. *Jul.* 1732. §. 3.

Quum ambae Ecclesiae sint pares, ac parem residendi necessitatem imponant, praevaleat tamen, ac potior est illa, quae intra Civitatem existit, praesertim si Collegialitatis honore aucta, et dignitate Archipresbyteratus insignita est. In hac itaque est potius residendum, quam in altera: *ibid.* § 4.

Doctores omnes conveniunt non posse itaque parochum a parochiali sua Ecclesia aufugere, plebemque sibi commissam relinquere, si contra ipsum, quam contra eamdem plebem gravis oborta sit inimicitia, et persecutio, itaut omnibus commune impendat vitae discrimen, nec alii reperiantur, qui tuto possint gregi

assistere, ejusque spirituali saluti invigilare. *Tybur. Ind. 7. Sept.* 1737. §. 2.

Aeque tamen communiter receptum est, graves inimicitias a solo parocho cum Barone loci, aut cum ipsomet populo absque sua culpa, et post adeptam parochialis Ecclesiae, possessionem, contractas, justam ei praestare causam a residentia abscedendi, constituto Vicario: qui ab ordinario approbatus ea meliori, qua fieri potest, ratione spirituali animarum saluti occurrat: *ibid.*

§. XVII.

Parochus quoad Vitam, et Honestatem:

Parochi praesertim exemplo debent esse fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, atque attendere debent sibi, et doctrinae, instantes in iis, ut, et se ipsos salvos faciant, et eos, qui se audiunt: *Assis. Par.* 27. *Nov.* 1772. §. 13.

Et juxta Sacrorum Canonum communem dispositionem, nonnisi praestantiores et digniores ad curam Animarum sunt assumendi; *ibid.*

De parochis scandalose viventibus S. Concilium Tridentinum *Sess.* 21. *Cap.* 6. *de refor.* mandat Episcopis, quod eos, qui turpiter, et scandalose vivunt postquam praemoniti fuerint, coerceant, et castigent: *Com. seu Fabr.* 8. *Maii* 1784. §. 12.

Si adhuc sunt incorrigibiles, beneficiis juxta sacros Canones privari possunt appellatione quacumque remota: *ibid.*

Participantes. Vide *Presbyteri*.

Participatio. Vide *Presbyteri*.

Partus.

Legitimus et vitalis censetur partus nedum editus sexto, sed etiam quinto mense: *Nov.* 2. *Febr.* 1720.

Paschale Praeceptum. Vide *Praeceptum Paschale*.

Passiva vocatio. Vide *Jus patronatus* §. II.

Pastor, Pastores.

Dionysius Papa I. proprios cuique gregi constituit pastores. *Fer. Matr. et Fon. Bap.* 18. *Mart.* 1797. §. 9.

Christus Dominus est pastor bonus, qui dat Animam suam pro ovibus suis: mercenarius videns Lupum fugit, quum non sint oves propriae. *Brict. Trans. et Perm.* 24. *Jan.* 1767. §. 12.

Plurium pastorum super indiviso grege auctoritatem et gubernium semper Ecclesia aegre et invita quoadmodo toleravit. *Sutr seu Nep. Par.* 20. *Jan.* 1787. §. 5.

In Africano Concilio Anno 418. expensus fuit casus, cum a Donatistis ad Ecclesiae sinum rediret aliquis Episcopus in ea dioecesi, in qua alius jam Catholicus Episcopus fuerat subrogatus; *ibid.*

Ita temperarunt Affricani patres Ecclesiae disciplinae rigorem, quem Nicaena Synodus invexerat, ex quo inspecto ejurantibus haeresim Episcopis presbyterorum honor dumtaxat servabatur, nolueruntque hunc, ut supra redeuntem Episcopum, sine honore, et jurisdictione esse in primaeva sua Dioecesi; sed pari honore, et jurisdictione cum Episcopo subrogato: *ibid.*

Sed ita, ut alia loca ad illum, alia ad alium pertineant, itant ille dividat, qui amplius temporis in Episcopatu habet et minor eligat: *ibid.*

Eamdemque Rectorum super unico grege pluralitatem improbavit Tridentina Synodus *Sess.* 24. *Cap.* 13. *de reform.* *ibid.*

Patentes Litterae. Vide *Literae* §. III.

Pater.

Pater dives tenetur alere filium fratris inopem. *Neap. seu Cons. Com. Vol.* 20. *Mart.* 1734. §. 8.

Pater illegitimus est contradictor vali-

ditatis Matrimonii filii, ejusque voluntas non attenditur: *Taur. Matr.* 26. *Iun.* 1771. §. 6.

Patri incumbit onus alimentorum, et expensarum filiorum: *Benev. Matr.* 20. *Sept.* 1760. §. 14.

Patrimonialia Bona. Vide *Bona* §. IV.

Patrimonium Clericorum.

Concil. Trid. praecipit, ut in seligendis Ecclesiae Ministris non solum perspecta sit illorum pietas, et scientia, sed insuper ipsorum decori consuluit, voluitque ut congruum patrimonium haberent, ne in dedecus Ordinis mendicare, aut vile aliquod ministerium exercere cogantur. *Tusc.* 5. *Apr.* 1783. §. 11.

Nulla ipso jure est quaecumque alienatio de bonis patrimonii Sacri inscio Episcopo facta, quamvis ordinatus de Ecclesiastico beneficio fuerit provisus: *ibid.*

Imo in Tusculana Synodo anni 1763. disponitur, ut ordinandus juramento polliceatur se numquam alienaturum, seu permutaturum patrimonium nisi subrogetur beneficium Ecclesiasticum sufficiens: *ibid.* §. 15.

Synodus Ariminensis statuit, ut Clericus cooptetur inter subdiaconos, si habeat vel beneficium, vel patrimonium, quod demptis oneribus reddat 36. scut. Annua. *Arim. Red.* 13. *Mar.* 1784. §. 9.

Compertissimum est clericum non spoliari propter emissam retrocessionem, si Episcopi auctoritas desit, sed vigere, ut antea patrimonium: *Asc. Cap.* 2. *Dec.* 1786. §. 6.

Et si fuerit constitutum cum clausula; *Donec, et quousque provisus fuerit de beneficio Ecclesiastico aequivalente*; et beneficium revera obtinuerit: *ibid.*

Hoc tenet Rotae Tribunal, quod amplexa distinctione inter voluntarias, et necessarias patrimonii distractiones explicat dispositionem Concilii Tridentini in *Sess.* 21. *Cap.* 2. *de refor.*: *ibid.* §. 7.

Et concludit temporarias esse retrocessiones hujusmodi absque Episcopi auctoritate confectas, nec sacri patrimonii titulum extingui, sed ad tempus fructuum perceptionem suspendi, itaut amisso beneficio, pristina fructuum perceptio statim reviviscat: *ibid.*

Patrimonii Ecclesiastici titulus penes ignotus fuit in veteri Ecclesiae disciplina juxta quam nemo ad Sacros ordines promoveri poterat, nisi certae Ecclesiae fuisset adscriptus, in qua et Sacras functiones perageret, et ex ejus reditibus alimenta perciperet. *Monop. Don.* 18. *Nov.* 1768. §. 14.

Incepit patrimonii titulus ex quadam apostolica dispensatione probari in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. celebrato: *ibid.*

Idem confirmavit Concilium Tridentinum *Sess.* 21. *Cap.* 2. *de refor.*: *ibid.*

Patrimonium certum esse debet, in re scilicet immobili, ac frugifera constitutum, nullo aere alieno gravatum, proindeque constitui nequit super obligatione personali solvendi Clerico totum id, quod pro congrua illius conservatione sufficiat; *ibid.* §. 15.

Potest tamen assignari in censu perpetuo, vitalitio, et officio vacabili: *ibid.*

Ille, qui titulo participationis Ecclesiae ad sacros ordines promotus fuit, sequitur, ut reditibus illius, uti patrimonio sacro non possit privari. *Cap. Part.* 5. *Dec.* 1750. §. 4.

Patrimonium debita ratione constitutum sine Episcopi licentia alienari prohibetur: *Alex. Susp.* 31. *Aug.* 1771. §. 18.

Patrimonium subrogatur in locum beneficii, et ejus sapit naturam: *Sabin.* 26. *Nov.* 1791. §. 3.

Patrimonium sacrum potest sub ea conditione constitui, ut Clericus ad ejus titulum sacris initiatus teneatur illud dimittere, statim ac beneficium aliquod ec-

clesiasticum assequatur, vel aliunde subsidia ad congruam vitae conservationem idonea obtineat. *Nul. Ter. Pon. Cap.* 28. *Febr.* 1739. §. 3.

Adveniente autem enunciata conditione patrimonium ad eum, qui illud ita assignavit, revertitur: *ibid.*

Ad effectum constituendi sufficiens patrimonium in beneficio residentiali, non attenditur taxa loci originis, sed loci beneficii. *Rom. seu Sip.* 23. *Jul.* 1718. §. 2.

Non admittitur supplementum ex bonis patrimonialibus, nisi ab Episcopo originis, itaut accedente utilitate, et necessitate Ecclesiae, ipse solus admittere valeat, ut pro adaequatione patrimonii sacri fiat unio bonorum patrimonialium cum beneficio: *ibid.* §. 3.

Licet quis non possit ad sacrum ordinem promoveri ad titulum coadjutoriae etiam cum futura successione, id tamen fallit, quando interim coadjutori assignata fuit congrua portio, et ille, qui sic ordinatur dicitur ordinari ad titulum pensionis. *Elb. Dub.* 2. *Aug.* 1721. § 5.

Et titulus pensionis ecclesiasticae est titulus sufficiens, ut quis possit sacros ordines recipere: *ibid.* § 6.

Pro ordinatione familiaris Episcopi sufficit, si Episcopus illi non beneficium, sed pensionem conferat: *ibid.* §. 7.

Sed oportet, ut familiaris triennale apud Episcopum servitium expleat, tam si beneficium, quam si pensionem illi conferat Episcopus: *ibid.* §. 11.

Episcopus, qui ignorans qualitatem beneficii, et reputans illud esse tutum, et sufficiens ad ejus titulum aliquem ordinavit, non tenetur ex justitia contribuere pro conservatione ordinati, si beneficium illud fuerit ab alio subsequenter evictum: *Neap. Cong.* 28. *Febr.* 1722. §. 11.

Exoptabile est ut Sacerdotes vivere possint independenter ab eleemosyna Missarum. *Disc. secr.* §. 11. 8. *Aug.* 1722.

Non est ad sacros ordines promovendus aliquis licet idoneus, nisi constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere: *ibid.* §. 4.

Constitutio patrimonii sacri praecedere debet nedum Sacerdotium, sed etiam reliquos sacros ordines: *Spol. Assig. Patr.* 14. *Maii* 1763. §. 5.

Nullo jure vetita est patrimonii assignatio pro minoribus ordinibus: *ibid.*

Et testator, qui presbyteros dilexit in sua familia, verosimile est, voluisse etiam praeventivam patrimonii assignationem, in favorem Clericorum de eadem familia, ut commodius vacare possent litterarum studiis, et se idoneos reddere sacris ordinibus: *ibid.* §. 6.

Patrimonium semper in re stabili constituitur, ac permanere debet, hinc invalida est quaecumque distractio rei stabilis in patrimonium assignatae, etiam reservato in favorem donantis usufructu, vel annua responsione: *Monop. Dom.* 18. *Nov.* 1769. §. 6.

Patrimonii titulus, ac legis prohibitio de illius alienatione non cessat, nisi de expressa Episcopi licentia beneficium loco patrimonii surrogatum fuerit: *ibid.*

In assignando titulo patrimonii onera Missae ex redditibus beneficii, seu Capellaniae detrahi non debeant. *Alex. Susp.* 31. *Aug.* 1771. § 9.

Patrimonii constitutio ideo est demandata, ne promotus mendicare cogatur: *ibid.*

Licet certa pro omnibus non sit taxa patrimonii sacri, sed ex consuetudine regionum, vel Synodali dimetiatur lege: *Firm. Red. Miss.* 21. *Iun.* 1794. §. 3.

Talis tamen esse debet, ut ad conservationem sufficiat ordinandi: *ibid.*

An in casu Constitutionis patrimonii sacri detrahenda sint onera Missarum? haec quaestio ex judicio S. Congr. Conci-

sit remittenda est arbitrio Episcopi, qui juxta rerum, locorumque circumstantias statuat, quidquid magis expedire judicaverit: *Fulg. Alt.* 23. *Jan.* 1773. §. 7.

Patrimonium Clericorum consistere debet in bonis stabilibus: *Alex. Susp.* 11. *Jan.* 1772. §. 6.

Et Sacri Canones avi obligationem rejiciunt: *ibid.*

Nequit constitui ex bonis, quae sita sunt extra Dioecesim, quia jurisdictionem suam Episcopus in aliena Dioecesi non exerceret: *Laur. Patr. Sacr.* 6. *Dec.* 1749. §. 1.

A valore beneficii, ad cujus titulum quis ordinatur, detrahenda sunt onera extrinseca, pro quibus implendis opus est, ut beneficiatus aliquid impendat, et sic diminutionem patiatur de reditibus beneficii: *Disc. Secr.* 6. *Ill.* 8. *Aug.* 1722.

Detrahenda non sunt onera intrinseca, quae beneficiatus potest per se ipsum implere, dummodo onera illa exercitio clericali, et decori characteris congrua sint, et proportionata, et pro ejus conservatione proficiant: *ibid.* §. 2.

Cum hujusmodi sint onera missarum, sequitur quod a valore beneficii, ad cujus titulum quis ordinatur, non sint detrahenda onera Missarum, sive beneficiatus teneatur celebrare per se ipsum, sive possit celebrare per alium, dum potens celebrare per alium celebrat per se ipsum: *ibid.*

Patrimonium, ad cujus titulum aliquis est ordinatus, potest de licentia Episcopi permutari cum aliis bonis liberis non minoris reditus aut valoris, sed Episcopus debet declarare bona ex permutatione acquisita esse subrogata in locum prioris patrimonii, itaut deinceps alienari nequeant, nisi servata forma a Concilio Tridentino praescripta: *Lanc.* 9. *Febr.* 1726. §. *ult.*

Cum reservatione ususfructus liberum est devenire ad alienationem proprietatis patrimonii ecclesiastici absque Episcopi licentia: *Monop. Don.* 18. *Nov.* 1769. §. 8.

§. I.

Patronus in Genere.

Quod major patronorum pars constituit dissentiente licet minore, validum est: *Firm. Emph.* 21. *Jul.* 1792. §. 5.

Immo major patronorum pars trahit ad se minorem: *ibid.* §. 6.

Ut quis patronus dicatur, eam Ecclesiae constituere debet dotem, quae non tantum fabricae, et supellectili Ecclesiae satis sit, sed quae Canonicis, Ministris, aliisque, qui Ecclesiae inserviant, alere apta sit, secus Benefactor dicendus est: *Savon.* 8. *Febr.* 1744. §. 5.

Amplia, eodem nomine vocari qui aliquid tribuit, vel donat Ecclesiae illae jam perfectae, et dotatae; etiamsi contributio, et donatio larga sit: *ibid.*

§. II.

Patronus quoad Alimenta.

Patrono, et descendenti inopi ex canonica benignitate succurrendum est: *Null. S. Mich. de Clus.* 2. *Dec.* 1775. §. 8. *Taur.* 2. *Mar.* 1776. §. 9. *Caput.* 13. *Jul.* 1776. §. 10. *Ascul. Disp.* 30. *Maii* 1786. §. 3.

Per sacros Canones conceditur patrono egeno alimenta ex reditibus piis percipienda: *Null. seu Fav. Sub. Dot.* 2. *Dec.* 1786. §. 8.

Ac non solum pro se, sed etiam pro uxore, liberis, ac familia: *ibid.*

Neque pro testatoris tantum consanguineis jus hoc scriptum est, sed pro extraneis quoque patronis: *ibid.*

Indubium est patrono pauperi alimenta ab Ecclesia esse subministranda: *Burg.* 16. *Dec.* 1786. §. 5.

Haec autem alimenta non solum patrono pauperi, sed ejus quoque uxori, et filiis praestanda sunt: *ibid.*

Nec requiritur paupertas extrema, sed satis est relativa: *ibid.*

Viam semper concessioni in titulum administrationis beneficii in favorem pauperis patroni stravit Canonica aequitas, quae patrono egenti alimentorum praestationem reservavit: *Aq. Cap.* 23. *Jan.* 1787. §. 4.

Et quamquam olim disceptatum fuerit, an sociis a fundatore descendentibus tributum hoc beneficium esset, merito tamen placuit sanctionem Canonis *quicumque* licet de solis descendentibus loquentem in sensu demonstrativo accipere, et canonicam indulgentiam ad omnes patronos etiam extraneos a fundatore extendere: *ibid.*

Et sicut jus praesentandi patronis omnibus etiam extraneis indubie competit, et processionis honor omnibus sine controversia patronis non invidetur, pari passu, eodemque contextu jus alimentorum conceditur: *ibid.*

Hinc Sacra Rota discusso plenissime articulo aequitatem *Canonis quicumque* de omnibus patronis etiam extraneis intelligendam esse definivit: *ibid.*

Pro patrono inope scripta est Canonica aequitas, sed trahi posse videtur ad haeredem fundatoris, qui ei assimilatur, ut alimenta scilicet, ex fructibus beneficii, aut pii operis consequatur: *Forol. R. d. Miss.* 7. *Jul.* 1787. §. 4.

Eo ipso, quo Ecclesia pauper non tenetur alere patronum pauperem, ita è converso, nec etiam patronus pauper adigi potest, ut Ecclesiam restauret, vel reaedificet: *Cam. Rest. Eccl* 18. *Sept.* 1779. §. 2.

Patronus pauper jus habet adversus Ecclesiam ad alimenta. *Firm. Jurisp. sup. Ex. Lit.* 18. *Aug.* 1792. §. 3.

Dubium est, an vero ad sumptus etiam privatae litis: *ibid.* §. 4.

A sumptibus quidem passivae litis ad magis privilegiata alimenta inferri potest, non item contra: *ibid.*

Patrono inopi descendenti a testatore succurrendum est ex reditibus beneficii: *Com.* 11. *Jul.* 1764. §. 2.

Idque ex praesumpta mente fundatorum, qui suos filios, vel nepotes egestate laboraturos, non praeviderent, neque ut laborarent, permitterent: *ibid.*

Ex Canonica aequitate alendus est pauper patronus, ex fructibus beneficii durante paupertate. *Coll.* 9. *Aug.* 1788. §. 2.

Patrono indigenti congrua aliqua portio ex annuis reditibus beneficii praestanda est, qua is suae consulat inopiae. *Crac. Urs.* 5. *Dec.* 1739. §. 2.

Patrono pauperi ex superfluis fructibus beneficii debentur alimenta. *Mont. Reg. Cap* 7. *Sept.* 1793. §. 4.

Diuturna beneficiorum vacatio, et spiritualium fructuum perceptio per patronum laicum, dispositioni juris adversantur: *ibid.*

Patronis etiam extraneis debita sunt alimenta. *Com.* 6. *Maii* 1719. §. 6.

§. III.

Patronus quoad jus Nominandi, Praesentandi, et tempus illud exercendi.

Jus nominandi corroboratur ex approbatione Apostolica, et ex observantia pacifica biscentum annorum, de cujus efficacia dubitari nequit, etiamsi ageretur de electione Praelati Regularis patrono vetita. *Rom. Jur. Nom. et Acc. Puel.* 14. *Febr* 1761. §. 4.

Patronus non cogitur ad expectandum, ut nom natus habilis fieret, sed liberum est devenire ad nominationem alterius subsidiarie vocati, atque etiam extra-

nei, qui statim Ecclesiae inserviret. *Aret. Disp.* 20. *Aug.* 1774. §. 10.

Patroni, qui pares habent voces, diversas nominare nequeunt personas. *Forol. Cap.* 25. *Jun.* 1791. §. 3.

Et praeferri debet pauper : *ibid.* §. 4.

Liberum est patrono extraneum nominare ad exclusionem clerici passivam suam nominationem proferre negligentis. *Reat. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 3.

Et dictus Clericus jure passivae vocationis potest adire Antistitem, et absque ulla patroni nominatione beneficii institutionem efflagitare : *ibid.*

Auferre nequeunt patroni jus ex nominatione quaesitum nominato ad beneficium. *Viter. Ben.* 18. *Nov.* 1797. §. 5.

Nominare patronus valet ad subsidia dotalia proprias filias, si requisitis polleant fundationis : *Luc. Subs. Dot.* 27. *Aug.* 1791. §. 3.

Ac etiam mereri posset illorum cumulum, ubi relicta sint pauperibus incertis, quibus nulla fit injuria : *ibid.*

Praecedentia nominationis per sortem data, aequalitatem ex lege turni requisitam inter patronos servat. *Fav. Com. Vol. et Appl.* 18. *Aug.* 1792. §. 7.

Patronus etiamsi posset fundationis leges contemnere, et excluso idoneo, inhabilem praeferre, numquam tamen potest fundatoris voluntatem pessumdare, neque alteri expresse vocato praejudicium inferre : *Perus. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 4.

Patronis nullo jure, et posita nulla testatoris lege vetitum est, eosdem habere cumulativam plurium nominationem; immo haec a Sacris Canonibus, tamquam Ecclesiae utilis laudatur, et approbatur. *Fan. Cap.* 26. *Aug.* 1769. §. 3.

Retractare valet patronus simplicem nominationem : *Recin. Par.* 12. *Jul* 1794. §. 7.

Facile admittenda non est beneficii devolutio in poenam negligentis patroni : *Asc. Benef.* 17. *Aug.* 1793. §. 3.

Favendum potius patrono, quam impetratori beneficii est : *ibid.*

Spes obtinendae prorogationis impedit cursum termini ad nominandum beneficiatum; dummodo honesta sit illius petitio : *ibid.* §. 5.

Prorogatio facultatis nominandi, veluti relativa ad preces, initium ducit a tempore in precibus expresso; ne reddatur illusoria : *ibid.* §. 4.

Prorogatio concessa post expiratum nominationis terminum inutilis est absque restitutione in integrum : *ibid.* §. 6.

Nemo de genere vocatorum habet jus quaesitum ratione suae actualis capacitatis, sed est in facultate patroni praesentare etiam incapacem, dummodo ante institutionem fiat capax sive naturaliter, sive per dispensationem. *Trid. Cap.* 29. *Aug.* 1761. §. 7.

Hinc licitum est idoneos postponere, et inhabilem de genere vocatorum praesentare ad beneficium sub conditione obtinendi dispensationem : *ibid.*

Patronus potest praesentare ad beneficium, ad quod sunt vocati Clerici, vel qui intra annum Clericatum assumere possit, posthabito Clerico, vel Presbytero idoneo, laicum praesentare; qui ante institutionem fiat habilis jure ordinario, vel per dispensationem. *Faven. Ben.* 3. *Julii* 1762. §. 5.

Patronus laicus ad differentiam patronorum ecclesiasticorum non obstringuntur digniores, et magis idoneos ad aliquam dignitatem consequendam praesentare. *Olom. Par.* 6. *Maii* 1741. §. 3.

Pendente recursu ad superiorem, vel lite, tempus ad praesentandum non currit. *Mont. Alt. Canon.* 25. *Apr.* 1789. §. 6.

Puerulus, qui passivam habet vocationem jam ab ejus patre, et patrono praesentatus; certum jus ad Capellaniam

quaesivit. *Firm. Cap.* 25. *Apr.* 1789. §. 5.

Ponderandum est, num concedenda sit praedicto administrationis gratia, quae illud jus laederet; seu permitti potius debeat praesentatio, institutio. *ibid.*

Ad validitatem praesentationis non sufficit, quem tamquam patronum haberi, et in quasi possessione praesentandi reperiri, nisi de titulo, ac jure docuerit: *Tol. Can.* 16. *Dec.* 1769. §. 16.

Et Conciliaris dispositio procedit, quando controversia sit super libertate beneficii, non vero quando inter plures praesentatos quaestio oriatur super pertinentia patronatus, nam in hoc casu Concilium nihil innovavit, et controversiae definitio a juris dispositione pendet: *ibid.* §. 17.

Collatio ex jure est nulla, quum anteverterit patronorum praesentationem. *Med. seu Nov.* 19. *Sept.* 1767. §. 5.

Nec sustinetur ex jure devoluto, nisi doceatur casum devolutionis extitisse: *ibidem*.

Et nisi etiam probetur, patronos inexcusabili negligentia omisisse intra praestitutum tempus praesentationem: *ibid.*

Praesentatio facta sub expressa conditione reportandi apostolicam dispensationem, efficit, ut praesentatio suspensa remaneat, usque ad tempus obtentae dispensationis; et subsequens dispensatio ad tempus ipsum praesentationis retrotrahatur. *Senog. Can.* 14. *Maii* 1768. §. 5.

Praesentatio praesbyteri idonei, non de alio verificari potest, nisi de eo, qui actuali Sacerdotis dignitate praefulgeat: *Com.* 10. *Mar.* 1770. § 7.

Quum quis vix ultimi possessoris sequuto obitu protestationem emiserit, tale jus sibi quaesitum putat, ut nulla amplius indigeret patroni praesentatione. *Per. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 3.

Praesentatio nulla non impedit secundum aliquos devolutionem ad Papam. *Mont. Alt. Can.* 25. *April.* 1789. §. 6.

Praesentatio inhabilis ad beneficium irrita, ipso jure judicari debet. *Aesin. Cap.* 20. *Jun.* 1767. §. 6.

Quum nihil ex actis Curiae Episcopus attulerit, sed omnia ex vaga fama, et suspicione dixit, quae non sufficiunt, ut praesentatus a patrono laico rejiciatur. *Asc. Par.* 15. *Dec.* 1764. §. 5.

Praesentatus a patrono laico suum jus, nisi per triplex examen reprobatus, numquam amittit: *ibid.* §. 8.

Praesentatus a patrono laico ab examinatoribus deputatis examinari, et non nisi idoneus repertus fuerit, admitti debet. *ibid.* §. 9.

Et licet Episcopo praesentatos a patronis, si idoneus non fuerit, repellere: *ib.*

Nullum patronis ex lapsu temporis ad praesentandum infertur praejudicium, si diligentias adhibuit, ut Clericum invenirent, qui beneficium acceptaret; *Mant.* 24. *Febr.* 1720. §. 5.

Devolutio supponit culpam, et negligentiam inexcusabilem patroni; et pro regula datur, quod unumquodque non improbabile impedimentum praeservat jura patroni a devolutione ad superiorem: *ibid.*

Doctores docent, nullum Regibus currere tempus ad praesentandum, quia semper supponitur, eos esse probabili detentos impedimento: *ibid.* § 6.

Indubii juris est in patronatum etiam laicorum, si patronus sinit legitima ad praesentandum labi tempora, beneficii collationem ad Sedem Apostolicam devolvi. *Asc.* 6. *Maii* 1786. §. 10.

Et finito termino absque eo quod vel novus impetraretur, vel ad actum praesentationis patronus deveniret, vires resumit inducta a jure ad Sedem Apostolicam devolutio, nullamque merentur censuram litterae Apostolicae ab aliquo impetratae: *ibid* §. 11.

Patronus se ipsum praesentare ad beneficia prohibetur. *Nep.* 17. *Jun.* 1785. §. 3.

Jus nominandi patrono cadit post lapsum quadrimestre: *Baln.* 8. *Jul.* 1775. § 10.

Quando agatur de jurepatronatus laicali licitum est patrono variare ante institutionem. *Asc. Par.* 30. *Jul.* 1763. §. 4.

Patrono datur facultas, intra quadrimestre, variandi ab electione jam facta. *Urb. Can.* 10. *Jan.* 1778 §. 5.

Nec eam impedit appellatio a jam nominato interposita: *ibid.*

Negligentium patronorum voces, aliis accrescere patronis. *Firm.* 18. *Jun.* 1790. §. 9.

§. IV.

Patronus quoad Jura, et Potestatem.

Patronis non est de jure permissum se immiscere in administratione bonorum Ecclesiae patronatae. *Alip. Red. Rat.* 3. *Dec.* 1718. §. 4.

Patrono prohibetur onera in fundatione non expressa superaddere: *Mac. Resig. Ben.* 8. *Aug* 1778. §. 6.

Nulla gratia, nullave ordinatio, quae super Capellania, beneficio vel legato pio fieri contingat sine consensu, et approbatione patroni, alicujus momenti est: *Rom. seu Praen. Leg.* 6. *Jul.* 1737. §. 3.

In jure patronatus haereditario quilibet ejus possessor censendus est jure primi fundatoris in praejudicium suorum haeredum. *Fan. Perm.* 29. *Jul.* 1786. §. 6.

Patronus committens Missarum celebrationem non potest sibi retinere partem eleemosynae, quam celebranti dandam praescripserat testator. *Civit. Cast. Elec. Mis.* 29. *April.* 1780. §. 5. *seq.*

Recte possunt patroni donationis titulo patronatum in alium transferre. *Padeb. Ap.* 21. *Nov.* 1772. §. 9.

Et dissensus Episcopi injustus non tam spernendus, quam moderandus, et supplendus est a superiore: *ibid.*

Patronus, qui simul sit administrator, impedire valet, quominus alienatio fiat fundi administrati eo dissentiente. *Anc. Vend.* 21. *Apr.* 1792. §. 3.

Alienari nequit patronus fundum Capellaniae, aut pii legati, in quo dominium non habet. *Asc.* 5. *Jun.* 1790. §. 4.

Nec facile ei tribuitur hujusmodi facultas ex paupertate, cui succurri solet ex fructibus: *ibid.*

Reintegrari debet patronus de meliorationibus factis in fundo Capellaniae. *ibid.* §. 5.

Patronus immutare nequit qualitates beneficii nisi augeat dotem, et consensus accedat Episcopi. *Senog. Can.* 11. *Maii* 1793. §. 7.

Dissensu patroni, quum sit irrationabilis, pro commutatione voluntatis spernendus est, eique anteferenda Dioecesis utilitas, atque necessitas. *Pad. App.* 21. *Nov.* 1772. §. 4.

Patroni valent in perpetuum Capellaniam manualem commutare, neque eorum factum haeredes valent impugnare. *Fan. Cap.* 7. *Maii* 1791. §. 8.

Patroni nullam habent potestatem super bonis Ecclesiae, solumque valent se opponere, ne illa dissipentur, aut sine causa distrahantur. *Pist. seu Pr. Emp.* 21. *Nov.* 1761. §. 6.

Non potest patronus derogare de legibus certis a fundatore constitutis in aliorum favorem. *Nep. Cap.* 23. *Mar.* 1765 § 3.

Illud variare non potest, quod jus primo nominato auferat *ibid.* §. 4.

Multoque magis, dum patronus variat se non integra, et praesentatus Pontificem adivit: *ibid.* §. 5.

Patronus vero laicus potest variare in praesentatione: *ibid.* §. 8.

Videndum, an intelligitur de variatio-

ne, quam dicunt *cumulativam*, nempe de adjungendo alium, firma priori nominatione manente: *ibid.*

Id videtur inductum pro Ecclesiae bono, ut inter plures dignior possit eligi: *ibid.*

Si agatur de functionibus, quae peragi possunt in Altari absque ulla Ecclesiae servitute, ut est Missarum celebratio sine cantu, tunc Capellae patronus illas explere non prohibetur. *Forol.* 21. *Aug.* 1784. §. 8.

Secus tamen si agatur de functionibus publicis, qui in tota Ecclesia servitutem inducunt, eo enim casu requiritur consensus Rectoris Ecclesiae: *ibid.*

Beneficii erigendi fructus patronus non facit suos. *Viter. Erec. Cap. et App. Fruc.* 28. *Maii* 1796. §. 6.

Quando bona sunt Capellano relicta, patroni honorificum dumtaxat habent jus, nec quidquam ex reditibus Capellaniae percipere valent. *Rip. Bap.* 16. *Apr.* 1791. §. 5.

Si patroni negligant deputare Capellanum etiam Laicalis Capellaniae, provisio ejusdem devolvitur ad Episcopum; *ibid.* §. 8.

Et patronis Laicis quadrimestre datum ad nominandum locum non habet in Capellaniis Laicalibus; *ibid.*

Et alii a jure nominandi in eo tantum casu cadere possunt, si constituti fuerint in mora: *ibid.*

Propria auctoritate numquam licet Patronis perpetuae Capellaniae bona stabilia pro libito alienare: *Asc. Cap.* 2. *Dec.* 1786. §. 8.

Quamquam Laicalis sit Capellania non beneficium ecclesiasticum, non censetur tamen Laicalis respectu materiae, quae est ecclesiastica: *ibid.*

Praesertim si patroni non sint fundatoris haeredes, sed haeres fuit pium opus, scilicet ipsa Capellania: *ibid.*

Ex juris dispositione prohibentur patronis retinere in eorum Capellis sedilia, et scamna, quae impedimento sint divinis: *Alatr.* 7. *Jul.* 1787. §. 3.

Patronis in sequelam jurispatronatus debetur retentio nedum Clavium Ecclesiae, sed etiam Clavium SS. Reliquiarum, Imaginum, oblationum, et eleemosynarum, quae ipsis imaginibus fiunt: *Forol.* 28. *Jul.* 1787. §. 3.

Canonicae non vetant Leges, ne unam vel plures SS. Reliquiarum claves patroni Laici retineant: *ibid.*

Accedit, dum est de consuetudine retinendi SS. Reliquiarum claves jus a patronis Laicis: *ibid.* §. 4.

Maxime si de reliquiis agatur patroni Civitatis: *ibid.*

Nec obstet si expressa adversatur S. Congr. Episcoporum et Regularium lex in qua sancitur, quod claves Reliquiarum non debent remanere apud seculares: *ibid.* §. 6.

Quia una huic Legi est limitatio, si laici ex consuetudine claves retinerent per modum simplicis custodiae, et assistentiae; *ibid.*

§. V:

Patronus quoad Onera.

Verus et legitimus patronus, utpote filius, et haeres nominantis ejus factum servare tenetur: *Firm. Cap.* 23. *April.* 1735. §. 5.

Patronus administrator reddere tenetur rationes interesse habentibus, et Episcopo; *Pont. Cur. Jur. et Adm.* 23. *Nov.* 1793. §. 2.

Ecclesiarum conservatio patrono incumbit. *Nasc.* 14. *Apr.* 1764. §. 5.

Patronus reparare Ecclesiam deficiente ejus reditu tenetur: *Civit. Cast.* 16. *Aug.* 1794. §. 3.

Patronus etiamsi nullos ex Ecclesia

fructus percipiat, tenetur succurrere Ecclesiam pro ejus reparatione, quoties eadem Ecclesia propter suam inopiam per se ipsum suis expensis reparari non possit. *Cam. Reit. Eccl.* 30. *Jan.* 1779. §. 7.

Patroni, qui reditus congrui pro dote beneficiorum assignaverunt, compelli nequeunt ad reparandam Ecclesiam in qua jurepatronatus beneficia conferunt; bene vero hoc spectat ad Rectorem, eosdemque, qui in ea beneficia obtinent: *Null. seu Salm. Rep. Eccl.* 11. *Jul.* 1750. §. 3.

Patronatus Ecclesiae differt a patronatu beneficiorum in Ecclesia: *ibid.*

Onus reparandi, et ornandi altare, veluti adnexum juripatronatus, de jure est patroni: *Null. Farf. Susp. Mis.* 14. *Jan.* 1792. §. 2.

Nempe patroni, et alii, qui fructus aliquos ex Ecclesiis dirutis provenientes percipiunt: *ibid.* §. 3.

Et concurrere debent in expensam reparationis, quando fabricae reditus deficiunt: *ibid.*

Nam aequum non est, ut reparationis onus in unum refundatur patronum, qui nullum ex beneficio percipit fructum: *ibid.*

Nonnulli Doctores contrarium sentiunt, quando nulla ab initio per fundatorem constituta fuit dos pro manutentione fabricae: *ibid.*

Quum loco fructuum sint jurispatronatus honorificentia, et jus ad alimenta ex reditibus beneficii in casu inopiae: *ibid.*

Patronus si capella reparatione, vel nova indigeat constructione tenetur omnes expensas subire, quae pro hujusmodi constructione, vel reparatione necessariae forent: *Baln.* 29 *Nov.* 1783. §. 10.

Patronus ab initio fundationis tenetur conferre dotem, quae pro omnibus Capellae indigentiis sufficiat, et sic etiam pro reparatione, et fabrica: *ibid.*

Et si ab initio dos non fuerit sufficiens onus habet suis sumptibus reparandi, et reaedificandi, cum haec obligatio patronatui sit infixa: *ibid.*

Et patronus praedicta onera subire debet, etiamsi non habeat jus praesentandi, sed tantum jura honorifica: *ibid.* §. 11.

Et S. Congr. Episc. et Reg. definivit, patronis Capellarum, et Altarium, quae essent inornatae, vel reparatione indigerent, praefiniendum esse terminum ad faciendas restaurationes, et si post tertiam monitionem id praestare detrectent, sit in facultate ordinarii, vel Superiorum Ecclesiarum dictas Capellas, et Altaria, destruere, vel aliis concedere: *ibid.* §. 12.

Si autem Ecclesia propter nimiam vetustatem reparatione, vel nova reaedificatione indigeat, vel magis ampla fieri velit, patronus cogi nequit ad expensas subeundas: *ibid.* §. 13.

Unanimis est Doctorum sententia, patronum teneri ad omnia altaris, capellae, aut Ecclesiae onera subeunda: *Nul. S. A. d. Cap.* 30. *Maii* 1772. §. 7.

Et ratio est, quia aequum est, ut qui commodum sentit juris honorifici, onerum quoque incommodum sentiat: *ibid.*

Inter onera recensetur illud restaurandi Altare, seu Capellam, vel Ecclesiam, ac etiam a fundamentis extruendi, si aut collapsa fuerint, aut ruinam minentur, et sufficienter dotandi, atque de omnibus necessariis ad divinum cultum, sacraque peragendi providendi: *ibid.*

Hinc Altaria, quae ornamentis, et dote carent, possunt ab Episcopo destrui, vel aliis etiam concedi, si post tertiam monitionem, et termini praefinitionem, patroni id praestare negligant, aut recusent: *ibid.* §. 8.

Et id procedit etiamsi in fundatione sufficiens dos fuerit a patrono constituta, et deinde decursu temporis imminuta, aut penitus perierit: *ibid.*

Sed ab hac regula generali receditur, ubi adsit contraria consuetudo, et tunc inhaerendum est consuetudini, et cogenda est Ecclesia ad Altaris manutentionem: *ibid.* §. 9.

Et altera limitatio regulae est, si patronus ab initio dotem ita conspicuam assignaverit, ut ea conservationi Capellani, et Capellae manutentioni sufficeret: *ibid.* §. 10.

In illo casu, nisi contraria urgeat consuetudo, aut certa, aut distincta redituum portio fuerit pro Capella designata, adigi Capellanus poterit ad illius manutentionem. *ibid.*

Ratio est, quia Beneficiatus, et Capellanus aequiparantur usufructuario; *ibid.*

Usufructuarius vero ad bonorum conservationem tenetur; *ibid.*

Patronus unice tenetur ad Ecclesiae Dotationem ex lege fundationis ob dotem nondum praestitam. *Fan. Exeq. Decr. Sacr. Visit.* 22 *Nov.* 1760. § 2.

Taxativa qualitas sortis assignatae in fundum Capellaniae eximit patronum ab eo supplendo. *Nov. Red.* 19. *Jun.* 1783. §. 6.

Patronus adigi debet ad fructuum restitutionem a die vacationis beneficii, utpote quia illos injuste, et mala fide perceperit: *Reat. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 5.

Pauper.

Pauper dicitur, quisquis non habet competitorem magis pauperem. *Jan. Cap.* 30 *Jan.* 1762. §. 4.

Pauperi parochiae succurrendum est. *Mont. Fal. Red. Mis.* 17. *Sept.* 1791. §. 6.

Et succurrendum est vigore Trid. *sess.* 21. *cap.* 5. *sess.* 24. *cap.* 13. *de refor.*: *Senog.* 20 *Mart.* 1790. §. 3.

Ad succurrendum unius Parochiae inopiam permittitur illius unio alteri viciniori Paraeciae. *S. Sev. seu Sept. Vis. SS. LL.* 10. *Jul.* 1790. §. 10.

Quum testator pauperes nominaverit haeredes, ii tamquam magis dilecti, melioris conditionis esse debeant, cetérisque praeferri mereantur. *Lun. Sar. Red. Mis.* 28. *Jan.* 1769. §. 4.

Aequitati consentaneum est, ut in partitione Legatorum, atque eleemosinarum quae pauperibus distribui debent, primario respectus habeatur ad eos, qui testatori sanguine conjuncti sunt. *Urb. seu Arim.* 11. *Jan.* 1774. §. 5.

Immo consanguinei pauperes exteris quibusque pauperibus sunt praeferendi; *ibid.*

Nulli sunt pauperiores Carceratis, qui etiam mendicandi libertate carent: *Bon. Aper. Or.* 14. *Maii* 1763. §. 2.

Paupertas.

Abunde constat de paupertate, quoties nulla penitus bona possidentur. *Velit. Sub. Dot.* 30. *Jan.* 1774. §. 5.

Ubi agitur de paupertate probanda ad certum, et determinatum effectum, pauper dicitur, cujus bona non sufficiunt pro illo effectu. *Luc. Sub. Dot.* 27. *Aug.* 1791. §. 3. *Rom. seu Sav. Subs. Dot.* 26. *April.* 1785. §. 5.

Ad excludendam paupertatem opponi non potest existentia paternorum bonorum, si ea distracta sint, et exiguum quod superest patrimonium a debitis absorbeatur, si non necessitas naturae, sed congruentiae, et honestatis spectari debeat. *Rom. Subs. Dot.* 16. *Dec.* 1769. §. 6.

Paupertas requisita pro dote assequenda, sufficit, ut sit relative ad proprium statum. *Nar. Subs. Dot.* 21. *Aug.* 1762. §. 4.

Paupertatem relativam inducunt angustiae nobilis familiae. *Ap. Red. Mis.* 15. *Dec.* 1792. §. 4.

Paupertas prodest consanguineis pro reductione Missarum. *Seg. Red. Mis.* 26. *Mar.* 1791. §. 7.

Privata causâ paupertatis, quae testatorem a pio opere non retraxit, satis non est ad derogandam ejus voluntatem: *Fav. Com. Vol.* 4. April. 1789. § 5.

Egestati puellarum, quae degunt extra Conservatorium occurrendum est ex relictis piis, cura, et vigilantia Parochorum ac demum ex quarta parte redituum Episcopatus, et oblationum fidelium: *Asc. Com. Vol.* 20. *Jan.* 1776. §. 16.

Aequitati est accomodatum, ut testatori proximior, rei familiaris, angustia, qua premitur, adjumento ex ipsius haereditate sumatur: *Parm.* 23. *Mar.* 1765. §. 10.

Est miserus, qui supra sexagesimum annum agens, inopia laborat, cui praesumitur de jure testatorem ipsum in his rerum circumstantiis dari largitionem voluisse: *ibid.*

Pecunia.

Pecunia destinata in causam studiorum assignanda est Seminario: *Vic. Ass.* 20. *Nov.* 1762. §. 6.

Pecunia subsidiaria soluta a Communitate ob defectum redituum Capellae, ex ejusdem reditibus est restituenda: *Camer.* 16. *Maii* 1767. §. 12.

Pecunia jure repetitur a Capellae reditibus, quum in ejusdem levamen, commodumque soluta fuit: *ibid.* § 6.

Alienum est a Canonicae disciplinae institutis, quod pecunia, quam solvunt Capitulares in possessione praebendae, in privatum singulorum Canonicorum commodum ea cedat, sed omnino in usus pios nimirum pro fabrica Ecclesiae, et pro sacra supellectili converti debet. *Leod.* 18. *Jul.* 1733. §. 9.

Et speciatim de certa nummorum summa ab unoquoque Canonico solvenda pro Cappa, sive pluviali, juxta plurium Ecclesiarum statuta: *ibid.*

Pensio. Vide *Emphyteusis* §. III.

§. I.

Pensio Ecclesiastica quando amittatur, vel extinguatur.

Ad hoc ut inducatur pensionis ecclesiasticae extinctio, trina monitio est necessaria. *Rom. Ind.* 16. *Nov.* 1720. §. 9.

Dubitandum non est, quod si probetur quod si pensio fuerit exacta ante literarum Apostolicarum expeditionem, ea annulletur. *Rom. Exp. Lit. Ap.* 31. *Mar.* 1721. §. 4.

Pensio Ecclesiastica vacat ipso jure per contractum matrimonii, absque ulla praecedenti monitione. *Reg. Pen.* 19. *Sept.* 1722. §. 6.

Extinctio pensionis ipso jure accidit in contractu matrimoniali, utpote qui actum irrevocabilem involvit, non obstante nullitate matrimonii, dummodo nullitas non proveniat ex defectu consensus; et multo minus non obstante non consummatione matrimonii: *ibid.*

§. II.

Pensio Ecclesiastica quoad Capacitatem eam assequendi, et retinendi.

Card. de Luca tenet, quod officium Equitis levis armaturae ad simplicem custodiam corporis Pontificii destinati non obstet retentioni pensionis ecclesiasticae. *Rom. Ind.* 16. *Nov.* 1720. §. 4. *et eod.* 6. *Dec.* 1721. §. 3.

Rocca tamen, et S. Rota affirmant, inter militiam, et clericatum adesse incompatibilitatem, et sic inter militiam, et pensionem ecclesiasticam: *ibid.*

Officium Capitis Regionis Urbis Romae non est incompatibile cum clericatu, nec cum pensionibus ecclesiasticis, ex quo dictum officium versatur circa custodiam civitatis, nec est institutum ad bellandum: *ibid.* § 6.

Concilium Tridentinum *Cap.* 17. *Sess.*

24. *de ref.* in quo de beneficiorum pluritate decernitur, sibi locum non vindicat in pensionibus; itant ordinarius valeat conferre beneficium habenti jam in pensionibus ecclesiasticis congruam conservationem. *Bict.* 22. *Nov.* 1721. §. 5.

Indultum retinendi pensionem in statu conjugali non prodest illi, qui impetravit post contractum Matrimonium, et sic post extinctam ipso jure pensionem: Neque locus est Sanatoriae, seu gratiae *perinde valere*, quum dispensatio retinendi pensionem in statu inhabili non concedatur post sequutam pensionis extinctionem, quia hoc esset novam pensionem, et novum gravamen ex integro imponere: *ibid.* §. 7.

Sine consensu titularis non est locus Sanatoriae, seu cuique alteri gratiae revalidatione pensionis, nisi Summus Pontifex motu proprio et derogando regulae de praestando consensu, et quodammodo de plenitudine potestatis procedat: *ibid.*

Clericum, qui seculari militiae nomen dedit, tacite renunciasse militiae Christi praesumitur *Anag. Sen.* 5. *Sept.* 1778. §. 3.

Immo incapax est retinendi beneficia vel pensiones sibi reservatas tamquam incompatibiles cum militia seculari: *ibid.*

Et hoc procedit, etsi arma, vel saeva non exerceat, aut se non immisceat enormitatibus: *ibid.*

Limitatur, opus tamen est, ut Clericus animum habuerit Ecclesiam derelinquendi: *ibid.* §. 4.

Hinc nisi fuerit prius monitus, beneficio, vel pensione privari non potest: *ibid.*

Et ille non est miles, qui citra propositum, et intentionem suam miles effectus est: *ibid.* §. 5.

Et voluntas tacita, et praesumpta non attendenda, quando de contraria, voluntate vel expressa, vel majores praesumptiones habente constet: *ibid.*

§. III.

Pensio Ecclesiastica quoad Reservationem, et Augmentum.

Doctores distinguunt, quod aut reservatio pensionis est posterior subsidio et excusato, et pensio est ab eo exempta, et immunis, aut dicta reservatio est anterior, et pensionarius tenetur ad illius contributionem: *Clar. Pen.* 12 *Mar.* 1729. §. 4.

Amplia, quod haec distinctio procedit etiamsi exemptio esset amplissima ab omni onere tam imposito, quam imponendo juxta odiernum stylum; quum in posteriori concessione seu prorogatione subsidii et excusati solet antecedentibus exemptionibus derogari cum clausula *quorum tenore etc.* quae habet vim specificae derogationis: *ibid.* §. 5.

Pensionis onere, seu reservationis fructuum gravari nequeunt parochiales Ecclesiae, nisi excedat summam ducatorum centum. *Asc. Par.* 24. *Nov.* 1781. §. 11.

Pensio ex aucto scutorum aureorum valore sumit augmentum. *Verc. Sed.* 26. *Jul.* 1770.

Pensionarius quoad Onera.

Pensionarius tenetur ad solvendam pro Seminario taxam, nisi speciali Sedis Apostolicae privilegio exemptus fuerit. *Velit. Tax. Sem.* 16. *Mar.* 1771. §. 11.

Sufficit, ut ab aliis pensionariis taxa pro Seminario fuerit soluta, quo casu nemo eximitur, nisi peculiarem exemptionis titulum probaverit: *ibid.* §. 5.

Et observantia dum de solutione pensionis agitur, non incipit, nisi a tempore, quo illa fuit petita: *ibid.*

Pensiones impositas super fructibus, et reditibus beneficiorum, subire debent pensionarii pro rata parte onerum respectu eorumdem beneficiorum; sive pensionarii exteri sint, sive Dioecesani; sive

oneroso, sive gratuito titulo pensiones obtinuerint: *ibid.* §. 4.

Peritus.

Fides praestanda est peritis judicialibus, licet referant in contumaciam colligantis. *Balm. Eccl. Cath.* 18. *Dec.* 1790. §. 5.

Et illi peritis extrajudicialibus sunt praeferendi: *ibid.* §. 6.

Nulla habenda est ratio de peritis, qui extrajudiciales sunt, et numero pauciores, et de mendacio convincuntur. *Fav.* 20. *Jun.* 1767. §. 8.

Permutatio. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXI. *Bona Ecclesiastica* §. IX.

Perpetua Beneficia. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XIX.

Perpetua Vicaria. Vide *Vicaria Perpetua*.

Personae Ecclesiasticae. Vide *Clerici*.

Personalis Jurisdictio. Vide *Exemptio* §. II.

Pertinentia. Vide *Administratio* §. II. *Decimae* §. IV. et V. *Distributiones Quotidianae* §. III. *Electio* §. II. *Fructus* §. IV. *Juspatronatus* §. IX. et XII. *Legatum Pium* §. XXII. *Onus Onera* §. VII.

Pia Causa. Vide *Causa Pia*.

Pia Opera. Vide *Fundationes*, *Legatum Pium*.

Piae Dispositiones. Vide *Episcopus* §. VIII.

Piae Magistrae. Vide *Magistrae Piae*.

Piae Oblationes. Vide *Oblationes Piae*.

Piana Constitutio. Vide *Census* §. IV.

Pium Legatum. Vide *Legatum Pium*.

Pietatis Mons. Vide *Mons* §. II.

Placitum.

Qui semel placuit amplius displicere non potest: *Civit. Cast. Punc.* 16. *Maii* 1795. §. 8.

Pluralitas Beneficiorum. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. VIII.

Tom. VII.

Pluralitas Beneficiorum quoad Dispensationem. Vide *Dispensatio* §. XIX.

§. I.

Poena in Genere.

Poena infligenda est ei, qui deliquit, et in contumaciam perseverat. *Imol. Sep. Thor. sup. seq.* 16. *Febr.* 1788. §. 3.

Poena solvenda est, ubi justa non fuit inobedientiae ratio. *Cer.* 24. *Maii* 1788. §. 11.

Ab ea vero absolvi debet inobediens, si comminata fuit sine justa causa: *ibid.*

Privationis poena sine dolo, et sine ulla prorsus culpa unquam incurritur. *Viter. Pror.* 30. *Aug.* 1766. §. 15.

Qui munus suum implet, nulla poena multatur: *Macer.* 20. *Dec.* 1766. §. 5.

Requiritur ad poenam, ut quis dolo, ac scienter fecerit, non ignoranter, vel justa ductus credulitate. *Salut.* 8. *Jun.* 1765. §. 14.

Poena statuta pro delicto certo non incurritur pro delicto dubio. *Hydr. Jer.* 11. *Jun.* 1774. §. 9.

Poenae moliendae sunt, quam exacerbandae. *Fir. Disp. ab Irr.* 7. *April.* 1781. §. 10.

Tam ex jure Civili, quam Canonico immunis est a poena, qui ob necessitatem sui defensionis, et cum moderatione inculpatae tutelae aggressorem occiderit. *Taur. Irr.* 14. *Mar.* 1772. §. 3.

Parochi, caeterique beneficiorum Rectores a suis Ecclesiis, vel beneficiis absentes per fructuum subtractionem, aut per eorumdem beneficiorum privationem, vel denique per Ecclesiasticas Censuras ad residendum compelli debent, non autem possint una simul dictae poenae adversus eos adhiberi. *Cont. Priv. et Cens.* 17. *Nov.* 1736. §. 6.

Viro vel mulieri post sponsalia inita ad conjugium properanti pendente judi-

52

cio, nec expectata Judicis sententia imponitur competens poenitentia, et infra poenitentiae tempus carnale commercium ei interdicitur: *Vit. Matr.* 23. *Nov.* 1776. §. *ult.*

Nulla ex jure Canonico poena indicta est contra ordinatum cum tituli patrimonii insufficientia, sed tantummodo contra Ordinantem: *Alex. Supp.* 31. *Aug.* 1771. §. 7.

Et haec semper est Sac. Congr. Concilii sententia, dummodo tamen ordinatus dolo, fictoque titulo ordinantem non deceperit: *ibid.*

Alex. III. Summus Pontifex non eum dumtaxat, qui Rectorem, aut Clericum alicujus Ecclesiae per se, vel per alium interfecit, aut mutilat, omnibus juribus, et beneficiis, quae in illa Ecclesia obtinebat, ipso facto privavit; verum etiam sancivit, ne eadem jura, et beneficia ad illius posteros pervenirent, eosque ad quartam usque generationem ordines suscipere, et in Monasteriis, quorum ingressum liberum reliquit, dignitates, et Praelaturas consequi prohibuit. *Sulm. Disp.* 18. *Dec.* 1734. §. 3.

Tempore Summi Pontificis Pauli V. decretum fuit, ut Regulares delinquentes numquam afficerentur poena triremium, nisi talia commisissent crimina, quae dicto supplicio essent in perpetuum vindicanda, quo casu ad triremes in perpetuum damnarentur: *ibid.*

§. II.

Poena seu Multa.

Poena pecuniaria contumacibus infligenda pluries, et etiam major pro diversitate locorum fuit approbata. *Saler. Edict.* 27. *Sept.* 1732. §. 3.

Multa a Capitulis Ecclesiarum infligenda Canonicis, aut Beneficiatis leviter in suo munere delinquentibus non gravis est debet, et moderata. *Colon. Jur. Mult.* 15. *Dec.* 1736. §. 3.

Poena punctaturae sola est poena ordinaria ad compellendos ad interveniendum Choro illos, qui hoc habent onus. *Terr.* 28. *April.* 1770. §. 6.

Multa quatenus licita judicetur, cedere non debet in particulare commodum eorum, qui illam imponunt, sed ad tolerandam avaritiae suspicionem, vel in communem utilitatem, vel in Ecclesiae beneficium eroganda foret: *Oriol. Dect.* 5. *Jan.* 1734. §. 8.

In nonnullis olim casibus Judices Ecclesiastici applicare multas sibi poterant. *Civit. Cast. et Hor.* 20. *Apr.* 1793. §. 3.

Ex dispositione vero Sacri Concilii Tridentini applicandae sunt locis piis, vel Fabricae Ecclesiae: *ibid.*

Neque aliter eas applicare valet Episcopus absque beneplacito Sac. Congreg. Concilii: *ibid.* §. 6.

Erogari nequeunt multae in sacras supellectiles, quas in defectum peculiaris reditus, et ob inopiam Capituli parare tenetur Episcopus: *ibid.* §. 3.

Applicari tamen valet Episcopo indigenti: *ibid.* §. 4.

Qui nempe ex reditibus Episcopatus vivere nequeunt, et sufficientem non habent conservationem: *ibid.*

Et pauper dicitur Episcopus, qui congruam non habet scutorum 1000. *ibid.* §. 5.

Ei vero applicandae non sunt ad indefinitum tempus, et ad indefinitam summam: *ibid.*

Applicari etiam valent in levamen indigentis Episcopi pro manutentione sacrorum utensilium: *ibid.* §. 5.

Poena Ecclesiastica. Vide *Censurae.*

Poena Ecclesiastica quoad Absolutionem. Vide *Ab[solutio]* §. IV.

Poenae inhabilitatis. Vide *Matrimonium* §. XV.

Poenitentiae Sacramentum. Vide *Sacramentum Poenitentiae*.

Poenitentiariae praebendae. Vide *Canonicatus* §. VII.

Poenitentiaria Sacra.

Sacra Poenitentiaria solet absolutionem impertiri illi, qui Rectorem, aut Clericum alicujus Ecclesiae per se, vel per alium interfecit, aut mutilavit, aliqua adjecta conditione: *Salm. Disp.* 18. *Dec.* 1734. §.4.

Poenitentiarius Canonicus. Vide *Canonicus* §. VI.

Pontifex Romanus.

Papa est omnium Ordinum Regularium Pater, et Dominus, itaut absque ulla difficultate, vocalium, et Religionis consensum magna, et justa accedente causa, supplere potest: *Sicul.* 18. *Nov.* 1719. §. 11.

Superiore tamen Religionis rationabiliter repugnante, congruum esse non videtur, quod Summus Pontifex ejus suppleat consensum: *Ead.* 16. *Dec.* 1719. §. 2.

Summus Pontifex alios illegitimos ubique terrarum legitimare potest, quoad omnes spirituales effectus: *Prag. Matr.* 13. *Jul.* 1720.

Et potest legem ecclesiasticam irritare, et revocare non tantum quoad imposterum sequuturos effectus, ne incurratur, sed etiam quoad effectus antea productos: *ibid.* §. 2.

Summum Pontificem posse simplici Sacerdoti committere facultatem conferendi Sacramentum Confirmationis in aliquibus locis colligitur ex *Lib.* 3. *Epist.* 26. S. Gregorii Papae, ex Concilio Florentino, et ex Concilio Tridentino: *Americ.* 13. *Jan.* 1722. §. 2. 3. *et* 4.

In Provincia Brasiliae, ubi deficiunt Episcopi, Sacerdoti saeculari concessa fuit facultas a Gregorio XIII. Sacramentum Confirmationis administrare: *ibid.* §. 5.

Statim ac Summus Pontifex aliquid statuit Tridentino contrarium, eidem derogasse dicitur, etsi expressam ejusdem non faciat mentionem: *Adnot. Secr.* 1. *Sept.* 1725. §. 11.

Quando Papa potest sine culpa unire, a fortiori potest unire intercedente aliqua rationabili causa, quamvis in jure non scripta juxta theoricam Abbatis: *Colon.* 24. *Maii* 1727. §. 11.

Nulla potest oriri difficultas, ut summus Pontifex valeat Monachis et Monialibus facultatem mutandi dispositionem in tyrocinio factam tribuere: *Tolet.* 7. *Maii* 1718. §. 2.

Romanus Pontifex consulendus est in rebus dubiis, cui omnis veneratio debetur. *Dissert. sup. Matr.* 1740. *in fin. lit. I. Discept.* 3. *num.* 22.

Laedere solet Summus Pontifex jus tertii, nisi deliberate, et ex publica causa. *Nuc. Com. Vol. et Trans.* 13. *Mar.* 1794. §. 7.

Pontifex derogare valet juripatronatus, citra tamen necessitatem, et justam causam hac potestate uti non solet. *Mac. Resig. Ben.* 8. *Aug.* 1778. §. 9.

Praesertim quando agitur de admittendis resignationibus beneficiorum laicalium, inconsultis patronis; *ibid.*

Pontifici datum est derogare cuicumque juripatronatus, et etiam legato pio missarum: *Asc.* 6. *Mar.* 1779. §. 6.

Hac tamen potestate uti non solet citra necessitatem, et justam causam; et accedente patronorum assensu. *ibid.*

Piae fidelium dispositiones a suprema pendent Pontificis auctoritate, libereque ab eo moderari valent: *Caes. Subs. Dot.* 29. *Nov.* 1788. §. 7.

Nunquam solet Summus Pontifex qualitatibus, et conditionibus adjectis in fundatione, utendo sua suprema potestate contraire. *Null. Guast. Can.* 31. *Maii* 1794. §. 4.

Approbatio, et confirmatio concordiae, vel contractus, vel alienationis jurium, et bonorum Ecclesiae, quae excedant valorem *Cap. Terrulas*, pertinent ad majora jura, et praerogativas Pontificiae jurisdictionis, proindeque speciali indiget expressione, ac delegatione, nec sub generali licet praegnanti concessione plerumque continetur. *Plac.* 9. *Aug.* 1771. §. 9.

Summi Pontificis manus abbreviatae non sunt: *Crac. et Gnes.* 21. *Jan.* 1786. §. 9.

De potestate Summi Pontificis dispensandi super impedimento publicae honestatis dubitare non licet, quoniam illud neque ex naturali, neque ex divino jure descendit. *Acher. Disp.* 16. *Jun.* 1770. §. 14.

Summo Pontifici liberum est supremum arbitrium omne tollendi impedimentum, quo matrimonii contractus positivo Canonum jure prohibetur: *Cad. Disp.* 12. *Jun.* 1762. §. 2.

Quisquis a Summo Pontifice sacris ordinibus decoratus, Clericos alios ab inferioribus Episcopis ordinatos antecellere debet: *Basil.* 7. *Apr.* 1742. §. 5.

Quae vel a Conciliis generalibus, vel a Summo Pontifice constituta fuerint, necessario sequitur, ut nonnisi ex ejusdem Summi Pontificis dispensatione tolli possint, vel abrogari. *Const. Disp.* 23. *Apr.* 1768. §. 14.

Pontificalia. Vide *Episcopus* §. X.

Pontificis Romani Bulla. Vide *Bulla Pontificis Romani*.

Pontificium Indultum. Vide *Indultum Pontificium*.

Populus.

Quando crescente fide religionis populus multiplicabatur, Episcopo ejus Dioecesis suo jure accrescebat, in cujus confiniis erat, nisi, et multiplicatus populus, et locus ipse novum Episcopum constituendum mereretur. *Guas. Prov. Med.* 19. *Jul.* 1766. §. 18.

Populus tenetur ad audiendam verbum Dei. *Neap. Dub. Aud. Conc.* 4. *Jun.* 1707.

Ad parochialem propriam monendus est populus adire saltem Dominicis diebus et majoribus festis. *Squil. Cel. Mis. et Func. Conv.* 28. *Febr.* 1761. §. 1.

Quae tamen monitio consilium, et non praeceptum innuit: *ibid.* §. 2.

Populus, et Communitas deficientibus reditibus parochiae tenetur parochialem Ecclesiam propriis sumptibus reficere: *Tusc. Rep. Eccl.* 14. *Dec.* 1737. §. 2.

Populi incrementum est causa sufficiens ad cogendum parochum, seu parochialis Ecclesiae Rectorem ex sanctione Tridentina adjungendos sacerdotes sibi coadjuvantes in cura animarum: *Terr. et Priv.* 17. *Mar.* 1781. §. 5.

Portio Canonica. Vide *Episcopus* §. XVII.

§. I.

Portionarius quoad Jura et Vocem in Capitulo.

Jus ferendi suffragium in Capitulis, Portionariis non competere firmat Glossa: *Ner. Plur.* 7. *Jun.* 1760. §. 9.

Sed si illud jus datum est eis in Decreto Episcopi Capitularibus consentientibus, adstipulante longa etiam consuetudine, recedendum est ab opinione Glossae: *ibid.*

Et limita, solum in oeconomicis suffragium Portionariis concessum est: *ibid.*

Suffragia sunt computanda in Capitulis collective; ut tantam vocem habeant dignitates, et Canonici simul, quantam ipsi Portionarii: *ibid.*

Praesertim ad evitandum absurdum exurgens ex praeponderatione numeri Canonicorum: *ibid.*

In actibus Capitularibus suffragia sunt computanda singillatim: *ibid.*

Quia Collegium licet compositum ex

membris diversi ordinis, unam habet vocem computandam a majoritate suffragiorum: *ibid.*

Portionarii licet admittantur ad participationem massae capitularis, jus tamen vocis in capitulo non habent. *Sen. Voc. in Cap.* 27. *Febr.* 1768. §. 11.

§. II.

Portionarius quoad Onera.

Si solis Portionariis vigore consuetudinis incumbat onus subeundi munus Diaconi, et Subdiaconi, consuetudo attendenda est: *Nerit. Plur.* 7. *Jun.* 1760. §. 5.

Nec caeremonialis dispositio trahenda est ad Canonicos alio onere adjuvandi Archipresbyterum in cura animarum gravatos: *ibid.*

Et Portionarii tenentur assistere cum pluvialibus in sacris functionibus, quae fiant diebus festis primae Classis, et quatuor in festis secundae classis, tum vigore consuetudinis, si adsit, et vigore caeremonialis Episcoporum *lib.* 2. *cap.* 3. §. 16. *ibid.*

Onus quoque est Portionariorum assistere ad legile cum uno Canonico Concentore, et in eo aptare libros: *ibid.*

Illisque incumbere onus recitandi lectiones primi, et secundi nocturni, Responsoria, et Antiphonas: *ibid.*

Junior Portionarius tenetur ministrare in Divinis, quando deficiunt Clerici in Ecclesia: *ibid.* §. 6.

Et a Portionariis occupandus est Stallus absentium in altera Chori parte, ut aequalis hinc inde reddatur divinorum concentus juxta longaevam observantiam, quae congruit Portionariorum officio supplendi absentium onera. *ibid.*

Sed absentium vices supplendae sunt ab aliis ejusdem ordinis, ne ordines confundantur: *ibid.*

Portionarii in functionibus extra Chorum assistere debent in sedilibus distinctis, ne confundantur cum Canonicis: *ibid.* §. 7.

Sed limitatur, si aliqua existant sedilia distincta, et si nulla, et quatenus adigendi essent in sedilibus distinctis assistere, illa conficienda sunt expensis massae communis, et in ceteris servetur consuetudo: *ibid.*

Ac Epistolae cantum diebus ferialibus peragendum est a Portionario in plano Presbyterii: *ibid.*

Positiones.

Positiones de jure Canonico admitti debent clausae: *Leopol. Matr.* 20. *Jun.* 1724. §. *ult.*

Positiones abnegatae habent omne veritatis fundamentum: *Praemis. Null. Matr.* 28. *Jul.* 1778. §. 11.

Et respondente non convincto de mendacio, standum est positionibus abnegatis: *ibid.*

Possessio.

Possessio immemorabilis, vel saltem centenaria quoad jurisdictionem Hospitalis Ecclesiastici in favorem Episcopi consona est Tridentini Concilii Sanctionibus, ac juris communis dispositionibus: *Civit. Cast. Hosp.* 13. *Febr.* 1773. §. 2.

Possessio triennalis beneficii inducit praesumptionem tituli: *Amalp.* 17. *Jan.* 1761. §. 9.

Regula tamen de triennali requirit titulum coloratum; et quod possessum fuerit vigore tituli: *ibid.*

Sed mandatum de providendo non tribuit titulum, nisi sequatur provisio: *ibid.*

Nec regula de triennali locum habet quoad incompatibilium retentionem vetitam a Concilio: *ibid.*

Concessa possessio, et manutentio cuicumque servanda est, quae in quacum-

que judicii parte sibi esse indulgendam peti potest: *Aquil. Dis.* 25. *Jan.* 1744. §. 2.

Removeri non potest aliquis ab antiquissima, et plusquam centenaria possessione: *Aquip. Func.* 18. *Dec.* 1773. §. 5.

Possessio undique nulla, et fraudolenta est, et exorta sub falsa narratione, quod esset passive vocatus, ac proinde penitus est spernenda, ac rejicienda: *Nul. Lepr. Cap.* 13. *Jul.* 1771. §. 6.

Vacillat possessio capta post duos tantum menses ab interposita appellatione, quam prosequi intra biennium licebat. *Terr. seu Priv. Cap.* 18. *Jul.* 1789. §. 5.

Attentata possessio ad vitandum circulum vitiosum servanda est: *ibid.*

Capellaniae possessio capta non citato possessore est circumscribenda: *Civit. Cast. Cap.* 22. *Nov.* 1794. §. 5.

Centenaria possessio fundatoris Capellaniae non confirmat titulum nullum: *Arim.* 21. *Jun.* 1794. § 4.

Possessio triennalis, quamvis pacifica, nisi sit titulo suffulta, non valet esse praesidio jam nominato ad futuras Capellanias vacaturas, secus si decennalis sit: *Rom. Cap.* 15. *Jan.* 1780. §. 8.

Possessio spoliativa nulla, ac attentata censeri debetur ob impedimentum appellationis ad Sedem Apostolicam interpositae. *Crac. Par.* 10. *Febr.* 1770. §. 10.

Possessio capta pendente appellatione illicita est, atque a jure reprobata: *Ver. Arch.* 20. *Jan.* 1770. §. 7.

Immo magis reddit enormia attentata: *ibid.*

Praesertim quia in literis Apostolicis expresse adjecta fuit litis praeservatio *tam in partibus*, *quam in Curia*; *ibid.*

Quae clausula apta de per se est ad impediendam Literarum Apostolicarum executionem, quousque lis non fuisset absoluta; *ibid.*

Pro manutentione possessionis facit, quando coepit ille possessionem fretus literis Apostolicis, quas, licet Canonico antiquiori directas haud immerito eo absente is qui post eum sedebat, exequutus est; *Asc.* 6. *Maii* 1786. §. 9.

Simplex bonorum detentio, et precaria fructuum perceptio impropria, non vera est possessio; *Ascul. Cap.* 2. *Dec.* 1786. §. 5.

Reliqua. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXII. *Juspatronatus* §. VII.

Potentia. Vide *Consuetudo* §. II.

Potestas in Genere. Vide *Abbas* §. III. *Administrator* §. IV. *Archidiaconus* §. II. *Archipresbyter* §. II. *Canonici* §. IV. *Capellanus* §. VI. *Capitulum Ecclesiasticum* §. IV. *Confessarius* §. IV. *Episcopus* §. XVIII. *Haeres* §. III. *Parochus* §. VIII *Rector* §. II. *Regulares* §. VII. *Sodalitium* §. V. *Vicarius Capitularis* §. II. *Vicarius Curatus* §. III.

Potestas Absolvendi a Censuris. Vide *Episcopus* §. XVI.

Potestas Dispensandi ab Irregularitate. Vide *Episcopus* §. XVI.

Potestativa Conditio. Vide *Conditio* §. V.

Praebenda. Vide *Beneficia Ecclesiastica*, *Canonicatus*.

Praebenda Poenitentiaria. Vide *Canonicatus* §. VII.

Praebenda Theologalis. Vide *Canonicatus* §. VIII.

Praebendati. Vide *Beneficiati*, *Canonici etc.*

Praecedentia.

Quum Ecclesia antiquior caeteris sit, cum quibus lis agitur, decet, ut illos praecedat. *Fer. Praec.* 23. *Apr.* 1768. §. 5.

Haec antiquioritas deficiente fundationis, seu erectionis instrumento, probatur etiam per aequipollens, seu ex aliis conjecturis, adminiculis, et documentis Collegiatae praeexistentiam indicantibus; *ibid.*

Et admittitur haec probatio, etiamsi contentio fit de praecedentia cum alia Collegiata, quae de sua fundatione, et erectione doceret per Bullam Pontificiam, quae tamen posterior esse compereiretur; *ibid.*

In ea Ecclesia, in quae Praebendae sunt distinctae, spectandum est pro praecedentia tempus admissionis in Collegium non vero tempus, quo susceptus fuit ordo in qualibet Praebenda requisitus. *Rom. Praec.* 23. *Nov.* 1754 §. 3.

Praecedentia datur presbyteris secularibus supra regulares, sive incedant collegialiter, ut Capitulum Claustrale, sive singulariter, uti Capellani conductitii: *Bonon.* 22. *Maii* 1762. §. 8.

Et non sunt ad funera uti Capellani conductitii regulares vocandi ex aliquo peculiari titulo de praecedentia certantes, nisi post absolutam praecedentiae controversiam: *ibid.*

Jus praecedentiae non est proprie adnexum titulo beneficii, nec pertinet ad illius intrinseca, et naturalia, sed ab officio potius, atque exercitio provenit, ac refertur ad extrinseca, et accidentalia: *Rom. Praec.* 23. *Nov.* 1754. §. 5.

Et Canonicus licet posterior, si sit actu tamen Sacerdos, praecedere debet illum qui Sacerdos non est; *ibid.* §. 6.

Ac verior, et receptior est sententia, quae vult, ut etiam in casu, in quo praebendae in distinctos ordines separatae sunt, ad effectum praecedentiae spectandum sit non tempus admissionis, sed tempus, quo quis ordinem praebendae adnexum suscepit: *ibid.*

Dum intervenit Capitulum Ecclesiae Cathedralis in comitatu cadaverum illius Beneficiatis, et Parochis praecedentia super alios parochos defuncti competit. *Nar. Jur. Par.* 8. *Jun.* 1771. §. 6.

Etiam substitutis, et Vicariis ejusdem Cathedralis: *ibid.*

Secus si agatur vel de aspergendo cadavere, antequam e domo elevetur, vel de inchoanda Antiphona *Si iniquitates*: *ib.* §. 7.

Praecedentia quoad incessum disjungi nequit a praecedentia quoad vocationem adscriptis Ecclesiae Collegiatae tributam in Literis Apostolicis. *Imol. Jur. Par.* 20. *Dec.* 1760. §. 8.

Praecedentia in funeribus, vel in aliis functionibus ecclesiasticis debetur inter regulares Religiosis, qui Clerum constituunt ipsius Ecclesiae parochialis, et Matricis, cui etiamsi Regulari praecedentia debetur. *Bon.* 31. *Jul.* 1762. § 5.

Quando presbyteri seculares certae Ecclesiae non sint adscripti: *ibid.*

Et licet sint adscripti Ecclesiae parochiali, vel alteri Ecclesiae, et non corpus tamen, sive Collegium efformant: *ibid.*

Quia Ecclesiae Regulares licet sint Collegiatae praecedentiam cedunt Ecclesiis secularibus: *ibid.*

Limita, quando Collegium Regularium, licet minus dignum in Ordine Hierarchico, praecedit presbyteros seculares dignoris Ordinis singulariter incedentes, quemadmodum Magistratus Laicus praecedit singulos Canonicos: *ibid.*

Et decreta localia non adversantur, tamquam provisionalia, et diversum casum respicientia: *ibid.*

Praecedentia debetur presbyteris Ecclesiae parochialis supra caeteros presbyteros in funeribus. *Bon.* 26. *Mart.* 1763. §. 8.

Non tamen si Ecclesia parochialis sit Regularis, praecedentia debetur Regularibus, quos praecedant seculares intra eumdem Ordinem: *ibid.* §. 9.

Et praecedunt presbyteri seculares absolute quando Regulares incendunt in forma Capituli Claustralis: *ibid.* §. 10.

Prior tamen, seu praepositus Ecclesiae Matricis etiam Regularis praecedit supra clerum secularem: *ibid.* §. 8.

Non tamen si superior sit tantummodo Regularium, et non totius Cleri secularis: *ibid.* §. 11.

Reliqua. Vide *Canonici* §. IX. *Parochus* §. XII. *Praepositus* §. II.

Praeceptum Paschale.

Privilegium et consuetudo, ut duabus vicibus infra annum die nimirum paschatis Resurrectionis SSmae Nativitatis a Magistratu sumatur Sacramenta poenitentiae, et Eucharistiae in Cathedrali Civitatis, non eximat a proprii parochi jurisdictione tempore paschali. *Fav. 30. Aug.* 1777. §. 5.

Praesertim quia privilegia omnia, et consuetudines abrogavit Innoc. XI. die 5. Febr. 1682.: *ibid.* §. 6.

Hinc Magistratus petitioni non reiterandi Communionem in respectivis Ecclesiis parochialibus resistere videtur Text. *in Cap. Omnis* 12. *de Penit. et Remiss.*: *ibid.* §. 8.

Resistit etiam Synodus Tridentina *Sess.* 24. *Cap.* 13. *de refor.*, in quo expresso mandatur, ut Christi fideles a solo proprio parocho Sacramenta suscipiant: *ibid.* §. 9.

Non desunt Doctores asserentes Cathedralem Ecclesiam esse parochialem totius Civitatis universalem, propriumque Sacerdotem, de quo loquitur *Cit. Cap. omnis* pro satisfacendo praecepto paschali etiam absque licentia parochi: *ibid.* §. 10.

Tamen communis sententia est, id procedere in casu, ubi nulla in Civitate, vel terra facta fuerit parochiarum separatio: *ibid.*

Sed stante separatione parochiani alibi sese conferre non debent pro praecepti paschalis implemento, nisi de ipsius proprii parochi licentia: *ibid.*

Recurrente singulis annis paschali tempore tenentur omnes parochiani propriam parochiam adire, ibique manu pastoris sui Santissimum Christi Corpus sumere, ut ita propriam recognoscent matrem, nec ad ullam aliam Ecclesiam divertere possint. *Cerv.* 16. *Mar.* 1782. §. 5.

Etiamsi nonnulli ex Canonistis asserant Cathedralem Ecclesiam esse parochiam totius Civitatis universalem, itaut quilibet adire possit Cathedralem pro praecepti paschalis satisfactione etiam absque proprii parochi licentia: *ibid.* §. 7.

Communis tamen sententia est, id locum habere in ipsamet Civitate, non autem a contermina terra, vel oppido, vel Villa ad Cathedralem, et ubi nulla in Civitate vel terra, vel oppido facta fuerit parochiarum divisio; *ibid.*

Si autem Villa habeat suam parochiam, cujus parochus munia parochialia exercuit, ac parochiae incolae ex ipsius manibus sumpserunt pro praecepti paschalis implemento Sacram Synaxim, ita et non aliter fieri, et observari debetur; *ibid.*

Fideles in Ecclesia filiali nequeunt sine parochi licentia praeceptum paschale implere. *Mon. Alt. Rem. Cap. et Iur. Par.* 22. *Maii* 1762. §. 6.

De Ecclesia, in qua praeceptum paschale implere tenentur fideles, plures adsunt synodales Dioecesum constitutiones. *Nuc. Praep. Pas. et Sol. Dec.* 23. *Apr.* 1774. §. 9

Et in propria parochia implere debetur: *ibid. et* §. 10.

Verum ad implendum illud non tenentur fideles in ipsa Dominicae Resurrectionis die Sacramentum sumere, sed sufficit, ut ad Eucharisticam Mensam accedant, vel in majori hebdomada, vel infra octavam Paschae: *ibid.*

Quum sit Cathedralis unica Ecclesia Parochialis totius Civitatis, aliae coadjutrices; omnes praecepto ibi satisfacere possunt: *Ard.* 20 *Dec.* 1766. §. 21.

Itinerum longitudo, et populi incommodum satis non est, ut ille obligatione solvetur semel saltem in anno paro-

chiam propriam adeundi, ut praeceptum impleat: *Neap. Dec.* 29. *Febr.* 1744. §. 8.

Omnes fideles tenentur tempore Paschali Sacram Synaxim sumere in ea parochiali Ecclesia, intra cujus fines domicilium habent: *Nuc. Praec. Pasch. et Sol. Dec.* 23. *Apr.* 1734. *§.* 3.

Et illi, qui ratione domicilii ad parochum loci pertinent, tenentur ab eodem Eucharistiam in Paschate recipere: *ibid.*

Paschale praeceptum in Ecclesia parochiali, qui non implent, quive parochum domos lustrantem non recipiunt poenis *Can. omnis utriusque de poen. et remiss.* subjecti sunt: *Jan.* 22. *Mar.* 1749. §. 1.

Qui habet duas domos in diversa parochia, in quibus alternative habitat, in ea parochia sacrum cibum paschale suscipere debet, in qua per notabile tempus circa pascha moratur: *Pisaur.* 18. *Maii* 1765. §. 15.

Si vero aequali tempore, et alternis diebus moratur, in ea suscipiat, in qua pernoctare consuevit: *ibid.*

Famuli extra septa clausurae habitantes, et monialibus inservientes tenentur satisfacere praecepto Paschali in Ecclesia parochiali; ad parochum pertinent iisdem infirmis Sacramenta administrare, et eorum cadavera sunt in parochiali sepelienda, nisi ab eis alibi electa sepultura fuerit: *Oxyrinch. Occid.* 22. *Nov.* 1721. §. 2. *in Nov.* 5. *Jul* 1727. §. 4.

Schedulae repertae sunt ad probandum implementum praecepti Paschalis: *Crem. Laud. et Nul. Cons.* 6. *Dec.* 1729. §. 1.

Praedicatio. Vide *Concio*.

Praedicator. Vide *Concionator*.

Praedilectio. Vide *Testator* §. II.

Praedium. Vide *Bona*.

Praeeminentia.

In praeeminentialibus controversiis servanda est longaeva consuetudo, licet esset juri communi contraria: *Eug. Jur. Par.* 22. *Maii* 1762. §. 13.

In praeeminentiae quaestionibus receptum est, eum, ceteris paribus, honore potior est, qui prior adeptus fuerit dignitatem: *Basil.* 7. *April.* 1742. §. 4.

Praeeminentia in stallo Chori desumitur a die receptionis in Collegium, et captae possessionis: *Tyras. Ord.* 30. *Maii* 1778. §. 14.

Praeeminentia in Collegiis competit secundum majorem antiquitatem cooptationis in ipsum Collegium: *Rom. Dec. Cap. Lat.* 22. *Nov.* 1732. §. 7.

Is qui officium aliquod, vel beneficium a majori, et digniori consequitur prae caeteris est honorandus: *Basil.* 7. *Apr.* 1742. §. 5.

Reliqua. Vide *Canonici* §. X. *Ecclesia in Genere* §. VI. *Ecclesia Cathedralis* §. II. *Ecclesia Collegiata* §. II.

Praejudicium.

Nobilis vir, qui ultro legatum pandit, nec pejerare censetur in praejudicium Animae: *Rav. Leg.* 25. *Apr.* 1789. §. 8.

Non licet ab eo, quod semel placuit in unius oratoris praejudicium resilire. *Rom. Sub. Dot.* 21. *Nov.* 1772. §. 6.

Nullum praejudicium ex iis, quae a praedefuncto gesta sunt, successoribus inferri potest: *Pis.* 11. *Jan.* 1772. §. 7.

Ex facto unius Canonici nullum praejudicium aliorum juribus inferri potest: *Leod. Ind.* 12. *Mar.* 1774. §. 5.

Capellanus nullo modo potuit facto suo patronis praejudicium inferre: *Rom. seu Port Cap.* 16. *Jan.* 1768. §. 15.

Et certum est, procuratorem nullum mandanti praejudicium posse inferre: *ibi.*

Reliqua. Vide *Actus* §. IV.

Praelatio.

Ex canonica indulgentia conjuncti san-

guine fundatorum praeferendi sunt quibuscumque extraneis : *Ver.* 19. *Jul.* 1766. §. 7.

Praelatio ad assequendum beneficium illi debetur, qui praeditus sit majoribus qualitatibus : *Caesen. Ben.* 20. *Aug.* 1768. §. 4. *et* 6.

Eoque magis, si in praesentatione supplicantis praeveniat ; magis magis si sit aetate senior : *ibid.* § 5.

Et denique si sit pauper, ac necessitate coactus alendi patrem egenum, et septuagenarium, matrem senem, et sororem innuptam, quod ad rem maxime urget : *ibid.*

Nec ad praelationem praesentatio a sodalibus facta nulla, quia expleta contra legem fundationis obest : *ibid.* §. 6.

Quia non pollet praesentatus praerogativa affinitatis cum fundatrice : *ibid.*

Tum quia juspatronatus Societati relictum ecclesiasticum censeri debet : *ibid.*

Et quod beneficium, quod vacavit in mense Augusti, reservationibus Apostolicis est obnoxium : *ibid.*

Quum electio facta fuerit in favorem illius ab illis, quibus jus eligendi a donatore collatum fuerat ; illi praelatio debita tantum est ; *Civ. Pleb. Leg. Stud*, 16. *Jan.* 1768. §. 5.

Et post sequutam semel electionem, quaesitumque electo jus praelationis, non amplius electoribus licet obesse electo : *ibid.*

Ipsumque sequuta electione excludi nequaquam potest, nisi probetur irrationabile magistratus judicium : *ibid.* §. 6.

Et merito etiam praeferendum est non solum virtute tantum praesumptae majoris affectionis donatoris, qui intuitu proximorum donationem fecit : *ibid.*

Sed multo magis ob explicitam ipsius donantis dispositionem : *ibid.*

Maxime quia agitur de vocatione directa, quae non indigebat Magistratus electione : *ibid.*

Ipsumque idcirco habere immediatam a donante vocationem, et ob id esse praeferendum cernitur : *ibid.*

Praelatio debetur consanguineis licet octavo, vel alio gradu remotioribus, quia affectio testatoris sive expressa, sive etiam tacita ad quemcumque remotissimum gradum extenditur in concursu praesertim extraneorum : *Rom. seu Sab. Subs. Dot.* 20. *Dec.* 1766. §. 7.

Et conjunctae privandae non sunt, ut puellis incertis consulatur, quibus nullum jus quaesitum est : *ibid.* §. 8.

Praesertim quando consanguineae juxta sui statum pauperes sunt : *ibid.*

Praelatio in paritate vocum danda est ei, qui majoribus pollet meritis, et praerogativis : *Com. Cap.* 17 *Jun.* 1769. §. 4.

Praelatio in paritate vocum debetur consanguineo fundatoris excluso extraneo in collatione beneficiorum, et in ejus favorem signanda est supplicatio : *Fan. Cap.* 31. *Mar.* 1759. §. 2.

Quando agitur de exequendis piis dispositionibus, et de subministrandis alimentis haeredi paupertate laboranti ; huic danda est praelatio : *Spol. Red.* 8. *Jun.* 1771. §. 6.

Maxime ob praesumptam testatoris voluntatem, qui fideicommissum instituendo propagationem omnem sobolis, et agnationis conservationem primario optavit ; ex quo fit, jus nullum ita esse privilegiatum, ut alimentis haeredi fideicommissario tribuendis cedere debeat : *ibidem*.

Illi competit praelatio ad Capellaniam, qui est discendens ex familia a testatore praedilecta, et expresse vocata : *Arim. Cap.* 26. *Febr* 1774. §. 4.

Nec obest defectus qualitatis Sacerdotalis, quia res est de Capellania mere laicali, et collativa, quia etiam testator nullibi praescripsit, ut Capellanus per se ipsum Missas celebraret : *ibid.*

Quum testator suis descendentibus praelationem tribuerit, magis prospicere voluit istorum commodo, quam aliorum, qui extranei omnino sunt. *Velit. Subs. Dot.* 30. *Jul.* 1774. §. 7.

Ex bonis avitis prius subveniendum est nepoti pauperi, quam extraneis, juxta ordinatam charitatem, et testatoris praesumptam mentem, et juris dispositionem: *Rom.* 12. *Jun.* 1762. §. 8.

Aequitas suadet, ut sibi pauperi, et aliunde non proviso praelatio detur in concursu Sacerdotis jam sufficienter de bonis Ecclesiae provisi: *Urb Can.* 13. *Jul.* 1771. §. 6.

In concursu remotior qualificatus est praeferendus excluso proximiore minus idoneo ad beneficium, cui testator eligi proximiorem, sed idoneum mandavit. *Aes. Cap.* 20. *Jun.* 1767. §. 6.

In praelatione nihil prodest conjunctio Sanguinis, si puellae descendentes a testatore non sint, sed ex transverso conjunctae per triplex medium foeminarum, et in decimo gradu, in quo penitus desinit naturalis charitas, vel expressa foeminarum dotandarum vocatio: *Rom. seu Sab. Sub. Dot.* 20. *Dec.* 1766. §. 12.

Missae, et anniversaria ceteris piis operibus sunt praeferenda. *Asc. in Cap. Cel. Mis.* 9. *Febr.* 1737. §. 3.

Qui idoneus non est, ac praescriptis qualitatibus non pollet, nullam vocationem, nullam praelationem jactare potest: *Ver. Arch.* 30. *Jan.* 1768. §. 9.

Nec ad praescriptam idoneitatem supplendam suffragatur Apostolica dispensatio, quae ex praesumpta fundatorum voluntate tamquam extraordinarium remedium, numquam in damnum secundo loco vocatorum est concedenda: *ibid.* §. 10.

Doctores affirmant, conductorem nec jure conductionis, nec jure meliorationum beneficio praelationis pro eadem pretio, quod alius obtulit potiri; *Urb. Emp.* 6. *Maii* 1786. §. 7.

Excipiuntur conductores fiscales, qui relocandum, novo deficiente conductore, compelli possunt: *ibid.*

Reliqua. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXIII. *Concursus* §. VIII. *Emphyteusis* §. X. *Legatum Pium* §. XIV. *Subsidium Dotale* §. IX.

Praelatura.

Praelatitium relictum in favorem ejus, qui velit esse Praelatus, requirit solum propositum assumendi Praelaturam: *Spol. Assig. Patr.* 14. *Maii* 1763. §. 5.

§. I.

Prelatus.

Summa scutorum 1500. in annuo reditu pro alendo Romanae curiae Praelato ex constitutione Alexandrina 88. §. 5. *Bull. tom.* 6. est necessaria: *In Disc. Secr.* 23. *Aug.* 1727. §. 13.

§. II.

Praelatus Inferior.

Triplex magis usitata a juris auctoribus distingui solet Praelatorum Episcopo inferiorum species. *Neap.* 21. *Jul.* 1742. §. 9.

Prior videlicet eorum, qui praeter exemptionem, quam mere passivam vocant, aliqua etiam pollent jurisdictione, non quidem plenaria, et universa in Clerum, et populum, sed vel in certis dumtaxat causis, vel in personas quasdam intra alicujus Collegii, Monasterii, alterinsque id generis loci septa degentes, ut praesertim sunt Regulares: *ibid.*

Altera eorum est, qui exemptionis jure gaudent, et praeterea certum aliquem Clerum, et populum ordinariae ipsorum jurisdictioni habent subjectum: *ibid.*

Postrema ceteris praestantior eos complectitur, qui ordinariam Episcoporum instar jurisdictionem exercent in Clerum,

ac populum, atque in loco è Dioecesi Episcopi prorsus distincto, ac separato: *ibid.*

Et hujus tertii generis adeo territorii separatio, et jurisdictionis Episcopalis concessio in clerum, et populum exigitur, ut quantumvis privilegium amplissimum Praelato tribuatur, non sufficit, nisi ex privilegio tenore manifeste appareat, territorium a Dioecesi Episcopi prorsus avulsum, et sub illius Praelati spirituali regimine, et potestate una cum Clero, et populo subjectum fuisse: *ibid.* §. 10.

Et Praelati classis inferioris quoad jus conferendi ordines, visitandi Ecclesias, et personas, approbandi Confessarios, et Concionatores Dioecesano subsunt Episcopo: *ibid.* §. 11.

Item ad Episcopum spectant Indulgentias, et Jubilaea, necnon monitoria sub excommunicationis poena pro rebus deperditis, atque occultis revelandis, aliaque id generis publicare: *ibid.*

Praelatorum inferiorum triplex est divisio. Prima, et Regularibus communis est eorum, qui cum Ecclesia, et clero immediate subsunt Romano Pontifici. *Cap.* 14. *Mar.* 1767. §. 11.

Secunda eorum, qui habent jurisdictionem activam in Clerum unius, vel plurium locorum, cum exemptione passiva ab Episcopi jurisdictione, exceptis quae ad ordinem, et Legem Dioecesanam spectant. *ibid.*

Tertia eorum, qui habent ordinariam, et quasi Episcopalem jurisdictionem in Clerum, et Populum unius, vel plurium locorum, qui a Dioecesi Episcopi sunt penitus separati, et avulsi, et proprium territorium constituunt; *ibid.*

Triplex est Praelatorum inferiorum distinctio: illi vero, qui dicuntur Semi-Episcopi, exercent omnia fere, quae pertinent ad potestatem ordinis, quo ipsi carent. *Disc. Secr.* 23. *Aug.* 1727. §. 12.

Praelatus inferior numquam approbare potest Confessarios pro excipiendis confessionibus, sive praesbyterorum, et Clericorum suae Ecclesiae inservientium, sive aliorum: *ibid.* § 15.

Praelati Regulares audire possunt confessiones suorum subditorum Regularium et alios suos Regulares approbare pro excipiendis Confessionibus suorum Regularium; itaut Concilium Tridentinum *Cap.* 15. *Sess.* 25. *de refor.*, nullum facit verbum de Regularibus, sed de Secularibus tantum: *ibid.* §. 15.

Praelati inferiores secundae speciei nequeunt acquirere vigore consuetudinis facultatem publicandi Indulgentias in loco exempto suae jurisdictioni non subjecto. *Aquil. Jurisd.* 18. *Jul.* 1761. §. 8.

Inferior Praelatus non potest acquirere territorium separatum, et jurisdictionem ordinariam, et quasi episcopalem in clerum, et populum cum ipsius Episcopi exclusione, sed in aliquo speciali loco per quadragenariam praescriptionem una cum titulo colorato potest: *Guas. Prov. Med.* 19. *Jul.* 1766. §. 26.

Sed pro dicta acquisitione requiritur aut clarum, et undequaque subsistens Apostolicum Privilegium, aut consuetudo immemorabilis cum suis omnibus requisitis rite probata, per quam Apostolicum privilegium de jure praesumi valeat: *ibid.*

Idem declaravit Benedictus XIV. *in Const. inter Multa* 14. *April.* 1747. *ibid.* §. 27.

Privilegium debet exhiberi authenticum ac summa diligentia inspici: *ibid.*

Et deficiente scriptura, immemorabilis consuetudo debet esse cum omnibus requisitis circumstantiis juridice probata, ad omnes actus extensa; *ibid.* §. 33.

An sufficiant monumenta a solo Abbatis notario extracta, non monitis Episcopis quorum intererat, dubium est; *ibid.* §. 34.

Licet Praelatus inferior, qui ex Apostolico privilegio jus habet congregandi

Synodum, potiri quoque dicatur jure instituendi concursum, ut pote ad Synodi convocationem consectario, atque ab ea prorsus dependente. *Null. seu Mess. Jur. Con. S n.* 14. *Jun.* 1738. §. 12.

Praelatus inferior convocare nequit Synodum, nisi praeter territorium separatum cum omnimoda ordinaria, seu quasi Episcopali jurisdictione afferat Apostolicum indultum, in quo sibi id juris explicite tribuatur, et Synodum consueverit convocare: *ibid.*

Praelati inferiores indulgentias impertiri, vel publicare non possunt absque expresso sedis Apostolicae indulto; *Cap.* 14. *Mas.* 1767. §. 13.

Nec praesumant Concionatoribus, qui eorum subditis verbum Dei praedicandi onus acceperint, benedictionem elargiri; *ibid.*

Praelati Episcopo inferiores Pontificalibus insignibus uti non debent extra Ecclesias sibi subjectas. *Crem. Syn.* 8. *Aug.* 1733. §. 9.

Non obstante contraria consuetudine, et privilegio; *ibid.*

Reliqua. Vide *Abbas*, *Archipresbyter*. *Praepositus*, *Regulares*.

§. III.

Praelatus Referendarius.

Praelatus Referendarius accedenti ad Ecclesiam Civitatis danda est acqua benedicta per contactum aspersorii ab aliquo Ministro superpelliceo induto: *Torr. et Let.* 21. *Aug.* 1784. §. 14

Praemium.

Ex regula correlativorum obtinet, quod labori praemium comparetur. *Set. Chor. et Mis. Conv.* 10. *Dec.* 1785. §. 15.

Praepositura Dignitas Ecclesiastica.

Praepositura uti vera Dignitas obnoxia est ipso jure oneri residentiae. *Ver Resid.* 23. *Jun.* 1764. §. 5.

Tria sunt necessaria ad Praepositurae consecutionem, scientia nimirum, boni mores ac praesertim Sacerdotalis character, quas qualitates actu fundator requisivit, dum Praeposito onus injunxit per semetipsum celebrandi. *Alex. Praep.* 31. *Aug.* 1771. §. 20.

Praepositura est habitu Sacerdotalis, non actu, hinc non requiritur, ut praesentatus sit actu Sacerdos, sed sufficit, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri. *Alex. Preep.* 31. *Aug.* 1771. §. 12.

§. I.

Praepositus quoad Distributiones.

Praeposito absenti absque legitimo titulo, et nullo substituto ex Capituli gremio ab eo destinato denegantur distributiones quotidianae repartiendae ex Concil. Trid. inter praesentes; *Nov. Distr. et Fruct.* 11. *Jan.* 1777. §. 8.

Et absente per lapsum septemdecim Mensium privatur medietate fructuum ipsius Praebendae: *ibid.* §. 9.

Quando nulla causa justa legitima, vel indultum Apostolicum seu venia Episcopi uti sancivit Trid *Sess.* 24. *Cap.* 12. *de Refor.* intercedit, quibuscumque Capitularibus non obstantibus statutis, et Consuetudinibus. *Ead. Caus.* 5. *Jul. cit. an.* §. 6.

Praepositus, qui dum Canonici vagantur, maximos labores fert, iniquum est, ut in ejus retributionem distributionibus quotidianis privetur. *Mac.* 20. *Dec.* 1766. §. 6.

§. II.

Praepositus quoad Jura, et Praecedentiam, et Capituli Convocationem.

Super caeteros Capituli eminet Praepositus; eique subjicitur Praefectus etiam

chori, qui si deficit in munere, corrigi valet, directeque ab ipso praeposito demandari possunt, quae ad rectam pertinent rationem Chori: *Fir. Praecm.* 17. *Sept.* 1796. §. 8.

Ad Praepositum etiam spectat jus convocandi Capitulum; eo vero renuente, vel absente, ad Seniorem Canonicum: *ibid.* §. 9.

Dummodo injuste renuat, vel absit a loco residentiae: *ibid.*

Praesens enim in Civitate abesse non dicitur ab Ecclesia: *ibid.*

Privativum quoque habet jus proponendi negotia in Capitulo: *ibid.* §. 10.

Post eum vero licet etiam Canonicis proponere: *ibid.*

Ejus tamen est privativa colligendi suffragia; *ibid.*

Prior, et praepositus Ecclesiae Matricis habet super ceteros praecedentiam: *Bonon.* 26. *Mar.* 1763. §. 8.

Non tamen si sit superior Religiosorum et non totius Cleri; *ibid.* §. 11.

Nullum jus praeposito tribuitur, ne in una, eademque Ecclesia juris sanctiones difformiter inter easdem dignitates ex arbitrio discrepent: *Imol. Jur. Con. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 6.

Uni praeposito tamquam dignori, jus competit absente Episcopo convocandi Capitulum: *Imol. Jur. Conv. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 2.

Et ratio est, quia convocatio Capituli est actus jurisdictionis, seu praeeminentiae, quae nullatenus competere potest inferioribus, seu membris in concursu superioris, sive Capitis: *ibid.*

Et quum Constitutiones loquantur de Camerario pro Capituli convocatione, nihil officit juribus ejusdem praepositi, qui ob suam praecellentem dignitatem major est, et superior, nec unquam excludi potest: *ibid.* §. 4.

Praesertim quia in praedictis constitutionibus praerogativa convocandi Capitulum, et subscribendi schedulam indictionis expresse tribuitur praeposito, subsidiarie autem Camerario: *ibid.*

Quia contradictio tam patens ab iisdem Constitutionibus est omnino avertenda: *ibid.*

Quum nonnullae schedulae convocatoriae manu Camerarii signatae inventae sint, praesumptio ex jure, et constitutionibus oritur, eas subsidiarie tantum, et absente praeposito fuisse a Camerario subscriptas: *ibid.* §. 8.

Convocationes Capituli ab aliis, praesertim a Camerario factae referendae sunt ad actus mere facultativos, nisi duo copulative probentur, nempe praeposito fuisse interdictum, quominus Capitulum convocaret, ipsumque prohibitioni per tempus praescriptioni aptum acquievisse: *ibid.*

Jus recognoscendi scrutinia convenit praeposito cum a juris dispositione tribuatur digniori, et praesidi: *ibid.* §. 9.

§. III.

Praepositus quoad Onera.

Praepositus qui unus est parochus, et pingues habet reditus ad assumendum Vicarium Curatum cogendus est: *Urb.* 30. *Aug.* 1788. §. 6.

§. IV.

Praepositus quoad Residentiam, et Absentiam.

Absens a residentia absque legitimo titulo praepositus alterum eligere tenetur, qui vices ejus suppleat, impleatque onera, ad quae absens obstringitur, aliter assequeretur fructus, et distributiones, et Canonici onera praepositi absentis subire gratis cogerentur: *Nov. Distr. et Fruct.* 11. *Jan.* 1777. §. 7.

Praescriptio.

Res sanctae juxta civiles leges praescribi nequeunt. *In Vot. Secr.* 20. *Aug.* 1768. § 25.

Et absonum est, asserere fuisse per praescriptionem aliquid obtentum, vel acquisitum, quod adversetur sanctionibus universalibus Ecclesiae, quarum observantiam Sac. Concil. Trid. in missarum celebratione sacerdotibus omnibus praecepit: *ibid.*

Quaestio inter Doctores agitatur, an in beneficiis, et Capellaniis dari possit onerum praescriptio. *Rom. Cap.* 30. *Jul.* 1768. §. 19.

Negativam sententiam pluribus in locis amplexa videtur S. Congr. Concilii: *ibid.*

Titulum ad praescriptionem dominii sufficere communis est, et pervulgata doctrina, quemadmodum de colorato tradunt omnes, ac dumtaxat etiam existimato: *Disp. Sup. Matr.* 1740. *in fin.* §. 8. *num.* 11.

Inducendam praescriptionem oneris excludere quadragenaria sufficit: *Terr. seu Priv. Mis. Conv.* 19. *Sept.* 1772. §. 4.

Praescriptio allegari nequit nec sine titulo saltem praesumpto, nec nisi post lapsum 40. annorum numquam interruptum: *Firm Cap.* 20. *Aug.* 1774. §. 5.

Sufficiens bona fides inducitur in praescribente ex generali facultate ab habente potestate concedendi id quod praescribitur: *Aquil. Juris.* 18. *Jul.* 1761. §. 7.

Praelatus inferior territorium separatum, et jurisdictionem ordinariam, et quasi Episcopalem in Clerum, et populum, ad ipsius Episcopi exclusionem, in aliquo speciali loco acquirere per quadragenariam praescriptionem una cum titulo colorato non potest: *Rel. Caus. Herb.* 28. *Aug.* 1723. §. 8.

Sed requiritur omnino aut clarum, et undequaque subsistens Apostolicum privilegium, aut consuetudo immemorabilis cum suis omnibus requisitis rite probata, per quam Apostolicum privilegium praesumi valeat: *ibid.*

A singulis vero casuum, et factorum circumstantiis dependet internoscere, an admisso vero Apostolico privilegio de sui natura apto ad separationem territorii, et concessionem jurisdictionis ordinariae, quasi Episcopalis in Clerum, et populum cum exclusione Episcopi in aliquo determinato loco, sed aliquam rationabilem dubietatem, aut disputationem admittente, subsequens uniformis quadragenaria, aut per aliud legitimum tempus continuata observantia favens Praelato inferiori in qualibet actuum specie ordinariae quasi Episcopalis jurisdictionis deservire valeat, pro dicti Apostolici privilegii interpretatione: *ibid.*

Jus eligendi Concionatores, etiam in Cathedrali praescribi potest, salva tamen facultate Episcopi concionandi per se ipsum, vel eligendi Concionatorem, quatenus ei praestet eleemosynam: *Praen. Jus. Conc* 23. *Apr.* 1763. §. 7.

Parique ratione praescribi potest jus passivae electionis etiam per vices a Religiosis in loco existentibus: *ibid.*

Ad hanc praescriptionem inducendam requiritur, ultra tempus etiam contradictio cum acquiescientia: *ibid.* §. 8.

Jus eligendi Concionatores praescribi potest per quadragenariam consuetudinem: *Civit. Cast.* 17. *Dec.* 1763. §. 8.

In Cathedrali vero non sufficit etiam immemorabilis: *ibid.* §. 9.

Actus vel ex informibus testibus, vel illegalibus monumentis eliciti, aut nulla immemorabili, vel saltem quadragenaria consuetudine, cum titulo muniti, vel ab altera parte ignorati, legitimam praescriptionem non inducunt: *Cap.* 14. *Mar.* 1767. § 9.

Imo ex actibus contrariis exercitis om-

nis excluditur praescriptio : *ibid.* §. 10.

Quando res est de praescribenda jurisdictione quoad unum actum particularem, satis est praescriptio quadragenaria cum titulo colorato : *Aq. Jurisd.* 18. *Jul.* 1761. §. 4.

Praescriptiva Consuetudo. Vide *Consuetudo*. §. VII.

Praesentatio. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XVIII. *Canonicatus* §. VI. *Capellania* §. VIII. *Juspatronatus* §. VII.

Praesentia Parochi in Matrimonio. Vide *Matrimonium* §§. XXVII. XXVIII. XXIX. XXX.

Praesentia Testium in Matrimonio. Vide *Matrimonium* §. XXXI.

Praestatio. Vide *Alimenta* §§. III. IV. V *Decimae* §§. IV. V, *Eleemosynae* §. III. *Legatum Pium* §. XXI.

Praesumptio.

Praesumptio quaelibet facultatis ex multiplicatis actibus, et ex immemorabili consuetudine rejicitur. *Eug. Juris.* 7. *Aug.* 1773. §. 17.

Solis judicialibus peritis non iis, qui electi a partibus sunt, Legis praesumptio assistit. *Fan. Perm.* 29. *Jul.* 1786. §. 6.

Praesumptio justitiae legitima allegari ad tuendam sententiam potest. *Brach.* 7. *Jun.* 1788. §. 3.

Generalis illa praesumptio, quod nemo in generali sermone comprehendat id, quod in specie esset noliturus, in jure fundata est, et in ratione naturali. *Diss. Secr. Sup. Matr.* 1740. *in fin. Lit. F.* §. 7.

Et ratio est, quia illa praesumptio fundatur in defectu voluntatis, quae praesumitur ex incogitantia talium circumstantiarum : *ibid.*

Constitutio Urbani VIII. substulit praesumptionem pro beneplacito Apostolico, quae de jure communi derivabat ex lapsu triginta aut sexaginta Annorum, et praeservavit tantummodo centenariam. *Crem. Coll.* 7. *Sept.* 1720. §. 3. *Melet.* 13. *Sept.* 1721. §. 5.

Et satis est, ut centenaria elapsa sit ante motam Litem; *ibid.*

Cujuscumque temporis intervallum tanti non est, ut praesumamus id gestum, quod revera gestum minime fuisse demonstrat instrumentum ipsum. *Ferr.* 15. *Sept.* 1787. §. 10.

Prava Consuetudo. Vide *Consuetudo* §. IX.

Preces.

Dominicalis orationis, et Angelicae salutationis recitatio praeferri quidem non debet sacrificiis. *Fan. Er.* 9. *Aug.* 1788. §. 8.

Preces signandae sunt in favorem qualificati, et passive vocati. *Aesin* 20. *Junii* 1767. §. 8.

Preces Primariae Imperiales. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXIV.

Presbyter Simplex.

Sacerdotis nomen simplici etiam Clerico convenit, qui potentiam habet ad sacerdotium. *Per. Cap.* 15. *Dec.* 1787. §. 3.

Appellatur tamen Sacerdos actu, si ipsum respicit praesentationis, institutionis vel collationis actum, si dixerit nempe fundator : *eligatur*, *praesentetur*, vel *instituatur Sacerdos* : *ibid.*

Nec facile ab hac regula in dispositione hominis disceditur : *ibid.*

Qui bene callet hujusmodi vocabuli *Sacerdotis* significationes, et distinctiones, non nisi *de actu* Sacerdote cogitasse censetur : *ibid.* §. 4.

Plurimi observantiam ad arguendam qualitatem *actu* Sacerdotalem nonnulli Doctores faciunt : *ibid.*

Convenit quidem nomen Sacerdotis simplici etiam Clerico in minoribus Ordinibus constituto, *Ferr. Cap.* 7. *Jun.* 1788. §. 4.

Sed si Sacerdos Capellanus, cujus est onus celebrandi, appellatur, de Sacerdote saltem intelligitur habitu: *ibid.* §. 4.

Ad differentiam casus, qui ipsum respiciat praesentationis, institutionis, vel collationis actum, nam tunc de Sacerdote etiam accipitur actu: *ibid.*

Nomine presbyteri venit etiam Clericus prima tonsura initiatus, quando agitur de piis relictis, in quibus Presbyterorum vocatio magis vim habet excludendi Laicos, quam vocandi taxative Sacerdotes. *Spol. Ass. Patr.* 14. *Maii* 1763. §. 4.

Vel quando agitur de vocatione non ad beneficium Ecclesiasticum, sed ad pium Legatum, in quo eo minus optata praesumitur actualis qualitas Sacerdotalis: *ibid.*

Quoties vocationi presbyterorum sive ad beneficium, sive ad pium Legatum adjectum non sit onus celebrandi Missas per se ipsum: *ibid.*

Sub vocabulo Sacerdotis indiscriminatim tam presbyteri, quam inferiores Clerici comprehenduntur, et communiter ad distinguendos Clericos a Laicis usurpatur: *Anim. Cap.* 26. *Febr.* 1774. §. 6.

Sacerdos si post consecrationem inceptam recordetur, se aliquid comedisse, vel bibisse, nihilominus debet perficere sacrificium, et sumere Sacramentum: *Javen. Susp. Irr.* 3. *Dec.* 1735. §. 10.

Si Sacerdos meminerit, se peccatum aliquod commisisse, vel excommunicationi quicumque subjacere, ante consecrationem, Missam inceptam deferere debet, nisi grave scandalum timeretur: *ibid.*

Presbyteri saeculares nonnisi vocati interesse possunt publicis processionibus. *Bon.* 3. *Jul.* 1762. §. 6.

Et nullum habent locum in ceteris functionibus, vel processionibus, quae fiunt a Religiosis in propria Ecclesia, et in Ecclesiis Societatum, ne coetus diversi instituti simul confundantur: *ibid.*

Sacerdotes simplices cogi non possunt, ut ad pompas sive processiones publicas intersint. *Null. Mont. Cas.* 19. *Nov.* 1757. §. 4.

Tenentur Clerici, et Sacerdotes omnes canonicam obedientiam Episcopo praestare osculo manus, sed in actu visitationis, non vero ut possit Episcopus ad id evocare Clericos, et Sacerdotes e suis sedibus, eosque ad accedendum, ubi sit, compellere: *ibid.*

Nomen presbyteri, quo usus est testator relative ad personas, quibus esset deferenda haereditas, solum Sacerdotes actu comprehendit, non etiam Clericos prima tonsura, vel minoribus ordinibus initiatos. *Spol. Ass. Patr.* 14. *Maii* 1763. §. 7.

Quum a Sacerdotibus Missarum tempore sancta Mysteria consecrantur, si aegritudinis acciderit quilibet eventus, quo coeptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo, vel presbytero alteri, consecrationem complere: *Juven. Susp. et Irr.* 3. *Dec.* 1735. §. 3.

Limita, et hoc procedit tamen respectu Sacerdotis Sacrificium dimittentis post coeptam, vel expletam consecrationem, secus vero ante illam putatur: *ibid.* §. 6.

Nequit Sacerdos in Ecclesia parochiali, atque juris patronatus parochi officium sibi vindicare. *Urb. Cens.* 28. *Mar.* 1744 §. 7.

Ad funera praelative sunt vocandi presbyteri Ecclesiae parochialis, quoties ab haeredibus alii Sacerdotes invitantur praeter parochum. *Bon.* 26. *Mar.* 1763. §. 4.

In casu necessitatis tantum adjuvandi parochum in cura animarum paraeciae presbyteri onus habent. *Urb.* 30. *Aug.* 1788. §. 5.

Habitualem habentes animarum curam non indigent approbatione Episcopi, et parochi venia ad excipiendas parochianorum confessiones: *ibid.*

Presbyteri Ecclesiae Cathedralis sunt Cooperatores et Ministri in servitio Ecclesiae, et curae animarum famulative ad destinationem Episcopi juxta primaevum institutum Ecclesiae. *And.* 23. *Aprilis* 1763. §. 8.

Quilibet Sacerdos etiam non approbatus potest absolvere a quolibet peccato et censuris in articulo mortis. *Disser. Secr.* 23. *Aug.* 1727. §. 16.

Disputatur inter Doctores an id competat Sacerdoti jure Divino, vel jure humano, et an non approbatus possit uti dicta facultate absente, vel etiam praesente alio Sacerdote approbato: *ibid.*

§. I.

Presbyteri quoad Admissionem ad Participationem.

Capitulum seu Clerus cujuslibet receptitiae Ecclesiae tenetur ad participationem Massae communis admittere presbyteros, qui ex parentibus civibus procreati ibi retinent domicilium, ceterisque pollent qualitatibus ad id ex statuto, aut consuetudine Ecclesiae necessariis, ut, si detrectet ejusmodi presbyteros ad participationem admittere, iidem pro admissis habeantur, atque a die denegatae admissionis fructus omnes, quotidianas distributiones, ac alia quaecumque emolumenta lucrentur. *Cap. Part.* 21. *Nov.* 1739. §. 2.

Admitti debent ad participationem Ecclesiae filii ex parentibus civibus procreati, licet hi nati in eodem loco non sint. *Juven. Ad. ad Cons.* 17. *Aug.* 1737. §. 3.

Presbyteri pollentes qualitatibus ab Ecclesiae statuto praescriptis habentur pro admissis ad participationem, tametsi fuerint a Capitularibus, ceterisque presbyteris participantibus rejecti; *ibid.*

Ad participationem fructuum, et redituum Ecclesiae Receptitiae non admittuntur nisi qui civicam habeant qualitatem, et qui gratuitum sive longius, sive brevius juxta particulares cujusque Ecclesiae consuetudines, vel constitutiones, servitium praestiterint. *Rub.* 27. *Jan.* 1748. §. 1.

Promoti ad Sacerdotium pro necessitate Ecclesiae Receptitiae, ut assequantur Admissionem ad participationem, tenentur servitia solum explere in ordine presbyterali, ut satisfaciant necessitati, pro qua ordinati fuerint. *Nul. Can. Part.* 25. *Jan.* 1763. §. 9.

§. II.

Presbyteri Participantes quoad Fructus, et Distributiones.

Quum presbyter cetera participantium munia explere nequeat ob Cleri contradictionem, jacturam obventionum subire non debet, quemadmodum si non obsit injustum quodvis impedimentum ad lucrandos tum fructus praebendarum, tum etiam quotidianas distributiones. *Ost. Adm. ad Part.* 18. *Maii* 1743. §. 14.

Sacerdotes, qui ob opem ferendam parocho de reditibus parochialibus tantum participant, eorundem partis amissione plectendi sunt, si deficiant. *Polic.* 29. *Febr.* 1744. §. 3.

Compendium funerum, atque anniversariorum ii tantum lucrari possunt, qui praesentes sint, ne iis exceptis, qui ob aetatem, longumque servitium veniam impetrarunt. *Nap. Jur. Part.* 13. *Febr.* 1745. §. 2.

Et qui eas absque praedictis requisitis, immemorabili licet tempore perceptas, exegerit, ad eas restituendas cogendus est: *ibid.* §. 3.

Taxa annua pro quolibet Ecclesiae receptitiae Sacerdote, esse debet in scutis 50. *Im. Cong.* 22. *Jan.* 1720.

§. III.

Presbyteri participantes quoad Numerum.

Non est in Ecclesiis major numerus constituendus, quam qui juxta ejusdem Ecclesiae facultates possit convenienter substentari: *Triv. Stat.* 16. *Maii* 1733. §. 5.

Id plurimum Conciliorum decreta sanxerunt: nec non Concilium Provinciale Beneventanum Benedicti XIII. ann. 1729. idem constituit: *ibid.*

Numerus presbyterorum participantium aliorumque ministrorum, auctis receptitiarum Ecclesiarum reditibus, ipsius juris ministerio crescere oportet: *S. Sev.* 27. *Sept.* 1728. §. 7.

In jure receptum est presbyterorum participantium numerum ab initio praefinitum sine capituli, aut eorumdem presbyterorum participantium voto, et consensu augeri nequaquam posse, tametsi reditus Canonicatuum, seu massae communis notabiliter excreverint: *ibid.* §. 4.

§. IV.

Presbyteri participantes quoad Onera.

Juxta universalem consuetudinem Italiae, et praecipue Regni Neapolitani Ecclesiae receptitiae regulariter constituunt quamdam speciem capituli, seu congregationis per imaginem Ecclesiae Collegiatae, in quibus clerici, et praesbyteri participantes licet nullum dicantur habere beneficium residentiale, sunt tamen addicti servitio Ecclesiae, et chori: *Urg. Far* 14. *Jan.* 1730. §.

Presbyteri participantes non possunt compelli ad onus servitii chori, tametsi Ecclesiae servitio in ordinum susceptione adscripti sint: *Cap.* 18. *Jan.* 1735. §. 8.

Ecclesiae receptitiae constituunt quamdam speciem capituli, et clerici, et praesbyteri participantes onus habent servitii Ecclesiae, et chori: *Cap.* 7. *April.* 1731. §. 6.

Excusantur a residentia in choro, qui absunt ex legitima causa comprehensa in *cap. unico de Cler. non resid. in* 6., et accedente consensu Ordinarii, ita ut percipere etiam possunt fructus, et distributiones: *ibid.* §. 7.

Inter causas legitimas recensetur, quando quis residere ob metum principis temporalis loci non potest: *ibid.* §. *ult.*

Primariae Preces Imperiales. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXIV.

Primates.

Urbes atque loca multis ante adventum Christi temporibus statuta sunt, in quibus primates praesidebant pro majoribus negotiis. *Guast. Prov. Med.* 19. *Jul.* 1766. §. 15.

In ipsis urbibus post adventum Christi Apostoli, et eorum Successores Patriarchas, et primates posuerunt pro negotiis Episcoporum; salva tamen auctoritate Apostolica: *ibid.*

In illis Civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos primi legis Doctores erant, D. Petrus poni primates Episcoporum, vel Patriarchas praecepit: *ibid.* §. 16.

In illis, in quibus minores erant Doctores, Archiepiscopi primates institui voluit: *ibid.*

In reliquis civitatibus singulos Episcopos constituit: *ibid.*

Provinciae multo ante Christi adventum tempore divisae sunt, postea ab Apostolis divisio ipsa renovata est: *ibid.* §. 17.

Ubi olim primates legis saeculi, et prima judiciaria potestas quoad subjectos, singulas civitates erant, postea Patriarchae, vel primates ecclesiasticae jurisdictionis constituti sunt: *ibid.*

Primitiae.

Primitiae debitae ex primis fructibus, qui percipiuntur, promanat a jure divino, estque debitum voluntarium. *Pamp. Barb. Prim. 7. Apr.* 1731. §. 3.

In Rota admissa fuit obligatio solvendi Primitias praesertim in Dioecesi Pampilonensi: *ibid.* §. 4.

Praesumpta autem consuetudine, ac lege Synodali, primitiarum debitum non voluntarium, sed obligatorium considerari debet juxta opinionem Theologorum, et Canonistarum; *ibid.* §. 5.

Antiquitus qui plurimum solvebant in causam primitiarum, quadragesimam partem Sacerdotibus tribuebant; qui vero minimum, sexagesimam. Sed standum esse consuetudini putat Barbosa: *ibid.*

Regulares non habentes privilegium exemptivum a primitiis tenentur ad eas praestandas: *ibid.* §. *ult.*

Primogenialia Bona. Vide *Bona* §. V.

Primogenitura.

Primogenitura ascendentalis tenetur ad alimenta subsidiaria in favorem vocati in defectum lineae primogenialis: *Rom.* 12. *Jun* 1762. §. 4.

Ac etiam ad dotes illius filiarum. *ibid.*

Princeps.

Princeps sola concessione possessionis transfert dominium: *Basil.* 7. *Apr.* 1742. §. 4.

Supremum principem, dum gratiam concessit: alterius jura laedere, aliique praejudicium inferre voluisse est minime praesumendum; *Rom. Sub. Dot.* 18. *Nov.* 1769. §. 10.

Prior.

Prior nequit vocem in Capitularibus negotiis obtinere, cum nihil in massam distributionum quotidianarum contribuat; et consuetudo contraria, tamquam ex errore derivata, nullius est roboris: *Fisc. Voc. in Cap.* 8. *Febr.* 1738. §. 5.

Vetitum est Priori Ecclesiae parochialis die sabbati majoris hebdomadae campanam pulsare, antequam a campana Ecclesiae Collegiatae ejusdem loci sonitus detur. *S. Min. Febr.* 1745. §. 2.

Prior Magnus. Vide *Religio Militaris* §. IV.

Prioratus.

Prioratus dicitur laicalis, si aliquando clericus conjugatus ad eumdem admissus fuit: *For.* 15. *Dec.* 1764.

Privati Oratorii Indultum. Vide *Indultum* §. V.

Privatio. Vide *Administrator* §. VII. *Beneficia Ecclesiastica* §. XXV. *Canonicatus* §. IX. *Capellania* §. X. *Parochus* §. XIV. *Privilegium* §. II.

Privativa.

Privativa, quae absque prohibitione, et acquiescentia non inducitur, aliter probari nequit: *Anc. Trans. Mit.* 7. *Febr.* 1789. §. 9.

Et ex uno etiam contrario actu excluditur: *ibid.*

Privativa, quae tangit uti singulos, non uti universos, et in iis, quae singulis competunt, unus etiam est legitimus contradictor: *Reat.* 5. *Apr.* 1788. §. 9.

Privatum Oratorium. Vide *Oratorium* §. II.

Privilegia. Vide *Decimae* §. VII. *Regulares* §. XI.

Privilegia particularia.

Privilegium a jure est pro beneficiatis inductum, ut dantes operam studio fructus beneficii, ac si residerent, integre percipiant: *Math. Part.* 9. *Jul.* 1735. §. 4.

Privilegia Clericalia, quae respiciunt

superioritatem, commodum, et favorem Episcopi, vel Ecclesiae, vel decorem ipsius ordinis Clericalis, firma semper perseverant. *Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 14.

Secus vero, quae respiciunt commodum privatum ipsius Clerici in praejudicium tertii: *ibid.*

Privilegiis militaribus, quae ratione officii competunt priori viro, potiri non videtur potuisse mulier, quae ejus conjux fuerat. *Neap. Matr.* 29. *Aug.* 1733. §. 3.

Privilegium Ordini Cisterciensi tributum est, ut de laboribus quos propriis manibus, aut sumptibus excolit, nulli decimas solvere tenebatur. *Cons. Dec.* 16. *Dec.* 1769. §. 14.

Necesse est, ut Ecclesia erecta fuerit in solo Lateranensi ante renovationem privilegiorum Basilicae Lateranensis a Xisto V. factam, quod requiritur pro asserendo exemptionis privilegio. *Mac. Cath.* 8. *Maii* 1734. §. 7.

Minusque doceri ut solum, in quo sita est Ecclesia, ante ejus erectionem, pertinuerit ad Ecclesiam Lateranensem, quod pariter ad exemptionis privilegium requiritur: *ibid.*

Sed etiam probata exemptione, nullius est momenti probatio in hypothesi, quod situatio in solo Lateranensi non tribuit exemptionem a Cathedratico: *ibid.*

§. I.

Privilegium, Privilegia in Genere.

Non exorbitare a jure canonico privilegium prorogationis indulti, quando agitur de favore Ecclesiarum: *Leod. Pror. Ind.* 19. *Jan* 1765. §. 7.

Frustra apostolicum privilegium obtinetur ab illo in re, quam suo jure facere potest: *Eug. Can.* 7. *Jul.* 1770. §. 15.

Privilegium ex constanti per nulla temporum intervalla interrupto usu, impugnari ullo modo non potest: *Guast. Prov. Med.* 19. *Jul.* 1766. §. 2.

Literae pontificiae licet ad priora privilegia respexerint, tamen continent certam dispositionem, quae suis viribus ipsa se consistit, licet de posterioribus privilegiis non doceatur. *ibid.* §. 7.

Privilegia confirmata cum clausula, *quatenus decretis Concilii Tridentini non adversentur*; exemptionem tribuere non possunt Parochiae: *Pal. Iuris Vit.* 4. *Jun* 1763. §. 4.

Privilegia ante conciliaria non suffragantur pro exercitio curae animarum sine approbatione Episcopi: *ibid.* §. 6.

Privilegia, et consuetudines contrariae Concilio Tridentino, et praejudiciales Episcopis, abrogata fuerunt a Benedicto XIV. *ibid.* §. 4.

§. II.

Privilegium, Privilegia quoad Confirmationem, Derogationem, vel Privationem.

Privilegiis, gratiis, et immunitatibus Summi Pontifices ornarunt ordines Sancti Basilii, et Casinensis, et confirmarunt. *Hisp. Ord.* 12. *Mart.* 1774. §. 2.

Gravissima gratia requiritur, cur privari debeat aliquis pontificio privilegio, quod, *decet esse mansurum*: *Pap. Diss. Un. et Prov.* 3. *Mar.* 1787. §. 6.

Privilegium alienandi bona Ecclesiae absque ulla licentia a posterioribus Bullis Summorum Pontificum, quibus confirmata est dispositio *Extrav. Ambitiosae* fuit abrogatum. *Tud. Cen.* 2. *Jun.* 1742. §. 6.

Privilegia quaecumque sint, privatorum conventionibus nequeunt derogare. *Const. Decim.* 16. *Dec.* 1769. §. 9.

Omnia privilegia, exemptiones, immunitates, facultates, mare magnum Pium IV. annullavit, et ad terminos Con-

cilii Tridentini redegit: *Hild.* 16. *Sept.* 1769. §. 24.

Concilium Tridentinum sustulit antecedentia privilegia, non futura. *Adn. secr.* 1. *Sept.* 1725. §. 10., *et* 16. *Mart.* 1726. §. 7.

Privilegiis specialibus non censetur derogatum per legem generalem. *Spir. Par.* 18. *Jul.* 1761. §. 6.

Maxime si agatur de Regularibus, quibus a pluribus Summis Pontificibus datum est, ut eorum privilegia non possint revocari, nisi integro inserto illorum tenore, vel, ut usus obtinuit, nisi specialis, et individua fiat illorum mentio: *ibid.*

Privilegia ob causam concessa, non resolvuntur per cessationem causae negativae, sed requiritur ad hunc effectum cessatio causae contrariae, et perpetuo: *ibid.* §. 7.

Privilegium tumulandi cadavera non solum a Sancta Sede conceditur, sed etiam ab Episcopis, et ab habentibus jura Episcopalia. *Rav. Fun.* 17. *Mar.* 1781. §. 5.

Dummodo subsit aliqua justa causa pietatis, vel congruentiae, cuicumque Ecclesiae tribuitur: *ibid.*

Spreto praejudicio parochi, intra cujus fines sita est privilegiata Ecclesia, quia idem parochus satis consultus remanet per praeservationem jurium parochialium, et quartae funeris; *ibid.* §. 8.

Quod privilegium cessat statim ac praedicta Ecclesia suppressa est; *ibid.* §. *seq.*

Vigente dicto privilegio, debetur parocho tantum quarta funeris ex omnibus cereis, et intorticiis; *ibid.* §. 9.

Illo cessante, insimul cum quarta funeris, etiam emolumenta omnia competunt parocho; quia ad eumdem spectat persolvere exequias super cadaver; *ibid.* §. 10.

§. III.

Privilegium, Privilegia quoad Interpretationem, et commutationem.

Privilegium *praeter legem* benigne interpretari debet, secus vero privilegium *contra legem*: *Arb.* 26. *Jan.* 1771. §. 11.

Privilegiis mendicantium gaudent Religiosi Hospitalarii S. Johannis de Deo: *Tran. Tax.* 17. *Dec.* 1763. §. 3.

§. I.

Privilegium Cruciatae.

Privilegium Cruciatae secundum aliquos est favorabile, secundum alios odiosum: *Sant. Dub. sup. Dul. Cruc.* 17. *Jun.* 1797. §. 5.

Juxta benigniorem sententiam celebrari valent quotidie, et omni tempore plures Missae in Oratorio privato privilegiati: *ibid.*

Potissimum, quia in Bulla Cruciatae permittitur, quod magis est, celebratio tempore interdicti: *ibid.*

Supponit tamen cruciata indultum Oratori privati: *ibid.* §. 6.

Juxta rigidiorem vero, et veriorem sententiam, unicum quotidie in Oratorio Privilegiati fieri potest sacrum: *ibid.*

Et ob facultatem celebrandi etiam tempore interdicti supervacaneum non est privilegium: *ibid.* §. 7.

Sunt etiam, qui ex privilegio cruciatae satisfieri affirmant praecepto Ecclesiae audiendo missam diebus festis in quolibet Oratorio privato: *ibid.* §. 8.

Contrarium verius: *ibid.*

§. II.

Privilegium Fori.

Illi qui se Conventui S Francisci terrae S. Archangeli offerunt, gaudent privilegio fori, si absque fraude, idest,

non animo effugendi secularis judicis punitionem, se obtulerint; sed si fraus subsit, eos punire potest judex Laicus poena confiscationis bonorum, et alia pecuniaria poena, sed non corporali; debet tamen judex ecclesiasticus, quoties delicti qualitas id exposcat, tradere tales in fraudem oblatos seculari judici corporaliter puniendos: *Angl.* 15. *Jan.* 1724. §. 4.

Probatio, *Probationes*.

Speculativam probationem confessio propria constituit. *Firm. Comp.* 21. *Apr.* 1787. §. 4.

Praetensum contra aliquem creditum ex privato desumptum defuncti libercnlo, quem ad proprium commodum scribens habebat, nullam facit probationem: *ibid.*

Despicienda est quaelibet cujusque praetensio, quae concludentissimis probationibus destituta comperiatur. *Spol. seu Null. Fer. Juris.* 16. *Jun.* 1770 §. 7.

In probationum conflictu, ac praecipue in re dubia, habenda ratio est earum, quae urgent pro exclusione debiti. *Tran. Irr.* 26. *Mar.* 1768. §. 6.

Deficientibus fundationibus commentaria familiae plenam operis pii constituunt probationem. *Spol. Red. Mis.* 11. *Febr.* 1797. §. 5.

Melior probatio haberi non potest, quam quae desumitur ex observantia, quae in re dubia praecipue spectanda est. *Foros.* 20. *April.* 1771. §. 3.

Mentis sanae probationes inducit frequentia sacramentorum, et probant lucida intervalla. *Cord. Null. Matr.* 26. *Febr.* 1763. §. 11.

Ex publico Civitatis aestimo plena constituitur probatio de familiae patrimonio. *Aret. Disp.* 20. *Aug.* 1774 §. 12.

Mandata procurae sufficientem constituunt probationem quoties deest inventarium, et agitur de antiquo quod conjecturis etiam probari potest. *Spol. Red.* 8. *Jul* 1771. §. 4.

Ea quae eruta fuerunt ex protocollo pergamena charta colligato, licet pleraque subscriptione careant, satis sunt ad rem antiquissimam probandam, donec oppositum demonstretur. *Sabin. Part.* 13. *Jul.* 1771. §. 7.

Triginta, et ultra testes parochiani ex omni coetu, atque ordine decerpti, plenissimam probationem communis opinionis constituunt. *Caes. Matr.* 10. *Mar.* 1770. §. 4.

Et alii testes posthabendi praedictis numero pluribus, ex quibus communis opinio coalescere debet. *ibid.*

Nam quod notum est aliquibus, non potest ex hoc exclusam remanere publicam, et communem opinionem, quae semper comprobatur, quoties major pars aliquid existimando conveniat: *ibid.* §. 8.

Ita procedit, etiamsi non solum ille, qui tamquam parochus se gerit, sed etiam contrahentes scirent, eum revera parochum non esse, dummodo tamen veluti parochus communi opinioni haberetur: *ibid.*

Leviores probationes sufficiunt, cum non agatur de validitate matrimonii, ut compellantur contrahentes ad servandam communis vitae consuetudinem, sed de matrimonio per obitum viri jam dissoluto, ad effectum tantum, vel legitimandi prolem, vel vindicandi contrahentium honorem. *Caeser. Matr.* 10. *Mart.* 1770. §. 11.

Probationes compilatae in Curia Episcopali, sine deputatione defensoris matrimonii nullam merentur fidem. *Cord. Disp.* 20. *Sept.* 1760. §. 8.

Ad impediendum matrimonium contrahendum leviores satis sunt probationes, etiam quae ex unico teste educantur. *Aesin. Matr.* 22. *Jul.* 1758. §. 1.

Videndum est cujus naturae sint detractionum probationes, quales in eversio-

nem praesertim legati Pii requiruntur, undique scilicet concludentissimae. *Jan. Leg.* 24. *Nov.* 1787. §. 4.

Urgentiores requiruntur impedimenti probationes, quando agitur de matrimonio contracto ad differentiam casus, in quo ageretur de matrimonio contrahendo, quum copula sit difficilis probationis. *Rav. Matr.* 23. *Aug.* 1723. §. 9.

Et non solum praesumptiones et testium depositiones conjungi debent, sed ulterius non videntur rejiciendi testes, licet aliquae paterentur exceptiones, ad probandam quippe consanquinitatem, aut aliquod publicum impedimentum, testes debent esse omni exceptione majores, at secus se res habet, quando agitur de probando impedimento principium habente clandestinum: *ibid.*

Utriusque conjugis nobilitas, ac morum probitas omnis collusionis, et fraudis suspicionis probationem in affirmatione jurata excludit. *Albin. Nul. Matr.* 30. *Jan.* 1768. §. 4.

Certa, et indubia item redditur jurata conjugum assertio ex unisona depositione octo testium loco septimae manus examinatorum: *ibid.* §. 5.

Et ex judicio peritorum, qui praevia corporis viri inspectione, et medelarum, et pharmacorum usu de perpetua, et desperata imbecillitate, nulla sive naturae, sive artis ope juvanda: *ibid.*

Reliqua. Vide *Adulterium Consuetudo* §. X. *Ecclesia Cathedralis* §. III. *Ecclesia Collegiata* §. VI. *Ecclesia Matrix* §. II. *Ecclesia Parochialis* §. V. *Juspatronatus* §. IX. *Legatum pium* §. XV. *Matrimonium* §. XVI. *Metus* §. II. *Onus Onera* §. IV. *Oratorium* §. I *Quarta Funerum* §. II. *Sacramentum Baptismi* §. III. *Simonia*, *Sponsalia* §. III. *Testamentum*. §. IV. *Testes* §. V.

Processio.

Circa processiones incertas, et extraordinarias servari debet norma, quae in processionibus ordinariis, et fixis servanda praescribitur. *Theat.* 27. *Febr.* 1734. §. 3.

Ad processiones intervenire debent omnes exempti tam Clerici seculares, quam Regulares exceptis iis, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt. *Const. Jurisd.* 31. *Mar.* 1770. §. 24.

Gregorius X. Pont. Max. statuit faciendam esse publicam processionem tempore sedis vacantis ad divinam opem implorandam, in alterius summi Pontificis electione. *Neap.* 21. *Iul.* 1742. §. 5.

Compelli juris remediis debet Collegium parochorum interesse processioni haberi solitae in festo S. Marci, cujus interventum negligi ab eis nequit. *Fav. Praem. et Fav.* 7. *Iun.* 1760. §. 9.

Omnes convenire debent sancta synodus statuit *Sess.* 25. *Cap.* 13 *de Regul.* ad publicas processiones, sublatis quibuscumque exemptionibus: *Neap. Proc.* 28. *Nov.* 1733. §. 6.

Haec sanctio non censetur comprehendere eos, quibus exemptio ab ordinarii jurisdictione competat ex vi pacti appositi in fundatione, ac potissimum facta non ex bonis Ecclesiasticis, sed ex bonis (ut supponitur) laicis; cujus quidem generis fundationi non intelligitur derogatum, nisi de ea speciatim facta fuerit mentio in revocatione Privilegiorum: *ibid.*

Qualecumque privilegium exemptionis, licet quoad alios effectus fortasse attendendum, non tamen suffragatur pro evitando accessu ad generales processiones, nisi doceatur de privilegio post Concilium Tridentinum impetrato, quo tribuatur peculiaris exemptio circa hujusmodi processiones: *ibid.* §. 9.

Sacrum Tridentinum Concilium *Sess.* 25. *Cap. ult.* decrevit servanda esse omnia in superioribus contenta, non obstantibus quibuscumque Regularium privile-

giis etiam in fundatione obtentis : *ibid.* §. 11.

In Concilio Tridentino *Sess.* 25. *Cap.* 13. *de Reg.* cautum est, ut omnes Clerici tam seculares, quam Regulares ad publicas processiones vocati accedere compellantur. *Spol. Proc.* 25. *Sept.* 1734. §. 3.

Inter publicas processiones praecipua est, quae fit in die solemnitatis Corporis Christi, pariterque recensenda altera in festo Trinitatis, vel Patroni loci ex antiqua consuetudine fieri solita : *ibid.*

Submemorato Tridentino decreto non comprehenduntur clerici extra Civitatem, vel Oppidum degentes cum propria plebe : *ibid.* §. 4.

Multoque magis, accedentibus itineris longitudine, ac viarum asperitate, cum sola distantia quingentorum passuum a moenis oppidi, vel Civitatis sufficiens reputetur, ne clerici rurales licet curam animarum non habentes teneantur accedere ad publicas processiones in ea fieri solitas : *ibid.*

Et Episcopus compellere nequit Regulares etiam ultra milliare a Civitate distantes, ut intersint processionibus : *ibid.* §. 5.

Regulares cogi nequeunt ad interveniendum processionibus, nisi publicis : *Alb. Proces. et Null. Int* 11. *Jul.* 1750. §. 1.

Et publica processio illa dicitur, quae in honorem Dei, et publicam utilitatem directa est : *ibid.*

Inter insolitas vero, et extraordinarias processiones, sicuti connumeratur illa, quae honoris causa, et reverentia occasione primi ingressus Episcopi, et Visitationis fieri solet : *ibid*

Ideo talis honor, et reverentia praestari debet hac ratione a subjectis, non vero ab exemptis, quales sunt Regulares : *ibid.*

Loci etiam distantia, in causa legitima esse potest, ob quam Regulares non solum ab his insolitis, et extraordinariis, sed etiam a publicis, atque universalibus processionibus excusentur : *ibid.* §. 2.

Et monitio, et intimatio nomine Episcopi facta debet esse legitima, et personalis, ne Regularibus a processionibus excusentur : *ibid.*

Processiones, quae fiunt inter octavam SSmi Corporis Christi, inter functiones vere parochiales censentur. *Brac. Proc.* 13. *Jul.* 1765. §. 9.

In ea Sacramentum deferendum est ab eo, qui in Ecclesia, ex qua supplicatio procedit, missam celebravit : *ibid.* §. 10.

A parocho in ducenda supplicatione sunt illi admittendi, qui parochiale jus non laedunt : *ibid.* §. 11.

Videndum est, an Const. Gregorii XIII. *Cum interdum* loquatur de aliis processionibus, quae ab aliis fiunt intra octavam SSmi Corporis Christi, salva semper parochiali : *ibid.* §. 23.

Quae processiones, quae fiunt infra octavam SSmi Corporis Christi ad jura parochialia non pertinent : *ibid.* §. 5.

Processiones per territorium parochiae duci non licet, nisi ex parochi consensu, et erecta Cruce parochiali. *Cass* 30. *Maii* 1767. *Andr.* 20. *Dec.* 1766. §. 19.

Processio diebus SSmi Corporis Christi, S. Marci, et Rogationum una fit in Ecclesia Majori, quae est intelligenda de majori Ecclesia in eodem loco, terra, oppido, aut suburbiis, itaut unus sit populus; secus in locis, terris, oppidisve distinctis, et separatis, quorum diversus est populus. *Asc. Proc.* 3. *Febr.* 1753 §. 1.

Et clerici, et Sacerdotes accedere his diebus ad pompas cogi nequeunt, si sint in distantia locorum; ac Tridentinum decretum pertinet ad eos, qui lares habent in alio loco, terra, oppido, villa : *ibid.* §. 2.

Processio Funebris. Vide *Cadaver* §. II.

Processus.

Processum efformatum a Superiore Conventus super nullitate professionis alicujus sui Religiosi, non servata forma Constitutionum Benedicti XIV., nullum esse, probatur. *Pisau. Null. Prof.* 28. *April.* 1781. §. 6.

Inter alia praecepit idem Pontifex, eligendum esse Professionis defensorem, cujus praesentia, et scientia incipiatur integreque conficiantur processus: *ibid.*

Intellige vero id procedere, quando interrogatoria danda veniunt ab instante pro nullitate professionis, vel quando agitur de testibus ab eo exhibitis; demum si agatur de nullitate vi metuque per testes probando elicita: *ibid. et seq.*

Secus si res sit de nullitate ex defectu aetatis; *ibid.*

Processus Nullitatis professionis nulliter est efformatus, quando causae nullitatis professionis deductae non fuerint coram Ordinario, et coram Superiore Regulari. *Chiov. Rest. in Int.* 19. *Sept.* 1778. §. 5.

Processus constitutus coram Ordinario super nullitate Matrimonii, nullus est, si deputatus defensor Matrimonii, et producta interrogatoria pro examinandis testibus non fuerint. *Cord. Null. Matr.* 26. *Febr.* 1763. §. 11.

Procuratio. Vide *Episcopus* §. XX.

Procurae Mandatum. Vide *Mandatum Procurae*.

Procurator. Vide *Matrimonium* §. XVII.

Procuratores.

Procuratoribus Confraternitatum, aliorumque Collegiorum liberum non est de illorum bonis pro libito disponere. *Nelit. Perm.* 9. *Jul.* 1774. §. 3.

Maxime cum res sit de permutatione, quae species est alienationis: *ibid.*

Proindeque ad legitime permutandum, quaemadmodum ad valide alienandum, omnes requiruntur solemnitates a jure praescriptae scilicet discussio causae, consensus majoris partis, et S. Sedis adprobatio: *ibid.*

Certum est Procuratorem nullum mandanti inferre posse praejudicium. *Rom. seu Port. Cap.* 16. *Jun.* 1768. §. 15.

Pro-Datarius.

Pro-Datarius ipsam Papae personam rapraesentat in his, quae gratiosa respiciunt. *Senog. Can.* 14. *Maii* 1768. §. 10.

Profanatio. Vide *Ecclesia in Genere* § V.

Professio Fidei.

Vetustissima est Ecclesiae disciplina, ut obtinentes Ecclesiasticas Dignitates, Catholicam fidem, quam profitebantur, constanter retenturos jurisjurandi religione interposita promitterent: *Tiras. Vis. SS. LL.* 20. *Apr.* 1782. §. 3.

Hunc morem laudabilem innovavit S. Concilium Tridentinum *Sess.* 24. *Cap.* 12. *de refor.* praecipiendo, ut provisi de beneficiis curam animarum habentibus intra duos menses a die adeptae possessionis in manibus ipsius Episcopi, vel eo impedito, coram ejus Vicario Generali publicam emitterent fidei professionem: *ibid.* §. 4.

Item praecipiendo ut provisi de canonicatibus, et dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus dictam professionem emitterent non solum coram Episcopo, sed etiam in Capitulo: *ibid.*

An beneficium cum animarum cura, vel praebendam in Cathedrali obtinentes muneri suo satisfaciant, si per procuratorem fidei professionem emittant, nonnulli dubitarunt, alii affirmativam, alii negativam tenent sententiam: *ibid.* §. 5.

Hanc S. Concili Legem observare etiam tenetur, qui in adeptione parochiae, vel Canonicatus Cathedralis fidei professio.

nem fecit, et postea veteri dimisso beneficio, aliam similem praebendam assequutus est: *ibid.* §. 6.

Imo etiam ab eo emittenda est professio fidei, qui denuo adipiscitur Ecclesiam parochialem, Dignitatem, vel Canonicatum Cathedralis, quem antea dimiserat: *ibid.*

Et obtinentes dignitates Ecclesiasticas fidei professionem facere debet ante consecrationis tempus: *ibid.* §. 8.

Omnesque provisi de beneficiis Curatis, dignitatibus, Canonicatibusque in Ecclesiis Metropolitanis, vel Cathedralibus, intra praefinitum duorum mensium spatium a die adeptae possessionis publicam fidei professionem non fecerint, fructus non faciunt suos, nec illis professio suffragetur: *ibid.* §. 11.

Et haec poena intelligitur de fructibus beneficii tantum, non autem de distributionibus quotidianis: *ibid.*

Atque dicta poena locum habet, quoad fructus, qui post lapsum duorum mensium beneficiato debentur, fructus elapsi primo bimestri comprehendi non debent: *ibid.* §. 12.

Nec ab amissione fructuum, qui post bimestre elapsi sunt, fidei professio posterius emissa beneficiatos excusat: *ibid.* §. 13.

Haec etsi prosit ad acquirendos fructus temporis futuri, neutiquam tamen ipsis suffragatur ad lucrandos, sive recuperandos fructus temporis praeteriti, sive elapsos post bimestre usque ad tempus emissae professionis: *ibid.*

Nec Episcopus potest condonare fructus beneficii amissos ob non peractam professionem fidei: *ibid.*

Omnes obstricti ad hanc professionem, si eam statuto tempore emittere negligant, vel minus recte expleant, coguntur ad Sac. Congreg. Concilii recurrere pro facultate eamdem fidei professionem etiam elapso tempore emittendi, vel minus rite, ac invalide peractam renovandi: *ibid.*

Imo impertitur recurrentibus facultas praedicta, et condonatio fructuum, si bona fide fuerint percepti sub onere tamen aliquid pauperibus elargendi; *ibid.*

Saluberrima regula est de emittenda a beneficiatis fidei professione, quae aut suam originem ab Hispanorum Antistitum pietate habet, aut ab iisdem solemniore decreto fuit consecrata. *Dub. Sup. Prof. Fid. in Reg. Hisp.* 8. *Apr.* 1786. §. 2.

Et S. Pius IV. *Const. Injunctum nobis* universalis legis vim, autoritatemque addidit; *ibid.*

Sede Episcopali vacante loco Episcopi, aut Vicarii Generalis adhibendus est Vicarius Capitularis, nec satis est coram solo Capitulo professionem emittere: *ibid.*

Et ratio est, quia licet Capitulum succedat in jurisdictionem Episcopi, voluit tamen Tridentinum eamdem jurisdictionem exerceri per Vicarium Capitularem: *ibid.*

Haec fidei professio renovanda est quoties novam Parochi, Canonici, dignitates etc. assequuntur Paraeciam, Dignitatem, Canonicatum etc. *ibid.* §. 3.

Et ratio est, quia ille, qui fuit Canonicus, et postea Canonicatum dimisit praestito juramento, iterum jurare tenetur: *ibid.*

Imo si Parochus, Canonicus, Dignitas etc. ad eam redeat, quam dimisit, Paraeciam, Dignitatem, aut Canonicatum etc. a lege renovandae professionis eamdem ob causam non eximitur; *ibid.*

Licet Concilium Tridentinum legem, modum, et tempus emittendae fidei professionem invexit, contrarias non obliteravit consuetudines: *ibid.*

Tamen Pius IV *in Const. Benedictus Deus*, qua Concilii decreta approbavit, eas apposuit salutares clausulas, per quas

contrariae consuetudini patere amplius non potest accessus: *ibid.*

In graviori conciliari Sanctione de Parochiis etiam patronatus Ecclesiastici per concursum conferendis, dubitatum olim fuit, an quidpiam contra hanc legem potest immemorabilis observantia, cui pedissequa esse solet Apostolici privilegii praesumptio: *ibid.*

Sac. Rota momentosam censuit, et attendendam immemorabilem observantiam: *ibid.*

At postea de suo sensu diffidit, jussitque, ut super viribus dictae immemorabilis, duo Romanae jurisprudentiae lumina Prosper Lambertinus, et Pitonius scriberent pro veritate, id quod utrique praestitere: *ibid.*

Contra immemorabilem consuetndinem responderunt dicti duo Consultores, sed defuit occasio de quaestione amplius agendi in S. Rota, quia ob collitigantis obitum ulteriorem non habuit ea causa progressum: *ibid.*

Sed extra dictum Tribunal de hac ipsa re quaerere oportuit, et praesertim nullas hasce consuetudines exercere vires posse contra Conciliarem legem a Pio IV. confirmatam: *ibid.* §. 5.

Et hinc consuetudo, ut provisi a Dataria de Canonicatibus, aut paraeciis fidei professionem non emitterent, licet constans sit, tamen nihili facienda cum Tridentino Concilio apertissime repugnet; *ibid.*

Licet post decretum, quo professio fidei praecipitur, aliud decretum non sequatur abrogans quaecumque in contrarium proferri possent; tamen id cautum satis fuit per Pium IV. in dicta *Const. Benedictus Deus*: *ibid.*

Illa quidem abrogat omnia, quae Tridentina Synodo contraria esse videantur, ideoque singula ejusdem Concilii capita complectitur, et nullius efficit momenti consuetudines, quae leges aliquas in iisdem Capitibus praescriptas violent: *ibid.*

Et sine ullius praesidio consuetudinis coram altero Vicario Generali, qui proprie est Vicarius Generalis, et Capitulo professio emitti potest: *ibid.* §. 6.

Si dictus ille Vicarius vere et proprie generalis non sit, jam ejus praesentia nullum adjicere robur consuetudini potest contra formam a Tridentino invectam, et praecise servandam: *ibid.*

Neminem latet haud posse Ordinarium auctoritate sua a restituendis fructibus absolvere eos, qui professionem fidei tempore, et modo a Tridentina lege praestituto, non emiserunt: *ibid.* §. 7.

Sed aeque omnes norunt S. Apostolicae Sedis hac in re indulgentiam quoties malitia absit, concurratque bona fides: *ibid.*

Gregorius XIII. semper hosce fructus condonavit; nec aliter haec S. Congr. se gessit: *ibid.*

Publica Ortodoxae fidei professio intra duos menses a die captae possessionis coram Episcopo, seu ejus officiali, et in Capitulo coram Canonicis legitime congregatis per se ipsos fieri debere ab iis, qui Dignitates, aut Canonicatus in Cathedralibus praesertim, seu Metropolitanis Ecclesiis fuerunt assecuti: *Capuana Prof. Fid. 6. Dec.* 1738. §. 3.

Inde ampliata fuit ad quoscumque Beneficiatos haec Conciliaris lex: *ibid.*

Professionis fidei indultum faciendae coram Card. Vicario Urbis, vel in manibus Datarii, si in Curia reperiantur, aut coram alio Episcopo, in cujus Dioecesi maneut, consuevit elargiri cum clausula; *dummodo, cessante impedimento ad suam se conferant residentiam, ibique eamdem fidei professionem coram Ordinario, et in Capitulo iterum emittant*: *ibid.* §. 5.

Beneficiatus non tenetur ad iterandam fidei professionem, licet nonnulli contrarium putant: *Ussel. Seques.* 1. *Sept.* 1759 §. 2.

Sed excusatur in beneficiato bona fides, qui simul ac audivit esse reiterandam, postulavit a Sacra Poenitentiaria absolutionem, et ab Episcopo, ut ad iteratam fidei professionem admitteretur quae iteratio ab eo deneganda non est: *ibid.*

§. I.

Professio Religiosa in Genere.

Professio regularis uti species contractus, liberum consensum requirit utriusque contrahentis: puellae scilicet profitentis, et Capituli Monialium acceptantis: *Rom. Jur. Nom. et Accep. Puell.* 28. *Febr.* 1761. §. 1.

Et licet efficaciam de jure habeat promissio facta a Deputato Monasterii acceptandi puellas *absque ulla exceptione* juxta legem testatoris: *ibid.* § 2.

Tamen limitationem patitur haec promissio, et declarationem ab observantia subsequuta: *ibid.*

Vere non censentur professae, quae clausuram non servant; *Civit. Castell.* 3. *Mart.* 1792 §. 5.

Per solemnem religionis professionem matrimonii rati, et non consummati dissolvitur vinculum: *Cbien. Matr.* 15. *Dec.* 1792. §. 5.

Hujusmodi tamen professio fieri juxta Canones debet, dum agitur de matrimonio: *ibid.*

Extra enim claustra impleri nequit per annum probatio ad solemnem professionem praescripta a Concilio Tridentino: *ibid.*

Ingressus tamen in Monasterium est de accidentalibus Monachatus: *ibid.*

Adscribi enim quis potest alicui Monasterio per concessionem habitus ab habente potestatem: *ibid.*

Et votum in ejus manibus emissum evadit solemne: *ibid.*

Neque enim novum est, ut valeat professio solemniter emissa in domo privata coram habente potestate adscribendi Religioni per Sedem Apostolicam approbatae: *ibid.*

§. II.

Professio Religiosa quoad Admissionem.

Tenent aliqui, quod professio sit contractus, qui mutuum consensum ita requirit, ut Novitius se Religioni tradat, et Religio se obliget perpetuo professum retinere, eaque posteriori obligatione deficiente, nec prior quidem possit subsistere. *Ord. Capp.* 25. *Sept.* 1728. §. 7.

Plures et non ignobiles Doctores vero tenent, quod vis et natura professionis consistit in immutabilitate, et perpetuo statu, quem profitetur Novitius, non vero in obligatione illum retinendi, et quod haec obligatio sit extrinseca, et legitima solemnitas, quae abesse potest, licet perfecta: *ibid.* §. 8.

Pontius probat professionem esse speciem quamdam donationis, qua novitius se tradit, ac donat religioni, et in qua utriusque partis consensus intervenit, Novitii quidem, qui se perpetuo tradit religioni, religionis vero, quae donationem acceptat: *ibid.*

Si in acceptatione professionis defecerit consensus majoris partis Religiosorum tunc in conventu degentium, irritatur professio: *Calarit. Null. Prof.* 18. *Dec.* 1728. §. 1.

Religiosa professio involvit contractum correspectivum, et ultro citroque obligatorium, itaut deficiente consensu ex parte religionis, professio debet esse nulla, et irrita etiam ex parte professi: *Prov. Rom. Capp. Null. Prof.* 8. *Jul.* 1724. §. 7. 8.

Sicuti Religiosa professio involvit contractum correspectivum, et ultro citro-

que obligatorium, ita deficiente consensu ex parte religiosis, cui infirmitas non innotuit, professio ipsa, ut ajunt, claudicare videatur, nulla quoque respectu religiosi censenda est: *Januen. Rest. in Int.* 4. *Julii* 1739. §. 3.

Professio religiosa eorum, qui tempore suae receptionis vel morbo aliquo laborabant, vel alio nomine inhabiles erant ad profitendum, nunquam ratihabita censeatur, ita quidem, ut taliter professi, neque restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii indigeant: *ibid.*

Limit. si adfuerit consensus tacitus, quando enunciatus morbus superiori fuit manifestus, vel facile potuerit innotescere, quod satis est ad excludendam professionis invaliditatem: *ibid.* §. 4.

Ante professionem Monialium necesse est, ut exploretur puellae voluntas, requiratur a Superiore, aut Monialibus consensus, educatur puella e Monasterio, ac Sacramento Confirmationis muniatur: *Valentin. Profess.* 12. *Junii* 1773. §. 4.

§. III.

Professio Religiosa ante legitimam aetatem emissa.

Synodus Tridentina *Sess.* 25 *Cap.* 15. *de Regul. et Monial.* statuit aetatem 16. annorum expletam tam in viris, quam in mulieribus ad profitendum; aliter nullam declarat: *Cam. seu Fabr. Nul. Prof* 30. *Jan.* 1768. §. 10.

Licet illud caput Concilii statuat non posse fieri professionem in quacumque religione tam virorum, quam mulierum ante completum decimum sextum annum, et nisi sit elapsus annus tirocinii, hinc tamen non infertur sublatam fuisse a Tridentino tacitam professionem, sed eam sic esse modificatam, ut non valeat, nisi completo anno decimo sexto quoad aetatem, et completo anno uno quoad tirocinium: *Cam. Renan.* 12. *Julii* 1721. §. 1.

Juxta opinionem Canonistarum magis communem, sufficit ad validitatem professionis aetas praescripta a S. Concilio Tridentino; quamvis deficeret major aetas requisita a Constitutione Religionis, quoties ista non est munita decreto irritante: *Calar. Null. Prof.* 18. *Dec.* 1728. §. 5.

Constitutiones Ordinis requirentes aetatem viginti annorum in recipiendis laicis non debent intelligi de receptione impropria, quando scilicet laici ex decreto Definitorii recipiuntur ad Monasterium, vel ad habitum regularem, sed de receptione propria, et vera, quae fit per professionem: *Consen.* 30. *April.* 1720. §. 5.

Qui in aetate annorum 14. Mensium 4. et dierum 12. professionem emisit regularem nulliter professus est: *Spol. Null. Prof.* 13. *Sept.* 1777. §. 5.

Synodus Tridentina enim tam viris, quam mulieribus professionem emittentibus statuit aetatem non minorem annorum 16. completorum: *ibid.*

Et licet nulla professio fuerit ex defectu aetatis profitentis, tamen audiendus non est ille, qui sciens falsitatem fidei baptismatis exhibitae dolose se gesserit, ideoque in poenam fraudis, quam patravit, tenetur in eadem religione permanere: *ibid.* §. 6.

Fortius si post completam aetatem in religione permansit, religiosum habitum gestavit, et omnia adimplevit, et exercuit, quae veris professis conveniunt, ex quibus infertur tacite professionem ratihabuisse, et convalidasse: *ibid.* § 7.

Vel tacite renovasse, seu validam reddidisse in die, in quo juxta institutum religionis a quolibet religioso tacite renovatur professio: *ibid.*

Quoad querimonias et reclamationes adversus professionem intra quinquen-

nium factas, ii actus omnes tacitam ratihabitionem professionis indicantes inefficaces esse videntur ad eam inducendam, nisi gesti probentur cum scientia nullitatis, et cum animo, ut professio de invalida fiat valida: *ibid.* § 8.

Rursus permanentia in religione cum gestatione habitus, et observantia regulae religionis in aliqua haberi non deberet consideratione, si adsint assiduae querimoniae, quae tollunt praesumptionem elicitam a silentio: *ibid.* §. 9.

Et si concurrat egestas, qua sustinere non valet litem: *ibid.*

Regula juris est, non posse rati haberi professionem, quae ab initio propter defectum aetatis a profitente de jure non subsistebat: *ibid.* § 10.

Altera, quod cum defectus aetatis expressam professionem destruet, multo magis tacitam irritat, excluditque; *ibid.*

Ratihabitio quippe sanare potest defectum liberi consensus, non autem quod ex conciliari lege nullum, et invalidum est: *ibid.*

Fortius quia renovari non potest actu interno, sed solemniter, et actu externo cum consensu religionis in manibus Superioris: *ibid.* §. 11.

Praesertim, si superior sciens, et approbans nullitatem professionis professum jam semel a Religione dimiserit: *ibid.*

Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 19. *de Regul. et Mon.* statuit, quod quicumque Regularis praetendat se ante legitimam aetatem professionem fecisse, non audiatur, nisi infra quinquennium tantum a die professionis. *Theat. Rest. in Int.* 23. *Nov.* 1782. §. 9.

Ante Concilii Tridentini tempora licebat annum decimum sextum in religiosae professionis nuncupatione antevertere: *Ampur. Null Prof.* 20. *Jan.* 1787. §. 3.

Omissis iis Ecclesiae seculis, in quibus effusa erant patriae potestatis jura in filiis religioni offerendis, etiam postea solus minoris aetatis excessus ad Monasticam professionem sufficiebat: *ibid.*

Verum Tridentini Patres *cap.* 15. *sess.* 25. *de regul.* humanae fragilitatis, et tepescentis in dies Christianae Charitatis miserati annum 16. completum esse voluerunt, antequam regularis professio emitteretur. *ibid.*

Et antea facta est nulla, et nullam inducit obligationem: *ibid.*

Professio religiosa ante decimum sextum annum emissa ex conciliari lege nulla, et irrita illico efficitur: *Pisaur. Null. Prof.* 28. *April.* 1781. §. 4. *et* 8.

Propter quod nullam inducit obligationem, immo licitum est taliter professo ad seculum redire: *ibid.*

Professionis defensor eligi debet, ut valide conficiat processus super nullitate professionis: *ibid.* §. 6.

Dummodo nullitas non promaneat ex defectu aetatis: *ibid. et seq.*

In nulla religione fieri professio potest ante decimum sextum annum expletum, itaut professio antea facta nulla est, nec nllam inducit obligationem: *Tolet. seu Matr. Null. Prof.* 13. *Aug.* 1718. §. *ult. Sagon. Null. Prof.* 4. *Febr.* 1719. *Vienn. Null. Prof.* 25. *Jan.* 1721. §. 2. *Larin. Rest. in Int.* 11. *Jan.* 1727. *Gratian. Rest. in Int.* 24. *Novemb.* 1770. §. 16. *Canen. et Fabr. Null. Prof.* 30. *Jan.* 1768. §. 3. *Gratian. Rest. in Int.* 23. *Febr.* 1771. §. 2. *Vlissipp. Occid. Rest. in integr.* 13. *Junii* 1733. §. 3.

Sed quando expressa supervenit ratihabitio cum positiva scientia in illo, qui ratam habet professionem nulla ratione aetatis, in hoc rerum statu, data validitate ratihabitationis, professio ullo modo impugnari nequit: *ibid.*

Deficientibus adhuc quatuor mensibus, et diebus octo ad aetatem 16. Annorum complendam, penitus nulla ac irrita est

Professio religiosa. *Gratian. Rest in Int.* 24. *Nov.* 1770. §. 7.

Et frustra opponi potest tacita professio, cum ea sit hujus nullitatis indolis, ut non aliter sanari valeat, nisi data certa scientia nullitatis, expressa fiat professionis ratihabitio: *ibid.*

Satis est ad professionem validitatem Novitios exegisse sextum decimum aetatis annum, ubi tamen desit grandior aetas, quae in aliqua Religiosa familia requiritur, non solet irrita reddi professio, nisi hac ipsa nullitatis poena fuerit in Constitutionibus Ordinis a Sede Apostolica approbatis expresse decreta. *Crem. seu Veron. Rest. in Int.* 19. *Sept.* 1733. §. 6.

S. C. Episcopi et Regul. vetuit puellas religioso habitu induere, nisi annum decimum quintum complevissent: *Valen. Profes.* 12. *Junii* 1773. §. 4.

Quum inverosimile esset, ut ignorata sit aetas, et fidei error, in poenam commissae fraudis, et doli querela nullitatis repellitur. *Com. seu Fabr. Nul. Prof.* 30. *Jan.* 1768. §. 7.

§. IV.

Professio Religiosa quoad Beneficium Restitutionis in Integrum.

Rigore disciplinae immutato inductum fuit remedium restitutionis in integrum adversus lapsum quinquennii: *Thean Rest. in Int.* 23. *Nov.* 1782. §. 10.

Et hoc remedium in jure vocatur extraordinarium, idcirco inferiores judices facultate carent illud concedendi, solum Romano Pontifici reservatum est: *ibid.*

Antiquitus restitutionem in integrum impertiri consuetum fuit, inspecta probabili ratione causarum, quae ad professionis nullitatem probandam requirebantur: *ibid.* §. 11.

Inde positum fuit in more, ut causa restitutionis in integrum non minus accurate, et rigide examinari debeat, ac si dubium propositum fuisse super ipsa professionis validitate, et nullitate: *ibid.*

Datur restitutio in integrum adversus lapsum quinquennii statuti a Tridentino Concilii ad nullitatis querelam promovendam: *Med. Rest. in Int.* 22. *Maii* 1762.

Ut eis consulerent, qui religiosam professionem vel aetatis imbecillitate, vel metu emisissent, prudenter quinquennium Tridentini Patres ad proponendam illius nullitatem indulserunt: *Brach. Rest. in Int.* 20. *Sept* 1788. §. 4.

Ne diutius vero cum maxima Christianae Reipublicae perturbatione incertus esset ipsorum status, pari prudentia decreverunt, audiendas amplius, eo elapso, non esse nullitatis querelas: *ibid.*

Conciliaris haec dispositio procedit, ubi contrariam professi non declaraverint voluntatem: *ibid.*

Extrajudiciales etiam conquestiones justam praebent restitutionis in integrum causam: *ibid.*

Sac. Concilium Tridentinum solum intra quinquennium proponi nullitatem professionis, sed censetur sibi locum vindicare, ubi etiam Praesides Ordinis velint jure suo uti, ad ejiciendum Religiosum quinquennio jam elapso; quo casu peti prius a Sede Apostolica restitutio in integrum, deindeque cognosci causa coram Ordinario, et Superiore Coenobii debet. *Neap. Rest. in Int* 1. *Dec.* 1731. §. 4.

In integrum restitutio non datur, ex quo accedit ratihabitio cum positiva scientia in ratam habente professionem, fuisse nullam ratione aetatis. *Sagon. Null. Prof.* 13. *April.* 1720.

Deneganda non est restitutio in integrum ob elapsum quinquennium ad reclamandum praefinitum juxta morem Sac. Congr. Concilii probatum a Bened. XIV., quando de consensu dubitari potest Reli-

giosae professionis. *Gratian. Rest. in Int.* 24. *Nov.* 1770. §. 2.

Necessarium est impetrandi a Sancta Sede restitutionem in integrum post elapsum quinquennium a die professionis, non obstante quacumque consuetudine, quae in contrarium vigeret; quod idem quinquennium ita continuo decurrat ab ipsa emissae professionis die, ut perperam ad impediendum illius initium, vel complementum allegetur perseverantia causae metus, et impotentia reclamandi. *Sicul. Rest. in Int. et Null. Prof.* 24. *Sept.* 1740. §. 9.

Professio eorum, qui morbo aliquo suae receptionis tempore erant affecti, vel alio pacto ad profitendum inhabiles, nunquam ratihabitione convalidatur, adeoque beneficio restitutionis in integrum adversus lapsum quinquennii non indigere. *Ver. Rest. in Int.* 27. *Julii* 1737. §. 2.

§. V.

Professio Religiosa quoad Consensum Profitentis, et Recipientis.

Irrita est professio absque profitentis consensu emissa. *Valent. Prof.* 12. *Junii* 1773. §. 10.

Ex defectu interni consensus cessat obligatio, et irrita est professio. *Mediol. Profes.* 29. *Aug.* 1772. §. 4.

Nulla est professio religiosa ob defectum consensus, licet deessent vis et metus. *Med. Rest. in Int.* 22. *Maii* 1762. §. 6.

Ordines recepti in opinione, quod non obstarent promovendae querelae nullitatis, atque juramentum assertorium pro recipiendis eisdem emissum non confirmat nullam professionem: *ibid.*

Et lapsus temporis cum gestatione habitus, ineffieax est ob continuas querimonias, quae tollunt praesumptionem elicitam ex diuturno silentio: *ibid.*

Atque in dubio standum est pro nullitate professionis allegata ex defectu consensus: *ibid.*

Professio religiosa facta sine interiori consensu, seu voluntate profitentis, etiam vi metuque non impellentibus est nulla, nec profitentem ad servanda vota obstringi, quia ubi deest obligandi voluntas, deficit etiam obligatio. *Thean. Rest. in Int.* 23. *Nov.* 1782. §. 12.

Et id militat tam in foro interno, quam in foro externo, nec defectus consensus suppletur ab Ecclesia: *ibid.*

Haec sententia non adversatur *Text. in Cap. Quod interrogasti dist.* 27., *et Cap. Vidua de Regul. ibid.* §. 13.

Nam in primo casu agebatur de vidua per hypocrisim professa, et propterea, licet matrimonium contraxisset, coacta a Pontifice fuit ad redeundum in Monasterium, non tamen ex vi voti, et consensus ab Ecclesia suppleti, sed in poenam sui reatus, quia per fraudem, et dolum profiteri ausa fuerit: *ibid.*

In altero vero casu, sanctimonialis illa, quae velum assumpserat cum animo deponendi, ut ipsa asserebat, non potuit id concludenter probare: *ibid.*

Certum est, quod reclamantes adversus professionem nullam ex defectu consensus interni teneantur indubiis probationibus id ipsum demonstrare, eorumque de interiori dissensu testimonium licet juramento confirmatum nullimode sufficere, cum nimis indignum sit, ut quod sua qnisque voce dilucide protestatus est, proprio valeat testimonio infirmare: *ibid.* §. 14.

Quia vero ad probationes, quae requiruntur ad evincendum in foro externo defectum interioris consensus, conveniunt Doctores, quod non admittitur probatio defectus consensus nulli causae alligata, etiamsi simulatio probetur: *ib.*

Ut quando simulatio alicui causae alli-

gata est, tunc de ipsa causa inquiri debet, num ea honesta sit, aut inhonesta: *ibid.*

Si enim sit inhonesta, tunc rejici debet; si autem sit honesta, admittitur ad probandum defectum interioris consensus, qui probatur exterioribus signis, et praesumptionibus, dummodo tamen probationes univocae sint, graves, et ex omni parte completae: *ibid.*

In professione religiosa deficiente consensu de illius nullitate dubitari non potest: *Gratian. Rest. in Integ.* 24. *Nov.* 1770. §. 2.

Ad interioris consensus defectum demonstrandum adeo graves, et solidae requiruntur probationes, ut omnem dubitationem excludant, ne fides Deo data immani execratione violetur: *Med. Prof.* 29. *Aug.* 1772. §. 14.

Inobservantia regularis instituti tempore tyrocinii habet omnem vim ad evincendum defectum consensus interni: *ibid.* §. 2.

Et praesumi non potest repentina voluntatis mutatio in eo, qui paulo ante adversum animum tot contrariis actibus demonstraverat: *ibid.* §. 7.

Imo si post professionem perseveraverit propositus egrediendi a religione, illudque patefecerit, tum quando recusavit sacros ordines suscipere: *ibid.*

Tum etiam quando nondum elapso a professione quinquennio reclamavit: *ibid.*

Illi tantum actus observari, atque attendi debent, qui praecisum professionis tempus, ac momentum respiciunt, non vero antecedentes, aut subsequentes, cum humana voluntas repentinae subsit mutationi: *ibid.* §. 16.

Itaut ob praesumptam voluntatis mutationem neque attendatur protestatio ante professionem emissa, si professionem inter, et protestationem aliquod temporis intervallum intercesserit: *ibid.*

Etiamsi protestatio immediate ante professionem emittatur, quia in isto casu attenditur factum, quod protestationi adversatur: *ibid.*

§. VI.

Professio Religiosa contra peculiares Ordinum Constitutiones emissa.

Est evulgatum juris principium, ut scilicet professio religiosa contra legem in peculiaribus Constitutionibus alicujus Ordinis praescriptam non soleat irrita declarari, nisi haec ipsa nullitatis poena fuerit in eisdem Constitutionibus a Sede Apostolica specifice approbatis adjecta: *Caps. Rest. in Int.* 6. *Julii* 1737. §. 4. *Pisan. Rest. in Int.* 10. *Jan.* 1739. §. 4. *Veron. Rest. in Int.* 23. *Apr.* 1735. §. 5. *Parm. Matrim.* 3. *Sept.* 1740. §. 5. *Gratian. Rest. in Int.* 28. *Sept.* 1743.

Adeout, si constitutiones istae, non reperiantur a Sancta Sede specifice confirmatae, atque decreto professionem explicite irritante communitae, id solum operari dicantur, ut liberum sit Superiori Regulari ad avertendum ipsius Religionis incommodum contra professum, qui morbum reticuit, procedere, eumque in poenam commissi delicti a Religione expellere: *ibid.*

Sicuti professio religiosa involvit contractum correspectivum, ultro citroque obligatorium, ita, deficiente consensu ex parte religionis, ne ipsa, ut ajunt, claudicare videatur, etiam respectu religiosi professi irrita censenda sit. *Caprit. Rest. in int.* 6 *Jul.* 1737. §. 3.

Constitutiones ordinis quoties confirmatae non sunt in forma specifica dubitari potest, an queant invalidare professionem juxta formam Conciliaris dispositionis alioquin factam; *Bonon. Rest. in int.* 3. *Jul.* 1724. §. 4.

Regula communis est, quod inspecto

jure Communi aegritudo corporis professionem non vitiet: *Ord. Capp.* 11. *Sept.* 1728. §. 5.

Neque statuta specialia illam irritare censentur, nisi disertis verbis expressum id fuerit: *ibid.*

Non sunt vero contraria, quod professio quidem viribus subsistat, et quod possit religio, detecta aegritudine, professum dimittere: *ibid.*

Professio illius, qui aliquo gravissimo morbo laborat, nullitatis vitio communiter redarguitur: *Prov. Rom. Cap. Null. Prof.* 31. *Jul.* 1723.

Non praesumitur consensus religionis in eo, qui epileptico morbo laborabat, dum erat in saeculo, et consensu deficiente, non est dubitandum de professionis nullitate: *ibid.*

In Constitutionibus Ordinis Cappuccinorum non adest decretum irritans professionem illius, qui aliquo gravissimo morbo laborat, illudque reticuerit; et simplex interdictum sine decreto irritante non efficit nullam professionem: *Prov. Rom. Cap. Null. Prof.* 31. *Jul.* 1723. §. *ult.*

Valida proinde illius, qui vitium reticuerit, esse potest professio, et superior illum in poenam peccati ob reticentiam defectus commissi a religione expellere, et habitu privare potest: *ibid.*

Nulla censetur esse professio, quam Minor S. Francisci de Paula, qui incurabilem morbum profitendo reticuit, emisit: *Ancon. Nul. Prof* 19. *Maii* 1708.

Ex morbo luis celticae ab infantia passo, utpote perpetuo, et incurabili irritam reddit religiosam professionem arbitratur: *Mess. seu Mel. Rest. in Int.* 2. *Junii* 1742. §. 8.

Ea nullo unquam temporis intervallo potest convalescere, quum eadem semper causa irritans perseveret: *ibid.*

Ut admittatur mulier ad solemnem professionem, etsi imbecillis sit corporis et affecta gravibus, et diuturnis infirmitatibus, necessarium est, ut praecesserit sive Apostolicae Sedis, sive Ordinarii licentia, ut valide dici posset Constitutionibus ordinum derogatum: *Jan. Rest. in Int.* 30. *Jan.* 1740. §. 4.

Recepta juris est regula, juxta quam professio, tametsi contra explicitam constitutionum ordinis legem emissa, non debet pronunciari invalida, nisi lex ipsa poenam nullitatis expresse indixerit: *ibid.* §. 5.

Si constitutio excludens morbo laborantem est simpliciter prohibitiva, nullum habens admixtum decretum irritans professio est valida, licet illicita; quoties vero dictum decretum irritans continet, et expresse infirmat professionem factam a morbosis eorum morbum occultantibus, professio non tenet; *Cons.* 30. *April.* 1729. §. 7.

Deficiente protestatione seu interrogatione, professio facta ab infectis valida esse putatur ab uno Auctore: *ibid.* §. *ult.*

Quaestio fit, an constitutionum ordinis ea sit vis, quae professionem irritam reddat; nec solum inde promanet in religionem facultas dimittendi religiosum, qui morbum celavit, sed etiam Religiosus ipse Constitutionibus uti possit ad professionem suam impugnandam, quando religio eum licet aegrum tolerare, et retinere non recusat: *Leod. Rest. in Int.* 1. *Sept.* 1731. §. 12.

§. VII.

Professio Religiosa quoad Emissionem, et Ratihabitionem.

Certum est, professionem ab initio irritam ex nova professi voluntate, et ratihabitione ita convalidari, ut restitutio in integrum adversus illam denegetur. *Neap. Rest. in Int.* 28. *April.* 1736 §. 8.

Post Concilium Tridentinum raro rati-

habitio professionis contingere potest: *Gratian. Rest. in Int.* 23. *Febr.* 1771. §. 3.

Multoque minus induci potuit in puella, quae etsi minis, verberibus, carcere diu defatigata, monasticam vitam amplecti coacta fuerit, nihilominus contra suam professionem reclamare nunquam cessavit: *ibid.*

Professionis ratihabitio ex pacifica desumitur perseverantia in religione: *Bracbar. Rest. in int.* 20. *Sept.* 1788. §. 9.

Haec excluditur vero ex conquestionibus: *ibid.* §. 10.

Et his accedentibus, gestatio religiosi habitus, et implementum officiorum Monasterii tribuenda sunt necessaria obedientiae, et nihili faciunt: *ibid.*

Ut ratihabita dici possit invalida professio opus est, ut nullitatis scientia interveniat: *Hisp. Null. Prof.* 19. *Dec.* 1744. §. 2.

Si invaliditas professionis fuerit incognita, tunc exercitium actuum, ex quibus arguitur tacita professio, ascribi debet ignorationi nullitatis professionis, nec illi actus tacitam professionem inducunt: *Neap. Rest. in int.* 4. *Dec.* 1734. §. 9.

Deficiente scientia nullitatis professionis nunquam ex silentio et habitu, vel monasticis officiis tacita, vel praesumpta professio induci potest: *Cam. seu Fabr. Null. Prof.* 30. *Jan.* 1768. §. 5.

Non datur tacita professio, seu ratihabitio, quoties occurrit justa et probabilis ignorantia nullitatis suae praecedentis professionis: *Vien. Nul. Prof.* 25. *Jan.* 1721. §. 4.

Curandum non est de renovatione votorum ad tacitam inducendam professionem, quum illa esset caeremonia devotionem redolens, et pietatem, sed quae non impedit quin de nullitate professionis dici possit: *ibid.* §. 5.

Doctores nonnulli ultra annum tirocinii, et praeter aetatem ad minus annorum sedecim pro tacita professione exposcunt etiam annalem ulteriorem gestationem habitus; nullam admittentes inter Novitios, et Professos distinctionem: alii autem hanc excludunt, tacitamque contendunt inductam professionem statim ac elapsus est annus Novitiatus, et completa est aetas annorum sedecim: *Cam. Renun.* 12. *Julii* 1721.

In ordine Fratrum Praedicatorum, quum indistinctus sit habitus Novitiorum ab habitu professorum, non solum sibi vindicat locum tacita professio, sed etiam inducta censetur tacita in ipso temporis momento, in quo absoluto tirocinii anno, Novitius annum complet aetatis suae decimum sextum: *ibid.* §. 2.

In professione mulierum, ad differentiam professionis virorum, jus exposcit scripturam a profitente subscriptam, aut saltem signatam: *ibid.* §. 5.

Urbanus VIII. novam legem fecit, in qua voluit, ut Religiosi illi, qui ad habitum regularem canonice admissi, annum probationis fecerant in Monasteriis ad id non designatis, et professionem subinde emiserant, admitterentur ad novam professionem, servatis aliis servandis, emittendam, sed absque novo probationis anno: *Leod. Prof.* 2. *Aug.* 1721. §. 2.

Ad occurrendum autem motibus, qui in religione suscitari poterant occasione receptionis Novitiorum, et professionis in Conventibus non designatis emissae, idem Pontifex declaravit, ut allegantes nullitatem professionis ex causa mox recensita, non possent audiri elapso quinquennio, et reclamantes infra quinquennium tam ipsi, quam superiores jura sua coram S. C. deducere tenerentur, et ea inconsulta exeuntes, punirentur ut Apostatae, et Superiores illos ejicientes a divinis suspensionem incurrerent: *ibid.*

Accedente probabili aetatis ignorantia et consequenter ignorantia nullita-

tis professionis, non potest ex actibus subsequenter gestis induci tacita professio, vel antecedentis professionis ratihabitio: *Vienn. Null. Prof.* 13. *Sept.* 1721. §. 2. *in Neap. Rest. in int.* 10. *April.* 1723. §. 5 *Larin. Rest. in int.* 11. *Jan* 1727. §. 2.

Simplex autem allegatio ignorantiae aetatis, et sic nullitatis professionis non excludit tacitam professionem, seu ratihabitionem ex actibus subsecutis derivantem, nisi ignorantia circumstantiis conjecturis, validisque adminiculis munita sit: *ibid. Larin. Rest. in int.* 11. *Jan.* 1727. §. 2.

Totus itaque punctus consistit in examinando, an ignorantia verae aetatis, tam tempore professionis, quam tempore subsequenti usque ad reclamationem sit necne verosimilis: *Neap. Rest. in int.* 10. *April.* 1723. §. *ult.*

Susceptio sacrorum ordinum, utpote separata a professione minus operatur, quam gestatio habitus professorum, aut suffragii praestatio: ab accedentibus querimoniis etiam extrajudicialibus non valet argumentum a susceptione sacrorum ordinum ad ratihabitionem professionis. *Polycas.* 17. *Aug.* 1726. §. 1.

Susceptio sacrorum ordinum non ratam facit professionem, quando durat causa metus propter quem professio emissa est: *ibid.*

Ex subsequenti et plusquam annali delatione habitus, ac exercitio actuum professis competentium, et fortius ex susceptione sacrorum ordinum ad titulum religiosae paupertatis inducta et ratihabita censetur professio religiosa: *Nucer. seu Fulg. Prof.* 2. *Julii* 1729. §. 6.

Tacita exurgit professio, quae ex sola gestatione habitus per annum inducitur. *Cam. seu Fabr. Null. Prof.* 30. *Jan.* 1768 §. 8.

Ad ratihabitionem professionis, vel novam tacitam inducendam professionem nullitatis scientia non requiritur; *ibid.*

Ex diuturna habitus delatione necnon acquiescentia, silentio, ac munerum exercitio abunde evincitur tacita professio, seu jam emissae ratihabitio. *Gratian. Rest. in int.* 24. *Nov.* 1770. §. 10

Satis non esse videntur ad inducendam tacitam professionem diuturni actus religioso instituto consentanei, cum eorum exercitium adscribi possit ignorationi nullitatis professionis; *Ulyssip. Occid. Rest. in int.* 13. *Junii* 1733. §. 3.

Satis sunt ad tacitam excludendam professionis ratihabitionem, quae ex quinquennii lapsu desumitur, extrajudiciales etiam conquestiones. *Brach. Rest. in int.* 20. *Sept.* 1788. §. 4.

Qui ingresso Monasterio, ut Monachus efficiatur, suscepit habitum religionis, et per totum annum in Monasterio permanserit, professionem tacitam fecit; *Nuc. Rest. in int.* 26. *Martii* 1768. §. 17.

Aetatis accedente probabili ignorantia, et consequenter ignorantia nullitatis professionis, nulla induci potest ex actibus subsequenter gestis tacita professio, vel antecedentis professionis ratihabitio. *Cam. seu Fabr. Null. Prof.* 30 *Jan.* 1768. §. 12.

Dummodo tamen ignorantia aetatis, et sic nullitatis professionis sit verosimilis, et non inducatur ex solo dicto professi, sed munita sit circumstantiis, conjecturis, et aliis adminiculis: *ibid.*

Nulla concipi potest ex quibusvis actis professio tacita, ubi eam excludunt explicitae contrariae animi significationes: *Lucerin. Rest. in int.* 26. *Mart.* 1768. §. 5.

Praesertim, quia exercita officia meri fuerunt laboris, et servitii, non jurisdictionis: *ibid.*

Ordinum autem susceptio non regularibus privative, sed Clericis etiam convenit, proindeque ex illa nullum tacitae professionis argumentum induci potest: *ibid.*

Ratihabitio inducitur a subsequenti plusquam annali delatione habitus, ab exercitio actuum professis competentium, et fortius a susceptione Ss. Ordinum ad titulum religiosae paupertatis successive secuta, quae circumstantiae aptae sunt pro inducenda tacita professione. *Nuc. seu Fulg. Prof.* 8. *Maii* 1734. §. 8.

Protestationes pluries factae, quamvis extrajudiciales suffragantur ad excludendum consensum a ratihabitione subsequuta: *ibid.* §. 10.

Professio religiosa eorum, qui morbo aliquo suae receptionis tempore laborabant, vel alio pacto erat ad profitendum inhabiles nunquam rata habita censetur, ita quidem ut taliter professos neque restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii indigere: *Capit. Rest. in int.* 6. *Julii* 1737. §. 3.

In jure Canonico cautum est, ut ille, qui ingressus est Monasterium ante ann. 14. et habitum assumptus est religionis, et totum subsequentem annum in Monasterio permanserit, tacitam professionem fecerit, vel si fecerit professio, ratam habuit: *Gratian. Rest. in int.* 24. *Nov.* 1770. §. 18.

Tot annorum silentio est inducta praecedentis professionis ratihabitio, vel nova tacita professio: *Neap. Rest. in int.* 17. *Sept.* 1768. §. 13.

Et ad inducendam dictam ratihabitionem non est opus scientia nullitatis professionis: *ibid.*

Lapsum longi temporis, gestaque munera, et officia, non convalidat professionem irritam, quando non sunt exercita animo ratihabendi illam: *Tolet. Null. Prof.* 21. *Aug.* 1762. §. 8.

Ceterum munera, et officia solis professis convenientia, inducunt novam professionem tacitam, vel prioris ratihabitionem: *ibid.* §. 9.

Professionis ratihabitio inducitur, si emissae non fuerint protestationes, quae durante etiam causa metus praemitti debent, quando id tuto fieri possit coram probis viris. *Neap. Rest. in int.* 30. *Mar.* 1737. §. 4.

Tacita professio, vel ratihabitio non admittitur, ubi agitur de nullitate ob non expletum tempus in Constitutionibus Apostolicis cum decreto irritante praefinitum. *Neap. Rest. in int.* 17. *Sept.* 1768. §. 7.

Praesertim si non deficiant conquestiones, et querelae, precesque pro nullitate oblatae, vel superioribus Ordinis, vel S. Congr. Episc. et Regul., ex quibus omnibus dissensus continuatio deprehenditur: *ibid.*

Ordines, quos suscepit aliquis in religione, praemissa protestatione, ut post dimissum habitum vivere posset ex eleemosynis missarum, vel lapsum quinquennii frequentissimis protestationibus interruptum confert ad excludendam tacitam ratihabitionem, cum tollatur praesumptio elicita ex diuturno silentio. *Lucien. Rest in int.* 20. *Sept.* 1760. §. 10.

Praesertim accedente egestate, et difficultate congregandi testes religiosos in variis Provinciis degentes: *ibid.*

Quum firmum esset, non esse audiendas querelas super professionis nullitate intra quinquennium, colligitur efficacia quinquennalis silentii, ut professionis invalide emissae ratihabitio inferatur: *Ampur. Null. Prof.* 20. *Jan.* 1787. §. 4.

Quod si professus intra idem quinquennium non aequivoca dederit renuentis animi argumenta etiam sine judiciali forma, et apparatu, enervis tunc est quinquennii lapsus tamquam si praesumptiones cessent, et conjecturae, quando ipsa animi certitudo apparet. *ibid.* § 5.

Et delatio habitus religiosi, exercita officia ordinis, susceptio ordinum sacrorum, licet ad titulum religiosae paupertatis sta-

re haud videntur sine implicita semel emissae professionis omologatione; *ibid.* §. 6.

Sed ii actus, et alii hujus generis nonnisi praesumptam, atque interpretativam professionis ratihabitionem praeseferunt, quodque tacitam voluntatem cedere expressae necesse est praesumptionem veritati, sequitur plane ineptos eosdem in his circumstantiis esse ad inducendam irritae professionis confirmationem: *ibid.*

Concilium Tridentinum tacitam professionem tam saepe a Canonico jure laudatam, nequaquam sustulisse videtur: *ibid.* §. 7.

Quum ex facto adsint argumenta contrariae voluntatis non solum vitio nullitatis infecta erit professio expressa, sed aditus quoque tacitae professioni aperiri haud potuisset: *ibid.* § 9.

§. VIII.

Professio Religiosa quoad Tirocinium et Annum Probationis.

Tirocinium, probationisque annum ita integrum, et continuum a quocumque Novitio persolvendum est; ut si iste degat extra claustra absque superioris licentia, rursus inchoandum sit tirocinium per integrum anni tempus, alioquin professio subsequuta, viribus careret. *Gratian. Rest. in Int.* 28. *Sept.* 1743. §. 5.

Hoc quoque num dicendum sit de Novitio, qui accedente superioris licentia divertit e Monasterio, atque alibi moram trahit, discordes sunt Doctorum sententiae: *ibid.*

Quoad Decreta Clem. VIII. Pont. Max. ad receptionem, et institutionem Novitiorum spectantia, quum plura in iis statuantur a Novitiis haud alibi peragenda, quam intra Monasterii Claustra, dubitandi occasionem praebuerunt, an solum contineant praeceptum, vel potius novam induxerint formam, qua non servata nullo in numero habendus sit probationis annus: *ibid.* §. 6.

Pro negativa facit Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *Cap.* 15., quod professio ejus, qui post susceptum habitum non steterit in probatione per annum, non valet. *Pampil. rel. die cit.* §. 2.

Secundo, quod cessante causa cessat effectus: *ibid.*

Hinc causa faciendi probationem, est probatio, quia tirocinium probat rigorem regulae, et Monasterium probat mores Novitii, an conveniant ei: *ibid.*

Tertio, quod illa verba *Cap.* 1. *de Regul. in* 6., quod si per totum sequentem annum in Monasterio permanserit, significant, Novitium debere per totum annum Monasterio manere, ad hoc ut censentur detulisse habitum per unum annum, adeo quidem, quod si aliqua parte anni manserit foris, interrumpitur annus probationis, et non conjunguntur illae partes interruptae, sed debet incipere ex integro a principio posterioris partis: *ibid.*

Etiamsi per solos tres dies foris maneret: *ibid.*

Valet professio si Novitius post susceptum habitum per totum annum partim maneat intra Monasterium, partim extra illud sub obedientia superioris: *ibid.* §. 3.

Et ratio est, quia superioris licentia justa de causa data, et faciens ejus praecepta et mandata, sufficere videtur ad implendum annum suae probationis tirocinii: *ibid.*

Item quia nullo jure cavetur, ut Novitius debeat manere semper, et continuo totum annum intra Monasterium, et quod Patrum sanctionibus non est statutum, superstitiosa inventione non est praesumendum: *ibid.*

Item, quod Religiosus manens extra

Monasterium sub obedientia Superioris, et cum ejus licentia, videtur residere intra illud: *ibid.*

Aliter sequeretur, quod omnes Novitii non complerent annos tirocinii, si intra annum exeunt cum superioris licentia: *ibid.*

Necnon errant Reges, et Principes, qui sunt Generales Religionum Militarium, qui frequenter post datum habitum suis militibus Novitiis ad defendenda aliquot oppida munita mittunt; *ibid.*

Hinc consuetudo optima legum interpres probat, quod annus tirocinii extra Monasterium de licentia superioris justa de causa agi, et compleri potest: *ibid.*

Novitius si statim post susceptum habitum inciperet aegrotare, et maneret aegerquatuor, sex, et decem Menses intra Monasterium sub obedientia, potest in fine anni profiteri secundum mentem omnium Doctorum: *ibid.*

Tempus tirocinii attendi debet juxta constitutiones Apostolicas clausula *sublata* et decreto irritanti munitas, absque eo quod in Capitulis Generalibus fuerit dispositum. *Neap. Rest. in Int.* 17. *Sept.* 1768 §. 8.

Et suspicio quaelibet non existentiae dispensationis P. Generalis excluditur ex aliis rationibus, licet non fuerit in Archivo Provinciali inventa: *ibid.* §. 9.

Statutum est in jure, solemnem et expressam professionem, quae ante expletum Novitiatus annum emittatur, invalidam esse, et nullam inducit obligationem: *Pragen. Prof.* 4. *Julii* 1739. §. 8.

Ita multo minus tacita possit ex quibusvis actibus induci professio, si integer, ut in casu, non praecesserit probationis annus: *ibid.*

Annus tirocinii ad validitatem professionis debet esse completus, et continuus; *Cord. Null. Prof.* 19. *Sept.* 1761. §. 3.

Annus probationis a Tridentino praefinitus continuus esse debet, et de momento in momentum progredi. *Mediol. Prof.* 29. *Aug.* 1772. §. 10.

Et annus tirocinii compleri debet cum intentione faciendae probationis; et animo experiendi religionem, ac in statu actualis obedientiae; *ibid.*

Ac religio magis deseritur per deliberatam voluntatem mutandi propositum quam per materialem habitus dimissionem: *ibid.* §. 11.

Quando per se non stetisset, quominus habitum dimitteret, et ad domum suam reverteretur, idcirco habendus est ac si habitum revera dimisisset, et a Novitiatu fuisset egressus: *ibid.*

Initium prorogationis desumendum est a die, qua finem habuit annus probationis a Concilio Tridentino praefinitus; *ibid.* §. 12.

Tempus prorogatum ejusdem est indolis, ac naturae cum primo tempore, et importat continuationem anni probationis; *ibid.* §. 13.

Praesertim quando prorogatio concessa fuit ob levitatem, et inconstantiam Novitii; *ibid.*

Probationis tempus non interrumpitur, nisi dimisso habitu Novitiatus e religione egrediatur, animo illam deserendi: *ibid.* §. 18.

Et inducta dici non potest interruptio, etiamsi Novitius exire velit, et secularibus vestibus induatur, nisi e Monasterio simul egrediatur, cum ante egressum poenitere possit, et religionis habitum resumere; *ibid.*

Quamvis professionis tempus ad sex menses fuisset prorogatum, nihilominus irrita dici non potest professio ante dictum tempus emissa, cum sufficiat, completum fuisse annum probationis praefinitum a Concilio Tridentino: *ibid.* §. 20.

Quando in constitutionibus Ordinis ab Apostolica sede confirmatis adjectum non

legatur decretum irritans professionem emissam antequam prorogationis terminus compleatur ; *ibid.*

Si Novitius non exivit e Monasterio, sed animo fugendi aliquantisper intra claustra latitasset, non propterea annus probationis interruptus censetur ; *ibid.* §. 24.

Communior videtur Canonistarum esse sententia, ut Novitiatus ex infirmitate, qua Novitium laborare contingat, non dicitur adeo interruptus, ut professio subinde emissa judicetur invalida : *Jan. Rest. in Int.* 30. *Jan.* 1740. §. 6.

Annus probationis si majori ex parte intermissus, non potest dici completus, et absolutus, uti requiritur ad professionis validitatem : *Jan. Rest. in Int.* 30. *Jan.* 1740. §. 6.

Professio religiosa licet in articulo mortis, tirocinio non praemisso, facta, adhuc censenda est valida non solum quoad participationem suffragiorum, ac indulgentiarum, verum etiam ad quoscumque alios juris effectus . *Canar. Fruc.* 22. *Aug.* 1739. §. 5.

Si quis durante Novitiatu fugit e Conventu fuga haec licet ad modicum tempus, irritam reddit professionem, ex quo annus tirocinii debet esse continuus : *Firm. Null. Prof.* 8. *Febr.* 1727. §. 4.

Ille qui e Novitiatu nocturno tempore aufugit, interrupit probationis annum contra sanctionem S. Concilii Tridentini *Cap* 15. *Sess.* 25 *de regul.* : *Neap. Rest. in Int.* 28. *April.* 1736. §. 6.

Professio religiosa censetur invalida, si durante probationis anno, religiosus discesserit, aut aufugerit e Conventu . *Avenion. Rest. in Int.* 5. *Junii* 1779. §. 3.

Palamque edixerit amicis, se vi, metuque habitum religiosum induisse : *ibid.*

Quocirca, ex interrupto tirocinii anno professio censetur invalida : *ibid.* §. 4.

Ex dimissione habitus religiosi, et indumento secularium vestium adversus non arguitur animus deserendi religionem : *ibid.*

Verum, ut interruptus vere dici possit annus probationis plurima intercedant oportet, nimirum dimissio habitus, egressus e Conventu, et deliberatus animus deserendi religionem : *ibid.* §. 6.

Alterutro ex hisce extremis deficiente, annus probationis non videtur interruptus ; *ibid.*

Magis, si intra annum, Religiosus ad Conventum rediret : *ibid.*

Professio dicitur invalida, sive ob gravem metum, vel non adhuc completo integro anno probationis, emissa illa fuit : *ibid.* §. 8.

Metus tamen, in hoc casu, esse debet gravis, et cadens in constantem virum : *ibid.*

Annus probationis non interrumpitur per solum egressum e Conventu, dimisso habitu religioso, sed requiritur etiam animus deliberatus religionem deserendi : *ibid.*

Professio religiosa irritatur, si subsequatur ad annum novitiatus expleti cum intermedia fuga a Monasterio, cum demissione habitus, et animo non redeundi: *Penn. Rest. in Int.* 23. *Sept.* 1741. §. 3.

Religiosus, qui probationis anno nondum expleto claustra deseruit animo etiam deserendi monasterium, vitamque religiosam, debet ex integro probationis annum inchoare licet sacras vestes non dimiserit, ea ratione quod isthac fuga, et contraria voluntate interceptus fuerit continuus ille probationis annus a Tridentino praescriptus : *S. Marc. Rest. in Int.* 12. *Febr.* 1746. §. 2.

Procedit, licet interruptio modici temporis sit, cum probationis annus currat de momento in momentum, itaut nisi integer sit, et completus, professio nulla est, si vel momentum deficiat : *ibid.*

Quoad annum probationis, quoad illius integritatem sine ulla interruptione, haud permittunt conquestiones etsi extrajudiciales quinquennium excurrere quoad nullitatem a Clementinis decretis introductam: *Ampur. Null. Prof.* 20. *Jan.* 1787. §. 12.

Ut egressus e Conventu Novitiatum interrumpet, tria requiri docent Doctores, nempe dimissionem habitus, egressum e Monasterio, et deliberatum animum religionem deserendi, unaque ex his deficiente probationis annum non intercipi tradunt; *ibid.* §. 13.

Ceterum egressus e Conventu cum licentia Superioris sive valitudinis causa, sive ad animi oblectamentum, sive honesta aliqua de causa non interrumpit novitiatum: *ibid.*

§. IX.

Professio Religiosa Simulata.

De ficta et simulata professione agit Nicolaus Pontifex, qui interrogatus respondit, quod faemina, quae post mariti obitum, voluit monialem esse, et postea ad nuptias rediit, simulavit professionem. *Nuc. Rest. in Int.* 26. *Mart.* 1768. §. 16.

Religiosus, qui simulato animo professionem emisit, illius vinculo minime obstringatur. *Ast. Rest. in Int.* 28. *Febr.* 1739. §. 4.

Et tradunt communiter Canonistae, ut nequeat ille e religione egredi, et pristinam obtinere libertatem, nisi assertam fictionem, et simulationem probationibus undequaque urgentibus ostendat, eamque etiam doceat ex justa, et honesta causa processisse: *ibid.*

Et simplex metus reverentialis justam aliquando causam praebere queat simulandi professionem: *ibid.*

Iuste autem potest a Religioso simulari professio, ne adducatur in discrimen pereundi famae: *ibid.*

Defectus intentionis illius, qui ficte, simulateque, et absque ulla intentione vota emisisset, irritam reddit professionem: *Gratian. Rest in Int.* 24. *Nov.* 1770 §. 5.

Praesertim si ex actibus iteratisque expostulationibus evincitur, nullo interiori consensu, sed ore tantum, ficte, simulateque ad aram fuisse illum traductum: *ibid.* §. 6.

Ex quo omnis tacitae professionis praesumptio penitus excluditur: *ibid.*

Nihil officit, quod laeto, hilarique vultu professionem quis emiserit, cum ita se gerere debuerit, ut actum simularet, ideoque ineptum id est ad internum consensum eruendum. *Med. Prof.* 29. *Aug.* 1772. §. 9.

Et nihil obest, quod simulatio probetur *non positive*, *et absolute*, sed *illative*, quia cum res sit de probando animo, mente, atque interiori sensu, qui sub oculis minime cadit, necessario ex conjecturis, ex indiciis, ac praesumptionibus colligi debet: *ibid.*

§. X.

Professio Religiosa quoad Validitatem, vel Nullitatem in Genere.

Super nullitate professionis procedendum est prout de jure, servatis servandis: *Nol. Null. Prof.* 23. *Apr.* 1763. §. 2.

Juxta recentiorem stylum non minus accurate, ac severe examinatur dubium restitutionis in integrum, quam si dubium propositum esset super ipsa validitate, aut nullitate professionis. *Nol. Null. Prof.* 23. *Apr.* 1763. §. 3.

Interrogatoria dari pro parte illius, qui adversus professionem religiosam agit, praecepit Bened. XIV. Pont. Max. sub poena insanabilis nullitatis. *Cord. Null. Prof.* 19. *Sept.* 1761. §. 6.

Monachus, aut alius religiosam vitam profitens, quoties de suae professionis nullitate velit probare, illam accurate proponere debet apud Superiorem Ecclesiasticum, et Regularem juxta praescriptum Sac. Concilii Tridentini. *Rom. Null. Prof.* 12. *Febr.* 1735. §. 1.

Professus nullam declarari cupiens professionem ante tempus praescriptum emissam, Superiorem localem in Conjudicem adhibere debet. *Assis. Prof.* 28. *Nov.* 1705.

Valida est professio emissa de conjugis consensu, licet hic remaneat in saeculo, et sic nec professionem regularem emittat, si sit juvenis; nec emittat votum simplex castitatis, si sit senex: *Uxxip. rien.* 22. *Nov.* 1727. §. 9.

Nulla est ea religionis professio, quae in Conventu ad id designato expleta non fuit: *Bisunt. Rest. in int.* 12. *Febr.* 1718. §. 3 *Firm. Null. Prof.* 8. *Febr.* 1727. §. 2.

Professiones, quae non fiunt in conventibus designatis sunt nullae: *Ian. Rest. in Func.* 26. *Iun.* 1700. §. 3. *Leod. Prof.* 2. *Aug.* 1721. §. 1. *et* 2.

Non potest allegari nullitas professionis ex capite, quod emissa sit in Conventu ad id non designato, postquam quinquennium elapsum est: *Firm. Null. Prof* 8. *Febr.* 1727. §. 3.

Nullae sunt professiones illae, in quibus licentia in scriptis Sacrae Congregationis super statu regularium requisita non fuit: *cit. ian. ibid.*

Nullae pariter, et invalidae declarantur professiones, quae fiunt a Novitiis Congregationis Scholarum Piarum absque literis testimonialibus sui Ordinarii: *ibid.*

Simoniace in Monasterium receptus damnari debet ad serviendum Domino in alio Monasterio in habitu Monastico, hoc utique fit, quia professio ab eodem emissa propter vitium simoniae nullitate laborare videtur: *Cord.* 4. *Aug.* 1725. §. 2.

Sed communis theologorum sententia stat pro validitate professionis per simoniam emissae: *ibid. et* §. 5.

Irrita est sententia nullitatis professionis promulgata a Vicario Capitulari in executionem Pontificii Brevis super restitutione in integrum directi Vicario Generali. *Brach. Rest. in int. Sup. Circumc.* 20. *Apr.* 1793. §. 8.

Maxime si praesentatum ei non fuerit Breve; et non servaverit ille formam delegationis: *ibid.* §. 7.

Valida tamen est, ubi delegatus non fuit Vicarius Generalis ratione personae, sed officii: *ibid.* §. 8.

Licet ex generali juris regula nulla sit sententia ob defectum citationis: *ib.* §. 6.

Regula tamen haec fallit in sententia nullitatis professionis edita in sequelam restitutionis in integrum: *ibid.* §. 9.

Post concessam enim restitutionem in integrum ulterior processus remanet quodammodo caeremonialis: *ibid.*

Et ideo deficit necessitas citandi interesse habentes, qui declarationem jam cognitae nullitatis Professionis impedire nequeunt: *ibid.*

Nec requiritur rei cognitio, quae citationem exigit partis: *ibid.* §. 10.

Sententia nulla super jam concessa restitutione in integrum non vitiat alteram super nullitate professionis: *ibid.* §. 11.

Post irretractabilem executionem sententiae super nullitate professionis, concedenda est ejus sanatio a positivo nullitatis jure: *ibid.* §. 12.

§. XI.

Professio Religiosa quoad Vim, et Metum.

Nonnulli Doctores sentiunt professio-

nem nullam esse ex metu elicitam, quod professio debet esse libera, et voluntaria, quodque voluntatis libertatem vitiat, inficitque timor, seu metus cadens in constantem virum, quamvis causa metus, sive timoris, quae vera, et justa sit, a proprio facto, et a propria culpa processerit. *Leop. Null. Prof.* 9. *Sept.* 1775. §. 7.

Idemque in specie matrimonii, quod irritat metus idem, ex quo irritatur professio: *ibid.*

Alii contrariam tenent sententiam, quod ubi formido versatur circa poenam a lege indictam, seu a publica justitia infligendam ob patratum crimen, eo in casu talis metus ab intrinseco potius, quam ab extrinseco proficisci reputatur: *ibid.* §. 8.

Idcirco si quis urgente intrinseco metu supplicii, puta, mortis, infamiae, gravissimae jacturae bonorum, et similium ob commissum crimen sibi debiti, religionem ex sua voluntate profitetur ad evitandum malum poenae sibi juste imminentis, valide dicitur professus, etiamsi alioquin professurus non fuisset: *ibid.* §. 9.

Nam tunc homo impellitur a se ipso, et profitetur religionem ad evadendum periculum corporis, fortunae, vel famae: *ibid.* §. 10.

Ad probandum metum, qui non ita facile probari potest, admittuntur etiam testes singulares, necnon amicorum, et domesticorum depositiones, ac etiam ejusdem principalis juratum testimonium: *Thean. Rest. in int.* 23. *Nov.* 1782. §. 3.

Praesertim, quando adminiculantur a publica voce, et fama, quae inter Moniales percrebuerat, et a parentum violenta natura, eorumque pervicaci sollicitudine, ut ipsa monialis fieret: *ibid.*

Concilium Tridentinum *sess.*25. *cap.*19. *de Reg. et Mon.* statuit, quod quicumque regularis praetendat se per vim, et metum ingressum esse religionem, non audiatur, nisi infra quinquennium tantum a die professionis: *ibid.* §. 9.

Et si infra quinquennium non reclamaverit, eo elapso, non audiatur, tametsi allegarent vim, et metum semper durasse: *ibid.*

Ad regularis professionis validitatem requiritur voluntas libera, et nulla est per vim, et metum emissa, et licet voluntas coacta semper voluntas sit, tamen ad valide profitendum non sufficit, quia libera, et spontanea non est: *ibid.* §.15.

Limit. Sed non quaelibet coactio, sed metus gravis, et cadens in constantem virum professionis actum nullum reddit; *ibidem*.

Arbitrio tamen Judicis decernendum relinquitur an metus gravis vel levis sit: *ibid.*

Facilius tamen ob sexus imbecillitatem in foemina praesumitur intercessisse, quam in masculo: *ibid.*

Opportet, ut metus gravis, et cadens in constantem virum dicatur, quod ullo modo minanti resistere, aut vitare malum esset revera in se grave: *ibid.* §. *ult.*

Certum est, quod metus licet cadens in constantem virum, et licet proveniat ab extrinseco, et a causis liberis, non irritat professionem, nisi constet, quod fuerit incussus ad effectum illam extorquendi: *Vird. Rest. in int* 20.*Febr.* 1720. §. 3.

Si pater naturalem filiam instituerit haeredem, ut monialis fieret, sin minus, ut habeat viginti quatuor aureos, et haereditas ad Monasterium pertineret; professio hoc intuitu emissa, non dicitur propter vim, et metum emissa: *Rom. Null. Prof.* 16. *Mar.* 1720.

Metus quem quis habuit, sive illi ipse causam dederit, sive non dederit, dum-

modo tamen cadat in constantem virum: vitiat professionem, quae debet esse libera. *Card.* 17. *Aug.* 1726. §. *ult.*

Valet illatio metus matrimonii carnalis ad matrimonium spirituale: *ibid.*

Professio debet esse libera, et voluntaria, et voluntatis libertatem vitiat, atque inficit timor cadens in constantem virum; tametsi causa timoris sit vera, justa, et proprio facto, aut culpa promanans: *Cord. Null. Prof.* 28. *Jul.* 1731. §. 8.

Metus qui irritat Matrimonium, irritat etiam professionem religiosam: *ibid.*

Ubi vero formido versatur circa poenam, sive a lege impositam, sive a publica justitia infligendam ob patratum crimen talis metus ab intrinseco potius, quam ab extrinseco proficisci censetur: *ibid.* §. 9.

Amplectens statum religiosum urgente metu supplicii ob commissum crimen sibi debiti, eligere videtur eumdem statum religiosum tamquam medium ad evitandum malum poenae juste sibi imminentis; idque medium eligit sciens et prudens, nec ab externa coactione adductus, sed ex proprio judicio sibi ipsi persuadens ita commodis expedire suis, et ex hoc judicio voluntatem suam determinans ad amplectendum Regulare institutum, quamvis alioquin id facturus minime fuisset: *ibid.*

Sic quoque valida est professio emissa ab eo, qui procul erat a metu impendentis mortis, vel ob morbum, vel ob incendium, vel ob naufragium: *ibid.* §. 10.

Metus poenae ob delictum subeundae ab altero non abs se incussus non repugnat validitati professionis, si aliter solum proponat veram et justam timendi causam simulque monstret viam ad evadendum periculum poenae commisso crimini debitae; ita enim potius auferri, quam inferri videtur metus, cui causam dabat crimen: *ibid.* §. *ult.*

At difficultate vacare non videtur casus, in quo talem metum juste quidem incutiens, eo tamen mutatur praecise ad finem extorquendi ab alio professionem: *ibid.*

Professio religiosa per vim, et metum emissa nullam in profitente inducit obligationem: *Gratian. Rest. in int.* 23. *Febr.* 1771. §. 8.

Sed certae requiruntur, evidentesque probationes nullitatis professionis, quae nullum dubitandi locum relinquant, ne fides Deo data immani execratione violetur: *ibid.*

Et probatione hujusmodi percutere debent praecisum emissae professionis tempus, ut certo deprehendi valeat animus a professione ipsomet tempore alienus: *ibid.*

Ac in terminis matrimonii, quod Regulari professioni assimilatur: *ibid.*

Inverosimile est puellam uni tantum personae suam repugnantiam patefecisse, cum unicuique personae eam pandere debuisset, et praesertim Episcopo, qui illius voluntatem explorare debuit, antequam illam ad professionem admitteret: *ibid.* §. 9.

Rejiciuntur depositiones Patris, et Sororis ratione peculiaris affectionis, praecipue, quia nemo asserit reclusionem in mansiunculas processisse, ut ad profitendum cogeretur, quemadmodum necessarium esset ad irritandam professionem: *ibid.* §. 12.

Conquestiones post professionem non valent, cum procedere possunt ex animi inconstantia, quae professionem non irritat: *ibid.* §. 13.

Si repugnantia nullo modo de tempore professionis probetur, quae praeterea ex permanentia, gestisque Monasterii officiis ratihabita postea censeri deberet: *ibid.* §. 14.

Ad validitatem professionis requiritur libera, et spontanea voluntas. *Nuc. Rest.*

in int. 26. *Mart.* 1768. §. 14. *Gratian. Rest. in int.* 24. *Nov.* 1770. §. 13.

Nihilque magis liberae voluntati adversetur, quam metus gravis cadens in constantem virum, qui efficit, ut professus per timorem dicat sibi placere, quod odit: *ibid. et Grat. ibid.*

Ambigi ideo nequit professionem ex metu gravi cadenti in constantem virum emissam penitus nullam, ac irritam esse: *ibid. et Grat. ibid. Chiov. Rest. in int.* 24. *Januar.* 1778. §. 3. *Mediolan. Rest. in int.* 22. *Maii* 1762. §. 9. *Mediol. Prof.* 29. *Aug.* 1772. § 21.

Vis et metus illatus a Vitrico professionem religiosam irritat: *Iye. Rest. in int.* 20. *Sept.* 1760. §. 9.

Sed metus non vanus, sed gravis, et cadens in constantem virum, quae inducitur ob saevissima verbera, et ob minas ejectionis e domo: *ibid.*

Praesertim si accedit ejusdem dissensus ex toto rei gestae contextu, et ex protestationibus perpetuo factis, et repetitis immediate tum ante, tum post emissam professionem, quibus detegitur animi simulatio: *ibid.*

Metus enim in constantem virum cadens, sunt sevitiae junctae cum metu reverentiali a parentibus filio illatae: *Chiov. Rest. in int.* 24. *Jan.* 1778. § 4.

Metus hic perdurare dicitur, usque quo vitam agunt parentes: *ibid.*

Ejus tamen invaliditas proclamari nequit ab eo, qui extra religionis claustra moram trahit; neve habitum religionis actu inducit: *ibid.* §. 5.

Ad eam irritandam requiruntur probationes perfectae: *ibid.* §: 6.

Testes super illato metu examinati, inaudito, et inconsulto defensore professionis non attenduntur: *ibid.* §. 5.

Examini subjici debent religiosi, ut animus professi rite, recteque argui possit; *ibid.* §. 7.

Et metus, et vis probanda est toto probationis anno, et in actu professionis, non autem tempore ingressus: *ibid.* §. 6.

Quia voluntas, quae prius erat meticulosa immutari potuit tempore professionis: *ibid.*

Non sufficit metus vanus, et levis. *Med. Rest. in int.* 22. *Mai* 1762. §. 9.

Et clariores probationes sunt afferendae, cum non praesumatur illatus in urbe, ubi non desunt legitimae potestates, quae vim inferri prohibuissent: *ibid.*

Ac suasiones, quas referant testes, etiamsi essent importunae, non sufficiunt ad nullitatem professionis: *ibid.* §. 10.

Atque nihil prosunt circumstantiae antecedentes, concomitantes, et subsequentes, uti adminicula nullius ponderis, deficiente probatione metus, qui solus irritare valet professionem sine consensu interno ficte et simulate emissam: *ibid.*

Dissensus probatio excluditur per juramentum assertorium validitatis professionis praestitum occasione ordinationis: *ibid.* §. 11.

Et tacitae ratihabitionis indicia dantur per ordinum receptionem titulo religionis, per absolutionem studiorum per baccalaurei gradus consecutionem, et per diuturnam habitus delationem, cujus praesumptio non eliditur ex conquestionibus extra judicialibus: *ibid.*

Communis opinio est, solum metum reverentialem per se gravem non esse, nisi alia concurrant, scilicet imperii coactio, minae, durae tractationes, et hujus generis alia. *Med. Prof.* 29. *Aug.* 1772. §. 21.

Constat de nullitate professionis ex metu in constantem virum cadentem, quia solus metus reverentialis erga patrem cum minis conjunctus sufficit. *Lucer. Rest. in Int* 26. *Mart.* 1768. §. 4.

Multoque magis si eaedem minae ad actum insuper productae fuerint: *ibid.*

Vel quia eadem professio absque animo, et voluntate profitendi emissa, ut tum ante, tum post constanter declaraverat, nulla prorsus, et invalida est, *ibid.*

A metu reverentiali praesertim si filia cogitet quidquam mali ex indignatione patris alioquin indolis iracundae sibi imminere, professio inficitur. *Jan. Rest. in Int.* 30. *Jun.* 1740. §. 8.

In jure communiter receptum est, quod licet metus ab intrinseco, sive ut ajunt, a causa naturali, et necessaria incussus, nimirum ratione mali alicujus temporalis, aut spiritualis invalidam professionem non reddat; *ibid.* §. 10.

Secus ubi metus ipse non fuerit per se, ac sponte conceptus ab eo, qui religiosam professionem emisit, sed eidem dolose ab alio incussus, proposita scilicet minus vera et justa causa timendi, aut ea plus aeque applicata in finem extorquendi professionem: *ibid.*

Necessarium non est probare vim et metum, sed satis est defuisse animum profitendi ex aliqua honesta causa. *Med. Prof.* 29 *Aug.* 1772. §. 4.

Promissiones, blanditiae, metus, aliaeque Artes cum procederent a matre violentae indolis, et imperantis naturae, cui reverentia debetur, praeseferunt quoddam violentiae genus ad extorquendum potius a viro etiam constanti, quam ad impetrandum consensum; *ibid.* §. 5.

Coacta voluntas desumpta ex dicto ipsius religiosi non debet audiri, cum in causa propria deponat, et depositio testis, tanquam unici, et singularis spernenda est: *Neap. Rest. in Int.* 17. *Sept.* 1768. §. 12.

Solus metus reverentialis non sufficit ad professionem invalidandam; requiritur metus gravis cadens in virum constantem: *ibid.*

Si verberum minae gravem ingerunt metum, multo sane graviorem metum intercessisse dici debet, si minae ad actum fuerint perductae. *Grat. Rest. in Int.* 23. *Febr.* 1771. § 4.

Et quidquid puellae inter angustias in Monasterio egerit, in illius praejudicium retorqueri non potest, maxime, quia cum consanguineis, cum amicis, et cum monialibus conqueri non desistit: *ibid.* §. 7.

Castigationes exhibitae non ad extorquendam professionem directae, sed ad mulierem avertendam ab imparibus nuptiis non irritant professionem. *Tolet. Null. Prof.* 21. *Aug.* 1762. §. 9.

In dubio metus, ac fidei dubiae eorum, qui de illo testantur judicandum est in favorem professionis: *ibid.*

Nihil interest, utrum metus a patre, vel a patruo fuerit illatus, ut actum irritum faciat. *Med. Null. Prof.* 30. *Jan.* 1745. § 1.

Nihili est faciendus metus a patre illato, qui ducentis milliaribus a filio distabat: *ibid.*

Puella aliena ab instituto religioso censetur, quae a prima aetate, et dum tirocinium agebat, de contrahendo matrimonio cogitavit, quaeque tam ante, quam in ipso professionis actu, et post professionem assiduis clamoribus, et declamationibus a Monastico statu abhorruit: *Valen. Prof.* 12. *Jun.* 1773. §. 6.

Si mulier nedum averso, invitoque animo, sed simulate etiam, ficteque professionem emiserit, id satis comprobatur ex judiciario ejusdem mulieris constituto, quod plurium testium depositioni, aliisque argumentis conjunctum sufficit. *Januen Rest. in int.* 30. *Jan.* 1740. §. 11.

In causam vero justam, et honestam simulandi professionem profertur metus indignationis paternae: *ibid.*

Metus tantummodo mortis, vel minae

gravium malorum, quae virum etiam constantem terreant, aptae sunt ad irritandam professionem. *Med. Prof.* 29. *Aug.* 1772. §. 17.

Non tamen suasiones, et preces licet importunae: *ibid.*

Denegatio vestium, et pecuniarum restitutionis, ut remaneret coacte in religione, ne nudus ab ea exire, et mendicare cogeretur, sufficit ad professionis nullitatem, additis praesertim importunis superiorum precibus, et metu erga ipsos reverentiali: *Neap. Rest. in int.* 17. *Sept.* 1768. §. 6.

Aversio, et metus est interna affectio, quae animo inhaeret, quaeque nonnisi indiciis, et argumentis probari potest. *Valent. Prof.* 12. *Jun.* 1773. §. 3.

Metus gravis dicitur, quo filius ob paternas minas, et reverentiam, quae patri debetur, afficiatur. *Neap. Rest. in int.* 23. *Nov.* 1743. §. 1.

Professio cum aversione a statu religioso patefacta lacrymis, obtestationibus, et luctu elicita, irrita est etiam post lapsum quinquennii, a quo conceditur restitutio in integrum. *Valen. Prof.* 12. *Jun.* 1772. § 2.

Quia quaelibet obligatio vi, metuque extorta nulla est: *ibid.*

Multoque minus subsistere potest religiosa professio, pro cujus validitate mutuus religionem inter, et professum consensus, ac libera voluntas requiritur; *ibidem.*

Excluditur defectus intentionis profitendi, quum nulla pateat emissa protestatio; itant inter hanc, et illam nulla interposita fuerit temporis distantia: *Lucer. Rest. in int.* 26 *Mar.* 1768. §. 8.

Et spernendae sunt ceterae protestationes ante, et post professionem editae, dum est expresse facta professio ex libera voluntate; quia ex posteriori professione censetur recessisse a prioribus protestationibus: illae autem posteriores deteriorem facere non potuerunt pr fessionem jam recte semel completam: *ibid.*

Ambigi non potest, vel de emissae professionis ratihabitione, vel de nova tacita professione, quae per solam gestationem habitus per annum, et diem inducitur: *ibid.* §. 9.

Alieno animo ad profitendum probato, ad explorationem voluntatis puellae devenire debet juxta Concil. Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 17. *de Reg. Brach. Rest. in int.* 20. *Sept.* 1788. §. 2.

Repugnantia statui religioso, et professionis simulatio erui nedum ex continua animi desolatione; sed etiam ex perturbatione in actu professionis ab uno teste affirmata, et magis ex omissione verbi *serio* in scheda pridie professionem scripta, quum nemo obligetur ex voto sine deliberatione seria emisso. *Fast. Null. Prof.* 18. *Jul.* 1761. §. 10.

Et demum ex pluries arrepta fuga e Monasterio, et ex subsequuta renuentia observandi regulam, et suscipiendi ordines: *ibid.*

Ac quatenus dubia videatur simulatio, locus est juramento suppletorio; *ibid.* §. 11.

Vel indulgenda est dispensatio a vinculis religionis ad evitanda scandala: *ibid.*

Metus tamen non directus ad extorquendam professionem nihil relevat ad hunc effectum: *ibid.*

Quo casu nec etiam simulatio prodest: *ibid.*

Sed simulator in poenam suae fraudis cogitur manere in Religione: *ibid.*

Rigida puellae custodia, et minae priusquam Monasterium ingrederetur, initia videri possent meticulosae professionis. *Brach. Rest. in int.* 20. *Sept.* 1788. §. 5.

Maxime si suspiria, ac lacrymae ca-

dant, ex quibus coactam desumant voluntatem: *ibid.*

Item si religiosum habitum ingresso Monasterio initio respuit puella, ac saepe dein cero assumpto, futuram professionem reprobavit, quod profitentis metum probat: *ibid.*

Et si passa sit minas ad pervigilium professionis; quum voluntas instanti mutare non posset, ac libere profiteri contra praesumptionem juris: *ibid.*

Doctoresque satis censent reverentialem metum pro nullitate professionis in imbecillem puellam, quum ita a natura constituti sint filii, imbecillis praesertim sexus, ut patris imperio resistere nequeant: *ibid.* §. 7.

Non desunt, qui importunas etiam sufficere autumant suasiones, et preces: *ibid.*

Et rationem adducunt, quia in eo, qui jubere potest, preces naturam assumunt imperii, vimque habent necessitatis: *ib.*

Durare videtur, vivente patre, a quo procedit, metus, qui lapsum impedit quinquennii: *ibid.* § 8.

Ac justa post longissimum etiam tempus reputari solet reclamandi causa: *ib.*

Metus pro nullitate professionis requiritur, qui factorum experientia necessitatem inducat: *ibid.* §. 9.

Sufficit ad irritandam professionem suspicio damni: *ibid.* §. 10.

Ex testibus, qui deponunt de metu, rejiciendus est frater illius, de cujus nullitate agitur professionis; et alii deponentes de auditu nullam fidem merentur. *Lyc. Rest. in int.* 20. *Sept.* 1760. §. 11.

Et querelae, ac expostulationes solae non sufficiunt, quia non constituunt, sed coadjuvant metus probationem: *ibid.*

Metus ad irritandam professionem requiritur gravis, et cadens in constantem virum; et directe illatum ad extorquendum consensum: *ibid.*

Et gravem metum intulisse non videtur vitricus, qui potius agit, ut se eximeret ab onere alendi privignos, et non constet minas exequi consuevisse: *ibid.*

Ac matris suasiones etiam importunae possunt impellere, sed non cogere: *ibidem.*

Simulatio non probatur ex protestationibus, quae aegrefrentiam, non disensum ostendunt, et eliduntur contrario facto professionis solemniter emissae; *ibid.* §. 12.

Imo probata non relevat ob defectum causae honestae, quae cessat, secluso metu: *ibid.*

Etiam ob successivam ratihabitionem per decennalem permanentiam in regulari observantia, et per emensum religionis studiorum cursum, cum susceptione sacrorum ordinum titulo Monasticae paupertatis: *ibid.*

Et adversus illam nulla est recipienda excusatio, ne compendium quis consequatur ex fraude, qua se gessit erga religionem, et Ecclesiam: *ibid.*

Prohibitio Alienationis. Vide ***Alienationis Prohibitio.***

Prolis legitimitas. Vide ***Matrimonium*** §. X.

Promissio.

Jurata promissio legum servandarum in acceptione beneficii praeter illas fundationis facit, ut successoribus tantum libertas sit eas impugnandi, non ei, qui eas servandas juravit. *Embr. Jur. Cau.* 19. *Jan.* 1765. §. 22.

Promissio solutionis, *non solo per un decennio ma anche più di esso*, duratura, habet vim obligationis, quae tantum extenditur ad breve tempus ultra decennium. *Amer.* 26. *Aug.* 1769. §. 7.

Et cum praestatio promissa impleta

fuerit ab anno 1741. usque ad anno 1763. abunde ideo obligationi satisfactum est: *ibid.*

Fides Canonici data in acceptione Canonicatus de servandis iniquis legibus; ne tunc a Canonicatu rejiceretur, inanis reputatur. *Embr. Jur. Can.* 19. *Jan.* 1765. §. 12.

Promovendus. Vide *Sacramentum Ordinis* §. XI.

Promulgatio. Vide *Concilium Tridentinum* §. I.

Pro - Parochus.

Pro - Parochus adempta est potestas assistendi Matrimoniis contra praescriptam formam, itaut irritum sit Matrimonium coram ipsis contractum. *Bosan. Visit. SS. LL.* 19. *Sept.* 1789. §. 5.

Hac tamen distinctione, aut conditione, sub qua concedi debet licentia, adjecta est per viam modi, et Matrimonium est dumtaxat illicitum: aut pro essentiali forma, sine qua non, et est quoque invalidum: *ibid.*

Etiam invalidum est Matrimonium pro forma subtracta iisdem amplissima, qua vulgo concedi solet matrimoniis assistendi potestas: *ibid.*

Proprius Parochus. Vide *Matrimonium* §. XXX. *Parochus* §. XI.

Prorogatio. Vide *Gratia* §. IV. *Indultum Pontificium* §. III.

Protestatio.

Protestatio tamquam facto contraria non attenditur: *Horat.* 29. *Jul.* 1775. §. 9.

Protestationes, quae fiunt ante electionem operantur, ut electio maneat in pendulo. Si enim convincuntur justae, cassatur electio. *Call. Subs. Dot.* 15. *Dec.* 1787. §. 7.

Protestatio vocalium sperni non potest in electione. *Leod. Visit.* 22. *Jan.* 1763. §. 9.

Prothonotariorum Apostolicorum Collegium. Vide *Collegium* §. II.

Pro - Vicarius.

Pro - Vicarius Generalis non indiget speciali delegatione pro eligendo digniore in concursu, cum ea facultas veniat sub generali mandato. *Fir. Par.* 4. *Julii* 1763. §. 3.

Pro - Vicarius nullum habet jus erigendi beneficia, ac Capellanias Ecclesiasticas, absque expressa, et speciali facultate. *Cam. Cap.* 19. *Sept.* 1772. §. 5.

Provisio. Vide *Ecclesia Parochialis* §. I.

Provocatio. Vide *Concursus* §. III.

Publica Honestas quoad Impedimentum. Vide *Matrimonium* §. XLV. quoad Dispensationem. Vide *Dispensatio* §. XVII.

Publicatio.

Publicatio excommunicationum, literarum monitorialium, ac denunciationum fieri debet in Ecclesia Cathedrali ob praesumptum ad eam majorem populi concursum. *Andr.* 20. *Dec.* 1766. §. 23.

Publicum.

Publicum secundum jura illud dicitur, quod publico usui destinatur. *Gross.* 16. *Maii* 1778. §. 5.

Publicum Oratorium. Vide *Oratorium* §. III. IV. V. VI.

Puella.

Quod adhuc innupta esset puella, satis comprobatur, quia idoneum virum non invenerit. *Civ. Cast. Null. Matr.* 18 *Julii* 1778. §. 8.

Puellae assensus reddit validum Matrimonium, etiamsi non interveniat ille parentum. *Praem. Null. Matr.* 18. *Julii* 1778. §. 12.

Puellarum Receptio. Vide *Monasterium* §. IV.

Puer.

Puer doli capax est, si est proximus pubertati. *Trid. Iur.* 13. *Mart.* 1784. §. 6.

Proximus autem pubertati dicitur, cum aetas magis propinquat ad pubertatem, quam ad infantiam, idque contingere in masculo, quando habet decimum annum cum dimidio: *ibid.*

Pueritia est pars altera infantiae, quia rationis et intellectus perfectio deficit. *Brug. Irr.* 8. *Apr.* 1786. §. 12.

Et quamquam rationis magis particeps sit pubertati proximus, quam infantiae, tamen simpliciter loquendo, uterque consilium fragile habet: *ibid.*

Hinc Gregorius IX. aetatis hujusmodi infirmitate cognita, furta, mendacia, et perjuria non esse in puero puniendа ut in majoribus testatur: *ibid.* §. 13.

Alex. III. puerum a poena immunem esse decrevit, qui cum aliis sagittans, alterum puerum interemerat: *ibid.*

Purgatio Attentatorum. Vide *Attentata*.

Purgatorium.

Improbabilis et Ecclesiae sensui repugnans est nonnullorum theologorum opinio, quod Animae non detineantur in purgatorio ultra decem annos, vel, ut alii dicunt, ultra metam centum annorum. *Bon.* 3. *Dec.* 1718. §. 4.

Putativum Matrimonium. Vide *Matrimonium* §. XVIII.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Rmo P. Magistr. S. Pal. Apost.

Candidus M. Frattini Arch. Philipp. Viceg.

IMPRIMATUR,

Fr. Philippus Anfossi Ord. Prædicat. S. Palatii Apostolici Magister.

